

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02945

MARTA'S KINDER

Bertha von Suttner

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מארטא'ס קינדער

(אנטי-מיליטאריסטישער ראמאן)

— פון —

באראנעכע בערמאהא זומנער

איבערזעצט פון

ש. יאנאווסקי

פערלאג „פרייע ארכייטער שטימע“.

ערשמער קאפיטעל.

„עס לעבע די צוקונפט!“

מיט די ווערטער האָט גראָף רודאָלף דאָצקי גער-
שלאָסען זיין פעסט־רעדע. „ און פון דעם בעכער“, האָט ער נאָך
צוגעלייגט, א וואָרף טהאָנדיג דעם שאמפאניער־בעכער אָן די
די וואנד, „זאָל קיינער מעהר ניט טרינקען, און היינט, ביי דער
פייערונג פון מין ערשט־געבאָרענעם קינד, זאָל קיין אַנדערער
טאָסט ניט ארויסגעזאָגט ווערען, ווי בלויז דער: „עס לעבע די
צוקונפט!“ ניט וועגען אונזערע עלטער־עלטער־זיידעס ווילען
מיד טראכטען, און זיך ארויסווייזען גענוג ווירדיג פאַר זיי, נור
פון אונזערע אייניקלאך... מוטער — האָט ער זיך אַליין אונט־
טערבראַכען — וואָס איז דיר?... דו וויינסט?... וואָס זעהסטו
דאָרט?

די באַראַנעססע מאַרטא טיללינג האָט מיט איהרע צוויי
גרויסע שוואַרצע אויגען, וועלכע זיינען געווען אין אזא מערק־
ווירדיגען קאָנטראַסט מיט איהרע ווייסע האָר, און פון וועלכע
עס האָבען איצט צוויי גרויסע טרערען ארויסגערוגען איבער די
באַקען איהרע, געקוקט אָנגעשטרענגט אין די ריכטונג פון סאָד,
וועלכער איז געווען אויסגעשפּרייט פאַר דער אָפּענער טערראַ-
סען־טיר.

וואָס זי האָט דאָרט געזעהען, איז געווען א גאללוצינאַציע־
בילד, וועלכען זי האָט אָפּט געזעהען אין חלום. אַן אלטער מאַן,
איהר מאַן, וועלכער האָט ביין אונטערנאָנג פון דער זוהן מיט אַ
שערלעך געשנימען און אויסגעגלייכט די רויזען־בוימלאך.

זיי האָבען אמאָל, ווען זיי זיינען נאָך געווען א יונגע און
גליקליכע פּאַר, גערעדט פון זייער צוקונפט, אז איהר גליקלי-
כער יונגער טיללינג האָט צו איהר דאן געזאָגט: „ווייסטו, מאַר-“

טא, ווען איך וועל אמאָל ווערען איבער זיעבציג און וועל שוין
 ניט מעהר טויגען אין די קאָכעדיגע וועלט, וועל איך דאן איבער-
 געבען מיין לעבע צו די בלומען, און וועל ווערען א ריכטיגער
 גערטנער." און זי האָט איהם אויף דעם געענטפערט: "יא, איך
 שמעל דרך מיר שוין פאָר אין א הויז־קעפּ — ניט פון מיר אויס-
 געשטריקט, איך בעשעפטיג מיך ניט מיט אזא לאַנגווייליגער
 ארבייט — אויף דיינע זילבערנע לאָקען, אין דער האַנד האַלטסטו
 א גאָרטען־שערעל, מיט וועלכער דו שניידסט אָב די פערוויא-
 נעטע בלומען פון די רויזען־בוימלאך". און ער האָט ווידער
 אויף דעם בעמערקט: "יא, און דו זיצסט אויף דער גאָרטען-
 באַנק, א דופטיגער טוך פון ליים אויף דיינע שוין אויך וויי-
 סע האָר געשמאַקפול אָנגעהאַן, וואָרים א קאָקעטקע וועסטו
 בלייבען דיין גאַנצען לעבען; אין דער האַנד וועסטו האַלטען
 עפעס א שטריקעריי, אָדער א צוגעמאַכטען בוך, פון וועלכען דו
 וועסט מיר שפעטער פאָרלעזען, און שמייכלענדיג קוקסטו צו,
 ווי איך ארבייט. מיר וועלען זיין א גליקליך אַלטע פאָרעל,
 מאַרטא."

דיזע פאָרשמעלונג האָט אזוי פעסט איינגעדروנגען אין
 איהר מוח, דאָס אין איהרע חלומות האָט זי געטרוימט וועגען
 דעם, ווי פון א פאקט. אַכטצעהן יאָהר ווי זי איז שוין געווען אַן
 אלמנה, און דאָך, ווען זי האָט נור געטראכט פון איהר פערלאָרע-
 נעם פרידריך, האָט זי איהם געזעהען פאר זיך א לעבעדיגען. אין
 די מייסטע פעללע, ווי ער איז געווען, אַלס חתן, און מאַנכע מאָל
 אין יענער געשטאַלט, ווי זיי האָבען זיך ביידע פאָרגעשטעלט
 אין זייער פאַנטאַזיע.

אין דעם טאָג, ביין טויה־פעסט פון איהר אייניקעל, ווען רר-
 דאָלף, איהר זון, האָט געזאָגט אין זיין טאָסט־רעדע: "יא, מיר
 מער, דאָס גלאַז טרינק איך צום אנדענקען פון דיין אייביגנע-
 לעיכטען און אייביג בעוויינטען מאַן, וועמען איך פערדאנק
 אַלעס, וואָס איך דענק און וואָס איך בין", האָט איהר האַרץ א
 שוידערליכער וועה ארומגעכאַפט. זי איז געזעסען אַנטקעגען דער

אָפּענער טיר. די שטראהלען פון דער אונטערגעהענדער זון האָר-
 כען ארומגעוועכט אַ רויזענ־בוים מיט זייער ציטער־נאָלדיגען
 שיין, און פון דאָרט האָט זיך בעוויזען פאר איהר זיין גע-
 שטאַלט. זי זעהט די גאָרטע־שערעל פינקלען, די ווייסע האָר
 פון קאָפּ גלאַנצען. און ער שמייכעלט צו איהר: „ניט אמת,
 מאַרטא, זיינען מיר ניט אַ גליקליכע אלטע פּאָרעל?“

דערשראָקען פון רודאָלף'ס פראגע, האָט זי ראש טרוקען
 נעמאַכט איהרע אויגען און זיך אויפגעהויבען.

זי האָט גענומען דעם אָרעם פון איהר שכן פון דער רעכ־
 טער זייט פון דעם מיניסטער „אודאי“, וועלכער האָט שוין אָנ־
 געהויבען געברויכען אָפט דאָס ווערטעל „פון דער אַנדערער
 זייט“, אזוי, דאָס איצט איז ער געווען בעקאַנט אונטער דעם צו-
 נאָמען „מיניסטער פון דער אַנדערער זייט“, און אין זיין בער-
 גלייטונג איז זי אריין אין זאַל דערביי. נאָך זיי זיינען אריין די
 אַנדערע. עס איז געווען בלוז אַ קליינע טיש־געזעלשאַפט. אַ
 חוץ רודאָלף'ס שוועסטער, סילוויא, וועלכע איז געווען אן
 אמת'ער פּאָרטערט פון דער מוטער, ווען זי איז יונג געווען, איז
 דאָרטען נאָך געווען די גרעפּין לאָרי גריזבאָך, רודאָלף'ס שווי-
 גער, דאָקטאָר ברעססער, דער לאַנג־יעהריגער פריינד פון גראַף
 אַלטהויז און נאכהער פון באַראָנעססע טיללינג, און זיין זוהן
 הוגאָ ברעססער. דאן איז דאָרט געווען גראַף אַנטאָן דעלניצקי,
 דער טויר־פּאָטער פון דעם ערשט־געבאָרענעם, פּאָלקאוויק
 באַראָן שראַופער, אן אַלטער בעוואונדערער פון דער גרעפּין
 גריזבאָך, און דער גלח, פּאָטער פּראָטוס.

סילוויא האָט אריינגעגאַסען שווארצען קאָפּע אין די שאַ-
 לען און האָט זיי דערלאַנגט צו די געסט.

יעדע בעוועגונג פון דער שלאַנקער, בויגיגער פיגור האָט
 געאַטהעמט מיט חן. אויף איהר געזיכט איז געווען צו דערקע-
 נען דעם שיין פון העכסטען גליק.

מאָרטא און לאָרי האָבען גענומען פּלאַץ אויף אַ דיוואן.

וואָס איז געשטאַנען אין א ווינקעל, און די מענער זיינען גע-
בליבען ארום סילוויא.

— אַלזאָ, האָט דער טאַני דעלניצקי טאַקי זיך ערקלערט
איהר אין ליעבע? ... נו, גראטוליר איך... און מעג מען דערפון
רעדען אין דער הויך?

— ניין, איך בעט דיך. סילוויא האָט עס מיר דערצעהלט
אויפ'ן וועג, געהענדיג צוריק פון דער קירכע. ערשט מאַרגען
וועט ער קומען צו מיר און פערלאַנגען איהר האַנד פון מיר.
ערשט דאן, ווען איך וועל האָבען יא געזאָגט, קען די פערלאַבונג
געמעלדעט ווערען עפענטליך — פערשטעהסט. ווען איך וועל
„יא“ זאָגען.

— דו וועסט דאָך ניט זיין דאגעגען? ער איז דאָך איינגע-
פון די גרעסטע און בעסטע שידוכים אין עסטרייך. אמת, ער
איז געווען א לייכטער פויגעל, אָבער אזוי זיינען זיי דאָך אלע,
מעהר אָדער וועניגער. אועלכע יונגע לייט, ווי רודאָלף, זיינען
ניטאָ קיין סך.

און ווען איך זאָל יא האָבען עטוואָס דאגעגען? איך
גלויב ווירקליך, אז זייערע כאַראַקטערע פאַסען זיך גאַנץ ווע-
ניג... אָבער סילוויא איז שוין מעהר קיין קינד ניט.

— ווי איך זעה, ווייסטו נאָך ניט, וואָס דו זאָלסט טהאָן.
דו וואָלסט, ווי איך זעה, געווען דאגעגען, ווען דו וואָלסט גע-
קאַנט אויספיהרען.

— ווירקליך, עס איז פון קיין נוצען ניט. זעה נור, ווי
גליקליך זי זעהט אויס, און מיט וואָס פאַר א פייער דעל-
ניצקי רעדט עס צו איהר.

לאָרי האָט אויפגעזיפצט, און געזאָגט:

— עס איז דאָך אזוי שעהן צו זיין יונג.

— אָבער מיר דוכט זיך, אז דו ביזט נאָך אַלץ גאַנץ יונג,
לאָרי.

— מיט א פאַר טעג צוריק בין איך אַלט געוואָרען אכט און
פערציג.

— קערפערליך האָסטו זיך ניט פיעל געענדערט און גייסט
טיג גאָרניט געענדערט זייט די לעצטע צוואַנציג יאָהר. דו
ביזט נאָך אַלץ אזוי שלאַנק, אזוי בלאַנד, אזוי לעבעדיג און,
פערצייה מיר, אזוי קאָקעטיש און זוכסט צו געפעלען, אזוי ווי
אין דינע יונגע יאָהרען... דיזע גראַנאַט־רויטע קלייד, דערצו די
בליקען, וואָס דו האָסט צוגעוואָרפען אונזער מיניסטער „פון
דער אַנדערער זייט“ — וואָס וועט דערצו זאָגען דער שראַופער,
דיין אלטער בעוואונדערער?

— און דו ביזט אָנגעטהאָן אייביג אין שוואַרץ און אימער
אזוי ערנסט. דו מאַכסט זיך א פיעל עלטערען אויסזעהען, ווי
עס פאסט פאר דיר.

— אך, מיין טהייערע, ווען מען האָט דורכגעמאַכט אזא
אונגליק, ווי איך, אזא אונגליק נאָך אזא גליק, וואָלט מען שוין
בעדארפט זיין אין גאַנצען געבראַכען... איך בין עס ניט, ווייל
איך האָב מייע קינדער.

עס איז צו זיי צוגעגאַנגען דער מיניסטער און האָט זיך
ארונטערגעלאָזען אין א פאָטעל, לעבען דער זייט פון גרעפין
לאָרי.

— איך האָב נור וואָס געהאַט א ויכוח מיט גראַף רודאָלף,
און איך וואָלט געוואָלט, אז איהר זאָלט ריכטען צווישען אונז.
דער טאָן פון זיין טאָסט־רעדע איז מיר גאָרניט געפעלען געוואָר
רען. און וואָס איז ער אזוי בעפאלען די טאַטעס און זיידעס?
אודאי, ווען מען פייערט א נור־וואָס געבאַרענעם קינד, איז דער
געדאַנק געהענטער צו די אייניקלאַך; אָבער פון דער אַנדערער
זייט דאַרף מען דאָך ניט פערגעסען, דאַס עס איז דאָ נור איין
באָדען, וואו אלעס זאָל קענען געדייהען און וואַקסען — איך
מיינ עס פאר אונזערע מענשען — דער באָדען פון טראַדיציע.
וואָס זאָגט איהר, גרעפין?

לאָרי איז געווען זעהר ווייט פון צו האָבען אירגענד א מיי-
נונג וועגען דעם, אָבער אזוי ווי זי האָט דאָך געמוזט עטוואָס
ענטפערען, האָט זי געזאָגט:

— איהר זיינט פאלשמענדיג גערעכט. דאָס איז אזא מיין
נונגס-אויסדרוק, וועלכער איז זעהר אנגענעהם פאר דעם, צו
וועמען מען זאָגט עס.

— און איך האַלט מיט מיין זוהן — האָט מאַרטאָ ווידער-
שפּראַכען איהר פריינדין. — עס איז בעסער צו האַנדלען צו
גונסטען פון די, וועלכע קומען נאָך אונז, איידער פון די, וועלכע
זיינען געווען פאר אונז. אויפצופאסען אויף די גאסען, אַז זיי
זאָלען זיין ריין, איז גאַנץ שעהן, אָבער אויפברעכען א נייעם
וועג איז נאָך שעהנער.

די יונגע פערליעבטע פאָרעל האָט איצט געקאָנט זיך אויס-
בייטען מיט א פאָר ווערטער, אז קיינער זאָל ניט הערען:
— מאָרגען וועל איך זיין ביי אייער מוטער, סילוויא... איך
שרעק מיך א ביסעל.

— איהר גלויבט דאָך ניט, דאָס מאַמא...

— ניין, אָבזאָגען וועט זי מיר ניט, דערפאר האָב איך קיין
מורא ניט, אָבער די גאַנצע פּויערליכקייט, די 'אונגעוואוננהייט,
סילוויא האָט געלאַכט:

— האָפענטליך איז עס טאַקי עפעס, צו וואָס איהר זיינט
גאָרניט געוואוינט. ווער זאָל דען האָבען פראַקסיס אין אזא
זאך? איבעריגס, אויך איך פיהל מיך אזוי אונגעוועהנליך שרע-
קעדיג. איך בעגרייף גאָרניט, ווי אזוי איך האָב מיט איין קור-
צען יא מיין גאַנצען לעבען פאר'משכונ'ט... האָב איך מיך ניט
א ביסעל צו שטאַרק געאייילט? איך קען אייך דאָך אייגענטליך
אזוי וועניג, און איהר מיך קענט דאָך גאָרניט.

— צי איך קען אייך? די נאַטירליכסטע, לוסטיגסטע און
טהייערסטע בעשעפעניש.

— קורץ, א מאָדעל פון א גוט-ערצויגענער גרעפין-מיידע-
דעל, ווי קיין אַנדער בילד האָב איך דאָך גאָרניט געהאַט די גע-
לעגעהייט ארויסצוברענגען אין די פינף אָדער זעקס קאָמיליאָ-
ען, וואָס מיר האָבען צוזאַמען געטאַנצט. עס איז דאָ אָבער אין

מיר ווירקליך פיעלעס, פון וואָס איהר האָט גאָר קיין בעגריעה
ניט!

— צום ביישפיעל?

— איך האָב אונגעהייער גרויסע פאָרדערונגען צום לעבען
און צו די מענשען, און מעהר פון אלץ צו דעם מענשען, וועלכער
דארף עס מיין לעבען גאנצער מאַכען.

— מוז ער דען זיין א האַלבער גאָט?

— ניין, אָבער א גאנצער מענש. אָט, ווי דער דאָ — האָט
זי געזאָגט, אָנווייזענדיג אויף איהר ברודער.
רודאָלף איז צו זיי צוגעגאָנגען.

— ווארום טייטעלסטו אויף מיר מיט די פינגער?

— דו ווערסט דאָ געלויבט, אלס מוסטער פון פאָלקאָמענהייט
— האָט דעלניצקי געענטפערט. — דו ביסט די פערקערפערונג
פון דעם אידעאל, וועלכען דיין שוועסטער — ווי האָט זי עס
געזאָגט — שטעלט זיך פאָר, אלס א גאנצען מענשען.
זיפצענדיג, האָט רודאָלף געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— אויב אזוי, מוז איך ווידערהאָלען דעם לייט-מאָטיוו פון
מיין טאָסטערדע: „עס לעבע די צוקונפט!“ די וועט האָבען
גאנצע מענשען, היינט געפינט מען נור פערטלען, אכטלען,
הונדערטלען פון מענשען —

— ניטאָ אפילו קיין האַלבע?

— אָה, האַלבקייט אין אַן אנדער זין, דאָס טרעפט מען שוין
צו אָפּט. ערנסט גערעדט, דו האָסט א צו גוטע מיינונג וועגען
מיר, סילוויא. דו ווייסט דאָך, אז איך האָב אן אויפגאבע, און
דו ווייסט דאָך, ווי וועניג קרעפטען איך האָב געפונען, אום זי צו
ערפילען —

— ניט די קראפט, די מעגליכקייט האָט דיר געפעהלט —

האָט איהם סילוויא אונטערבראָכען.

— אויך דאָס. האָפענטליך וועלען די מעגליכקייטען גרע-

סערע זיין, ווען מיין פרידריך וועט אויסוואקסען. זיין פעלד-

וועט זיין דאָס צוואנציגסטע יאהרהונדערט, און פון איהם ער-
ווארט איך די ערפיללונג פון גרויסע זאכען.

— דו ביסט היינט אין גאנצען צוקונפט — האָט דעלניצקי
געזאָגט — און דאָך קען איך מיט דיר ניט מיטגעהן, ווייל דער
„יעצט“ איז פאר מיר צו שעהן.

סילוויא האָט איהם צוגעוואָרפען א בליק, מיט וועלכען זי
האָט איהם פארווערט ווייטער צו רעדען. זי האָט ניט געוואָלט,
אז רודאָלף זאָל איצט זיך דערוויסען, וואָס איז עס, וואָס מאַכט
אזוי שעהן דעם „איצט“ פאר דעלניצקי.

אין אַנאָטער ווינקעל פון צימער איז געשטאַנען פּאָלקאָוו-
ניק שראָפער, דאָקטאָר ברעסער און דער גלח און האָבען גע-
רעדט צווישען זיך.

— א היבשער בחור, אייער זוהן, הערר דאָקטאָר — האָט
דער גלח געזאָגט — איהם וואָלט זעהר געפאַסט א מיליטערישער
יוניפאָרם, ווארום האָט איהר איהם ניט געגעבען צו מיליטער?

פאטער פראטוס איז געווען א צייט לאַנג א פעלד-קאפלאַן
און ער האָט געפיהלט זיך שטאַרק צוגעצויגען צו די, וואָס האָט
בען געהערט צו דעם מיליטערישען קלאַס. די צייט, וואָס ער
האָט פערבראַכט צווישען די אָפיציערן, האָט געהערט צו זיינע
בעסטע ערינערונגען. צוויי און דרייסיג יאָהר אַלט, פון א גאַנץ
לעבעדיגען גייסט, מיט א גרויסער לוסט צו לעבען און צו לער-
נען, איז ער געווען ווייט פון אירגענד א סעקטענדיגסט, פון א
שטרענגען פאנאַטיזם. אַלס א געזעלשאַפּטער איז ער געווען
אַלגעמיין בעליעבט. ער האָט עס פערשטאַנען פונקט אזוי גוט
מיטצושפאַסען, ווי אנטהייל צו נעהמען אין א וויסענשאַפּטלי-
כער דיסקוסיע. ער האָט אויך פערשטאַנען, ווי ניט צו געברוי-
כען דעם טאָן פון א לעהרער, פון א מוסר-זאָגער, פון איינעם,
וואָס וויל בעקעהרען אנדערע. צי ער אַליין אין זיין נשמה האָט
ניט געבראַכען מיט מאַנכע דאגמען, דאָס האט מען קיינמאָל
ניט געקאָנט דערגעהן פון זיינע ווערטער, אָבער אין זיין האַל-

טונג מיט פריידענקער האָט זיך געמערקט א שטריך פון א שטילער אכטונג צו זיי.

און דאָקטאָר ברעססער האָט איהם געענטפערט :

— איהם געבען צו מיליטער? איך? ער האָט זיך זיין בע-
רוף אַליין אויסערוועהלט. ער איז א שריפטשמעללער.

— אזוי? — האָט דער פּאָלקאָוויניק ארויסגערעדט שטאַרק
אויסציהענדיג דעם וואָרט. — איז עס דען איבערהויפט א פּראָ-
פעסיע?

— איך זאָל עס אזוי מיינען, איינע פון די בעסטע און
שעהנסטע — האָט פּאָטער פּראָטוס געזאָגט.

— און איך דענק, אז שריפטשמעללעריי איז נור א ביי-
זאך. עס איז דאָך ניט קיין קאַריערע מיט א געזיכערטער
איינקונפט, מיט א מעגליכקייט צו געהן אַלץ העכער און העכער.

— דאָס טאַקי ניט. אָבער אזוי ווי מײן זוהן האָט גע-
ירש'ענט פון זיין מוטער א געניגענדעם פערמעגען —

— איך פערשטעה, הייסט עס, ער שפיעלט זיך אונטער
מיט שריפטשמעללעריי, און ער טהוט עס גאַנץ פריוואט.

— פונקט פערקעהרט. ער האָט פאר זיך אויסערוועהלט
די ברייטעסטע עפענטליכקייט, אַלס זיין לעבענס-וועג. ער איז
שריפטשמעללער און זשורנאַליסט.

— זשורנאַליסט — אַלזאָ, א פּראָפעסיע פון יענע מענשען
— איך גלויב, אז ביסמאַרק האָט זיי אזוי גערופען — וועלכע
האָבען פערפעהלט צו דערגרייכען א ריכטיגע פּראָפעסיע?

— איך געפין, אז דער זשורנאַליזם איז א זעהר שעהנע
פּראָפעסיע — האָט דער גלח זיך אריינגעמישט — א זעהר ליע-
בער פריינד מיינער שרייבט די קונסט-און מוזיק-ארטיקלען
פאר „די נייע פרייע פרעסע“.

— עס וואונדערט מיך, אז אן עהרענמאַן זאָל שרייבען פאר
יענעם „יודענבלאַט“.

— אָה, איך שטעה ניט אויף דעם אַנטיסעמיטישען שטאַנד־
פונקט, הערר פּאַלקאָוויק, און פאַר וועלכע צייטונג שרייבט
אייער זוהן, דאָקטאָר ברעססער?

— פאַר פּערשיעדענע. דאָך פון זעם קומענדיגן אַקטאָבער
וועט ער פּערנעהמען די שטעללע פון א רעדאַקטאָר פון א זיך-
ניי-גרינדענדיגער פּאַליטישער צייטונג.

— האָפּענטליך וועט עס זיין א גוט־געזאַנענע צייטונג.
אָבער, דאָך, אַלס לייטענאַנט, וואָלט מיר אייער זוהן ליעבער
געווען. אָבער איהר זיינט דאָך א פריינד פון באַראָנעססע טיל-
לינג, זיינט איהר דאָך מסתמא פונקט אזא געשוואַרענער מילי-
טער־פיינד.

— מיליטאַריום־פיינד — האָט ברעססער איהם פּערריכט.
— דאָס איז שוין אַלץ איינס. ווען איינער האָט ניט ליעב
עטוואָס, גיט ער עס צו א פּערהאַסטען „איזם“. גיט אמת, פאַ-
טער פּראָטוס. די שונאים פון דער קירכע זאָגען אויך ניט, דאָס
זיי האָבען עפעס געגען די רעליגיאָן אָדער געגען די גלחים, נור
דעם קלעריקאַליזם האָבען זיי פיינט.

— איך פיהל אָבער דאָך אַן אונטערשיעד. דאן האָט
ער זיך געווענדעט צום דאָקטאָר:

— אייער זוהן קומט מיר פאַר היינט זעהר שווייגנדיג און
מעלאַנכאָליש. איז עס אזוי?

— ער איז געוועהנליך ערנסט. דאָך שיינט מיר אויך
אזוי, דאָס ער איז היינט ערנסט, צוטראָגען.

דער יונגער מאן, וועגען וועמען מען האָט גערעדט, איז גע-
זעסען ביים טיש און האָט געבלעטערט די איללוסטרירטע ציי-
טונגען. אָבער זיין בליק האָט נור געבלאַנדזשעט איבער די ביל-
דער, אימער צוריקקעהרנדיג זיך אין דעם ווינקעל, וואו סילוויא
און דעלניצקי זיינען געשטאַנען און גערעדט.

זייט יאָהרען האָט הונאָ ברעסער געטראָגען א טרוימערי-
שע נייגונג פאַר סילוויא אין זיין האַרץ. ער איז אָבער געווען

נאנץ האָפּנונגסלאָז. ער האָט זיך ניט ערלויבט צו דענקען גאָר פון דער רייכער, געפייערטער אריסטאָקראַטקע. זעהענדיג אָבער איהר צוואמען מיט אנאָנדערען, האָט עס איהם שטאַרק געער- גערט. ער האָט דערפיהלט א שטאַרקע אייפערזוכט. אַליין אויפצוגעבען די האָפּנונג אויף גליק איז שוין גענוג שווער, אָבער צו זעהען דעם גליק אין דעם בעזיץ פון אנאָנדערען, דאָס איז אונערטרעגליך... ער האָט זיך איצט געזאָגט, אז פון היינט אָן מוז ער זעהען אויסמיידען דיזע געזעלשאַפט, ער קען עס ניט צו- זעהן און אריבערטראָגען, און דערצו נאָך איז ער איהר ניט ווערטת. ער וואָלט איהר פּערגינט דעם בעסטען, דעם שעהנס- טען, אָבער ניט דעם נאָנץ געוועהנליכען מענשען... עס איז דאָך שוין גענוג צו בעדויערען, וואָס רודאָלף האָט חתונה געהאַט מיט אזא נאָנץ געוועהנליכער פרוי.

צו דערזעלבער צייט זיינען ביידע שוויגער אריין אין דאָס שלאָף-צימער פון דער יונגער קינפעטאָרין איהר א בעזוך אָבצו- שטאַמען.

בעאטריסע דאָצקי איז געווען איינגעוויקעלט אין שליי- פען און אין א זעהר שעהנעם נאַכט-מאַנטעל. זי איז געלעגען אין בעט און געהאַלטען דעם קליינעם פריץ אויף איהר ארעם. אַ קאַמערפּרוי און א וועכטערין זיינען געשטאַנען דערביי.

גרעפין לאָרי איז צוגעגאַנגען שנעל צו איהר טאָכטער.

--- אַלאָ, טריקסי, ווי געהט עס? גיב נור דעם וואָרם א ביסעל צו מיר. אזא לייעבער שנעק. אין גאַנצען די מאמע. און דו ביזט דאָך עהנליך צו מיר, פּאָלגליך איז עס אין גאַנצען די באבע — כאַטש איך קען ניט זאָגען, אז איך בין זעהר גליקליך פון דעם טיטעל „באבע“.

— עס פאַסט דיר טאַקי ניט, לייעבע מאַמא!

— אָבער מיר פאַסט עס יא, בעאטריסע — האָט מאַרטא

געזאָגט — טו גיב מיר דעם קליינעם, לאָרי.

גרעפין גרייבאך האָט זיך ניט געלאָזט לאַנג בעמען, און

האַט אריינגעלייגט דאָס קינד אין מאַרטא'ס אַרעמס.

— און איצט לאָמיר דיר דערצהלען...

זי האָט זיך געזעצט אויפ'ן ברעג פון בעט, און האָט איהר אָנגעהויבען צו דערצהלען, ווי אזוי עס איז צוגעגאנגען דאָס טויפען פון קינד אין דער קירכע, וואָס דער גלח האָט געזאָגט, און ווי דער קליינער האָט געשריען, און וואָס פאר רעדען מען האָט געהאַלטען ביין טיש. פּאָלקאוניק שראופער האָט גערעדט אזוי הערליך פון די גרויסע טהאַטען, וועלכע דעם קליינעם פריץ איז בעשערט אויסצופיהרען אין זיין דיענסט צום פא-טערלאַנד, ווען ער וועט, ווי זיין זיידע און עלטער-זיידע טראָ-גען דעם קיזער-ראָק. פון דעם איז לאָרי אריבערגעשפרונגען אויף איהר רויטען קלייד, וועלכען זי האָט בעשטעלט ביי דער שפיצער... „ווייסטו, זי ארבייט דאָך שעהנער און בעסער, ווי אלע“, דאן איז זי אריבערגעשפרונגען אויף דעם, ווי מען דארף קליינע קינדער ערנעהרען, און דאן ווי די מוטער דארף זיך פיה-רען. „אין זעקס וואָכען ארום“ — האָט זי געענדיגט — „מוזטו געהן נאָך מאַריאַצעל, אום צו דאנקען גאָט'ס מוטער פאר די גע-בורט פון דעם קליינעם אינגעל (איך בין אזוי צופריעדען, וואָס דאָס איז אַ אינגעל צוליעב דער ירושה) איך בין געווען אין מאַריאַצעל נאָך איידער דו ביסט געבאָרען געוואָרען, און, זעהסט, עס האָט דיר גליק געבראַכט.“

מאַרטא איז געזעסען שווייגענדיג ביין צווייטען ברעג פון בעט און האָט טראכטענדיג געקוקט אויף דאָס קינד, וואָס זי האָט געהאַלטען אין איהר שוים. געדאַנקען, געפיהלען, בילדער האָבען זיך דורכגעטראָגען דורך איהר נשמה, ניט קלאָר, ניט אָב-געזונדערט, נור אריינפליסענדיג איינע אין די אַנדערע. דער זוהן פון איהר זוהן. און אפשר וועט דער אויך האָ-בען אַ זוהן... און אזוי געהט דאָס לעבען, גאָרניט קימערענדיג זיך וועגען טוידט, און אין מיטען צווישען לעבען און טוידט, אימער לייד, קאַמפּף, עלטער. און וואָס איז דיין ציעל? און וואָס איז דיין וועג? יא, אַמאָל אַ ביסעל גליק, ליבע, בעגייס-טערונג; נו, דאָס איז דאָך שוין אַליין אַן ערפילטער צוועק.

דער ציעל קען דאָך נור זיין: מעהר גליק, מעהר פרייד, מעהר ליבע, מעהר בעגייסטערונג... אָ, דו קליינע, היִלפֿלאָזע בעשעפעניס, וואָס וועט פון דיר ווערען, ווען דו וועסט איבער-הויפט לעבען בלייבען? וויפיעל שמערץ וועסטו עס מוזען אי-בערטראָגען! זיכער ביזטו נור מיט איינס, מיט'ן טוידט, מיט דער אייביגער אבוועזענהייט... אָ, מיין פערלאָרענער!

און ווידער האָט זי געזעהען מיט איהר גייסטיגען אויג טיללינג'ס בילד, אָבער ניט אין דער געשטאַלט פון אן אלטען, מידען, נור ווי ער איז געווען אין זיין פוללער קראפט אין דעם טאָג, ווען ער איז געפאלען טוידט פון די קוילען פון די פראַנ-צויזשע סאָלאַטען.

צווייטער קאפיטעל.

גראף רודאָלף דאָצקי, געבאָרען אין 1859, אייניגע מאָנאַטען פאר דעם אויסברוך פון דער עסטרייך-איטאַליענישער מלחמה, אין וועלכער זיין פאָטער איז גע'הרג'עט געוואָרען, איז איצט אַלט געווען דרייסיג יאָהר. אַלס בעזיצער פון דעם גרויסען טראָצקישען פערמענען, האָט ער ניט געהאַט קיין אנדער ברירה, ווי צו ווערען דער פערוואַלטער פון די פיעלע אימעניעס. דאָס איז געווען זיין פראַקטישע פראָפעסיע. צו דעם אָבער האָט ער געהאַט נאָך אַן אידעאַלען צוועק, וועלכען ער האָט געווידמעט אַלע זיינע גייסטיגע און מאָראַלישע כוחות. און דאָס איז גע-ווען די ערפילונג פון זיין שטיף-פאָטער'ס — באַראָן פרידריך טיללינג'ס — צוואה: צו בעקעמפּפען די אינסטיטוציאָן פון מיליטאַריזם. די ריכטיגע יורש'טע פון דיזער אויפנאבע איז געווען טיללינג'ס אַלמנה, אָבער רודאָלף האָט פרייוויליג גענו-מען אויף זיך די אויפנאבע צו זיין איהר מיטהעלפער. דער אָנ-געפאנגענער „פראַטאַקאָל“, ווען באַראָן טיללינג האָט נאָך גע-לעבט — נעמליך, דאָס בוך, אין וועלכען עס זיינען פערצייכענט געוואָרען די פאָרטשריטע פון דער פרידענס-אידעע און דער פרי-דענס-בעוועגונג, איז צוערשט ווייטער געפיהרט געוואָרען פון באַראָנעססע טיללינג, דער אַלמנה, און נאכהער פון רודאָלף. אויך האָט ער מיט דורשטיגקייט געלעזען די אַלע נאַטור-וויסענ-שאַפטליכע ביכער, וואָס באַראָן טיללינג האָט זיך פֿערשאַפט פאר זיין ביבליאָטעק, און האָט איהר מיט די געהערנדע יאָהרען שטאַרק פערמעהרט.

מיט דעם אַלעם האָט רודאָלף געמוזט ניט פערנאַכלעסיגען זיין שטודיום, אַלס גימנאַזיסט. ווען די שול-צייט האָט זיך גע-ענדיגט, האָט ער געמוזט אָבדיענען א יאָהר, אַלס פרייוויליגער

אין דער ארמיי. דאן איז ער געקומען אין דעם בעזיץ פון זיין גרויסען פערמעגען, צוליעב וואָס ער האָט זיך געמוזט נעהמען צו נייע לאַנדווירטשאַפטליכע שטודיען, און דאָס האָט איהם בעדיי-טענד געשטערט זיך אָבצוגעבען אין גאַנצען צו דער ארבייט פאר זיין אידעאל.

אויך איז געקומען א צייט; ווען דורך די געזעלשאַפט פון די מיט וועמען ער איז געווען פון איין עלטער און איין שטאַנד, איז ער אריינגעשלעפט געוואָרען אין דעם שטורם פון אלערליי וועלטליכע פערזענליכע און ספּאַרטס. גאַטירליך, האָט זיך דאן אָבגערוקט אין גאַנצען אָן א זייט זיין קלערען און טהאַן פאר זיין ציעל. דאָס לעבען אַרום איהם, דער איינפלוס פון די פּעאַדאָלע, שאַוויניסטישע און רעאַקציאָנערע אַנזיכטען האָבען אַ וויילע געהאַט אַן אָבשוואַכערנדע ווירקונג אויף זיינע אַנטי-מיליטאַריסטישע געפיהלען און געדאַנקען. און זיי וואָלטען, אפשר, אין גאַנצען אונטערגעגאַנגען, ווען זיי וואָלטען פון דער פריהסטער יוגענד ניט געווען אזוי טיעף איינגעפלאַנצט אין זיין מוח און האַרצען, און ווען עס וואָלט ניט אָנגעהאַלטען ביז צו א גרויסען גראַד דער אייניגער פערקעהר מיט זיין מוטער, וועלכע האָט עס פערשטאַנען, ווי אלע מאָל אויפס-ניי אָבצופרישען די אידעאלען, וועלכע ער האָט בעדאַרפט זיין לעבען ווידמען.

ניט לאַנג האָט עס אָבער געדויערט, און דער יונגער גראַף איז באַלד רוהיג געוואָרען. דאָס פוסטע לעבען פון דער „נאָל-דענער יוגענד“ מיט זייערע אייביגע הולטאַיסטוואָס, שיכור'ע הוליאַנקעס, מיט זייערע יאַגד-אינטערעסען און הינטער-קול-סען-אינטריגען האָט איהם באַלד אָבגעקעלט. עס האָט איהם געצויגען צוריק צו זיינע פליכטען, אלס גוטס-בעזיצער. שוין אין דער עלטער פון פיער און צוואַנציג יאָהר האָט ער זיך ארויס-געריסען פון דעם לעבען פון זיינע חברים. ער האָט זיך צוריק-געצויגען אין ברונהאַף—איינע פון זיינע שעהנסטע און גרעסטע גיטער, און האָט איינגעלאַדען זיין מוטער און שוועסטער צו וואוינען מיט איהם.

דאָ האָט ער זיך אָבגעגעבען מיט א דאָפעלטען חשק צו זיינע צוויי אויפגאבען. ער האָט אונטערבראָכען דאָס דאָזיגע איינזאמע לעבען אויפ'ן דאָרף בלויז דורך אייניגע רייזען נאָך פאריז, לאָנדאָן און איטאַליען. וואָרים ער האָט פערשטאַנען, אז מען מוז זעהען א גוט שטיק פון דער וועלט, אויב מען וויל אַמאָל ווערען אן עפענטליכער ווירקזאמער טהוער.

דאָס פעלד פון זיין טהעטיגקייט האָט זיך אונבעמערקט פון איהם אלץ מעהר און מעהר אויסגעברייט. פון אָנפאַנג איז עס געווען בלויז די איינציגע אידעע, טיללינג'ס ירושה, די בעקעמ-פפונג פון דער מיליטאַריסטישער אינסטיטוציאָן, וואָס האָט געשוועבט, אלס ציעל, פאר זיינע אויגען, אָבער ביסלאַכווייז איז ער געקומען צו דער איבערצייגונג, דאָס יעדער צושטאַנד, יעדע אינסטיטוציאָן איז פיעלפאַך פֿערבונדען און פערקניפט אין די וואָרצלען מיט פיעלע אנדערע צושטענדע און אינסטיטוציאָנען, און דאן האָט ער געמוזט זיך פערטיעפען אין אנדערע פראָבלע-מען און אנדערע בעוועגונגען. ער האָט זיך פֿעראינטערעסירט מיט אלץ, וואו נור א נייער גייסט האָט געמאַכט א פֿערווך צו-צוברעכען די אלטע פֿאַרמע. וואָס מעהר ער האָט געפֿאַרשט, דאָס אלץ מעהר פֿעלדער האָבען זיך געעפֿענט פאר איהם, וועלכע ער האָט נאָך ניט אָנגעהויבען אויסצופֿאַרשען. און אָט די מאַסע נייע געדאַנקען און געפיהלען, וועלכע האָבען מיט אַמאָל איהם בעשטורעמט, האָט איהם געשמערט זיך צו נעהמען צו א בע-שטימטער ארבייט. פֿריהער מוז ער לערנען און לער-נען, פֿריהער מוז זיין ברויזענדער, קאָביגער גייסט קומען צו א בעשטימטער קלאַרקייט, און דאן ערשט וועט ער קענען מיט פעסטקייט אריינגרייפען אין דאָס קאָכעדיגע לעבען. „שפע-טער, שפעטער“, האָט ער געזאָגט צו זיך אַליין, און דערווייט האָט ער עס אויפגעגעבען צו ווירקען פֿאַליטיש אָדער פובליציס-טיש. ער האָט ניט געשפּאַרט זיך אריינצוקומען אין רייכסראַט, צו א זייץ אין וועלכען ער איז געווען בערעכטיגט צוליעב זיין גרויסען גרונד-גערמענען. ער האָט זיך אויך ניט אָנגעשלאָסען

אָן קיין פּעראַיין, אויך האָט ער ניט געשריבען און ניט פּער-
עפענטליכט קיינע ארטיקלען אין אירגענד א צייט-שריפט. ער
האָט זיך בענוגענט מיט שטודירען און דענקען, מיט קוקען און
בגאַבאכטען. עס איז פאר איהם געווען קלאָר, אז ער מוז ווערען
אָן עפענטליכער טהוער, כדי צו ערפילען די אויפגאבע פון טיל-
לינג'ס צוואה, אָבער ער האָט עס אָבגעלייגט אויף שפעטער.

ווען רודאָלף איז אַלט געוואָרען אכט און צוואנציג יאָהר,
האָט ער בעשלאָסען צו הייראַטהען. אַלס איינציגער בעזיצער פון
אזא פערמעגען, און דער לעצטער מעגליכער שפּראַץ פון דער
פאמיליע דאָזיק, איז ער איינפאך מחויב געווען צו זאָרגען פאר
די אויפּהאַלטונג פון דעם נאָמען און פערמעגען און אויסקלייבען
פאר זיך א פאסענדע פרוי.

פון קינדווייז אויף האָט ער געהערט — האַלב אין שפּאַס,
האַלב אין ערנסט — ארום זיך, אז די איינציגע טאָכטער פון דער
גרעפּין גריזבאך, די קליינע בעאטריסע, איז זיין בעשערטע. די
מוטערס זיינען געווען יונגענד-פריינדינס, די קינדער האָבען זיך
אימער געשפּיעלט צוזאַמען, און סיי ביי איהם, רודאָלף, און סיי
ביי בעאטריסע, איז דער געדאנק, אז זיי וועלען אמאָל זיין א
פּאַר, געוואָרען עטוואָס גאַנץ זעלבסט-פּערשמענדליכעס, עט-
וואָס, וואָס קען גאָר אנדערש ניט זיין. דאָס איז ניט געווען א
געפיהל, וואָס האָט זיי טיעף בעוועגט, אָדער זיי שטאַרק גליקליך
געמאַכט, אָבער יעדענפאַלס איז עס געווען א געפיהל, וואָס האָט
זיי ביידע פּערשאפט פּערגניגען

אָהן לאַנגע ליעבעס-ערקלערונגען פון זיין זייט, אָהן א לאַנג-
גע איבערלייגונג פון איהר זייט און אָהן יעדע איבעראשונג פאר
די ביידע פאמיליען און זייערע פריינד, האָט שטאַטגעפונען די
פּערלאָבונג צווישען רודאָלף און בעאטריסע, און זעקס
וואָכען שפעטער זיינען זיי שוין געווען מאַן און ווייב, בעאטריסע
איז געווען א זעהר שעהנע, רייצענדע פרוי. אין גייסטיגער בע-

ציהונג איז זי געווען ניט פיעל העכער פון איהר מוטער, אָבער רוי-
 דאָלף האָט גאָרניט פרוּבירט צו פּעדאָגאָגערעסירען איהר אין
 זיין גייסטיגען לעבען. אין דעם פונקט איז זיין מוטער געווען
 און געבליבען זיין איינציגע פּערטרויטע, זיין איינציגע געזי-
 נונגס-גענאָסין. ביי זיין קליינער פרוי האָט ער ניט געזוכט די
 נויטיגע ענערגיע פאר זיין ארבייט, נור ערהאַלונג. אויסרוהען
 האָט ער געוואָלט ביי איהר און זיך לאָזען פון איהר אויפמונטע-
 רען. זי איז געווען פון דער נאַטור א זעהר לוסטיגע און האָט
 זיך געפיהלט פאַלשמענדיג גליקליך דורך די לעבענס-שטעלונג,
 וועלכע דער לעבענסווירדיגער און שעהנער מאַן האָט איהר אָנג-
 געבאַטען, און אין אזעלכע אומשטענדען האָט זי דאָך געקאָנט
 איהם ברענגען די נויטיגע פּרעהליכקייט און לוסטיגקייט. אַז ער
 וועט קענען לעבען איהר גייסטיג זיך אויסרוהען, אין דעם איז
 ער זיכער געווען, ווייל זי האָט גאָרניט פּערשטאַנען און ניט גע-
 וואוסט פון זיינע געדאַנקען און ציעלען. ער וועט מיט איהר
 ניט דארפּען דעבאַטירען איבער פּערשידענע געדאַנקען און פּלע-
 נער. אין איהר געזעלשאַפט וועט ער זיך אויף אַ וויילע פרוי-
 מאַכען פון זיין גייסטיגער ארבייט.

מאַרטאַז איז ניט געווען געגען דעם שידוך. זי האָט גע-
 מיהלט, דאָס רודאָלף'ס לעבענס־אויפגאַבע און לעבענס־אינהאַלט
 זיינען אויסער די גרענעצען פון די הויזליכע פּרעהעלטניסע, ווי
 דאָס איז, למשל, ביי א פּריסטער, וואָס ניט זיך אין גאַנצען אָב
 מיט זיין פּראָפּעסיע. רודאָלף'ס שיקזאַל איז ניט געווען אַבהענג-
 גיג פון זיין גייסטיגער געמיינשאַפּטליכקייט מיט א געליעבטער
 פרוי — ער האָט געהאַט אַ פיעל ברייטערעם פּעלד און אויף
 דעם פּעלד איז געווען די מוטער זיין קאַמעראַדין, זיין ראַטה־גע-
 בערין. און עס וואָלט איהר שטאַרק וועה געטהאָן, ווען זי וואָלט
 געמוזט איבערלאָזען די דאָזיגע ראָליע צו אַנאַנדערער. די גרוי-
 סע שעהנקייט פון דער יונגער גרעפּין דאָצקי, צוזאַמען מיט איהר
 קינדערשער לוסטיגקייט, האָט איהר געמאַכט פּערזעהען, דאָס
 גייסטיג איז זי ווייט ניט גלייך מיט איהר זוהן רודאָלף. עס האָט

איהר נור הנאה געטהאָן, דאָס מען האָט געהאַלטען בעאטריסע פאר ענטציקענד, און רודאָלף האָט איהר ליעב געהאַט פון גאַנ-צען האַרצען. טו וואָס דארף מען מעהר ?

אזוי האָט זיך געפיהלט מאַרטהאָ גאַנץ רוהיג און צופריע-דען מיט איהר זוהן'ס פּערהייראַטען לעבען. אנדערש אָבער האָט זי געדענקט און געפיהלט איבער די קומענדע הייראַטע פון איהר טאָכטער סילוויאַ. איהר האַרץ האָט איהר שטאַרק גע-שראַקען. פאר סילוויאַ האָט זי אימער געטרוימט, דאָס אין איהר הייראַטען מיט א מאַן וועט איהר זיין בעשערט דער גליק, וועלכען זי האָט גענאָסען צוזאַמען מיט איהר טילללינג, אָבער פאר דעם האָט זי ניט געפונען קיין גאַראַנטיע אין דער נאַטור פון דעם יונגען גראַף דעלניצקי.

עס איז געווען אין אָבענד פון דעם טויף-פעסט. סילוויאַ איז געזעסען ביין פענסטער אין איהר צימער. עס איז שוין גע-ווען גאַנץ דונקעל דרויסען. דאָס פענסטער איז גע-ווען אָפּען, דורך וועלכען עס האָט אריינגעשטראָמט די קיהלע נאַכט-לופט פול מיט אַלערליי ריחות פון גאַרטען. הינט-טער די בוימער-שפיצען איז ארויפגעשטיגען א גליהענד-רויטע, אן אוננאַמירליך-גרויסע שיינענדע לבנה. פון ווייטענס האָט זיך געהערט דער געזאַנג פון א נאַכטיגאַל.

סילוויאַ'ס קאָפּ איז געלעגען איבער'ן שטוהל און איהרע הענד זיינען איהר אַראָבגעהאַנגען. זי האָט געאַטהעמט שווער דורך איהרע האַלב-געעפענטע ליפען; זי האָט אליין געפיהלט דאָס שלאָנגען פון איהר האַרץ.

פּערליעבט... דאָס גליק פונ'ם בעוואוסטזיין איז ניט נור גע-ווען א גייסטיגער, נור אויך א גליק, וואָס זי האָט געפיהלט קער-פּערליך. א זיסע ווארימקייט, א זעליגקייטס-שפּירענדע קלע-מונג אין דער ברוסט, און א כוואַליענדיגע בעטויבונג אין קאָפּ. ביין אָבשיעד — זיי זיינען געשטאַנען הינטער א פאַרהאַנג, פּערבעהאַלטען פון די אנדערע — האָט דעלניצקי איהר געקושט אין מויל. דער ערשטער ליעבעס-קוש אין איהר לעבען. איצט

איז זי דאָ געזעסען און האָט זיך בעמיהט די דאָזיגע פּאסירונג ווידער ארויסצורופען אין איהר געדאנק. זי איז געווען אויפֿ-געטרייסעלט, רייכער — מיט איין וואָרט, אין גאַנצען אַנאַנדערע, ניט מעהר דיזעלבע סילוויא, וואָס זי איז געווען מיט אייניגע שטונדען צוריק.

די טיר פון איהר צימער האָט זיך געעפענט.

— אין דער פינסטער נאָר, מיין קינד ?

און מאַרטא האָט א דריק געמאָן דעם עלעקטרישען קנע-פעל. א מאַטע ראָזיגע ליכט האָט פארפלייצט דאָס צימער, און האָט געוווּנען די ווייס־לאַקירטע מעבל, די מיט בלומען-גע-שטיקטע שטאָפּען און קארפעטס און קאָוויאַרען פון דעם פרישען, איינפאַכען מיידעל-צימער.

סילוויא איז אויפגעשפרונגען.

— האָסט זיך דערשראָקען ?

— אָה, ניין, מאַמא... גוט, וואָס דו קומסט... ווען ניט, וואָלט איך באַלד געקומען צו דיר... זען זיך דאָ אויף די סאָפּא, און לאָז מיר זיך זעצען אויף דעם נידריגען בענקעל.

און סילוויא האָט זיך אוועקגעזעצט ביי די פיס פון איהר מוטער און אוועקגעלעגט איהר קאָפּ אויף דער מוטער'ס שויס.

מאָרטא האָט מיט ליעבע און צערטליכקייט געגלעט איהרע האָר.

— אָט אויף אזא אופן, טאָכטער, ווען איך פלעג דיר דער־צעהלען פערשיעדענע קינדער-געשיכטען, ווען דו ביזט נאָך קליין געווען — האָט מאַרטא געזאָגט מיט א שמייכעל. — איצט האָבען זיך אונזערע ראָליען געביטען. איצט מוזטו מיר דערצעהלען דיין געשיכטע. ווי אזוי איז עס געקומען? ... מאָרגען וועט דעלניצקי קומען און פערלאַנגען פון מיר דיין האַנד... וועל איך, וועלען מיר יא זאָגען? ... ביזטו זיכער מיט זיך אַליין ?

— גליקליך בין איך, גליקליך...

— די פראגע איז, צי דו וועסט ווערען גליקליך, אויף דיין גאַנצען לעבען, מיין איך? פאַסט איהר זיך איינער צום אנדערען?

קענסטו איהם, אלס מאן, וועמען דו זאלסט קענען שענקען דיין גאנצען צוטרוי? אלס מאן, אין וועמעס גוטסקייט, און אין ווע- מעס איינשטימונג מיט דיין גאנצען וועזען דו ביזט איבערצייגט?

— דאָס האָב איך איהם אַליין געזאָגט מיט א פאָר שטונדען צוריק: „מיר קענען זיך דאָך גאַרניט.“ ווי דו, מוטער, אזוי אויך איך האָב געפיהלט א האַלבען צווייפעל. אָבער איצט איז ער פערשוואַנדען. ליעבע קען ניט אזוי אַכנאַרען — און איז ניט די ליעבע אַליין שוין א גאראנטיע פאר גליק? צי דאָס וועט זיין פאר'ן גאנצען לעבען?... ווער קען עס פערלאַנגען מיט אַמאָל אזוי פיעל? איז דאָס אַליין ניט גענוג שוין, ווען מען קען דיזע גאַלדענע פרוכט — דאָס גליק — איבערהויפט אַפרייסען און דערקוויקען דערמיט די נשמה?... דערמאָנסטו זיך, מוטער, דו האָסט מיר ניט נור קינדער-מעשה'לעך, נור אויך געשיכטען פון דיין לעבען דערצעהלט. דערמאָנסטו זיך, ווי דו האָסט זיך פער- הייראַטט מיט רודאָלף'ס פאָטער. איין קאטילאָן אויף א באַל, און דיין און זיין שיקזאַל איז געווען בעזיעגעלט. ביסטו דען ניט געווען גליקליך מיט איהם? אמת, ניט פאר דעם גאַנצען לע- בען — ווייל נאָך אַ קורצען יאָהר איז ער שוין פון דיר אוועקגע- רויבט געוואָרען... אָבער איז דער איינציגער יאָהר ניט געווען א שעהנער און א גליקליכער?

— מיין קינד, דאָס איז עטוואָס אַנדערעס... איך בין דאן געווען אזוי יונג, אזוי ניט אויסגעוואקסען אין שכל און כאַראַק- טער, בעת דו, סילוויא —

— איך בין דאָך אויך יונג —

— אָבער דאָך שוין צוויי און צוואַנציג... איך בין דאן גע- ווען בלויז זיעבצעהן. אָבער ניט די יאָהרען זיינען דאָ וויכטיג. דו ביסט אן ערנסט מיידעל, א זעלבסט-שמענדיג דענקענדע פרוי, דו שמעלסט גרויסע פאָרדערונגען צו די מענשען —

— יא, דאָסזעלבע האָב איך היינט מיין געליעבטען גע- זאָגט, דיזעלבע צווייפעל אויסגעדריקט.

— זעהסט דו?

— אויסגעדריקט האָב איך זיי, אָבער איך פיהל זיי ניט —
וועניגסטענס, איצט ניט. דאָס גליק, מיט וועלכען איך בין פול,
איז שטארקער פון אלץ — פון אלעס אנדערע — איך בעגרייף עס
גאַרניט...

— דו האָסט שוין אזוי פיעל יונגע לייט אָבגעזאָגט, און
צווישען די, וועמעס ליעבע דו האָסט צוריקגעוויזען, זיינען גע-
ווען אזעלכע, וועמען איך שעץ פיעל העכער, ווי דעלניצקי. דו
אָבער האָסט געפונען אזוי פיעל חסרונות אין זיי. דער איז
פאר דיר ניט געווען אלוועלטליך געבילדעט גענוג, דער ניט
גרויסמוטהיג גענוג; איינעם האָט עס געפעהלט אין א פינקלענ-
דען גייסט, א צווייטען אין מילדקייט — קורץ, מען האָט גע-
מעגט גלויבען, אז דו ווילסט נור צו אן אידעאל פון פאָלקאָמענ-
הייט אנפערטרויען דיין צוקונפט, אנדערש ניט, און איצט —

— און איצט פיהל איך, מאַמע, דאָס אויף דער גאַנצער
וועלט איז ניטאָ קיין אנדער מענש, צו וועמען איך זאָל געהערען,
אויסער דעלניצקי. איך זאָל דיר דערצעהלען קינדער-מעשה-
לעך, מאַמע? דאָ האָסטו איינע. אן אמת'ער נס, וואָס האָט
ניט אין זיך קיין „ווארום“ און קיין „צו-וואָס“. עס האָט קיין
ערקלערונג און נויטיגט זיך ניט אין קיינער. איך בין אזוי גליק-
ליך, און עס קומט מיר אויס, אזוי ווי אלץ וואָלט זיין פער-
כשוּפ'ט, און איך אליין בין גאַר אנאָנדערע. דאָס, וואָס איך
האָב פריהער געטראַכט, איבערלייגט, געוואויגען און געמאַסטען
— דאָס אלעס איז איצט אוועקגעפלוויגען; עטוואָס נייעס דינ-
געלט מיך ארום, דרינגט מיך דורך, הויבט מיך אויף.

— קינד, קינד, דו רעדסט, ווי פער'שכור'ט.

— אָ, מאַמא, אָבער ניט פון שאַמפּאניער. איך ווייס איצט,

וואָס דאָס איז שכור זיין פון גליק.

— דו ביסט מיר אָבער דאָך שולדיג די ערצעהלונג: ווי

אזוי איז עס געקומען?

— אויפ'ן וועג פון קירכע האָט ער זיך ערקלערט.

— ניין, ניט דאָס, איך וויל וויסען, ווי איז עס געקומען,

דאָס ער האָט דיין האַרץ געפאָנגען? ביסלאַכווייז? אָדער מיט אַמאָל? וואָס פאַר אַ בעזאָנדערע אייגענשאַפטען האָסטו געפונען אין איהם?

— בעזאָנדערע אייגענשאַפטען? עפעס אַ גרויסע טוגענד, אַ מעלה, וואָס האָט מיך געבראַכט צו דעם איבערלעגטען ענט-שלום: „דער מענש איז ווערטה מיין ליבע, און איך וויל איהם זי שענקען?“ עטוואָס אזעלכעס איז ניט געשעהען. אמת, איך האָב דאָס אימער ערוואַרטעט. און אזוי ווי אלע מיינע בע-קאַנטע און אלע די, וועלכע האָבען ביז איצט ערקלערט זיך מיר אין ליבע, האָבען אויף מיר ניט געמאַכט דעם מינדעסטען איינדרוק, האָב איך נעגלויבט, אַז דאָס איז דערפאַר, ווייל קיי-נער פון זיי האָט נאָך ניט אַרויסגעוויזען אזעלכע ליבעסוויר-דינע אייגענשאַפטען, ווי איך פאַרדער זיי פון מיין צוקינפטיגען מאַן. ווען עס וועט קומען איינער, וואָס וועט זיין עהנליך צו מיין אידעאַל, דאן וועל איך איהם שענקען מיין ליבע. עפעס אזוי ווי אזא געשענק וואָלט געווען עטוואָס, וואָס איינער טהוט ופרייוויליג און מיט זיין קלאָרען בעוואוסטזיין!... איצט האָב איך זיך דערוואוסט, דאָס ליבע הענגט גאַרניט אָב פון ווילען, פונקט ווי מען קען ניט קריגען קיין גערווען־פיבער פון אַ פרייען ענטשלום — אזוי —

— ווי אַ גערווען־פיבער? אלס אַ קראַנקהייט בעטראַכט מיין סילוויאַ איהר געפיהל, וואָס דאַרף ענטשיידען איהר שיקזאַל?

— אלס אַ זיסע, פערטויבענדע, געפעהרליכע קראַנקהייט —

— ווארום אַ געפעהרליכע?

— ווייל איך וואָלט געשטאַרבען, ווען עס וואָלט איצט גע-

קומען אַ שטערונג?

— אַה, מען שטאַרבט ניט אזוי לייכט פון די קלעפּ פון

שיקזאַל און אויך ניט פון די וועהטאַגען פון דער נשמה. איך בין אַ גוטער ביישפיעל דערצו. דאָך איצט וויל איך זיך אַליין לאָזען — געה שלאָפען. אַ גוטער, לאַנגער יוגענד־שלאָף וועט

דיך אָבפריסען און בערוהיגען. איצט ביסטו אזוי אויפגערעגט. איך וויל דיך ניט פלאגען מיט מעהר פראגען. מאָרגען פריה וועסטו מיר בעסער קענען דערצעהלען דאָס, וואָס איך וויל נאָך וויסען. א גוטע נאַכט, מיין קינד.

מאָרטא האָט זיך איבערגעבויגט איבער איהר טאָכטער, מיט איין האַנד האָט זי איהר צערטליך געגלעט די האָר אויפ'ן קאָפּ, און די אַנדערע האַנד האָט סילוויא צוגעצויגען צו איהרע אַרבען.

— גוטע נאַכט, מוטער, פריינדין = איינציגע, גוטע, ליב-סטע מאמע, איך בין אזוי גליקליך...

נאָך דעם, ווען סילוויא איז אַליין געבליבען, איז זי וויעדער צוגעגאַנגען צום אָפּענעם פענסטער, און אָנשפּאַרענדיג זיך אָן די פענסטער-וואַנד, דעם קאָפּ איהרען געשטיצט אויף איהר צו-ריקגעלייגטען אָרעם, האָט זי אַרויפגעקוקט צום נאַכט-הימעל. איצט איז שוין די לבנה געשטאַנען הויך אויפ'ן הימעל, און האָט געגאַסען א זאנפטען בלו-ווייסען שוין אויף די בוימער און די אַלעען אין גאָרטען. די שטילע לופט איז געווען דורכדרונגען פון דעם רופט פון ראָזען און יאסמין.

דיזע נאַכט-לופט און דיזער ריח! ווי אָפט האָט סילוויא געפיהלט זייער צויבער. דאָך, וועהרענד פריהער איז אזא צוי-בער געווען א סאָרט פערשפרעכונג, היינט אָבער איז עס פאר איהר געווען די ערפילונג. יא, דאָס לעבען איז שעהן... יא, דער פריהלינג מיט זיין בלומען-אוצר, מיט דעם געהיימיספולען גלאַנץ פון זיינע לבנה-נעכט איז דער אָנזאָגער און ברענגער פון א ליבע-אַטהעמענדען גליק...

„זוי אזוי איז עס געקומען?“ וועגען דעם האָט סילוויא איצט זיך פערטראַכט.

מיט פערצעהן טעג צוריק אין פראטער — עס איז דאן גע-ווען אזא נאַכט, אזא שטילע, אזא העלע פריהלינגס-נאַכט, ווי איצט. אין זאכער זאל איז געווען פּעראנשטאַלט דער יונגער-העררען-באַל. פון אלע יונגע העררען איז דעלניצקי געווען דער

עלעגאנטעסטער. וועניגסטענס צעהן גרעפיגען האָבען זיך גע-
דרעהט ארום איהם און כמעט אלע מאַמעס האָבען געוואונשען
אין דער שטיל, דאָס זייערע טעכטער זאָלען איהם קענען אריינ-
כאַפען, ווייל ער איז געווען איינער פון די בעסטע „פארטיען“
אין לאַנד.

אויף דריי אָדער פיער פריהעריגע בעללער האָט דער יונגער
דעלניצקי ארויסגעוויזען איהר' בעזאָנדערע אויפמערקזאמקייט,
צוליעב וואָס זי האָט זיך געפיהלט — ניט אָהן א געוויסען גע-
פיהל פון צופרידענהייט — אַלס די, וועמען אלע האָבען שטאַרק
מקנא געווען. דאן אָבער אויף א פעסט ביי דער פראנצויזישער
געזאנדשאַפט, האָט ער זיך געהאַלטען גאַנץ פון דערווייטענס
פון סילוויא, און האָט גאַנץ עפענטליך געמאַכט ליעבע דער פרוי
פון אן אלטען דיפלאָמאַט. א געמישטער געפיהל פון קרענקונג
און ערגערניס האָט פאר סילוויא'ן קלאָר געמאַכט, דאָס זי איז
צו איהם ניט גלייכנילטיג.

אם ליעבסטען וואָלט זי ניט געגאַנגען אויפ'ן באַל, דעם
יונג-העררען-באל, דעם לעצטען פון סעזאָן. וויעדער צו זעהען
דעלניצקי'ן אונטער אזעלכע אומשטענדען, וואָלט איהר נור וועה
געטהאָן. עס איז אָבער אנדערש געקומען. גלייך, ווי זי איז
אריין אין זאַל, איז דער יונגער-מאַן צו איהר צוגעקומען, און גע-
בעטען איהר, זי זאָל מיט איהם טאַנצען דעם קאטיליאָן.

פאר אן אויגענבליק האָט זי געהאַט ברעה איהם אָבצוואַ-
גען מיט דער ערקלערונג, דאָס זי האָט שוין צוגעזאָגט אַנאַנדע'
רען דעם טאַנץ, אָבער איידער זי האָט נאָך בעשלאָסען וואָס צו
טהאָן, האָט זי שוין ניט ווילענדיג יא געזאָגט.

דאָרט איז אויך געווען יענע יונגע פרוי, מיט וועלכער ער
איז געווען אזוי פערנומען אין דעם אָבענד' ביין פראנצויזישען
געזאנדטען. אָבער דאָס מאָל האָט דעלניצקי מיט איהר קיין
צעהן ווערטער ניט אויסגערעדט. וועהרענד א טאַנץ-פּאַרטיע איז
צו סילוויא צוגעקומען איינע פון איהרע פריינדיגען, זיך אָנגע-
האַנגען אויף איהר אַרעם, און געזאָגט:

— קום, לאָמיר זיך א ביסעל דורכגעהן הין און צוריק. איך
האָב דיר וואָס צו דערצעהלען.

— און וואָס איז עס אזעלכעס ?

— איך בין ערשט ניט לאַנג צוריק אויסגעקליבען געוואָרען
אלס פערטרויטע פון א פערליעבטען. עס איז ניט אזא פרעה-
ליכער אמת; מען איז, ווי דו ווייסט, ליבער אַליין די געליעבטע...
אַבער, אזוי ווי דאָ האַנדעלט זיך וועגען דיר, וועגען וועמען מען
ווייס, אז דו ביסט מיין ליעבסטע פריינדין, קורץ, איך פיהל ניט
קיין קנאה. האָסטו געזעהען, מיט וועמען איך האָב געמאַנצט
דעם לעצטען קאָדריל ?

— יא, מיט דעלניצקי... און איך האָב געזעהען, ווי ער האָט

מיט אזא פייער גערעדט מיט דיר —

— דאָס, וואָס ער האָט מיר געזאָגט אזוי פייערדיג, איז,
דאָס ער איז אין דיך שטערבליך פערליעבט, נור, דאָס ער
גלויבט, אז דו ביסט צו איהם זעהר קאַלט. נעכטען האָט ער אין
זיין פערצווייפּלונג געמאַכט ליבעס-ערקלערונגען צו אַנאַדערע...
ער האָט בעשלאָסען דיך אויסצומיידען, אָבער היינט איז זיין
נאַנצער בעשלוס געוואָרען צו נאָרניט. ער האָט עס ניט אויס-
געהאַלטען... און ער האָט מיך געבעטען, ביי דיר אויסצוגעפינען
קלוג, אזוי, אז דו זאָלסט זיך ניט כאַפען, אויב ער מעג האַפען.
איך ערפיל אַט דעם דאָזיגען אויפּטראַג, נאַטירליך, ניט קלוג
און ניט אזוי, אז דו זאָלסט זיך ניט קענען כאַפען, און צו וואָס
איך ? אַלזאָ ?

סילוויא האָט זיך צוריקגעהאַלטען מיט אַן ענטפער, און
דאן האָט דער אַרקעסטער אָנגעהויבען שפיעלען א רוישענדע
וואַלצער-מעלאָדיע, און מעהערע יונגע לייט זייגען צוגעגאַנגען
צו די ביידע מיידלאַך, איינלאַדענדיג זיי מיט א העפליכער
פערבוינונג צום טאַנץ.

„פרעהט אייך מיט'ן לעבען“ איז געווען דער נאָמען פון
וואַלצער, און ווירקליך, סילוויא האָט געפאַלגט דעם געבאָט,
וואָס מייסטער שטרוים האָט ארויסגעלאָזען אין א דריי-פערטעל

טאקט, און מיט'ן גאנצען הארצען האָט זי זיך געלאָזט טראָגען איבער'ן זאָל פון איהר טענצער.

דער קאמיליאָן, מיט וועלכען עס איז געקרוינט געוואָרען די שענהע באל-נאַכט, האָט ניט געבראַכט קיין פּאַרמאַלנע, אָפּע-נע ליעבעס-ערקלערונג פון דעלניצקי, אָבער דער בליק און דער טאָן האָבען אונזעהליגע מאָל געטהאָן דאָסזעלבע. זיינע בלי-קען האָבען געבעטען אום ליעבע, און איהרע האָבען עס איהם צוגעזאָגט. וואָלט ער איהר יענעם אבענד פּאַרגעשלאָגען צו היראַטעהען איהם, וואָלט סילוויא זיך גענומען צייט דאָס צו אי-בערליינען, ווייל זי איז נאָך געווען דורכאויס ניט ענטשלאָסען צו ווערען דעלניצקי'ס פרוי — פאַר דעם דאַרף זי דאָך איהם קענען א ביסעל מעהר — אָבער אויף די שטומע בליקען, וואָס האָבען געגליהט מיט ליעבע, האָבען איהרע אויגען געגעבען, ניט קענענדיג אנדערש, א צערטליכען ענטפער, און זיין שטימע, וואָס האָט געציטערט מיט ליידענשאַפט, אפילו ווען ער האָט גע-רעדט פון די גלייכניכטיגסטע זאַכען, האָבען געוועקט א ווידער-קול אין איהרע עטוואָס-געצוואונגענע ענטפערס.

נאָך דעם קאָמיליאָן איז זי געזעסען ביי זיין זייט, ווען מען האָט געזעסען סאַפּער, און דאן דאָס ארויסקומען אין גאַס, ווען עס האָט שוין אָנגעהויבען טאָגען. ער איז עס געווען, וועלכער האָט איהר איינגעוויקעלט אין איהר מאַנטעל, וועלכער האָט איהר אָנגעהאָן דעם לייס-טוך אויף איהר הוט, וועלכער האָט איהר צוגעפיהרט צו איהר קאָטש און איהר געהאַלפּען אריינג-שטייגען — מיט א לאַנגען, ציטערענדען האַנד-דרוק.

אָן דאָס אַלעס האָט זיך סילוויא איצט דערמאָנט. איצט איז אַלעס שוין געווען בעשלאָסען. ער האָט פּערלאַנגט איהר האַנד און זי האָט „יא“ געזאָגט. ער האָט זי געקושט און זי האָט איהם צוריקגעקושט...

און אזוי האָט עס פּאַסירט מיט סילוויא, ווי מיט דער ערש-טער, בעסטער יונגער מיידעל, וועמען גאַנצער גייסטיגער האָרי-זאָנט איז בעגרענצט פון די בעגריעפען: באל, ליעבע, ליידענ-

שאפט, גלענצענדע פארטיע. און דאך ווי גאנץ אנדערש איז סילוויא געווען בעשאפען! איהרע אינטערעסען האָבען ארומגע- כאפט א גאנצע וועלט פון אידעען, קענסניסע און צייט-פרא- גען. זי האָט אימער גענומען אן ערנסטען אינטערעס אין די ציעלען, שטרעבונגען און פלענער פון איהר מוטער און ברודער. כאָטש זי איז ניט געווען זייער מיטארטייערין, אָבער זי האָט זיך אינטערעסירט מיט אַלץ, וואָס זיי האָבען געטראכט און גע- טהאָן, און זי איז געוואָרען אַן ערנסטע מענשענקינד, פול מיט הויכע אידעאלען. און ווען זי האָט געטרוימט פון איהר צו- קונפט, פלעגט זי זיך פאַרשטעלען ביי דער זייט פון א בעדיי- טענדען מאַן — א געלעהרטער אָדער א שטאַטסמאַן, וועלכער זאָל ארויפדריקען דעם שטעמפעל פון זיין אינדיווידואליטעט אויף זיין צייט, און וועלכער זאָל דעם שטעמפעל אזוי פאַרמיר- רען, אז זיינע צייט-גענאָסען זאָלען קענען אַרויפגעהן אויף א שטאַפעל העכער אין זייער לעבען, דענקען און פיהלען אויף דעם לייטער פון דער אויסעדעלונג און בעגליקונג.

און איצט? איצט איז זי געווען פערטיג און ענטשלאָסען צו טהיילען איהר לעבען מיט א מענשען, וועמעס כאַראַקטער זי האָט גאָרניט געקאָנט, וועלכער האָט איהר קיין פערזיכערונג ניט געקאָנט געבען, דאָס ער וועט מאַכען צו ווירקליכקייט איהר רע חלומות, דאָס ער וועט א מאָל פערנעהמען א גרויסע און איינפלוסרייכע שטעלונג; זי האָט זאָגאַר ניט געוואוסט, דאָס ער איז איבערהויפט אן עדעלמענש. דאָס דאָזיגע וואָרט פון טיללינג „עדעלמענש“ איז זעהר אָפט געהערט געוואָרען אין הויז. און אין איהר ברודער האָט סילוויא געזעהען א מוסטער פון די אַלע אייגענשאַפטען, וואָס בערעכטיגען איינעם צו דעם טיטעל עדעלמענש. פון טאַני דעלניצקו'ס אייגענשאַפטען האָט זי נור געקאָנט יענע, וועלכע האָבען געמאַכט קלאַפען איהר האַרץ אין זעליגער אונרוהיגקייט, דאָס ער האָט אויסגעזעהען משוגע פער- ליעבט, און דאָס ער איז דער איינציגער מענש, דער איינציגער אויף דער ערד, נאָך וועמעס קוּש איהרע ליפען האָבען געלעכצט.

זי איז אָבער ניט געווען בלינד. זי האָט זיך ניט איינגערעדט, אז ער האָט אלע מעגליכע מעלות, ווי דאָס איז דער שטייגער פון די נאַאיוו-פערליעכטע. זי האָט גאַנץ גוט געוואוסט, דאָס זי איז בע'כשופ'ט פון זיין ליידענשאפט. און דער כשוף איז געווען אזא שטאַרקער און אזא זיסער, דאָס זי האָט גאַרניט פרוברט צו וועהרען זיך געגען איהם. און טאַקי צוליב וואָס? עס האָט איהר ניט געבונדען קיין אַנדער פליכט. זי האָט קיינעם ניט איהר טרויהייט געבראַכען — זי האָט איינס געשטעלט אין קאָן, איהר אייגענעם גליק, דעם גליק פון די שפעטערע יאָהרען. נו, איז דאָס האָט זי געמאַגט ריזיקירען, ווייל דער גליק פון דעם איצטיגען מאָמענט און פון דער סאַמע נעכסטער צוקונפט איז דאָך איהר זיכער, און אויך האָט זי געפיהלט, דאָס זי ברענגט א צווייטען דאָס העכסטע גליק, דאָס מיט איהר „יא“ האָט זי איהר געליעבטען געבראַכט די העכסט בעגליקענדע מתנה, וועה-רענד מיט איהר „ניין“ וואָלט זי איהם העכסט אונגליקליך גע-מאַכט. זי האָט געפיהלט, דאָס דורך איהר פערלאָבען זיך מיט דעלניצקי ווערט זי אריבערגעטראָגען פון דער אלטעגליקקייט צו א יום-טובֿ-צייט, פון וועלכער זי קען זיך ניט ארויסרייסען, איידער זי האָט פערזוכט פון יעדען פון די נומערען, וואָס גע-פינען זיך אויף דעם דאָזיגען פראָגראַם....

לאַנג נאָך איז סילוויאַ געשטאַנען ביין אָפענעם פענסטער, אריינגעצויגען די שמעקעדיגע נאַכט-לופט. יעדער אַטהעמציג — פרייד, יעדער פולס-שלאַג — לעבענסגענוס.

קאפיטעל דריי.

דורך א דינער האָט מאַרטאָ געלאָזט בעמען איהר זוהן, ער זאָל קומען אין איהר צימער. זי האָט מיט איהם וועגען עטוואָס צו רעדען.

רודאָלף איז גלויך אריין צו זיין מוטער אין צימער.

— וואָס בעפעהלט מיין ליעבע מוטער ?

באַראַנעסע טיללינג איז געזעסען אין א קליינעם רונדען צימער, ניט ווייט פון איהר שרייב-צימער. אין דעם קליינעם פלאַץ איז געווען בלויוז א קליינע סאָפּקע ביי דער לינקער האַנד, אַ נידעריגער שראַנק ביי דער רעכטער, און אין מיטען צימער איז געשטאַנען מאַרטאָ'ס פּאַטעל פאַר א זיך-דרעהענדיגען לע-זע-טישעל, אויף וועלכען עס זיינען געלעגען די טאָג-צייטונגען, אַן אַרבייטס-קערבעל, א פעכער, אַ בלומענוואַזע און אַ ראַהם מיט טיללינג'ס פערבלאַסטען בילד. אויף די ווענד זיינען גע-האַנגען נאָך מעהרערע בילדער פון דעם ערמאָרדעטען באַראָן טיללינג אין פערשיעדענע פּאַזען און גרויס. צווישען די ביל-דער איז אויך געווען זיינס א געמאַלט בילד ביז די קניע פון דער האַנד פון אַ בעריהמטען פראַנצויזישען קינסטלער. דיזער פּאַר-טרעט איז אָבער ניט געווען פערענדיגט. אָנגעפאַנגען אין 1870, האָט ער ניט געקאָנט געענדיגט ווערען, ווייל דער מאַלער האָט געמוזט געהן דיענען אין דער אַרמיי. דאָך, אזוי אונפערענדיגט, ווי דאָס בילד איז געווען, האָט זיך שוין געמערקט אַ שטאַרקע עהנליכקייט.

דער קליינער שראַנק, קונסטפול אויסגעשניצט פון אייכען-האַלץ, און אויסגעלייגט מיט העלפאַנטביין, איז געווען בעדעקט און אויסגעפילט מיט פערשיעדענע ערינערונגען אָן טיללינג. דאָרט זיינען געשטאַנען צוויי קעסטלעך פון זילבער, אויף וועלכע

עם זיינען געווען אויסגעגראווירט די ראטען 1864 און 1866. דאָרט זיינען געווען די בריעה, וועלכע טיילינג האָט געשריבען צו זיין פרוי פון די דענישע און בעהמישע שלאכטפעלדער. אין אין א קליינעם גאלדענעם קעסטעל איז געלעגען דער סאמע ערשטער בריעה, וואָס זי האָט פון איהם געקראָגען—דעם וואָס ער האָט צו איהר געשריבען ביי זיין מוטער'ס טוידטען-בעט. אין דעם שראנק זיינען אויך געווען איהרע בלויע טאָג-ביכער, דער זאָגענאנטער פראָטאָקאָל, אין וועלכען באַראָן און באַראָנעסע טיילינג האָבען פערשריבען די כראָניק פון דער פריעדענס-אידעע.

אין דעם ווינקעל פלעגט מאַרטא פערברענגען טעגליך מעהרערע שטונדען. דאָ האָט זי געלייענט איהרע ביכער און צייטונגען, אָדער האָט געצויגען די פּעדים פון א שטיקעריי, דענקענדיג בשעת מעשה אָן דעם פערלִאָרענעם מאַן.

מיט די ווערטער: „וואָס בעפעהלט מיין ליעבע מוטער?“ האָט רודאָלף געקושט זיין מוטער'ס האַנד. דאָן האָט ער זיך אנדערגעזעצט אויף די קליינע סאָפּקע.

מיט פּערגניגען האָט מאַרטא א קוק געטהאָן אויף איהר זוהן — א בילד פון מעגליכער יוגענד-שטאַרקייט און איידעל-קייט. ער האָט געטראָגען א העלען זומערדיגען מאָרגענאָנצוג, וועלכער האָט געמאַכט זיין פון דער זון פערברוינטע הויט-פארב אויסזעהען נאָך דונקעלער. טיעף-שוואַרץ איז געווען זיין טיעף-געשאַרענער קאָפּ האָר, שוואַרץ די שמאַלע וואַנצעס, וועלכע האָבען ניט פערשטעלט דעם פיין-געצייכענטען מויל. שוואַרץ און לייכט-געקרייזעלט איז געווען זיין שפיציג בערדעל, וואָס איז געווען עמוואָס אונטערגעשאַרען. נור די אויגען אונטער די געדיכטע ברעמען זיינען געווען בלוי. דער פנים איז געווען אן איידעלער, די געשמאַלט בויגן און שלאַנק און כמעט זעקס פוס הויך. אַריסטאָקראַטישע הענד און פיס. מיט רעכט האָט מען געהאַלטען רודאָלף דאָצקי אַלס איינעם פון די שעהנסטע מענער אין דעם הויך-אַדעל פון וויען, אין וועלכען עס פעהלען ניט קיין

גאנץ שעהנע מענער. אזוי אונגעפעהר האָט אויסגעזעהען דער יונגער הוואַר, וועלכער האָט געפאנגען די האַרץ פון דער יונגער זיעבצעהן יעהריגער מאַרטאָ אלטהויז, ווען זי האָט איהם דער-זעהען צום ערשטען מאָל. דאָך איז רודאָלף'ס פנים, כאָטש זעהר עהנליך צו זיין פאָטער'ס, געווען פיעל מעהר דורכגיין-טערט. און אין שפראַך און אין זיין טאָן האָט רודאָלף פיעל גע'ירש'ענט פון זיין שטייער-פאָטער.

— איך האָב געוואָלט מיט דיר רעדען וועגען צוויי גאנץ וויכטיגע זאכען, רודאָלף — האָט מאַרטאָ געזאָגט.
— אויך איך וויל דיר עפעס מיטטהיילען. דאָך וועגען דעם שפעטער. צוערשט קומסט דו.
— אַלזאָ, ערשטענס, דעלניצקי האָט געבעטען סילוויא'ס האַנד.

— האָב עס מיר געטראַכט.
— זי לייעבט איהם און איז ענטשלאָסען איהם צו נעהמען. אמת, איך האָב מיר מיין צוקינפטענען איידעם עט-וואָס אנדערש פאָרגעשטעלט, אָבער — וואָס דענקסטו וועגען דעם?
— מיין גאָט, איך קען טאָנין'ן אזוי וועניג... איך קען אָבער גאָרניט שלעכטעס זאָגען וועגען איהם.... און אויב זי האָט איהם לייעב —

— איך האָלט איהם פאר אויבערפלעכליך, פאר אונפעהיג צו פערשטעהן די געזינגען און די אידעען, וואָס מיינע קינדער האָבען געמאכט פאר זייערע.

— אפשר וועט סילוויא האָבען אַן איינפלוס אויף איהם.
— אויך איך האָב געטראַכט וועגען דעם אין ערשטען אוי-גענבליק... דאָס זיי האָבען זיך לייעב, דאָס האָב איך שוין פון לאַנג געמערקט, בעזאָנדערס זייט יענעם באלל פון די יונגע העררען.... און דעלניצקי איז דאָך א לייעבער, א גוטער מענש, אַ דזשענטעלמען... אָבער ווען דאָס האָט שוין פאסירט, קומען מיר אין קאָפּ פערשיעדענע צווייפעל... דאָס קינד פון מיין געלייעב-

טען פרידריך... דאָס פאָרגין איך ניט קיינעם, וועלכער איז ניט אזוי, ווי ער איז געווען. אָבער איז דען דאָ אַוועלכער? ... און מיר וועלען איהר פערלירען...

— איך גלויב ניט, דאָס אונזער סילוויא וועט פון אונז זיך אָבקעהרען, בלייבען פרעמד צו אונז. מיר דריי זיינען מיט פיעלע אָדערען פון האַרץ און נשמה צוזאמענגעקניפט, צווא-מענגעוואקסען, און קיין זאך קען אונז ניט פארנאָדעררייסען, אפילו ניט די הייראַטא. זעה מיך, למשל...

— יא, יא, דו, מיין רודאָלף! און איצט לאָמיר ריידען פון דיר. דאָס איז די צווייטע זאך, וואָס איך האָב אויף מיין האַר-צען. דו האָסט געכמען, ביין טוירפּעסט, ארויסגעזאָגט ווער-טער, וועלכע האָבען אויף מיר געמאַכט א טיפּען איינדרוק — זיי האָבען געקלונגען, ווי א געליעבטע, לאַנג שוין שטום-געוואָ-רענע שטימע.

— און דערפאַר האָסטו זיך צוואוויינט? וואָס האָב איך אזוינס געזאָגט? איך קען זיך ניט דערמאָנען.

— דערפאַר גערענק איך זיי דאָס בעסער. יעדעס וואָרט האָט זיך איינגעפרעסט אין מיין זכרון... „אזוי לאַנג“, האָסטו געזאָגט, „ווי מיר האַלטען זיך אָן פעסט ביי דער פּערנאַנגע-הייט, וועלען מיר בלייבען ווילדע. אָבער שוין שמעהען מיר ביין טויער פון א נייער צייט. די בליקען זיינען געצילעוועט פאָרווערטס, אלעס דרענגט, שפאַרט צו א נייער, העכערער פאָר-מע, שוין וואכט אויף דער געדאַנק, דאָס די גערעכטיגקייט דאַרף זיין דער פונדאמענט פון דעם גאַנצען סאָציאלען לעבען, און אָט פון דעם געדאַנק וועט די מענשהייט אויפבליהען, די ערעלע מענשהייט.“ דאָס זיינען געווען דייןע ווערטער, רודאָלף, אָבער, מיין זון, די צוקונפט ווערט נור אַן אַנדערע, ווען די געגענ-ווארט ווערט אויסגענוצט פאַר בעדייטענדע טהאַמען. ווילסטו ניט אָנהויבען טהאָן?

— יא, איך וויל. דאָס איז עס געווען טאַק, וואָס איך האָב דיר געוואָלט דערצעהלען. וואָס איך זעה פאַר מיר, איז א

פלאץ אין פארלאמענט. דאן די בעשאפונג און, אפשר, די פיהר
רערשיפט פון א נייער פארטיי. צו דעם אויך פובליציסטישע
טהעטיגקייט... אין ברעסער'ס בלאט וועט פאר מיר יעדע וואך
זיין אפען א גאנצער קאלום.

— און דאָרט וועסטו פערטרעמען די אידעע פון פריעדן
און פון ענטוואפנונג? ווי גליקליך דאָס מאַכט מיך. דו ווייסט
דאָך. עס האָט זיך געבילדעט אן אינטערפארלאמענטארישער
בונד — דאָ וואָלסטו געקאָנט גרינדען אזא גרופּע אויך אין
עסטרייכשען פארלאמענט.

— איך האָב א פיעל ברייטערע פראָגראם אין געדאנק.
כדי עס זאָל געפענט ווערען א ברייטער וועג פאר די גרויסע
ענדערונג, מוז מען זעהן אָנפאַנגען פיעלע אנדערע גרויסע ענדע-
רונגען.

מארטא האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— געוויס, יעדע ענדערונג האָט א שיכות מיט אַנדערע,
און ברענגט מיט זיך אויך אַנדערע ענדערונגען אין די אלע פער-
צווייגטע ריכטונגען. דו ווייסט דאָך אָבער, אז אין אונזער צייט
הייסט עס: זיך טהיילען מיט דער ארבייט.

— עס זיינען אָבער דאָ זאכען, וועלכע לאָזען זיך ניט
טהיילען, וועלכע זיינען איין גרויסעס גאנצעס, צום ביישפּיעל,
א וועלט-אנשוואונג. וואָס מעהר איך קוק מיך אום אין גאַנצען
עפענטליכען לעבען, דאָס קלערער זעה איך, אז דאָס, וואָס איז
דאָס נויטיגסטע, איז געראדע דאָס: א וועלט-אנשוואונג. ניט
שרויפען און מאסטען. דארפּען געענדערט ווערען אויפ'ן שיף,
כדי עס זאָל קענען בעסער זעגלען, נור דער גאַנצער קורס מוז
ווערען אַנאַנדערער. ווייל אין זיין איצטיגער ריכטונג ציהט זיך
דער שיף צו א קעסעל-גרוב, וועלכער וועט איהם סוף כל סוף
אריינציהען אין זיין טיפעניש.

— און דו אליין, מיין זוהן, ווילסט עס זיין דער קאפיטאַן,
וועלכער זאָל עס ענדערען דעם גאַנצען קורס? דיין עהרגיין
איז גרויס...

— עהרגיין? — רודאָלף האָט געמאַכט א בעוועגונג מיטן האַנד, דורך וועלכע ער האָט געוואָלט ווייזען, אז ניט דאָס בע-וועגט איהם צו זיין האַנדלען—עהרגיין? — ניין! דעם האָב איך ניט. איך ווייס גאנץ גוט, אז דאָס, וואָס מען רופט כבוד, קען מען ניט געפינען אויף די וועגען, וועלכע מען מוז צוערשט אויס-האַקען —

— און וואָס האָט דיך בעוואויגען געראדע איצט צו נעה-מען זיך צו דער ארבייט?

— איך בין שוין געוואָרען דרייסיג. די צייט פון א לעה-רען אינגעל איז פאַראיבער, און דאן, אפשר, האָט א ביסעל צו טהאָן דערמיט דער נעכטיגער פעסט: ווען איך האָב ארויסגע-זאָגט, אז מיר מוזען זיך ארויסווייזען צו זיין ווירדיג פאר אונ-זערע זיהן און אייניקלאך, דאן האָט מיך דער געוויסען מיינער דערמאָנט, אז איך האָב אַליין נאָך גאַרניט געטהאָן פאר דעם. ווי קען איך האָפען, אז מיין זון זאָל ערנסט פאַרמוזענען מיין ארבייט, ווען איך אַליין האָב ניט ערפילט די אויפגאבע, וואָס איך האָב איבערגענומען פון מיין פאָטער?

— פון דיין פאָטער?

— אַך, פערציייה, מיין ריכטיגען פאָטער האָב איך קיינמאָל ניט געקאָנט, און אין מיין האַרצען טראָג איך אימער אַט דעם — ער האָט געוויזען אויף דאָס בילד אויף דער וואַנד.
— דאָס האָט ער אויך פערדיענט...

— און ביסטו איינפערשטאנען מיט מיין ענטשלוס?

— איך האָב דאָך דיר שוין געזאָגט: ער מאַכט מיך גליק-ליך. נור פאר איין זאך האָב איך מורא, דאָס דו ווילסט בעאר-בייטען א צו גרויסע פעלד, און צוליעב דעם קענסטו פערנאַכלע-סיגען געראדע די פלאַנץ, וועלכע ער — מיט א בליק אויפ'ן בילד — האָט אונז איבערגעלאָזען. איך מיין יענע גאנץ בע-שטימטע, ארומגעגענצטע בעוועגונג.

— איך ווייס, וואָס דו מיינסט: ארבייטריישען, וועלט-פריעדען — און דאָס רופסטו בערגענצט? דאָס מיינט ניט עט-

וואָס וועניגער, ווי די אומענדערונג פון אונזער גאַנצער ערציי-
הונג, פון אונזער פּאָליטיק, מאַראַל, געזעלשאַפטס-אָרדנונג —
קורץ, א גאַנצע רעוואָלוציאָן. און בעמערקסטו ניט, דאָס מיר
לעבען ווירקליך אין א צייט, ווען עס קומט פאָר א רעוואָלוציע
אויף אלע געביטען? זייט צעהן יאָהר איז אין דייטשלאַנד פאָר-
געקומען א „רעוואָלוציאָן פון דער ליטעראַטור“, די בילדענדע
קונסט רופט איהר אויפשטאַנד „סעסעציאָן“. די פרויען רופען
איהר רעוואָלוציאָן „עמאַנציפּאַציאָן“, און די ארבייטער — סאָ-
ציאַל-דעמאָקראַטיע, און אזוי אויף אלע געביטען...

— ניט יעדער אָבער, וועלכער שטרעבט נאָך א נייער צייט,
דאַרף איבעראַל מיטארבייטען. יעדער העלפט די אנדערע און
בעסטען, ווען ער ערפילט גוט זיין אייגענע אויפגאַבע.

— דו, מוטער, אינטערעסירסט זיך נור מיט איין פראגע,
אין ניט מיט דער ענדערונג אין ליטעראַטור און קונסט, און ניט
מיט דער פרויען-און ארבייטער-בעוועגונג.

— אינטערעסירען? דאָס יא. ווער עס נעהמט אנטהייל אין
דער ענדערונג פון דער צייט, דער הערט און זעהט מיט שאַפ-
נונג אלעס... אָבער קעמפּפען און ווירקען, דאָס וואָלט איך נור
געוואָלט אין איין ריכטונג — און, ווי דו ווייסט, אזוי ווייט, ווי
מיינע כוחות זיינען געווען, האָב איך עס פּרובירט דורך דאָס
אויפשרייבען פון מיין לעבענסגעשיכטע... אין אנדערע ריכטונג-
גען פעהלט מיר די קראַפט צו פערשטעהן. איך בין זיך דיר
מודה, אז די נייע קונסט שרעקט מיך שטאַרק אָב... דאָס עס
ציהט מיך נאָך צו אליי, וואָס איך האָב געלערענט אין מיין יו-
גענד צו בעוואונדערען, אלס שעהן און גוט... איך האָב ניט פּר-
בירט צו מאַכען פון סילוויאַ „א נייע פרוי“. איך בין צו אלט,
אז —

— אפשר איז דאָס דער אונטערשיעד צווישען אונז —
האָט רודאַלף אונטערבראַכען — איך בין יונג, איך בין אויפגע-
וואקסען אין א בריווענדער אטמאָספּערע, אין דעם שטורם פון
די „מאָדערנע“... אמת, דער דאָזיגער שטורם האָט מייסטענס

געבלאָזען אויף מיר פון ביכער און צייטונגען, ווייל די מענשען, מיט וועמען מיר פערברענגען, די לעבען נאָך אלץ אויף דעם גאנצן אלטען שטייגער, און זיי ווייסען גאָרניט, אז די וועלט בעוועגט זיך. העכסטענס, ווייסען זיי, אז עפעס אַ מיאוס'ע מאַסע טרײַט-סעלט און וויל צושמעטערען אונזער שעהנע אָרדנונג, און געגען די פיהלען זיי די גרעסטע פּעראַכטונג. אויסער דעם אלטען גראַף קאַלנאָס, קען איך קיינעם ניט פון אונזערע קרייזען, וואָס זאָל האָבען די מינדעסטע אהנונג פון מאָדערנע אידעען. מעג זיין, אז עס זיינען דאָ אַ פּאָר דוצען, אָבער איך קען זיי ניט — פון קאַלנאָס האָב איך היינט בעקומען אַ זעהר לייעבען בריעף — האָט מאַרטאָ איהם אונטערבראַכען — דאָס איז ווירק-ליך אַ מערקווירדיגער און גרויסער מענש. אָבער ניט דאָס. וואָס איך פּערשטעה אונטער דעם וואָרט „מאָדערן“. קיין סמן ניט פון דעקאדענטענטהום, גאָר ניט פון דעם איבערגעשפּיזטען איבער-מענשענטהום, גאָרניט פון די תּאוות, וואָס שענדען דאָס היי-ליגסטע.

— דו דארפסט ניט, מאַמע, נעהמען אין אנבעטראַכט גע-ראדע דאָס, וואָס איז קראַנקשאַפט אין דעם מאָדערנעם נייסט. — געוויס האָסטו רעכט. די מייסטע מיספּערשטעדניסע קומען טאַקי ארויס דערפון. יעדע זאך האָט דאָך אזוי פיעל פּערשיעדענע זייטען, און צוויי מענשען, וועלכע אין תּוך זיינען איינפּערשטאַנען, שטרייטען, דעבאַטירען איבער אַ זאך, פאַר וועלכע זיי האָבען איין נאָמען, אָבער וועלכע זיי בעטראַכטען פון צוויי פּערשיעדענע זייטען... יע, וועגען וואָס האָבען מיר אייגענטליך גערעדט?

— וועגען קאַלנאָס.

— יא, גאַנץ ריכטיג... וואו איז זיין בריעף? אה, אַט איז ער. ער האָט מיר דאָ צוגעשיקט זיין נייעסטעס געדיכט. נא, לייען. ווי דו זעהסט. קען ער מיין שוואַכקייט, זיין לייער איז גע-צילעוועט געגען די קאַנאַנען.

די יאָרן האָט גענומען דעם בריעף און עס שנעל איבערגע-

לייענט. דאָס געדיכט פון דרייצעהן פערזען האָט געטראַגען דעם נאָמען „נאָך זעקס טויזענד יאָהר“, אין וועלכען עס איז גע- שילדערט געוואָרען א סצענע פון דער ווייטער צוקונפט, ווען מען געפינט אויס אין דער צו אייזגעוואָרענער איראָפּא פּער- שיעדענע זאכען, פון וועלכע די דאמאָלסדיגע מענשען ווייסען ניט די נעמען און, צו וואָס זיי זיינען געברויכט געוואָרען, און זיי מאַכען אלערליי פאַרשונגען, אום זיך צו ערקונדיגען אי- בער דעם גאַנג פון דער קולטור.

געלעהרטע שרייבען דיקע ביכער

און זיי שמרריימען זיך ווי הייטע אויך

אום ווערט און שעהנהייט דער אנטיקע

און איהרע ווערקע נוצגעברויך.

דאן געפינען זיי א מאָדנעם אונפערשטענדליכען אינסטרו- מענט, וועגען וועלכען די גרעסטע געלעהרטע צוברעכען זיך די קעפּ. דאָס איז א דיקער מעטאָלענער רעהר. זאָל עס זיין, טראַכ- טען זיי, א ריעזען-אַרנעל, א פּרעהיסטאָרישע פּלייט, אָדער א האָרן צום טרינקען פאר ריעזען? אָדער, אפשר, גאָר א מיס- טעריעזער סימבאָל — זאָגאר אין די פינסטערע צייטען פון גלויב- ביגע געצען? — ענדליך האָט מען געפונען אויף א שטיין אן אויסגעגראוירטע ערקלעהרונג. אַליין וואָלטען זיך די געלעהר- טע קיינמאָל ניט דערטראַכט דערצו. דעם מעטאָלענעם דיקען דעהר האָט מען געברויכט צו מאַסענמאָרד, וואָס מען האָט גע- רופען מיט דעם נאָמען „מלחמה“.

און ווייל דער טויר-שלאַג גוט קאנאניש

(דער מיטעל הייליגטע דען צוועק)

זאָ נאַנטע מען דאס דינג קאנאָנע

און בליס (אוועקגעבלאָזען) דאמיט די נעגנער וועג.

רודאָלף האָט איהר צוריקגעגעבען דעם בריעף.

— נו, דאָס זאָג איך דאָך, דער אלטער איז אן אמת-מאָ- דערנער מענש, ווייל זיין בליס איז געריכטעט צו דער צוקונפט.

ער ווייס, דאָס מיר האַלטען אין איין ענדערען זיך. ער שטרעבט צו דאָס, וואָס האַלט אין קומען, בעת מיינע פּערעהרטע קאָמע-ראַדען, אפילו, ווען זיי האָבען שוין אידעאלען, זעהען זיי איהר אין דער פּערגאַנגענהייט. די מייסטע זעהען איבערהויפּט ניט ווייטער פון זייער נאָז.

— דערביי אָבער, מיין זוהן, זיינען אָט דיזע מענשען, לויט זייער שכל, ניט נאַרישער פון דיר. עס ווענדט זיך נור אָן דעם, אויף וועלכע געדאַנקען-וועגען, אויף וועלכע ערקענטניס-פעל-דער מען איז ארויף צופעליג. ערציהונג איז אלעס. און ניט נור קינדער-ערציהונג, נור אויך די ערציהונג פון די ערוואַקסענע. טיילינג האָט ערשט אָנגעהויבען נאָכצודענקען איבער געוויסע זאַכען, ווען ער איז שוין אלט געווען א יאָהר פּערציג.

— דו האַלטסט נור אין איין דענקען וועגען איהם — האָט רודאָלף געזאָגט אין א שטילען טאָן און מיט א געפיהל פון גרוי-סער פּערעהרונג פאר זיין מוטער.

מאַרטאַ האָט אויפגעהויבען דעם בליק צום הימעל.
— אימער. איך בין שטאַלץ אויף דעם אויסצוגעפינען אויף מיר, דאָס עס איז דאָ אַ ליעבע, וועלכע איז שטאַרקער, ווי דער טוירט.

פיערשער קאפיטעל.

א הייסער נאכמיטאָג אין אויגוסט. די היץ אָבער שטערט
ניט די בעוואוינער פון ברונהאָף זיך צו אמוזירען ביין טעגניס־
שפיעל.

דער שפיעל־פּלאַץ געפינט זיך אין א טהייל פון פארק,
וועלכער איז אין דער צייט ניט בעשיינט פון דער זון. פון דער
זייט זעהט זיך די הינטערשטע טהייל פון שלאָס, מיט די טעג
ראסען, וואָס פיהרען אין שלאָס אריין.

אין מיטען פון שפיעל־פּלאַץ איז דאָ א וואסער־בעקען,
פון וועלכען עס שלאָגט א פאנטאַן. ארום און ארום געפינען
זיך אין קינסטלערישער אָרדנונג פארבענ־פּרעכטיגע בייטען.
נור וואָס איז דער גערטנער געווען בעשעפטיגט מיט בעשפּרײַ־
צען די בייטען פון א וואסער־קישקע. די בייטען אונטער דעם
בלענדעדנדען וואסער־שטראהל, האָבען ארויסגעגעבען זייערע טיי־
ערע ריחות, וועלכע זיינען פון דער לופט צוגעטראַגען געוואָרען
צום טעניס־פּלאַץ. א זאָנדערבארע ליכטיגקייט איז געלעגען
אויף דעם גרינעם גראַז און די בוימער.

צופעליג איז דאָרט געווען פּערזאמעלט דיזעלכע געזעל־
שאפט, וועלכע איז געווען ביין טויף־פעסט פון דעם יונגען,
ניט־לאַנגגעבאָרענעם גראף דאָצקי. נור איצט איז שוין צוויי־
שען דער געזעלשאפט געווען די יונגע באַליבאַסטע פון שלאָס,
וועלכע איז שוין געווען פּאָלקאם געזונד, און וועלכע האָט שוין
אָבגעפראוועט איהר פרומע ריזע נאָך מאַריאַצעל, ווי איהר
מוטער, די גרעפּין גריזבאָך, האָט עס איהר געראטהען. מען
איז דאָ געזעסען ביי דער זייט פון דעם טעניס־פּלאַץ, אויף א
רייחע פון בענק, און מען האָט זיך צוגעקוקט צו די פיער, וואָס
האָבען געשפיעלט טעניס: סילוויא און איהר חתן, גראף דעל־
ניצקי, רודאָלף און דער יונגער ברעסער.

דער יונגער ברעסער איז געוואָרען אונגעטריי צו זיין
בעשלוס, אויסצומיידען דיזע פאמיליע, אין פאל סילוויא וועט
ווערען דעלניצקי'ס כלה. די געוואוינהייט צו פּערברענגען אין

דער פאמיליע, פון וועלכער זיין פאָטער איז געווען און גר-
 מער פריינד, איז איהם געווען צו טהייער, אז ער זאָל זיך קע-
 נען אָברייסען פון איהר. דער פערקעהר מיט באַראָנעססע
 טיללינג, די קאמערארדשאַפטליכע פלוידער־שמונדען מיט רון־
 דאָף דאָזיקי און, וועניגסטענס, דאָס קענען קוקען אויף די גע-
 ליבעטע — פון דעם אלעם, האָט ער ניט געקאָנט אויף לאַנג זיך
 בערויבען. די נאַרישע אייפערזוכט האָט ער געמוזט דערשטי-
 קען. האָט ער דאָך קיינמאָל ניט ערוואַרטעט צו הייראטמען
 סילוויא, מוז ער ביי זיך פועל'ען צו קענען זי זעהען, אַלס די
 פרוי פון אַנאַנדערען. און דאָס, וואָס דיזער אַנדערער איז
 ניט געווען אזא וויכטיגער מענש, דאָס איז פאַר איהם געווען
 א שטיקעל טרייסט, וועלכען ער וואָלט אפילו אָפּען ניט צוגע-
 געבען, אָבער דאָך געפיהלט אין זיך. אזוי ווי, לויט זיין
 מיינונג, איז דעלניצקי ניט ווערטה געווען סילוויא'ס ליבע,.
 האָט דער יונגער ברעססער זיך איינגערעדט, אז סילוויא האָט
 איהם מסתמא ניט לייעב, נור זי האָט איהם גענומען, ווייל ער
 ער איז א גלענצענדע פארטיע פון פראקטישען שטאַנדפונקט.
 מיט דעם געדאַנק האָט ער וועניגסטענס פערטריבען איין העלפט
 פון זיין אייפערזוכט.

— „גיים—פליי—אָוט“—די דאָזיגע ווערטער האָבען
 זיך געטראָגען פון שפיעל־פלאץ, אָבער אין א רוהיגען טאָן. די
 באַללס זיינען געפלויען אהין און אהער, אָדער זיך אָנגעשטוי-
 סען אָן די געץ, און זיינען געפאלען צו דער ערד, און דאָס אלעם
 אזוי שטיל, אויסער דאן, ווען דער באַלל איז פּערהאַלטען גע-
 וואָרען פון דעם ברעג פון דער ראַקעטע, דאן פלעגט געוועהנליך
 איינער פון די צוקוקער אויסרופען: „האַלץ—האַלץ!“ די בע-
 וועגונגען פון די שפיעלער זיינען געווען רוהיגע, געלאסענע,
 קיין לויפען אָדער שפרינגען, פיעל מעהר, בעזאָנדרערס, ביי די
 מענער, א שטילע, זיך וועגענדע נאַכלעסיגקייט.

מאַרטנא, וועלכע איז געזעסען עטוואָס אָן א זייט, האָט
 געהאַלטען א צייטונג אין האַנד. זי האָט אָבער ניט געליענעט,
 נור האָט בעטראַכט די שעהגע געשטאַלטען פון איהרע קינדער.

זי האָט שלום געמאַכט מיט דעם געדאַנק פון סילוויא'ס ווערען דעלניצקייט'ס כלה. טעגליך האָט איהר סילוויא ער־קלערט, דאָס זי פיהלט זיך פאַלקאָם גליקליך. נור פון צייט צו צייט זיינען איהר געקומען אין געדאַנק די אַלטע צווייפעל. פיעלעס אין דעם וועזען פון איהר צוקינפטיגען איידעם האָט געווירקט אויף איהרע נערווען, ווי דאָס רייבען פון א מעסער אָן א ליימענעם טאָפּ, אָדער, ווי דאָס קראצען פון שפיציגע פינגער־נעגעל אויף א זיידענקאַרפעט, אָבער זי האָט באַלד פער־טריבען פון זיך אזעלכע געפיהלען.

בעאטריסע און איהר מוטער זיינען געזעסען איינע לעבען דער אנדערער, שטאַרק פערטיפט אין א שמועס וועגען דער ערציהונג פון קליינע קינדער. די עקזיסטענץ פון דעם נייעם איינוואוינער און יורש פון ברונהאָף איז פאר זיין מוטער גע־ווען די וואונדערבאַרסטע ערשיינונג אויף דער וועלט, און פאר זיין גרויסמוטער — די וויכטיגסטע.

די פיער העררען: פאַלקאָוויק שראופער, מיניסטער „אודאי“ אָדער „פון דער אנדערער זייט“, דער גלח פראָטום און דר. ברעסער האָבען גערעדט צווישען זיך.

— פון דעם שפיעל פערשמעה איך גאָרניט — האָט פאָ־טער פראָטום געזאָגט — עס זעהט גאָרניט אויס אינטערע־סאַנט. זעהט נור, ווי לאַנגזאַם זיי בעוועגען זיך, קיין לויפען, קיין שפרינגען, בעזאָנדערס די העררען, אזוי שטיל, אזוי נאַכ־לעסיג. אָבער עס מוז זיי געוויס אמזירען. ווען ניט, וואָל־טען זיי דאָך ניט געשפיעלט מיט אזא השק. אָבער מיר דאַכט זיך, אַז דער קענעל־שפיעל, וועלכער ווערט אין גאַנצען אויס מאַדע, איז געווען פיעל אינטערעסאַנטער.

— אזוי איז שוין די וועלט, הויכווירדיגער הערר, דאָס אַלטע ווערט פערדרענגט פון דאָס נייע — האָט דאָקטאָר ברעסער געזאָגט.

דער גלח האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— ניין, דאָס איז נור אזוי צווישען די מענשען, וואָס זיך
 כען אלץ נייעס. קוקט אָבער זיך צו צו דער נאַטור. אימער
 דיזעלבע בוימער, דיזעלבע בערג —

— אָה, ניין, שוין גאָרניט דיזעלבע! — האָט דער דאָקטאָר
 אויסגערופען — די פערענדערונגען אין דער נאַטור קומען נור
 פאָר לאַנגזאם, אזוי, דאָס מען בעמערקט זיי ניט. אָבער מיינט
 איהר ניט, אז די דאָזיגע געגענד האָט דורכגעמאַכט זייט דער
 טערטיער צייט פיעל גרעסערע ענדערונגען, ווי די פון דעם
 קעגעל־שפיעל צום טעניס־שפיעל?

— אודאי! — האָט דער מיניסטער זיך אריינגעמישט —
 די גרעסטע און די אַפּטעסטע ענדערונגען זעהט מען אין דעם
 פאָליטיק. דאָ קען מען בשום אופן ניט איינפיהרען א צו־
 שטאַנד פון רוה, כאָטש אונזערע קאָנסערוואַטיווען מאַכען
 אזעלכע געוואלדיגע אנשטרענגונגען. ווייסט איהר, מיינע
 העררען, דאָס אונזער רודאָלף איז א קאנדידאט פאר'ן פארלאַ-
 מענט?

— איך ווייס עס — האָט דאָקטאָר ברעססער געענט־
 פערט — די באראָגעסעס איז העכסט גליקליך דורך זיין בע־
 שלום.

— פון איין זייט פערשמעה איך עס — האָט דער מיניס־
 טער געזאָגט — די מאַמעס זיינען אימער גליקליך צו זעהען
 זייערע זיהן זיך אויסצייכענען אין עפענטליכען לעבען. פון
 דער אנדערער זייט אָבער ברענגט די קאריערע פון א פארלאַ-
 מענט־מיטגליעד פיעל פערדרום און שווריקייטען.

דער פאָלקאָוויק האָט געקוועטשט מיט די אקסלען:
 — וואָס מיר שווריקייטען! מיט רודאָלף'ס נאָמען און
 זיינע פערבינדונגען וועט ער זעהר לייכט קענען זיך ארויפ־
 ארבייטען צו איינע פון די אנגעזעהענסטע שטעללען. צוערשט
 א פאָר יאָהר אין פארלאַמענט, דאן א מיניסטער־פאָרטפּעל —
 — איך קען זיך גאָרניט פאָרשטעלען — האָט פאָמער
 פראָטוס געזאָגט — וואָס פאר א ראָליע רודאָלף וועט שפיעל־

לען אין דער פאָליטיק. לויט זיין ראנג, וואָלט ער זיך בער
דארפֿט אָנשליסען אָן דער קאָנסערוואַטיווער פארטיי.

— נאטירליך — האָט צוגעשמויכעלט דער מיניסטער.

— לויט איך קען איהם אָבער, איז ער שטארק געניגט
צו די ליבעראלען, אויב זאָגאר ניט צו די סאמע ראדיקאלען.

יעדענפאלס איז זיין געדאנקען־גאָנג מיר זעהר ניט
צום האַרצען — האָט דער פאָלקאָוויק געזאָגט —
איך קען נאָך אלץ ניט פערדייהען די רעדע, וואָס ער
האָט געהאַלטען ביין טויף־פעסט פון זיין יורש, און איהר,
הערר דאָקטאָר, האָט איהם נאָך אונטערשטיצט דאן... אויב
איך דערמאָן מיך נור גוט, האָט אויך איהר דאן גע'טענה'עט, אז
מען זאָל זיך ענטזאָגען צו בעווייליגען די קאָסטען פון דער אר-
מי... ווען רודאָלף זאָל אויפטרעטען אין דער ריכטונג...

דער מיניסטער האָט געמאַכט א בערוהיגענדע בעוועגונג
מיט דער האַנד.

— האָט ניט קיין מורא, וועמען גאָט ניט די שטעלע,
ניט ער איהם אויך דעם פערשטאַנד. דאָס מיינט מיט אנדע-
רע ווערטער: ווען מען דערגרייכט צו א געוויסער שטעלע און
מען קומט אריין אין געוויסע קרייזען, ווערט מען פון די פער-
פליכטונגען פון דער שטעלע און פון דעם גייסט פון די קרייז-
זען אזוי דורכדרונגען, דאָס די אלטע אידעען און נייגונגען
ווערען צורונגען, ווי דער טומאן, און מען טהוט אלץ, וואָס די
נייע שטעלע פאָדערט.

— עס איז אָבער ניט אזוי דער פאל — האָט דר. ברעס-
סער געענטפערט — ווען איינער איז א שטארקע פערזענליכ-
קייט. דאן צווינגט ער די קרייזען זיך צוצופאַסען צו איהם
און צו זיינע אידעען, און ניט פערקעהרט —
די שפיעלער האָבען געענדיגט זייער פארטייע. רודאָלף
איז צוגעגאַנגען צו די דעבאַטאַנטען.

— וועגען וואָס האָט איהר גערעדט אזוי היציג?

— וועגען אייך און אייער קאַנדידאטור אין פארלאמענט.

— דאָ האָט איהר מסתמא ניט פיעל גוטעס געזאָגט ווען
נען מיר, ווייל מיט דער אויסנאָהמע פון דר. ברעסער, שטעהט
איהר דאָך אלע אויף א פונקט־פערסקעהרטען שטאנדפונקט, ווי
איך.

— די שאַטירונגען מעגען זיין פערשיעדען — האָט דער
מיניסטער געענטפערט — אָבער אין סאמע תוך זיינען דאָך
אלע אנשטענדיגע מענשען איינשטימיג: געטריי צו דער קאָנ-
סטיטוציע, צום קייזער און צום פאטערלאַנד.

— טריי, טריי — האָט רודאָלף געזאָגט, שאַקלענדיג
מיט'ן לאַפּ — די גוטע מדה פאסט זיך זעהר גוט פאר דאָס, וואָס
עקזיסטירט. וואָס זאָל אָבער זיין דעריעניגער, וועלכער וויל
דיענען דאָס, וואָס האַלט אין ווערען ?

ברעסער האָט געענטפערט:

— דער מוז זיין מוטחיג.

— יא — האָט רודאָלף געזאָגט — מוטחיג און אויך טריי

צו זיך אליין.

סילוויא און דעלניצקי האָבען געשפּאַצירט אין איינער פון
די פארק־אַלעען, אזוי, אז די אנדערע האָבען זיי געקאָנט זעהען,
אָבער ניט הערען.

אין די זעקס וואָכען, זייט זיי זיינען געוואָרען חתן־כלה,
האָט סילוויא דורכגעמאַכט זעהר פערשיעדענע שטימונגען.
דער גרויסער גליקס־רויש פון יענעם אָבענד, ווען זי האָט איהם
געגעבען דעם ערשטען קוש און איהר צוואַנג צו זיין זיינע, האָט
זיך ניט ווידערהאַלט, נור דערמאָנען זיך האָט זי געקאָנט אָן
דאָס, וואָס זי האָט יעמאָלט געפיהלט, אָבער שוין קיינמאָל ניט
געפיהלט ווידער דאָסזעלבע. עס קענען דאָך טאקי ניט זיין
קיין צוויי ערשטע קושען, און עס זיינען אויך ניטאָ קיינע צוויי
אויגענבליקען, אין וועלכע מען פאסט א בעשטיממען, לעבענס־
ענטשיידענדיגן בעשלוס. זי האָט זאָגאר מאַנכעס מאָל געפיהלט,
ווי איהר ליבעס־געפיהל ווערט פאראַליזירט. אויך איהרע
נערווען האָבען שטאַרק געליטען, ווי די פון איהר מומער, פון

דעם, ווי דעלניצקי פלעגט רעדען. אָבער דאָס האָט ניט אָנִגעהאַלטען לענגער, ווי א מינוט. די נעכסטע מינוט האָט איהר ווידער געבראַכט דעם בעוואוסטזיין, דאָס זי איז א ליע־בענדע, גליקליכע כלה.

אייניגע טריט זיינען זיי געגאַנגען שווייגענדיג. דאן האָט דעלניצקי געזאָגט :

— ווי שעהן, ווי שעהן! דו ביזט! — „דו“ פלעגען זיי זיך זאָגען נור דאן, ווען זיי זיינען געווען אַליין. און געראדע דאָס האָט געמאַכט דעם „דו“ קלינגען, ווי א הייסער קוש. — אזוי געפעלסטו מיר פיעל בעסער, ווי אין דיין זומער־קלייד, און ביין שפיעלען אין באַלל ביזטו נאָך פיעל רייצענדער, ווי ביין טאַנצען.

אין איהר קורצער ווייסער פיקעט־קליידעל מיט א לעדער־נעם גארטעל ארום די בויגיגע, ניט צו דינע טאַליע; מיט די געלע שיד אָהן אַבזאַצען, אויף איהרע שמאַלע פיס; מיט דעם איינפאַכען מאַטראָזען־הוט אויף די קאַשטאַנען־ברוינע האָר, וועלכע איז געווען פערפלאַכטען אין א פעסטען צאָפּ, און אויף וועלכע די זון האָט געוואָרפען איהרע שטראהלען, האָט סילוויא ווירקליך מיט זיך פאָרגעשטעלט א רייצענד בילד. איהר יונגער פנים מיט דעם פיינעם פראָפיל איז געווען ווי אין שיין איינגעטונקט, ראָזיגע גליהענדע פארב אויף די באַקען, א דונג־קעל־רויטע גליהונג אויף די ליפּען, שווארצעס פינקלען אין די אויגען, א ווייס־בלויצענדער שמייכעל. מיט רעכט האָט דער בעגליקטער חתן געקאָנט זאָגען: „ווי שעהן דו ביסט!“

— מיינסטו אזוי? און איז מיין שעהנקייט דאָס ליעבסטע פאר דיר?

— אַלעס איז מיר ליעב אין דיר. דו ביסט א טהיער מיין דעל, פון ראססע, אָהן פינטעפּליושקעס....

א וואָלקען האָט א שוועב געטהאָן איבער סילוויא'ס פנים. דאָס איז וויעדער געווען איינער פון יענע אויסדריקע, וועל־

כע האָבען איהר געמאַכט פיהלען אזוי אונאנגענעהם. זי האָט געשוויגען. דעלניצקי האָט ווייטער גערעדט:

— קיין זאך איז מיר ניט אזוי פעהאַסט, ווי די גע־מאַכטע אָדער קאָקעטקע־מאַניערען, אָדער ווי די זאָגענאַנטע נייע, עמאַנציפּירטע... דו ביסט איינפאַך, נאַטירליך... אמת, אויך מערדעריש קלוג, דו ווייזט עס אָבער ניט אַרויס ביי יעדער געלעגענהייט. פאַר דיין געלערענטקייט האָב איך זיך אין אָנפאַנג אַ ביסעל געשראָקען... דו האָסט אַ שם, אז דו האָסט שטודירט אַלערליי געלערענטע זאַכען, און דאָס דו מיט דיין מאַמא און רודי לייענט שטונדענלאַנג דיקע, געלעהרטע ביכער. אָבער עס איז ניט אזוי שלעכט. איך האָב דיך קיינמאַל ניט געהערט רעדען אזוי פּעדאַנטיש...

— ביז איצט, מיין ליעבער טאני, האָבען מיר דאָך מייד־טענס געזעהען זיך אין באַל־זאַל. דאָרט האָב איך דאָך ניט געקאָנט פיהרען מיט דיר, „פּעדאַנטישע“ געשפּרעכען... און זייט מיר זיינען געוואָרען חתן־כלה, רעדען מיר דאָך כמעט אַז מער פון אונזער ליעבע. און אויך די מעמא ערלויבט גאָרניט „פּעדאַנטישעס“, אָבער דו מוזט זיין פאַרבערייטעט, און איך רעכען אויף דעם, דאָס ווען מיר וועלען זיין פּעהייראַט —

— צו רעדען מיט מיר איבער שאַפּענהויער און ניטשע, אָדער, אפשר, גאָר איבער די געשיכטע פון די קאַנציליען? ניין, איך דאַנק —

— די ביידע דענקער, וועלכע דו האָסט אָנגערופּען, כאָטש זייער שפּראַך איז אזוי טיעף און וואונדערבאַר, געהערען ניט צו מייע ליעבלינגע —

— האָסטו זיי דען גאָר געלייענט?

— און דו ניט? — דעלניצקי האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ אויף ניין — און וואָס די קאַנציליען אַנבעלאַנגט — פון זייער געשיכטע האָב איך ניט פּיעל געהערט.

— איך יא. דו ווייסט, איך בין געווען צוויי יאָהר אין קאַלסקבורג, ביי די יעזואיטען.

— ביי דען יעזואיטען!

טאני האָט אונגעדולדיג געקוועטשט מיט די פלייצעס.

— נו, יא, ביי דען יעזואיטען. און דאָרט ווערט אלעס גענוי שטודירט, וואָס האָט צו טהאָן מיט דער קירכענ־געשיכטע. לענגער, ווי צוויי יאָהר, האָב איך דאָרט איבעריגס ניט אויסגעהאלטען. פון מיר וואָלט דאָרט געוואָרען א ריכ־טיגער יעזואיטען־תלמיד.

— א דאנק גאָט. וואָס איך האָב אָבער געוואָלט זאָגען: איך רעכען אויף דעם, אז מיר וועלען זיך פּעראייניגען גייס־טיג, אינערליך — דאָס מיר וועלען רעדען איבער אלעס, וואָס מיר בעוואונדערען פון די מיסטעריען —
— איך בעוואונדער און שטוין איבער די מיסטעריען פון דיין שעהנקייט.

איצט האָט זי געצויגען מיט די אקסלען.

— שוין וויעדער?

— ביזנז ביז, ווען איך בעוואונדער דיך, ווען איך ווער משוגע פון דיין שעהנקייט?

ניין, וועגען דעם איז זי ניט ביז געווען. אָבער דאָס, וואָס ער האָט ניט געוואוסט איבער וואָס אנדערש צו רעדען מיט איהר, דאָס האָט איהר אָנגעהויבען שטאַרק שרעקען.

ער האָט צוגעדריקט איהר אָרעם פּעסט צו זיך, האָט זי צוגעבויגען צו זיך, פּערזינקענדיג טיעף זיינע ברענענדיגע אוי־גען אין איהרע — א בליק, וואָס האָט איהר דורכגענומען מיט אַ זיסען ציטער. און וואָס פאַר א ווערדע האָט געהאַט אלעס אנדערע אין דער, וועלט ביי דער זייט פון אזא מיסטעריום, אזא זיסען געהיימניס?

איצט האָבען זיי ביידע געשוויגען. אין דער שטיקענדרער לופט האָט זיך אויפגעהויבען א שטילער רעגען־רוי. די זאָנ־דערבארע בעלייכטונג איז געוואָרען אלץ מעהר און מעהר זאָנ־דערבאר. עס האָט אויסגעזעהען אלעס ארום, ווי גרינער

מעטאל. פון דערווייטענס האָט זיך געהערט א פערשטיקטער דונער.

— קינדער, קינדער — האָבען די אנדערע צו זיי גע-
 שריען — עם קומט אַ שטורם — לאָמיר אריינגעהן אין שטוב.
 ווען עטוואָס האָט נאָך געקאָנט דערהויבען סילוויא'ס
 פיהלען — האַלב לוסט און האַלב שרעק — איז עם געווען די
 אויסזיכט, דאָס באַלד וועט אויסברעכען א שטארקער שטורם:
 א שמייסענדער רעגען, העלע בליצען, דונערען: זי האָט גע-
 גלוסט דערצו און זי האָט מורא געהאַט פאר דעם. און ווירק-
 ליך, עם זיינען אוועק בלויז אייניגע מינוטען, פול מיט ער-
 ווארטונג, האָט א פייעפערדער ווינט אָנגעהויבען צו בויען די
 בוימער, און טראָגען דעם שטויב און די בלעטער, דורך די לופט.
 דיקע, ווארעמע טראָפענס רעגען זיינען געפאלען. די געלגרינע
 בעליכטונג האָט אָבגעטרעטען איהר פלאץ פאר א פלוצלינג-
 אַנקומענדע דונקעלהייט. שוואדצע וואַלקענמאַסען זיינען אָנ-
 געקומען און אראָבגעהאַנגען טיעף צו דער ערד. א בליץ, וואָס
 האָט געבלענדעט די אויגען, האָט דורכגעשניטען דעם הימעל,
 און באַלד נאָך דעם א מורא'דיגער דונער-קלאַפּ. ער האָט גע-
 מוזט טרעפען ערגעץ ניט ווייט.

די גאַנצע געזעלשאַפט איז געלאָפען אזוי שנעל, ווי זי
 האָט געקאָנט, צום שלאָס צו. סילוויא און איהר חתן זיינען
 געווען עטוואָס ווייטער, און זיי האָבען זיך געמוזט נאָך מעהר
 איילען, ווי די אנדערע, אום זיי זיי זאָלען ניט ווערען דורכגע-
 גענעצט פון רעגען. הונגאַ ברעסער, מיט א שירם אין דער האַנד,
 איז געלאָפען זיי אנטקעגען.

איצט איז אָנגעקומען א ריכטיגער וואַלקענברוך. דאן האָט
 סילוויא אָנגעהויבען צו לויפען. ווען זי איז געווען בלויז א
 טריט ווייט פון הונגאַ, האָט זי זיך פארהאַקט אָן א שטיין און
 איז געפאלען. דער יונגער מאן האָט אין דער ריכטיגער מו-
 נט איהר געכאַפט אין זיינע אַרעמס.

ער האָט זי פעסט ארומגענומען. אין דער מיט עלעקטרי-

ציטעט אָנגעגאָסענער אַטמאָספּערע, אין דעם שטורם פון די ווילד־געוואָרענע עלעמענטען, האָט עס אויך אין זיינע אָדערען ווילד געקלאַפּט. און זיין לאַנג־פּערשטיקטע ליידענשאַפּט האָט געפונען איהר אויסגאַנג אין דעם אויגענבליק, ווען דער צופאַל האָט אריינגעוואָרפּען אין זיינע אָרעמס זיין הייס־געליעבטע מיידעל. ער האָט אנדערש ניט געקאָנט, ער האָט זי צוגע־דריקט צום האַרצען, און דערביי איז אין דעם גאַנצען אויסדרוק פון זיין פנים געווען צו לעזען די קלאַרסטע וידוי פון זיין פיי־ערדיגער לייעבע.

אויך סילוויא איז געווען אונטער דעם כּשוף פון דער שטורמדיגער מינוט. די ענטפּלעקונג פון דער ליידענשאַפּט איז פאַר איהר געווען א מין בליי־שטראַהל. זי האָט ניט געד פיהלט קיין כּעס. וואָס זי האָט געפיהלט, איז געווען פיעל מעהר דער קלאַפּ פון דעם עלעקטרישען שטראַם, וואָס האָט אויפגעציי־טערט די האַרץ, צו וועלכער זי איז געווען צוגעדריקט.

נור דריי סעקונדען האָט עס געדויערט. שוין איז דעלגיאַקי צוגעשפּרונגען און האָט איהר צו זיך גענומען. ער האָט פון דאָס געשעהענע ניט מעהר געזעהען, ווי איהר אויסגליטשען זיך און די צופעליג־אָנגעבאָטענע הילפּע.

— איהר האָט דאָך זיך ניט וועה געטהאָן? — האָט ער ביי איהר געפרעגט, פול מיט זאָרג.

סילוויא האָט שווער און טיעף אויפגעאָטהעמט.

— ניין, ניין, גאָרניט, גאָרניט — האָט זי געשטאַמעלט, און צוגעמאַכט די אויגען.

פינפטער קאפיטעל.

אין דעם אָבענד איז סילוויא ניט פערבליבען מיט דער געזעלשאַפט אין זאַל.

גלייך, נאָך דעם מאָהלצייט, ביי וועלכען זי האָט זיך כמעט ווי ניט צוגעריהרט צו אירגענד איינער פון די פיעלע געריכט־טען איז זי אוועק אין איהר צימער מיט דעם אויסרייד, אַז עס טהוט איהר שטאַרק וועה דער קאַפּ.

זי האָט געוואָלט מיט זיך אַליין קלאָר ווערען, און מתודה זיך זיין צו זיך אַליין, און אפשר אויך אַרויפלעגען אויף זיך אַ געהעריגע שטראָף, אויב זי זאָל געפינען, אַז זי האָט ווירקליך בעגאַנגען אירגענד אַ זינד...

ביין טיש האָט פאַר אַ קורצע וויילע די אונטערהאַלטונג אָנגענומען אַ העכערען טאָן, ווי געוועהנליך. הונגאַ ברעסער און רודאַלף, וועלכע זיינען געזעסען איינער געגען צווייטען, האָר בען אָנגעפאַנגען אַ דעבאַטע, וועלכע איז באַלד געוואָרען אזוי לעבעדיג און אינטערעסאַנט, דאָס אַלע אַנדערע שמועסען האָר בען אויפגעהערט, און אַלע האָבען זיך צוגעהערט צום געשפרעך פון די צוויי יונגע לייט.

— און איך זאָג, ליעבער ברעסער, אַז דאָס העכסטע איז די טהאַט.

— און איך בלייב דערביי, אַז דאָס העכסטע איז דער געדאַנק, כאָטש שוין דערפאַר אַליין, ווייל ער קען זיין איינזאַם — שוועבען אין די גרעסע הויכקייטען. איך ווייס ניט אין דער גאַנצער געשיכטע פון דער מענשהייט פון קיין זאָגענאַנטע טהאַט, דורך וועלכע די מענשהייט זאָל ווערען אידעלער און גרעסער — דאָס איז אימער געווען דער אויפטהו פון דעם גרויסען געדאַנק.

— אָבער דער ערשמער טרעפּ קען יאָך ניט זיין העכער פון

צווייטען. צוערשט דענקט מען, און דאן האַנדעלט מען. דאָס וואָרט מוז ווערען פלייש, א קערפער. די אידעע מוז זיין די נשמה פון א קערפער. דאָס, וואָס איינער טראַכט, דאָס מוז ווערן רען א ווירקליכקייט, מוז, מיט איין וואָרט, ווערען א טהאַט.

— די ווערטער פאַסען זיך אויף קלעפּ מיט'ן קולאַק, אויף געוואלט־אַקטען איבערהויפּט. און עס וואונדערט מיך, דאָס געראַדע איהר, דער פערטהיידגער פון פריעדען, זאָלט אזוי רעדען.

— אָט טאַקי דערפאַר, ווייל איך בין א פערטהיידגער פון אן אידעע, וויל איך, אז זי זאָל זיך אומוואַנדלען אין א טהאַט, אז זי זאָל פערקערפערט ווערען אין אינסטיטוציאָנען.

— דאָס קומט שוין במילא, ווען די אידעע ווערט גענוג שטאַרק. אן אינסטיטוציאָן איז ניט פעהיג לאַנג צו לעבען, ווען זי ווערט ארויפגעצוואונגען פאר דער צייט... וואָס, איבע־ריגס, פערשטעהט איהר אונטער אינסטיטוציאָנען? געזעצע? קאָנסטיטוציעס? פאָליטישע פאָרמען? אַנשטאַלטען און קער־פערשאַפטען? ווי אַנוויכטיג און קליין דאָס איז אלעס אין פערגלייך מיט דעם קעניגרייך פון געדאַנק, פון גייסט, וואָס האַלט אין איין וואַקסען, וואָס שטייגט אימער אַלץ העכער און העכער....

— אָבער דאָך אין אזוי וועניג קעפּ!...

— די פיעלע פאָלגען נאָך לאַנגזאַם.

— ניין, די פאָלגען נאָך דעם געדאַנק, וואָס איז גע־וואָרען זיכטבאַר, דאָס הייסט, דעם געדאַנק, וואָס איז פערוואַנד־דעלט געוואָרען אין א טהאַט.

— איבעריגס — נאָך פיעל ווערטהפוללעך, ווי דאָס האַנד־לען און דאָס דענקען, איז דאָס געפיהל. דאָס געפיהל איז דאָס סאַמע העכסטע אין לעבען... ער איז אויך דער רעגולאַטאָר פון אלע זאָגענאַנטע אינסטיטוציאָנען. דער געפיהל, ניט דער אי־כערלייגענדער פערשטאַנד, קען דיענען אלס די ריכטיגע מאַס

פון קולטור. נור אין דעם קעניגרייך פון די געפיהלען וויקלען זיך פארנאנדער די רייכסטע בלומען פון דער נשמה: מיטלייד, בעגייסטערונג, פערטיפונג, און די קרוין פון דער גאנצער עקל זיסטעניץ — די ליעבע. פון דעם געפיהל שטראָמט ארויס די שאַפונגס־קראַפט פון קינסטלער און עס פלאַמט די לוסט פון קונסט־גענוס, און אויך פון דעם נאַטור־גענוס. ניט דער איי־גענטליכער ריח פון דער ראָזע ענטציקט אונז, נור דאָס, וואָס מיר פיהלען, איינאַטהעמענדיג איהר דופט אין פערבינדונג מיט אונזערע פאָרשטעלונגען און עררינערונגען. דאָס, וואָס מיר הערען ביין שפיעלען, איז בלויז ליארעם און געפילדער; ערשט דאָס, וואָס מיר פיהלען, איז מוזיק.

— וואָס פאר א געשוואָלענע ווערטער ער געברויכט עס — האָט — דעלניצקי געזאָגט אויפ'ן אויער צו זיין כלה — הער זיך ניט צו. לאָמיר ליבערשט רעדען.

סילוויא האָט מיט איהר האַנד געמאַכט אַ זיך־וועהרענדע בעוועגונג, האָט זיך פון איהם אין גאַנצען אָבגעקעהרט, און מיט געשפאַנטער אויפמערקזאמקייט זיך ווייטער צוגעהערט צו דעם, וואָס ברעסער האָט גערערט.

— דורך דאָס, וואָס איינער פיהלט, דורך אינספיראציען, דורך פאָרשטעלונג, דורך ליידענשאַפט, וואַקסט דער מענש איי־בער זיך זעלבסט. אויגענבליקען, אין וועלכע דער מענש ווערט אַ גאָט, דאָס זיינען נור אויגענבליקען, ניט קיינע טעג, ניט זאָג נאר קיינע שטונדען — די זיינען די אויגענבליקען פון אן איי־בערשטראָמענדען געפיהל. דער פאָעט, דער נביא, דער ליע־בענדער, די ווייסען, וואָס דאָס זיינען אזעלכע אויגענבליקען... ווער עס האָט זיי געהאַט אין זיין לעבען, דער וועט ניט אוועק־געבען די עררינערונג אָן זיי פאר קיינע אוצרות אין דער וועלט. און צו איינער פון אזעלכע עררינערונגען — הוגאָ האָט גענוג מען זיין גלאָז אין האַנד און האָט זיך אויפגעשמעלט — איך בעזיץ די דאָזיגע עררינערונג ערשט זינט היינט, טרינק איך, און ווער עס האָט דורכגעלעבט אזא אויגענבליק, וואָס האָט

איהם דערהויבען איבער אלעס אירדישע, דער קען מיט מיר צו
זאמען טרינקען !

— מיט אנדערע ווערטער — האָט זיך אָבגערוּפּען פּאָל־
קאוּניק שראופער, וועלכער איז געזעסען לעבען ברעסער — לע־
בען זאָלען אונזערע שעהנע עררינערונגען.

דערמיט איז דער עטוואָס איבערשפּאַנטער ארויסטריט פון
דעם יונגען ברעסער געבראכט געוואָרען אויף די שטופּע פון
אַלגעמיינער פּערשטענדליכקייט, און אלע האָבען איהם צוגע־
טרונקען מיט דעם אויסגעשריי : „לעבען זאָלען אונזערע שעה־
נע עררינערונגען.“

דעלניצקי, אלס חתן, האָט נאָך צוגעלייגט :

— נאָך מעהר לעבען זאָלען אונזערע שעהנע ערוואַר־

טונגען.

סילוויא האָט צוגעטרונקען צו הונגאָ'ס טאָסט. אויף איהר
חתן'ס בעמערקונג האָט זי גאָרניט געענטפּערט.

ווען זיי זיינען אריין אין זאל, האָט דעלניצקי געפרעגט ביי
זיין כלה, וועלכע ער האָט געהאלטען אונטער'ן אָרעם :

— ווארום האָסטו אויף מיין טאָסט ניט געענטפּערט ?

— לאַז מיר — האָט סילוויא געענטפּערט אין אַ נערוועזען

טאָן — איך האָב קאָפּוועה.

און מיט דעם אויסרייד איז זי אוועק אין אין איהר צימער.
אַנקומענדיג צו זיך אין צימער, האָט זי צוערשט אויפגע־
עפענט די פענסטער. די דינער האָבען זיי אויס פּאַרזיכטיגקייט
אין דער צייט פון שטורם צוגעמאַכט. סילוויא האָט געלעכצט נאָך
לופט. די זון איז שוין אונטערגעגאַנגען. אָבער עס איז נאָך
געווען ליכטיג. אָבגעקיהלט, פייכט פון רעגען, און פול מיט
ריחות, האָט די לופט אריינגעשטראָמט אין צימער. פון די בוי־
מער און צווייגען האָבען נאָך די טראָפּענס געקאַפּעט. ביין
האַרזיאַנט, אָט דאָ, אָט דאָרט, האָט עס נאָך אַ בליץ געהאַטן.

סילוויא האָט זיך געלאָזען אָבקיהלען איהר הייסען שטערען

פון דעם בלאָזענדען ווינטעל, דאן איז זי צוגענאָנגען צו דער טיר, און איהר פערשלאָסען. עס וואָלט איהר געווען איצט זעהר אונאָנגענעהם, ווען איהר מוטער וואָלט צו איהר איצט אייניג געקומען. און אויב זי וועט געפינען די טיר פערשלאָסען, וועט זי געוויס גלויבען, אז סילוויא שלאָפט, און איהר ניט שמערען. דאן האָט זיך סילוויא א וואָרה געטהאָן אויף א שמאָלע סאָפע, האָט צוגעשלאָסען די אויגען מיט די ווערטער:

„אלואָ, איצט מתודה זיך זיין... איך בין שולדיג... איך בין לייכטזיניג — און ווי זאָל איך עס רופען איינפאך מיט'ן ריכטיגען נאָמען, וואָרים, ווען איינער איז זיך מתודה, זאָגט ער ניט קיין לייגען, איך בין ליעבעס־דורשטיג. מיין ליעבע צו טאני, וועלכע האָט אויפגעפלאמט אונטער זיין ערשטען קוש — איז עס איבערהויפט ליעבע? אייגענטליך ניין, ווייל איצט געפעלט ער מיר אָפט אזוי וועניג! ווייל פיעלעס, וואָס ער זאָגט צו מיר, בעריהרט מיר, ווי מיט א קאלטען וואסער־שטראָם. און דאָסזעלבע, וואָס איך האָב געפיהלט ביי טאני'ס ערשטען קוש, דאָסזעלבע האָב איך געפיהלט היינט און נאָך שטארקער, אין די אָרעמס פון הונג ברעסער... הונג ברעסער האָט מיר ליעב. דאָס האָב איך גאָנץ קלאָר געפיהלט. ער האָט עס אויך געזאָגט: דער אויגענבליק, וועלכער האָט איהם געמאכט עהנליך צו גאָט, און וועלכען ער האָט היינט ערשט היינט געפיהלט... דאָס איז געווען דער אויגענבליק, ווען ער האָט מיר, וועלכע האָט זיך ניט געוועהרט, צוגעדריקט צו זיין האַרצען... איך האָב איהם צוגערונקען... האָב איך דען דערמיט איהם ניט געזאָגט: „איך פערשמעה דיך“? וואָס וועט ער איצט קלערען און מעגען האָפען? און פאר וואָס וועל איך איצט מוזען מורא האָבען?...

אימיצער האָט אָנגעדריהרט די קליאמקע פון טיר.
— איך בין עס מיין קינד. האָסט זיך שוין געליינט
שלאָפען?

סילוויא האָט ניט געוואוסט, וואָס זי זאָל טהאָן. זאָל זי

עפענען די טיר? זאָל זי דער איינציגער און אמת'ער פריינדין
 איהרער אלעס דערצעהלען, וואָס עס קומט פאַר אין איהר
 נשמה? אָבער ווייס זי דען עס אַליין? ניין, פריהער מוז זי
 מיט זיך אַליין קלאָר ווערען.

זי האָט ניט געענטפערט, און מאַרטאָ איז אוועק.

איצט האָט סילוויא צוגעמאַכט די פענסטער, האָט אראָב
 געלאָזט די פאַרהאַנגען און אָנגעצונדען ליכט. זי האָט זיך
 אוועקגעזעצט ביי איהר שרייב־טיש און האָט גענומען אין האַנד
 דעלניצקו'ס בילד וואָס איז דאָרט געשטאַנען.

לאַנג האָט זי בעטראַכט דאָס בילד. דערביי האָט זי זיך
 דערמאָנט אָן די געפיהלען פון צערטליכקייט און גליק וואָס זי
 האָט גענאָסען, און זי האָט זיך געזאָגט: דאָס איז דאָך
 לייעבע.

באלד אָבער האָבען זיך אָנגעהויבען וועקען אַלערליי
 צווייפלען אין איהר קאָפּ:

— איז עס אָבער אזא לייעבע, ווי איך האָב איהר איצט פער-
 שטאַנען, א ווירדיגע לייעבע? ... און האַלט ניט זאָגאר די לייע-
 בע אין פערשווינדען, ווען אַנאַנדערער איז געווען אין שטאַנד
 פאר אן אויגענבליק צו וועקען אין מיר א גלייכען געפיהל? ...
 און איבערהויפט ווען איך האָב אויסגעפונען, ווי ווייט העכער
 דער דאָזיגער אַנדערער איז איבער מיין חתן? ... וואָס פאר אַ
 שוואַונג עס איז דאָ אין הוגאָ ברעסער'ס ווערטער, וועלכע טאני
 האָט גערופען געשוואָלענע! נו יא, אין גרונד גענומען, האָט עס
 געקלונגען אַ ביסעל איבערטריבען, עקזאַלטירט, און ווער ווייס,
 אויב ער האָט עס טאַקי געמיינט און געפיהלט; אויב ער האָט
 ניט געמיינט גאָר מיט דעם מיך צו פאַנגען, א סאָרט גע-
 שפּראַכענע פאַרטזעצונג פון זיין מוטהיגען ארומנעהמען מיך
 אין גאָרטען? ... אפשר איז עס נור דער שטורם געווען שול-
 דיג, וואָס איך האָב אין יענעם אויגענבליק אויפגעצייטערט, ווי
 אונטער אן עלעקטרישען קלאַפּ... איך לייעב דאָך ניט דעם
 ברעסער. מיין האַרץ האָב איך דאָך געשענקט טאני... מיין

הארץ — אָדער איז עס אפשר גאָר — מאַכט ניט אויס, איך בין ווי יעדעס מענשענקינד, א זאך פון נשמה און קערפער.... מיט ווארים בלוט.... אָבער דאָס חתונה האָבען מיט איהם, מיין גאָט, צו זיין מיט איהם דאָס גאַנצע לעבען איין גוף און איין נשמה... און ווי, ווען די נשמה וועט עס ניט אויסהאַל־טען? און דאָ העלפט ניט קיין לויקענען. אין דער לעצטער צייט האָב איך פיעלע זאכען געפונען אין טאני, וואָס געפֿע־לען מיר גאָרניט, און פיעלעס פעהלט איהם, וואָס איך האָב אומזיסט געזוכט, און דאן איז מיין ליעבע געווען, ווי אויסגעלאָ־שען... אמת, נור פאר א וויילע, און דאן האָט זי פון דאָס־ניי אויפגעפלאקערט, אָבער ווי, ווען דאָס פערלעשען וועט זיך ווי־דעהאַלען אלץ אָפּטער און אָפּטער? איצט איז נאָך צייט צו־ריקצוטערטען....

און דאן האָט זיך זיך אָנגעהויבען אויסמאָלען די מעגליכ־קייט פון אָפּברעכען די פערלאָבונג. איז עס ניט איהר פליכט — ווען אפילו אזא, וואָס טהוט איהר אזוי וועה? איז זי דען ניט זיך און איהם שולדיג אויפצולייזען א פערבינדונג, וועל־כע זאָל איהר שפעטער אזוי פערדריסען?

מיט א ראשען בעשלוס האָט זי געעפענט איהר פאָרט־פעל, אום צו שרייבען א בריעף צו איהם. דאָרט, אין פאָרט־פעל, איז געלעגען א צעטעלע, וואָס זי האָט געפונען אריינגע־שטעקט אין זיין ערשטען בוקעט, וואָס ער האָט איהר געשיקט, ווערענדיג אָפיציעל איהר חתן.

זי האָט דאָס צעטעלע אָבגערוקט אָן א זייט, אום ארויס־צונעהמען א בויגען פאָפיר. דערביי איז איהר בליק געפאלען אויף דעם אינהאַלט פון דעם צעטעלע, אָן וועלכען זי האָט שוין פערגעסען. דעלניצקי האָט איהר געשריבען:

„מיין גליק וועגען דעם „יא“, וואָס איך האָב אַקראָגען, איז אזוי גרויס, דאָס עס איז גאָר קיין מאָס ניטאָ פאר דעם. נור עטוואָס וואָלט געקאָנט זיין נאָך גרעסער: מיין פערצווייפֿ־לונג, ווען עס וואָלט געווען „ניין“.

די ווערטער האָבען אריינגערדונגען אין סילוויא'ס נשמה,

ווי א געשריי און א געבעט: אום נאָמעס ווילען, וואָס ווילסטו טהאָן? ווארף מיך ניט אַרײַן אין די שרעקליכסטע פּערצווײפֿ־לונג.

זי האָט זיך אויסגעמאָלט, ווי שרעקליך ער וועט לײדען, ער, וועמען זי לײעבט דאָך. און דאן האָט זי זיך פּאַר־געשטעלט, ווי דאָס וועט אויפּרעגען איהר פּוטער, רודאָלאָף, און דאָס ערגסטע — הונגע ברעסער'ס טריאומף, און זײַן פּאַלשע אויסטײטשונג פון איהר שרײַט, וואָס דאָס קען איהם נאָך פּער־פּיהרען צו אלערלײ פּאַלשע האָפּנונגען. וואָרים, וואָס זי זאָל ניט טהאָן אין בעצוג צו טאני, אָבער וואָס אנבעלאַנגט הונגאַ ברעסער, דעם יונגען שרײַפטשטעלער, וועט זי וויסען, ווי איהם צו האַלטען פון דערווייטענס. דאָס איז זי דאָך אײנפּאַך שול־דיג איהר עהרע און ווירדע.

און ווידער האָט זי זיך געפּיהלט צוטומעלט און אונענט־שלאָסען.

אַלס א פּראָבע בלײז האָט זי געוואָלט אויפּשרײבען דעם ברײעף, אָבער קײנמאָל איהם ניט אָבשיקען.

זי האָט אײנגעטונקט די פּערער. דערבײַ האָט זי דערזע־הען דעם דימענטענעם רינג בלײצען אויף איהר פינגער, די ערשטע מתנה פון איהר חתן. ווי האָט זי זיך דאן געפּרעהט איבער דעם פּערלאָבונגס־רינג, די גאַראַנטיע פאר דאָס גענע־בענע וואָרט, פאר דאָס וואָרט, וואָס בינדט פאר'ן גאַנצען לֵע־בען... שטײל האָט זי בעוועגט די האַנד, אום צו מאַכען די שטײנער פינקלען.

און איז עס ניט א העסליכע האַנדלונג צו ברעכען דאָס וואָרט? נײַן, זי ווײס ניט, וואָס זי זאָל טהאָן, וואָס איהר פּליכט איז צו טהאָן.

אָבער יעדענפּאַלס דעם ברײעף מעג זי דאָך אָנשרײבען. און זי האָט ווײעדער אײנגעטונקט די טרוקען־געוואָרענע פּען, און האָט אָנגעשרײבען:

„מײַן לײעבער דעלניצקי!“

מערקווירדינג, ווי איהר האַנד האָט איהר געציטערט —
 עס איז דאָך גאָרניט איהר האַנדשריפט.
 „פּערצייהט דעם ענטשלוס, צו וועלכען עס האָט מיך גע־
 בראַכט א רייפליכע איבערלעגונג. ניט איך און ניט איהר
 וואָלטען גליקליך זיין“ —

זי האָט אויסגעשטרעקט די גאַנצע שורה. ווי שוואַך דאָס
 איז אויסגעדריקט... אריינשטעכען א מענשען א שפיז אין
 האַרצען, און בעמען איהם אום ענטשולדיגונג, ניין, אונמעגליך
 אזוי.... און עס איז איבערהויפט אונמעגליך.

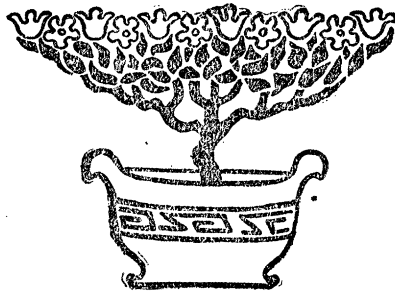
זי איז אויפגעשפרונגען פון שטוהל, איז צוגעלאָפּען צום
 בעט, און געשטעלט זיך אויף די קניע, און איינגעגראָבען איהר
 פנים אין די דעקע. זי האָט געוואָלט וויינען און בעמען....
 זי האָט הויך אויסגעקרעכצט: טאני, טאני, ליעב איך דען
 דיך ניט מעהר? און דאָך קען איך זיך ניט צושיידען מיט דיר.
 ביידעס איז אזוי שרעקליך טרויעריג: דאָס, וואָס איך האָב
 פּערלאָרען מיין גליקס־געפיהל, מיין ליעבעס־ברויז און דאָס
 מוזען זיך זעגענען מיט דיר.

איהר אויפגענונג האָט זיך באַלד אויפגעלייזט אין טרערען.
 כמעט א שטונדע איז זי געבליבען אַניף די קניע און האָט
 געוויינט, צוערשט שטאַרק, דאן שוואַכער און שוואַכער.

זי איז געוואָרען שטאַרק מיעד, און די אויגען, ברענענדיגע
 פון פיעל וויינען, האָבען זיך ביי איהר געשלאָסען. זי האָט
 זיך צוזאמענגענומען, האָט זיך אויסגעטהאָן צום שלאָפען
 געהן, פול מיט בענעהר צו דער רוהע פון בעט. זי האָט ניט גע־
 וואָלט מעהר דענקען, נור שלאָפען.

דאָס געפיהל פון זיין אונגליקליך האָט איהר פּערלאָזען...
 א ווארעמער, לינדער שטראָם פון צערטליכקייט איז ארויסגע־
 שטיגען פון איהר האַרץ גלייך מיט טאני'ס בילד. ווארום האָט
 זי איהם בעוויינט, ווי א טוידמען? ער לעבט דאָך נאָך, און
 אויך איהר ליעבע אַמהעמט נאָך... און דאָס לעבען איבער־
 הויפט, דאָס גרויסע, דאָס רייכע לעבען, האָט דאָך פאר איהר

אזוי פיעל שעהנעם און זיסעס, און דאן דער שלאָף... זוי גוט
 וואָלט עס איצט געווען צו פערלירען דאָס בעוואוסטזיין און
 פערזינקען אין אַ טיעפען, טיעפען שלאָף... זי האָט זיך אריינגע-
 געגליטשט צווישען די קיהלע ליילאכער, האָט אויסגעלאָשען די
 ליכט, איינגעגראָבען דעם קאָפּ אין די קישענס, און מורמלענדיג:
 „גוטע נאכט, מאַני“, איז זי אין אייניגע מינוטען איינגע-
 שלאָפען.

זעקסטער קאפיטעל.

— איז עס אמת, רודי? דו ווילסט זיין א קאנדידאט פאר'ן פארלאמענט? ווי דאָס פרעהט מיך!
רודאָלף האָט אויפגעבליקט איבערראשט פון זיין צייטונג צו זיין יונגער פרוי.

— פון וואנען ווייסטו דאָס? און ווארום פרעהסטו זיך? בעאַטריס, וועלכע איז נאָך גיט אין גאַנצען פארטיג גע' ווען מיט איהר אַנבייסען און האָט געהאַלטען ביין אַנשמירען אַ זעמעל מיט פוטער, האָט געמאַכט א בעוועגונג מיט'ן קאָפּ, אזוי ווי זי וואָלט זיך געפיהלט שטאַרק געערגערט.

— פון וואנען ווייס איך עס? פון פרעמדע מענשען, ווייל דו האַלטסט מיך גיט פאר גוט גענוג צו דערצעהלען מיר אזא וויכ' טיגע זאך. און איך פרעה מיך צוליעב דעם כבוד — אין דער פּאָליטיק קען מען דאָך געהן גאַנץ הויך... אפשר ווערסטו נאָך מיניסטער...

— דאָס וואָלט מיר געווען זעהר ליעב, ווייל אין אזא שטעי' לונג וואָלט איך געקאָנט אויסאיבען גרויסען איינפלוס אין דער ריכטונג, פון וועלכער איך טרוים... אָבער דער וועג פון אן אַבגע- אָרדענטען ביז צום מיניסטער איז אַ גאַנץ ווייטער. און דאָס, וואָס איך האָב דיר גיט דערצעהלט, אָבער, טריקסי, דו אינטע' דערסירסט זיך דען מיט פּאָליטיק?

— ניין, אַ דאַנק גאָט, איך אינטערעסיר מיך גאַרניט דער' מיט — דאָס הייסט, אַז דו וועסט שוין זיין אין דעם, וועט עס מיך אמוזירען.

— אמוזירען?

— נו, געוויס, ווען מען וועט זאָגען: דער אַבגעאָרדענע' טער גראַף דאָצקי האָט געהאַלטען אַ רעדע... פון וואָס רעדען?

מען דאָרט? איבער זאָל־שטייער, אָדער איבער נייע גע-
וועהר — וועט עס דאָך זיין אמת לוסטיג.

— לוסטיג?

— נאַטירליך, וועסטו זיך אַנשליסען צו די קאָנסערוואַ-

טיווע.

— ווי, דו ווייסט אויך, ווי די פארטייען הייסען און

ווי זיי זיינען צוטהיילט.

— דאָס האָט געזאָגט מאַמא און הערר וועגעמאַן.

רוואָלף האָט געשמייכעלט.

— אה, דער מיניסטער „אודאי“, וועלכער הייסט שוין

איצט מיניסטער „פון דער אנדערער זייט.“

בעאטריסע האָט ווייטער גערעדט:

— מענשען פון אונזער ראנג געהערען אימער צו די קאָנ-

סערוואַטיווע, איבערהויפט אלע אנשמענדיגע מענשען....

— איך שטוין...

— דו וועסט דאָך מיר זעהען פערשאַפּען א גוטען פּלאַץ

אויף דער גאלערעע, ווען דו וועסט האַלטען דיין ערשטע רעדע.

דאָס וועט מיר זיין פיעל ליעבער, ווי א טהעאַטער.

— אָבער איך בין נאָך ניט אויסערוועהלט.

— אַלס גרויסער גרונד־בעזיצער — אויך דאָס ווייס איך

פון אונזער מיניסטער — ביזטו דאָך בערעכטיגט...

— אָט, ווען איך וואָלט מיך אָנגעשלאָסען אָן איינע פון

זייערע פארטייען — עטוואָס, וואָס איך וויל ניט טהאָן — איך

האָב בדעה, אָבער דאָס פערשטעהסטו ניט. איבער דעם, ווי איך

דענק און פיהל, דאָס האָט דיר דער מיניסטער „פון דער אנדער־

דער זייט“ ניט געקאָנט דערצעהלען, ווייל דאָס געפינט זיך אוי־

סער דער ספּערע פון זיין פּאָליטישען געדאַנק. איך האָב איהם

איינמאַל געגעבען א פּאַר אַנצוהערענישען, האָט ער מיך אזוי

אַנגעקוקט פונקט, ווי איך וואָלט צו איהם גערעדט אויף טער-

קיש. ווען איך וואָלט דיר געוואָלט איצט ערקלערען —

— ניין, דאָס דאַרפסטו ניט. פאַר מיר איז אלעס טערקיש,

וועגען וואָס עס ווערט גערעדט און פּערהאַנדעלט אין די הויכע הייזער. איך לייען קיינמאָל ניט וועגען דעם אין די צייטונגען. דאָס איז ניט פאַר אונז, פּרויען. מיט אונז האָט מען דאָך ניט געלערענט לאַטויניש און גריכיש — דאָס בילדעט דאָך דעם פּערשטאַנד, און אויך דאָס קענען נור די מענער... און איבער־הויפט אַלעס, וואָס האָט צו טהאָן מיט פּאָליטיק, דאָס איז דאָך אזוי באַנאַל.... אפּשר ניט פאַר די מענער, אָבער די האָבען דאָך אַ גאַנץ אַנדער גייסט....

— וו עס זעהט אויס, וואָלסטו ניט געשטאַנען אין דער פּרויען־פּראַגע אויף דער זייט פון דיינע געשלעכט־גענאָסיגען?
— פון עמאַנציפּאַציע — אויסער דאָס רויכערען פון סיגאַ־רעמען — וויל איך ניט וויסען. וואָלסטו זיך געוואונשען אַן עמאַנציפּירטע פּרוי ?

— אזעלכע, ווי דו שטעלסט זיך פאַר, געוויס ניט. אי־בערהויפט ווינש איך זיך ניט קיין אַנדער פּרוי — דו ביסט אַ ליעבער אוצר... און איך בעט דיך, בלייב געטריי דיין פיינד־שאפט צו פּאָליטיק אפילו דאן, ווען איך זאָל מיך מוזען אין איהר אריינארפּען. פּרוביר ניט דאָן מיר פאַרצושלאָגען א געוויסע היכטונג, ווי דו האָסט עס פריהער געטהאָן מיט די קאָנסערוואַטיווע און אנשמענדיגע. וואָס מאַכט אונזער פּריציפּ? האָט איהם די מיידעל אין גאָרטען ארויסגענומען ?

— יא, אונטער דער לינדע... קום, לאָמיר געהן צו איהם. און זי האָט זיך אויפגעשטעלט.

— געה דו, איך האָב צו ארבייטען.

— אהא, אָט זעהט מען שוין דעם שטאַטסמאַן — האָט

בעאַטריסע געזאָגט לאַכענדיג — ארבייטען מוז ער !

זי האָט זיך געשטעלט הינטער זיין שטוהל, האָט ארומ־געלייגט איהר ארעם ארום זיין האַלז און האָט אַ קוש געטהאָן זיין שמערען — ער מוז ארבייטען — דעם שיקזאַל פון עסטרייך קירעווען און דערביי פּערנאַבלעסיגען זיין ווייב און קינד. אַדיע,

אַלזאָ, צוברעך זיך נור ניט דעם געליעבטען קעפעלע. גיב מיר
א קושעלע.

ער האָט אוועקגעלייגט די צייטונג און האָט צוגעצויגען
צו זיך זיין פרוי.

— נאָך צוויי טריקסי, אויף יעדע איינע פון דייע באַ-
קען־גריבעלעך... אדיע, און גרייס מיר אונזער קרוינפרינץ.
— פאר איהם וועל איך א נייע וויעגליעד דיכטען:

שלאָף, קינדעלע, שלאָף,

דיין פאטער איז א גראַף.

— דאָס איז ניט זעהר ניי.

— ווארט נור:

שלאָף דו, קלוינער אריער,

דיין פאטער איז א פארלאמענטאריער.

מיט א לייכטען טריט איז זי ארויס דורך די אָפענע
פענסטער־טיר אין גאַרטען. דערביי האָט געפלאמערט דאָס
ווייסע טוך פון איהר שלאָפראָק, און די שטרעהלען פון דער
מאָרגען־זון האָבען זיך פערפלאַנטערט אין איהרע בלאַנדע האָר.
מיט א פערנניגטען שמיכעל האָט איהר רודאָלף נאָכגע-
הוקט:

„ליעבע קליינע פויגעלע... און פון אזא פויגעלע פער-
לאנגט מען דאָך ניט דעם געהירן פון אן אַדלער!“
דאן האָט ער זיך אויפגעהויבען און איז אוועק אין דעם
ערשטען שטאָק פון זיין ארבייטס־צימער.

דיזער צימער איז אין הויז געווען בעקאנט אונטער דעם
נאמען „הארלעקינזאַל“. ווי די צוויי־פארביגע קליידער פון
דעם קאָמעדיאַנט, אזוי איז דאָס צימער געווען צומהיילט אין
צוויי העלפטען, זועלכע האָבען זיך אין אלץ אונטערשיידעט
איינע פון דער אַנדערער. ביי דער ענד פון יעדער העלפט זיי-
נין געווען ברייטע דאָפעל־פענסטער, אין זועלכע עס האָט
אריינגעקוקט די גרינקייט פון די בוימער. אין יעדער העלפט
איז געשטאַנען א גרויסער שרייב־טיש, אזוי אוועקגעשטעלט.

אז די ליכט זאל פאלען געגען די האנד. אין ביידע העלפטען פון צימער זיינען געווען ביכער-שראנקען, אָבער איין העלפט איז געווען אין ווייסען, די אנדערע אין שווארצען האַלץ. איין העלפט איז געווען פאר געשעפט, די צווייטע א שטודיר-צימער.

די צוטהיילטקייט פון רודאָלף'ס לעבען האָט זיך אָכגע־שפיגעלט אין דעם צימער. אויף איין זייט: ווירטשאַפּטס־ביכער, געשעפּטס־בריעף, שטייער־בויענס, לאַנדווירטשאַפּט־לוי כע צייטונגען, פּראָספעקטען פון מאַשין־פאַבריקען און פון תּבואה־געשעפּטען; פּערזענלעכע־פּאַליסיס, מוסטערס פון האַלץ און שטיין, און אַ גאַנצע ביבליאָטעק פון פּאַך־ביכער און בער פּעלדראַן גאַרטען־ארכיט, איבער פּרוכט־און פּיה־צוכט, איבער טילד־ווירטשאַפּט און וואַלד־קולטור. אויף די וועג האָבען זיך געוועהן די הערנער פון הירשען און אַנדערע חיות, אויך פּאַטאָגראַפישע בילדער פון פּערישע־דענע געביי־דען און פּלעצער, וואָס האָבען געהערט צו גראַף דאָקוואַלס איי־גענטהום; אין דער צווייטער העלפט פון צימער איז דער אַר־בייט־טיש געווען בעדעקט מיט מאַנאַט־און וואַכען־שריפּטען פון אַ סאָציאַל־פּאַליטישען אינהאַלט. בריעף פון פּערישע־דענע געלעהרטע און שריפּטשטעלער, אויף וועלכע ער האָט בעדאַרפט ענטפּרען, און מיט וועמען ער איז געשטאַנען אין אַ שטענדי־גער קאָררעספּאָנדענץ. אַ פּאַק ביכער, נור וואָס צוגעשיקט פון דעם ווינער בוכהענדלער, אום זיי אָנצוקוקען, און אימער די נייסטע ערשיינונגען פון וויסענשאַפּט און ליטעראַטור. דאָס מאָל איז עס געווען דער לעצטער ניטשע: „געטעדעמע־רונג“, „לוקינג בעקוואַרד“ פון בעללאַמי, „די גרונדלאַגע פון דער עטהיק“ פון הערבערט ספּענסער, „אַלטע און נייע וועלט־אַנשוואַונגען“ פון קאַרוס שטערנע, „ענטוויקלונג צו גליקזעליג־קייט“ פון קאַרנערי. אין די ביכער־שראַנקען זיינען געשטאַנען די ווערק פון מאַרקס, לאַסאַל, ענגעל, הענרי דזשאָרדזש, אויגוסט קאַנט, ליטערע, ערנסט העקעל, סטיוואַרט מילל, האָקסלי, באָקל, שטרויס, ווירכאַוו, בערטעהאַלמ, אַלפּרעד פּוילע, גיאָאָן אַנ־

דערע. אין אן אָפענעם ביכער־רעגאל זיינען געווען ווערטער־ביכער, לעקסיקאָנס. אין אן אנדערע זיינען געשטאַנען די ווערק פון זיינע לעבלינגס־דיכטער: געטהע, ביראָן, וויקטאָר הונגאַ, קיטז, שעללי, פלאטען, מוססע, לאַנגפּעללאָו און אויך פון די סאַ מע אינגסטע פון דאן: ליליענקאַרן, הענקעל, האַרט. דאן זיי־נען געווען דאָרט פּראָזאַ־ווערק ווי טאַלסטאָי'ס „קריעג און פּרי־דען“, זאַלאַ'ס „זשערמינאַל“. אויף די ווענד זיינען געווען שטערן־קארטען און די פּאָטאַגראַפיען פון די בעריהמטע בילדער פון די קינסטלער: גאַבריעל מאַסע, בעקלין, קלינגער, פיגעל־היים, ווערעשטשאַגין. אויך זיינען געווען אייניגע פּאָרטרעטען: דאַרווין, איבסען, ריכאַרד וואַגנער.

רודאָלף איז אַריין אין זיין צימער, האָבענדיג ברעה אָנצו־שרייבען אַ פּראָגראַם פאַר זיין קאַנדידאַטור, אַלס אָבגעאָרדענ־טער. אזוי ווי ער האָט זיך ניט געוואָלט אָנשליסען אָן קיינש פון די עקזיסטירענדע פּאַרטייען, האָט ער געמוזט אויפגעבען איינפאַך צוצושטעהן צו איינער פון די גרופּען פון די גרויסע גרונד־בעזיצער. ער האָט געהאַט ברעה צו לאָזען זיך וועהלען אין וויען אויף דעם גרונד פון זיינע אייגענע פּאָליטישע אידע־אַלען. אָט דאָס האָט ער געוואָלט אויפּשרייבען, צוערשט פאַר זיך זעלבסט, ניט צום דרוקען און צום פּערשפּרייטען. ער מוז פּריהער מיט זיך אַליין זיין זיכער און אייניג, אין וואָס פאַר אַ פּאַרם אָנצוקליידען די ציעלען, וואָס שוועבען פאַר זיין גייסט. דאָס מוז זיין אַ גוטע און אַן ערנסטע שטיק אַרבייט.

איידער ער האָט זיך געזעצט צום שרייב־טיש, איז ער צו־געגאַנגען צום פענסטער. פון דאָרט האָט ער געזעהען אַ זעהר שעהן בילד.

אין דעם שאַטען פון דעם אַלמען לינדענבוים, אויפגע־פּאַסט פון אַ מיידעל אין אַ רוסישען בויערען־קאָסטיום איז גע־שטאַנען די וויגעלע פון זיין זוהן, צו וועלכער עס איז איצט צו־געקומען זיין בעאַטריסע פון אַ דערבייאַיגער אַלעע, אין איהר ווייסען פּלאַטערענדען קלייד, און האָט זיך איבערגעבויגט איבער

די וויגעלע. רודאָלף איז געבליבען שטעהן ביין פענסטער און זיך צוגעקוקט צו דער פאמיליען-סצענע. אים ליעבסטען וואָלט ער זיך אָנגעשלאָסען אָן זיי, און דאן וואָלט דאָס בילד געווען פאַלשטענדיג. אָבער ער איז דאָך געקומען אהער צו ארבייטען.

לאַנגזאָם האָט ער פערלאָזען דאָס פענסטער, און זיין בליק איז געפאלען אויף דעם טיש, וואָס איז געשטאנען אין דער צווייטער העלפט פון צימער. האָרט, אויף דעם טיש פון דעם לאַנד-אייגענטימער, האָט ער דערזעהען אַ נייעם פאקעט, וואָס איז איהם געווען אונבעקאנט, און וואָס איז נור וואָס געבראכט גע-וואָרען פון דער פּאָסט. און ער האָט געמוזט זעהען, וואָס דאָס איז, אפשר איז דאָס זעהר וויכטיגעס.

ער איז צוגעגאנגען, פארנאָדערגעפענט דעם פאקעט און ער האָט געפונען דאָס, וואָס ער האָט מיט אַ צייט צוריק בע-שמעלט: אַייניגע קליינע מוסטערס פון דרעשאָן זעמלאַש-נען. שוין האָט ער געוואָלט קליינגען און לאָזען רופען דעם פער-וואַלמער. האָט ער אָבער גלייך זיך דערמאָנט, דאָס איצט האָט ער עטוואָס אנדערעס צו טהאָן. ניט קיין קלענערע זאך, ווי צו פערפאסען אַ פראָגראַם, וואָס זאָל בילדען מיט זיך דעם אויס-גאַנס-פּונקט פון זיין עפּענטליכער טהעטיגקייט.

פערטיעפט אין געדאַנקען איז ער צוריקגעגאַנגען צום שרייב-טיש פון זיין „סטודיאָ“, און צום ערשטען מאָל איז איהם געקומען דער געדאַנק אין קאָפּ: „מען קען ניט דיענען קיין צוויי באַליבאָטיים“, און דאָ זיינען גאָר דריי: די פאמיליע, די לאַנד-ווירטשאַפט און דערצו נאָך זיין אַ לעהרער און אַ בויער פון אַ נייעם לעבען. צו דעם אלעם קומט נאָך צו דאָס, וואָס הענגט צוזאַמען מיט זיין לעבענס-שטעלונג: דער אומגאַנג מיט די, וואָס זיינען פון דעמזעלבען שטאַנד, ווי ער, פון דעם וואַק-סען שוין ארויס געוויסע געזעלשאַפטס-פליכטען: די שכנים מיט זייערע וויזיטען, זייערע פּערגניגענס; דאן די יאָדען אויף דעם אייגענעם גוט, און דערביי ווערט ברונהאָף איבערפילט מיט געסט, און די טעג און די אָבענדען זיינען פּערנומען מיט

ספאָרט, מיט שפיעלען אין ביליאָרד, אין קאָרטען. דאָס איז א געזעלשאַפטס־קרייז, וועמעס אינטערעסען און בעגריפען זיינען דורך א גאַנצען אָבגרונד אָבעשויירט פון די אינטערעסען און בעגריעפע, וואָס פילען אויס זיין לעבענס־אויפגאַבע.

דאָך האָט רודאָלף פרוכירט צו פערטרייבען פון זיך דער־ווייל דעם געדאַנק, אז מען קען ניט דיענען צוויי העררען: עס איז דאָ א גאַנצער צירקעל פון פליכטען און, פארפאלען, מען דארף זעהען זיי אלע ערפילען... אלעס אין זיין צייט... און דאָס לעבען דארף מען אויך געניסען. איך וועל זיך דאָך ניט ענט־זאגען פון אלע די פערגניגענס, וואָס איך קען קריגען פון מיין פאמיליע און פון מיינע געזעלשאַפטליכע קרייזען... און מען טאָר ניט פערנאַכלעסיגען די פליכטען, וואָס מען איז שולדיג צו די אַנדערע קרייזען פון בעקאַנטע און פריינד, ווען מען וויל האָבען א ווירקונג אין עפענטליכען לעבען. מען דארף נור זיך אָבעבען אין גאַנצען צו א געוויסער זאך אין די שטונדען, ווען מען טהוט עס. צו דער ארבייט, אַלזאָ!

ער האָט אוועקגעלייגט פאר זיך א ווייס בלאַט פאפיר און האָט גענומען די בלייפערער אין האַנד. אַנשפארענדיג דעם שטערען אויף הַי לַיִנְקֵה הָאֵנֶד, האָט ער מיט דער רעכטער מע־כאַניש געמאַכט אייניגע שטריכען אויף דעם אויבערשטען ברעג פון דעם ליידיגען פאפיר. זיינע געדאַנקען האָבען גע־צויגען ווייטע צירקלען. דעם גאַנצען אינהאַלט פון זיינע אַני־זיכטען, שליסע און פערלאַנגען האָבען זיי ארומגעכאַפט. דעם אונטער־גרונד האָט געבילדעט זיין בעוואוסטזיין, דאָס ער האָט צו פערקינדען פאר דער וועלט אייניגע גאַנץ נייע און גרויסע אמת'ען אין פאָליטישען לעבען און סאָציאלע איינריכטונגען. נור מען מוז זיי דייטליך און קלאָר אויסדריקען. כדי טהעאָרע־טישע וואהרהייטען זאָלען זיך פערוואַנדלען אין פאָליטישע אינ־סטיטוציאָנען און סאָציאלע זיטען, מוזען זיי פריהער אריינ־דרינגען אין די קעפ פון די פיהרער און פון די מאַסען. אמת, דער איינצעלנער אָבעגאָרדנעטער האָט ניט די מאַכט פאר די

פערזוירקליכונג פון נייע אידעען. דער פארלאמענט איז ניט קיין ווערקשטאט, אבער ער איז א טריבונע. צו דער דרשה אין דער קירכע הערט זיך צו נור א קליינע געמיינדע; די רעדע אָבער אין פארלאמענט, איבערגעדרוקט אין אלע צייטונגען, דרינגט אריין אין דאָס נאָצע לאַנד; און נאָך איבער די גרע-נעצען.

און ער האָט אָנגעהויבען צו שרייבען. איינצעלנע הויפט-ווערטער, אָבעטהיילט דורך פונקטען: גערעכטיגקייט, געמיינ-וואָהל, פריערען, און נאָך אזא נאָצע רייע פון ווערטער, וועל-כע, ווען ער האָט זיי אויפגעשריבען, האָבען אָנגעפילט זיין נשמה מיט א גאָנצער קייט פון בעגריפען און בילדער, פול גרויס-קייט, אָבער, ווען ער האָט זיי איבערגעלעזען, איז איהם געקור-מען דער געדאנק, דאָס די אלע ווערטער זיינען דאָך שוין אָבער-ריבענע מטבעות, ניין, נאָך ערגער, פאלשע שפּיילמאָרקען. וואָ-רים זייט יאָהרען און יאָהרען, ביי יעדער פראָגראַם-רעדע, אין יעדען וואַהל-אויפרוף ווערען געברויכט אזעלכע און עהנליכע ווערטער, טו ווי קען דורך זיי אויסגערירקט ווערען דאָס ערהא-בענע, דאָס נייע, וואָס שוועבט פאַר פאר זיין גייסט? גאָלד, עכטעס גאָלד איז עס געווען, וואָס ער האָט געוואָלט ברענגען צו זיינע מיטמענשען. ווען ער וועט צו זיי קומען מיט דיזעלכע מעשענע מאָרקען, ווי די אַנדערע, טו ווי אזוי וועלען זיי איהם קענען טרויען? ווי אזוי וועלען זיי דערקענען דעם ווירקליכען אוצר, וואָס ער האָט פאר זיי? אמת, גערעכטיגקייט, געמיינ-וואָהל, פריערען, בעסערעס קען קיין פאָלקס-פערטרעטער ניט צוזאָגען, דאָס טרויעריגע אָבער איז, אז דאָס ווערט צוגעזאָגט פון אלע, וועלכע טהוען פונקט דאָס פערקעהרטע, וועלכע, אָנ-שטאָט גערעכטיגקייט העלפען זיי דער געוואַלט, אָנשטאָט צו זעהען, אז עס זאָל הערשען פריערען צווישען מענשען, העצען זיי גאָר איינע געגען די אַנדערע, און שטעלען דאָס וואוילזיין פון זייער פארטיי העכער, ווי אלעס אַנדערע, פאר די מעהרסטע מיינט פאָליטיק קיין אַנדער זאך, ווי דער קאמפף פון קלאַסען-

אינטערעסען, אָדער אויך א מיטעל פאר די בעפרידיגונג פון פערזענליכען עהרגיין, אָדער צו קריגען א גוט־בעצאָהלטע שטעלע. און דאָס אַלעס געהט אונטער די ווערטער: „גערעכטיגקייט און דאָס וואָהלזיין פון אלע“.

רודאָלף האָט געברויכט צו האָבען אן אנדער וואָרט. וואָס מען דארף, איז ניט דאָס אויסרעכענען פון אלע מאָראַל־לעהרען, פון אלע שעהנע ווערטער, מיט וועלכע עס שוויבעלט און גריבעלט אין אַלערליי פעסט־רעדען. וואָס מען דארף איז — ער האָט דאָס ריכטיגע וואָרט: „פערזענליכע וואָרט“.

ער האָט טיעף אויפגעאַטהעמט. ווי אַ כוואַליע פון ענדער־ניע און פון אַ וואונש צו טהעטיגקייט האָט זיך עס אַ גאָס געטהאָן פון זיין ברוסט. ער איז אויפגעשפרונגען און איז געגאַנגען איבער'ן צימער הין און צוריק. איצט האָט זיין געדאַנק קען־גאַנג אָנגענומען אַנאָנדער ריכטונג. טהאָן, טהאָן! וואָס קען אָבער אַן איינצעלנער אָבגעאַרדנעטער טהאָן אין זיין ענגען קרייז פון מאַכט? ער קען פאַרדערען. די פערשפּרעכונגען און פראַזען, מיט וועלכע אַלע רעדען זיינען אזוי פול, די קען ער האַלטען פעסט, בעשטעהן אויף זייער פּערווירקליכונג.

ביין וואָרט זיי נעהמען. יא, דאָס איז עס. די גאַנצע פּוסטע קלינגעריי פון די גרויסע ווערטער, ווי מוז דאָס ווערען צו אַ ברויזענדער האַרמאָניע, אַז מען זאָל נור אַרויסנעהמען פון זיי זייער טיפען זין און לאָזען זיי ווערען אַ טהאַט. אַן אויפבליי־צען פאַר אַ סעקונדע איז דורכגעלאָפּען דורך רודאָלף'ס מוח. ווי אַ לאַנדשאַפט, ווערענדיג בעלויכטען פון אַ בליץ, אזוי דיט־ליך, אָבער פּונקט אזוי פאַראַיבערפליהענדיג, איז פאַר איהם ער־שינען אַ גאַנצע ריהע פון לעבעדיג־געוואָרענע ווערטער: וואָהלשטאַנד, פרייהייט, פרידען, רעכט. די אלע פיער פּער־שמאַלצען צוזאַמען בילדען דעם הערליכען בעגריעף „גליק“.

באַלד אָבער איז ווידער אַלעס פינסטער געוואָרען. אָבער ער האָט געפיהלט, אַז ער וועט שפּעטער זיך קענען ווידער פאַר־שאַפען דאָס נויטיגע ליכט. נור זיך צוזאַמעננעהמען, אַ קורצע

אנשטרענגונג, און דער גרויסער וואוצר פון אידעען וועט באַלד
ווידער קומען, אום צו לאָזען זיך אויפנעהמען — א פערעל נאָך
א פערעל, א דימענט נאָך א דימענט — אַלאָ, צו דער ארבייט,
גלייך!

— הערר גראף, א טעלעגראמע.

רודאָלף איז געוואָרען גוט ביין. אָבער, נאטירליך, מיט
א טעלעגראמע האָט דער דינער געמוזט קומען זאָגאר אין דעם
קדשי קדשים פון זיין סטודיאָ. עס האָט דאָך געקאָנט זיין עט-
וואָס, וואָס טאָר ניט אָבגעלייגט ווערען.

דאָס מאָל איז עס געווען די ידיעה, דאָס דעם פאָלגענדען
טאָג מעג זיך ברונהאָף ריכטען אויף געסט, כאַטש אונגעבעטענע.
די מאַנעוורען פון דעם יאָהר האָבען שטאַטגעפונען ניט זוייט פון
שלאָס און דער קווארטירמייסטער האָט טעלעגראפירט, אז ער
קומט אין אייניגע שטונדען ארום, און דאָס נאָך איהם קומט איין
גענעראל, איין פאָלקאָוויק און מעהרערע אָפיצערען.

נאטירליך, האָט מען זיך גלייך געמוזט געהמען זיך פאָר-
בערייטען פאר זייער אויפנאָהמע. עס מוזען, אַלאָ, ארויסגענע-
בען ווערען פערשיעדענע בעפעהלע, און דאָס שרייבען פון דעם
פראָגראם מוז דערווייל אויפגעגעבען ווערען. און דאָס האָט
אין גאַנצען איבערגעפיהרט רודאָלף'ס שטימונג. דער ענד-
צוועק זיינער איז צו שאַפען אזעלכע צושטענדע, אין וועלכע די
פעלקער זאָלען בעפרייט ווערען פון אלערליי מיליטערילאַסטען
און קריעגס-געפאהרען, און דער צוועק, וואָס ער מוז גלייך אויפ-
געהמען, איז פאָרצובערייטען א רייכע, א הערצליכע, א לוסטי-
גע אויפנאָהמע פאר די מיליטערימענשען, וועלכע קומען ערשט
פון א קריעגס-פראָבע... ניין, מען קען ניט דיענען צוויי
העררען...

זיעבעטער קאפיטעל.

הונג ברעסער'ס לידענשאפט איז אויפגעבלאזען געוואָרן רען דורך דעם, וואָס עס איז פאָרגעקומען נאָך דעם שטורם, ביז צום העכסטען ברען. צוערשט יענער גליקזעליגער אויגענבליק, ווען ער האָט איהר געהאלטען אין זיינע אָרעמס, דאָן די בע' גייסטערונג, אין וועלכע ער האָט זיך אריינגעבראכט דורך זיינע אייגענע ווערטער, זיצענדיג ביין מאַהלצייט, און דערביי האָט ער געזעהען, ווי די אויגען פון דער געליעבטער האָבען ניט גע' זעהען קיין אַנדערען אויסער איהם; דאָן איהר מינע, ווען זי האָט איהם געענטפערט אויף זיין טאָסט, צוטרינקענדיג צו איהם, און צולעצט איהר אנטלויפען פון צימער. דאָס אלעס האָט איהם אויסגעזעהען, אזוי ווי צווישען זיי ביידע וואָלט גע' ווען אן איינפערשטענדיגס. הייס און שטארק האָט ער גע' פיהלט, דאָס עטוואָס נייעס איז אריינגעטרעטען אין איהר און זיין לעבען. זיי האָבען זיך געליעבט. זיי מוזען געהערען איי' גער צום אַנדערען, ניט קוקענדיג אויף אלע שטערונגען... די פערלאָבונג איהרע מיט דעלניצקי מוז צוריקגערופען ווערען.

ברעסער האָט שוין דעם פאָלגענדען פריהמאָרגען געמוזט פערלאָזען דעם שלאָס ברונהאָף, ווייל ער האָט בעדארפט אין זויען ארום מיטאַגנצייט זיין ביי א קאָנפערענץ פון יענע מענ' שען, וועלכע האָבען געהאט בדעה צו גרינדען א נייע צייטונג, אין וועלכער ער האָט עס געזאָלט זיין דער פעליעטאָרדע' דאקטאָר.

נאַטירליך, האָט ער ניט געקאָנט געהן און זיך זעגענען מיט קיינע פון די דאמען פאר זיין אוועקפאָהר. אָבער פאר סיילוויא האָט ער איבערגעלאָזען א שטומע שליחות אין דער פאָרם פון א בוקעט, וואָס ער האָט אליין אָבגערייסען אין סאָד

און גשכונדען און דאָס איבערנעכען סילוואַ'ס קאמער־מיר־
דעל, זי זאָל עס ארויפלייגען אויף דעם טואלעמען־טיש פון
איהר באַליבאָסטע. דער בוקעט איז ניט געווען זעהר גע־
שמאקפול צוזאמענגעשטעלט: א ראָזע, א פאָר פוקסיען, דריי
מאָנבלומען און ארום א דאָלדערינג פון „ברענענדער ליבע“.
זי וועט שוין פערשמעהן, וואָס ער וויל דערמיט זאָגען, האָט
ברעסער זיך געטראכט.

ער איז אריין אין א לידיגען וואגאָן. זיינע געדאנקען
זיינען געפלויען פון די נעכטיגע פאסירונגען צו דעם קאָנפֿע־
רענץ, וואָס דארף היינט פאָרקומען, און באלד צוריק צו סיל־
וויא'ס בילד. איצט האָט איהם דאָפעלט אינטערעסירט די גרינ־
דונג פון דער צייטונג, ווייל געראדע איצט איז עס געווען, ווי
געוואונשען פאר איהם, ער זאָל פערנעהמען א פעסטע שמעלע
אין דער זשורנאַליסטישער וועלט, ווי אויך אין זיין קאריערע,
אַלס שריפטשמעלער. ליבע פיערט אויף די עהרגיציגקייט.
איצט האָט ער געוואָלט דערגרייכען עטוואָס גרויסעס מיט זיין
פעדער. גרויסעס, אַלס דיכטער, און אפשר נאָך גרעסערעס,
אַלס פובליציסט. ער האָט געטרוימט פון אריינפיהרען א נייעם,
א העכערען טאָן אין די טאָג־פרעסע, ווירקען פאר די ציעלען
פון סאָציאלער ענטוויקלונג, צו געבען די שטיצע פון דער
עפענטליכקייט צו די אידעאלע שטרעבונגען פון רודאָלף, איהר
ברודער, העלפען איהם מיט דעם, וואָס ער וועט רודאָלף'ס גע־
דאַנקען, ארויסערערט אין פארלאמענט, ענטוויקלען אין זיין
צייטונג. ווייל צו דעם, וואָס ער זאָל זיין דער איינציגער פיהר־
רער פון דעם פעליעטאָן, זאָל ער אויך האָבען א פלאַץ אין דער
פאָליטישער אבטהיילונג. דאָס איז געווען א קאמפּה־פעלד,
אויף וועלכען ער וועט קענען פיעל זיעגען פאר זיך ערקעמפפֿען.
און ער האָט געוואָלט ארויסקומען, אַלס זיענער. ער האָט גע־
וואָלט, אז זי זאָל קענען מיט איהם שטאָלצירען. און ווער
ווייס, אפשר וועט ער נאָך קענען עראָבערען פאר זיך די ביהנע.
זיין קאַפּ איז אזוי פול מיט אלערליי דראמאטישע סוזשעמען,
און דאן וועט ער צוזאמען מיט זיין בעריהמטקייט אויך פיעל

גערל פערדיענען. א שווערד, א קרוין און א צויבער-שטאק זאָל פאר איהם זיין פען ווערען...

אויף א צווישען-סטאנציע איז אין דעם וואנאָן אריין אַן אלטער מאַן — צופעליג א בעקאנטער דאָקטאָר, זיין פאָטער'ס א קאָללענע.

הונגאָ'ן וואָלט געווען פיעל ליעבער אַליין צו בלייבען. ער האָט געפיהלט זיך געשטערט פונקט ווי אימיצער, וועמען מען שטערט אין מיטען צעהלען זיין אוצר.

— אך, גוטען טאָג, ברעסער — דאָס איז ווירקליך אַן אַנ-גענעהמע בעגעגעניש. איהר זעהט אויס פּרעכטיג און אזוי שטראהלענדיג.

די ווערטער פון דאָקטאָר זיינען געווען ווירקליך זעהר צו-טרעפּענדיג. פון די אויגען פון דעם יונגען מאַן האָט ארויסגע-בליצט אזא פייער, אזא זיעגהאַפּטער אויסדרוק האָט בעלזויכטען זיין פנים, דאָס ניט בעמערקען עס איז געווען אונמעגליך.

— איהר זעהט אויס, ווי איהר וואָלט איצט געקומען פון א קאַלט-וואסער-וואנע, אָדער אזוי ווי איהר וואָלט געפאָהרען נאָך וויען, אום אַבצונעהמען דעם הויפּט-געווינס — האָט דער דאָק-טאָר געזאָגט גוטמוטיג.

נאַטירליך האָט שוין הונגאָ איצט געמוזט זיך זעגענען מיט זיינע טרוימען און געדאַנקען און האָט זיך געמוזט פאר די גאַנצע איבעריגע ריזע ביז וויען אריינלאָזען מיט דעם דאָקטאָר אין א וואַכעדיגען שמועס.

אַנקומענדיג אין וויען, איז ער אריין אין א קאַפּע, וואו ער האָט געגעסען אַנבייסען און געלעזען די צייטונגען. ער האָט איצט ניט געלייענט די צייטונגען צוליעב די נייעס, נור ער האָט בעטראַכט, אין וועלכער אָרדנונג זיי זיינען אויסגעשטעלט, האָט קריטיקירט דעם „סטיל“ און די טענדענץ פון די קאָמענטאַרען צו די נייעס און האָט אין גייסט עס פערנליכען מיט דעם אי-דעאַל-בלאַט, וואָס דאַרף עס היינט געגרינדעט ווערען. און ווען ער האָט ארויסגעקוקט פון דעם ברייטען פענס-

טער, ביי וועלכען ער איז געזעסען, אויף די גאס, וואו מאַנכע גאַנץ שעהנע פרויען זיינען פערבייגעלאָפּען — פערקוי- פערינס, וועלכע האָבען זיך געאיילט אין זייערע מאַנאַזינען — האָט ער אויך זיי ניט בעטראַכט צוליעב זיי אַליין, נור ער האָט זיי פּערגליכען מיט דער אידעאלער מיידעל, וועלכע, כאַטש ער האָט שוין פון לאַנג געליעבט, איז אָבער פון נעכטען אָן זע- וואָרען פאר איהם די איינציגע פרוי אויף דעם גאַנצען ערד- קוגעל.

ווען ער איז אריין אין דעם מיטינג-פלאַץ — אין דעם אָפּים פון א גרויסער באַנקהויז, זיינען שוין אייניגע הערער גע- קומען פאר איהם. אין א צעהן מינוטען שפעטער זיינען שוין אַלע געווען אויפ'ן פּלאַץ: דער אייגענטימער פון דעם באַנק- געשעפט, און לעבען איהם דריי אַנדערע פינאַנץ-בעריהמטהיי- טען; צוויי אדוואָקאַטען, מעהרערע רייכסטאגס-אָבגעאָרדנע- טע, צווישען זיי איז געווען א מיניסטער, אן אַמאָליגער ציי- טונג-ארויסגעבער און עטליכע יונגע שריפטשטעלער. צווישען די לעצטע האָט ברעסער געגאָלטען, אַלס איינער פון די הויפּט- טהוער פון דער נייער אונטערנעהמונג. ער האָט עס געגע- בען דעם ערשטען געדאַנק וועגען דעם, און ער האָט אַליין פּער- פאַסט די ערשטע פּראָספעקטען, וועלכע מען האָט צושיקט צו פּערשיעדענע מענשען, כדי זיי זאָלען זיך אָנשליסען אָן דעם גרינדונגס-קאָמיטעט.

אייניגע פּרינציפּען און פּראָגראַם-פּונקטען, וועלכע זיינען אויפגעשטעלט געוואָרען פון ברעסער אין זיין פּראָספעקט, האָט מען אין פּערלויה פון די פּריהעריגע זיצונגען שוין אויפגעגע- בען, און עטוואָס נייעס האָט זיך אריינגערוקט. היינט האָט מען עס בעדאַרפט אַננעהמען דעם לעצטען בעשלוס און אויך קלאָר ווערען איבער די פינאַנץ-זייט פון דער צייטונג. פון פּערשיע- דענע זייטען האָט מען זיך פּערפֿליכטעט אריינצוטראָגען גע- וויסע סומען, אָבער די קאַפיטאַליסטען, וואָס זיינען געקומען צום היינטיגען מיטינג, די האָבען עס בעדאַרפט זיין די הויפּט-

געלד-געבער, און פון זיי איז אָבגעהאַנגען דער שיקזאַל פון דער צייטונג, ווייל די סומען, וואָס אַנדערע האָבען זיך פּערשריבען צו געבען, וואָלט ניט געווען גענוג פאר א צעהנטהילק צו מאַכען די צייטונג אזוי, אַז זי זאָל קענען לעבען און געדיהען. איין יאָהר, אָדער, נאָך בעסער, גאנצע צוויי, מוז מען ארבייטן טען און ניט רעכענען אויף קיין פּראָפיט. נאָך מעהר, מען דארף זיין זאָגאַר פּאַרבערייטעט צוצולייגען געלד און פיעל געלד אין דער ערשטער צייט. די צייטונג מוז פאר א לענגערע צייט אין גרויסע מאַסען אוועקגעגעבען ווערען אומזיסט, זי מוז זיין אין אלע קאפּעס, כדי דער עולם זאָל זיך צוגעוועהנען צו איהר אויסזעהען. עס מוז גענומען ווערען צייט אויף צו פארזען, און דאן מעג מען רעכענען צו קענען שפעטער שניידען. מען דארף זיך פּערזיכערען מיט די נעמען פון די גרעסטע שריפט-שטעלער פאר די ליטעראַרישע ארטיקלען, און דאָס קען נור אויסגעפיהרט ווערען דורך דאָס אָנבאַטען פון א העכערער בע-צאָהלונג, ווי אין די אַנדערע צייטונגען. אויך אין דעם פּאַליטישען טהייל זאָלען ערשיינען אונטערצייכענטע ארטיקלען פון די פּראָמינענטסטע פּובליציסטען פון לאַנד און אויך פון אויסלאַנד. די נייעס-אַבטיילונג זאָל בעזאָרגט ווערען דורך אַריגינאַל-טעלעגראַמען און אַריגינאַל-קאָררעספּאָנדענצען פון די מייסטע הויפט-שטערט, און דאָס אלעס האָט געפּאָרדערט גרויסע סומען געלד. ווען מען איז שוין אָבער געוואָרען די אינ-האַלטרייכסטע, די בעסט-אינפּאָרמירטע, די ליטעראַריש-שעהנסטע און אונאבהענגיגסטע — קורץ, די צייטונג, וואָס זיין אן דער שפיצע פון אלע אַנדערע, דאן איז ניט נור, וואָס מען האָט אויסגעפיהרט א גרויסען קולטור-אויפטוה, מיט דעם, וואָס מען האָט אויפגעהויבען דעם טאָן פון דער גאַנצער פרע-סע, מיט דעם, וואָס מען האָט געהאַט א פּעראַידעלענדען איינ-פלוס אויף דעם גייסט פון דער בעפעלקערונג און אויך, אפשר, אויף דעם גאַנצן פון די אינערליכע און אויסערליכע פּאַליטישע פּאַסירונגען — נור אויך אין פינאַנציעלער הינזיכט מוז דער ער-

פאָלג זיין א זעהר גרויסער, און מען מעג פון אזא צייטונג ער-
ווארטען א הויכען פראָפיט. ווען נור עס זאָלען זיין דרייסיג
טויזענד אבאנענטען, דאן ברענגט שוין דער אריינגעלייגטער
קאפיטאל פראָצענט, און זאָל מען עס נור צוויי יאָהר אויסהאל-
טען, מוז די צאָהל פון די אבאנענטען און קויפער זיך שטארק.
שטארק פערמעהרען.

דאָס זיינען געווען די אידעען, אויף וועלכע עס האָט זיך
אויפגעבויט דער גרויסער צייטונגס-פלאַן.

און איצט זאָל זיך אָנפאַנגען די ענדליכע זיצונג, וועלכע
זאָל קומען צו אן ענדליכען און פעסטען בעשלוס. ברעסער
האָט זיך געפיהלט אין א געהויבענער שטימונג. דאָ עפענט זיך
פאר איהם א ברייטע ווירקונגס-פעלד. די רויטע בלומען, וועלכע
סילוויא האָט שוין איצט מסתמא געפונען אויף איהר טישעל,
זיינען אין זיין בעוואוסטזיין געווען דאָ צוזאמען מיט איהם.
און ווען אפילו זי זאָל ווערען גרעפין דעלניצקי, קען דאָך אָבער
איהר האַרץ אין אייניגע יאָהר שפעטער זיך צווענדען צו דעם
ערפאָלגרייכען דיכטער.

אָבער איצט איז ניט געווען די צייט צו דענקען וועגען
ליעבע. דער אויגענבליק האָט געהערט צו פראקטישער אר-
בייט, צו זיין לעבענסקאָריערע. עס איז געווען אן ענטשייד-
דענדער פונקט אין זיין לעבען: ערפאָלג אָדער מיסערפאָלג.

אַלס פאָרויצענדער איז אויסערוועהלט געוואָרען דער באַנ-
קיר. ער האָט געעפענט די זיצונג, שטעלענדיג צו דיסקוסיאָן
די בעשאַפונג פון א פאָנר, מיטטהיילענדיג דערביי, דאָס צוויי
קאפיטאָליסטען, וועלכע האָבען איהם שוין צוגעזאָגט זיך צו
בעטהייליגען אין דער אונטערנעהמונג, האָבען איהם היינט אין
דער פרייה געלאָזט וויסען דורך בריעה, אז זיי ציהען זיך צו-
ריק. „וואָס מיך בעטרעפט“ — האָט ער צוגעלייגט — „בלייב
איך, נאָטירליך, ביי מיין נעגעבענעם וואָרט. איך וויל אין דעם
געשעפט אריינלעגען הונדערט טויזענד גולדען. נור דערביי מוז
איך שטעלען נאָך איין בעדינגונג, וועלכע איך וועל ערקלערען

ביי אנאנדער פונקט פון דעם פראגראם. דערווייל ניב איך דאָס וואָרט באַראָן גלאַסשילד.

דער אָנגערופענער, א מאַן פון א יאָהר פופציג, מיט גאַנץ אויסדריקליכע אַריענטאַלישע געזיכטס־ציעגע, האָט אָנגעמאָן זיין פענסנע און האָט געזאָגט:

— וואָס איך האָב צו בעמערקען, בעציהט זיך אויף דעם פראַגראַם, און איך וויל עס לייעבער גלייך פאַרברענגען, ווייל ער איז פאר מיר זעהר וויכטיג. און דאָס איז אַט וואָס: אין דעם פראַספעקט, וואָס איך האָב ערשט היינט גוט איבערגע־לייענט, געפין איך עטוואָס, וואָס מוז דורכאויס אַרויסגעוואָר־פען ווערען — ער האָט גענומען איינעם פון די פראַספעקטען אויפ'ן טיש — דאָ שטעהט עס: „די בעקעמפּונג פון דעם אַנ־טיסעמיטיזם:“

די אנדערע האָבען זיך איבערגעקוקט שטאַרק פּערוואַונ־דערט. דער באַראָן, אַליין אַ איהר, קען דאָך ניט זיין געגען דעם פונקט! ער האָט ווייטער גערעדט:

— ווייסט איהר, מיינע העררען, מען בעקעמפּט דאָך נור דאָס, וואָס מען נעהמט ערנסט, עטוואָס, וואָס קען זיין געפעהר־ליך, אָבער אַנטיסעמיטיזם (דער וואָרט אַליין איז מיר אזוי פּעהאַסט), דאָס איז דאָך עטוואָס, וואָס האַלט ביין אָבשטאַר־בען, א זאך, וואָס איז צו אונז געקומען פון דייטשלאַנד, אן ער־פינדונג פון פאַסטאַר שטעקער, וועלכע קען דאָ אָבער קיינע וואָרצלען ניט פאַסען. דערצו איז דער וויענער צו נעמיטהליך און צו טריי, איהם פאַסען ניט אזעלכע פינסטערע פּעהפּאַל־גונגס־לעהרען, אויך איז ער צו פאַססיוו און צו בעקוועם. גלויבט מיר, איך קען אונזער בעפעלקערונג, פון די העכערע קלאַסען רעד איך ניט — איך קען זיך דאָך מיט דער העכסטער אַריסטאָקראַטיע, נור אויך די קליינע בירגער, די קריכט ניט אין קאַפּ אזא אונזין. עס זיינען דאָ נור א פּאַר העצער, וועלכע מען מאַכט אַם בעסטען אונשעדליך דורך שטילשווייגע... קורץ, איך ערקלער, ווען דיזע צייטונג זאָל זיך איבערהויפּט פּערנעהמען

מיט דיזער פראגע, זי זאל נור דערמאָנען די דאָזיגע דומהייט, דאן ציה איך מיין מיטווירקונג צוריק. דער אַנטיסעמיטיזם אין אן אונזין, און זאל אויך אלס אועלכער בעהאַנדעלט ווערען, ד. ה. אז אין אן ערנסטער אויסגאבע טאָר ער איבערהויפט קיין פלאַץ ניט האָבען.

דאן האָט ברעסער געבעטען דאָס וואָרט.
— אזוי ווי איך בין דער, וואָס האָט דעם פונקט אריינגע-
שטעלט אין דעם פראָגראַם, מוז איך ערקלערען די גרינדע,
וועלכע האָבען מיך בעוועגט דאָס צו טהאָן.

— איהר מענט זאָגען, וואָס איהר ווילט, איך וועל פון
מיין ענטשלוס ניט צוריקטרעטען — האָט דער באַראָן געזאָגט.
— אין א צייטונג, וואָס געהט ארויס עפענטליך מיט אַבּהאַנד-
לונגען איבער אזא נאַרישע פראגע, זייל איך ניט האָבען דעם
מינדעסטען אַנטהייל.

דער פאָרויצענדער האָט זיך אריינגעמישט:
— דער איצטיגער שטרייט קען לייכט גוט געמאַכט ווע-
רען. איך בין איינפערשטאַנען, אז דער וואָרט אַנטיסעמיטיזם
זאל אויסגעמעקט ווערען אין אונזער פראָספעקט, און אַנשטאַט
דעם זאל עס הייסען: „די בעקעמפונג פון אלע ריקשרימלי-
כע אידעען“. געגען דאָס וועט איהר דאָך גאַרניט האָבען וואָס
איינצואווענדען, הערר באַראָן?
— ניין.

— נו, און מיט דעם דארפט איהר אויך זיין צופריעדען,
הערר ברעסער, ווייל אונטער דעם אלגעמיינעם נאָמען מוז
דאָך אויך פאלען די מיטעלאַטערליכע בעוועגונג, וועלכע איהר
ווילט בעקעמפּען, ווען זי זאל זיך פערשטאַרקען, און וועלכע
נאַטירליך, מוז בעהאַנדעלט ווערען אין א טאַג-צייטונג.

— איך בין צופריעדען — האָט ברעסער איינגעשטימט.
— איך אָבער ניט — האָט באַראָן גלאַסשילד ווידער געז-
ען דאָס וואָרט. — וואָס מעהר גערויש די אַנדערע מאַכען ווע-
רען דעם, דאָס גרינדליכער מוזען מיר דאָס טוידט-שווייגען. אי-

בעריגס, אין א פאָר מאָנאַטען וועט קיינער זאָווייזאָ וועגען
דעם ניט רעדען.

דאן האט איינער פון די רייכס - ראטהען גענומען דאס
ווארט :

— אז מיר רעדען שוין יא פון דעם פראגראם פון אונזער
געפלאַנעוועטער צייטונג, קען איד ניט פערשווייגען מיין פער-
וואנדערונג איבער דאָס אויספעהלען פון א שטרענגער פאָר-
טייאָניזם. און דאָס איז מיר זעהר אונאַנגענעהם. מיר האָד
בען זיך געאייניגט אויף דעם פונקט, דאָס מיר ענטזאגען זיך
פון אַן אונטערשטיצונג פון דער רעגירונג. גוט, מיר ווע-
לען אויך ניט אַננעהמען קיינע בעפעהלע פון אויבען, ווי מיר
זאלען זיך פעהראַלטען צו דער אָדער יענער פאָליטישער פאָסי-
רונג. אויך גוט. דערפאר אָבער מוזען מיר אַליין האַבען אַ בע-
שטימטע ריכטונג ; אויב ניט, וועלען מיר זיך אונבעמערקט
אריינגליטשען אין איינעם פון די צוויי לאַגערען, אָדער אין דעם
רעאַקציאָנערען אָדער אין דעם רעוואָלוציאָנערען. די הויפט-
זאך איז דאָך צו העלפען אין זיין וואוקס דעם ליבעראַלען פריי-
ציפ, ניט אמת ? אַלזאָ איז עס איינפאָך נויטווענדיג, דאָס מיר
זאלען פערטהייריגען און פערטרעטען אין אונזערע לייט-אַרטיק-
לען די פרינציפען און טאַקטיק פון דער ליבעראַלער פארטיי
גאַנץ ציעלבעוואוסט.

— די טאַקטיק אָבער פון דער פארטיי איז אָפט אין דיי-
רעקטען ווידערשפרוד מיט איהרע פרינציפען — האָט ברעסער
אריינגעווארפען אַ ווארט.

— דאָס קומט פון אַ קלוגער אויסרעכענונג פון די פאָר-
האַנדלענע אומשטענדען.

אַפּאַרטוניזם — האָט ברעסער אַ מורמעל געמאָן.
— רופט עס אַפּאַרטוניזם, אויב איהר ווילט. מען מוז
דאָך זיך רעכענען מיט די ווירקליכע פעהרעלעניסע. מען קען
ניט אימער בלייבען אין דער אַפּאָזיציע. מען קען זאָגן אַר-
בייטען אין איינקלאַנג מיט דער רעגירונג, ווען מען וויל אויס-
פיהרען געוויסע פרינציפען. מען מוז געוויסע פאָרדערונגען

פון דער רעניערונג — צום ביישפיעל, אין דער מיליטער-פראגע — נאכגעבען, כאטש שוין צוליעב דעם אליון, אום צו ווייזען זיך, אלס לאַיאַל און ניט צו דערלאָזען, אז אימיצער זאָל קען נען צווייפלען אין אייער פאטרויאַטיזם. קורץ, אום ניט צו געהן אויף אַ פאַלשען וועג, מוז מען זיך פעסט האַלטען אָן אונזער פאַרטיי און איהר אונטערשטיצען מיט אַלע כוחות.

— אבער צו דעם דאָרף מען דאָך ניט גרינדען קיין נייע צייטונג — האָט בעמערקט איינער פון די זשורנאַליסטען — מיר האָבען דאָך דאָ, אין וויען, אַ וועלט־צייטונג, וועלכע אונטערשטיצט איהר פאַרטיי אונטער אַלע אומשטענדער.

ברעסער האָט די גאַנצע צייט געהאַלטען אין עפענען און שליסען זיינע ליפען. אָבער ער האָט גאָרניט געזאָגט. אַ צאָרני־דיגער געפיהל האָט איהם פערשטיקט די האַלז, אַ געפיהל, וואָס האָט געהאַט אַ טרוקענעם און ביטערען געשמאַק. האָבען מאַכט אין זיך אַליון, דאָס איז דער איינציגער וועג, ווי מען קען אויפֿ־טהאָן עטוואָס נייעס און גרויסעס — האָט ער געטראַכט ביי זיך — אַנשטאַט די אַלע פינאַנסיסטען, פּאָליטיקער און פּאַפּיר־שמידער, ער אַליין מיט אַ פאַר מיליאָן אין האַנד, אַד, ווי די צייטונג וואַלט עס געפלוּיגען, געראַדע אין דעם גייסט פון זיין פּראָספעקט, שוין אין צוויי וואָכען אַרום, איבער דער גאַנצער וועלט. די פּאַסענדע קרעפטען וואַלטען זיך שוין דאָן במיליאָ געפונען. אָבער דאָ — דאָס האָט ער שוין איצט איינגעזעהען — וועט גאָרניט ווערען, צוליעב די פּערשיעדענע מיינונגען, אָדער עס וועט זיך גרינדען אַ צייטונג, וואָס וועט געהן דעם אַל־טען אויסגעטראַטענעם וועג. צו געהן אויף אַ נייעם וועג — דאָס וואָגט אימער נור דער איינצעלנער.

נאָך אַ לאַנגער דעבאַטע, אין וועלכער ברעסער האָט קיין אַנטהייל ניט גענומען, איז אַריינגעבראַכט און אָנגענומען גע־וואָרען אַ פאַרשלאָג, אז פון די, וועלכע נעהמען אַנטהייל אין דער צייטונג, זאָל אויסערוועהלט ווערען אַ קאָמיטע, וואָס זאָל בעשטעהן פון צוויי קאָפיטאַליסטען, פון צוויי רייכסטאָנדיגע אַרדענטע און צוויי שריפטשטעלער, וועלכע זאָלען פּערנעהמען

די שטעלע פון א צענוואר, און זיי זאלען האבען די מאכט צו ענטשיידען, וועלכע ארטיקלען זאלען יע אדער ניט פערעפענט-ליכט ווערען.

די אויסוואהל פון דער קאמיטע איז אָבגעלייגט געוואָרען אויף די נעכסטע זיצונג, ווייל דערווייל איז אָנגעקומען די צייט צו עסען, און דער הונגער איז שטארקער, ווי די ליעבע — נעמ-ליד, ווי די ליעבע צו אַן אונטערנעהמונג, וואָס פאַרדערט איר-גענד וועלכע גייסטיגע אָנשטרענגונג.

— איך בין פון דער מיינונג — האָט דער פאַרויצנדער געזאָגט — אַז מיר זאלען אונזער צענוור-קאָמיטעט אויסוועהלען ביי אונזער נעכסטער זיצונג און דאָן זאָל אויך ענדליך געלייזט ווערען די געלד-פראַגע. און דערמיט —

— איידער איהר שליסט די פערזאמלונג, בעט איך אַ וואָרט — האָט ברעסער איהם אונטערבראַכען מיט אַן אויפגע-רעגטער שטימע.

אייניגע פון די העררען, וועלכע האָבען זיך שוין אויפגעהוי-בען פון זייערע פלעצער, האָבען זיך ווידער אוועקגעזעצט.

— אַלואַ, הערר ברעסער, איהר האָט דאָס וואָרט.
— איך האָב נור געוואָלט אייך זאָגען, אַז איך טרעט ארויס. די היינטיגע פעהאַנדלונגען ווייזען מיר קלאָהר, אַז אונזער ערשטער פלאַן איז אין גאַנצען אויפגעגעבען געוואָרען. און דאָס, וואָס האָט פערנומען זיין פלאַץ, מאַכט אונמעגליך פאַר מיר מיטצואַרבייטען אין דעם. דער פערלוסט פון מיין אַרויסטריט וועט ניט זיין קיין גרויסער פאַר די אַנדערע — איך האָב דאָך ניט קיין קאָפיטאַל און אויך קיין בעריהמען נאָמען... נור די לוסט צו אַרבייטען און אַ בעגייסטערונג פאַר געוויסע אירעזען וואָלט איך מיטגעבראַכט. די לוסט אָבער צו דער אַר-בייט איז איצט פערשוואונדען, ווייל געראַדע די אידעען, וועל-כע וואָלטען בעדאַרפט זיין דער זין און דער צוועק פון דער נייער צייטונג, די וועלען זיין די ערשטע קרבנות פון דער בעשלאָסע-נער צענזור. דער בעגריעה צענזור אַליין וואָרפט אום אַלעס, וואָס איך האָב זיך פאַרגעשטעלט די צייטונג זאָל זיין. מיר

זאלען ווירקען פאר פרייהייט און אליין ניט פריי זיין ? נו, היינט בעזיץ איד נאך מיין פולע פרייהייט, און איד בענוץ זיך מיט איהר — איד זאגן עס נאך א מאָל — אום זיך אין גאנצען צוריקצוציהען פון דער אונטערנעהמונג.
 ער האט זיך דאן פערנייגט פאר די אנוועזענדע און האט פערלאזען דאס צימער.

אכטער קאפיטעל.

די קירכע אין שלאס ברונהאף איז געווען רייך בעפוצט מיט גרינס און בלומען. אלע גלאז-הייזער אין שלאס, אין וועלכע עס זיינען געוואקסען די טהויערסטע בלומען, אלע אנדער-בוימער, אראנזשען-בוימער, זיינען כמעט ווי ליידיג געווארען, ווייל אלע בלומען און בוימער זיינען גענומען געווארען אום צו בעפוצען דעם הויפט-אלטאר. צו די פיעלע הויכע וואקס-ליכט, וועלכע האבען געברענט אין די זילבערנע קירכען-לייכטער, זיי-נען געווען צוגעבונדען ווייסע שלייפען, ראזען און קאמיליען. די ראזען, מיט וועלכע מען האט בעשאטען גאנץ געדיכט די אל-טאר טרעפ, זיינען געשיקט געווארען פון א ווענער בלומען-גע-שעפט, ווייל אין ברונהאף — עס איז דא געווען דער 12טער נאוועמבער — האבען שוין קיינע ראזען ניט געבליהט. פון דעם אריינגאנג פון דער קירכע ביז צו די געבעט-בענקלעך פאר חתונ-כלה איז געווען אויסגעשפרייט א רויטער פלושענער קאר-פעט, אלץ אויך די ערשטע רייהען פון די קירכען-בענק זיינען געווען בעדעקט מיט א רויטען שטאף.

די הינטערשטע בענק זיינען שוין געווען בעזעצט פון די דארף איינוואוינער. אין א פערטעל שטונדע שפעטער האבען שוין בעדארפט קומען די מחותנים, די בעשטימטע שטונדע, עלף אוהר, האט נור-וואס אויסגעשלאגען דער שטאדט זיינער. אין דעם צימער ביי דער קירכע, האט געווארט שוין אין זיין גאנצער פארם דער גלח פון דער קירכע דערביי, וועלכער האט עס געוואלט מיט דער הילפע פון פאטער פראטוס פעראייניגען די צוויי מענשען, סילוויא און גראף דעלניצקי, אויף זייער גאנץ צען לעבען. אויף דעם האר זיינען געשטאנען אנגעגרייט די מוזיקער און זינגער — אלע בעריהמטהייטען פון וויען. אין דער זעלבער צייט האבען אין איין זאל פון שלאס זיך

פערזאמעלט די ותונהגעסט. עס האָבען נור געפעלט די כלה
און איהר מוטער.

אַלע פריצים פון אַרום און אַרום זיינען איינגעלאָדען גע-
וואָרען. אַ הויז זיי זיינען געווען קרובים פון וויען און פון נאָך
אַנדערע שטעט — אַלעס צוזאַמען פון זעכציג ביז זעכציג
פאַרשוינען. אַ גאַנצער הויפּען פון יונגע גרעפּינס, סילוויאַס
באַל-הבר'טעס פון פאַריגען ווינטער-סיוואָן, און צווישען זיי
די פיער אונטערפיהרערקעס, יונגע מיידלאַך, אַלע גלייך גע-
קליידעט אין ראָז. די דאַמען זיינען אַלע געווען אַנגעמאָזן אין
העלע קליידער, און שטאַרק בעפּוצט. די העררען זיינען געווען
אַנגעמאָזן אין פּראַקע, און די מייסטע פון זיי מיט מערלאַיען
אויפ'ן ברוסט. זיי זיינען געשטאַנען גרופּעס-ווייז, און אַ גע-
רויש פון שטימען האָט אַנגעפילט דעם זאַל.

אין דעם זאַל דערביי, וועמעס טיר אין געשטאַנען אָפּען,
זיינען די כלה מתנות געווען אויסגעשטעלט. צוויי לאַנגע טישען
זיינען געווען פערנומען מיט אַלערליי טהייערע צירונגען פון
גאָלד און עדעלשטיינער. דאָס אַלעס האָט שוין די געזעלאַפּט
געזעהען און בעוואונדערט מיט אַ שטונדע צוריק. איצט זיי
נען געשטאַנען פאַר דער דאָזיגער מאַסע פון גאָלד, זילבער און
עדעלשטיינער צוויי יונגע מיידלאַך, און אַ שטילע קנאה האָט
אַנגעפילט זייערע בעגעהרענדע הערצער. די קנאה אין נור גע-
מילדערט געוואָרען ביי זיי דורך די האַפּנונג, אַז ווער-עס-איז
וועלען זיי אויך קריגען אַזעלכע טהייערע זאַכען. אַך, צו זיין די
בעזיצערניס פון אַזעלכע שעהנע זאַכען, פון אַזעלכע ברייאַנטען-
שטערען אין די האַר, פון אַזעלכע פערל-שנור אַרום דעם האַלז,
פון אַזעלכע קאַנען טהעע אַנגיסען אין אַן אַ י י ג ע נ ע ם
סאַלאַן, פאַר אַזעלכע שפיעגלען זיך לאָזען פּריוזירען, צו ווערען
גערופּען „פּרוי“, צו האָבען פּערד און קאַטשען, אַ לאָזשע אין
דער אָפּעראַ און אין טהעאַטער, און צו דעם אַלעס נאָך האָבען
אַ פּערליעבטען מאַן ! אַזעלכע וואונדערליכע זאַכען זיינען דאָ
אויף דער וועלט, און פּונקט, ווי זיי זיינען היינט בעשערט גע-
ווען צו קומען צו סילוויאַ, וועלען זיי שפּעטער אויך צו זיי קו-

מען. דאס איז דאך דער צינן, וואס דער שיקואל איז שולדיג צו אלע טעכטער פון דער „געזעלשאפט“.

די העררען איז זאל האבען גערעדט כמעט אויס- שליסליך וועגען דער יאגד. עס איז דאן געווען די צייט פון יאהר, ווען די העררען גוטס-בעזיצער פאָהרען פון איין שלאָס אין דעם אַנדערען, אום צו שיסען האָזען, הירשען, פאזאנען, און איינער האָט דערצעהלט אָדער געפרעגט ביים צווייטען, ביי וועמען עס איז נעכטען געווען יאָגד, און וויפיעל מען האָט גע- שאָסען דאָ און וויפיעל דאָרט. אייניגע זיינען געווען גליקליך צו קענען דערצעהלען צו האָבען זיך בעטהייליגט אין יאָגרען צוזאמען מיט'ן קיזער. מיט'ן ערץ-הערצאָג, אָדער דאָס זיי ווע- לען ערשט האָבען דעם פערגעניגען צו בעטהייליגען זיך אין אַזעלכע יאָגרען. רודאָלף, דער אייגענטהימער פון שלאָס ברוֹנ- האָה, האָט איינגעלאָרען די געסט צו אַ יאָגד, וואָס זאל אָנהאַל- טען פון דעם 21טען ביז דעם 23טען נאָוועמבער. אויך איז דאָס, וואָס די דאָמען האָבען גערעדט, האָט זיך אָפט אריינגע- מישט דאָס וואָרט יאָגד. אמת, עס זיינען געווען וועניגע צווישען זיי, וועלכע האָבען אַקטיוו, מיט אַ ביקס ביים שולטער, בע- טהייליגט זיך אין דעם פערגעניגען, אָבער דאָך האָבען דיזע יאָג- דען געהערט צו די זאָכען, וועלכע האָבען נאָר שטאַרק אויסגע- פילט אויך זייער לעבען, אַזוי, דאָס אין זייערע געדאַנקען און געשפּרעכען האָבען זיי געמוזט זיך מיט דעם פערנעהמען. פאַר אַלע הויז-פרויען, וועלכע האָבען אַלס זייער פליכט אויפצונעה- מען און פערזאָרגען מיט אַלעם נויטיגען די פערזאָנען, וואָס בע- טהייליגען זיך אין יאָגד, איז דער דאָזיגער ענין פונקט אַזוי וויכטיג, ווי פאַר די העררען יעגער גופא. „וויפיעל האָט מען דערשאָסען?“ דאָס איז די ערשטע פראַגע, וואָס די גאַסט- פריינדליכע באַליבאַסטע שטעלט צו די יענער, וואָס קומען צו- ריק פון דער יאָגד, און פערזאָמלען זיך אַרום דעם עס-טיש. און יעדער בעזונדער ענטפערט מיט שטאַלץ: אַזוי פיעל און אַזוי פיעל. די פראַנצויזען און ענגלענדער פּרעגט מען: „וויפיעל שטיק האָט איהר גע'הרג'עט?“ און דער לעצטער צו דער

צאהל, וואס ער גיט אן, גיט נאך צו : „אה, איט וואו עקסער
לענט ספארט!“

ספארט ? נור פערגעניגען ? גיט אמת! די זאך ווערט אויפֿ-
געפאסט, אלס א פראפעסיאנעלע פליכט, אלס עטוואס, וואס
מען איז שולדיג זיך און די, וועלכע געהערען צו אייער ראנג, צו
אייער געזעלשאפט. „דער ערשמער הירש“ — דאס איז גיט נור
א פריידיגער בעוואוסטזיין פאר דעם יונגען גראפעל, נור אויך
זיין מוטער דערצהלט מיט שטאלץ איהרע פריינדיגען, דאס
דער גוסט, אדער פרעד, האט גיט לאנג צוריק זיין ערשמען האז
געשאסען.

ווען דאס פלעגט פארקומען אין מארטא'ס געגענווארט,
פלעגט זי געוועהנליך שטייל שווייגען. זי פלעגט געוועהנליך נור
טראכטען : „דער ארימער האז!“ און גיט זעלטען אויך גע-
טראכט וועגען דעם ארימען אינגעל, וועמעס גאנצע עהרנייצונג
קייט בעשטעהט אין דעם צו פערניכטען אן אונשולדיגען לעבען...
אלע זיינען פלוצלונג שטייל געווארען. סילוויא איז ארי-
בערגעטראטען איבער'ן שוועל אין א ווייסער גלאזיע פון אט-
לאס, טייל און מירטענבלומען. צוויי קליינע אינגלעך אין פא-
זשען־קאסמיומען האבען געטראגען איהר שלעפפע.

צוזאמען מיט איהר איז אויך אריין באראנעססע טיללינג.
דאס מאל האט זי פון זיך אראבגענומען איהרע טיעפע טרויער-
קליידער און איז געווען אָנגעטהאָן אין א העל־גרויע קלייד.
היידע פרויען זיינען געווען בלאס און זייערע אויגען זיינען געווען
רויט פון וויינען. די געסט האבען עס בעטראכט פאר גאנץ
נאטירליך. דאס געזעגענע־זיך און די פייערליכקייט פון אזא
לעבענס־ענדערונג — דאס איז דאך גענוג גרונד צו וויינען.
אבער גיט צוליעב דעם האבען סילוויא און איהר מוטער גע-
וויינט. א שמערץ, פול מיט בענקעניש, האט זיי ביידע ארומ-
געכאפט. א געפיהל כמעט פון שרעק און חרטה.

איצט אבער זיינען צוגעלאפען די פיער יונגע אונטערפיהר-
לערינגס פון דער כלה און האבען איהר שטורמדיג אומטראט.
פון אלע זייטען האבען זיך געשאטען קושען, גראטולאציעאנען,

פארבייגונגען און האַנד־דריקונגען... סילוויא'ס שווערער געפיהל איז פערשוואונדערן און אַבגעטרעמען זיין פלאץ דעם בעוואוסט־זיין, דאָס זי איז איצט דער מיטעל־פונקט, וועמען אַזוי פיעל מענשען זיינען איצט מקנא און בעוואונדערען. און אויך פון איהר פערליעבטער לידענשאפט האָט אַרויסגעשטראַמט אַ כוואַליע, פול מיט גליק, צו איהר האַרץ, ווען זי האָט אַריינגעקוקט אין די שטראַהלענדע אויגען פון איהר חתן, וועלכער איז צו איהר איצט צוגעלאָפּען.

נאָך אַ פאַר מינוטען פון בעגריסונגען און געשפרעכען, דאָן האָט זיך אַנגעפאַנגען, אונטער דער אָנפיהרונג פון רודאָלף, ביִלדען דער מאַרש צו דער קירכע.

דער וועג צו דער שלאָס־קירכע האָט געפיהרט איבער צוויי טרעפּ און אַ לאַנגען קאָרידאָר. דער גאַנצער וועג איז געווען אויסגעכעט מיט טעפּיכער און בעשאַטען מיט ריין און בלומען. דער געקלאַנג פון די גלאַקען האָט זיך שוין געטראָגען פון דער שלאָס־קירכע. אַנגעלעהנט אויף דעם אָרעם פון דעם כלה פיהל־רעך — אַ יונגער פעטער, גראַף אַלטהויז — איז סילוויא געגאַנגען גען לאַנגזאַם, הינטער די שלעפּפּע־טראָגענדע צוויי קליינע אינגל־לאַך. איהר האָט זיך געדוכט, אַזוי ווי זי וואָלט דאָס אַלעס גע'חלום'ט, אַזוי ווי זי וואָלט געאַנגען איבער אַ טהעאַטער־ביהנע, און ניט אַזוי ווי דאָס אַלעס וואָלט געווען אַ ווירקליכע לעבענס־ערפאַהרונג.

ווען סילוויא איז אַריין אין קירכע און האָט געזעהען די פיעלע ברענענדע ליכט צווישען די פערשיעדענע פלאַנצען, האָט זי געהאַט דעם איינדרוק, אַזוי ווי זי וואָלט אַריין אין אַ צימער, אין וועלכען עס שטראַהלט אַן אַנגעצונדענער קריסט־מאַס־בוים. אויך דאָ האָבען איהר ערוואַרט פיעלע איבערראַ־שונגען; אַ שפּאַגעל־נייער פרויען־מיטעל, גאַנצע קעסטלעך, פול מיט אינטערעסאַנטע פליכטען און אויך זיסקייטען, וואָס זיינען זאָנסט פערבאַטען...

אַבער אויך די שטימונג איז באַלד פערשוואונדען, ווען זי איז צוגעקומען צום געבעט־בענקעל און האָט זיך געשטעלט

אויף די קניע, און טאָני דעלניצקי לעבען איהר. די גלחים זיינען ארויסגעקומען פון א זייטען-טיר, און זיך געשטעלט בין אלטאר. פון א ווייהרן-פאס האָט ארויסגעשטרעמט דער שטארקסטער קירכען-דופט און האָט דערמאָנט סילוויא'ן אָן א לויח.

און טאָקי פאר אייביג איז איצט בעגראָבען געוואָרען די מיידעל-צייט, די פרייהייט, די מעגליכקייט צו געפינען דעם פולען גליק פון א זיכערער ליבע... דער מאַן דאָ, לעבען איהר, איז ניט געווען איהר פולסטער גליק... ערשט נעכטען האָט ער ארויסגערעדט אזעלכע ווערטער, וואָס זיינען איהר שטארק ניט געפעלען געוואָרען. עס זיינען געווען מאָמענטען, ווען זי האָט איהם כמעט ווי געהאַסט... צום גליק האָט דער געפיהל געדויר-טערט נור א קורצע וויילע, און געמאַכט פלאַץ פאר איהר פער-ליבעמקייט, אָבער עס האָט געפעהלט דער פולער צוטרוי צו איהם. דאָס גליקליכע צוטוליען-זיך צו דער ברוסט פון מאַן, דאָס האָט זי ניט געקאָנט געפינען ביי דעם מאַן, וועלכער איז לעבען איהר געשטאַנען אויף די קניע.

די קליינע קירכע איז געווען פול. אויבען, לעבען אלטאר, און אויף די פאָדערשטע בענק זיינען געווען די קרובים און די געסט אין זייערע גלענצענדע קאָסטיומען. הינטען זיינען געווען די דאָרף-געוואוינער, אלע אָנגעטהאָן יום טוב'דיג. נור אויף מאַרטאָס פנים איז געווען דער אויסדרוק פון שמערץ און טרויער. דערצו אבער איז מען געווען געוועהנט. ביי אזעלכע פייערליכע אנגעלעגנהייטען איז מאַרטאָ אין איהרע געדאנקען אימער געווען מיט איהר געליעבטען טוידטען. דאָס האָט מען געוואוסט און געאכטעט אין איהר.

דער גלח האָט אָנגעהויבען זיין רעדע. וואָלט די רעדע געהאַלטען דר. פראָטוס, וואָלט ער אָנגעריהרט הערצליכערע און דייהרענדערע טענער. אָבער דער פרעמדער זעהר קלעריקאלער פרעלאַט האָט געהאַלטען א דרשה, וואָס האָט זיך געפאַסט בע-טער פאר די אַלגעמיינע מענשהייט, ווי פאר דאָס יונגע פאָר.

ער האָט געזאָגט, אז די חתונה איז א הייליגער געבאָט פון גאָט, ווייל חתונה איז א קאָפּיע פון דעם באַנד פון קריסטוס מיט דער קאַטאָלישער קירכע, דער צוועק פון דער חתונה איז, דאָס מאַן און פרוי זאָלען העלפען איינער דעם אַנדערען צו ווערען שטאַר-קערע גלויביגע און זיך אונטערשטיצען אין דער אויספיהרונג פון זייערע רעליגיעזע פליכטען, און דאָס זיי זאָלען גרינדען א פאמיליע, וואָס זאָל אויפגעהאָדעוועט ווערען אין עכטען גלוי-בען, וועלכע זאָל אַלץ מעהר און מעהר אויסברייטען דעם קע-ניגרייך פון דער קירכע. דעם גליק פון חתונה קען מען נור דאָן דערגרייכען, ווען מאַן און ווייב ערפילען די געבאָטען פון דער קירכע און טהוען שטאַרק תפלה. דער אונגליק פון פיעלע פא-מיליען שטאַמט פון דער גלייכגילטיגקייט צו רעליגיאָן, וואָס ווערט, רחמנא לצלן, אַלס גרעסער. די קראַנקהייטען און אונגלי-קען, וועלכע קיין מענש קען ניט אויסמיידען, זיינען טהיילווייז אַשטראָפּען פאַר דאָס פעהלען פון עכטער פרומקייט און טהייל-צוויי נסיונות, פון וועלכע, ווען מען איז פרום און גלויביג, מען קומט ארויס מעהר אויסגעלייטערט, און דאָן קומט מען צו אַ גליקליכען טוידט, ווען מאַן און פרוי ווערען ווידער פּעראיי-ניגט אין הימעל.

די צוהערער אָבער האָבען זיך גאַנץ וועניג צוגעהערט צו דעם, וואָס דער פּרעלאַט האָט געזאָגט אין זיין דרשה. די הויפט-זאַך פאַר זיי איז געווען, דאָס עס איז געהאַלטען געוואָרען אַ רעדע, און דאָס די ווערטער אין איהר געהערען צו דער צערע-מאַניע, דורך וועלכער צוויי מענשענקינדער ווערען פּערבונדען פאַר זייער גאַנצען לעבען, דאָס זיי שווערען זיך לייעבע און טרייהייט, דאָס זיי זאָלען זיך ניט צושיידען ניט אין קראַנקהייט און ניט אין אַרעמקייט, ביז דער טוידט וועט זיי צושיידען.

אויך דאָס בייטען זיך מיט די רינגען, ווי אויך דאָס ארויס-גערעהמע וואָרט „יא“, איז געווען אזא מין כּשור־אויפּטהו, דורך וועלכעס צוויי מענשען, ערשט מיט א מינוט צוריק פאַל-שטענדיג פרייע, ווערען ווי צוגעשמירטע איינער צום צוויי-

טען, אזוי, דאָס איינער פון זיי פערלירט זאָגאר זיין נאָמען, וואָס ער האָט ביז איצט געטראָגען, און קריגט א נייעם נאָמען. סילוויא האָט געפיהלט די דאָזיגע ענדערונג, וועלכע איז אייגענטליך פון אן אידעעלער נאטור, אַלס עטוואָס, וואָס איז אויסגעפיהרט געוואָרען גאַנץ מעכאַניש. זי האָט געפיהלט, ווי א שטויס, ווען זי האָט ארויסגערעדט דאָס וואָרט „יא“ און דער-פיהלט זיין רינג אויף איהר פינגער: „איצט בין איך סילוויא דעלניצקי.“

פון דעם כאָר האָט זיך געהערט א פייערליכער געזאנג. מען האָט ניט פערשטאַנען די לאטיינישע ווערטער, אָבער פון דער זיסער מעלאָדיע האָט געקלונגען ווי א תפלה פאר גליק און זענען פאר דאָס יונגע פאָר. אַלע האָבען זיך געפיהלט שטאַרק געריהרט. ווען דער כאָר־געזאנג האָט זיך געענדיגט, האָט דער גלח ווידער אויפגענומען זיין רעליגיעזע צערעמאָניע, דע-קלאַמירענדיג איין „קרעדאָ“, דריי „פאָטער אונזער“ און דריי „אווע מאַריאַס“.

אין דער צייט, ווען עס איז פאָרגעקומען דאָס בייטען־זיך מיט די רינגען, האָט זיך פון דרויסען דערהערט א שיסעריי, און אויך איצט, אז די צערעמאָניע איז געווען צו ענדע, האָבען די אינגלאַך פון דאָרף געלאָזט זיך קנאַקען מיט זייערע רא-קעמען.

און נאָכדעם, ווען דאָס יונגע פאָר האָט אריינגעטראָגען זייערע נעמען אין דעם קירכען־בוך, איז די גאַנצע צערעמאָניע געווען צו ענדע, און אויפסייני האָט זיך געבילדעט דער צוג, אָבער איצט שוין אין אנאָדער אָרדנונג. איצט איז סילוויא גע-גאַנגען פאָראַויס, געשטיצט אויף דעם אָרעם פון איהר מאן. עס האָט דאן געפאָלגט דער חתונה־אַנבייסען — וואָרים אַלע שמחות ענדיגען זיך דאָך מיט עסען און טרינקען — ביי א טיש, בעשאַטען מיט ווייסע בלומען.

דעם ערשטען טאָסט האָט צוגעטרונקען דער פרעלאַט צו די ניי־פעררהיראטהע. ער האָט פאר זיי צוזאמענגעפלאַכטען א

בלומען-בוקעט פון אונשולד, פון טרייהייט, פון ליעבע, און זיי געוואונשען אלדאָס-גוטס אויף זייער לעבענס-זועג.

אלע אנוועזענדע טהוען דאָסזעלבע, כאָטש צווישען די געסט זיינען דאָ פיעלע, וועלכע האָבען דאָס אלעס מיט אייניגע יאָהר צוריק אליין דורכגעמאכט, און וועלכע ווייסען, ווי וועניג זיין האָבען געפונען דאָס גליק, וואָס מען האָט זיי אָנגעוואונשען. סילוויא איז האַלב-בעטויבט פון דער דורכגעמאכטער אויפרעגונג און פון דעם ליארם. דאָס וואָרט „גליק“ קלינגט אין איהרע לאויערען פון אלע זייטען.... אָבער איז די דאָזיגע מידיגקייט, די ידאָזיגע אָבגעשפּאַנטקייט און צוזאמען מיט דעם די גליהענדע לייגריגקייט און די מורא פאר דעם באַלדיגען „ענדליך-אַליין“, דיזעס ציטערען פאר דער לעבענס-לאַנגער צוקונפט ביי דער זייט פון א פרעמדען, דיזער אָבשיידען זיך פון דער טהייערער מיי-דעל-היים, פון די יאָהרען — איז דאָס גליק ?

זי דענקט אויך מעהר, ווי זי האָט געמאָגט, אָן אַ בריעה, וואָס זי האָט מיט אַ טאָג צוריק ערהאַלטען פון הונגאַר-ברעסער — אַ בריעה, וועלכען זי האָט אָפט דורכגעלעזען, און וועלכען זי האָט היינט אין דער פריה פערברענט...

און צוויי שטונדען שפעטער איז דער מאָהלצייט געווען צו ענדע און אין אַ שטונדע נאָך דעם איז דאָס יונגע פאָר אַריין אין קאָטש, אום צוצופאַהרען צו דער אייזענבאַהן-סטאַנציע. אַ קאלטער נאָוועמבער-רעגען האָט געגאַסען, אָבער די האַכצייט-דייזע איז דאָך געווען נאָך דעם זונען-לאַנד, אין איטאַליען.

ניינטער קאפיטעל.

גלייך נאך דעם, ווי דאָס יונגע פאָר פאָלק איז אוועקגע-
'פאָהרען צו געניסען זייער „האַניגמאַנאַט“, האָט זיך באַראָנע-
'סע טילינג צוריקגעצויגען אין איהר צימער. זי איז ניט געווען
'אין דער שטימונג צו פיהרען פרעהליכע שמועסען מיט די
'געסט. די דאָזיגע אויפגאבע האָט רודאָלף און זיין פרוי, בע-
'אטריסע, געמוזט נעהמען אויף זיך. איהר האָט געצויגען נאָך
'רוה און איינזאמקייט.

צו אָבענד-צו האָט שוין איהר געצויגען פאר וועמען-עס-
'איז אויסצוגיסען אלעס, וואָס זי האָט געהאַט אויף איהר האר-
'צען, און זי האָט געלאָזט בעטען איהר זוהן, ער זאָל אריינקו-
'מען צו איהר. מיט פערנגיגען האָט רודאָלף געפאָלגט איהר רוח.
'יוואָלט ער ניט מורא געהאַט צו שטערען זיין מוטער, וואָלט ער
'אליין שוין פריהער צו איהר געגאַנגען, ווייל אויך ער האָט גע-
'האַט פיעלעס אָבצורעדען זיך פון האַרצען, און אלץ אזעלכעס,
'איבער וואָס ער האָט נור מיט זיין מוטער געקאָנט רעדען.

מאַרטא, וועלכע האָט פערביטען איהר בעפוצמע חתונה-
'קלייד אויף אַ שלאָפראָק פון שוואַרצען סאַמעט, איז געלעגען,
'ניט ווייט פון פלאַקערענדען קאַמין, אויף איהר רוה-בעט. אַ
'גרויסער לאָמפ אונטער אַ שירם מיט שפיצען האָט פערשפרייט
'אַ פערשטיקטע ליכט אין דעם אנגענעהמען צימער, וואָס איז
'געווען אָנגעפילט מיט בלומען-דופט. דער דופט איז געקומען
'פון די אַראַנוזש-בלומען פון דעם כלה-בוקעט, וועלכען סילוויאַ
'האַט איבערגעלאָזען. ווען זי האָט זיך געזעגענט מיט דער
'מוטער.

— דאָ בין איך — האָט רודאָלף געזאָגט, אריינקומענדיג
— פערלאַנגסטו עטוואָס פון מיר, מוטער?

— נור דיין געזעלשאפט, ליעבער זוהן... מיר איז געווען
 'אזוי אונגליקליך. קום, זעץ זיך דאָ... האָב איך דיר געשטערט
 דורך מיין רופען דיך צו מיר? אפשר האָסטו געשפּיעלט אין
 קאַרטען מיט די געסט? איך וויל דיך אָבער דאָ ניט לאַנג פּער-
 האַלטען...'

— אָה, איך פּערשפּיר גאָר וועניג לוסט זיך צוריקצוקעהר-
 רען צו די געסט. דער פּאָטער פּראַטום האָט פּערנומען מיין
 פּלאַץ ביין קאַרטען-טיש, און דו האָסט מיר געטהאָן די גרעסטע
 טובה, וואָס דו האָסט מיך צו זיך גערופּען.... זיינען דאָס אלץ
 טעלעגראמען? רודאָלף האָט אָנגעוויזען אויף אַ גאַנצע הורבע
 טעלעגראמען, וואָס זיינען געלעגען אויפ'ן טיש.

— יא. איך האָב איבערגעלייענט אלע גליקווינשע — אי-
 בער צוויי הונדערט... כמעט אלע מיט דיזעלבע ווערטער. פון
 יהודי און נידריג, פון איהרע אמאָליגע גואווערנאַנטקעס און פון
 פירשטען. איינע מיט אַ טאָן, אזוי ווי זיי וואָלטען אונז געטהאָן
 אַ גרויסע טובה, וואָס זיי זיינען אזוי גנעדיג, און שיקען אונז
 זייער גליקוואונש; אַנדערע אין אַ טאָן אזוי ווי זיי וואָלטען
 אונז געבעטען אום פּערצייהונג, וואָס זיי ערלויבען זיך צו שיי-
 קען אונז זייער גליקוואונש — נור אלע ווינשען סילוויא גליק...
 און ווייסטו, רודאָלף, וואָס איך האָב מורא? ... זי וועט ניט זיין
 גליקליך. דאָס האָב איך היינט ווידער געפּיהלט מיט אַן ער-
 אַשרעקענדער דייטליכקייט. און איך פּיהל מיך אין דעם אזוי
 אַשולדיג!

איהר שטימע האָט געציטערט. רודאָלף האָט אַרויפגע-
 לינגט זיין האַנד אויף איהר אָרעם.

— דו האָסט זיך גאַרניט וואָס פאַרצואוואַרפען. אוועק
 זיינען שוין די צייטען, ווען עלטערען האָבען געקאָנט מירעווען
 דעם שיקואל פון זייערע קינדער. סילוויא האָט פריי געהאַנג-
 דעלט און אויסערוועהלט דעם, וועלכער איז איהר געפּעלען, און
 סוף כל סוף איז דער טאָני ניט ערגער, ווי אַ רוצען אַנדערע.
 — אונזער סילוויא, מיין פּרידריך'ס סילוויא — האָט

אָבער ניט געמאָרט געגעבען ווערען צו א דוצען־מענשען... איך
בערהויפט זייט א געוויסער צייט האָב איך דעם געפיהל, אז איך
טהו ניט מעהר מיין גאנצע פליכט צום אנדענקען פון מיין
טוידטען געליעכטען מאן. ווען איך האָב געארבייט ביי מיין
לעבענס־געשיכטע, האָב איך דאן געהאט דעם בעוואוסטזיין, אז
איך ערפיל א געוויסע אויפגאבע. איצט אָבער, זייט די אר-
כייט איז געענדיגט, פיהל איך, אזוי ווי איך וואָלט עטוואָס
אָנדערעס בערארפט טהאָן, און דאָך טהו איך גאָרניט.

דוראָלף איז אויפגעשפרונגען אין שטארקער אויפרעגונג
פון זיין פלאץ, געמאכט א פאָר טריט איבער'ן צימער הין און
צוריק. דאן איז ער געבליבען שטעהן פאר זיין מוטער, און
האָט כמעט ווי אויסגעשריען:

— איך טהו גאָרניט. און דאָס מאַכט אזוי שווער דיין
הארץ. דו האָסט מיך אויפגעהאָדעוועט, אום ווייטער אָנצור-
געהן מיט דעם קאמפף, וועלכען טילינג האָט אָנגעפאנגען, און
וואָס האָב איך ביז איצט אויפגעטהאָן? אלץ נור אָבגעלייגט
און אָבגעלייגט. אימער נור געפלאַנעוועט און געפלאַנע-
וועט.... אָבער געטהאָן? גאָרניט!...

— נו, ווען דו וועסט זיין אין פארלאמענט...

— יא, דאָס איז אויך איינער פון מיינע פלענער, אָבער
איך הויב אָן מורא צו האָבען, אז אויך פון דעם וועט גאָרניט
ווערען.... אלעס ווערט צו גאָרניט, ווי צום ביישפיעל, די ציי-
טונג, וואָס ברעסער האָט געפלאַנעוועט... דאָס האָט געזאָלט
ווערען מיין אָרגאן... דאָרט האָב איך גערעכענט אויסצופיה-
רען און בעלייכטען אלעס, אויף וואָס אין פארלאמענט קען
נור אָנגעוויזען ווערען מיט א וואונק... און דאן, ווער ווייס,
אויב איך וועל איבערהויפט אריין אין פארלאמענט? איך ווער
געשלעפט פון אלע זייטען, איך זאָל מיך אָנשליסען צו דער
אָדער יענער פארטיי, און ווען איך זאָג זיי דאן, וואָס איך וויל
איינגענטליך — זאכען, וועלכע זיינען ניטאָ אין די פארטיי-
פראָגראמען, פערשטעהען זיי מיך ניט, און פון זייער אויסזע-

הען פערשטעה איך, אז זיי גלויבען, אז עפעס איז מיט מיר ניט גלאט. וועניגער אָבער פון אלע פערשטעהען מיך די, וועלכע דארפן עס שטימען פאר מיר. דו וועסט זעהען, אז איך וועל גאַרניט אויסערוועהלט ווערען. מיין געגען־קאַנדידאט טרעט אויף אזוי שעהן מיט די געוועהנטע פראזען און ער רופט ארויס מיט זיי אזא פערטרויען צו זיך. ער זאָגט זיי גאַנץ איינפאך: צו צו פערטרעטען אלערליי קליינע לאַקאלע אינטערעסען, און איך רייד אלץ פון אלגעמיינע זאכען. איז דען דאָ אַן אלגע־מיינעס אין פאָליטיק? גלויבען דען ניט די מענשען שמענדיג, אז איין פארטיי דארף בעקעמפען די אַנדערע, אז ראובן'ען קען נור גוט געהן, ווען שמעון ווערט איבערגעכיטערעוועט און לוי ווערט אין גאַנצען צוטראָטען? דו וועסט זעהען, מיין געגען־קאַנדידאט וועט קריגען צעהן מאָל אזוי פיעל שטימען, ווי איך און דאָס וועט מיך אפילו ניט קענען ערגערען, ווייל אין יעדער פערזאמלונג פון קעפ, זיינען דאָך דאָ צעהן מאָל מעהר דומקעפ, ווי קלוגע... האָט מען געקאָנט געפינען נאָך עטוואָס נאָר־שערעס און שעדליכערעס, ווי דאָס רעכט פון דער מאַיאָריטעט?

— דער אינסטרומענט מעג זיין ניט קיין גוטער, רודאָלף, אָבער, ווען עס איז ניטאָ קיין אַנדערער, טו אויף וועלכען ווילסטו דיין מעלאָדיע אויסשפיעלען?

— מיין מעלאָדיע? ווען די וואָלט נור געקלונגען קלאָר און פול אין מיין אייגענער נשמה...

— דאָס איז דאָך אָבער אוי. ווען איך דערמאָן זיך אָן די בעגייסטערטע ווערטער, וואָס דו האָסט ארויסגערעדט ביי פריץ'ס טויה־פעסט... דאָס איז געווען דער עכטער קלאָנג...

— אָה, יע, איינצעלנע גרויסע גלאַקען־טענער, וועלכע איך אליין הער, ווי זיי קומען פון דער טיפקייט פון מיין האַר־צען... דאן אָבער קומט דער ליארם פון דער וועלט, וועלכער פערטויבט און פערשלינגט זיי — דער געפילדער פון דער אל־טעגליכקייט, דער טומעל פון דער נעמיינהייט...

— איך האָב ליעב צו זעהען דיך אין אזא כעס... אזא

זעלבסט־אנקלאגע איז פאר מיר די בעסטע גאראנטיע פאר דיין אמת'ען ווילען.

— דו ביזט צו מילד מיט מיר, מוטער. איך פערדיען גיי כער, דו זאָלסט מיך אויסזידלען. וואָס האָב איך דען ביז איצט דערגרייכט? וואָס האָב איך זאָגאר פֿרובירט אויפצוטהאָן פאר יענע גרויסע זאך, וועלכע פרידריך טילינג האָט מיר איבערגע־לאָזען? היינט האָט מיך כמעט די חרטה געפייניגט....

— פונקט, ווי עס איז מיט מיר דער פאל, מיין קינד. אויך איך האָב געפיהלט היינט, ווי איך האָב זיך פערזינדיגט געגען פרידריך.

— דו, ווי אזוי? וואָס קענסטו נאָך מעהר טהאָן אין דער אנגעלעגענהייט?

— ניט אין דער זאך פון פריעדען. איך מיינ.... עס איז מיר שווער צו ערקלערען... דו האָסט דאָך געלייענט מיין לע־בענס־געשיכטע. דאָרט האָסטו געמוזט געפינען דעם אָבגלאַנץ פון א פאָמיליען־גליק, וואָס איז נאָר זעלטען צו געפינען אין דער וועלט.

— יא, דאָס האָב איך געפונען אין דיין בוך. אויך האָב איך עס אַליין, אלס קינד, געזעהען, ווי גליקליך איהר זיינט ביידע געווען, און ווי איהר האָט זיך לייעב געהאַט. איך בין אויך אן עדות פון דעם, ווי דיין לייעבע און טרייהייט געהערט נאָך איצט זיין אנדענקען.... טו וואָס פאר א געפיהל פון חרטה קען ביי דיר זיין?

— דאָס איך, וועלכע האָט דורך איהם געפיהלט דעם נאני־צען גליק פון לייעבע, וועלכע איז געווען געגרינדעט אויף דער פולסטער איינשטימיגקייט פון אונזערע נשמות, דאָס איך האָב זיין סילוויא אויך ניט צוגעפיהרט צו אזא גליק, דאָס איך האָב איהר ניט אזוי ערצויגען, אז זי זאָל זיך אָבגעבען נור דעם, צו וועמען זי זאָל קענען שענקען דעם פולסטען צוטרוי און אן אונר־בעגרענצטע אכטונג... איך האָב ניט געטהאָן מיין פולע פליכט, רודאָלף.... יא, די פלענער, וועלכע מיין פרידריך האָט געהאַט

פאר דאָס וואוילזיין פון דער וועלט, זיינע געדאנקען און גע-
 פיהלען, די האָב איך געהיט און מיטגעטהיילט דער וועלט,
 אָבער זיין פערזענליכעס ווערק, וואָס ער האָט געשאפּען מיט
 זיין האַרצען, דאָס ווירקליכע הויזליכע גליק, וואָס ער האָט גע-
 שאפּען — אויך דאָס האָב איך בעדארפט אָבשהיטען, אַלס זיין
 צואה און דאָס איבערטראָגען אויף זיין קינד. די לעהרען,
 וועלכע ער האָט געפרעדיגט, די האָב איך ווייטער פּערברייט;
 אָבער די לעהרען, וועלכע ער האָט געלעבט, די זיינען פּער-
 שוואונדען דורך מיין שולד — מיין שולד, מיין שולד.
 מאַרטאָ האָט ווידערהאַלט דיזע ווערטער, אַרויפלייגענ-
 דיג איהרע הענד אויף איהר פנים און אויסברעכענדיג אין א גע-
 וויין.

רודאָלף האָט זיך איבערגעבויען פול צערטליכקייט איבער
 זיין מוטער.

— ניין, ניין, מוטער. דו ביזט בלויז אָנגעגריפען, דאָס
 זיינען דיין גערווען. עס איז אויך נאַטירליך. דאָס צושיידען
 זיך מיט סילוויא... אָבער דער טאַני איז ניט קיין שלעכטער
 מענש. ווער זאָגט דיר, אַז זי וועט ניט גליקליך זיין?
 מאַרטאָ האָט זיך אָבגעווישט די טרערען.

— איהר אייגענער געפיהל זאָגט עס איהר. ווען דו וואָלסט
 זי היינט געזעהען, ווי זי, א פאָר מינוטען פאר דעם, איידער זי
 זיינען אריין אין קירכע, איז זי מיר געפאלען אויפ'ן ברוסט...

— נו, יע, דער שמערץ פון צושיידען זיך.

— ניין, ניט דער שמערץ פאר דאָס, וואָס זי האָט פּערלאָ-
 זען, נור עס איז געווען די מורא פאר דאָס, וואָס ערווארטעט
 איהר. ניין, רודאָלף, זאָג ניט, אַז איך בין פריי פון יעדע שולד.
 ווען מען האָט געזינדיגט, איז דאָס בעסטע, וואָס מען קען האָ-
 בען, איז די חרטה...

— איך דענק ניט אזוי. איבערהויפט דאן, ווען מען קען
 שוין גאַרניט ענדערען. נור די חרטה איז פּרוכטבאַר, וועלכע
 ברענגט מיט זיך נייע טהאַטען, נייע פּלענער, דאָרום לאָז מיך

צוריק קומען צו מיין אנקלאגע געגען זיך אליין. איך קען דאך נאך גוט מאכען, וואָס איך האָב פערפעהלט... און דאָס וויל איך אויך... און איך וועל עס. איך וועל — דאָרט זיינען זיי עס א קאפ פּרעהליך — האָט ער זיך אליין אונטערבראָכען. דאָס צימער, וואו מאַרטא און איהר זוהן האָבען גערעדט, איז געווען איבער דעם זאַל, און עס האָבען צו זיי ארויפגעדרונגען די טע- נער פון א שטרויס-וואַלץ.

מאַרטא האָט א ציה געטהאָן מיט די אַקסלען.

— לָאָז זיי. ווארום זאָלען זיי אויך ניט, עס איז דאָך אַ חתונה... דארפֿען די יונגע לייט טאַנצען. יא, פּערבייגעהענ- דיג, זאָג מיר, ווארום איז דער יונגער ברעסער ניט געקומען ? — איך ווייס עס צופעליג. ער האָט סילוויא ליב. — וואָס רעדסטו ? — האָט מאַרטא געזאָגט, שטאַרק אויפ- גערעגט.

— דו דארפסט זיך אזוי ניט דערשרעקען. מיין שענהע שוועסטער האָט גאָר פיעלע דעם קאַפ פּערדרעהט... הונג איז אַ קלוגער יונג — ער האָט זיך קיינמאָל קיינע האָפנונגען ניט געמאַכט... איצט איז ער אוועקגעפאָהרען.

— ווער ווייס, אויב ער וואָלט איהר ניט גליקליכער גע- מאַכט ? — האָט מאַרטא געזאָגט פּערטראַכט — אַלס מענש שטעהט ער דאָך העכער פון דעלניצקי... נור אָט די נאַרישע יחוס-פאַראַרטהיילע... איך רופ זיי „נאַרישע“, און דאָך האָב איך זיי אליין... איך גלויב, נעמליך, אז דאָס אריבערפלאַנצען זיך פון א געוועהנטען קרייז אין אַנאַנדערען, אין א נידריגערען, מאַכט גרויסע אונבעקוועמליכקייט. ווען מען הייראַט, הייראַט מען אויך ביז צו א געוויסען גראַד די פאַמיליע, די פריינד פון דעם מאַן, און מען מוז זיך אַכזאָגען פון די אייגענע — און דאָס איז שווער.

— אָבער עס איז נאָך שווערער אַבצוזאָגען זיך פון דער פּעראייניגונג מיט דער געליעבטער פּערזאָן — האָט רודאָלף בעמערקט.

— געוויס, וואָלט סילוויא געפיהלט א טיעפע ליעבע צו ברעססער, וואָלט איך ניט געווען דאגעגען. וואָרים אויך צו איהר הייראטען מיט דעלניצקי האָב איך דאָך נור איינגעוויי ליגט, ווייל זי האָט מיר געזאָגט, אז זי איז פערליעבט אין איהם.

— לאָמיר האַפּען, אז זי וועט עס בלייבען.

— אך, איך גלויב, אז זי איז עס שוין היינט ניט מעהר.

רודאָלף האָט אָנגעכאַפּט מאַרטאַ'ס האַנד.

— הער מיך צו, מוטער, ווען דיין טאָכטער מאַכט דיר זאָרגען, זאָלסטו וועניגסטענס פון דיין זוהן דערלעבען אַ ביסעל נחת. איך וועל זיך נעהמען ענערגיש צו דער אַרבייט. ניט פון וואַהל־רעזולטאַטען און פון אַנדערע צופעלע זאָל דאָס אָב־גענגען. איך מוז מיך שטעלען אויף מיינע אייגענע פיס. איך מוז אָפען רעבעלירען אויך געגען אַלץ, וואָס רינגעלט מיך אַרום, געגען די גאַנצע סביבה, אין וועלכער איך לעב, געגען די גאַנצע געזעלשאַפט, צו וועלכער איך געהער, ווייל אַלעס איז אויפגעבויט אויף דער זאך, וואָס איך דאַרף בעקעמפּפען — אויף דעם געוואלד־סיסטעם. דערמיט מיינ איך ניט בלוזן דעם מיליטאַריזם, געגען וועלכען טילינג האָט ספּעציעל געקעמפּפט, דערמיט מיינ איך די געוואלד אין אַלע איהרע פּאַרמען. דאָס רעכט ווערט פּערגעוואַלדיגט, דער פּערשטאַנד ווערט פּערגע־וואַלדיגט —

מאַרטאַ האָט אַרויפגעקוקט צו איהם איבערראַשט:

— אזוי ליידענשאַפּטליך האָב איך דיך גאַרניט געקאָנט.

— ווען דו זעהסט ביי מיר די ליידענשאַפט אויפפלאַקע־

רען, טו זוך איהר ניט צו דערשטיקען, מוטער. ביז איצט בין איך געווען צו קאַלט און רוהיג. מען מוז שטאַרק פּיהלען און שטאַרק וועלען, דאַן ערשט טו זי מען עטוואָס. אפשר פאַלט מען דורך — דאָס הענגט אָב פון אויסערליכע אומשטענדען — פילייכט דערגרייכט מען ניט קיינע פון די פעסטונגען, גע־

גען וועלכע מען ווארפט זיך, אָבער, וועניגסטענס, האָט מען
דאָך געקעמפּפט, און מען ווייזט דעם וועג צו די, וועלכע קומען
נאָך אונז.

— וואָס ווילסטו אלזאָ טהאָן ?

— פּריהער פון אלץ וועל איך מיך זעצען אין פּערבינדונג
מיט יענע מענער, וועלכע שטעהען אן דער שפיצע פון דער אר-
ביטריישען-בשוועגונג, מיט דעם ענגלענדער. וועמעס בריעה דו
האָסט אין דיין בוך אריינגעטראַגען.

— האָדזשסאָן פּראטט ?

— יא, דאן, אין פּאריז, מיט פּריעדריך פּאסט, זשול סיר-
מאָן ; אין רוסלאַנד... איך וועל שרייבען צו טאַלסטאָי... דער,
ווער עס האָט פּערפּאסט „קריעג און פּריעדען“, דער מוז זיין
מיט זיין גאַנצער נשמה א פיינד פון געוואלד.

— און מיט וועמען וועסטו ביי אונז ?...

— דאָ וועל איך אַליין אויפהויבען די פּאַהן, די ווייסע
פּאַהן. נעהם נור וויעדער ארויס דייענע רויטע העפּטען. איך
וועל דיר, אזוי גוט, ווי איך קען, צושטעלען נייעם מאטעריאל,
וועלכען דו זאָלסט קענען אין זיי אריינטראַגען.

צעהנטער קאפיטער.

אין פריהלינג, 1892. הונגאָ ברעסער האָט זיך נאָך ניט צוריקגעקעהרט, זייט ער איז פלוצלינג אוועקגעפאָהרען. אייניג גע טעג פאר סילוויא'ס חתונה איז ער אָבגעפאָהרען נאָך בער-לין, און האָט זיך דאָרט בעזעצט. אין דעם בריעה, וועלכען ער האָט דאָן געשריעבען צו סילוויא, און וועלכען זי האָט פער-ברענט אין דעם טאָג פון איהר חתונה, האָט ער איהר אין ליי-דענשאַפטליכע ווערטער, אין פראָזע און אין פערזען, ערקלערט זיין גרויסע לייעבע, ווי ער האָט זי יאָהרען-לאַנג געליעבט, ניט האָבענדיג די מינדעסטע האָפנונג, ווי ערשט אין די לעצטע טעג, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס זי איז שוין געווען פער-לאַבט מיט אַנאַנדערען, האָט אין איהם ערוואַכט די האָפנונג — דאָס איז געווען אין יענער מינוט פון דעם אויסגעבראָכענעם שטורם, ווען ער האָט איהר צוגעדריקט צו זיין ברוסט... ער האָט זיך איינגערעדט אין זיין נאַרישקייט, דאָס זי וועט אָפ-ברעכען איהר פערלאָבונג... אָבער ער האָט זיך אָבגענאַרט. און דאָרום פערלאָזט ער זיין היימאַט. ער קען בשום אופן ניט לע-בען אין דעם לאַנד, וואו זי לעבט ביי דער זייט פון אן אַנדער-רען. מעג זי זיין אזוי גליקליך, ווי ער איז טיעף אונגליקליך. אָבער ניט אזוי אונגליקליך, אז ער זאָל מוזען שטאַרבען. ניין, ער וויל לעבען און שטרעבען אין געפיהל פון גרויסען עהרניץ, אום צו ברענגען איהר א מאָל דעם בעווייז, דאָס ער איז ניט געווען אַזעלכער, וואָס איז ניט ווערט געווען איהר לייעבע, אין וועלכער האָט זיך פאר א פאָר שטונדען איינגערעדט, דאָס ער ווערט ווידער-געליעבט.

איצט, צוויי און א האַלב יאָהר שפעטער, האָט סילוויא ווי-דער געהאַלטען ברעסער'ס א בריעה אין האַנד. דאָס זיינען גע-

ווען נור אייניגע שורות, אין וועלכע ער האָט ביי איהר אָנגע-
פרעגט, אויב עס איז איהם ערלויבט אין דער צייט פון זיין קור-
צען פערוויילען אין וויען, צו קומען צו דער גרעפין מיט א
בערך.

סילוויא איז געזעסען מיט איהר מאן ביין אָנבייסען, ווען
דער דאָזיגער ברעפּע איז אָנגעקומען. דאָס יונגע פּאַר האָט בע-
וואוינט דעם ערשטען עטאָזש פון א פּאַלאַז אויף דער רינג-
שטראַסע. עס איז געווען, לויט דעלניצקי'ס וואונש, וואָס
מען האָט איבערגעצויגען שוין זייט אַקטאָבער פון לאַנד אין
שטאָדט. מיט איינמאָל איז דעלניצקי געוואָרען א גרויסער
ליעבהאַבער פון דער אָפּערא. צוויי אָדער דריי מאָל דורך דער
וואָך האָט ער פערנומען זיין שטענדיגען זיץ אין דער צווייטער
פארקעמער־רייהע.

פיעלע מענשען האָבען בעמערקט, דאָס דעלניצקי פלעגט
נור אין יענע טעג קומען אין די אָפּערא, ווען עס האָט
געשפיעלט די פרימאדאָנא, וועלכע איז געווען שטאַרק בע-
וואונדערט פון דעם וויענער עולם פאר איהר שעהנדיקייט און טא-
לאַנט.

סילוויא האָט עס ניט בעמערקט — אָדער עס האָט איהר
ניט געארט. אין דער קורצער צייט פון צוויי און א האַלב יאָהר
איז איהר ליעבע צו דעלניצקי אין גאַנצען פערשוואונדען. דעם
ערשטען קלאַפּ האָט שוין איהר ליעבע געקראָגען אויף זייער
חתונה־דייזע. די גראָבע ארט און ווייזע, ווי אזוי ער האָט זיך
בענומען מיט איהר אין זיינע רעכטע, אלס מאן, האָט איהר אָב-
געשטויסען פון איהם. אין זיין בענעהמונג צו איהר איז ניט
געווען קיין הויך פון פּאַעזיע, קיין ברעקעל פון אמת'ער צערט-
ליכקייט. ער איז געווען ליידענשאפטליך פערליעבט אין איהר
שעהנדיקייט, אָבער די ליידענשאפט האָט זיך אויסגעדרוקט אין
א זעהר ברוטאַלער פּאַרמע. דאָס פייער, וואָס האָט געגליהט
אין סילוויא'ס יונגע בלוט, און וועלכער איז געווען א ביסעל
פערשטיקט דורך איהר מיידעלשע שעמעדיגקייט און ריינעם

שטאַלץ, האָט דעלניצקי דורך זיין גראַבער ברוטאַלער בענעה-
מונג צו איהר אין גאַנצען דערשטיקט. ער האָט ניט פערשטאַ-
נען, ווי אויפצואוועקען אין איהר דאָס ציטערען פון פערנגיגען,
נור גיכער האָט ער אין איהר ארויסגערופען א געפיהל פון
עקעל. און מיט איהר וועהרען-זיך געגען איהם, אָדער אין
בעסטען פאל, מיט איהר געדולדיגען צוטראַגען זיך צו איהם
אין דער צייט פון זיינע עראַטישע געוואלד-טהעטיגקייטען האָט
זי איהם געבראכט אין צאָרן, און ער האָט איהר פּעראורטהיילט,
אַלס א פרומע, קאַלטע בעשעפעניס אָהן אירגענד וועלכען טעמ-
פּעראמענט.

און נאָכדעם, ווי דער מאַן האָט געטוידטעט יעדען קער-
פּערליכען צויבער, דורך וועלכען זי האָט זיך געפיהלט צו איהם
צוגעבונדען, ווען זי איז געווען זיין כלה, איז אויך באַלד פּער-
שוואונדען אין זייערע פּערהעלטניסע יעדער נשמה געפיהל פון
ליעבע. ווען זי האָט זיך אויסגעניכטערט פון איהר ליעבע-
שכרות, האָט זי ערשט רעכט דערקענט אלע זיינע גרויסע פּעה-
לערען. דאָס, וואָס פּריהער האָט איהר אונאַנגענעהם בעריהרט
בלויז פּאַר א רגע, דאָס איז איהר ביסלעכווייז געוואָרען עקעלדיג
פּאַר אַ לענגערע צייט. און אזוי ווי זי האָט ניט פּערשטאַנען,
ווי צו פּערבעהאַלטען איהרע געפיהלען, און אזוי ווי זי האָט ניט
געקאַנט זיך פּאַרשטעלען און מאַכען אַ פּריינדליכע מינע, ווען זי
האָט זיך געפיהלט געערגערט און אַבגעשטויסען, האָט דאָס ביי
דעלניצקי ארויסגערופען א צווייטען צאָרנדיגען אורטהייל:
„אה, די קאַפּרוינע, עקעלדיגע בעשעפעניש!“

עס איז ניט געקומען דערצו, אז זיי זאָלען צווישען זיך
זיך אויסריידען, און דאָס די מיספּערשטעטדניסע זאָלען בעזיי-
טיגט ווערען. אָנשטאַט דעם זיינען זיי אַלץ מעהר און מעהר
געוואָרען פּאַלשטענדיג גלייכניגליג איינער צום אנדערען. דער
פּערקטער צווישען זיי איז געוואָרען אַלץ מאַטער און קיה-
לער. די געשפּרעכען אימער קירצער, און די פּאַר צערטליכ-
קייטס-אויסדריקע, וואָס האָבען נאָך געשטאַמט פון דער חתן-

כלה-צייט, זיינען געוואָרען אַלץ זעלטענער, ביז זיי זיינען אין גאַנצען פּערשוואַונדען, אזוי, דאָס אָנשטאַט דעם, וואָס יעדער טאָג זאָל זיי מאַכען נעהענטער איינער צום אנדערען, זוי דאָס איז געווען אין דעם לעבען און לעבע צווישען טיילינג און מאַרטאָ, האָט זיי אַלץ דערווייטערט איינעם פון אנדערען, אזוי, דאָס זיי האָבען זיך געפיהלט, ווי פרעמדע, כאַטש זיי האָבען געלעבט צוזאַמען.

אין דעם ערשטען יאָהר איז ביי זיי געבאָרען געוואָרען אַ קינד. אָבער אויך דער גליק פון אַ מוטער איז סילוויא'ן ניט געווען בעשערט. אונטער מורא'דיגע שמערצען און לעבענס-געפאָהר האָט סילוויא געבראַכט אַ קינד אויף דער וועלט, און פיער מאָנאַטען שפעטער האָט זי געמוזט זעהען איהר קינד שטאַהבען אין שרעקליכע קאָנוואַלסיעס.

זי האָט ניט געוואונשען צו האָבען אַ צווייטען קינד. זי האָט זיך ניט געפיהלט איינזאַם. איהר האַרץ איז געווען פול מיט לעבע צו איהר מוטער און צו איהר ברודער פונקט, ווי אידער זי האָט חתונה געהאַט, גיכער נאָך מעהר. איהר אינ-טערעס אין די שטרעבונגען און אידעען פון רודאָלף איז גע-וואָרען גרעסער, און אין איהרע בעציהונגען צו איהר מו-טער איז זי געוואָרען פיעל ווארימער. זי האָט ניט פארבאַ-האַלטען פון איהר מוטער איהר ענטמוישונג פון איהר הייראַט מיט דעלניצקי. זי האָט איהר אלעס מיטגעטהיילט, אָבער דערביי ניט אויסברעכענדיג אין קיין געוויין. געוויס איז זי ניט געווען גליקליך. זי האָט ניט ארויסגעצויגען דעם גרויסען געווינס אין דער חתונה-לאָטעריע, אָבער דאָס האָט איהר ניט געמאַכט פאר אזא בעטלערין, אַז זי זאָל דארפן וויינען און קלאָגען אויף איהר מו-ל. די פאָרווירפה, מיט וועלכע איהר מוטער האָט זיך געפייניגט, האָט זי געזוכט צו פערטרייבען. זי האָט אויף זיך אַליין גענומען די שולד, אויף איהר אייגענע איינגעשפאַרטע פערבלענדונג — קיין זאַך, אפילו ניט די אוי-טאָריטעט פון דער מוטער, וואָלט ניט געקאָנט ענדערען איהר

נארישען בעשלוס צו הייראטען דעלניצקי, און דערפאר קומט איהר די שטרעף.

וואָס אָבער ווייטער? זיינען דען ניטאָ טויזענדע פרויען, וואָס לעבען מיט זייערע מענער פונקט אין אזא צושטאַנד פון גלייכנילטיגקייט? און זיינען דען ניטאָ פיעלע מיידלאך, וואָס האָבען גאָרניט התונה, און דאָך געפינען זיי גענוג פער־גניגען און גענוס אין לעבען? און איבעריגס — האָט זי וויי־טער פילאָזאָפירט — איז דען גענוס און גליק א זאך, וואָס יעדער מענש האָט א רעכט צו פאָרדערען? ווארום זאָל געדארע פאר איהר זיך עפענען א גן עדן, וואו אזוי פיעל מענשען ליידען אין גיהנום? מען מוז זיך צופריעדען שטעלען מיט דעם, וואָס מען האָט. און דעם אמת גערעדט, האָט זי דאָך גאר פיעלעס: א גוטע מאמע, א טהייערען ברודער, א גייסטיגע מיטווירקונג אין די לעבענס־אויפגאבען פון די ביידע. דערצו איז זי געוונד, רייך, און האָט די בעסטע געזעלשאַפט. „ניין, ניין, מוטער, בערויער מיך ניט.“ אויף אזא אופן האָט זי פערשטאַנען אימער צו טרייסטען איהר מוטער, ווען זי האָט זיך אָנגעהויבען מאַכען פאָרווירפע, ווארום זי האָט איינגעשטימט צו איהר טאָכטער'ס הייראט.

ווען סילוויא האָט דערקאָנט די האַנדשריפט אויף דעם אַר־רעם פון דעם בריעה פון בערלין, איז זי בלאַס געוואָרען.

— פון וועמען איז עס? — האָט דעלניצקי געפרעגט, ארויפקוקענדיג פון זיין צייטונג, אין וועלכער ער האָט געליי־ענט די לעצטע ספּאָרט־נייעס.

— פון הונגאַרעסער... ער וויל אריבערקומען אַהער אויף א קורצע וויילע... דאָס וועט זיין פאָטער זעהר פּרעהען.

— דו, זאָג מיר, איז אייער אַלטער הויז־פריינד, דער אל־טער ברעסער, ניט א גע'שמד'טער איד?

— אפשר. איך ווייס ניט.

— קען דאָך זיין, אז ער איז נאָך א גאָרניט גע'שמד'טער

איד?

— דאָס זיכער ניט. אָבער וואָרום פרעגסטו? ווי, ווען יע?
 — אָה, איך קען די אידען ניט פערטרָגןען. עס ווערט
 פון טאָג צו טאָג אַלץ ערגער זיך צוזאַמענצוטערעפן מיט זיי.
 „אויך דאָס נאָך!“ האָט סילוויאַ געזיפצט אין איהר
 נשמה. עס איז איהר קיין זאך ניט געווען אזוי עקעלדיג, ווי
 דער אַנטיסעמיטיזם, וואָס האָט זיך אַלץ מעהר און מעהר פער-
 שפרייט אין דער געזעלשאַפט. און אויפ'ן קול האָט זי געזאָגט:
 — פאָטער פראָטוס דענקט פיעל ברייט-האַרציגער.

— אַך, דער, דער איז אויך אזא מין ליבעראַל... נו, יא,
 איך בין אויך ניט אזא פערביסענער פאַנאַטיקער, אָבער וואָלט
 איך געווען א גלח, וואָלט איך זיך געהאַלט ן ביי די קלעריקאַלע
 אַנזיכטען און וואָלט געהאַט די אידעען פון די, וואָס עס האָבען
 די איבער מיר. איבעריגס, אַרט מיר ניט די גאַנצע גע-
 וויכטע... וועט דאָ דער יונגער ברעסער פערבלייבען און עהר-
 לייך פערדיענען זיין ברויט?

— איך האָב דאָך דיר געזאָגט, אז ער קומט נור אויף אַ
 קורצע צייט. — זי האָט צו איהם צוגערוקט דעם בריעה — נו,
 לעז אַליין.

אַנטאָן דעלניצקי האָט געמאַכט אן אַבוועהרענדע בעווע-
 גונג מיט'ן האַנד, און געזאָגט:

— עס אינטערעסירט מיך ניט. דער מענש אַליין אינטער-
 דערסירט מיך ניט מיט זיין קאַריערע, אַלס שריפטשמעלער, פון
 וועלכער זיין פאָטער האָט הנאה צו רעדען אזוי לאַנג און ברייט.
 און ווירקליך, דאָס האָט דער אַלטער ברעסער אויך אי-
 זער געטראָגן, ווען ער איז נור געקומען מיט אַ בעזוך צו די
 טילינגס. מען האָט פון איהם זיך דערוואוסט, דאָס הונג ברע-
 סער האָט זיך געלאָזט אריינפיהרען אין די קרייזען פון די
 בערלינער שריפטשמעלער, און דאָס ער האַלט אין איין שאַ-
 פען, דאָס ער האָט שוין פערעפענטליכט אַ ראָמאַן אין איינעם
 פון די בעקאַנטעסטע בערלינער זשורנאַלען, און דאָס ער האָט
 אָנגעשריבען אַ דראַמע, וועלכע ווערט געשפיעלט מיט גרויס
 ערפאַנג אויף אַלע דייטשע ביהנען.

— איבערדיגס, ווען ער קומט — האָט דעלניצקי געוואָגט
 — לאָר איהם איין צו א מאָהלצייט. איך געה איצט.
 ס'לויבט האָט ניט געפרעגט: „וואוהין“. זי האָט נור
 איינפאך צוגעשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

ווען זי איז אַליין געבליבען, האָט זי נאָך אמאָל איבערגע-
 לייענט די פּאַר שורות פון דעם בריעף. דער כאַראַקטער פון
 דער האַנדשריפט איז עס געווען, וואָס האָט איהר פּעראַינטערע-
 סירט, ווייל דאָס האָט איהר דערמאָנט אָן דעם בריעף, וועלכען
 זי האָט פּערברענגט און אָן דעם גאַנצן אנגענעהמען געפיהל,
 וואָס יענער בריעף האָט ביי איהר ארויסגערופען. אייגענטליך
 איז עס געווען א חוצפה פון ברעסער צו שרייבען איהר איצט
 ווידער, אזוי ווי עס וואָלט גאָרניט פּאַסירט — האָט זי א
 טראַכט געטהאָן — וואָל זי איהם אויפגעהמען? און צוריק גע-
 דערט, ווארום ניט? די אינגעלשע ליידענשאַפט זיינע איז שוין
 געוויס פּאַרגעסען און פּאַרשוואַנדען. זי האָט דאָך עס אויף
 זיך אַליין אויסגעפונען, וואָס פּאַר ענדערונגען עס מאַכט די
 צייט אין די ליעבעס-געפיהלען, און אוראי מוז עס זיין דער פּאַל
 ביי א יונגען מענשען, וועלכער איז נאָך דערצו אין דער צייט
 געוואָרען א בעריהמטער געפייערטער שריפטשטעלער... דער
 האָט זיכער געהאַט אין בערלין מעהר, ווי איין ליעבעס-פּער-
 העלמניס, און ער האָט גאָרניט געטראַכט אָן יענעם עפּיזאָד,
 וואָס איז אויגענשיינליך געווען גאָרניט מיט גאָרניט... און וואָל
 זי איהם, דעם זעהן פון אן אַלמען גוטען הויז-פּריינד, ניט אויפ-
 נעהמען, וואָלט עס דאָך טאַקע געווען עטוואָס, וואָס וואָלט גע-
 מאַכט מענשען מיט רעכט רעדען. און ער אַליין וואָלט זיך
 נאָך געקאָנט איינרעדען, אז זי האָט מורא זיך צו בענגענען
 מיט איהם. און, ווי דער אמת איז, הויבט זי דאָך גאָרניט אָן
 מורא צו האַבען פאַר איהם...

איז זי טאַקע באַלד צוגעגאַנגען צו איהר שרייב־טיש, און
 האָט איהם געענטפּערט: עס וועט זעהר פּרעהען איהר און
 איהר מאַן צו זעהען און הערען פון איהם אַליין וועגען זיינע

גרויסע ערפאלגען. ער מעג, כדי געמיטהליכער צו פלוידערען, קו"מ
מען אום זעקס א זייגער, ווען עס ווערט געגעסען, און דאָס נעכט
סטען דאָנערשטאג, ווייל דאן ערווארטעט זי אויך איהר ברו"ד
דער, רודאָלף, וועלכער וועט זיך געוויס פונקט אזוי פרעהען צו
זעהען זיך מיט איהם.

און נעכסטען דאָנערשטאג, צעהן מינוטען פאר דער בע-
שטימטער צייט, איז שוין ברעסער געווען אין דער וואָהנונג
פון גראף דעלניצקי. זיין האַרץ האָט איהם געקלאַפט; ווען ער
איז אריין אין פאָרצימער. א דיגער האָט פון איהם צוגענומען
דעם אויבער-ראָק. פאר דעם שפיגעל האָט ער צורעכט גע-
מאַכט זיין האַלזטוך, און האָט געזעהן, אז די בלום אין זיין לאַץ
זאָל זיצען פעסט.

דער דיגער איז געגאַנגען פאָראַויס, און האָט געפיהרט
דעם גאַסט דורך צוויי גרויסע, נור זעהר שוואַך-בעלויכטענע
זאַלען אין א דריטען, א קליינעם, וואו די הויזפרוי איז געזע-
סען אַליין.

סילוויא, אין אן איינפאַכען זיידענעם קלייד, איז געגאַנג-
גען א פאָר טריט אום צו בעגעגענען איהם און האָט איהם דער-
לאַנגט די האַנד, וועלכע ער האָט מיט גרויס עהרפורכט גע-
קושט.

— הערצליך ווילקאָמען, הערר ברעסער! ווי איהר האָט
זיך אָבער פערענדערט! און צום בעסערען! — האָט זי צוגע-
לייגט מיט א שמויכעל.

זי האָט געזאָגט דעם אמת. הונאָ, וועלכער האָט איצט גע-
טראָגען א שפיציג-צוגעשאָרענע בערדעל און פארקעמט זיינע
האַר אויפ'ן מיטען, האָט ווירקליך אויסגעזעהען פיעל שעה-
נער, ווי איידער ער האָט פערלאָזען וויען. אויך אין דעם אויס-
דרוק פון זיין פנים און אין דער זיכערקייט פון זיין בענעה-
מען זיך איז געווען עטוואָס נייעס, עטוואָס, וואָס איז געקומען
פון זיין ערפאלג, פון דעם פאַקט, וואָס ער איז אין בערלין גע-
וואָרען דער ליכעבלינג פון דער געזעלשאַפט.

סילוויא אין איהר אויסערען אויסזעהען האָט זיך ניט גע־
 ענדערט. אויף דעם ערשטען בליק און נאָך די ערשטע ווער־
 טער, מיט וועלכע זיי האָבען זיך אומגעביטען, האָט הונגאָ ווי־
 דער געפונען אין איהרע געזיכטציגע דאָס, וואָס ער האָט פרי־
 הער אזוי געליעבט — א גאנץ בעזונדערען צויבער, וועלכער
 האָט געשוועבט ארום איהרע ליפען, ווען זי האָט גערעדט אָדער
 געשמייכלט.

די אינערליכע אויפֿרעגונג פון דעם ווידערזעהען זיך האָ־
 בען ביידע פֿערבעהאלטען דורך א ביסעל צו איילענדיגע פראגען
 און ענטפֿערס איבער די געוועהנליכע זאכען: „ווען זייט איהר
 געקומען? — ווי לאַנג פֿערבלייבט איהר דאָ? — ווי געפֿעלט
 אייך בערלין?“ און ער, פון זיין זייט: „ווי געהט עס דעם
 הערר גראַף? — און ווי דערפֿערעהרטער כאַראַנעסע טילינג?
 — האָט די פרוי גרעפֿין שעהן פֿערבראכט אין איטאַליען?
 דאן האָט סילוויא אָנגעהויבען רעדען פון זיינע ליטעראַרישע
 ערפֿאַלגען.

— איהר זיינט איצט אַן אַנערקענטער, מען מעג שוין
 זאָגען, בעריהמטער דיכטער, הערר ברעסער, און דאָס מוז זיין
 א שטאַלצער, אַנגענעהמער געפֿיהל.

— דאָס אַנגענעהמסטע אין דיכטען איז ניט אין דער אַנ־
 ערקענונג, נור אין דער אַרבייט גופא. דאָס שאַפֿען איז א בע־
 פֿרייאַונג. א קומען אין בעזויז פון אוצרות, וועגען וועלכע מען
 חלום'ט נור פֿריהער. אלעס, וואָס דאָס לעבען און די וועלט
 מעג איינעם פֿערשאַפֿען — ענטטוישונג, שמערץ, צאָרן —
 דאָס דאַרף ער אין זיך ניט דערשטיקען... דאָס געהמט דער
 דיכטער, ליט עס א געוויסע פֿאַרם, קליידט עס איבער מיט זיין
 גאַנצער אויסגעדריקטער ליידענשאַפט — און דאָ שטעהט עס
 דאן לעבעדיג, פֿלאַמענדיג, וויינענדיג — אָבער מען איז בע־
 פֿרייט פון דעם. און אויך די פֿריידען, די זיסקייטען, די שטאַל־
 צע זיעגע, וועלכע דאָס לעבען גיט איינעם — אויך די
 רייסט מען ארויס פון דעם קעניגרייך פון דער פֿאַנטאַזיע, און

מען שטעלט זיי אוועק פאר זיך, געקליידעט אין דעם פראכט פון דער שפראך — און זיי זיינען דאן זיינע, ער איז דאך דאן זייער בעשעפער.

— ווי בעגייסטערט איהר זיינט עס פון דער דיכט־
קונסט?

— איך נעהם ערנסט מיין בערוף, גרעפין, איך ווער אין איהם פערשלונגען. זייט מיינע אינגסטע יאָהרען, איהר ווייסט עס דאך, גרעפין, האָב איך גערעכענט צו ווירקען מיט מיין פע־ דער. דער זשורנאַליזם איז געווען דאָס פעלד, אויף וועלכען איך האָב געוואָלט קעמפּען.

— יא, איך דערמאָן זיך — יענע צייטונג, אין וועלכער אויך רודאָלף האָט געדענקט צו געפינען פּלאַץ פאר זיין פּאַרלאַ־ מענטאַרישער טהעטיגקייט.

— וועלכע איז געוואָרען צו גאַרניט.

— פונקט, ווי רודאָלף'ס פּאַרלאַמענטאַרישע קאַריערע —
האָט ס'לוייאַ צוגעגלייגט.

— איך ווייס איצט, אז פאר מיר איז עס געווען זעהר גוט. און אפשר אויך פאר איהם? איך בין צוליעב דעם אריינ־ גערענגט געוואָרען אין אַנאַנדער געביעט פון דעם שריפטמע־ לערישען פעלד און איך האָב דאָרט דערגרייכט אזעלכע ערפאַל־ גען, וואָס איך האָב גאַרניט ערווארט.

— געבענשט אַלזאָ זאָל זיין יענע דורכגעפאלענע צייטונג.

— ניין, ניט נור דאָס דורכפאלען פון יענער צייטונג האָט מיך געבראכט דערצו צו ווערען דיכטער. עס איז געווען אַ לע־ בענס־פּאַסירונג, וואָס האָט מיין גאַנצע נשמה אויפגעטריי־ סעלט — א שטורם פון געפיהלען, וועלכע איך וואָלט ניט גע־ קאָנט אויסטריקען ניט אין לייט־אַרטיקלען און ניט אין פעליע־ מאַנען.

— נור אין ראַמאַנען און דראַמען? איך מוז, צו מיין שאַנ־

דע, זיך מודה זיין, דאָס איך האָב נאָך אייערע ווערק ניט גע־

לייענט. האָט איהר זיך בענוצט מיט אייער אייגענער לעבענס-
 ערפֿאהרונג, אלס שטאַף פֿאַר אייערע ווערק?
 — ניין, נור די שטורמדיגע געדאַנקען און געפֿיהלען,
 וועלכע האָבען ערוואַכט דורך יענע ערפֿאהרונגען. האָב איך
 אויסגעדרוקט אין יענע פֿערוזכען. איך זאָג פֿערוזכען, וואָס
 איהר רופֿט אָן ווערק — ווייל, כאָטש אלס אָנפֿאַנגער האָב איך
 געהאַט גליק, דאָך ווייס איך אַם בעסטען, אַז דאָס, וואָס איך
 האָב ביז איצט געשאַפֿען, זיינען נור שוואַכע פֿערוזכען.... מיין
 ווערק, מיין קונסטווערק, דאָס וועל איך ערשט שרייבען. רופֿט
 עס ניט מיט דעם וואָרט חוצפּה. איך גלויב, עס איז גאָרניטאָ
 אזא עהרליכער קינסטלער, וועלכער פֿיהלט ניט אין זיך אַ גאַנץ
 צען כאָס פֿון ברױזענדע שטאַפֿען און כוחות, וועלכע שמערע
 בען צו ווערען אַ וועלט...

— איך בעט אום ענטשולדיגונג. האָב איך זיך פֿערשפּעֿ
 מיגט? דאָס איז געווען דעלניצקי, וועלכער איז אַריינגעקומען
 — גריסט אייך גאָט, הערר ברעסער, נו, איך גראַטוליר, איהר
 זיינט דאָך איצט אזוי בעריהמט! דאָס מוז אייך ברענגען אַ
 היבשע מטבע אייער טהעאַטער־שטיק, ניין? דו — האָט ער
 זיך געווענדעט צו זיין פֿרוי — איך זאָל דיר זאָגען, אַז דער
 רודי קען היינט ניט קומען. בעאַטריסע איז קראַנק.

— אַך, די אַרימע, שוין וויערער? און מיין קווינע האָט
 איך אַבגעזאָגט זיך פֿון צו קומען. נו, וועלען מיר אַליין עסען.
 — דאָס וועט זיין גאַנץ געמיטהליך, נור זעה, אַז מען זאָל
 דערלאַנגען שנעל — איך געהינט אין די אַפֿעראַ, און איך
 הער זעהר גערן דעם ערשטען אַקט פֿון „קאַרמען“.

וועהרענד דער קליינער מאַהלצייט האָט מען זיך אַריינגע-
 לאָזען אין עררינערונגען פֿון דער צייט פֿאַר סילװיאַס חתונה
 און פֿאַר הונגאַרס אַבפֿאַהרען. מען האָט גערעדט פֿון די טעניס־
 פֿאַרטיען אין ברוננהאַף, פֿון פֿאַמער פֿראַטוס, פֿון דעם טויפֿען
 פֿון דעם קליינעם פֿרייז און פֿון עהנליכע זאַכען. פֿון זיך און
 זיין טהאַן האָט הונגאַרניט דערצעהלט. ער האָט זאָגאַר אויס-

געמידען צו ענטפערען אויף דעלניצק'ס אייניגע פראגען.
ער האָט וואהרשיינליך געפיהלט, אז פון דער זייט וועט ער גע-
פינען קנאַפֿ-וואָס סימפּאַטהיע און פּערשטענדרניס.

ווען מען האָט זיך אויפגעהויבען פון טיש, האָט דעלניצקי
א קוק געטהאָן אויפ'ן זייגער

— שוין זיעבען. איך בעט אום ענטשולדיגונג. קיין
קאָפּע וועל איך שוין ניט טרינקען. אז ניט, וועל איך נאָך קו-
מען צו שפעט. איך לאָז אייך ביידע אין גוטער געזעלשאַפט.
אַלזאָ, אַריע. עס האָט מיך זעהר געפרעהט... איהר בלייבט
דאָך נאָך אַ וויילע אין וויען? ... שעהן, אַלזאָ, אויף ווידער-
זעהען.

און ער איז אוועק.

סיטוואַ און הונג זיינען אריין צוריק אין זאַל.

— שטער איך אייך ניט, גרעפין? אפשר האָט איהר אויך
געוואָלט געהן אין טהעאטער?

— ניין, ניין, איך בלייב אין דער היים. איך מוז זאָגאר,
ווייל מיינע פריינד ווייסען, אז יעדען דאָנערשטאג קענען זיי
מיך זעהען, ווען זיי ווילען.

זי האָט אריינגעגאָסען דעם שווארצען קאָפּע און דער-
לאנגט איהם אַ קאָפּ. צו דערזעלבער צייט האָט זי איהם אָנ-
געוויזען אויף אַ בעכער פּול מיט ציגארעטען — ווען איהר
ווילט רויכערען, איז עס ערלויבט.

דאָס זיין אליין צוזאמען איז פאר זיי געווען עטוואָס, פאר
וואָס זיי האָבען ביידע מורא געהאט, און פון וואָס זיי האָבען
זיך געפיהלט נאָניץ אונבעקוועם. זי האָט מורא געהאט, אז ער
קען נאָך אָנהויבען רעדען פון זיין בריעה, וועלכען ער האָט איהר
צוגעשיקט פאר איהר חתונה און וועלכען זי האָט פארברענט.
זי האָט אויך מורא געהאט, אז הונג האָט וואהרשיינליך דער-
שפירט, אז אין איהרע פּערהעלטניסע מיט איהר מאַן איז עפעס
ניט, ווי עס בעדארף זיין, און זי האָט זיך געשעהמט דערמיט.
אין ברעסער ווידער האָט אויפסייני אויפגעפלאקערט די אלטע

ליידענשאפט. עס האָט זיך אָבגערוקט אין שאַטען דאָס בילד פֿון אַ בערלינער יונגער אַקטריסע, וועלכע איז געווען זיין געדליעבטע. איהם איז אויסגעקומען אזוי ווי ער וואָלט קיינמאָל גאָרניט געטראַכט וועגען אַנאַנדערער, אזוי ווי סילוויאַ וואָלט געווען די איינציגע פֿרוי, וואָס די וועלט האָט פֿאַר איהם.

אַבער ער האָט ניט געוואָגט זיך אַרויסצוגעבען. ער האָט זיך אָנגעטאהן אַ כוח אָנצוהאַלטען דעמוועלבען באַנאַלען געדערפֿען, ווי זיצענדיג ביין מאָהלצייט. סילוויאַ האָט איהם געדיאַלפֿען אין דעם. פֿונדעסטוועגען האָט עס איהר פֿערדראַסען, וואָס ברעסער קעהרט זיך ניט אום צוריק צו יענעם געהויבענעם טאָן, מיט וועלכען ער האָט גערעדט, איידער דעלניצקי איז אָנגעקומען. קען עס זיין, אז ער גלויבט, אז גייסטיג איז זי ניט זיין גלייכען, דאָס זי פֿיהלט זיך נור בעקוועם, ווען מען רעדט מיט איהר וועגען פֿוסטע זאַכען, וועלכע זיינען אזוי לייעב איהר מאַן, דעלניצקי? אזוי טאָר אַ ריכטער און אַ מאַן, וואָס האָט איהר אַ מאָל געליעבט, ניט דענקען פֿון איהר. און ווען ער האָט ווידער געמאַכט אַ בעמערקונג וועגען די געביידען פֿון וויען און בערלין, האָט זי געמאַכט אַן אונגעדולדיגע בעוועגונג, און האָט געזאָגט:

— אַך, דאָס אינטערעסירט מיך ניט. רעדט דאָך מיט מיר ניט אזוי.... ווי האָט עס טאָני געזאָגט? „מיר זיינען דאָך אַ פֿאַר יוגענד־פֿריינד“, און פֿרייטד האָבען זיך מעהר וואָס צו זאָגען, ווי צו ריידען איבער דעם וועטער אָדער איבער די פֿער־שידענהייט פֿון די הייזער אין וויען און אין בערלין.

— מיר זיינען אָבער ניט געווען קיין יוגענד־פֿריינד, גרעד פֿין! צווישען אונז בידע איז געווען דער געוועלשאַפטליכער אָבגורנד. איך האָב אימער אַרויפגעקוקט צו אייך, ווי צו אַ שטערן... נור איינמאָל — פֿאַר אַ פֿאַר שטונדען, פֿאַר אַ פֿאַר מעג האָב איך פֿערנעסען אַן די ווייטקייט צווישען אונז — אָבער וועגען דעם דאַרף, טאָר איך דאָך ניט רעדען.

— ניין, וועגען דעם ניט.

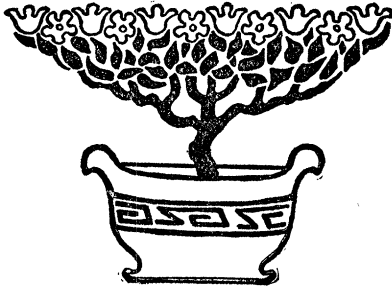
זיי האָבען געשוויגען א וויילע — אייגענטליך האָבען זיי דאָך ביידע גערערט שוין וועגען דעם.
 — לאַמיר ווידער רעדען וועגען אייער ליטערארישער קאַריערע, דאָס אינטערעסירט מיך זעהר און זעהר. איך זעה, דאָס איהר האָט אַ לעבענס־אויפגאבע, דאָס איהר שטרעבט צו גרויסע ציעלען, ווי מײן ברודער. אַ שאָד, דאָס ער איז ניט גע־קומען. איהר וואָלט, אפשר, ווידער אויפגענומען מיט איהם יענע דעבאַטע איבער דעם, ווי ווייט דער געדאַנק שטעהט הע־כער פון דער טהאַט.

— ווי, איהר געדענקט עס נאָך? ווי איהר זעהט, בין איך געבליבען טרוי צו מײן אַנזיכט. איך האָב מיך אין גאַנצען אָב־געגעבען אין דיענסט פון דעם געדאַנק, און דאָס אויך ניט דעם געדאַנק, וואָס צילעוועט זיך צו עטוואָס בעשטימטעם, פראַקטי־שעם, נור צו דעם, וועלכער שוועבט איבער אלע וואַלקענס. רױ־דאָף האָט נאָך אַלץ מסתמא זיינע געדאַנקען און פלענער. ווי די וועלט בעסער צו מאַכען. אַך, איך האָב מורא, אז עס לאָזט זיך ניט פיעל פערבעסערען אין אונזער קליינער שטיקעל וועלט.... איך, וועניגסטענס, וואָלט עס ניט געקאָנט. העכ־סטענס, אַ ביסעלע שעהנער מאַכען, זאָל עס זיין דורך אַ ביי־סעל קונסט, אָדער דורך אַ ביסעלע לייעכע.

דאָס וואָרט „ליעבע“ און דער טאָן, אין וועלכען הונג האָט עס ארויסגערערט, האָט אויף סילוויא געמאַכט אַ בעקלעמענרע זוירקונג. זי האָט אַליין ניט געוואוסט, וואָס דאָס מיינט אָט די דאָזיגע קלעמענעש פון איהר האַרץ. זאָל עס זיין דער דורשט־נאָך לייעכע? זאָל עס זיין אייפערזוכט? זי האָט טיעף אויפגע־אַטהעמט.

— וואָס שרייבט איהר איצט? — האָט זי געפרעגט.
 ער האָט ניט געהאַט קיין צייט צו ענטפערען. דער דינער האָט געמערדעט אַ נייעם גאַסט. און באַלד איז דער זאָל געווען פול מיט אַ רוצען מענשען, און ברעסער האָט גענומען אַבי־שייד.

— ווען וועט איהר מיך ווידער זעהען? — האָט זי גע-
פרעגט, דערלאנגענדיג איהם די האַנד צום קושען.
— אזוי גיך, ווי איהר וועט עס בעפעחלען.

עלפמער קאפיטעל.

רודאָלף דאָצקי איז דורכגעפאלען ביי די וואהלען צום רייכסטאט. ער האָט ניט געוואָלט זיין דער קאנדיראט פון די גרויסע לאנד-אייגענטימער, ווייל ער וואָלט זיך דאן געמוזט אָנשליסען אָן איינער פון די עקזיסטירענדע פארטייען, און דאָס האָט ער ניט געוואָלט. ער האָט געוואָלט אויסערוועהלט ווערען, אַלס אונאבהענגיגער. אין די וואהל-פערזאמלונגען האָט ער ענטוויקעלט זיין פראָגראם אין זעהר פיעלע שעהנע רעדען, וועלכע זיינען שטאַרק אפלאָדירט געוואָרען, אָבער די שטימען-מעהרהייט האָט געקראָגען זיין געגען-קאנדיראט.

דער געגען-קאנדיראט האָט אויפגעשטעלט אן אלטען, אויסגעפרובירטען פראָגראם, פול מיט אלערליי פערשפרעכונג-גען, אזוי, אז די שטימען זיינען ממש געפלוּיגען צו איהם. אלעס געהט דאָך — עס איז דאָך אזוי נאטירליך — אויף דעם וועג פון דעם גרינגסטען ווידערשטאַנד, דאָס הייסט, אויף דעם אל-טען, געוועהנליכען וועג. די נייע, נאָך קיינמאָל ניט געהערטע אידעען, וועלכע רודאָלף האָט ענטוויקעלט, זיינען טהיילווייז גע-בליבען אונפערשטאַנען, און טהיילווייז האָבען זיי אָנגעיאָגט א מורא אויף די וועהלער.

בעזאָנדערס פון די פון זיין קלאַס האָט ער געמוזט אויס-שמעהן אלערליי פאָרווירפּע. די עלטערע צווישען זיי האָבען איהם געוואָלט פשוט לערנען, ווי זיך צו בענעהן. זיי זיינען דאָך געווען שוין פראקטישער, ערפאהרענער, ווי דאָצקי. זיי האָבען אלעס געוואוסט, וואָס מען מוז טהאָן, אום צו קענען ווערען אויסערוועהלט, און זיי האָבען, אַלס גוטע פריינד, גע-זוכט איהם אָבצואווענדען פון זיינע אונפראקטישע אידעען. דאָס אָדער יענעס מעג שוין גאַנץ ריכטיג זיין — האָבען זיי

גע'טענה'עט צו איהם—מאנכעס זאגאר אונכעשטרייטבאר, דאך דארף מען ניט רעדען וועגען דעם, ווייל אין מאנכע קרייזען קען עס ארויסרופען פערדרוס, און מעהר פון אלץ איז נויטיג צו מאַכען די אייגענע פארטיי רעגירונגס-פעהיג. דערפאר איז דאס אונטערווארפען-זיך אונטער דעם פארטיי-אינטערעס דער וויכ-טינסטער פאליטישער פרינציפ. נאָכגעבען אויף געוויסע פונקטען, כדי אין אנדערע פונקטען זאל מען אייך נאָכגעבען.

— קורץ, קאָמפּראָמיסען — האָט רודאָלף אונטערבראָכען אַזעלכע גוט-מיינענדע פּרײַנד — נײַן, אײַך דאַנק אײַך. דעם גרעסטען ווידערשטאַנד האָט אָבער רודאָלף געפונען דאָרט, וואו ער האָט עס אַם ווינציגסטען ערוואַרט — בײַ זײַן פּרױ און שװײַגער. עס איז נײַט געווען קײַן דירעקטער ווידער-שטאַנד געגען זײַנע פּרײַנציפּען, ווייל פון די האָבען זײַ גאַרנײַט פּערשטאַנען, נור דאָס איז געווען אַן אײַנדרעקטער ווידער-שטאַנד, אײַן וועלכען זײַ האָבען אַרױסגעבראַכט זײַער אײַגענע אױפּפאַסונג פאַר דער פאַרלאַמענטאַרײַשער קאַרײַערע, אײַן וועל-כער זײַ האָבען נײַט געזעהען קײַן אַנדער זאַך, ווי נור אַ מיטעל פאַר די דערנײַכונג פון אײַגענע, פּערזענליכע נוצען. אַלס די אױפּגאַבע און פּליכט פון אַן אָבגעאַרדנעטען, האָבען זײַ בע-טראַכט דאָס שטרעבען צו מאַכען פאַר זיך אַ גרױסע קאַרײַערע, דאָס הײַסט, טהאַן און רעדען אַלעס, וואָס עס קען געפּעלען דעם אָדער יענעם מײַנסטער. „דאַרום, רודי, נור אײַמער פּערטהײַ דיגען טהאַן, אַלטאַר און אַרמײַ... אונזער הױף איז דאָך זעהר פּרום און אונזער קאַיזער האָט דאָך אױך לײַעב פּרײַעדען... אָבער ער האָט אױך לײַעב זײַן אַרמײַ און טהוט אזױ פּיעל פאַר אײַהר... דאָס, וואָס פּרײַרײַך טײַלונג האָט געוואָלט, איז גאַנץ שעהן, אָבער די מײַטער טאָר מען נײַט טשעפּען... וואָס שטאַר-קער די אַרמײַ איז, און וואָס בעסער זי איז בעוואַפּענט, דאָס וועניגער וועלען די אַנדערע מעכטע זיך אָנפאַנגען מיט אָנז... און דאַן וואָס זעט ווערען פון אַלע זײַהן פון דעם אַרעל, ווען מען וועט דאַרפּען וועניגער אָפּצײערען? ... און דאַן איז עס נײַט

אַנשטענדיג, ניט פאטריאָטיש, ווען מען בעקעמפט דעם מילי-טאָריום — דאָס טהוען דאָך די זאָגענאַנטע רויטע, וועלכע ווילען אונטערגראָבען אונזער גאַנצע אָרדנונג...

רודאָלף האָט זיך אפילו זעהר אונגעדולדיג געוועהרט גע-נען אזא אריינמישען זיך, אָבער אין אזא אָדער אין אַנאַדער פאָרם האָבען זיי איהם אימער געזשומעט אין די אויערען. ער האָט דאָרום געפיהלט זיך כמעט גליקליך, ווען ער איז ניט אויס-ערוועהלט געוואָרען, ווייל צו דעם קאַמפּף, וואָס ער וואָלט גע-מוזט אויפנעהמען אין רייכסטראַט, וואָלט נאָך צוגעקומען דער קאַמפּף מיט די זייניגע. ער וואָלט געוויס זיך ניט צוריקגע-שראָקען פון דעם קאַמפּף, און ער איז געווען ענטשלאָסען ביי דער נעכסטער געלעגענהייט דאָסזעלכע ווידער צו טהאָן.

דעם פלאַן זיינעם, וועגען וועלכען ער האָט גערעדט מיט זיין מוטער, צו שטעלען זיך אין פערבינדונג מיט די פריינד פון פריעדען, האָט ער אויסגעפיהרט. ער האָט געשריבען צו די פערשיעדענע פראָמינענטע קעמפּפער פאר פריעדען אין פער-שיעדענע לענדער, און פון זיי האָט ער אויסגעפונען גאַנץ גענוי, ווי עס שטעהט מיט דער „בעוועגונג“ פאר פריעדען, און עס איז געווען גענוג, וואָס אריינצוטראָגען אין דעם פראָטאָקאָל. וואָלט רודאָלף אויסערוועהלט געוואָרען אין פארלאמענט, וואָלט ער פרובירט צו שטעלען זיך אן די שפיץ פון אן עסטרייכישער גרופּע פון פריעדענס־פריינד.

איבערינס איז רודאָלף נאָך אלץ געבליבען, ווי געווען, א פיינד פון קהל'שע זאַכען, פון פארטויען און פעראַיינען. מאַר-טאָ, זיין מוטער, האָט מיט איהם איינגע'טענה'עט, אז דער בעסטער אופן צו פעהוירקליכען טילינג'ס אידעען, וואָלט גע-ווען אריבערצופלאַנצען די אינטערנאַציאָנאַלע בעוועגונג, מיט וועמעס פיהרער ער קאָררעספּאָנדירט זיך, נאָך עסטרייך, אז אויך אין וויען זאָל זיך גרינדען א פּעראַיין, וועמעס מיטגלידער וואָלטען זיך געקאָנט בעטהייליגען אין די קאָנגרעסען, וואָס ווערען אָנגעהאַלטען יעדען יאָהר. אָבער צו דעם האָט זיך רו-

דאָלף ניט געקאָנט ענטשליסען. ער איז ניט געווען „פּעראַיינס-מיעד“, ווי דאָס איז דער פאל מיט פיעלע מענשען נאָך א לאַנד גער ערפאהרונג, ווייל אין דעם האָט ער דאָך גאָר קיין ערפאה-רונג ניט געהאט. ער איז אָבער געווען פּעראַיינ-שרעקעדיג. גאָנץ פּראַקטישע זאכען, האָט ער געגלויבט, ווי די ציעלען פון „רוימען קרייז“; אלערליי רעטונגס-געזעלשאַפטען, דאָס האָט ער פּערשטאנען, אום צו האָבען ערפאָלג, נוי-טיגט זיך אין אָרגאניזאציען; אָבער אבסטרקטע אידעען, מאַראַל-אידעען, פילאָזאָפישע וואהרהייטען — ווי קענען די געהאָלפען ווערען דורך אַפּיסעס, בעאמטע, פּראָטאָקאָלי-ביכער, קאָנגרעסען, רעזאָלוציען? די מוזען, אום צו קענען ענדערען די עפענטליכע אינסטיטוציען, געפינען זייער וועג אין הויז, אין די שול, אין די קעפּ פון די גייסטיגע פיהרער און הערשער. „א וועלטאנשוואונג — פלעגט ער זאָגען — לאָזט זיך ניט אָר-גאניזירען. פאר די ערציהונג פון דער געזעלשאַפט זיינען ניט נויטיג ניט קיין פאָרויצענדע, ניט קיין פּראָטאָקאָל-סקרעטערע, און ניט קיין קאָסעס, נור לעהרער, פּרעדיגער.“

— און ווילסטו דען ניט זויערען דער לעהרער ?

— ווילען — הענגט עס דען אָפּ פֿיזן ווילען ? — האָט ער צוריק געפרעגט — פונקט אזוי גוט וואָלט זיך איינער געקאָנט פאָרנעהמען צו זיין א גאון. ווי הויך עס וועט זיין די קראפט, וועלכע איינער שטעלט אין דיענסט פון דער זאך, אין וועלכער ער גלויבט, דאָס קען מען ניט בעשטימען. נור דאָס קען איי-נער זיך פאָרנעהמען : טריי צו דינען, מיט דעם גאַנצען כוח, וועלכען מען האָט נור.

און אזוי זוי די טריבונע פון פארלאמענט איז פאר איהם געבליבען פערשלאָסען, האָט רודאָלף געזוכט אַנאנדער טריבונע, פון וועלכער ער זאָל קענען לאָזען די וועלט וויסען וועגען זיינע געדאנקען און פלענער, וואָס האָבען אָנגעפילט זיין קאָפּ. דאָס סאמע נאָהענטסטע איז געווען צו שרייבען ארטיקלען אין די צייטונגען. ער האָט עס פרובירט. די אידעען און פרינציפען,

וועלכע האָבען ניט געפונען קיין חן אין די אויגען פון די וועהר-
 לער, האָט ער איצט אויסגעדריקט אויפ'ן פאָפיר אין דער פאָרם
 פון ארטיקלען. אָבער גאָר וועניג גליק האָבען זיי געהאַט ביי
 די גרויסע פאָליטישע צייטונגען. דאָרט האָט דאן געהערשט
 דיזעלכע שמאָלינקע פארטייליכקייט, וועלכע ער האָט געפיר-
 נען אין די לעבעדיגע פאָליטישע קרייזען, און אלעס, וואָס
 איז געווען אויסער די גרענעצען פון די געוועהנליכע שלאַג-
 ווערטער, דאָס האָבען די צייטונגען ניט געוואָלט פערעפענטלי-
 כען. פון דעסוועגען צייטפראַגען זיינען אימער אים פלאַץ
 אין א צייטונג, און ווען אין הערבסט, 1891, האָבען די טעלע-
 גראַף-אגענטורען געמאָלדען, אז אין רוים וועט שטאַטפינדען א
 פריעדענס-קאָנגרעס מיט דער בעטהייליגונג פון מענשען פון
 אַפֿיציעלע קרייזען, האָט עס פאסירט, דאָס אויך אין די ציי-
 טונגען האָט מען זיך פֿעראינטערעסירט דערמיט. און א גרויסע
 וויענער צייטונג האָט פערעפענטליכט אַן ארטיקעל פון רוֹדאָלף
 דאָצקי, אין וועלכען ער האָט אונגעפעהר פאָלגענדעס אויסגע-
 פיהרט :

מיליאָנען-ארמיען, צוטהיילט אין צוויי לאַגערען, קליינ-
 גענדיג מיט די וואַפען, ווארטענדיג נור אויף א וואונק, שמעהען
 אָנגעגרייט צו וואַרפען זיך איינע אויף די אנדערע. דאָס, וואָס
 עס פערציהט זיך אזוי אַט דער קאַמפּף, איז עס נור דער-
 פאר, ווייל פון ביידע זייטען האָט מען מורא פאר די מורא-
 דיגקייט זיינע.

אַבלייגען מיינט אָבער נאָך ניט אויפגעבען.
 די זאָגענאנטע „ברכות“ פון פריעדען (אזוי ווי דער בע-
 וואפענטער פריעדען וואָלט אַליין שוין ניט געווען א קלאַה),
 ווערען אונז גאַראנטירט פון יאָהר צו יאָהר, אָבער נור מיט
 דעם וואָרט, „האָפענטליך“. מען זאָגט אונז צו, אז האָפענטליך
 וועט דער פריעדען אָנהאַלטען נאָך אַ יאָהר, נאָך אַ יאָהר. פון
 דער אַבשאַפונג פון קריען, פון דער גענצליכער אַבשאַפונג פון
 דעם געוואלד־פרינציפ, פון דעם ווילען די הערשענדע גע-

וואָלטען ניט וויסען. דער קריעג איז פאר זיי הייליג און מען טאָר גאָרניט דענקען פון מאַכען איהם אונמעגליך. פון דער אַנדערער זייט, אין אַנבעטראַכט פון דער גרויס, וואָס אַ קריעג וואָלט געמוזט אָננעהמען אונטער די איצטיגע אומשטענדען. טאָר מען אויס מורא פאר דעם אייגענעם געוויסען ניט אָנפאַנגען. עס מוז דאָרום אָנגעהן אן אייביגעס פאַרבערייטען-זיך אויף דאָס, וואָס עס דארף אייגענטליך דורך די פאַרבערייטונג פערמיעדען ווערען — א פערמיידונג פון דעם, וואָס דורך די פערמיידונג ווערט פאַרבערייטעט.

דער דאָזיגער ווידערשפרוך-מאָנסטער ערקלערט זיך אזוי: יענע נעביידע פון דער היסטאָרישער פערגאַנגענהייט, וואָס מען וויל נאָך אויפהאַלטען — די פרעהליכע קריג-פיהרונג, דורך וועלכע גרענעצען ווערען געענדערט, דורך וועלכע איינעמס מאַכט ווערט גרעסער אָדער קלענער, וועלכע אינטערעסירט נור אַ קליינעם טהייל פון דער בעפעלקערונג — די דאָזיגע קריעג-פיהרונג איז אַ דאַנק דער ענטוויקלונג פון קולטור געוואָרען אַ מאָראַלישע און פיזישע אונמעגליכקייט, מאָראַליש אונמעגליך, ווייל די מענשען האָבען פערלאָרען זייער ווילדקייט און זייער פעראַכטונג צום לעבען, און געהען ניט מיט לוסט צו דער אר-בייט פון טוירט-שלאָגען. „די בלוט-אַרבייט איז מיר פער-האַסט“, שרייבט פרידריך דער דריטער אין זיין טאַג-בוך — פיזיש אונמעגליך, ווייל די צושטערונגס-טעכניק פון די לעצטע צוואַנציג יאָהר האָט דערגרייכט אַ גראַד, וועלכער וואָלט דעם געכסטען קריג געמאַכט פאר עטוואָס שרעקליכעס, וואָס די וועלט האָט נאָך קיינמאָל ניט געזעהען.

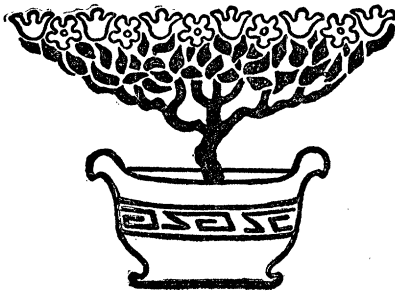
אַ ביישפיעל: וואָלט מען געוואָלט דורך לאַנגע שטונדען פאַרבערייטען אַ וואַנע, וואַרעמען דאָס וואַסער אזוי לאַנג, ביז עס זינדט און קאָכט, וואָלט דאָס געווען אַ זעהר הייסע וואַנע פאר איינעם, וואָס וואָלט אין איהר אַרײַן, אָדער בעסער, אַרײַנגעפאַלען! מען וואָלט עס, דאַכט זיך, שוין מעהר ניט גע-קאַנט רופען מיט דעם נאָמען וואַנע.

און פונקט אזוי וועט מען ניט קענען דאָס, וואָס מוז קוֹ-
מען דורך האַלטען זיך אין איין פּאַרבֶּרֵיטען, אַנרופּען מיט
דעם נאָמען מלחמה.

נאָך א פּאַר יאָהר אזעלכע, וואָס זאָלען אויפהאַלטען דעם
פּריעדען, אזעלכע פּערמעהרונגען פון דער ארמיי, אזעלכע ער-
פינדונגען פון אלערליי מאַרד-מאַשינען, און באַלד, נאָך דער
קריגס-ערקלערונג וועלען אלע קריגספּיהרערנדע פעלקער זיך אָפּ-
בריהען. יעדען אויגענבליק קען קומען די עקספּלאָזיאָן. די יע-
ניגע, וועלכע האָבען אין די הענד דעם עקספּלאָזיאָנס-שטאָף, גי-
בען, צום גליק, אכטונג. זיי ווייסען, וואָס פאַר שרעקליכע
פּאָלגען עס קענען דערפון זיין. און כדי די געפּאהר זאָל זיין
אַלץ קלענער, האַלטען זיי אין איין פּערנרעסערען דעם פּולווער-
סטאָק. וואָלט עס דען ניט געווען איינפאַכער פּריוויליג און
נאָך אַן אַלגעמיינער איינפּערשטענדניס אָבצושאַפּען דעם פּול-
ווער, אין אַנדערע ווערטער, זיך צו ענטוואַפּען, און צו גרינדען
א בונד צווישען די ציוויליזירטע שטאַטען פון אייראָפּאַ?

רודאָלף האָט זיך אונטערגעשריבען אונטער דעם ארטי-
קעל, און ער האָט ערהאַלטען בריעה פון פּערשיעדענע שיכטען
פון דער געזעלשאַפּט, וועלכע האָבען זיך ערקלערט מיט איהם
פּאָלקאָם איינפּערשטאַנען. די צווייטע ווירקונג איז געווען,
דאָס אין זיינע אייגענע קרייזען האָט מען איהם אָנגעהויבען
בעטראַכטען, אַלס „עקזאַלטרטען“ מענשען. מאַנכע זיינע
פּריינד האָבען געפונען אזא מין „בעגייסטערונג“ פאַר שער-
ליך און געפּעהרליך. אַנדערע האָבען איהם אָנגעהויבען פּשוט
צו האַסען: אַן אַריסטאָקראַט, און א זוהן פון אַן אָפיציער זאָל
רעדען און שרייבען, פּונקט ווי די „רויטע“, וועלכע ווילען אַלעס
אומשטירצען. די „העפּליכע“ האָבען עס ערקלערט, אַלס אַ-
טאַפּיע. דאָס וואָרט פּאַסט זיך זעהר, ווען מען וויל מאַכען צו
נאַרניט פּערשיעדענע אונבעקוועמע פּלענער. עס ווערט צוגע-
געבען, דאָס די זאך איז גאַנץ שעהן און ווינשענסווערט, פּונקט
ווי דער וואונש צו בעקעמפּען דעם טוירט, אָבער איינפאַך

אונמעגליך. דאָס אלעס, וואָס מיר האָבען איצט, אַלע טעכני-
שע און סאָציאלע ערווערבונגען — אייזענבאהנען און אָבשאַ-
פונג פון שקלאַפּעריי — אַז דאָס אלעס איז אמאָל בעטראַכט
געוואָרען, אַלס אוטאָפּיע, אָן דעם דערמאָנען זיך קיינמאָל ניט
די איצטיגע „אױטאָפּיע“־שרייער.

צוועלפטער קאפיטעל.

צווישען רודאָלף'ס פריינד פון זיין אייגענעם קרייז איז גראף קאָלנאָס געווען דער איינציגער, וועלכער האָט איהם פער־שטאָנען און מיט איהם סימפאטיזירט. דער אלטער גראף איז געווען פון דער נאטור א דיכטער, און דיכטער זיינען אימער בין צו א געוויסען גראד זעהער. זייער בליק ברענגט ארויס פון דער וויטעסטער פערנאנגענהייט ראָמאַנטישע שמריכען אָרער דרינגט אריין אָהן מורא אין יענע צוקונפֿט־ווייטקייטען, וועל־כע וועלען מאַכען פאר א ווירקליכקייט זייער אידעאל פון שעהנדיקייט. צופאסען זיך צו דער אַלטעגליכער געגענווארהאָט. דאָס קענען ניט קיינע אמת'ע דיכטער. אין דעם טאָג, ווען עס איז ערשיענען אין דער צייטונג רודאָלף'ס ארטיקעל, איז דר־דאָף אוועק מיט א בעזוך צו זיין פריינד קאָלנאָס.

די צימער, וועלכע דער אלטער ערעלמאן, מיט אזא פייר־נעם געשמאק פאר קונסט, האָט בעוואוינט, זיינען אַליין געווען אַ פּאָעמע. א רייהע פון מעהרערע צימער, הויך און געראם, ווי זאָלען, זיינען געווען פול מיט געזאמעלטע קונסט־אוצרות. ביל־דער פון גרויסע מאהלער, סטאטועטען, אלטע מעבעל, טהייערע שטאָפּפּען, טעפּפּיכע און פעללען, אלערליי געפעס און וואפען, הונדערטערליי זאכען פון פּאָרצעלאַי און גאָלד, פון עלפענביין און בראָנז. דאן זיינען געווען צירונג אַלערליי, יאאוועלען און עמאיל און פינקלענדע שטיינער. מיטעלאַלטערליכע מאָנר־סקריפטען מיט אויסגעמאָלטע ערשמע בוכשטאָבען — און דערביי די נייסטע, נאָך ניט אויפגעשניטענע ביכער פון דער לעצטער וואָך. דאָס אָבער איז ניט געווען אויסגעשמעלט אין שאַפעס און אויף פּאָליצעס, ווי אין א מוזעאום, נור אַלס ציערונג און אָהן אירגענד וועלכען בעשטימטען סדר.

גראף קאלנאָס איז געגאנגען אנטקעגען זיין גאסט מיט אויסגעשטרעקטע אַרעמס.

— גרים גאָט, רודאָלף. זעהר שעהען פון דיר. דאָס דו פערנעסט ניט אמאָל צו קומען צו מיר.

ניט קוקענדיג אויף דעם גרויסען אונטערשיעד אין על-טער, האָבען זיי איינער דעם אנדערען גערוצט.

אין זיין אויסערליכען אויסזעהען האָט גראף קאלנאָס גע-הערט צו דעמוזעלבען טיפ, ווי דאָצקי. דיזעלבע הויכע, בויג-האמע געשטאלט, דערזעלבער איידעלער פנים, און דיזעלבע אונטערנעשפּאַרענע בערדעל, מיט דעם אונטערשיעד, דאָס איינע איז געווען שוואַרץ און די צווייטע ווייס, ווי שנעע.

— עס איז גוט, וואָס איך געפין דיך דאָ גאַנץ אַליין, איך וויל ווידער פאר דיר אַראָבריידען פון האַרצען און פּרעגען ביי דיר אַן עצה.

— איך בין אין גאַנצען דיינער, מיין יונג. קום, לאָמיר זיך זעצען דאָ, אין מיין קליינעם ארבייטס-געפענגניס... דאָרט איז מעהר בעקוועם און געמיטהליך.... אַלזאָ, דו ווילסט מיין עצה, און דאן ווידער ניט פאַלגען? אַה, פּראָטעסטיר ניט... דו ווייסט דאָך, אז איך האָב דיך אָבגעערט פון צו זיין א קאַנ-דיראַט פאר'ן רייכסראַט — און ווער איז דאָך געגאנגען, אום צו קריגען פאר זיך די צווייפעלשאַפטע פּריווילעגיע צו קענען זאָגען אין כּאָר „יא“ אָדער „ניין“, לויט ווי מען ווערט אָנגע-צויגען פון דעם פּאַרטיי-שליסעל? ... אָבער דיין גוטער מוזל האָט דיך גערעטעט פון דעם....

— ענטשולדיג, איך וואָלט זיך ניט געלאָזט אָנדרעהען, ווי א שפּיעל-קאַסטען. איך וואָלט ארויסגעבראַכט מיין אייגען ליעד. אָבער אזוי ווי דערפון איז גאָרניט געוואָרען, האָב איך פּרובירט אַנאטער מיטעל, ווי אזוי צו ווערען געהערט.

— יא, דורך די צייטונגען, איך האָב געלייענט דיין אר-

טיקעל. וואָס דו זאָגסט, איז אמת, אָבער —

— אויב עטוואָס איז אמת, דאן דאַרף עס געזאָגט ווערען, און דאָ איז ניטאָ קיין „אָבער“.

— דאָס גיב איך צו, מיין „אַבער“ איז ניט געווען געד
ציעלט געגען דיר, נור געגען אונזערע מיטמענשען. די וועלט
ווייל ניט הערען קיין „ווארהייט“, וואָס רייסט איהר ארויס פון
איהר בעקוועמליכקייט.

— וואָס רופסטו „בעקוועם“ — די אַלץ שווערערע
לאַסטען פון בעוואפנונג, די אייביגע אונזיכערהייט, דער אַלגע-
מיינער דיענסט־צוואנג, דער קריג, וואָס הענגט איבער אונז,
אַלס דער דאמאקלישער שווערד — אָט דאָס אַלעס רופסטו
בעקוועם?

— בעקוועם, ווי אַלעס, צו וואָס מען איז צוגעוועהנט, ווייל
מען האָט זיך שוין צו דעם צוגעפאסט, און מען האָט מיט דעם
געוויסע אינטערעסען פערבונדען. אין אונזער אָרדנונג, אויפֿ-
געבויט אויף דער אירעע פון מלחמה, איז דער פריעדענס־פרעדי-
גער דער גרעסטער רוה־שטעהער. אָבער — איך זאָג שוין ווי-
דער אָבער — דו האָסט גאַנץ ריכטיג געהאַנדעלט, און דיין אַר-
טיקעל פּרעהט מיך. און וואָס מעהר די אַנדערע האָבען זיך גע-
קרימט איבער איהם, דאָס מעהר האָט ער מיך געפרעהט. ווען
דו ווילסט פאַלגען מיין עצה, איז זי אָט וואָס: שטעה פעסט
ביי דעם. דאָס בלייבען פעסט אויף א געוויסען וועג, דאָס איז
אימער דאָס שווערסטע. אָבער איך בין זיכער, אז דו האָסט
דעם כוח דערצו.

— איך דאַנק דיר. יע, צו בלייבען פעסט איז ניט אזוי
לייכט. און וועגען דעם וויל איך טאקי מיך בעקלאַגען פאר דיר.

— וואָס מאַכט דיר מוטהלאָז, דו צווייפלער?

— ניט די פרעמדע צווייפעל, נור אן אייגענער.

— ווי, דו גלויבסט ניט פעסט אין דעם, וואָס דו זאָגסט?

— ניין, מיין איבערצייגונג איז פונקט אזוי טיעף, ווי
קלאָר. איך צווייפעל נור אין די מעגליכקייט אויפצואוועקען די
מאַסען פון זייער גלייכנילטיגקייט. דיזע מאַסען זעה איך פאר
מיר ליגען, ווי א גאַנצע קייט פון פעלזען. אין דער האַנד האָב
איך אַ לאַנצעט — און דערמיט זאָלען די פעלזען געריהרט ווערען

פון זייער פלאץ! און אפילו, ווען אָנשטאַט א לאַנצעט וואָלט איך געהאַט אין האַנד א באַמבע, שטעלט זיך די פראגע, וואו זאָל איך לאָזען די באַמבע עקספּלאָדירען? לאָמיר רעדען פּראָסט: וואו פאנג איך אָן, אום אוועקצוקאטשען די פּאַראורטהיילע? זיי זיינען דאָך אלע אזוי „ניפט און געבונדען איינע מיט די אַנדערע! און וואו זאָל איך אָנפאַנגען, אום צו פּערטרייבען דעם אונגליק פון דער וועלט? דער אונגליק הייסט דאָך ניט בלויז מלחמה, ער הייסט אויך די פינסטערניס פון גייסט, עלענד, די דויהקייט פון האַרצען, אויסגעלאסענהייט, און אזוי ווי דאָס איז דאָ אין אלע קלאַסען, קען מען אויך ניט האָפען אויף קיין ער-לייוונג פון דעם קלאַסענקאמפּף. איך מיינ, דאָס —

וודאָלף איז אונטערבראַכען געוואָרען. דער דינער האָט אָנגעזאָגט דעם בעזוך פון א נייעם גאַסט: — הער האָפּראַט, דאָקטאָר בלאַנד.

— לאָז איהם אריינקומען.

קאָלנאַס האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין פּלאַץ, אום אויפֿ-צונעהמען דעם גאַסט מיט א פּריינדליכען דריק פון האַנד. דער גאַסט איז געווען א גאַנץ בעלייכטער, ערנסט־אויסזעהענדרער מאַן פון א יאָהר פּופּציג. דאָן האָט ער פּאַרגעשטעלט: רייכס־ראַט־אַבגעאָרדנעטער, דר. בלאַנד — גראַף דאָצקי. די העררען זיינען דאָך קאָללעגען... דאָס הייסט, ניט קאָללעגען, נור עט־וואָס מעהר נאָך: געזינגנס־גענאַסען. קאָלנאַס האָט ערקלערט זיין בעצייכנונג מיט דעם, וואָס דר. בלאַנד איז איינער פון די „זיילען“ פון דער ליבעראַלער פּאַרטיי, מיט דעם, וואָס ער האָט זיך אָנגעשלאָסען אָן דער נייער פּאַרלאַמענטאַרישער „גרופּפע פּאַר פּריעדען און שיעדסגעריכט“, און פּאַהרט צו דער קאָנ־פּערעניץ אָן רוים, אלס איינער פון איהרע דעלעגאַטען. און אין גראַף דאָצקי — האָט ער צוגעלייגט — זעהט איהר דעם פּערפאַסער פון דעם אַנטי־מיליטאַריסטישען אַרטיקעל, וועל־

כער —

אה — האָט אונטערבראַכען דער האָפּראַט — איהר

זיינט עס דערזעלבער גראף דאָצקי, וועלכער ביי די וואהלען —
 — איז דורכגעפאלען? יא, דער בין איך, הערר דאָקטאָר.
 האָב דאָרום קיין רעכט ניט אייך צו רופען מיט'ן נאָמען קאָללע-
 גע, און דאָס מעהר אינטערעסירט מיך אונזער געמיינשאַפּטלי-
 כע געזינונג... איהר האָט, אַלזאָ, בדעה צו בעקעמפּפּען דעם
 מיליטאָריזם אויף דער קאָנפּערענץ אין רוים?

די דריי זיינען שוין איצט ווידער געזעסען און קאָלנאָס
 האָט אָנגעווויזען אויף די ציגאַרעטען, וואָס זיינען געשטאַנען
 אויפ'ן טיש. בלאַנד האָט גענומען מיט א דאַנק א ציגאַרעטע,
 און זי פּעררויכערט. דערביי האָט ער בעטראַכט דורך די גלעז-
 לאַך פון זיינע גאָלדענע ברילען דעם פּרעגער זיינעם מיט גרויס
 אויפּמערקזאַמקייט, און באלד האָט זיין ערנסטער פנים אָנגע-
 נומען נאָך א שטרענגערען אויסדרוק.

— הם, אַלזאָ, יענעם ארטיקעל האָט איהר געשריעבען? ...
 איך געדענק איהם ניט מעהר גאַנץ גוט... דאָך אייער שטעלען
 מיר די פּראַגען וועגען מיין ריזע נאָך רוים בעווייזט, אז איהר
 האָט א פאַלשע אויפפאַסונג פון מיינע אַנזיכטען. איהר האָט
 געפּרעגט, אויב איך וועל דאָרט בעקעמפּפּען דעם מיליטאָריזם?
 ניין, דאָס ניט —

— טו צו וואָס זאָלט איהר גאָר פּאַהרען אהין?

— מיין גאָט, ווען איך זאָל זיין מיט איך גאַנץ אויפרייב-
 טיג, האָב איך שוין לאַנג געוואָלט זיין אין רוים, מיין פרוי
 אויך... און דערצו וועט דאָך אויך די קאָנפּערענץ זיין גאַנץ
 אינטערעסאַנט... און פאר דעם פּריעדען קען מען אימער זאָגען
 א גוט וואָרט, נאַטירליך, אונטער דעם בעדינג, אז דאָס פאַ-
 טערלאַנד זאָל אימער זיין גוט בעשיצט. דערצו, פּערשמעהט
 זיך, קען קיין רעדע ניט זיין פאר אַן ערנסטען פּאָליטיקער
 פון אן אייביגען פּריעדען —

— אָבער, וואָס, אום גאָטעס ווילען, מוז איך אייך שוין
 פּרעגען, האָט איהר צו טהאָן מיט א פּריעדענס-קאָנפּערענץ —
 האָט גראַף קאָלנאָס איהם געפּרעגט.

— אָה, מען קען דאָרט זעהר ניצליך זיין, בעזאָנדערס מוז מען אויפפאַסען, אז, ווען עס ווערען אויפגעהויבען אזעלכע פראגען, ווי די עלזאַס-לאָטהאַרינגישע, די איררענדענטיסטישע אָדער נאָך אזעלכע פראגען, זאָלען די היציגע קריגען א ביסעל אָבגעגאַסען מיט קאַלט וואסער. דער עקזיסטירענדער צושטאַנד פון דעם טעריטאָריעלען בעזיץ פון די שטאַטען טאָר ניט גע- ענדערט ווערען. ווער עס איז פאַר דעם, אז דער פריערען זאָל אָנגעהאַלטען ווערען — און פאַר דעם איז דאָך יעדער פערנינפֿ- טיגער מענש, און בעזאָנדערס אונזער פאַרטיי — דער מוז אויפפאַסען, אז אלעס זאָל בלייבען, ווי עס איז, דער מוז וויר- קען, אז די נאַציאָנען זאָלען זיך צוריקהאַלטען פון יעדער ער- אָבערונגס-פּאָליטיק און זיך נור בענוגענען דערמיט צו זיין אזוי שטאַרק, אז מען זאָל זיך קענען וועהרען געגען די אַטאַקען פון אַנדערע. וואָלט דער דרייבונד —

— ווער זיינען עס די אַנדערע? — האָט קאָלנאָס איהם אונטערבראַכען — ווען די נאַציאָנען האַלטען זיך צוריק פון דער עראָבערונגס-פּאָליטיק, מו געגען וואָס פאַר אַן אָנפאַל האַרף מען דאן זיך וועהרען?

— אָבער בלאַנד האָט ניט גענומען אין בעטראַכט די אייני- ווענדונג פון גראַף קאָלנאָס, און האָט פּאַרטנגעזעצט:
— וואָלט דער דרייבונד ניט געווען אזוי שטאַרק, וואָלטען די פראנצויזען גלייך אָנגעפּאַנגען א מלחמה, און געגען דאָס אריינפאַלען פוי די קאָזאַקסי מוז מען אויך האַלטען טרוקען אונ- זער פולווער.

— און מיט אזעלכע אנזיכטען זיינט איהר א מיטגליעד פון דעם אינטערפּאַרלאַמענטאַרישען פּעראַייז פאַר פריערען און ענטוואַפנונג?

— פאַר פריערען און ארביטריישען, ניט פאַר ענטוואַפ- נונג. דאָס וואָרט ענטוואַפנונג טאָרען מיר נאָרניט דערמאָנען. עס איז אונפאַטריאַטיש, ניט לאַיאַל און נאַריש.

— ערלויבט נור — האָט זיך קאָלנאָס אריינגעמישט —

ווען עס וועלען געשלאסען ווערען אַבמאכען צווישען די נאַציאָנאַלע
נעץ, טו צו וואָס דאַרף מען די איבערטריבענע בעוואַפנונג?
איז דאָס ניט געראדע דאָס, וואָס איז אונפערניפטיג? און ווי
פאסט זיך דאָס צוזאַמען מיט די זאָגענאַנטע ליבעראַלע
אידעען?

בלאָנד האָט ניט לאַנג געזוכט אַן ענטפער:

— ערשטענס, זיינען נאָך די אַרביטריישען געזעצן
נאַנץ, גאַנץ ווייט, און האָן וואָלטען זיי נור אָנגעזענענע גע-
וואָרען אין אזעלכע פעללע, וואו עס ווערען ניט אָנגעריהרט די
עהרע און אַבענס-אינטערעסען פון די שטאַטען. און וואָס
אַנבעטרעפט די איבערטריבענע בעוואַפנונגען, איז אין דעם
זיינט איהר פאָלשטענדיג גערעכט, מיינע העררען, די רואינירען
די נאַציאָנאַלע, און געגען דעם מוז מען זיך בעוואָרענען. אין
דעם פונקט זיינען מיר, ליבעראַלען, אימער אויף דער וואַך, און
מיר בעקעמפּפּען זיי פעסט. מיר פערלאַנגען חשבון פון יעדען
גראַשען; וויפּעל מיר קענען, רייסען מיר פון די מיליטערישע
הוצאות. יעדעס יאָהר, ביי דער דעבאַטע איבער דעם בודזשעט,
הויבט איינער פון אונז אויף זיין שטימע, אום צו פאַרדאַמען
דאָס אונגעזונדע וואַקסען פון דעם מיליטאַריזם. דאָס איז
אַבער נור וועגען דעם מיליטאַריזם. וואָס אָנבעלאַנגט אַבער
די מיליטער, די מוז דער שטאַט האָבען.

קאָלאָס האָט אונטערדריקט: „בעזאַנדערס, ווען מען
מערקונג האָט ער אויסגערדיקט אין אזא פראגע:

— זוי געהט עס אייערע ביידע זיהן, הערר האַפראט?

— איך דאַנק. די אינגלאַך געהט עס אויסגעצייכענט.
זיי פּרעהען זיך שוין בעצייטענס אויף זייערע אַפּיצערסקע מונ-
דירען. זיי ווילען ניט הערען פון אַנטימיליטאַריזם. דער עלט-
סטער וועט שוין דעם קומענדען זומער זיין אַפּיציער — דאָס
וועט זיין דער שטאַלין, בעזאַנדערס, פאַר זיין מוטער.

רודאָף האָט זיך אויפּגעהויבען:

— ליבעער פריינד — האָט ער געזאָגט צו גראַף קאַלנאָס
— איך מוז שוין געהן.

אַבער קאַלנאָס האָט ניט געלאָזען רודאַלף'ען אוועקגעהן.
און נאָכדעם, ווי מען האָט גערעדט נאָך אַ פערטעל שטונדע איי-
בער פערשיעדענע זאכען, און ביי וואָס רודאַלף האָט מייסטענס
געשוויגען, איז עס געווען דער האָפּהאט, וועלכער האָט זיך
אויפגעהויבען, אום צו געהען. איהם האָט קאַלנאָס ניט צוריקגע-
האַלטען.

און נאָכדעם, ווי זיי זיינען געבליבען אַליין, האָט קאַלנאָס
געזאָגט צו רודאַלף דאָצוי:

— איך דערקען אָן דיר, מיין ליבער רודאַלף, אז דו האָסט
זיך געערגערט. ווארום האָסטו איהם ניט געענטפערט?

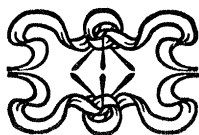
— אָט טאָקי דערפאר. קיין זאך פערשטיקט ניט אזוי מיין
האַלן, ווי פערדרום און צאָרן. אַ חוץ דעם, וואָלט איך דען גע-
קאָנט עטוואָס זאָגען, וואָס וואָלט געקאָנט ענדערען די איינגע-
געסענע אנויכטען פון דעם מאַן? פאר אַ גרויסען עולם אָדער
אין רייכסטאג וואָלט איך, אפשר, איהם געענטפערט, צוליב
דעם עולם, צוליב די, וואָס געפינען זיך הינטערען פענסטער,
אַבער דאָ — צו וואָס? ער וואָלט עס דאָך מיר ניט געגלויבט,
דאָס ער איז אַ געוועהנליכער ליבעראַל, פון יענע פאָרשריטס-בור-
זשויען, וועלכע פאראַליוזירען נור דעם פאָרטשריט. מיר גרוי-
פאר די דאָזיגע ליבעראַלען. עס זיינען מיר שוין ליבער די
קאָנזעקווענט-קאָנסערוואַטיווע, די ענטשלאָסענע רעטראַגאָדען,
די געהען דאָך וועניגסטענס אין די ריכטונג, וואו זייער ציעל
איז. אָבער דער סאָרט מענשען טרומיטערט, אז ער שטורעמט
נאָך לינקס, דערביי ווינקט ער מיט'ן אויג אויף רעכטס, און
ריהרט זיך ניט פון אָרט, און דערצו נאָך האַלטען זיי ביי די פאָ-
לעס די, וועלכע ווילען ווירקליך געהן לינקס... און פאר וואָס
פאר חכמים זיי האַלטען זיך דאָס, דיזע פרייהייטס-העלדען,
וועלכע קענען זיך בוקען און צופאַסען צו אלערליי יאָכען און
קייטען... זיי געהמען טאָקי דעם פּייל אין האַנד אריין, אָבער

זיי געברויבען איהם ניט. דער ליארעם, וואָס זיי מאַכען, נעהר מעטריג זיך זענען, קען נור וועה טהאָן די געהער־נערווען. אָבער די קיימען בלייבען גאַנץ, און דערווייל, אונטער די גע־געבענע אומשטענדען, זיינען דאָך די יאָכען און די קיימען גאַנץ ניצליכע אינסטיטוציאָנען... אפשר דארפען זיי ניט זיין אזוי שטייף, אָבער דער שטאַטט מוז זיי האָבען.

קאָלנאָס האָט געלאַכט :

— ווי דו היצסט זיך דאָס אַ קאַפּ! איך וויל ניט פערטהיי־דיגען בלאַנד און זיין סאָרט, אָבער גיסטו דען ניט צו, אַז, ווען אפילו מען וויל געהן פאָרווערטס גאַנץ ערנסט, איז דאָך זעהר ראטהזאם צו געהן לאַנגזאם? עוואָלוציאָן — דאָס לערענט אונז די גאַטור — איז אַ זעהר לאַנגזאַמער פּראָצעס.

— אזוי ווי מיר וואָלטען דאָס ניט געוואוסט! אָבער מיר ווייסען אויך, אַז דאָס ביסעלע, וואָס מיר טהוען זיך ווייטער אַרוק, איז דער רעזולטאַט פון דער גרעסטער איילעניש און פון דער גרעסטער קראפּט־אַנשטרענגונג פון די איינצעלנע קליינע מענשעלעך. איבעריגס, איך קען מיך ניט צופאַסען צו די אלע צופאַסער, און וועל מיט די מענשען אָפּברעכען, און דאָס גאַנץ אָפען.

דרייצעהנטער קאפיטעל.

פון מארט א'ט טאגע בוך.

יאנואר, 1892.

„ווען די זון איז אונטערגעגאנגען, איז די געשיכטע פון טאָג פארבוי.“ מיט די ווערטער האָב איך בעגרינדעט פאר רור דאָס פֿאַר'ען מיין ענטשלוס ניט צו שרייבען ווייטער מיין לעבענס-געשיכטע.

איך האָב איך ווידער ארויסגענומען א העפט, אין וועלכען איך וויל פארצייכענען ניט דאָס, וואָס מיר אנבעטרעפט, מיין שיקזאָל, נור דאָס זעלען-לעבען פון מיינע קינדער, אזוי פיעל, וויפיעל איך קען זיי פערשטעהן. זיינע קינדער זיינען ניט גליקליך. ווען איך האָב מיין בוך געענדיגט, איז אריינגערע-טען אווענדונג אין מיין לעבען, וועלכע — אין ראָמאַנען און אויף דער ביהנע — האָט דעם אנבליק פון אן אויסגאנגס-פונקט פון א ניט-פעררוואַלקענטען גליקליכען לעבען: גלענצענדע פעהעלטניסע, די געבורט פון א יורש, פערלאָבונג. איך האָב מיך אליין געלאָזט נארען, און האָב עס גערופען דאָס געזיכערטע גליק פון מיינע קינדער, וואָס זאָל קעלויכטען דעם לעבענס-אַבענד פון מיין לעבען.

אך, עס האַנדעלט זיך אָבער דאָ ניט וועגען מיין אָבענד; איך בעדויער נור, וואָס זייער יונגעס לעבען איז ניט אזוי שעהן און קלאָר, ניט אזוי אָהן וואַלקענס, ווי מיר האָט זיך יעמאָלט געדאַכט.

מיין אָרימע סילוויאַ... איהר מאַן נארט איהר — דאָס ווייס די גאַנצע שטאָרט. ער האָט געקויפט פאר זיין געליעבטע א גליין מאַיאַנטיק. ער פרובירט שוין גאָרניט צו פארבאָהאל-

טען זיך. און סילוויא ווייזט ניט ארויס די מינדעסטע אויפער-
זוכט — א סמן, דאָס זי איז גאַנץ גלייכגילטיג צו דעלניצקי,
אויב זי האַסט איהם ניט זאַגאַר. און אזוי איז זי איינזאַם!
זי האָט זיך ניט פערטרויט צו מיר, ווייל זי וויל מיר ניט וועת
טהאָן. גלויבט זי דען, האָט איך זעה ניט, ווי אונגליקליך און
אַהן פרייד איז איהר לעבען?

אין רודאָלף... ער טראַגט נאָך אַ גרעסערע לאַסט פון זאַרגען.
ער האָט גענומען אויף זיך די זאַרגען פון דער וועלט. ער ליידט
פון אלץ, וואָס איז טרויעריג אין דער וועלט, פון אלעס שלעכט-
טע, וואָס רופט ארויס שמערץ, פון אלעס נאַרישע, וואָס מאַכט
איהם אזוי עמפערט, פון אלץ, וואָס איז געמיין, וואָס מאַכט
איהם פיהלען אזוי עקעלדיג. „אַבער בעטראַכט האָך“ — האָב
איך ניט לאַנג צוריק געזאָגט צו איהם — דאָס שעהנע, דאָס גר-
טע, דאָס ליכטיגע, וואָס איז דאָ אין לעבען, און וואָס ווערט
אַלץ מעהר און מעהר... און דו העלפסט אויך מיט, אַז דיזע צור-
קונפט זאָל וואָס שנעלער קומען, איז דען דאָס ניט פאר דיר אַן
ערהויבענדע בעפרידיגונג? “ האָט ער אויף מיינע ווערטער גע-
שאַקעלט מיט'ן קאָפּ און געזאָגט: „ביז איצט האָב איך נאָך
גאָרניט אויפגעטהאָן. האַלט זיך נור אין איין פאַרבערייטען.
און קום אַלץ ניט צו דעם, איך זאָל עפעס אויפטהאָן. איך
בין, ווי דער שניטער, וועלכער האַלט אַלץ אין איין שלייפען
זיין סערפ, ווי אַ מאַלער, וועלכער הערט ניט אויף בלייפדער
צו פערשניצען...”

געוויס, ער איבערטרייבט, ער האָט שוין געטהאָן, נור ער
ווערט אַלץ געשמערט פון אַן אַקטיווען און פאַסיווען ווידער-
שטאַנד פון אנדערע... אַט איז ער געלאָפּען, אַלס קאַנדידאַט אין
רייכסראַט, איז ער ניט אויסערוועהלט געוואָרען... דאן האָט ער
געמאַכט אַ רייזע נאָך בערלין... געהאַט אַן אונטערדערונג מיט
ביסמאַרק... דער אייזערנער קאַנצלער האָט איהם צוריקגעוויי-
זען פונקט, ווי ער האָט עס געטהאָן מיט דעם אָבגעאָרדנעטען
ביהלער, מיט דעם פרינץ אַלדענבורג. ער האָט צו איהם גע-
זאָגט: „וועגען ענטוואַפנונג טאָר מען גאָרניט דענקען, וועניגער

פון אלץ אין דייטשלאנד, וואָס מוז זיך הימען אויף צוויי פראָנטען.

פון דעסטוועגען האָב איך אין מיין פריעדענס־פראָטאָקאָל געקאָנט אריינטראַגן נייע האָפנונגספולע ארטיקלען. אד, דאָס מיין פרידריך'ן איז ניט געווען באַשערט דאָס צו דערלעבען. זיכער וואָלט ער זיך אָנגעשלאָסען אָן די אלע פריעדענס־פער־איינען און קאָנגרעסען. דאָס אָבער וויל רודאָלף ניט טהאָן. איך בלייב אָבער דורך מיין קאָררעספאָנדענץ מיט די גלייכגע־זאָנענע פון אלע לענדער אין א שטענדיגער בעריהרונג מיט די טרעגער פון דער פריעדענס־אידעע, און מיין פראָטאָקאָל שפיגעלט אָפ די פערשיעדענע פאוען פון דער פאָרווערטס־געהענדער בעוועגונג, וועלכע ווערט נאָך דערווייל פארשפאָט און אינגאָריט פון דער גרויסער וועלט.

און דאָ זעה איך, ווי דער געהאנק, אַז די געוואלט־סיסטעם מוז אָבטרעטען איהר פלאַץ דער סיסטעם פון יושר, וואַקסט אלץ מעהר און מעהר און דרינגט אַריין אין אלץ העכערע קרייזען. „די כוואַליעס מוזען געהן אזוי הויך“ — האָט ערשט ניט לאַנג געזאָגט בזשערנסטערנע בזשערנסאָן פאר א פערזאמלונג אין דער פרייער לופט פאר צעהן טויזענד מענשען — די כוואַליעס פון דעם פריעדענס־געראַנקען מוזען געהן אזוי הויך, אַז זיי זאָלען אריינשפריצען אין די ערשטע עטאָזשען.

צו זיי וועלען דרינגען ביז צום טהראָן? די מענשען בע־הויפטען, אַז דאָס איז אונמעגליך, וויל די טהראָנען שטיצען זיך דאָך אלע אויף דער בעוואַפענטער מאַכט. אָבער וואָס זאָ־גען דען די מענשען ניט?

צו די נייסטע פערצייכנונגען אין מיין פראָטאָקאָל געהער־רען די פערזאמלונגען אין רוים: די אינטערפארלאמענטאַרישע קאָנפערענץ, וועלכע איז מיט בעוואַונדערונגסווערטטהער ענער־ניע פאָרברייטעט געוואָרען פון קאמער־מיטגליעד פאנראָלפי, און דער דריטער וועלט־פריעדענס־קאָנגרעס. זייער אָפֿיציעלע אויפנאַהמע אין קעניגליכען הויז. די ביידע קערפערשאַפטען האָבען בעשלאָסען אויפצוכויען פאר יעדע אַ צענטראַל־ביוראָ

אין בערן. דער געדאנק נעהמט אן אלזאָ מעהר און מעהר גע-
שטאַלט. זיינע פערטרעטער אָרגאניזירען זיך. דאָס, וואָס האָט
ביז איצט ארומגעשוועבט אַלס לופט, קייקעלט זיך צוזאַמען און
ווערט אַליץ געדיכטער. אזוי ענטשטעהען פלאַנעמען און פונקט
אזוי ענטשטעהען אינסטיטוציאָנען.

קאָלאָנאַס, וועמען איך האָב ערשט ניט לאַנג געוווּזען מיין
פּראָטאַקאָל, האָט צו מיר געזאָגט:

— איהר טראָגט דאָ צוזאַמען, מיין אָפטימיסטישע פריינדן,
אַלעס, וואָס פּאַסירט אין דער וועלט צו גונסטען פון אייער
ליבעלינגס-אידעע, און איהר לאָזט אויס אַלעס, וואָס פּאַסירט צו
איהר שאַדען. אייער זאַמלונג נעהמט ארום איין טויזענט
דעל פון דעם, וואָס ווערט טעגליך געטראַכט, גערעדט און גע-
טהאָן. פון די איבעריגע 999 טויזענדעל זאָגט אייער פּראָטאַ-
קאָל גאָרניט, אָבער די זיינען עס, וועלכע שפיעלען די הויפט-
ראַליע.

— יא, היינט, אָבער שפעטער? מיליאָנען שנעלעך בע-
גראָבען די בלום אין מערץ... ווער זיעגט אָבער? פרעגט נור
דעם פרייהלינג — די בלום.

— אָפטימיסטקע!

— מיט דעם נאָמען בעליידיגט איהר מיך ניט.

— דאָס האָב איך אויך ניט געוואָלט.

— אָבער דער נאָמען פאַסט מיר ניט. דאָס מיינט דאָך,
אז מען זעהט נור דאָס גוטע, און מען איז בלינד צו אַליץ, וואָס
איז שלעכט. איך זעה אָבער ביידעס: אָרמוזד און אהרימאָן.
דער קאַמפּף צווישען די ביידע געהט דאָך נאָך אָן. אין דעם ביר-
כעלע זיינען נור פּערצייכענט די זיעגע פון אָרמוזד, און דאָס נור
אויף איין פעלד, ער זיעגט אָבער נאָך אויף פיעלע אַנדערע. צום
ביישפיעל, ער האָט געמאַכט א סוף צו די מענשען, וואָס האָבען
געגלויבט אין גיהנום, און אויף זייער פּלאַץ האָט ער אוועקגע-
זעצט די קאָלאָנסעפּ.

— א קנאַפּער געווינס — האָט מיין פריינד געענטפּערט

מיט שפּאַס.

זייט די פריהעסטע צייטען האָבען ביכער געשפּיעלט אין מיין לעבען די ראָליע פון פּאַסירונגען. ווי האָבען עס אין מיין יוגענד אויף מיך געווירקט דארוין און באַקל, און ערשט ניט לאַנג צוריק טאַקסטאָי, מיט זיין בוך: „דער קעניגרייך פון גאָט איז אין איך!“ ווייל אַזעלכע ביכער ענטפּללעקען זיך פאר מיר אלס נאָך עטוואָס גאַנץ אַנדערעס, ווי בלוז וויסענשאַפּט-ליכע און ליטעראַרישע ערשיינונגען: זיי זיינען פאר מיר פא-קעלען, וועלכע בעלייכטען פאר מיר גאַנץ דונקעלע געביטען, און די, וועמען זיי בעוועגען, זיינען מענשען מיט נשמות פול מיט ליכטיגקייט.

מיט אַ קורצער צייט צוריק איז מיר אַריינגעפאלען אין האַנד אַ בוך, וועלכעס איז פאר מיר געוואָרען אַ פּאַסירונג, אַ גליקלי-כע פּאַסירונג. ניט אזוי דאָס, וואָס דער פּערפאַסער האָט גע-שריבען, האָט מיך אויפגעטרייסעלט, ווי דאָס, וואָס ער האָט עס געשריבען; דאָס איינער האָט געהאַט דעם איידעלען מוטא — מעג עס איהם זיין שטעלונג קאָסטען — אַרויסצושרייען דאָס, וואָס האָט אָנגעפילט זיין נשמה, וואָס דורשט נאָך דעם אמת. עס איז נור אַ דין ביכעלע: „ערנסטע געדאַנקען פון מאָריץ פּאָן עגירד“. די איבערראַשונג איז געווען גרויס. עגירד, אַבערלייטענאַנט ביי די הוואַרען אין פּרויסישען דיענסט, איז אַרויסגעטרעטען פון דער אַרמיי און איצט — וועט ער דערצו דעם כח האָבען? — וויל ער זיך אין גאַנצען אָבגעבען צו דער אויפגאַבע אויסצובויען אין — אין זיך אַליין און פאר אלע אַי-בעריגע דאָס, וואָס ער רופט די ערלייזונגס-לעהרע, און וועלכע ער פאַסט צוזאַמען אין די ווערטער: רעליגיאָן איז מעהר ווי אַ צוגאַב צום לעבען — אונזער לעבען גופא איז רעליגיאָן. און ראַש, איינע נאָך דער צווייטער, קומען זיינע שריפטען. ער ציהט אַלץ מעהר און מעהר די פּאָלגען פון זיין אידעע. דער האַרציגאַנט פון זיינע געדאַנקען ווערט אַלץ ברייטער. עס איז אַ פּרייד, דאָס אַזעלכע מענשען לעבען. אויפובלען האָב איך גע-וואָלט, דאָס — פּרייד, יובעל? האָב איך, די בערויבטע, אויפ-געשריבען די דאָזיגע ווערטער? איז דען נאָך דאָ די מעגליכ-

קייט פאר מיר צו פרעהען זיך? שפארט זיך ניט באַלד אריין דער פינסטערער, דער ערשרעקענדער געדאנק: ער איז ניטאָ מעהר מיט מיר צו טהיילען די פרייד? ... מעג די וועלט ווערען נאָך ווי שעהן, מעגען זיך איבער איהר אויסגיסען אלע אוצרות, אָבער די שווארצע פוסטקייט, אין וועלכע מיין ליעבסטער איז פערזונקען, בלייבט פאר מיר פוסט און שווארץ... אן אָבגרונד אָהן א באַדען. פונקט, ווי מען ווארפט א שטיין אין די טיפע־ניש, אום צו הערען, ווען ער פאלט אויף דעם גרונד, אזוי לאָז איך מאַנכעס מאָל מיינע געפיהלען — זאָרג און פרייד — פאָלען אין יענעם קבר־אָבגרונד, און הער זיך אין: „פרידריך, וואָס זאָגסטו צו דעם ענידי?“ — אָבער קיין ענטפער, שטום — אויף אייביג.

— ליעבע מאַרטאָ — האָט ערשט ניט לאַנג צוריק געזאָגט צו מיר מיינע אן אלטע קוזינע — איך פערשטעה דיך ניט. אימער־צו געפין איך דיך פערטיעפט אין צייטונגען און ביכער און אין אלעם נייעס, וואָס קומט ארויס: דיכטונגען, ערפינדונג־גען און בעוועגונגען — דאָס כאַפסטו אויף און אינטערעסירסט זיך דערמיט, מעג עס זיין ווי פאנטאַסטיש. און דערביי ער־קלערסטו, אז דיין לעבען איז געענדיגט, געשלאָסען. פון וואנען קומט צו דיר אזא ווידערשפרוך? אין אונזער עלטער איז דאָך טאַקי דאָס לעבען געשלאָסען, אפילו, ווען מײַס איינעם האָט ניט פאסירט אזא אונגליק, ווי מיט דיר. אין אזא עלטער האָט מען בלוז איין אינטערעס: דאָס שיקזאל פון די קינדער און איי־ניקלאך.

מיין גוטע קוזינע איז אלט זיבעציג יאָהר, און איך האָב עס גאַרניט גערן, ווען זי זאָגט צו מיר, וועלכע איז מיט צוואַנציג יאָהר אינגער פאר איהר: „אין אונזער עלטער.“ צו דעם קימערט זי זיך, אַ הויז וועגען איהרע קינדער און אייניק־לאַך, אויך וועגען דער בעקעהרונג פון קליינע נענערס און כינע־זער, וועגען די וואונדער פון לורד, וועגען דער ווידער־אויפ־

ריכטונג פון דער אלױעלטליכער מאַכט פון פּאַפּסט, און װעגען
נאָך אױעלכע זאַכען. אױף דאָס אלעס האָב איך אױהר אָנגעװױ-
זען אין מײן ענטפּער אױף אױהר פּראַגע.
— יא — האָט זי געזאָגט — די רעליכיאָן (אונזערע נאַנץ
פרומע רעדען אזױ אַרױס דאָס װאָרט) דאָס איז עטװאַס נאַנץ
אַנדערעס.

— מײנסטו אזױ? און איך מײן, אז עס איז אײנס און
דאָסזעלבע. עס איז נעמליך דער װאונש צו פּיהלען און צו
װירקען פאַר עטװאַס גרעסערעס, העכערעס, װי די נעכסטע
אײגענע, אָדער װי דאָס זײנען די אײנטערעסען פּון די אײגענע
קױנדער.

— אָבער, ליעבעס קױנד — (דאָס הער איך שװין מעהר
גערן, װי די װערטער „אין אונזער עלטער“) װי קענסטו עס נור
צוגלייכען דעם פּוסטען אױרדישען געפּילדער צו דער אײביגער
זעליגקױט?

איך האָב אָנגעהױבען צו רעדען פּון עטװאַס אַנדערעס,
פּונקט. װי איך פּלעג עס טהאָן מיט דער מוהמע מאַרײע, װען זי
פּלעגט אָנהױבען צו רעדען אױף די טעמאַ פּון „באַשערט“. מײן
קױזינע װאָלט דאָך מיך זאָװױזאָ ניט פּערשטאַנען, װען איך
װאָלט אױהר געװאָלט ערקלערען, אז עס איז דיזעלבע שטרעבונג
נאָך זעליגקױט, װאָס מאַכט די מענשען אײנטערעסירען זיך מיט
ערפּינדונגען, אײדעען, כעװעגונגען, פּון װעלכע זײ ערוואַרטען
דעם גן עדן שװין אױף הער ערד. אָדער װעניגסטענס די בײַ-
קומונג פּון די צרות, װאָס מאַכען אָן אזא גיהנום... דאָס איז
דאָך ניט װעניגער רעליגיאָן.

אך, דאָס דער אײן־און־דערזעלבער װאָרט בעטײט אזױ
פּיעל פּערשידענע זאַכען! דאָס מאַכט אזױ שװער די מענשען
צו פּערשטעהן אײנע די אַנדערע, און דאָס איז אױך די אורזאַ-
כע, װאָרום די מענשען זײנען אזױ אונגערעכט אײנע צו די
אַנדערע. רעליגיאָן מײנט אױך דאָס פּיהלען מיט'ן נאַנצען
האַרצען פאַר דאָס גוטע, פאַר דאָס רעכטע, פאַר דאָס הײליגע
און צו קעמפּען פאַר דעם. אָנצוקלאַמערען זיך מיט דער

נשמה אָן אַלץ, וואָס איז פון אייביגער שעהנקייט, פון ליכטיג
 גער קלאַרקייט, פון עהרפורכטיגעביטענדרער גרויסקייט. און
 דאָס געגענטהייל פון דעם אלעם, דאָס העסליכע, דאָס פינסטע
 דע, דאָס נידריגע, און, משהר פון אלץ, דאָס גרויזאמע צו בעי
 קעמפפּען וואו עס איז נור מעגליך. ווען מען איז נאָך דערצו
 געבונדען דורך אַ וואָרט, דורך אַ נדר (האָב איך דען ניט גע-
 שוואָרען צו איבערנעהמען פרידריך'ס אויפנאבע?) מוז מען
 זיין דאָפעלט רעליגיעז, פונקט, ווי אַ גלויביגער געבונדען פון אַ
 קירכען־נדר, מוז זיין דאָפעלט פרום. און אזוי פערפאָלג איך
 אַלע פאזען פון דער פריעדענס־בעוועגונג און בלייב — מיט
 דודאַלף און דורך דודאַלף — אין שטענדיגער בעריהרונג מיט
 אַלע די, וועלכע בעקעמפפּען מלחמה. דאָס איז, מיט וואָס
 איך לעב.

די פאָסט האָט מיר היינט געבראכט אַ בריעף:

בערלין, 12. 1. 92.

אייער נאָמען איז בעקאָנט צווישען די פערטרעטער פון אַ
 בעוועגונג, וועלכע פיהרט די מענשהייט, „אין דער הויך“, צו
 דער ערפילונג פון קריסטענטהום.

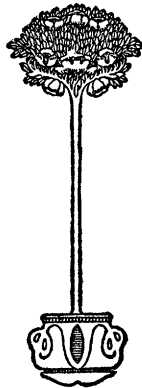
איך האַלט עס פאר מיין פליכט זיך צו דערנעהנטערען
 צו אייך, פול מיט אכטונג און מיך צו בעטראכטען, אלס איי-
 נעם פון יענע, וועלכע קעמפפּען מיט דער גאַנצער קראפט פאר
 די העכסטע שטרעבונגען. יעדער פיכער פון מיין לעבען גע-
 הערט דעם אויפבויו פון גאָט'ס קעניגרייך אויף דער ערד, גע-
 הערט דעם „ווערען פון קריסטענטהום“. דער נעהמט אריין
 אין זיך אַלע שטרעבונגען פון די מענשען.

איך בין דורכגעגליהט פון אידעאליזם, בין אָבער ניט קיין
 פאנטאָזיאָר. איהר האָט דאָ מיט א „מענשען“ צו טהאָן. אונט-
 ערשראָקען, אָבער אויך אונפערפיהרט, וועל איך געהן ווייטער
 אין די וועגען, וועלכע זיינען פאר מיר פאָרגעצייכענט. וואָס
 ס'רייטער, אומפאסענדער אונזער האַנדלען וועט זיין, דאָס אַ

ערעסערע ווירקונג וועט עס האָבען. וואָס ענטשלאָסענער, דאָס
 מעהר הייל וועט זי ברענגען, און וואָס מעהר אלע צוזאמען ווע-
 לען האַנדלען גלייכצייטיג, דאָס טיפער און דורכגרייפערער
 דער ערפאלג.

איצט אַלואַז מוז „עטוואָס ווערען“. איך האָב די איבער-
 ציינונג, (דאָס וואָרט גלויבען איז פאַר מיר ניט גענוג). דאָס
 מיר שטעהן פאַר דעם טויער, וועלכער פונקט אזוי צושיידט
 אונז, ווי ער פיהרט אונז אריין אין דעם צייט־אַלטער פון פער-
 פאַלקאָמונג. אַנצונעהמען די קליאמקע מיט דער קראפטפול-
 לער האַנד, שיינט מיר, איז די בערופונג פון אלע יענע, וועמען
 גאָט האָט דערצו די פעהיגקייט געגעבען.

דער אונערוואָרטעמער כהיעף האָט מיך פריידיג אויפגע-
 טרייסעלט. יא, עס וויל און עס וועט עטוואָס ווערען. נור
 קהעפטיג טרייסלען אָן יענע קליאמקע, און דער טויער וועט זיך
 עפענען.

פערצעהנטער קאפיטעל.

צוויי טעג שפעטער, נאך דעם קליינעם מיטאג־מאָהלצייט, האָט סילוויא ווידער זיך בעגעגענט מיט הונאָ ברעסער. דאָס מאָל איז עס געווען אין איהר מוטער'ס הויז.

ווען זי איז אריין אין איהר מוטער'ס צימער, האָבענדיג בדעה, ווי זי פלעגט עס אָפט, צו פערברענגען א פאָרמיטאָג שטונדע מיט איהר מוטער, האָט זי געפונען דאָרט אויך איהר ברודער און הונאָ ברעסער. דער לעצטער איז אויפגעשפרונגן גען, אום צו בעגריסען די אריינגעקומענע. לויט זיין גאנצער אימפיהרונג, האָט מען געזעהען, אז איהר אַנקומען האָט איהם צומישט. זיין געזיכט איז אָט רויט און אָט בלאַס געוואָרען. אָדער האָט עס גור סילוויא'ן אזוי אויסגעזעהען? ווייל אויך זי האָט זיך געפיהלט א ביסעל צומישט. יעדענפאלס, איהר געפיהל, איהם דעחושהענדיג, איז ניט געווען קיין אונאנגענעה־מער. פונקט פערקעהרט.

זי האָט ארומגענומען און זיך צוקושט מיט איהר מוטער, האָט די ביידע יונגע העררען געדריקט הערצליך די האַנד און האָט זיך אוועקגעזעצט. ברעסער האָט געוואָלט אוועקגעהן.

— ניין, ניין, ווארום ניט בלייבען, מיין ליעבער — האָט די באַראָנסע טיילינג צו איהם געזאָגט — בלייבט דאָך! מיר דריי זיינען גאנץ אָפט אַליין, און סילוויא זעט גערן אוטהייל־נעהמען אין דעם געשפרעך, אונטערבראַכען דורך איהר אַני־קומען.

— אזוי? וועגען וואָס האָט איהר גערעדט? — האָט סיל־וויא געפרעגט.

הונאָ, אוועקגעצענדיג זיך ווידער אויף זיין פריהעריגען פלאַץ, האָט געענטפערט:

— מיר האָבען גערעדט וועגען דער דיכט־קונסט. די הער־שאַפטען זיינען געווען אזוי גוט צו ברענגען דעם געשפרעך אויף מיין פאך, ווי דאָס פיהרט זיך, ווען, צום ביישפיעל, דער קאַר־זער, קומענדיג אויף דעם אינדוסטריעלען־באַלל, רעדט וועגען דער אינדוסטריע.

— דאָס איז ניט קיין ריכטיגע שילדערונג — האָט מאַר־טאָ אויסגערופען — רודאָלף האָט גערעדט לאַנג און ברייט איר בער די אלגעמיינע לאַגע, און איבער דעם דראַנג, וואָס ער פיהלט אָנצוהויבען עפעס צו טהאָן, און איהר זיינט עס געווען, וועלכער האָט געמאַכט די בעהויפטונג, דאָס מען קען די וועלט ניט איבערמאַכען, איידער מען האָט איהר ניט איבערגעדיכ־טעט, און דערביי איז ארויפגעקומען דער געשפרעך אויף די דיכט־קונסט.

— דאָס איז אָבער אין עצם דערזעלבער געשפרעך — האָט סילוויא בעמערקט — וועלכער איז געהאַלטען געוואָרען פון אונזערע צוויי דעבאַטאַנטען אין יענעם שטורעם־טאָג. זי איז פֿלוצלינג שטיל געוואָרען, פּעררויטלענדיג זיך א ביסעל. זאָל זי רעדען פון יענעם טאָג, און דערמיט ווייזען, ווי גענוי זי געדענקט אלעס, וואָס איז אין יענעם טאָג פאַרגעקור מען? זאָל זי, ווילענדיג אויפנעהמען דעם געדאַנק, וואָס האָט ארויסגעשוועבט פון הונגאַרס אויגען? זי האָט ארויסגעצוי־גען איהר האַנד פון דער מופטע און האָט געאַטהעמט אויף דעם האַלב־פּערהווייאַנעטען בלומען־קראַנץ, וואָס איז האַרט ביז איצט געלעגען.

איצט האָט רודאָלף גענומען דאָס וואָרט — איך האָב גע־ענטפּערט, דאָס די קונסט קען ניט ארויסברענגען קיין קולטור־ענדערונג. א געגענר ווערט געענדערט און אומגעוואונדעלט דורך וואולקאנישע אויפטרייסלונגען, דורך דאָס אַרייַנברעכען פון פּערפֿלייצונגען, אָבער ניט דורך די קולטיווירונג פון בלומען.

— בלומען־קולטיווירונג! — האָט ברעסער אויסגעשריען — אזוי ווי די קונסט וואָלט נור געווען א לוסטיג־אונשעדליך

שפיעל — אזוי ווי זי וואָלט אויך ניט פון צייט צו צייט געווען
 אזוי גליהענדיג, ווי די לאווא, וואָס שטרעמט ארויס פון די טי-
 פענישען פון דער מענשליכער נשמה...
 לאכענדיג, האָט זיך באַראָנעסע טיללינג אַריינגעמישט :

— איהר זיינט דאָך ניט אזא ענטהוויאסט... ווען איך
 דענק, וואָס פאר א נאַטירליכער, ניכטערער, כמעט טרוקענער
 מענשעס איז מײן אלטער פריינד, אייער פאָטער !

גאנץ אבזיכטליך האָט זי א גאָס געטהאָן דיזען קליינעם
 וואסער־שטראהל אויף הונגאָס פיערדיגען שטייגער פון רעדען.
 זי האָט געזעהען, מיט וועלכען אינטערעס איהר טאָכטער קוקט
 אויף איהם, און זי האָט זיך דערמאָנט אָן דעם, וואָס רודאָלף
 האָט איהר דערצעהלט אין דעם טאָג פון סילוויא'ס חתונה, אז
 הונגאָ איז אוועקגעפאָרען און איז ניט געווען צו איהר
 חתונה, ווייל ער האָט סילוויא'ן געליעבט.

— איהר געפינט, אז איך בין איבערשפאָנט, גנעדיגסטע
 באַראָנעסע? קען מען דען בלייבען אין מיין בערוף גאנץ ניכטער?
 מײן פאָטער איז דאָקטאָר און איך בין — — וואָס פאר א
 שאַדען, וואָס עס איז ניטאָ קיין בעשיידענער נאָמען פאר אונ-
 זער קונסט־צווייג — איינער קען זאָגען אָהן איהגענד אן אונ-
 בליס פון גאווה, פון גרויסהאַלטעריי : איך בין א סקולפּטאָר, איך
 בין א מוזיקער, אָבער „איך בין דיכטער“ קלינגט אזוי איינגע-
 בילדעט, אזוי בעריהמעריש, ווייל מיט דעם וואָרט דיכטער
 ווערט אויסגעדריקט ניט בלויז די אחייט, נור אויך דאָס, וואָס
 ער האָט שוין פאָלשטענדיג בעהערשט דעם מין קונסט... און
 ווייל איך בין דעחפון נאָך אזוי ווייט, דארף איך מיך ניט רופען
 „דיכטער“, נור א ווערטער־שמייער, א טרוים־צוימער —

— צוימער מיינט אָבער אויך דאָסזעלבע, עס מיינט, אז
 איהר זיינט דער זיעגער — האָט סילוויא געזאָגט.

— אויב אזוי, נעהם איך אויך דעם נאָמען צוריק און עס
 איז דאָך אויך ריכטיג. ניכער ווער איך בעזיענט פון מיינע
 חלומות, איידער די חלומות פון מיר. עס שפּאַרען זיך צו מיר
 בילדער, געשטאַלמען, און פערלאַנגען אויסגעדריקט צו ווערען.

און זיי לאָזען מיך ניט גאָב, איידער איך שמועד זיי צו צום פאפיר...

— און אזוי מיינט איהר עם די וועלט אומצודיכטען ?

— אבוזיכטיך ? לויט א געוויסען פלאן? ניין, דאָס ניט דער געניוס פון דער קולטור בויט פון זיך זעלבסט איבער די וועלט, ער צווינגט נור די קינסטלער א פאָר בוי־שטיינער צו צוברענגען, און זיי ווייסען גאָרניט דערפון.

— פון זיך אַליין אָבער טהוט זיך גאָרניט — האָט רודאָלף געזאָגט.

— ווען איך בין נאָך פובליציסט געווען און האָב געפלאָ- געוועט צו דעהאנירען א גרויסע צייטונג, האָב איך געטראכט אזוי ווי איהר, גראַף דאָצקי : צו ווירקען אויף די וועלט דורך פערשיעדענע רעפארמען. דאָס איז מיר אָבער אין גאַנצען פערלאָרען געגאַנגען, זייט איך האָב זיך איבערגעגעבען צו דער ריכטיקונסט, צו דער לידישער און דאמאטישער שאַפונגס־ קונסט. אפשר אויך דעהפאר, ווייל איך האָב אין גאַנצען אויפ־ געגעבען דאָס לעזען פון צייטונגען, קימערט מיך גאָרניט וועגען דעם, וואָס קומט פאָר טאָג־טעגליך, און האָב זיך פערטיעפט אין די דיכטער־ווערק פון דער אַלמער און נייער צייט. האָ האָט זיך פאר מיר א גאַנץ נייע פאנטאַזיע־וועלט ענטפלעקט, בע־ פעלקערט פון טויזענדע געשטאַלמען: געטער, העלדען, קעניגע, פּעען, הייליגע געשטאַלמען, וועלכע זיינען ארויסגעשטילען פון די קעפ פון האָמער, דאנמע, שעקספיער, קאָרנעל, געטהע, שוין ניט דעדענדיג פון די נייע און די סאַמע נייסטע און איך האָב געליענט אַלע מאָדערנע, אויך די רוסען און סקאַנדינאווער. און דאָך זיינען עס ניט נור די ערדיכטעמע מעשעפעניסע, וועל־ כע האַלמען מיך געפאַנגען, נור אויך די מעכנישע זייט פון דער דיכטונג; דער סטיל, די מוזיק פון דער שפּראַך, די גרויסע קונסט אויף דעם אינסטרומענט פון וואָרט... דאָס איז עס, וואָס ענטציקט מיך, און וואָס איז מיין עהרניי צו מאַכען פאר מיין אייגענס. שעהנקייט, שעהנקייט — דאָס זעהט מיר אויס

איז די העכסטע ענטפלעקונג פון אונזער געניוס... און וואָס מען קען נור מעהר שעהנהייט שאַפֿען, דאָס מאַכט רייכער און אייִ דעלער אונזער גאַנצען מענשענגעשלעכט... אויף אזא אופן קען אויך דער איינצעלנער קינסטלער, ווען ער שטרענגט נור אָן זיין ליעבענדע קראַפט, ווירקליך פֿעהגרעסערען דעם אוצר פון קולטור, ווירקליך באַרומירען זיין געהירען און דעם געהירען פון זיינע מיטמענשען, ואון אזוי העלפֿען אין דער ענטוויקלונג פון דעם מענשענ־גייסט, בעסער, ווירקואַמער, ווי דורך אלע פּאָלי־טישע, עקאָנאָמישע און סאָציאַלע ספּעקולאַציאָנען און רעפּאָר־מען. ואיך קען באַרניט אויסדריקען, ווי גלייכנילטיג, נאָך מעהר, ווי עקעלדיג עס איז מיר אָט דאָס גאַנצע קליינליכע מהועריי אין דעם עפענטליכען לעבען. מען זעהט דאָך, ווי קליינליך עס זייגען די אינטערעסען, ווי פלאך עס זיינען די פֿערטרעטער פון גרויסע אידעען, און ווי געמיין און העסליך עס איז די ארט און ווייזע פון זייער קאַמפּף. עסטהעטיש ווירקען — אין דער פּאָליטיק — ווירקען העכסטענס די געוואלט־מענ־שען, דערפון קומט דאָס בוקען־זיך פאר א נאָפּאָלאָן אָדער א ביסמאַרק.

רודאָלף האָט זיך פּלוצלינג אַ קלאַפּ געמאָהאָן אין שטעהען און געזאָגט:

— איהר האָט דאָ פאר מיר אַ גאַנץ נייעם געזוכטס־פונקט ענטפלעקט, ליעבער ברעסער. פּאָליטיקער און קינסט־לער האַלטען גאַנץ וועניג איינע פון די אַנדערע, זיי פֿערשטע־הען זיך נישט. זייערע טהעטיגקייטען זיינען ווי אָבגעזונדערט. איך זעה אָבער, ווי זיי זאָלען זיך קענען צוזאַמענקומען, זיך פֿעראייניגען: אַלס ערשטער און העכסטער פּרינציפּ דארף אַנ־ערקענט ווערען, נישט נור אין די פֿערשידענע צווייגען פון קונסט, נור אין דער קונסט פון לעבען און אין דער רעגירונג־קונסט, דײַ שעהנ־קייט. און דאָס, וואָס זאָל פיהרען די, וועלכע קירע־ווען די שיקזאַלען פון די פֿעלקער, דארף זיין בענייסטערונג. נישט אויסגערעכענטקייט.

מאַרטא האָט צוגעוואָרפֿען איהר זוהן אַ דאַנקבאַרען בליק.

איצט איז אָנגעמעלרשט געוואָרען א נייער גאָסט.

דאָס איז געווען גראַף קאָלנאָס. נאָסרעם, ווי ער האָט
בעגרייטט אַלעמען און זיך אַעקוועזעצט, האָט ער געזאָגט:

— איך בין געקומען, אום — ניין, דערווייל נאָך ניט,
אום שוין זיך צו זעגענען מיט אייך, נור אייך אָנצוזאָגען וועגען
מיין באַלדיגען פערשווינדען. מיך האָט ווידער אָנגעכאַפט מיין
חשק צו רייזען.

— אָה, וועה — האָט מאַרטאָ אויסגעשריען — איהר
ווילט אַלזאָ ווידער פערשווינדען פון אונז פאר א יאָהר אָדער
צוויי, און איך קען אזוי לאַנג אָהן אייך ניט אויסקומען... וואָר
היין דאָס מאָל?

— דאָס מאָל נאָך אינדיען — דאָרט בין איך נאָך ניט
געווען, און, אפשר, וועל איך זיך נאָך אַריבערכאַפען אין יאַפּאַן.
סילוויא האָט געלאַכט.

— אַריבערכאַפען זיך — דאָס איז גוט געזאָגט.

— ווילסטו מיטפּאָהרען? — האָט זיך קאָלנאָס געווענדעט
צו רוֹדאָלף. דער לעצטער האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ אויף
צייַן. — אָבער וואָרום פרעג איך נאָר? ווען מען האָט ווייב און
קינד, מוזער און שוועסטער, האָט מען ניט יענעם עקזאָטישען
חשק און ניט די שטרעבונג נאָך ווייטקייט, וועלכע פאַקט מיך,
דעם איינזאַמען, אלע פאָר יאָהר, און זאָגאַר נאָך איצט, אין
מיינע אלטע יאָהרען. ווען איך ווער אזוי גוט מיט פון דעם
לאַנגווייליגען, איינטאָניגען לעבען דאָ, פון דעם טריטש-האַמטש
פון דער געזעלשאַפט, פון דעם קוויטש-קוואַטש פון דער פּאָלי
טיק, האָן מוז איך מיך אָכפרישען אין אַ גאַנץ פרעמדער לאַנד-
שאַפט, צווישען מענשען, וועלכע ווייסען גאָרניט וועגען מיר,
זוי איך ווייס ניט וועגען זיי. דאָרט לייען איך ניט קיינע איר-
ראַפּעאישע צייטונגען, דאָרט גיב איך קיינעם ניט מיין אַדרעס,
כדי מען זאָל מיר ניט קענען שרייבען, וואָס עס הערט זיך
נייעם.

קאָלנאָס איז ניט לאַנג פערבליבען. ער האָט צוגעזאָגט

אָבער צו קומען דעמזעלבען אָבענד צוריק, אום צו שפּייזען
נאָנץ אַליין מיט מאַרטאָ.

— איך מוז אייך נאָך גוט געניסען, אידער איהר אנט-
לויפט פון אונז — האָט מאַרטאָ צו איהם געזאָגט — איהר גע-
הערט צו יענע וועניגע מענשען, וועמעס עקזיסטענץ איז פאר
מיר א וואוילטהאַט. אייך קען איך אַלעס זאָגען, וואָס איך האָב
נור אויפ'ן האַרצען.

ווי נור קאָלנאָס איז אוועק, זיינען באַלד געמעלערט געוואָר-
ן דען נייע בעזוכער: די גרעפּין האַנג און איהרע פיער טעכטער.
מיט דער געלעגענהייט האָט זיך ברעסער בענוצט אום צו
געזומען אבשיעד. דאָס מאָל האָט איהם מאַרטאָ שוין ניט צו-
ריקגעהאַלטען.

די ראַנעס האָבען געהערט צו די נאָהענטסטע גוטס־בע-
זיצער פון ברוננהאַף, און צווישען די ביידע פאמיליען זיי-
גען געווען די העכסט־פּריינדליכע בעציהונגען. אין דער צייט,
ווען עס האָט שטאַטגעפונען סילוויא'ס חתונה, זיינען די ראַ-
נעס געווען אויף א ריזע אין אויטאָליען. ווען ניט, וואָל-
טען די פיער שעהנע טעכטער זיכער געווען סילוויא'ס „בלה-
מיידלאך“. צו זעהען דיזע פיער שעהנע מיידלאך צוזאמען איז
ווירקליך געווען אן עסטהעטישער גענוס. אלע פיער, הויך און
שלאַנק, פון אן אריסטאָקראַטישען און דערביי נאַטירליכען חן
איז זייער גאַנצען וועזען. די עלטסטע פון זיי, קאַישטאַנע,
דריי־און־צוואַנציג יאָהר אַלט, האָט געהאַט פיינע, רעגעלמעסי-
גע געזיכטס־ציגע, דונקלע האָר און שוואַרצע אויגען. די צוויי-
טע, קריסטינע, דריי יאָהר אינגער, איז געווען קאַשטאַנע-
ברוין, מיט א לעבעדיג־שטיפּערישען קאַפּריונגעם פנים. און די
ביידע אינגערע זיינען געווען א צוויילינג, אַכטצען יאָהר אַלט,
עללאָ און בעללאָ, אזוי שטאַרק עהנליך איינע צו די אַנדערע, אַז
מען האָט זיי געקאָנט פּערביימען. ביידע זיינען געווען העל-
בלאָגנד מיט זאַנפטע, בלויע אויגען און מיט פנים־ער פון מאַראַ-
עס. דער צוויילינג איז געווען אימער אַנגעטראָגן אין עהנלי-

בע קליידער, די צוויי עלטערע פערשיידענען. אלע זיינען געווען געקליידט מיט דער העכסטער איינפאכקייט.

די ראנגנס האָבען פערנומען א פראָמינענטען פלאץ אין דער געזעלשאַפט. ער האָט געהאַט איינעם פון די העכסטע עמ־טער אין קייזערליכען הויף. זי איז געווען א פירשטין פון גע־בורט. אַ הויז די פיער שעהגע מעכטער האָבען זיי נאָך געהאַט צוויי זיהן, ביידע אין מיליטער־דיענסט. דער עלטערער, נאָך נישט אין גאַנצען דרייסיג, איז שוין געווען אולאנגען דייטמייס־טער, דער אַנדערער א לייטענאַנט ביי די דראַגונער.

אין ווען האָבען די ביידע פרויען — מאַרטא און גרעפין ראַנגע — געמאַכט זיך גאַנץ זעלטען, ווייל, וועהרענדיג די ערש־טע האָט געלעבט גאַנץ צוריקגעצויגען, האָט די אַנדערע, צוליעב איהרע מעכטער, מיטגעמאַכט אלע אונטערהאַלטונגען פון דער גרויסער וועלט: אַלערליי בעללער, פיקניקס, יאטערן, טהע־אַטערע, צדקה־כאַזאַרען, און אזוי ווייטער. אָבער דערפאַר דאָס יעפמער פלעגען זיי זיך זעהען, לעבענדיג אויפ'ן לאַנד אין זייערע גיטער. פאַר מאַרטא איז עס אימער געווען א הערצליכע שרייד צוזאַמענצוקומען מיט דער פאַמיליע, בעזאַנדערס, אין זייער אייגענער היים.

דאָס לעבען דאָרט האָט אין ישׂרעל ריכטונג געקאָנט גיל־טען, אַלס דער מוסטער פון א גליקליכען און האַרמאָנישען מענשען־גורל. א גאַנץ געניגענדער רייכטהום, א גלענצענדע סאַציאַלע שטעלונג, א געגענזייטיגע ליעבע צווישען אלע מיט־גליעדער פון דער פאַמיליע, א לוסטיגער פערברענגען פון די זעג אין רעגעלמעסיגע בעשעפטיגונגען, אין מוזיצירען, לעזען, שטרילען, מאַלען, רייטען, געמיינזאַמען שפּאַצירען, געהן אין אַלערליי שפּיעלען. די מידלעך, יונג ווי זיי זיינען געווען, האָבן בען בעסער געליעבט דאָס לעבען אויפ'ן לאַנד, ווי אין שטאָרט. דאָס מיטמאַכען אין די ווינטער־פּערזאָניגענס, איז פאַר די ראַעענס געווען מעהר די ערפילונג פון א פליכט פון זייער שטאַנד, זוי א ווירקליכער פּערזאָניגען. אין מאַי, ווען דער וועלטליכער נאַכט־סעזאָן שלאַגט זיינע העכסטע כוואַליעס, זיינען זיי שוין

אימער געווען פול מיט אונגעדולד צו פערלאָזען וויען, אום זיך צוריקצוקעהרען אין זייער געליעבטען האנגעגלעסט, וואָס האָט זיי צוגעצויגען צו זיך מיט דער צירונג פון זיינע אויפבליהענע דע בלומען און מיט זיינע בליהענדע קאשטאַנען־בויםער. און זוען ווינטער פלעגט קומען, פלעגען זיי, ווי ווייט נור מעגליך, אָבלייגען דאָס איבערפּאַהרען נאָך וויען. זיי האָבען געליעבט צו גלייטשען זיך אויף דעם פּערפּראָרענעם טייך פון שלאָם, און די לאַנגע אָבענדען צו פּערברענגען ארום דעם פּאַמיליען־טייש מיט אַ האַנד־אַרבייט בעשעפּטיגט. פאַר קריסטמעס האָבען זיי בשום אופן ניט געוואָלט פּערלאָזען זייער גוט. דער יו"ט האָט געמוזט געפּראַוועט ווערען אין דעם האנגעגלעסט מיט דעם גרויסען קריסטמעס־בוים אין דעם ביליאַרד־זאַל, מיט די זמתות פאַר אלע דאָרף־קינדער און מיט נדבות פאַר אלע אַרד־מע, וועלכע זיינען בעשענקט געוואָרען מיט זעלבסט־געשטריקטע וואַרימע אונטערקליידער און טיכער.

מאַרטא פלעגט זעהר גערן רעדען מיט גרעפּין ראַנע, וועלכע איז געווען מיט איהר פון איין עלטער. אמת, דאָס אין זייער יוגענד האָבען זיי זיך גאַנץ וועניג געקאַנט, כמעט ווי זאַהניט — ערשט דורך די שכנה־שאַפט צווישען ברונהאָף און דאַנענסבורג זיינען זיי געוואָרען גאַנץ איינטיים זייט אייניגע יאָהרען — דאָך האָבען זיי ביידע גערן גערעדט פון דער אלטער צייט, פון די זימען און אַנשוואַונגען, וועלכע האָבען גע־הערשט אין דער וועלט, ווען זיי זיינען נאָך ביידע יונג געווען, און וועגען דעם, וואָס עס איז פּאַהגעקומען אין יענער צייט. גרעפּין ראַנע איז אין איהרע געזינגען געווען פיעל קאַנסער־וואַטיווער, ווי מאַרטא, כאָטש זי איז געווען פיעל ליבעראַלער, ווי די מעהצאַהל פרויען פון איהר שטאָנד. אויף האַלבען וועג זיינען זיי זיך ענטגעגען געקומען. די גאַנץ ראַדיקאַלע אידעען פון מאַרטא האָבען ארויסגערופען אַ געוויסע סימפּאַטיע ביי דער גרעפּין ראַנע, און דער פּאָלשמעטריגער גלייכגעוויכט פון דער עהרליכער, טאָלעראַנטער גרעפּין ראַנע, ניט קוקענדיג אויף די פּערישערענהייט אין אַנויכטען, האָט געמאַכט איהר

ווירקונג אויף מארטא. עס איז געווען עטוואָס בערוהיגענדעס און האַרמאָנישעס אין גרעפֿין ראַנעג, ווי אַן אַלץ, וואָס איז פֿון איין גוס און פֿון איידעלען מעטאַל.

מיט אויפֿריכטיגער פֿרייד האָט מאַרטא בעגעגענט איהרע געסט.

— אָה, זעהט מען אייך וויערער, איהר וואַנדערערדע כע־שעפעניסע.

די פיער מיידלאַך האָבען געקושט מאַרטא'ס האַנד.

— ניט וואַנדערער, נור נאַכטוואַנדערער זיינען מיר — האָט גרעפֿין ראַנעג געזיפֿצט. נעכטען אויפֿ'ן באַלל ביי פֿאַללאַוויצינאַ, היינט ביין ערץ־הערצאָג לודוויג וויקטאָר, מאָר־גען אין מיניסטעריום דער אויסערען —

— נו, נו, פֿערנגיגען האָט איהר דאָך דערפֿון — האָט גע־זאָגט מאַרטא — איך מיין די קינדער. דער גורל פֿון די מאַמעס אויף די בעללער איז, נאַטירליך, אועלכער, וואָס מען קען ניט שטאַרק מקנא זיין.

די מיידלאַך מיט סילוויא און רודאָלף זיינען אוועק אין אַ צווייטען ווינקעל פֿון צימער, וואו זיי האָבען גערעדט נאַנט הויך און לעבעדיג אזוי, דאָס די ביידע עלטערע דאמען האָבען גע־קאָנט רערען צווישען זיך, ניט ווערענדיג געהערט פֿון קיינעם.

— איך קען דיך פֿערזיכערען — האָט גרעפֿין ראַנעג גע־זאָגט — ניט נור פֿאַר די מאַמע, נור אויך פֿאַר די קינדער איז ניטאָ קיין פיעל פֿערנגיגען אין אונזער וועלט...

— יא — האָט מאַרטא בעשטעמיגט — דאָס האָב איך אויסגעפֿונען, ווען סילוויא איז נאָך געווען אונפֿעהירראט... די היינטיגע וועלט יונגע לייט איז גאָר אזוי, איך ווייס ניט, ווי זאָל איך עס זאָגען.

— זאָג זייער אייגענעם ליעבלינגס־וואָרט: „פֿאַד“. דער־מאָנסטו דיך אַן אונזער צייט, וואָס פֿאַר אַן אונטערשייער — ווי מען האָט זיך עס אונז, יונגע מיידלאַך, אין ליעבע ערקלערט, זאָגט דאָס איז, לאַמיר זיין אויפֿריכטיג, דאָס געשמאַקסטע אין

די וועלטליכע פערזענליכענס. מען האָט געפליהט, אָדער ווי מען פלעגט עס זאָגען, „פאסיאָנען“ האָבען געמוזט אויפפלאַקען דען.... דאָס אָבער האָט אלעס אויפגעהערט. אונזערע יונגע מענער פערליעכען זיך ניט מעהר — וועניגסטענס, ניט אין אונזערע מיידלאך.

— ניין, אין ביהנען פרינצעסינס — האָט מאַרטא גע-

זאָגט.

גרעפין ראנעג האָט ווייטער גערעדט:

— און וואָס טאָנצען אנבעטרעפט, מוז מען די יונגע לייט איינפאך צווינגען. דערביי זיינען די מייסטע, וועמען מ'קען נאָך כאַפּען, אזוי ניט־אינטערעסאנט, אזוי לאַנגווייליג, אזוי גאָרניט פּעראינטערעסירט.... זיי טאָנצען א פאָר זענען, ווייל מען מוז דאָך. און צו די אָבענדען קען מען זיי גאָרניט קריגען. וויפּיעל מאָל האָט עס שוין געטראָפּען, אז ביי אועלכע צוזאמענקינפֿט מע זיינען געווען נור פרויען, מיט דער אויסנאָמע פון א פאָר אַלמע גענעראלען און דיפּלאָמאטען. אויף די בעללער געפינט מען נאָך די מענליכע יוגענד, אָבער די קומט צו זיי לויט א בע־פעהל, און די מעהרצאָהל פון די טענצער בעשטעהט פון גאַנץ יונגע גימנאַזיסטען. פאָטער, מוטער, זעכטער און אינגלאַך — דאָס זיינען די, וועלכע מען געפינט אויף אונזערע בעללער. אויך יונגע פרויען זעהט מען דאָרט גאַנץ וועניג. זיי האָבען זייערע אייגענע מאָדעלייטען און שפּיעל־פּארטיס, און אהין געהען אונזערע העררען מעהר גערן.

— אפשר וועט די מאָדע פון טאָנצען אין גאַנצען אָב־שטאַרבען — האָט מאַרטא געזאָגט — עס איז שוין אזוי. די וועלט ענדערט זיך.

— ליידער.

— איך זאָג ניט ליידער. פּלאַץ פאר דאָס נייע. אלזאָ,

לאַנגווייליגען זיך דיינע טעכטער?

— לאַנגווייליגען? אונזין! הערסטו, ווי זיי לאַכען דאָרט

מיט דיינע קינדער? זיי זיינען, א דאַנק גאָט, אימער אין אַזאַ גוטער שטימונג.

— ווי געהט עס דיין מוטער?

— א דאנק. ניט זעהר גוט. זי פיהלט איהרע 85 יאָהר... מיר זיינען זעהר פיעל ביי איהר.. יעדען אָבענד ברענגט צו ביי איהר איינע פון מיינע מיידלאך. און אָפט קעמפפּען זיי צוויי-שען זיך פאר די פּריווילעגיע צו פּערברענגען אן אָבענד מיט דער גרויסמוטער, איידער צו געהן צו א באַל. איצט אָבער — די גרעפּין ראַנעג האָט זיך אויפגעשטעלט — מוזען מיר וויי-טער געהן. קינדער, קומט!

— דאָס איז אָבער געווען א קורצער בעזוך.

— מיר האָבען נאָך אונגעפּהער זיעכצעהן וויזימען צו מאַכען. נעכסטענס וועל איך קומען צו דיר אויף א גאַנצען נאַכמיטאג, און דאן וועלען מיר זיך שוין ריכטיג אויספּלויירערען. — טוה דאָס, מיר האָבען דאָך אזוי פיעל צו דערצעהלען איינע דער אנדערער.

— נאָכדעם, ווי די געסט זיינען אוועק, האָט רודאָלף אויסגערופּען:

— די געסט זיינען מיין אונגליק. עס איז אן אמת'ער יאָמער.

— אָבער, אָבער — האָט מאַהטא געזאָגט צו איהם מיט א פּאַרוואורף — ווי קענסטו דאָס זאָגען? איך קען ניט קיין ליכערע, אכטונגסוויידיגערע מענשען.

— אָט אין דעם איז טאָקי דער אונגליק... זאָל איך דיר דאָס פּרקלערען?

— יא, איך בין זעהר נייגיריג.

— נו, איך דערמאָן זיך צו האָבען איינמאָל ארויסגעגעבן בען א בעפעהל צו אונזער גערמנער, ער זאָל אויסהאַקען א גע-זויסען בוים, וועמעס שטאַם איז געווען אין גאַנצען פּוסט. אין דעם נעכסטען שטורם וואָלט ער געקאָנט אומפּאלען, און דער-ביי פּיעלייכט אַנטהאַן פיעל שאַדען. אַלזאָ, איז עס געווען גלייך כער איהם אויסצוהאַקען, און וועהרענד איך האָב ארויס-געערדט מיין טוידט'אורטהייל, האָב איך ארויפגעקוקט צום

שפיץ פון בוים און דערזעהען דאָרט א פויגעל־נעסט, פן וועל־
 כען די יונגע האָבען ארויסגעשטעקט זייערע קעפעלעך, און די
 אַלמע זיינען געפלוּיגען ארום זיי. איך האָב דאן גלייך מיין
 כעפעל צום גערטנער געענדערט: „לאָז עס שמעהן — האָב
 איך צו איהם געזאָגט — אפשר וועט נאָך דער בוים אויסהאַל־
 טען דעם גאַנצען זומער. פערשמעהטו, וואָס איך מיין? אזוי
 שמעהען מיר, די זאָגענאָמע רעפאָרמאַטאָרען, פאר די צופויל־
 טע געזעלשאַפטס־אָרדנונגען, און מיינען, אז דאָ דארף מען גע־
 ברויכען די האַק. אויבען אָבער, אויפ'ן שפיץ, איבער דעם פוס־
 טען שטאַם, האָבען די ליעבע גליקליכע פויגעלעך זייער נעסט
 אויפגעפלאָכטען. זייער גאַנצער עקזיסטענץ הענגט אָב פון
 דער עקזיסטענץ פון דעם בוים. וואָס אַהט זיי, וואָס דער בוים
 איז אינערליך פערפנילמ, אזוי לאַנג, ווי די גרינע בלעטער זיי־
 נען דאָ אזוי פיעל אויף דעם צווייט, וואו זיי לעבען? דאָ וואוּי־
 נען זיי און זינגען און האָדעווען אויף זייערע יונגע. און
 זעהסטו, דעמועלבען איינדרוק מאַכט אויף מיך דאָס בילד פון
 אַ פאמיליע, ווי די האַנעס. זייער גאַנצער גליק, זייער גאַנצער
 כבוד שטיצט זיך אויף די אינסטיטוציאָנען —

— איך פערשמעה — האָט מאַרטאָ דערענדיגט — אויף
 די אינסטיטוציאָנען, וועלכע זיינען אינערליך צופוילמ, און גע־
 גען וועלכע דו ווילסט אויפנעהמען אַ קאמפּ.

— יא, און אויף אזא אופן ווערט פאר מיר דער קאמפּ
 שווערער. וואָלטען שוין אלע צווייגען געווען פארדארטע, און
 וואָלטען אָנשטאַט די ליעבליכע זינגפויגעל געווען עקעלדיגע
 ווערים אויף די בוימער, וואָלט מען ניט בעדארפט פיעל טראַכ־
 טען ביין האַקען... וואָלט די אַריסטאָקראַטיע געווען דורכאויס
 פערדאָרבען, און וואָלטען אלע סאָלאַטען געווען ווילדע רוי־
 בער, ווי גרינגער וואָלט עס געווען צו קעמפּען געגען אלע אַרי־
 סטאָקראַטען־פּרוויוילעניען און געגען דעם מיליטאַריזם... אָבער,
 ווען מען זעהט אזעלכע פאמיליען, ווי דיזע, וועמעס גאַנצער
 טראַכטען און לעבען הענגט אָב פון די טראַדיציעס, ווי דער

פויגעל'נעסט אויף דעם צווייג — וועמעס זיהן דיענען אלס סאָלדאַטען מיט פרייד און שטאַלץ, וועמעס טעכטער זיינען בעשטימט צו מאַכען זייערע נעסטען אויף דעם נעכסטען צווייג, און דערביי זיינען זיי אזעלכע לייעבע, ריינע בעשעפעניסע, ווי דאָס זיינען, צום ביישפיעל, די האנעג־מיידלאך (איך בין זיך מודה, אז ווען איך וואָלט געווען פריי, וואָלט איך זיך געקאָנט פערליעכען אין די קאיעטאנע) — יעמאָלט פערלירט איינער דעם חשק צו צושטרען, און זיך מיט דער האק בענוצען....

— און — האָט איהם סילוויא אונטערבראַכען — מען זאָגט דאן דעם גערטנער: „לאָז עס דערווייל“, כפרט — האָט זי צוגעלייגט, ווען מען אליין געהערט, ווי דאָס איז דער פאָל מיט אונז, צו דעמזעלכען פויגעל'נעסט.

פופצה הנמער קאפיטעל.

דעם אָבענד אין סילוויא געגאנגען אין די אָפּערא. מען האָט געשפּיעלט „דער פּראָפעט“, אין וועלכער גראַף דעלניצקי'ס „פּלאַם“ האָט נישט געהאַט קיין ראָליע. סילוויא פּלעגט נור גע- הען צו יענע אָפּעראַס, אין וועלכע יענע האָט נישט געזונגען.

זי איז געווען אַליין אין איהר לאַזשע. איהר מאַן האָט איהר נור בעגלייט ביז צום טהעאטער, פּערלאָזענדיג איהר מיט דעם אויסרייד, אז ער דארף אטוועזענד זיין ביי א וויכטי- גער זיצונג. פאַר איהם איז נישט געווען קיין לאַנגווייליגערע זאך, ווי צו זיין אויף אָפּעראַס, וועלכע זיינען נישט בעלעבט גע- וואָרען דורך דאָס זינגען פון זיין געליעבטער.

סילוויא האָט זיך איבערגעגעבען צו דעם גענוס פון די טענער, וואָס האָבען אַרויסגעשטראָמט פון דער ביהנע און אַר- קעסטער. עס איז געווען א שווערמוטהיגער גענוס, ווייל זי האָט צו דערזעלבער צייט געפיהלט זיך שטאַרק אונגליקליך. „נור, ווער עס ווייס, וואָס דאָס מיינט בענקען, ווייס, וואָס איך לייד“ — דאָס איז געווען דער גרונדטאָן פון איהר שטימונג. ביינקען — נאָך וואָס? נאָך אַ גרויסער לעבענס־ערהאַרוינג

— זי האָט עס אַליין נישט געוואוסט, אָבער איהר לעבען איז געווען אזוי שרעקליך פּוסט... פאַר אימער צוגעבונדען צו אַ מאַן, וועמען זי האָט נישט ליב, וועלכער דערצו נאָך האָט זי אזוי עפענטליך אָבגענאַרט... ווארום איז עס איהר נישט גע- ווען בעשערט צו געפינען אַ מאַן מיט אזא ברייטען און ווייטען גייסטיגען האַרזאָנט, מיט אזא וטיעפען געמיטה, ווי דאָס איז. צום ביישפּיעל, איהר ברודער, אָרער וועלכער איז בעשאַנקען מיט אזא פייערדיגער שעפּערישער נשמה, ווי — אַך, נין, עס איז בעסער גאַרנישט צו דענקען וועגען הונגאַ. עס קען נאָך גע-

פעהרליך ווערען... דאָס פעהלט נאָך, אז זי זאָל זיך פער-
ליעבען...

דער פאָרהאַנג איז אראָבגעפאלען איבער דעם ערשטען
אַקט. דער זאָל פון טהעאַטער איז ווידער ליכטיג געוואָרען, און
אין א וויילע שפעטער האָט זיך די לאַזשענמיר געפּענט, און
ברעסער איז אריינגעקומען.

סילוויא האָט זיך דערפיהלט אזוי דערשראָקען, אז דער
אַטהעם און די שטימע האָבען זיך פאר א וויילע ענטזאנט איהר
צו דיענען, און נור מיט א שטומער בעוועגונג האָט זי געקאָנט
ענטפערען אויף די בעגריסונג פון איהר בעזוכער. אין מוח
האָט ביי איהר א שוועב געטהאָן די געפאָהר, דאָס זי קען זיך
טאַקי פערליעבען, און דאָס די געפאָהר איז פיעל נאָהענטער,
ווי זי, האָט עס געגלויבט.

מיט איהר פעכער האָט זי איהם אָנגעוויזען אויף א פלאַץ.
דאַנקענדיג, האָט הונאָ זיך גלייך אוועקגעזעצט.

דאָס ער האָט איהר בעטהאכט מיט א געפיהל פון דער
העכסטער בעוואונדערונג, דאָס האָט זי זעהר גוט בעמערקט, און
זי האָט געהאַט דעם בעוואוסטזיין, וואָס איז אזוי אַנגענעהם
פאר יעדע פרוי, צו ווערען בעוואונדערט און געשעצט פאר איהר
שעהנקייט. זי האָט געפיהלט איהרע באַקען אויפפלאַמענדיג און
זי האָט געוואוסט, דאָס דאָ אין דער לאַזשע, אין איהר האַלבי-
אויסגעשניטענער שווארצער סאַמעט־קלייד און מיט די בלי-
צענדע דימענט־שטערען אין איהרע געקרייזעלטע האָר, האָט זי
געמוזט מיט זיך פאָרשטעלען א זעהר היבשען בילד.

— עס וואונדערט מיך — האָט זי געזאָגט — דאָס איהר
זיינט בעסער ניט געגאַנגען אין בורגיטהעאַטער.
— ווייל איך אַליין שרייב דראמען, מיינט איהר? כדי צו
לערנען?

— ניין, כדי אום זיך צו פערשאַפען אידעען און בעגייס-
טערונג איבער אייער אייגענע קונסט.

— ווען איך וויל דאָס, דאַן ערשט געה איך אין דער אָפּע-
ראַ. מוזיק כּשופ'ט אום פאר מיר צעהן מאָל מעהר שטימונג,

ווי א טהעאטער־שטיק. איבריגענס, בין איך היינט געקומען אהער, ווייל איך האָב געוואוסט, אז איהר זיינט היינט דאָ און וועל אייך דאָ קענען זעהען... זעהען פון דער ווייטענס, ווייל איך האָב געגלויבט, אז אייער לאָזשע וועט זיין אזוי געפאָקט, אז איך וועל מיך גאָרניט קענען דערשפּאַרען. איהר זיינט אָבער אַליין —

— יא, זעהר — האָט סילוויא געענטפערט מיט א זיפּ, וואָס האָט זיך פון איהר, ניט ווילענדיג ארויסגעריסען.

— זעהר אַליין? — האָט הונגאָ ברעסער ווידערהאַלט — די ביידע וועהטער, לויט דעם געברויך פון אונזער שפּראַך, גע- הען ניט צוזאמען, פונקט אזוי ניט צוזאמען, ווי די ווערטער „זעהר טוירט“. און דאָך — עס איז אזוי ריכטיג — עס זיי- נען דאָ פּערשיעדענע גראדען אין דעם אַליין־זיין. ניט אין דער איינזאמקייט, ווייל אין מיטען פון א גרויסען עולם קען מען זיין גאנץ אַליין. און דער געגענזאַץ פון אַליין־זיין איז דער צוויי־זיין...

— מיט דעם תנאי, אז די צוויי זיינען איינס.

— דאָס האָב איך טאַקי געוואָלט זאָגען.

א קורצער שטילשווייגען. דאָן האָט סילוויא ווידער אָנגעפאנגען:

— איך וואָלט ביי אייך געוואָלט פרעגען, ליכטער ברע- סער: זיינט איהר גליקליך? פרעהען אייך אייערע ערפּאָלגען? און האָט איהר אין בערלין געפונען אזא „צווייזאמקייט“?

— דאָס איז ניט געווען איין פּראגע, נור גאנצע דריי, פרוי גרעפּין. גליקליך? ניין. איך פיהל זיך נישט גאנץ גליקליך. ער- פּאָלגרייך? מיין גאָט, אין מיין בערוף זיינען ניטאָ קיין ער- פּאָלגען, אויף וועלכע מען זאָל זיך קענען מיט פרייד אויסרו- הען... עס איז פונקט, ווי ווען מען קלעמערט אויף א משופּעד- רי גען לייטער, מען פרעהט זיך ניט מיט די דערגרייכטע וואַרעפּלאַך, נור מען שטרעבט פול מיט אנגסט נאָך דעם נעכסטען טרעפּעל, פון וועלכער מען קען זיך ווידער אראַבקייעלען. און וואס אַנ- כעטרעפט די דריטע פּראגע...

— די נעהם איך צוריק. עם איז א פראגע, וואָס איך האָב אייך ניט געטאָרט שטעלען.

— געמענט האָט איהר, אָבער פאר אייך איז עם ניט פון קיין וויכטיגקייט. דאָך וועל איך אויף איהר ענטפערען: מײן האַרץ איז ניט אין בערלין.

און ווידער עפענט זיך די לאַזשענטיר. מיניסטער וועגע-מאן איז אריינגעקומען.

נאָסרעם, ווי ער האָט זיך אויסגעביטען מיט א פאָר ווער-טער מיט סילוויא, האָט ער גאָנץ קיהל, ווי איינער, וואָס שטעהט זעהר הויך, לאַזט זיך אראָב צו איינעם וואָס שטעהט גאָנץ נידריג, בעגריסט דעם יונגען ברעסער.

— זעהט מען אייך ווידער אמאָל אין דער היים? דאָס איז שעה... איצט בלייבט איהר דאָך דאָ. א גוטער עסטרייכער קען דאָך ניט אייביג ארומטרייבען זיך אין פרייסען.

— איך בין געקומען נור אויף א קורצע וויילע, עק-סעללעניץ.

— דייטשלאַנד און עסטרייך זיינען דאָך פּעראייניגט — איז סילוויא אריינגעפאלען אין מיטען — טו ווארום רעדט איהר ארויס דאָס וואָרט פרייסען מיט אזא האַס?

— אוראי פּעראייניגט זיינען מיר. פון דער אַנדערער זייט אָבער האָב איך קיינמאָל ניט פּערגעסען זעקס און זעכציג, און אָבנעזעהען פון אלע פּאָליטישע בעטראַכטונגען און ציעלען, פון וועלכע איך געפין מיך איצט גאָנץ ווייט, איז עם מײן פּער-זענליכער געפיהל, דאָס אין ערגעץ ניט קען מען זיך ניט פיהלען אזוי גוט, ווי אין אונזער אַלטען רויען. און דאָס א מענש, וועלכער מוז ניט לעבען אין אויסלאַנד, זאָל בלייבען אין דער-היים... ווי געהט עם דעם טאָג? איז ער ניט מיט אייך?

— איך דאנק, עם געהט איהם גוט. ער איז אויף א זי-צונג...

— אה... און וואָס מאַכט דודאַלף? זאָגט מיר, סילוויא — האָט ער באַלד צוגעלייגט, — וואָלט איהר ניט געקאָנט מיט איער שוועסטערליכען איינפלוס געקאָנט ווירקען אויף דר-

דאָלף'ען, און איהם ארויסטרייבען פון קאָפּ זיינע מאָרנע קאַ-
פּריווען? איך מיינ דאָך גוט מיט איהם... ער הויבט אָן ארויס-
צורופען פערדרום ביי פיעלע... ער קען נאָך אויף אזא אופן זיך
מאַכען גאַנץ אונמעגליך....

— מיט וואָס? וואָס מיינט איהר?

— אָט מיט זיינע מאָרנע אידעען... ניט לאַנג צוריק, אין
קאַסינגאָ, מיר זיינען דאָרט געווען לויטער שטאַטסמענער און
מיליטער־מענשען, האָט ער געמאַכט אן אָנפאל אויף די גאַנצע
געזעלשאַפּטס־אָרדנונג, אזוי ווי ער וואָלט געווען אַ רויטער
סאָצי... דאָס פערשטעהט איהר ניט... איך האָב געפיהלט, ווי
אויף גאָרלען... ניט איהם אַ וואונק.

דאָס אלעס האָט ער גערעדט גאַנץ שטיל. דאן האָט ער
אויפ'ן קול זיך געווענדעט צו ברעסער:

— איהר האָט דאָך אַ טהעאָטער־שטיק געשריבען, וואָס
איז ערשט ניט לאַנג אויפגעפיהרט געוואָרען אין בערלין. אזוי
האָט מיר אייער פאָטער דערצעהלט. האָפענטליך, איז דאָס
שטיק נישט לויט דעם נייעם נאַטוראליסטישען שטייגער, ווי אַ
געוויסער האופטמאַן —

— הם — האָט ברעסער געענטפערט — דער געוויסער
האופטמאַן האָט אין זיך דעם שטאָף צו ווערען איינער פון אונ-
זערע גרויסע דיכטער. איך האָב גאָרניט די חוצפה צו שטעלען
זיך מיט איהם אויף איין ברעטעל.

— טראכט איהר פון פּערגלייכען זיך מיט אונזער גרילל-
פּאַצער?

— אויך דאָס ניט. איבערהויפט טראכט איך ניט פון דעם
וועמען עס איז נאָכצוטהאָן. „מיין גלאָז איז קליין, אָבער איך
טרינק פון מיין גלאָז“, זאָג איך צוזאַמען מיט אלפרעד דע-
מוססע.

ווען דער פאָרהאַנג האָט זיך וויעדער אויפגעהויבען, איז
מיניסטער וועגעמאַן אוועק. הוגאָ, אויפגעמונטערט פון אַ ציי-
כען פון סילוויאַ, איז פּערבליבען אין דער לאָזשע.
זיי האָבען דאן ביידע שווייגענדיג צוגעווענדעט זייערע

בליקען צו דער ביהנע. אין הויכע כוואליעס האָט די מוזיק גע-
שוועבט דורך דעם זאַל. דאָס, וואָס עס האָבען אויסגעדריקט
דער זיסער און העלרישער געזאנג, די האַרפען-קלענגע און די
רוישענדע אַקקאָרדען פון דעם אָרקעסטער, דאָס האָבען די ביידע
יונגע מענשענקינדער געפיהלט, אַלס די ענטפלעקונג פון דעם,
וואָס זיי האָבען געוואָלט זאָגען איינער צום אנדערען. דאָס איז
געווען א סאָרט געדאַנקען-פּעראַייניגונג דורך די מעלאָדיע.

אין דעם פּאָלגענדען צווישען-אַקט זיינען אַריינגעקומען
אַנדערע בעזוכער, און דאַמאָלס האָט הונגאַר בעסער געלאָזען פאַר
זיי זיין פּלאַץ.

ווען ער האָט גענומען אַבשיעד פון סילוויאַ, האָט ער זי גע-
פרעגט, אויב זי ערלויבט איהם מאָרגען צו זיין ביי איהר, אום
זיך מיט איהר אין גאַנצען צו זעגענען, ווייל איבערמאָרגען
קעהרט ער זיך אום צוריק נאָך בערלין.

פון דעם האָט זיך סילוויאַ געפיהלט געטראַפּען, אזוי ווי
אימיצער וואָלט איהר א שוואַכען קלאַפּ געטראָפּן. די אַנוועזענ-
הייט פון דעם יונגען דיכטער אין וויען האָט אַ בעדייטענדען
אינטערעס צוגעגעבען צו איהר ליידיגען לעבען.

— ווי? שוין אזוי גיך? — האָט זי אויסגערופען, דריי-
קענדיג זיין האַנד — אַלזאָ, גוט, מאָרגען, האַלב נאָך פינף —
האָט זי צוגעלייגט גאַנץ שטיל. די אַנדערע האָבען עס ניט
בעדאַרפט הערען.

דעם פּאָלגענדען טאָג, אין דער בעשטימטער שטונדע, האָט
הונגאַר געפונען די יונגע פרוי גאַנץ אַליין.

ווען ער איז אַריין אין איהר קליינעם זאַל, האָט
זי זיך אויפגעהויבען פון דער פּיאַנאָ, אויף וועלכער עס איז גע-
לעגען די מוזיק פון „פּראָפּעט“.

זי האָט איהם בעגריסט מיט אַ געצוואונגענער רוחיגער
פריינדליכקייט, און נאָכדעם, ווען זיי האָבען זיך אוועקגעזעצט,
האָט זי געזאָגט:

— אַלזאָ, ווירקליך, איהר ווילט אוועקפּאַהרען? ... ווי עס

ווייזט מיר אויס, האָט איהר עם גאַנץ פֿלוצלינג בעשלאָסען.
אפשר ערשט נעכטען אבער.

— יא, גרעפין, ערשט נעכטען אבער.
א קורצע פויזע.

— אייער פאטער וועט עם זעהר לייד טהאָן.

— יא, מיין פאטער טהוט עם זעהר לייד.

ווייעדער א שטילשווייגען, און דאן האָט סילוויא געזאָגט :

— אויך מיר... איהר שטעלט דאָך מיט זיך פאָר א שטיק
זון מיניע ערשטע ערדינערונגען — אלס קינדער, האָבען מיר
אַפּט געשפּיעלט זיך צוזאַמען, און איצט — איך בין זיך מודה
— עם האָט מיך ווירקליך זעהר געפרעהט אייך ווייעדער צו זע-
הען... אלעס דאָס, וואָס איהר דערזעהלט פון אייער דיכטערי-
שען בערוף און אייערע ערפּאָלגען, דאָס אינטערעסירט מיך
אזוי... דער איינבליק אין א קינסטלער־נייסט... קורץ, עם טהוט
מיר זעהר לייד, וואָס איהר פאָהרט אוועק.

— ווען איהר ווילט און בעפעהלט, בלייב איך.

— אַך, איך האָב גאָרניט צו בעפעהלען איבער אייך —
האָט זי שנעל געענטפערט.

זי האָט זיך דערשראָקען פון דער ווענדונג, וואָס דער גע-
שפרעך האָט אָנגענומען. אפשר וואָלט טאַקי בעסער געווען, אז
ער זאָל אוועקפאָהרען... זי האָט געטראָפּען, דאָס דער גרונד
פון זיין אוועקפאָהרען איז די מורא פאר דערזעלבער געפאהר...

— איהר האָט אלעס איבער מיר צו בעפעהלען! — האָט
ער איהר געענטפערט — אָבער, ווען איך וואָלט אייך געלאָזט
אַריינבליקען ניט נור אין א קינסטלער־נייסט, נור אויך אין אן
אַרימער מענשענהאַרץ, וואָלט איהר מיר פיעלייכט בעפעהלט
ניט נור גלייך אוועקצופאָהרען, נור אויך קיינמאָל שוין ווידער
ניט צו קומען. איהר פערשטעהט, וואָס איך וויל זאָגען... איך
זאָג עם אָבער ניט, ווייל דאָס וואָלט געווען א העזה, צו וועלכער
איך בין ניט בערעכטיגט.

סילוויא האָט בייזלאַך געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— איהר האָט עם אָבער דאָך געזאָגט... לאַמיר רעדען

פערניפטויג, הערר ברעסער. דאָס איהר זיינט א מאָל געווען
 אין מיר פערברענט, דאָס ווייס איך פון א נאָרישען בריעה,
 וועלכען איך האָב ערהאַלטען אין דעם פריהמאָרגען פון מיין
 חתונה־טאָג. זייט האן זיינען שוין דריי און א האַלב יאָהר
 אוועק... איהר זיינט אריין אין א גאַנץ ניי לעבען, און די אלע
 פאַנטאַזיעס און חלומות אויב איהר האָט זיי ניט פערגעסען,
 זיינט איהר זיכער בייגעקומען. אייער שאַקלען מיט'ן קאַפּ
 דאָס גילט ניט. אייער ארכיט און וואָס ווייס איך — איך
 ברענג ניט וועגען דעם — פילייכט נייע האַרץ־פערבינדונגען, פיל'
 לען אויס אייער איצטיגען לעבען, אַלזאָ, בעט איך איהר, פיהרט
 זיך אויף אזוי, ווי עס וואָלט קיינמאָל ניט געשריבען געוואָרען
 יענער בריעה, אזוי ווי איהר וואָלט קיינמאָל ניט געמאַכט די
 אַנצוהערענישען, וואָס איהר האָט געמאַכט נור־וואָס, ווי דאָס
 גאַנצע וואָלט אין גאַנצען אויסגעמעקט געוואָרען... און כדי מיט
 דער זאך איינמאָל פאר אלע מאָל פארטיג צו ווערען, ערקלער
 אויך אייך מיט פעסטער ענטשאַסענהייט, דאָס איהר האָט גאָר
 ניט, גאָרניט וואָס צו ערוואַרטען פון מיר א חוץ דעם פריינד
 שאַפטליכען פערקעהר פון אַמאָליגע יוגענד־חברים, און דעם
 זאָלט איהר האָבען מיט מיין גאַנצער הערצליכקייט. אַלזאָ פאַהרט
 נאָך בערלין, ווען אייערע געשעפטען אָדער אייערע ווינשע רור
 פען אייך אַהין... אָבער נור ניט אַנטלויפען, איך בעט אייך —
 דאָס וואָלט מיך בעליידיגט. נו, דאָס איז דאָס לעצטע וואָרט
 צועגען דעם. איך וועל דאָס מיט קיין וואָרט מעהר ניט
 דערמאָנען, און אויך אייך פערבאָט איך ווען־עס־איז צוריקצור
 קעהרען זיך צו דעם. און איצט דערצעהלט מיר פון אייער
 נייעסטען ווערק.

זי האָט גערעדט זעהר שנעל, דער גאַנצער פנים האָט זיך
 ביי איהר אַנגעצונדען.

הוגאָ האָט ניט פרובירט אונטערברעכען איהר. איהרע
 ווערטער — זי האָט דאָך גערעדט פון זיין ליבע — האָבען
 איהם פערשאַפט דעם גרעסטען פערגניגען. זיי האָבען איהם
 בעטויבט, געווירקט אויף איהם כמעט, ווי א קוש פון איהר.

עם האָט אָנגעפאנגען ווערען דונקעל אין צימער. א די־
נער האָט אריינגעבראכט די לאַמפען, אויך אויפגעשארט דעם
פֿייער אין קאמין. דאן איז ער ארויס. די ליכט פון די
לאַמפען איז גערעמפט געוואָרען פון גרויסע, רויטע שירמען, און
פון דעם קאמין האָט געפלאַקערט דער רויטער שיין איבער דעם
קארפעט. א זעלטענע שטימונג פון צוטרויליכקייט האָט גע־
הערשט אין דעם קליינעם, זעהר שעהנעם צימער.

ברעסער האָט זיך אויפגעשטעלט, האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן
דעם קאמין־געזימס. דורך דעם איז ער צוגעקומען עטוואָס נע־
הענטער צו דער יונגער פרוי.

— איך וועל אייך אין אלץ פּאַלגען, פרוי גרעפין — האָט
ער געזאָגט אין א זאנפטען, צערטליכען טאָן.
— דאָס איז גוט.

— דערווייל וועל איך נאָך פערבלייבען אין וויען. איך
גען די ארבייט, וואָס איך האָב אָנגעפאנגען, און וועגען וועל־
כער איהר פרענט מיך, בעסער ענדיגען דאָ, אין וויען, וואו איך
האָב מעהר פרייע צייט, ווי אין בערלין וואו מייע פיעלע קאָל־
לעגען לאָזען מיך ניט צורוה.

— וואָס איז עס פאר אן ארבייט ?

— א מערבען־דראמע אין פערזען. דער ערשטער אקט
איז פערטיג. איך וועל איהם פאַרלעזען פאר אייך, און איהר
זאָגט מיר, אויב איך האָב געטראָפּען דעם ריכטיגען טאָן.

— האָט איהר דעם מאַנוסקריפט ביי זיך ?

— ניין, איך וועל איהם מיטברענגען דאָס געכסמע מאָל,
ווען איהר וועט עס מיר ערלויבען.

— גוט, זאָל עס זיין מאָרגען.

— גוט, מאָרגען : ווי דאָס קלינגט פאר מיר אזוי פריינד־
ליך נאָך דעם, ווי איך האָב מיך שוין פּעראורטהיילט צו זיין
מאָרגען איבער אלע בערג. ווי א בעגנאָדיגטער פיהל איך.

און ער איז געקומען אויף מאָרגען אין דערזעלבער אָבענד־

דאך דאָס מאָל האָט ער שוין געפונען די לאָמפּען אָנגע-
צונדען, און סילוויא איז ניט געווען אליין. באַראָנעססע טילינג
איהר מוטער, איז געזעסען ביי איהר.

ווען סילוויא האָט געזעהען דעם יונגען מאַן אריינקומען,
האָט איהר פּערשטיקט דער אַטהעם און די בלוט האָט א שאַם
געטהאָן אין איהרע באַקען. זי איז געווען צופריעדען, וואָס זי
איז ניט אליין, נור עס איז געווען פאר איהר שווער אריבערצו-
טראַגען דעם בליק פון איהר מוטער'ס אויגען, וועלכע זיינען
געווען געצילעוועט אויף איהר. מעגליך, אז זי האָט בעמערקט,
ווי די פאָרב האָט זיך געביטען אין איהר טאַכטער'ס פנים.

— א גוטען אָבענד, הערר ברעסער — האָט זי געזאָגט
עטוואָס אונזיכער — האָט איהר אייער מאַנוסקריפט מיטגע-
בראַכט? זי האָט אָנגעוויזען אויף א צונויפגעוויקעלטען פּאפּיר,
וואָס ער האָט געהאַלטען אין האַנד.

— יא, דאָס איז עס. ער האָט אוועקגעלייגט דעם מאַנו-
סקריפט אויפ'ן טיש — איך לאָז עס איבער דאָ, ווען איהר
וועט צייט האָבען, וועט איהר אזוי גוט זיין, און דאָס איבער-
לייענען.

דאן איז ער צוגעגאַנגען צו באַראָנעססע טילינג און איהר
עהרפּורבטפול געקושט די האַנד.
— דאָס איז אייער נייסטעס ווערק? — האָט זי גע-
פרעגט.

סילוויא האָט אָבער גענומען דעם מאַנוסקריפט און איהר
געוואָלט צוריקגעבען.

— אזוי אָבער האָבען מיר ניט אָבגעמאַכט. איהר האָט
מיר צוגעזאָגט אליין עס פאַרצולעזען.

— איך ווייס ניט, אויב די באַראָנעססע...

— אָה, איך וואָלט זעהר און זעהר גערן געהערט עטוואָס
פון אייך — ווען איהר האָט פּערשפּראַכען פאַרצולעזען פאר
איהר איינע פון אייערע דיכטונגען, דאן לאָזט מיר אויך טהייל-
נעהמען אין דעם גענוס.

אזוי אָבער האָט ער ניט אָבגעמאַכט. אַל י ין מיט דער

פרוי, וועלכע ער האָט געליעבט, אויסגיסען פאר איהר זיין נשמה אין זיינע פערזען — דאָס האָט ער געהאַפּט פון דער גליקליכער שטונדע. „טו איז קאָמפּאני, מהרי איז נאן“ — די דיכטיגקייט פון דעם ענגלישען שפּריכוואָרט איז איצט אויס־געקומען פאר איהם מעהר, ווי בעשטעמיגט. אוועקזעצן זיך איצט און פּאַרלעזען פאר די ביידע דאמען, אזוי ווי ער וואָלט ערווארט פון זיי א קריטיק פאר זיין נעכסטע שאַפונג, ניין, דאָס האָט ער ניט געקאָנט, און ער האָט געזאָגט:

— איך בין א זעהר שלעכטער פּאַרלעזער. די גרעפין, ווען זי וועט צייט האָבען, וועט אַליין בלעטערען אין דעם פראג־מענט.

— בלויז א פראגמענט? — האָט מארטאָ געפרעגט.

— יא, דער ערשטער אקט פון א דראמע. מעהר האָב איך ניט פארטיג.

— אָבער דאָך דעם פלאַן פון די נעכסטע אקטען?

— דער איז נאָך ניט זיכער.

סילוויא האָט גענומען דעם מאַנסקריפט אין האַנד, און געזאָגט:

— אז איהר ווילט ניט פּאַרלעזען, וועל איך עס טהאָן.

זי האָט זיך אוועקגעזעצט און געעפענט דעם מאַנסקריפט. און וויעדער האָט דורכגעצוקט זי דער אנבליק פון הונגאַרט האַנדשריפט מיט דער עררינערונג אָן דעם הייסען לייעבעם־בריעף, וועלכען ער האָט איהר דאן געשריבען... און טוידט איז דאָך ניט געווען יענע לייעבע — דאָס האָט זי געוואוסט — נור צו אייביגע שטומקייט פארהאמט. און דאָך אויך דאָס ניט. ביי א דיכטער קען די מויל קיינמאָל ניט פערשלאָסען ווערען. וואָס ער טאָר ניט זאָגען דירעקט, דאָס קען ער, אז אלע זאָלען הערען, נור איינע זאָל פערשטעהן, אין א געזאנג אויסדריקען. זי האָט געפיהלט, דאָס אין דעם אָפּענעם העפט מוזען געוויס זיין גע־נוג שטעלען, וואָס זאָלען זיין געצילעוועט בלויז צו איהר, וועל־כע זאָלען שושקען נור אין איהר אויער זיין גאַנצע ליידענשאַפט און זיסקייט....

— גומי, לעזמי, גרעפין, אויב איהר ווילט. צו הערען מיינע פערזען פון אייערע ליפען וועט מיך גאנץ אייגענטימליך בער ריהרען און בעלעהרען. איך וועל בעסער קענען אורטהיילען, ווי די פערזען קלינגען, ווי, ווען איך וואָלט אליין געלייענט. ווען עס וועט אייך ניט לאַנגווייליגען, פרוי באַראָנעסעס —
— מיך ? — האָט מאַרטאָ אויסגערופען — איך בין זעהר פּעראַינטערעסירט. לעזי מיין קינד.

סילוויא האָט זיך צוגערוקט נעהענטער צום לאַמפּ און האָט אָנגעהויבען צו לייענען. הונג האָט אין זיין פּאָטעל זיך אוי צוריקגעצויגען, דאָס זיין קאָפּ אין געווען אין דעם שאַמען פון דעם לאַמפּען " שירם. זיין בליק איז געווען געצילעוועט אויף סילוויא'ס פנים, וועמעס בעוועגונגען זיינען געגאָנגען צוזאמען מיט די בעוועגונגען פון איהר שטימע. די מעלאָדישע שטימע איהרע איז אין מאַנכע שטעלען געווען צאָרט און ווייך און ציטערענד, און אין מאַנכע אַנדערע שטעלען האָט זי זיך דערהויבען צו א פייעריגען קראַפט. אָבער ביידעס איז פּאָרגעקומען ניט אין דער אַבזיכט צו דעקלאַמירען, נור אין אַ ניט־וויילענדיגער, דיטליך צוריקגעהאַלטענער געריהרטקייט.

מיט גרויסען אינטערעס האָט מאַרטאָ זיך צוגעהערט צום אינהאַלט פון שטיק. אָבער מיט נאָך אַ גרעסערען אינטערעס האָט זי בעטראַכט איהר טאַכטער.

ווערטער, וואָס זאָלען זיין געצילעוועט צו איהר, האָט סילי וויא ניט געקאָנט געפינען אין די פערזען, ווייל אין זיי איז ניט געווען די ערדע פון לייעבע און לייעבע־זאָכען. אָבער זי האָט געפונען אַ שפּראַך פון אַזאַ שוואַנג און אַזאַ שעהנטייט, וועלכע זי האָט ניט ערוואַרט.

קרעפטיג און קלינגענדי, ווי דער טראַמפּויטען־רוף, דאָן ווידער זאָנפט און איינוויגענדיג, ווי דאָס גיסען־זיך פון פּאָנ־טאַנען, בעשיינט פון דער לבנה, דאָן פון ווילדע פּרעהליכקייט, ווי אַ פענ־טאַנץ און פון אַ שווערמוטהיגקייט, ווי די טענער פון קבר — אויז האַבען זיך געביטען די ריפּמען, אויז זיינען געגאָנגען די סטראָפּען איינע נאָך די אַנדערע אין איבערראַ-

שענד נייע ווערטער אויסדריקע, אין דער צייכנונג פון פונקט אזעלכע נייע בילדער פול מיט טיער־גליהענדע פארבען און מאט־פינקלענדען גלאַנץ. און דיזער גאנצער פראכט פון אויסדרוק איז געווען דאָס קלייד פון ערהאבענע און ליעבליכע געדאנקען. פון דעם גרעסטען פאנטאסטישען פליהען און פון א ליידענ־שאפטליך־פולסירענדער געפיהלס־קראפט. די לעזערין איז בע־הערשט געוואָרען פון א בעוואונדערונג, וואָס קומט נור פון דעם גענוס פון די העכסטע קונסטווערק. פון דער בענייסטערונג, אזעלכע האָט געשוועבט און געציטערט אין די פערזען האָט ארי־בערגעשטראָמט א מיטבענייסטערונג אין איהר אייגענער נשמה — און זי האָט זיך דערפיהלט דעהויבען און בעגליקט. ווען זי האָט דאָס לעצטע וואָרט איבערגעלייענט, האָט זי געהאָן א טיעפען אַטהעם־צוג: זי ליעבט א דיכטער, א גרויסען דיכטער. אויך מאַרטא איז געוואָרען שטאַרק בענייסטערט.

— וואונדערפול! — האָט זי אויסגערופען — איהר האָט פאר זיך א גרויסע צוקונפט, ברעסער. און, סילוויא, איך מוז זאָגען, אז דו האָסט זעהר גוט פאַרגעלעזען.

די ביידע אַנדערע האָבען גאָרניט געענטפערט. אין א וויילע ארום האָט מאַרטא ווידער גענומען דאָס וואָרט, אום צו רעדען פון דער האַנדלונג פון דעם, וואָס איז נור־וואָס פאַרגעלע־זען געוואָרען, און אויך אום צו פרעגען, ווי די דראַמא וועט זיך ווייטער ענטוויקלען.

— דעם ערשטען פלאַן, וואָס איך האָב געהאַט, האָב איך פערוואָרפען שוין, וועהרענד דער אַקט איז געשריבען געוואָרען. דערפאר קען איך ניט זאָגען בעשטימט, ווי איך וועל ווייטער פיהרען די האַנדלונג. א גאַנץ נייע ווענדונג איז מיר איינגע־פאלען דורך דעם געדאַנק פון איין איינציגען פערז אין דעם ערשטען אַקט, אָבער דאָס מוז איך לאָזען צייטיג ווערען, איידער איך הויב אָן ווייטער צו אַרבייטען איבער דעם.

— אָט די זיינען עס די געהיימיסע פון שאַפען? —
האָט מאַרטא געפרעגט פארטראַכט.

— איך דענק, אז דער אופן פון שאפען איז ביי יעדען קינסטלער פערשיידען.

סילוויא האָט נאָך אַלץ געשוויגען. זי איז געווען ווי אין אַ חלום, פון וועלכען זי האָט זיך ניט געוואָלט אַרויסרייסען דורך דעם קלאַנג פון איהר אייגענער שטימע. ווארעם און בעגליקענדיג, כאַטש אויך אַ ביסעל דערשרעקענדיג, איז געקומען צו איהר פון האַרצען דער בעוואוסטזיין, אַז דאָ שטעהט פאר איהר אַ מאַן, וועמעס קאַפּ איז בעציערט מיט דער העכסטער אירדישער קרוין — מיט דעם קרוין פון גענויס — און פון דעם מענשען ווערט זי געליעבט.... איהם ווידערצוליעבען איז געווען דער זיסטער צוואנג. די דיכטונג האָט איהר פארשייבונג. איהר נשמה האָט זיך געשאַקעלט אין דעם רויש פון בעוואונדערונג.

אונגערוארטעט איז דעלניצקי געקומען. דערמיט איז דער כּשופּ פערשוואונדען. סילוויא האָט זיך אויפגעכאַפט ווי פון אַ חלום. זי האָט געפיהלט, ווי אַ קאַלטער לופט-שטראָם וואָלט בעריהרט איהרע שלייפען און פערטריבען דעם רויש.

— גאָט מיט אייך, אלע... קושען די האַנדי, מאַמא... אַהי. הערר ברעסער... פרעהט מיך, נאָך אַלץ אין וויען? און איך האָב געגלויבט, אז איהר זיינט שוין צוריק אין אייער געליעבט־מען פרייסען... דו, סילוויא, איך האָב דיר געוואָלט זאָגען. איך האָב היינט צוויי פריינד איינגעלאדען צום עסען... דעם פעלטעג און דעם מיל־אויזן.

— גוט — האָט זי געענטפערט.

ער האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אין אַ פּאַטעל.

— ביי וואָס האָב איך אייך געשטערט?

— סילוויא האָט פּאַרגעלייענט פון אַ דראַמע פון היינטיגער ברעסער.

— אזוי... דאָ האָב איך עטוואָס וויכטיגעס פערשפּע־טיגט. נור מיר וועלען דאָך, אפשר, אַ מאָל זעהען אייערע שטיקער עפיעלען אין דעם בורג, יא? דאָס איז מיר לייעבער.

ווי צו הערען עס פאָרלעזען. דערצו וואָב איך גאָר קיין טאָל
לאַנט, קיין געדולד.

הונג האָט אבשיער גענומען; ביין קושען סילוויא'ס
האנד צום אבשיער, האָט ער געזאָגט:

— איהר האָט ניט מיט איין וואָרט, גרעפּין, אויסגע-
פאר זעהר שלעכט?

מיט אַ פעסטען דריק פון איהר האַנד און מיט אַ גלייכען
בליק אין זיינע אויגען, האָט זי געענטפערט:

דריקט איער מיינונג, זאָל איך דענקען, אז איהר האַלט עס
— איהר ווייסט, אז עס איז פונקט פערקעהרט.

יא, ער האָט עס געוואוסט. א מאַגנעטישע פערבינדונג
האָט זיך געבילדעט אין דער צייט פון לעזען צווישען פער-
פאָסער און לעזערין. דייטליך האָט ער געפיהלט, דאָס זי איז
אויפגעהויבען געוואָרען אויף די פליעגלען פון זיין געזאַנג און
דיזעלבע בעגייסטערונגס־הויכקייט, אויף וועלכע ער האָט
ארויפגעקלעמערט אין די שמונדען פון זיין שאַפּען. א פער-
בינדונג אויף דעם שפיץ פון פארנאָס, א גלייכצייטיגער איינ-
טונקען פון די ברענענדע ליפּען אין דעם קיהלען שוים פון
דעם קאסטאלישען קוואַל...

אזעלכע עטוואָס איבערשפאָנטע אידעען האָבען איהם אי-
בערפילט און בעגלייט אויפ'ן וועג צו זיין וואוינונג. ער האָט
געהאַט די אַבזיכט, דעם דראַנג, דאָס בעדירפניס נאָך היינט
נאָך דעם גאַנצען אָבענד צו שרייבען, אַנצופאַנגען דעם צוויי-
טען אקט אונטער דעם איינדרוק פון דעם פאָרלעזען, פון אזא
מויל — פון דעם ערשטען אקט. און נאָך אַנאָדער זאך האָט
ער געוואָלט שרייבען — א געדיכט צו איהר. זיין ליבע, אין
דעם בעוואוסטזיין פון דער דערגרייכטער געגענליעבע, איז
געוואָרען אויפגעבלאָזען ביז צום העכסטען פלאַם, און אזוי
ווי דאָס איז געקומען דורך דעם כּשרף פון דיכטונג, האָט ער
געוואָלט, האָט ער געמוזט אויסדריקען זיין געפיהל אין גלי-
הענדע פערזען. זי צו בעזינגען — נאָך דעם האָט ער גע-
לעכצט, אזוי ווי דאָס וואָלט געווען אַן אַנדער אופּן, ווי צו קו-

שען איהר צערטליך, ווי צו צירען איהר — אָנשטאַט מיט די דימענטען און פערל — מיט ריפמען און ריימען.

באַראַנעסע טיילינג איז געבליבען ביי די דעלניצקיס צום מאַהלצייט. באַלד, נאָך דעם עסען, זיינען טאַני און זיינע פריינד אוועק אין קלוב, און מוטער און טאָכטער זיינען געבליבן בען אליין.

סילוויא איז געווען די גאַנצע צייט פארטראַכט און שווייגערדיג. אויך איצט, ווען מאַרטאָ האָט ביי איהר עטוואָס געפרעגט, האָט זי ערשט געענטפערט, ווען די פראַגע איז איהר נאָך אַ מאָל געשטעלט געוואָרען, און דאָס האָט זי אָפּט געענטפערט קורץ און ניט צו דער זאך.

— קום, מיין קינד, מאַך עס, ווי דו האָסט געטהאָן אין דינע יאָהרען, וואָס מיידעל, נעהם אַ ביינקעל און זען זיך צו מיינע פיס...

— אַך, מוטער, די מיידעל־יאָהרען זיינען שוין פאַר־איבער.

— און פונקט אזוי דיין פערטרויען אין מיר...

— ווי מיינסטו דאָס?

— איך מיין, אז דו פערשווייגסט פון מיר עטוואָס, וואָס דריקט און בעוועגט דיך. אַמאָל איז עס געווען אַנדערש... דו פלעגסט מיר אלעס דערצעהלען, ווי דיין בעסטע פריינדיג... איצט, נאָטירליך, וואָלט דיין מאַן געקאָנט פערנעהמען מיין פלאַץ... ער וואָלט איצט געקאָנט זיין דיין פערטרויער און דיין ראַטהעגבער. דאן וואָלט איך מיר גערן צוריקגעצויגען, אָבער, ליידער, איז דאָס ניט דער פאַל.

— ניין, דאָס איז ניט דער פאַל — האָט סילוויא געמורד מעלעט מיט ביטערקייט.

— זעהסטו, און דאָס זאָנסטו מיר ערשט היינט.

— אזוי ווי דו האָסט עס אליין ניט פערשטאַנען.

— איך פערשמעה נאָך מעהר... קום, סילוויא... טהו מיר דעם געפאַלען און זען זיך דאָ... און לייג אוועק דיין קאָפּ אויף

מיין שוים, און זיי גאנץ אויפריכטיג. איך בעט דיך.
עטוואָס נעגען איהר ווילען, אָבער געצויגען פון א קראפט,
וואָס זי האָט ניט געקאָנט ווידערשטעהן, האָט סילוויא גע-
פּאָלגט איהר מוטער.

— נו, אָט בין איך דאָ... דער אַלטער פּלאַץ... דערמאָנסטו
זיך, צום לעצטען מאָל בין איך אזוי געזעסען אין דעם טאָג, ווען
איך האָב מיך בסוד פּערל־אַבט...
— יא, איך דערמאָן זיך, דו האָסט זיך דאן פאר מיר
מתורת געווען.

— יא, א זידוי. מיין ליעבע איז ניט געווען פריי פון
זינד.

— דאָס איז זי אויך היינט ניט, סילוויא.

— איך ליעב איהם שוין ניט מעהר. נו, ווייסטו עס —
איך האָב מיר געקלערט, אַז דו מוזט עס שוין לאַנג וויסען,
אָבער איך האָב זיך און דיר געוואָלט פּערשפּאַרען דעם שמערץ,
וואָס ליגט אין אזא אויסרעדען זיך.

— איך האָב דיך דאן געוואָרענט, אָבער דו האָסט מיר
ניט געוואָלט פּאַלגען. דו ביזט געווען שכור פון לידענ-
שאַפט. אָבער איך זאָג נאָך אַ מאָל: דיין ליעבע איז ניט
פריי פון זינד.

— און איך וויעדערהאַל, אז די ליעבע מיינע איז און גאנץ
צען אויסגעלאָשען.

— פאר טאָני יא, און דאָס פּערשטעה איך. דאָך —
סילוויא האָט א ציטער געטהאָן אונטער דער האַנד, וואָס
איז געלעגען אויף איהר קאָפּ. — אויך דאָס האָסטו געמראָפּען?
האָט זי געזאָגט, אויפציטערענדיג.

— אויך דאָס... איך בעשווער דיך, מיין קינד, נעהם ניט
אויף מעהר דעם יונגען ברעסער... דו ביזט פּרידריך'ס טאָכ-
טער... ניט אנדערש, ווי אין ריינקייט זאָלסטו דאָס לעבען
דורכגעהן...

אַ שטילער גייסט פון וויעדערשטאַנד איז אויפגעשטיגען
אין דער נשמה פון דער יונגער פרוי: איז זי דען ניט פריהער

פון אלץ זי אליין, און ערשט אין צווייטער רייהע די טאָכטער פון דעם אָדער יענעם? ... אָבער אויך זי זעלבסט... כאָטש איהר בעוואונדערונג איז אין פולער גליהונג צום יונגען מאַן, האָט זי אָבער געטראכט אמאָל איהר ריינקייט צו אָפּפּערען? מאַכען ברעסער פאר איהר געליעבטען? דער געדאנק איז איהר געקוֹמען מען צום ערשטען מאָל, אַלס עטוואָס, וואָס האָט איהר גע־מאַכט פיהלען הייס, צוטומעלט און מיט וואָס זי האָט זיך גע־שעהמט — עטוואָס, וואָס מוז פּעריאָנט ווערען, וועגען וואָס מען טאָר נאָרניט טראַכטען —

מאַרטא האָט וויעדער גערעדט:

— דיין פאָטער איז טוירט. אָבער זיין ווערק לעבט: מיר דריי: רודאָלף, דו און איך זיינען זיינע יורשים און היטער פון זיין ירושה. קיין שאַמען טאָר ניט פאלען אויף די עהרע פון אונזער נאָמען, ווייל דאָס וועט אונזער זאך פּערדונקל לען. אָבער ניט נור צוליעב דער זאך, נור צוליעב זיך אליין בעשווער איך דיר: געה אין ריינקייט דורך דאָס לעבען!
— דאָס וויל איך אויך! — האָט סילוויא געענטפּערט מיט אַן אויפגעהויבענעם קאָפּ.

זעכצעהנמער קאפיטעל.

מאָראַט'ס בריעף צו גראַף קאַלאַט.

ברונהאַף, יוני, 1893.

ליעבער פריינד!

צופעליג האָב איך אויסגעפונען, וואו איהר געפינט זיך און אייער אדרעס. איהר זיינט שוין אויפ'ן וועג צוריק, און וועט מסתמא באַלד שוין זיין מיט אונז נאָך דעם, ווי איהר זיינט געווען אוועקגעפאַהרען אַנדערהאַלבען יאָהר.

איהר ווייסט ניט, וואָס אין דער צייט איז געשעהען. אין מיין הויז האָט פאסירט עטוואָס שרעקליך-טרויעריגעס. און איך וויל, אז איהר זאָלט עס צוערשט פון מיר זיך דערוויסען. דערפאר שרייב איך צו אייך. איהר זיינט מיין פריינד און רודאַלף'ס פריינד, און איך בין זיכער מיט אייער סימפאטחיע.

דער טוידט האָט זיך צו אונז אריינגעבראַכען. צוויי מאָל. צוערשט איז עס געווען מיין אייניקעל — פרידריך. צוויי טעג בלויז איז ער קראנק געווען. דאָס איז געווען א שווערער קלאַפ פאר אונז אלע. וואָס עס שטאַרבט מיט אַזעלכע קינדער, איז ניט בלויז דאָס לייעבע האַרציגע קינד גופא, נאָר דאָס זיינען אויך פיעלע, פיעלע האַפנונגען, וועלכע מען האָט ערווארטעט און געטרוימט פאר דער צוקונפט... דער יורש פון דעם דאָזיקן שטען גאַנצען פערמעגען, דער נאָכפאָלגער פון מיין זוהן. וואָלט ער דען אויך ניט געווען זיין גייסטיגער נאָכפאָלגער און וואָלט ער דען ניט ווייטער געפיהרט די ארבייט, וועלכע מיין זוהן האָט זיך געמאַכט פאר זיין לעבענס־אויפגאבע? און דאָס אלעס איז פערשוואונדען אויף אייביג דורך א פאָר קאַנוואַלטיען פון דעם קליינעם קערפער.

רודאַלף איז געווען זעהר אונגליקליך. בעאטריסע, וועלכע

האָט שוין געהאַלטען נאָהענט פון צו ברענגען א צווייטע קינד אויף די וועלט, איז געווען נאָר פערצווייפּעלט. און דאן איז געקומען דער צווייטער קלאַפּ. א מפּיל, און אויך בעאַטריסע איז טוירט.

איהר קענט זיך פאָרשטעלען מיין זעהן'ס שמערץ. ער האָט זיין ווייבעלע זעהר לייעב געהאַט. זי איז אויך געווען א נוטע און א לייעבע און א זעהר שעהנע. ער טרויערט נאָך איהר מיט'ן גאַנצען הארצען. די ביידע אונגליקען, איינער נאָך דעם צווייטען, האָבען איהם געמאַכט זעהר מעלאַנכאָליש.

ער וועט, נאַטירליך, ווידער קומען צו זיך. בעאַטריסע איז פאר איהם ניט געווען אלעס, זיין גאַנצער לעבען. ער איז נאָך יונג, און איך האָף, דאָס ער וועט זיך טרויסטען. אָבער, ווען איך האָב ניט לאנג צוריק איהם דאָס געזאָגט, האָט ער שטאַרק פּראָטעסטירט דאָנען.

אזוי איצט ווייסט איהר, מיין אלטער פריינד, דאָס איהר וועט אין אונז געפינען א פאָר גאַנץ טרויעריגע, שווערמוטהיגע מענשען. מיין לייעבער אייניקלע, וועלכער האָט געטראָגען דעם נאָמען פרידריך, איז מיר געווען איינגעכאַקען אין האַר־צען. דער טוירט... דער טוירט... ווי גרויזאם געהט ער ארום צווישען אונז און רייסט ארונטער די בלעטער פון אונזער גליק! דאָס, וואָס ער האָט פון מיר גערויכט — איך דענק נאָך אלץ פון 1871 — דאָס האָט מיך אייגענטליך פּערהארטעוועט גע־גען זיינע קלעפּ. דאן איז עס אייגענטליך געווען ניט זיין אויפ־טהו, ניט זיין קלאַפּ. מענשליכע באַרבאָריי האָט די קאָסע גע־פיהרט. אָבער די קאָסע איז א גאַנץ פּראָסטער אינסטרומענט, און קען ניט פיעל אויפּהאַן. טאַקי נור גוט פאר האַנד־אַר־בייט. דער מענשליכער גענויס איז איהר געקומען צו הילף און האָט בעשאַפען טוירט־מאַשינען, וואָס מאַרדען טויענדע און צעהנדליגע טויענדע מיט א מאָל. אָה, די ווילדע משוגעת, וואָס מען רופט מלחמה — די מוז אויסגעראַטעט ווערען...

אָבער איך האָב שוין ווידער זיך צוריקגעקעהרט צו מיין פיקסער אידעע... אָבער איהר זיינט דאָך שוין דערצו גע־

וועהנט, ליעבער פריינד. אין די פייערליכע מינוטען פון גרוי־
 סער פרייד און בעזאָנדערס פון גרויסע ליידען פליהט יעדע
 נשמה צו דעם, וואָס איז פאר איהם דאָס העכסטע.
 ווען איהר וועט צוריקקומען, וועט איהר רודאָלף'ען ניט
 געפינען אין דער היים. דער דאָקטאָר זיינער האָט איהם בע־
 פוילען צו מאכען א ריזע נאָך אויסלאַנד, אום זיך צו צו־
 שמרדייען, זיך צו פערגעסען. אָבער, אַך, איך האָב מוהא, אז
 ער האָט זיין שמערץ מיט זיך מיטגענומען, אלס ריזע־בעגליי־
 טער. סילוויא'ן וועט איהר ניט געפינען אין וויען. אויך פון
 סילוויא האָב איך קיין נחת ניט. דאָס אָבער וועל איך אייך
 דערצעהלען מינדליך. איך בין גאנץ אליין אין ברונהאָף. אפשר
 וועט איהר מיך בעזוכען?

אויף א טעראסע אין א האַטעל אין בערן איז רודאָלף
 דאָזיק געזעסען און האָט געקוקט פערטראכט אויף די אלפען־
 פאנאראמע, בעשטראהלט פון דער אָבענד־זון.
 ארום איהם האָט געקאָכט מיט לעבען. פיעלע האַטעל־
 געסט זיינען געזעסען ארום קליינע טישלאך, אנדערע זיינען גע־
 גאנגען היין און צוריק איבער דער טעראסע, ריידענדיג צווי־
 שען זיך, אָדער זיינען געשטאנען אָנגעשפּאַרט אָן דער פארענ־
 צע. דאָס איז געווען א געמישטע געזעלשאַפט פון מענשען פון
 אלערליי לענדער.

רודאָלף, וועלכער איז שוין דאָ איינגעשטאנען א גאנצע וואָך
 האָט מיט קיינעם קיין בעקאנטשאַפט ניט געמאכט. ער איז
 אוועקגעפאָהרען, אום צו זיין אליין, מיט זיך, א לענגערע צייט,
 און אזוי איינזאם איז ער אויך געבליבען. ער האָט שוין בע־
 זוכט כמעט אלע שמערט פון דער שווייץ, און בערן האָט עס גע־
 זאָלט זיין זיין לעצטע סטאַנציע, און דאן פאָהרען צוריק אהיים.
 געהייסען האָט עס, אז זיין ריזע מאַכט ער, אום זיך צו
 צערשמרדייען, אָבער וואָס ער האָט געפונען, איז געווען דאָס גע־
 גענטהייל — דאָס איז געווען א טיפערעס אריינטראכטען אין
 זיך, א זיך צוזאמענגעהמען. איין געדאנק, וואָס האָט דורכגע־

שוועבט דורך זיין קאָפּ ביין קברופּון זיין פרוי און זוהן — דער געדאַנק האָט איהם ניט מעהר אָבגעלאָזען, און ביסלעכעווייז איז ער ביי איהם גשוואָרען א פּעסער ענטשלוס: אָבצוזאָגען זיך פון זיין גאַנצען פּערמעגען.

פריי זיין, גאַנץ פריי זיין, ניט מוזען מעהר דיענען צוויי באַליבאָטים, אָדער זאָגאַר גאַנצע דריי: פּאַמיליע, קרייז און מענשהייט. ניין, פון איצט אָן זאָל עס זיין גור איין דיענסט, דער דיענסט צו דער מענשהייט. פריי פאר די צוקונפט און פריי פון די קייטען פון דער פּערגאַנגענהייט.

פריי? ... אזוי ווי אירגענד וועלכער מענש אונטער די איצטיגע אומשטענדען קען זיין פריי! מיט דעם וואָרט מאַכט מען זיך לעכערליך שטאַלץ. רודאָלף האָט געוואוסט גאַנץ גוט, וועלכע קייטען שמידען איהם נאָך, און וועלכע ער קען אי"בערהויפט ניט צוברעכען. ער איז דאָך געווען — ווי יעדער געזונדער בירגער אין א מיליטער־שטאַט — א סאָלדאַט! אמת, נור אכט און צוואנציג טעג אין יאָהר, אָבער דאָך א סאָלדאַט. און אין צייט פון קריעג איז ער געווען פּערפליכטעט זיך צו שטעלען. „פּערפליכטעט“ איז אויך ניט דער זעהר פּאַסענדער וואָרט פאר דעם. אונטער די ערפיללונג פון א פליכט פּערשטעהט מען די אויספיהרונג פון א זאך, וועלכע מען האַלט פאר רעכט, און וועלכע מען טהוט דאָך פרייוויליג. „געצוואונגן גען“ איז דאָס ריכטיגע וואָרט. מען האָט דאָך קיין ברירה ניט. מען מוז. מעג מען דעם מיליטער־דיענסט ווי האַסען, און צוליעב וועלכע אורזאכען דאָס זאָל ניט זיין, מוז מען איהם אָבער אויספיהרען. ווען ניט, הייסט עס אָדער געהן אין גע"פּענגניס, אָדער גאָר שטאַרבען. און אונטער אַזעלכע בעדינגונגען רעדט מען נאָך פון אירגענד וועלכער פרייהייט? לייב־אייגעשאַפט און שקלאַפּעריי — דאָס איז אמאָל געווען דער גורל פון א טהייל פון דער בעפּעלקערונג. היינט, אין די לענדער, וואו עס איז דאָ די אלגעמיינע מיליטער־דיענסט, איז עס דער גורל פון אלע.

אָבער וועלכע קייטען עס וועט נור מעגליך זיין צו צוברעך־

בען, די איז ער געווען ענטשלאָסען צו צוברעכען. אָבזאָגען זיך פון זיין פערמעגען. מיט דעם איין שריט וועט אראָפּאלען פון איהם די גאַנצע לאָסט פון פּערוואַלטונג, פון צו זיין דער רע־פּרעזענטאַנט און פון נאָך פּערשיעדענע אַנדערע פּליכטען, וועלכע זיין שטעלונג אין דער געזעלשאַפט האָט אויף איהם אַרויפגעלייגט, און וועלכע האָבען איהם געשטערט אָבזוגעבען זיך אין גאַנצען צו זיין גרויסער לעבענס־אויפגאַבע — דער אויפגאַבע פון צו זיין א לעהרער, א קעמפּפּער, אן אפּאָסטעל. אין וואָרט און שריפט וועט ער פאַר זיינע מיטמענשען פּרעדי־גען דעם נייעם געזעלשאַפטס־אידעאַל. דאָס, וואָס ער האָט שוין פּערשטאַנען, וויל ער מאַכען אויך פּערשטענדליך פאַר אַנדערע, און צו דאָס, וואָס איז נאָך געבליבען צו ערלערנען פאַר איהם און פאַר די אַנדערע, וועניגסטענס דעם וועג ווייזען. מען קען ניט גלייך אלעס געפינען. צוערשט מוז מען לערנען, ווי צו זוכען.

אָבזאָגען זיך פון זיין ירושה... דאָס איז ניט געווען קיין קליינער ענטשלוס. אָבער ער האָט עס ניט געפיהלט, אלס עמ־וואָס זעהר שווערעס, גיכער, אלס עטוואָס, וואָס האָט איהם פּיעל ערלייכטערט, אלס אן אַראָבגעוואָרפענע כּשא, וואָס דאָס מוז איהם מאַכען צו קענען העכער פליהען.

איבעריגס, אָבזאָגענדיג זיך פון זיין ירושה, איז ער נאָך אַליז געבליבען רייך גענוג, אום צו קענען לעבען אַהן זאָרגען און צו קענען בעקוועם מאַכען פּערשיעדענע רייזען, ווען ער זאָל עס וועלען. די גרויסע איינקונפט, וועלכע דער דאָצקישער מאַיאָנטעק האָט געבראַכט, די פּלעגען זאָ־ווי־זאָ מוזען אוועק־גען אויף אלע פּערוואַלטונגס־און רעפּרעזענטאַציאָנס־קאָס־מען, וואָס זיינען פּערבונדען מיט דעם בעזייץ: די גרויסע צאָהל דינער, פּולע שטאַלען מיט פּערד, די אלע פּעראַנשטאַלמאָנטען פאַר די אויפגאַהמע פון געסט, און אזוי ווייטער. דער רייכ־טהום, פון וועלכען ער האָט זיך ענטזאָגט, וואָלט דאָך קיינמאָל איהם ניט געקאָנט נוצען פאַר זיינע צוועקען, ווייל לויט געזעץ, האָט דער פּערמעגען געמוזט איבערגעהן בירושה פון דור צו

דוד. דער פערמעגען האָט איהם, גראָד פּערקעהרט, געשטערט אין דער דערגרייכונג פון זיינע ציעלען. פיזיש האָט ער ביי איהם צוגענומען צייט און קראַפט. מאָראַליש, ווייל עס איז אונמעגליך צו קעמפּען פאַר די אָבשאַפונג פון מיטעל־אַלטער־ליבע אומשטענדען, ווען איינעם עקזיסטענץ גופא הענגט אָב פון אזא צושטאַנד.

וואָלט רודאָלף געהאַט דאָס רעכט צו טהאָן מיט דעם איי־גענטהום, וואָס ער האָט געוואָלט, דאן וואָלט ער, נאַטירליך, זיך פון איהם ניט אָבגעזאָגט. דאן וואָלט ער פאַר דעם געפונען גענוג פּלעצער און צוועקען. ער וואָלט, למשל, געקאָנט גרינדען גרויסע פּאָלקס־ביבליאָטעקען, א גרויסע פּרייע צייטונג און עהנליכע זאַכען. אָבער אַפּערמעגען, וואָס מוז בלייבען אין זיין נאַנצער גרויס פאַר דעם געכעט־קומענדען, דאָס האָט איהם ניט געקאָנט העלפּען אין זיין ווירקען, נור שטערען.

דאָס דער געפּלאַנטער שריט וועט ארויסרופּען פּערדרום אין זיינע קרייזען — מיט דער אויסנאַהמע פון דעם פעטער, וועלכער דאַרף עס ווערען זיין נאַכפּאָלגער, אויף דאָס איז ער געווען פאַרבּערייטעט. ער האָט שוין געקאָנט זיך פאַרשטעלען, וואָס מען וועט זאָגען: „געווען אימער א שטיק משוגענער, דער דאָצקי, איך האָב איהם קיינמאָל ניט געגליכען... ריכטיג גערעדט, איז עס ניט נור נאַריש, נור א פּערראַטה אָן די מיט־גליעדער פון זיין שטאַנד... אַנשטאַט צו פּערנעהמען דעם פּלאַץ, וואָס דער שיקזאַל האָט פאַר איהם בעשטימט, געהאַט ער זיך גאָר צו פּרעדיגען אַלערליי רעוואָלוציאָנערע משוגענען, ווי דער ערשטער בעסטער דעמאָגאָג... אן אמת'ע שאַנדעך...“ און נאָך אזעלכע ווערטער, וואָס זיינען נור וואַריאַציעס אויף דאָס אַלטע „קרייציגט איהם“.

איבעריגס, האָט ער גאָרניט בדעה געהאַט צו פּרעדיגען רעוואָלוציע. מען וועט עס נור אזוי אויסטייטשען. אָבער דאָס אויסטייטשען פון אַנדערע האָט איהם ניט געקומען. דער איינציגער מענש, וועלכער וועט איהם ריכטיג פּערשטעהן און סימפּאַטיזירען מיט איהם, דאָס איז ער געווען זיכער, וועט זיין

זיין מוטער. אין א פאָד טעג שפעטער האָט ער בעשל־אַסען צו שרייבען צו איהר וועגען דעם.

זיין בלייבען אין דער שווייץ האָט ער געוואָלט פארציהען אויף נאָך צוויי דריי מאָנאַטען. דאָ אָבגעזונדערט פון אלע און אין פולע רוהיגקייט, קען ער ענדיגען די ארבייט, וועלכע ער האָט געוואָלט ארויסשיקען אין די וועלט, איידער ער וועט אָנהויבען צו ווירקען מיט זיינע רעדען, און פערשפרייטען און פאָפולער מאַכען דאָס, וואָס ער האָט געשריבען.

ניט עהרגייציגקייט איז עס געווען, וואָס האָט איהם גע־טריבען אזוי צו האַנדלען. עס איז געווען פרומקייט, דער בע־וואוסטזיין צו מוזען ערפילען די העכסטע פליכט, דורך וועמעס ערפילונג מען ווערט אלליין הייליג, און מען העלפט צו מאַכען הייליג אויך אנדערע — דאָס איז עס, וואָס פילט אָן אלע פרומע נשמות, וואָס האָט געמאַכט, למשל, א פ ר א נ י פ אָן א ס י ס י צו ווערען פון א רייכען לעבעמאַן א פרוש. אזעלכע בערופען זיינען ניט אימער א רעזולטאַט פון איינעמס נאַטור. זיי קומען אָפט — ווי דאָס האָט פאסירט ביי דעם אויפבויער פון דעם פראנציסקאנער אָרדען — נאָך א לעבענס־פיהרונג, וואָס איז פֿונקט דער געגענזאַץ פון דעם שפעטערען אויפטהו. רודאָלף האָט, אמת, זייט ער איז נאָך א קינד געווען, געטראָגען אין זיך די אידעע, דאָס ער וועט שפעט, ווען עס־איז, מוזען נעהמען אויף זיך די אויפגאבע פון זיין שטיף־פאָטער, אָבער נאָך דורכדרונגען פון דעם איז ער בשום אופן ניט געווען. ער האָט בעטראַכט די אויספיהרונג, אַלס א זאך פון דער זוי־טער צוקונפט, אָבער די געגענווארט איז פאר איהם פול געווען מיט הונדערטע אנדערע אינטערעסען. ערשט שפעטער, ביס־לאכטווייג, אַלס רעזולטאַט פון געוויסע שטודיען און דורך זיין קומען אין בעריהרונג מיט מענשען, וועלכע האָבען זיך אָבגע־געבען שוין צו זייער גרויסער לעבענס־אויפגאבע, איז אויך ביי איהם געוואָרען אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער דער דראַנג אָב־צוגעבען זיך אין גאַנצען צו דעם, וואָס איז פאר איהם געוואָרען א רעליגיאָן: ארויסצוגעהן און צו פּרעדיגען דאָס, וואָס איז פאר

איהם געווען זיין גלויבען, און צו בעקעמפפן דאָס, וואָס ער האָט געהאַלטען פאר שערליך און געפעהרליך. איבערגעבען, פול מיט בענייטערונג און לעבע, פול עהרפורכט פאר דאָס געטליכע, וואָס האָט געשוועבט פאר זיין גייסט; פול מיט עקעל געגען דאָס ביזע, געמיינע און טרויעריגע, וואָס די ארומיגע וועלט האָט איהם געוויזען אויף שריט און טריט — דאָס איז געווען איצט די שטימונג פון זיין נשמה, די זעלבע שטימונג, וועלכע, ווען אָנגעווענדעט אויף דעם גלויבען, ווערט בעצייכענט מיט דעם וואָרט „פרומקייט“, וועלכע האָט אויך מאַרטהאָס נשמה דורכגעגליהט.

פערזענלעך אין טיעפען טראַכטען, איז ער אזוי געזעסען, אָבער דאָס איז ניט געווען קיין דענקען אין קלאַרע ווערטער אָדער דייטליכע בילדער, נור מעהר א געפיהלס־דענקען. דאָס זיינען ניט געווען איינע אין די אַנדערע פּערזענלעכע אידעען, נור גע־פיהלען, וועלכע האָבען געבילדעט מיט זיך די פאזען פון זיין בעוואוסטזיין.

עס האָט זיך נור־וואָס געענדיגט דער מאָהלצייט, אין וועל־כען ער האָט זיך קיינמאָל ניט בעטהייליגט, און אַ גאַנצע מאַסע פון די האָמעל־געסט האָט זיך ארויסגעשאַטען אויף די טעראַ־סע. די מייסטע האָבען זיך אוועקגעזעצט אין אַ גלאַז־בעדעק־טער וועראַנדע געגענאייבער דעם פּלאַץ, וואו רודאָלף איז געזע־סען, און האָבען זיך געלאָזט ברענגען שוואַרצען קאפּע און אלעזליי ליקער־געטרענקע. צווישען די געסט איז געווען אַ גרויסע אמעריקאנער געזעלשאַפט, מייסטענס יונגע מענשען פון ביידע געשלעכטער, און די האָבען זיך געפיהלט זעהר לוס־טיג און האָבען אָנגעמאַכט אַ היבשען טומעל. דורך דער אָפּער־נער טהיר פון זאַל האָט זיך געהערט אויסגעצייכענטער פּיאַנאָ־שפּיעלען. עס איז געווען קלאַר, אַז אַ גרויסער קינסטלער האָט זיך געזעצט ביי דער פּיאַנאָ. דאָס אַלעס האָט געשטערט רױ־דאָלף־אין זיין דענקען און האָט איהם ארויסגעריסען פון זיין פּאַטאַסטישער וועלט. דאָ וואו געווען אַ שטיק ווירקליכע

וועלט, א שטיק פון דער לעבעדיגער געגענווארט, א געגענווארט
 צו זיינע צוקונפט־חלומות, האָס הייסט, צו זיינע קאמפפס־
 פלענער פאר א בעסערע צוקונפט. די מענשען ארום איהם, ווי
 עס האָט איהם אויסגעזעהען, האָבען געפונען די איצטיגע
 שטונדע פאר זעהר גוט, און האָבען גאָרניט געשטרעבט נאָך א
 בעסערען מאָרגען — זיינען זיי, אפשר, ניט געווען די קליי-
 גערע? זייערע איז געווען די ווירקליכקייט, און אין איהר האָט
 זי זיך געמאכט אזוי גוט און בעקוועם... אלע פלענער און
 קעמפפע פון די אונזופריערענע צילעווען דאָך נור צו דעם,
 צו עס זאָל געשאפען ווערען א צוקונפט, אין וועלכע מענשען
 וועלען לעבען — אנדערע מענשען, ווי די, וועלכע בעפעלקערען
 איצט די ערד — אין וועלכער זיי זאָלען זיך פיהלען בעקוועם...

רודאָלף האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין זיץ. דער פלאץ
 איז געוואָרען גאָר איהם צו טומעלדיג און צו לעבעדיג. ער
 האָט געוואָלט ווייטער אויסרענקען זיינע געדאנקען אין איינ-
 זאמקייט. ווען ער פלעגט טראכטען וועגען זיין גרויסען ציעל:
 „צו ווירקען פאר די מענשהייט“, פלעגט איהם קיין זאך אזוי
 ניט שטערען, ווי דער אַנבליק פון פיעלע מענשען. נור אין
 וועניגע, געזעהלטע עקזאמפליארען, אין דער אבסטראקציע,
 האָט ער געקאָנט ליעבען די מענשהייט. דאָרט אָבער, וואו ער
 האָט געזעהען פערזאמעלט א גאנצע מעננע, האָט ער זיך גע-
 פיהלט אָבגעקעלט און אָבגעשטויסען: די מעהרצאָהל פון די
 העסליכע פנים־ער, די ניט האַרמאָנישע פיגורען זייערע, די
 שרייענדע שטימען, זייער קליינליכע אייליגקייט, די נאָרישע
 זאָרגלאָזיקייט, זייער פּוּסטע פלוידעריי: — האָט עס די מאַסע
 פערדיענט, דאָס מען זאָל צוליעב איהר זיך זאָרגען און אָפּפּע-
 דען? ... אָבער עס איז געווען גענוג פאר איהם זיך אָבצוקעהרען
 פון דער מאַסע, און אַרויסצורופען אין זיין פאָרשטעלונג דעם
 געזאמט־בעגריעה פון דער מענשהייט אין די בעלדער פון איינ-
 ציעלנע גרויסע מענער, און באַלד האָט ווידער אין איהם ער-
 וואַכט דער וואונש צו זעהן די מאַסען בעפרייט פון אונגליק

און עלענד, און צו ערקעמפפן פאר זיי און אויך פאר זיך א שעהנערען און ענמוויקעלטערען לעבען.

— גראף דאָצקי! — האָט פּלוצלינג זיך געהערט אַ בע-קאנטע פרויען־שטימע.

רודאָלף האָט אויפגעבליקט. גרעפּין ראַנעג און איהר מאַכטער קאיעטאנע זיינען געשטאַנען פאר איהם.

— אַה, מיינע דאַמען, וועלכע איבערראשונג! — האָט ער געזאָגט. אלע אכסטראקטע בילדער און געדאַנקען זיינען ווי פערשוואונדען. די ווירקליכע וועלט, זיין וועלט, האָט וויר-דער אַ מאָל אויפגעטויכט פאר איהם.

— איך בין ניט איבערראשט צו טרעפּען איך דאָ — האָט די גרעפּין געזאָגט — דורך אייער (מוטער האָב איך גע-וואוסט, אז איהר געפינט זיך אין בערן.
— און איהר?

— מיר מאַכען אַ קליינע רייזע דורך די שווייץ... היינט פריה זיינען מיר דאָ אָנגעקומען, און ווילען נאָך היינט ווייטער פּאַהרען... איהר בלייבט נאָך אוראי פאר אַ לענגערע צייט אוועק פון דער היים? ... איהר האָט רעכט... אַך, עס איז געווען אזוי שרעקליך —

גרעפּין ראַנעג האָט ניט געזעהן דאָצקי'ן זייט עס האָט איהם דאָס אונגליק געטראָפּען, און זי האָט אריינגעלעגט אין איהר טאָן דעם גאַנץ שרעקעדיגען מיטליידס־געפיהל, וואָס בע-הערשט איינעם, ווען מען בעגעגענט מענשען, וועלכע מען האָט צולעצט געזעהן אלס גאַנץ גליקליכע, און וועלכע זיינען זייט דאן געטראָפּען געוואָרען פון אַ שווערען קלאָפּ.

קאיעטאנע, וועלכע איז געבליבען גאַנץ שטום, האָט אויס־געדריקט דעם זעלבען געפיהל אין איהר בליק און מינע. איהרע שעהנע שווארצע אויגען האָבען געקוקט פול מיט טרויער אויף דאָצקי'ן — אזוי טרויעריג, דאָס ער האָט אויסגעזעהן כמעט ווי צערטליך. דער יונגער מאַן האָט געפיהלט דעם בליק, אזוי ווי אַ מילדען גלעטען. ער האָט קאיעטאנע'ן אימער געזעהן נור לוסטיג, פול מיט דער יוגענדליכער לעבעדיגקייט און פרעה-

ליכקייט, און אָט דער אין גאַנצען נייער שאַטען פון שמערץ אויף איהר פנים האָט זי געמאַכט אין זיינע אויגען נאָך פיעל שעהנער.

איהרע לעצטע ווערטער האָט גרעפּין ראַנענ בעגלייט מיט א דריק פון איהר האַנד, און דאן האָט אויך קאיעטאנע אויס־געשטרעקט צו איהם איהר האַנד, און האָט דערמיט בעקרעפטיגט דאָס, וואָס איהרע אויגען האָבען גערעדט.

רודאָלף האָט געוואוסט, אז די ביידע פרויען האַלטען זיין אונגליק פאר פיעל גרעסער, ווי ער האָט עס געפיהלט. זיי האָבען דאָך געוויס געגלויבט, אז ער האָט פערלאָרען דאָס, וואָס איז פאר איהם געווען דאָס בעסטע און דאָס איינציגע, דאָס ער דענקט ניט וועגען קיין אַנדער זאך, ווי נור פון דעם, פון וואָס ער איז בערויבט געוואָרען.

די דריי האָבען זיך אוועקגעזעצט ביין טישעל, ביי וועל־כען רודאָלף איז פרייהער געזעסען. גרעפּין ראַנענ האָט וויי־טער גערעדט אין א סימפּאטיזירענדען טאָן איבער די פּאסי־רונג, איבער דעם שרעק, וואָס די נאַכריכט האָט איהר פער־אורזאכט, און זי האָט זיך נאַכגעפרעגט וועגען איינצעלהייטען. אז זי האָט אָבער בעמערקט, אז רודאָלף רעדט ניט גערן וועגען דעם, האָט זי אָנגעהויבען רעדען וועגען אַנדערע זאַכען און דערצעהלט פון זיך און די איהריגע.

שלאָס ראַנענ איז איצט אין גאַנצען פער־יתום־ט. קריס־טינע, וועלכע האָט חתונה געהאַט פאר א געזאַנדטען, איז מיט איהר מאן אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. דער צווייטג, עללא און בעללא, זיינען מיט א בעזוך ביי זייער מוהמע אין בעהמען. גראַף ראַנענ איז אויף יאַגד אין בעגלייטונג פון דעם קאזיער. איהרע ביידע זיהן זיינען אין וויען. דער אינגערער בעזוכט דאָרט די קריעגס־שול, און עס שטעהט איהם פאָר א גלענצענדע קאַריע־רע. דער עלטערער האָט זיך פערלאָבט מיט דער טאָכטער פון אן אונגאַרישען מאַגנאַט — א וואונדערשעהנע מיידעל, און זעהר א רייכע, אָבער דאָס שאַרט ניט, ער בלייבט ווייטער אין דיענסט, אַלס אדיוטאַנט פון גרויס־הערצאָג ווילהעלם, וועמעס ליבעלינג

ער איז, און ער וואָלט זעהר פאראיבעל געהאַט, ווען ער וואָלט
איהם פּערלאָזען, און דאָס וויל ער אויך גאָרניט, וויל ער איז
א סאָלדאַט מיט לייב און לעבען.

— א גליקליכע פּאַמיליע — האָט דאָצקי זיך אָבגערוּפּען.

— אייגענטליך יא, דאָס זיינען מיר — האָט גרעפּין ראָ-
נעג צוגעגעבען — און דערפּאַר טהוט עס מיר דאָס מעהר לייך,
ליעבער דאָצקי וואָס אויך האָט דער שיקאַל אזוי גרויזאם בע-
האַנדעלט. אָבער דאָך האָט יעדער זיינע זאָרגען — האָט זי צו-
געלייגט אין א וויינעדיגען טאָן — אזוי מאַכט מיר פּיעל שמער-
צען מיין מוטער, און מיין שוואַגער דאַרף איצט דורכמאַכען אַן
אָפּעראַציע, און אזוי פּערשיעדענע אַנדערע זאַכען.

זי האָט עס געזאָגט אזוי ווי צו דערשטיקען זיין געפּיהל

פון קנאה.

דוראַף איז אָבער ניט געווען קיין בעל מקנא. ער האָט
זיך גאָרניט געקאָנט פּאַרשטעלען אויף דעם פּלאַץ פון יענע
מענשען, וועמעס פּריידען און ליידיען האָבען זיך נור געדרעהט
ארום זיך זעלבסט און זייערע סאַמע נאָהענטמע מענשען,
וועלכע האָבען גאָרניט געוואוסט פון דער גרויסער אונרוהיג-
קייט, דעם גרויסען שמרעבען, די גרויסע קעמפּפּע, וועלכע בע-
וועגען די מענשען... נאָך דעמוזעלבען אבענד זיינען די ראַנענס
ווייטער געפּאַרען, און דאָצקי האָט זיי בעגלייט צו דער באַהן.
קאָיעטאַנע איז געווען די גאַנצע צייט זעהר שווייגעדיג. אָבער
ווען זי האָט געזאָגט אַ פּאַר ווערטער, האָט זיך געהערט פון זיי
דער ציטער פון א פּערשטיקטען מיטלייד. ווען מוטער און טאָכ-
טער פון דעם פענסטער פון דעם וואַגאָן האָבען איהם צוגע-
וואונקען א זיינעזונד, און די באַהן האָט זיך אָנגעהויבען ריהד
דען, איז קאָיעטאַנע אריינגעזונקען אין איהרע קישענס און
אויסגעבראַכען אין א געוויין.

די גרעפּין האָט זי אָנגעקוקט איבערראַשט:

— וואָס איז מיט דיר, קאָיא? האָסטו זיך אַ מאָל ניט

פּערליעבט אין דעם יונגען אַלמן?

זיעבענמער קאפיטעל.

דריי מאָנאטען שפעטער איז רודאָלף שוין געקומען צוריק פון זיין רייזע.

דיזע לעצטע דריי מאָנאטען האָט ער צוגעבראכט אין אַן איינזאמע שטיבעל, וועלכע איז געלעגען טיעף פערבאָרגען צווישען די בערג. אהינצו איז ער אוועקגעלאָפּען פון דעם אַנ-בליק פון מענשען און פון דעם פערקעהר מיט זיי. און דאָרט האָט ער געענדיגט זיין שריפט, וועלכע האָט ענטהאַלטען זיין גלייבענס-בעקענטנים און זיין טהאַטען-פּראָגראַם. די דאָזיגע שריפט האָט ער געוואָלט ארויסשיקען אין די וועלט און דאן, מיט דער הילף פון דעם געשפּראַכענעם וואָרט פיהרען ווייטער זיין פּראָפּאגאנדע-אַרבייט.

ער האָט זיך געפיהלט אין דעם בעזויץ פון א לעהרע, וואָס מוז געזונד מאַכען די וועלט, און דערפאַר האָט ער עס געפיהלט אַלס זיין פליכט צו פערקינדען איהר ווייט און ברייט. די גאַנ-צע לעהרע זיינע האָט ער צוזאמענגעפאַסט אין איין מאַטמאָ: „אַלע צוזאמען, אָנשטאַט איינער נעגען אַנדערען.“ די געשיכ-טע פון דער ציוויליזאַציע, ווי ער האָט איהר פערשטאַנען, איז דאָך נור די געשיכטע פון דער אַלץ מעהר זיך אויסברייטענ-דער געמיינשאַפּטליכקייט און צו דערזעלבער צייט די געשיכ-טע פון דער בעזיענמער ברומאַליטעט.

וויפיעל עס איז נאָך דאָ איצט ברומאַליטעט, וואָס איז נאָך ניט בעזיענט, דאָס איז געווען דער שטאַף פון דעם לענגסטען קאַפיטעל אין זיין שריפט. און וואָס כוז מען טהאָן, אום דעם רעשטעל ברומאַליטעט צו בעזיעגען, וועגען דעם האָט גערעדט אַ צווייטער קאַפיטעל: דורך דעם טהאַטען-מוטה פון די גור-טע, און דורך דעם וואהרהייטס-מוטה פון די וויסענדע. אמת, אז גאַנץ גוט איז נאָך קיינער ניט, און אַלעס ווייס נאָך קיינער

ניט, אָבער דאָס, וואָס די פּאַרטנערשטענע האָבען שוין פון דעם גוטען, איידעלען און פּערגונפט, דאָי מוזען זיי אויסניי צען אין קאמפּה געגען אלץ, וואָס איז ניט גוט, ניט איידעל, און מעג עס זיין אין די מעכטיגסטע קרייזען. זיי מוזען קעמפּען געגען אלץ, וואָס איז נאַריש, און מעג עס זיך פּערבעהאלטען הינטער די געלעהרטעסטע און הייליגסטע מאַסקען.

אין זיין שריפט האָט ער בעקעמפּט דעם געדאַנק, דאָס דער גאַנג פון דער ציוויליזאַציע ווערט נור בעשטימט פון עלע־מענטאַרע און עקאָנאָמישע און טעכנישע פּאַקטאָרען. אידעען און טהאַטען זיינען אויך מיטהעלפּער פון דער קולטור. זיי זיי־נען, נאַטירליך, ניט די איינציגע, זיי זיינען אָבער אויך די טרייב־קראַפטען. געוויס, ענטדעקונגען און ערפינדונגען ענדע־רען אום דאָס האַנדלען אין דער וועלט. אָבער דאָס אויפטרע־טען פון מעכטיגע כאַראַקטערע — סיי צום גוטען, סיי צום ביי־זען, איז ניט וועניגער בעשטימענד פאר די ווייטערע ענט־וויקלונג.

און מעהר פון אלץ: דער סך הכל פון דער איבערצייגונג, וועלכע איז דער רעזולטאַט פון דעם סך הכל פון קענטניסע — דער רעגולירט עס די אינסטיטוציעס און די זיטען פון דער מענשליכער געזעלשאַפט; ווער עס האָט, אַלזאָ, שוין געוואונען א קלאַרע איבערצייגונג — אויף מאַנכע קומט זי, ווי א בלייז — דער זאָל איהר אָפען ארויסטראָגען אין די וועלט, כדי דער סך הכל זאָל אלץ גרעסער ווערען. רודאָלף'ס קלאַרע איבערציי־גונג איז געווען די: דער עלענד אין זיינע פּערשיעדענע פּאַרמען — קען אויסגעראַטעט ווערען פון דער וועלט, און דערפאר מוז ער אויסגעראַטעט ווערען. די דערגרייכונג פון גליק פאר יעדען (אזוי ערקלערען דאָך אלע רעליגיאָנען) איז די פליכט פון יעדען. אָבער ווי? מיט וועלכען כח און פון וועלכע געבאָטען און אויף דעם גרונד פון וועלכען גלויבען? דאָס האָט — ווען עס האַט דעלט זיך וועגען אירדישען גליק — די געזעלשאַפטס־וויסענ־שאַפט צו ערפאַרשען און צו לערנען. מאַנכע פון דעזע גע־באָטען זיינען שוין פון לאַנג צוריק — אויף פון די אלטע רע־

ליגינאנס-בויער — אויסגעפונען געוואָרען. צום ביישפּיעל, דער נאָלדענער כלל: „וואָס דו ווילסט ניט, אז מען זאָל דיר טהאָן, דאָס טהו אויך ניט אנדערע“; „דו זאָלסט ניט מאַרדען, ניט גנב'ענען, ניט געבען קיין פּאלשע עדות“. וואָס עס איז די נייע פּליכט, איז זעהן אָט די עזע געבאָטען אָנצואווענדען אויף דעם פּאָליטישען און אינטערנאַציאָנאַלען לעבען, ווי פאר דאָס לעבען-פּיהרונג פון דעם איינצעלנעם. אין וועלכע דאָגמען? די וויכטיגסטע דאָגמען פון אינטערנאַציאָנאַלען גלויבען איז די עוואָלוציאָן. ווען מען גלויבט, ניין, ווען מען ווייס (די וויסענשאַפּט מיט איהרע ענטדעקונגען בעשאַפּט וויסען, ניט גלויבען), אז די וועלט און אלעס אין איהר ענטווי-קעלט זיך — ניט אַכטענדיג אויף די דעגענעראַציאָן, פּערקריפּ-לונג און פּערניכטונג פון איינצעלנע אָרגאַניזמען — צו אלץ העכערע, פּינערע און פּערשיעדענאַרטיגערע פּאַרמען, וועט מען אויפגעבען די אייביגע שטערונגען און בעקעמפּונגען נעגען אלץ, וואָס איז ניי, און וואָס, אָנשטאַט עס זאָל ווערען צו א קוואַל פון פּרייד און גליק, ווערט צו א קוואַל פון פּיין און עלענד, פון אונטערדריקונג און פּערפּאָלגונג. צו דערקענען די ענטוויקלונגס-געזעצע, און נאָך זיי רעגולירען די געזעלשאַפּטס-אָרדנונג און דאָס זימליכע לעבען — דאָס איז דער וועג צו דער ניער מענשהייט.

רודאָלף, פאר די לעצטע צייט וואָס ער איז געווען אויף רייזען, האָט געשריעבען טעגליך צו זיין מוטער, דערצעהלענדיג אין זיינע בריעף פון אלע זיינע ארבייטען און פּלענער. די ידיעה, דאָס ער וויל זיך ענטזאָגען פון דעם דאָצקי-פּערמעגען, האָט איהר צוערשט א ביסעל צוטומעלט. וועלכע מוטער וועט אזוי לייכט עס נעהמען, דאָס איהר איינציגער זוהן וויל אויפגעבען דעם גלאַנץ און רייכטהום, וואָס איז אין זיין בעזיץ? מאַרטאָ האָט אין דער שטיף געהאָפּט, דאָס רודאָלף, נאָך דעם פּערלויף פון א געוויסער צייט, וועט בעזיעגען זיין פּערלוסט, וואָס ער האָט געליטען דורך דעם טוידט פון זיין פרוי און קינד, און וועט

וועדער הייראטחהן, און פיעלייכט מיט א פרוי, וואָס וועט גייסטליך זיין מעהר זיין גלייכען, ווי דאָס איז געווען בעאטריסע... זיין ענטשלוס אָבער האָט פאר איהר קלאָר געמאכט, דאָס ער דענקט ניט מעהר צו גרינדען פאר זיך א נייע היים, נור דאָס ער וויל זיך פריימאכען פון אלע קייטען, אויך פון די פאמיליען־קייטען, אום אין גאנצען אָבצוגעבען זיך צו זיין לעבענס־אויפ־גאבע.

די גרויסקייט פון דיזער אָפּפער־טהאט האָט איהר ערפילט מיט שטאַלצער בעוואונדערונג: דאָס איז געווען איהר רוד־דאָלף, וועלכער וויל אזוי גרויס האַנדלען אין דיענסט פאר דאָס, צו וואָס איהר פרידריך האָט געשטרעבט, און וואָס זיין ביי־שפיעל און זיין אנדענקען האָט פארפלאנצט אין דעם קינד־שמה.

און שוין, איידער רוד־דאָלף איז נאָך צוריקגעקומען, האָט זי פערלאָזען ברונהאָף, אום צו פערנעהמען איהר שטענדיגע וואוי־נונג אין דער מאַיאָנטעק, וואָס זי האָט גע'ירש'ענט פון איהר פאָטער אין גרומיץ. אהין האָט זי איבערגעפיהרט אלע איהרע שטייערע אנדענקענס און איהר טוידטען — 'בילדער, ביכער, מע־בעל, מיט וועלכע זי האָט זיך שטענדיג ארומגערינגעלט.

אין א געוויסען זין איז עס געווען איהר זאָגאר אנגענעהם צו פערלאָזען ברונהאָף. דער פלאַץ האָט איהר צו שטאַרק דער־מאָנט און דעם צער, וואָס זי האָט נור־וואָס דורכגעלעבט, און דעם טוידט פון דער אַרימער יונגער בעאטריסע און פון איהר ליעבען קליינעם אייניקעל. זי האָט איהר אייניקעל אמת־צערטליך געליעבט. זי האָט אויף איהם אזוי פיעל האַפנונגען געלייגט. ער, וועלכער וועט זיין יונג אין דעם צוואנציגסטען יאהרהונדערט און וועט לעבען אין פולער קראפט אין נייע, בע־סערע צייטען — ער, דער יורש פון פרידריך'ס און רוד־דאָלף'ס אידעען, ער וועט שוין געוויס זעהען דעם זיענ. ער וועט געוויס פולענדיגען דאָס, וואָס זיין פאָטער האָט אָנגעהויבען. און מיט א מאָל זיינען אלע די טרוימען און האַפנונגען צורוגען... יעדער פלאַץ אין גאָרמען, וואו דער אינגעל האָט זיך געשפיעלט; יעדער

דעם צימער אין הויז, וואו זיין שטימעלע האָט זיך געהערט, און דאָס גאַנצע ברונהאָף, וועמעס בעזיצער ער וואָלט אַ מאָל געוואָרן רען, איז פאר איהר געווען פול מיט שמערצליכע עררינערונגען, און זי האָט איהם איצט גאַנץ גערן פערלאָזען.

גראַף מאַקס דאָצקי, רודאָלף'ס פעטער און איצט דער נעכסטער יורש פון דעם דאָצקי־פערמעגען, האָט געדיענט אין דעם האַנדעלס־מיניסטעריום. ניט האָבענדיג קיין פערמעגען, האָט ער געלעבט פון זיין געהאַלט, און נור מיט שווידיגקייטען האָט זיך עס איהם איינגעגעבען צו בלייבען פריי פון חובות. זיינע פליכטען אלס בעאמטער, האָט ער אויסגעפיהרט מיט דעם העכסטער געוויסענהאַפטיגקייט, ווייל ער האָט שטאַרק גע־וואָלט וואָס גרעסערע פאָרטשריטע צו מאַכען אין זיין קאַריע־רע, כדי אין אייניגע יאָהר צו דערגרייכען אזא טשין און אזא געהאַלט, וואָס זאָל מעגליך מאַכען איהם צו הייראטהען דאָס מיידעל, וואָס ער האָט שוין יאָהרען־לאַנג געליעבט. דאָס מיידעל, עלטכעמא פאָן רעלס, א טאָכטער פון באַראָן פון רעלס, איז געווען ענטשלאָסען, אַז מעג עס דויערען נאָך צעהן יאָהר, צו וואַרטען אויף דעם, ביז איהר מאַקס וועט זיך דערדיענען צום הויכען ראַנג פון א האַפראַט און צו א געהאַלט, וואָס זאָל איהם געבען די מעגליכקייט צו גרינדען פאר זיך אַן אייגענע היים. אונטער די איצטיגע אומשטענדען האָט זי ניט געקאָנט האַפען, אַז איהר פאָטער זאָל אינוויליגען צו דעם שידוך, און די יונגע פאָר האָט אַליין איינגעזעהען, ווי אונפערניפטיג זיי וואָלטען געהאַנדעלט, ווען זיי הייראטהען אונטער די איצטיגע אומ־שטענדען.

אָט צו דעם פעטער זיינעם האָט רודאָלף געמאַכט דעם ערשטען בעזוך נאָך זיין צוריקקעהרען אין וויען. ער איז גע־קומען צו איהם אין זיין ביראָ. די ביידע יונגע מענער האָבען זיך גאַנץ וועניג געקאָנט. העכסטענס האָבען זיי זיך צוזאַמען־געטראָפּען א האַלבען רוצען מאָל אין זייער לעבען. דערפאר איז מאַקס געווען גאַנץ ערשמוינט, ווען דער דיענער האָט

איהם געמאָלרען דעם בעזוך פון זיין פלעמעניק, דעם בעזיצער פון דעם גרויסען דאָצקי־פערמעגען.

מאָסס איז געווען אַליין אין זיין ביוראָ. ער האָט נור־וואָס געפיהלט זיך זעהר מיעד, דורכגעהענדיג אַ לאַנגען און לאַנג־ווייליגען פאָק פערשיעדענע אַקטען. דאָס יאָהר האָט ער זיך ענטזאָגט פון זיין זומער־וואָקיישען און די היץ פון דער שטאָדט־לופט האָט איהם שטאַרק געפייניגט. זעהר שווער איז געגאָנגען ביי איהם די ארבייט, און קערפערליך און גייסטיג האָט ער זיך געפיהלט זעהר שלעכט.

ער האָט געמאַכט אייניגע טריט זיין אריינקומענדיגן פע־טער אנטקעגען.

— וואָס פערשאַפט מיר אזא עהרע, אז דו זאָלסט צו מיר קומען? — האָט ער געפרעגט, דערלאַנגענדיג רודאָלף'ן די האַנד.

אין דעמוזעלבען עלטער, זוי רודאָלף, האָט ער אָבער אַיסגע־זעהען פיעל עלטער. אייניגע ווייסע האָר האָבען זיך שוין גע־זעהען אין דעם בלאַנדען שפיצבאָרד און ארום די שלייפּען. דער פנים זיינער, כאַטש אויגענבליקליך ניט גוט געשטימט, האָט אָבערשפּיגעלט גרויסע גוטמוטהיגקייט. אין אלגעמיין אַ זעהר סימפּאטישער יונגער מאַן.

— א וויכטיגע אנגעלעגענהייט, מיין ליעבער — האָט רודאָלף געענטפערט.

— גוט, גוט, איך שמעח דיר צו דיענען. זעץ זיך. ער אַליין האָט זיך ווידער אוועקגעזעצט פאר זיין שרייב־טיש, און האָט אוועקגערוקט די פערשיעדענע פּאפירען אָן אַ זייט.

— איך וועל דיך אויסהערען מיט דער העכסטער אויפ־מערקזאַמקייט.

דורך דעם, וואָס רודאָלף האָט פּערלאָרען זיין זוהן, איז מאָסס דאָצקי געוואָרען דער נעכסטער יורש פון דעם דאָצקי־פערמעגען... אָבער דער פּאָסט איז פאר מאָסס'ען געווען פון אַ זעהר קליינעם ווערטה. ווייל, ערשטענס, איז רודאָלף דאָך גע־

ווען אזוי אלט ווי ער; צווייטענס, איז עס דאך געווען צו וואהר־
 שיינליך, אז רודאָלף זאָל נאָך א מאָל הייראטהען, און זיין נאָך
 א טאטע פון פיעלע זיהן. יעדענפאלס איז עס א זעהר שלעכטע
 אינסטיטוציע אָט דאָס געצוואונגענע ירושה־דעכט, ווייל ניט
 אימער קאָן דער נעכסטער יורש וועהרען זיך געגען דעם גע-
 דאַנק, ביי דעם אָנבליק פון דעם בעזיצער: אַך, ווען דו וואָלסט
 פלוצלונג געשטאַרבן, וואָלט איך דאָך געוואָרען אַ רייכער מאַן...
 ניין, וועגען דאָס האָט טאַקי דאָצקי ניט געטראַכט איצט. אָבער
 דאָך אַ שטילער געפיהל פון קנאה האָט זיך דאָך פּערגנב'עט אין
 זיין האַרץ.

רודאָלף האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אַ שטוהל אָן אַ זייט
 פון שרייב־טיש, און אַ זאָנדערבאַרער שמייכל האָט געשפּיעלט
 ארום זיינע ליפּען.

— איך וויל מיט דיר רעדן פון מיין מאַיאָנטעק, דער
 ירושה — האָט ער אָנגעפּאָנגען, אזוי ווי ער וואָלט געטראָפּען
 דעם פעטער'ס געדאַנקען.

— אזוי? וועגען וואָס אייגענטליך? מאַקס האָט געמיינט,
 אז דאָ האַנדעלט זיך וועגען עפעס אַ געשעפט אין פּערבינדונג
 מיט ברונהאָף, צוליב וואָס עס איז נויטיג אויך די איינוויליג־
 גונג פון דעם נעכסטען יורש.

— דו ווייסט, וואָס די ירושה איז: ברונהאָף אין נידער־
 עסטרייך; ראַניקראַהל, דעם מאַיאָנטעק אין אונגאַרן; דער פּאָל־
 לאַץ אין דער וואַלוין שטראַסע, די פּערשיעדענע זאַמלונגען און
 די פּאַמיליען־ציערונג — קורץ, דאָס גאַנצע האָט אַ ווערט —
 דו ווייסט עס דאָך מסתמא.

— יא, און דערצו האָסטו נאָך אַ היבשען פּריוואַט־פּערמע־
 גען, און דאן וועסטו נאָך ווערען דער יורש פון דיין מוטער. יא,
 וואָס אַנבעטרעפט פּינאַנסען, שטעהסטו ניט שלעכט.

— ריכטיג. און דו?

— איך? איך האָב מיין געהאַלט, און אלס ירושה פון מיין
 פאָטער אַ פּאָר טויזענד גולדען — חובות, וועלכע איך האָב מיך
 פּערפליכטעט ביסלעכווייז איסצואַהלען.

— דאָס איז שעהן פון דיר, ווי שטעהט עם מיט דיין אבזיכט צו הייראטהען ?

— אויף דעם וועלען מיר נאָך מוזען ווארטען א יאָהר צעהן.
— דאָס איז א ביסעל לאַנג. פרייליך רעלס, וועלכע קען שוין איצט זיין אכט און צוואנציג יאָהר, וועט ביז צו יענער צייט זיין א ביסעל פערבליהט.

— מיין לעבער רודאָלף, דו ביסט נאָך קיינמאָל ניט געקומען צו מיר מיט א בעזוך... און ווען דו טהוסט עס, אום מיר צו שיטען זאָלץ אויף די וואונדען, אום צו בעריהמען זיך פאר מיר מיט דיין רייכטהום, אום צו פערשפאָטען מיך, ווי אָרעם איך בין, איז עס דאָך —

— ענטשולדיג, בעריהמעריי און אַבשפאָטען דאָס זיינען ניט מיינע מאַטיווען. אָבער דעם קאָנטראַסט מאַך איך אבזיכט־ליך גאַנץ קלאָר — עם מאַכט מיר פערגעניגען...

— מיין שעהנסטען דאַנק — האָט מאַקס געמורמעלט.

— און וועט דיר נאָך א גרעסערען פערגעניגען פערשאַפען. הער מיך אויס, איך וויל דיר עטוואָס מערקווירדיגעס זאָגען... ער איז שטיל געבליבען. אויף דעם אויגענבליק, וואָס האַרף איצט קומען, האָט ער זיך שוין לאַנג געפרעהט.

— אַלאָ, וואָס ווילסטו ?

— איך וויל אויפגעבען דאָס רעכט, אַלס יורש, און דו זאָלסט פערנעהמען מיין פלאַץ.

מאַקס דאָצקי איז אויפגעשפרונגען, און זיך געכאַפט פאר'ן קאַפּ מיט ביידע הענד.

— בין איך משוגע, אָדער דו ביזט עם ?

— איך בעט דיך, זעז זיך ווידער אוועק. איך בין ביי מיין פולען פערשטאַנד, און רייך מיט דיר גאַנץ ערנסט. און די לאַג גע פערשאַפט מיר דעם גרעסטען פערגעניגען... איך ווייס, אז איך מאַך דיך דערמיט גליקליך אָהן א ברעג, נור דאָס איז אויך ניט דער מאַטיוו פון מיין טהאַט... דאָס ליגט טיעפער. איך טהו עם ניט צוליעב דיר, נור צוליעב מיר אליין, נור פונדעסט־וועגען טהוט מיר גרויס הנאה אויך דיין גליק. עם איז דאָך אזא

זעלטענער און גרויסארטיגער אנבליק פון א מענשען אין משוגע־
 נער פרייד — דיין ערשטע אידעע איז דאך געווען, אז דו ביזט
 משוגע געוואָרען, און דאָפעלט אנגענעהם איז דער אנבליק, ווען
 מען איז אליין דער פּעראַורזאכער פון דעם... צו דיין חתונה לאָר
 איך מיך שוין איין, אַלס עדות — נאַטירליך, וועסטו נאָך אין
 דעם יאָהר חתונה האָבען, און ציהסט גלייך אריין אין ברונהאָף.
 דו ביסט אָבער אין גאַנצען פּערשטיינערט און רעדסט נאָרניט.
 מאַקס איז ווירקליך געזעסען אויף זיין שטוהל, ווי פּער־
 שטיינערט.

— און וואָס אויך מיך בעפּרידיגט — האָט רודאָלף ווייטער
 גערעדט — איז דער בעוואוסטזיין, דאָס דו ביזט א בראַווער, אן
 עהרליכער מאַן, און אז דו וועסט אַנטהאַן כבוד דעם הויז דאָציק,
 אַלס זיין אויבער־הויפט. ווען דו און עלסבעטה רעלס וועלען רע־
 גיערען אין ברונהאָף, וועל איך וויסען, אז מיין אמאָליגער בע־
 זיץ איז אריין אין גוטע הענר.

מאַקס האָט זיך געפיהלט, ווי איינער, וואָס קריגט א קלאַפּ
 אין קאָפּ. די געדאַנקען האָבען זיך שטורמדיג געדרעהט אין זיין
 קאָפּ, און וויפעל ער האָט זיך ניט אַנגעשטרענגט, האָט ער דאָך
 ניט געקאָנט בעגרייפּען דאָס, וואָס ער האָט געהערט. דאָס
 אַלעס, וואָס ער האָט געהערט, ווען דאָס איז אמת נור, האָט דאָך
 געדאַרפט איהם גליקליך מאַכען, דאָס האָט ער געוואוסט, אָבער
 דער געפיהל פון גליק האָט ניט געקאָנט בייקומען דעם געפיהל
 פון שטוינען, וואָס איז געווען צונויפגעמישט מיט דעם געפיהל
 פון צווייפעל.

ענדליך האָט ער געפונען ווערטער.

— רודי, דו וואונדער־מענש, רייס מיך ארויס פון דעם
 טרוים, שווער מיר, דאָס עס איז די ווירקליכקייט, אָדער זיי זיך
 מודה, אז עס איז בלוין א שפּאַס, א פּערצווייפעלט־שלעכטער־
 שפּאַס.

— דו האָסט רעכט, אזא ווייץ וואָלט געווען געמיין. עס
 איז אָבער קיין ווייץ ניט. עס איז דער פּולער אמת. דאָ האָסטו

מיין האַנד. נאָך אייניגע פאַרמאָליטעטען און דו כּיזט דער
הערר פון דעם דאָצקישען פערמענען.

— מיין גאָט, מיין גאָט — האָט מאַקס דאָצקי געהאַלטען
אין איין אויסשרייען. דאן האָט ער פערנגראָבען זיין פנים אין
ביידע הענר, און שטאַרק געאַטהעמט. רודאָלף האָט איהם בע־
טראַכט שווייגענדיג און געשעפט פערגעניגען פון דעם, ווי זיין
פעטער איז אזוי געריהרט. אזוי זעהט אויס אַ מענש, וואָס
ווערט איבערוועלטטיגט פון פרייד, פון גליק! פאר דעם ברענגער
פון דעם גליק איז עס געווען אַ גענוסרייכער זנבליק. עס האָט
ביי איהם ארויסגערופען — ווי אלעס, וואָס אַז גרויס, פול, איר
בערגעוועהנליך. — אן עסטהעטישע ענטציקונג.

אכטצענטער קאפיטעל.

אלע נויטיגע געריכטליכע און געשעפטליכע פאפירען פאר די איבערגעבונג פון דעם בעזיץ פון רודאָלף דאָצקי צו מאַקס דאָצקי זיינען שוין אויסגעמאַכט געוואָרען, און געזעצליך איז שוין דער בעזיצער פון דעם גרויסען דאָצקי־פערמעגען געווען מאַקס דאָצקי. נור כדי איהם איבערצוגעבען דעם פערמעגען אזוי שעהן און פייערליך, ווי מעגליך, האָט רודאָלף פּעראַנט שטאַלט אַ קליינעם פעסט, אויף וועלכען צום לעצטען מאָל זאָל לען זיין פּערוואַמעלט זיין פאַמיליע, זיינע פּריינד אין דעם אל־טען ברונהאָף־שלאָס.

דער טיש איז געווען געדעקט אין גרויסען שפייד־זאַל. דער שפּעט־הערבסטיגער טאָג האָט מיט זיך געבראַכט אַ גאַנץ שטאַר־קע קעלט און אין דעם גרויסען קאַמין האָבען געפלאַקערט און געקנאַקט גאַנצע שטאַמען פּיכטענהאַליץ. פון דעם קרוינלייכטער האָט זיך געגאַסען דאָס ליכט פון אכט און פּערציג וואַקסענע ליכט און נאָך זעקס זילבערנע לייכטער, וועלכע זיינען געשטאַל נען אויפ'ן טיש, צווישען די געסט, און פיעלע לאַמפּען האָבען געמאַכט די בעלייכטונג גרויס און פאַלשטענדיג. טהייערע אלטע בילדער אויף די ווענט, קונסטפּאַל געשניצטע מעבעל פון איי־כענהאַליץ, דער טיש־דיענסט, אויסגעפיהרט פון אַ הויז־האַפּ־מייסטער אין אַ שוואַרצען פּראַק און ווייסען האַלז־טוך, און פיעל לע לאַקעיען אָנגעטהאַן אין זייערע יום־טוב־דיגע ליוורען, אין שיך און זאַקען. אויף די שפייד־קאַרטען איז געווען אויסגע־מאַלט, אויף די פאַרצעלאַי־טעלער איז געווען אויסגעברענט, אין די גלעזער איז געווען אויסגעגראוירט, אין די קאַרפעטס איינ־געוועבט דער דאָצקישער שילד (אין אַ געשפּאַלמענעם פעלד דריי קרעם־געצויגענע לינקע בלויע שטערן און הינטען אַ צוגע־

קעהרטער זילבערנער שליסעל. אויפ'ן געקרוינטען העלם מיט א רויט־זילבערנער דעקע פון רעכטס און מיט א בלוי־גאלדענער דעקע פון לינקס האָבען זיך געצויגען צוויי זילבערנע שליסעל) — קורץ, עס איז דאָ געוויזען געוואָרען די גאַנצע פראַכט, רייכטהום און גאָה, וואָס פלעגט הערשען אין די שלעסער פון די רייכע אלטע אריסטאָקראַטישע פאַמיליען.

מעהר ווי פערציג פערזאָנען אין אבענד־אנצוג זיינען געװעסען ארום טיש. מאַרטא האָט פערנומען דעם פלאַץ פון דער הויזפּרוי און רודאָלף פן דעם בעל הבית. צו דער רעכטער האַנד פן באַראָנעססע טיללינג איז געוועסען מאַקס דאָצקי, און צו דער רעכטער האַנד פון רודאָלף איז געוועסען פריילין עלסבעט רעלם. דעם גענעראַל רעלם האָט מאַרטאָ אוועקגעזעצט לינקס פן איהר, און זיין צווייטע שכנ'טע איז געווען סילוויא דעלניצקי. די פאַמיליע ראַנג, מיט דער אויסנאַהמע פון דער נור־וואָס פער־הויזאַטהער טאַכטער, וועלכע איז געווען מיט איהר מאַן, דעם אמבאַסאַדאָר, אין קאָנסטאַנטינאָפּאָלי, איז געווען פול פערזאָנלעך ארום טיש. פון די אלטע פריינד פון דער פאַמיליע זיינען געווען: מיניסטער ווענעמאַן, גראַף קאַלנאַס, פאַלקאָוויק שראַפּער, דער אלטער ברעסער און פאַטער פראָמוס.

דער מאַהלצייט, אין אַכט געריכטען, איז געווען צו ענד, מען האָט נור געקויט פערשיעדענע זיסקייטען און פרוכטען, וואָס זיינען געשטאַנען אויפ'ן טיש. אויף א צייכען פון דעם הויז־הערר האָבען די דיענער נאָך א מאָל אָנגעפילט די שאַמפאַניען־בעכער, און דאן האָבען זיי אלע פערלאָזען דעם זאַל. רודאָלף האָט אַ קלאַפ געטהאָן מיט'ן מעסער אין זיין גלאָז, און מיט איינמאָל האָבען אויפגעהערט די אלע אויפ'ן־קול געפיהרטע גע־שפרעכען.

ניט אויפשטעלענדיג זיך, אָבער מיט אַ שטימע, וועלכע אלע האָבען געקאַנט הערען, האָט רודאָלף אָנגעהויבען צו רעדען:

„מיינע ליעבע פריינד און געסט, איהר ווייסט, דאָס אונז זער היינטיגער צוזאַמענזיין האָט אַ גאַנץ ספעציעלע אורזאַכע, אַ גאַנץ אונגעוועהליכע. מאַנכע דאָ ווייסען גאַנץ גענוי, וועגען

וואָס דאָ האַנדעלט זיך, פאר די אַנדערע וועט עס זיין אן איבער־
ראישונג.

„איידער אָבער איך וועל דאָס אייך לאָזן וויסן, וואָלט
איך געוואָלט ווארפן א קורצען ריקבליק אין די פּערגאַנגענ־
גענהייט, אפשר וועט זיך דאָרט געפינען א טהיילווויזע ערקלע־
רונג פאר דאָס, וואָס איהר וועט באַלד הערען. איך דערמאָן
זיך און פיעלע צווישען אייך וועלען זיך דערמאָנען אָן א פעסט־
מאַל, צוליבע וועלכען מיר האָבען זיך פּערוואמעלט ארום דעם־
זעלבען טיש צו דער טויפונג פון מיין קליינעם פּריץ...“

רודאָלף איז געבליבען שטיל פאר א וויילע, שטאַרק גע־
ריהרט; און אויך צווישען זיינע צוהערער איז פאַרגעקומען א
שטאַרקע בעוועגונג, א שטילער מורמלען פון רחמנות און סימ־
פאַטהיע.

רודאָלף האָט טיעף אויפגעאַטהעמט און האָט פאַרטגע־
זעצט :

„דאן האָבען מיר אלע געטרונקען א טאָסט; „עס לעבע די
צוקונפט!“ די צוקונפט אָבער, וועלכע מיין זוהן האָט עס גע־
זאָלט פּערקערפערען, זי איז אין קבר געזונקען. דאָס איז געווען
א גרויסער שמערץ, אזא גרויסער דאָס מיין בעאַטריסע האָט
איהם ניט געקאָנט איבערלעבען... מיין גאַנצע היים איז איינגע־
פאַלען.“ דער מיטליידס־מורמעל האָט זיך ווידער געהערט.
אייניגע פון די פּרויען האָבען צוגעלייגט זייערע טאַשענטיכער
צו די אויגען. „דאן ווען איך האָב צוגעטרונקען צו דער צו־
קונפט, האָב איך ניט געהאַט אין זינען די צוקונפט פון מיין
הויז, נור די צוקונפט פון דעם גאַנצען מענשענגעשלעכט, ביי
וועלכער מיר אלע, צי מיר ווייסען עס, צי ניט, ארבייטען מיט,
און ביי וועלכער איך וויל מיטארבייטען גאַנץ בעוואוסט און
מיט א בעשטימטער אבזיכט, און צוליבע דעם וויל איך זיין
גאַנץ פריי, פון קיין זאך ניט געבונדען. און גאַנץ אָהן ווייטערע
ערקלערונגען, איך האָב אויפגעגעבען דאָס גאַנצע דאָצקישע פּער־
מענען, און איבערגעגעבען עס מיט אלע נויטיגע רעכטע צו מיין
פעטער מאַקסימיליאַן דאָצקי.“

דאָס מאָל איז דאָס מורמלען געווען א גאנץ הויכער, פול מיט שטוינען, איז אָבער גלייך וויעדער שטיף געוואָרען, ווען דר' דאָלף האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין פּלאַץ, גענומען זיין גלאָז אין האַנד און האָט ווייטער גערעדט:

„איך בעט אייך אלזאָ אין גראַף מאַקסימיליאַן אַסקאַר דאָצ' מי פאָן דאָנאַשיץ צו זעהן דעם הערר פון ברונהאָף און גאַנקיראַל, און אויף זיין געזונד, ווי אויך אויף די געזונד פון זיין כלה, פרייַ לין עלסבעט פאָן רעלס, צו טרינקען צוזאַמען מיט מיר.“

אַלע האָבען זיך אויפגעשטעלט. מען האָט צוגעוואונשען צו די נייע העררען פון ברונהאָף, און מען האָט זיי געוואונשען גליק. דערביי אָבער האָבען זיך די גראַטולירענדע מינען אומגע' ענדערט אין האַלב־סימפּאַטיוזירענדע.

רודאָלף איז געווען דער ערשטער, וועלכער האָט זיך ווידער אוועקגעזעצט אויף זיין פּלאַץ און האָט ווידער א מאָל געגעבען א צייכען, דאָס ער וויל נאָך רעדען. דאן האָבען זיך אויך די אנ' דערע אוועקגעזעצט און וויעדער זיינען אַלע שטיף געוואָרען.

„איך וויל ניט מעהר קיין טאַסטען האַלטען, מיינע פריינד, אָבער זאָגען וויל איך אייך, וואָס דאָס מיינט מיין אויפגעבען פון דעם פערמעגען. איך וויל אייך ערקלערען דעם צוועק דערפון. האָט נור עטוואָס געדולד מיט מיר. צו האַלטען רעדען דאָס גע' הערט צו מיין צוקונפֿט־פּראָגראַם, און דער זאָל זיין מיין ערש' טער פּאַרטראַג.“

„פּערשטעהט זיך, ווען איך וועל א מאָל ארויסטרעטען אויף די פּלאַטפאָרמע און רעדען פאר דעם פּערזאָנלעכען פּאַלע, וועל איך ניט רעדען וועגען דעם, פון וואָס איך וועל פאר אייך רע' דען. איך וועל פאר זיי ניט ערקלערען, וואָרום איך בין געוואָ' רען א „פּעררעטהער“. אָבער אייך, פריינד, קרובים און שטאַנד' גענאָסען, גלויב איך, בין איך שולדיג צו געבען אן ערקלערונג... „דער מענש איז משוגע“ — דאָס וועט מסתמא זיין דער אורטהייל פון א טהייל פון די, וועלכע זיינען איצט דאָ און פון די מייסטע, וואָס זיינען ניטאָ דאָ, וועלכע געהערען אָבער צו אונזער געזעלשאַפֿט־צירקעל — דאָס ווייס איך. נון איז וועניג“

סטענס וויל איך איך דאָ זאָגען, אין וואָס אייגענטליך בע־
שטעהט די מעטהאָדע פון מיין משוגעת.

נאָך אַ קורצען נאָכרענקען האָט ער פאָרטגעזעצט:

„עס זיינען דאָ צוויי קרעפטען, וועלכע בעשטימען און בע־
וועגען דעם גאַנג פון דער מענשליכער קולטור: די פאָרווערטס־
טרייבענדע און די שטערענדע קראַפט. דער דראַנג צום
פאָרטשריט און דער טריעב, אַז אַלעס זאָל בלייבען, ווי עס איז.
אין דער פאָליטיק האָבען די ביידע קרעפטען אָנגענומען די נע־
מען: ליבעראַליזם און קאָנסערוואַטיזם. אָבער דערמיט איז
בעצייכענט בלויז אַ גאַנץ ענגער קרייז, אין וועלכע דיזע קרעפֿט־
טען ווירקען, אָבער זעמעס שפיעל כאַפט ארום די גאַנצע וועלט
— נאָטור און גייסט — די קרעפטען האָבען פון אָנפאַנג אָן
פאָרמירט די זעלט, און וועלען איהר אויך אין דער צוקונפט
פאָרמירען.

„אזוי שטאַרק און אזוי בעוואוסט, ווי אין אונזער איצטיגער
צייט זיינען — אזוי דוכט זיך מיר — די דאָזיגע געגענעזעצ־
טע קרעפטען קיינמאָל ניט ארויסגעטראָמען, און דאן הייסט
עס שטעלען זיך אויף דער זייט פון דער אָדער יענער קראַפט.
נאָטירליך, קען מען אויך בלייבען שטעהן אָן אַ זייט און זיך
ניט קימערען וועגען דעם, וואָס קומט פאָר, און נור טראַכטען
און זאָרגען וועגען די אייגענע קליינע אינטערעסען — און דאָס
טהוען גאָר פיעלע. אָבער די פיעלע, ניט וויסענדיג עס אַליין,
העלפען דאָך איינער פון די קעמפּענדע קרעפטען.“

דורך דעם אינסטינקט, וואָס נאָרט קיינמאָל ניט, וועלכער
ברענגט צום בעוואוסטזיין פון דעם רעדנער דאָס, וואָס זיינע
צוהערער פיהלען, איז רודאָלף געוואָהר געוואָרען, דאָס איבער די
מיש־געזעלשאַפט בלאָזט אַ שטילער ווינטעל פון לאַנגווייליג־
קייט, און פון אַ ניט־פערשמעהן, וואָס ער רעדט צו זיי. דאָס עס
זיינען אָבער געווען אייניגע, און צווישען זיי זיין מומער, וועל־
כע האָבען איהם זעהר גוט פערשטאַנען, און נאָכגעפאָלט זיין
רעדע מיט דער גרעסטער געשפּאַנטקייט, דאָס האָט ער אויך גע־
וואוסט, און פאר די האָט ער ווייטער גערעדט:

„איך בין ניט געשטאנען אָן א זייט. איך האָב זיך צוגע׳
הערט צו דעם קאמפף־ליארעם, און בין פּערבאָפּט געוואָרען פּון
דעם דראַנג מיטצוקעמפּפּען. מיין שטאַנד, מיין שטעלונג, מייע
אינטערעסען האָבען עס געפּאַרדערט, אז איך זאָל זיך שטעלען!
אויף די זייט פּון די, וועלכע פּערטהייד־גען דאָס עקזיסטירענדע.
דאָך דאָס קען איך ניט: מיין געפּיהל, מיין איבערצייגונג און
(קוקענדיג אויף זיין מוטער) די ירושה פּון אן איבערגענומענע
נער מיסיאָן טרייבען מיך אין דעם אַנדערען לאַגער. אום אַלזאָ
צו זיין פּריי און עהרליך, בלייבט מיר ניט קיין אַנדער זאך צו
טהאָן, ווי אויפּגעבען מיין שטעלונג און מייע אינטערעסען,
און דאָס האָב איך געטהאָן. צו די זאַכען פּון דער אַלטער אָרד־
נונג, וועלכע איך בעקעמפּפּ, געהערט, צום ביישפּיעל, אויך די
אינסטיטוציע פּון ירושה. עס איז דאָרום געווען א נויטיגער
שריט פּון מיין זייט, דאָס איך זאָל זיך ענטזאנען פּון דער ירושה,
און דאָס האָב איך געטהאָן.“

— בראַוואָ! — האָט מאַקס אויסגעשריען, און גענעראַל פּאָן
רעלס האָט איהם אין דעם אונטערשטיצט. וועניגסטענס דער דאָך־
זיגער שטריך פּון רודאָלף׳ס משונעת איז געווען דעם איצטיגען
בעל הבית פּון ברונהאָף שטאַרק צום האַרצען. אויך עלסבעט
וואָלט גערן איינגעשטימט אין דעם „בראַוואָ“, נור זי איז געווען
צו שרעקעדיג דערצו. זי איז אָבער געשוואומען אין טרוימערי־
שער גליק־שטימונג. איז עס דאָך אַלעס געווען, ווי א חלום,
וואָס איז אזוי פּלוצלינג געקומען צו איהר: דער געליעבטער,
דער וואונדערבארער פּערמעגען, דער גרויסער לוקסוס. זי וואָלט
געקאָנט פּאלען אויף די קניע פּאַר רודאָלף׳ען אום צו דאַנקען
איהם. א נאַר? דאָס איז צופּיעל געזאָגט — א טרוימער, אַן
אידעלער פּאַנטאַזיאַר, און א דאַנק גאָט, דאָס ער איז ניט
קליגער! ...

„איישר בראַוואָ, עקסעללענץ“, האָט זיך רודאָלף געווענ־
דעט צו גענעראַל רעלס, „וועט איהר אפּשר באַרר מוזען צוריק־
ציהען, ווען איך וועל אייך זאָגען, אז צו די זאַכען, וועלכע איך
האַלט פּאַר נויטיג צו בעקעמפּפּען, געהערט אויך דער מיליטאַר־
דינס. און דער פּערנעהמט ביי מיר דוקא דעם סאַמע אויבער־

אָן. און ניט נור בעקעמפּף איך, ווי דאָס טהוען אונזערע בלאַט
 סע ליבעראַלען, דאָס שלעכטע און דאָס איבערטריבענע אין דעם
 מיליטאַריזם, נור דעם מיליטאַריזם איבערהויפּט. איך בעקעמפּף
 אין גאַנצען דאָס טוידט־שלאָגען, אלס אַ רעכטס־מיטעל. דאָס
 וועל איך אין דער צוקונפּט אויסשרייען אזוי שטאַרק, ווי איך
 קען, גאַנץ אָפּען אויך אַ גענעראַל אין פּנים אַריין. נור דער איז
 פּריי, ווער עס זאָגט, וואָס ער דענקט. מיט דעם, וואָס איך האָב
 זיך אָבגעזאָגט פּון מיין פּערמענען, האָב איך מיר געקויפּט אַ
 שטיק פּרייהייט, און בענוץ זיך מיט איהר!"

— בראַוואָ! — האָבען דאָס מאָל אויסגערופּען קאַלאַנאַס
 און ברעסער.

גענעראַל רעלס איז אויפגעשפרונגען.

— ענטשולדיגט מיר — האָט ער אָנגעהויבען צו רעדען מיט
 אַן אויפגערעגטער שטימע.

אָבער די אנדרעע האָבען איהם ניט געלאָזען אויסרעדען.
 „ניט אונטערברעכען“, האָבען אלע געשריען, און דער גענעראַל
 האָט זיך געמוזט אוועקזעצען.

— פּערציייהט מיר, עקסעללענץ — האָט רודאָלף וויערער
 אָנגעפּאָנגען — איך האָב אייך ניט געוואָלט בעליידיגען. דאָס,
 וואָס מען זאָגט געגען אַן אינסטיטוציע, ווערט עס ניט געזאָגט
 פּערזענליך געגען איהרע פּערטרעטער. פּערגעסט ניט, אז אלץ,
 דאָס אלץ, וואָס איך קען פּאַרברענגען אָדער ווירקען געגען קריעג,
 קומט פּון דעם גייסט פּון אַ צוואה, וואָס איז מיר איבערגעלאָזען
 געוואָרען פּון איינעם, וואָס איז אַליין געווען אַ סאָלאַראַט, פּון
 פּריהריך טיללינג. דאָס, וואָס איך האָב געטהאָן, בעווייזט, ווי
 ערנסט איך מיין עס מיט מיין אויפּגאַבע, ווי ערנסט איך פּאַס
 אויף די קעמפּפּע, אויף וועלכע איך ריכט זיך. אין דעם קאַמפּף
 טאָר מען זיך נישט אָבשרעקען צו געבען אזוי פּעסט און ענערגיש,
 ווי איינער קען נור געבען דעם שונא. מיין וואפּע איז דאָך נור
 דאָס גערעדטע און דאָס געשריבענע וואָרט, און די וויל איך די־
 דעקט און עהרליך געברויכען, דאָס הייסט אימער נור דאָס זאָ־
 גען, וואָס איך האַלט פּאַר אמת, און אָהן אירגענדר וועלכע ריק־

זיכטען, און קיינעם שאנעווענדיג. עס איז געוועהנליך נור אן אויסרייד, ווען איינער האלט זיך צוריק מיט זיין מיינונג, ווייל ער וויל די אנדערע שאנעווען. אין דער אמת'ען מיינט ער גאָר זיך צו שאנעווען. מען וויל ניט דערצאָרענען די אנדערע, ניט ואום צו פערשפאָרען זיי דעם צעה, נור ווייל מען האָט מורא ארויפצושלעפען אויף זיך זייער צאָרן. דאָס איז, מיט איין וואָרט, פייגהייט. א פייגהייט, וואָס איך האָב אויף מיר זעלבסט געפיהלט, ווען איך האָב געוואָלט זיין אי א פערטהיידניגער פון פאָרטשריט און אי א טאקטפולער באַליבאָס, א קלוגער גוטס־בעזיצער און א לעבענסווירדיגער פעטער. איצט וויל איך ניט זיין קיין אנדער זאך, ווי א מענש, וואָס ארבייט מיט בעוואוסט־זיין און אָהן מורא אין דעם ענטוויקלונגס־גאַנג פון דער מענשהייט.

„אין אזא מיטארבייט, איהר מענט עס מיר גלויבען, לעגט אן ערהאבענער גענוס. פריהער פון אלץ קומט דער בעוואוסטזיין פון אן ערפילטער פליכט. ניט אלע קענען קלאָר זעהען דייע פליכט. אָבער די, וועלכע האָבען געכאַפט אַ בליק אין דעם קאַמפּף פון דער צייט, און די, וועלכע זעהען די סטראשענדרע סכנות און די מעגליכקייט פאר רעטונג, די קענען ניט אנדערש, די מוזען צולייגען א האַנד. צו וועלען רעטען איז א נאַטירליכער אינסטינקט, אן אינסטינקט, וואָס געהט צוזאַמען מיט דעם גע־זעלשאפט־טריב.

„וואָס איך זעה, איז אַט וואָס :

„עס זיינען דאָ ביי דעם אַרבייטער צויבערליכע קרעפטען, וועלכע פערענדערען אזוי די געזעלשאפט, אז די קולטור פון מאָרגען וועט זיין אין דעמזעלכען פעהעלטנים צו דער קולטור פון נעכטען, ווי דער שמעטערלינג צו דער פראָסטער פליעג, פון וועלכער ער ענטוויקעלט זיך. די פראָסטע פליעג האַלט ביין ארויסברענגען דעם שמעטערלינג. די קולטור פון היינט איז די פּרעלודיע.

— בראוואָ ! — האָט אויסגעשריען איינער, וועלכער האָט געהאַלטען דאָס וואָרט פּרעלודיע פאר זעהר פּאָעטיש, און האָט דאָרום געמיינט, אז דאָס דארף אפּלאַדירט ווערען.

„די צויבערליכע כחות, פון וועלכע איך רעד — האָט רר דאָלף ווייטער גערעדט — הייסען טעכניק און וויסענשאַפט. אזוי פיעל קענענדע און אזוי פיעל וויסענדע וועזענס, ווי די מענשען האַלטען דאָס איצט אין ווערען, מוזען אויך ווערען פערנינפטיגע וועזענס, און מוזען אויך אָנהויבען פערנינפטיג צו לעבען. דאָס איז דער מוז פון דעם צופאַסונגס־געזעץ. אַז אונזער לעבענס־פיהרונג און אונזערע אינסטיטוציאָנען, וואָס שטאַמען פון אונ־וויסענדע צייטען, זיינען פערנינפטיג, דאָס וועט דאָך קיינער ניט בעהויפטען. לאָמיר אָנווייזען אויף דאָס נאַרישסטע: ניין צעהנ־טעל פון אלע אונזערע מיטלען צו פערזווענדען, ואום איינע די אַנ־דערע צו ערמאָרדען.... איינטהיילען די הימאַטה־ערד אין רויב־שטיקער, וועגען וועלכע מען רייסט זיך און בייסט זיך, אָנ־שטאַט, אין געגענוויטיגער הילף, צו פערזוואַנדלען איהר אין אַ גן עדן.... וואָס האָבען זיי דאָרט געזאָגט שטילערהייט, פריינד וועגעמאַן, סאָציאליסטישע פראזען! מיין גאָט, אָפט ארויסגעזאָגט מע אמת'ען, און אזעלכע, אויף וועלכע עס בויט זיך אויף אַ פארטיי, וואָס שטרעבט זיך אויסצוברייטען, ווערען אימער פראזען... איך וויל אָבער דאָ ניט ריידען אין דעם סאָ־ציאַל־דעמאָקראטישען פארטיי־גייסט, נור אין אַ ברייטערען זין, אין דעם סאָציאַלען זין. דאָס די סאָציאַלע פראגע אין געוואל־דיגער בעדייטונג פילט אָן אונזער געגענוואַרט, און חרענגט צו אַ לייזונג — דאָס קען דאָך קיינער ניט לייקענען. דאָס אַרביי־טער־פאָלק איז שוין מיעד צו לידען, און צווישען אונז זיינען דאָ אזעלכע, וועלכע זיינען שוין מיעד צו זעהען זיי ליי־דען. איך, פאר מיין חלק, קען ניט לענגער בלייבען מיט פער־לייגטע הענר, צוזעהענדיג, ווי מיינע מיטמענשען קרעכצען פון אונניצלעכע שמערצען, לאַסטען און געפאהרען. „טאט טוואם אזי“.

דאָס אינדישע „דאָס ביסט דו“ האָט ארויסגערופען אַ נייעם בראוואָ פון דער זייט, וואָס האָט געפונען אזא רייז אין אויסלענדישע ווערטער.

אַ גרויסע בעפרייאונגס־אַרבייט פאַרבערייטעט זיך—און פון דעם ווייסען גאַרניט פיעלע צייט־גענאָסען, און פיעלע פון די

וועלכע זיינען דאָ פּערזאמעלט. דאָס, וואָס זיי הערען פון דעם, קלינגט פאר זיי, ווי אַ ווייטער רוישען פון אַ סטראַשענדער פּער־פּליצונג. און זיי שרייען, אז מען זאָל מאַכען אלערליי פּאַרצאָ־מונגען און שטערונגען. מיר אָבער, די וועניגע, וועלכע האָבן בען זיך נוט צוגעהערט, מיר הערען דאָס רוישען פון אַ נייער צייט, פון אַ צייט, אָהן געוואלט, פון אַ צייט, וואָס איז פריי פון עלענד און נויט. ווען מיר זאָלען אפילו איהר ניט דערלעבען — איבעריגס, ווער קען עס וויסען? — זאָל אָבער אונזער העכ־סטער גליק זיין צו האָבען פּאַרזיכערט איהר קומען. דאָס האָבן איך מיר געמאכט, אַלס מיין אויפגאבע. רופט עס ניט מיט דעם נאָמען חוצפה. זאָגט אויך ניט, אז עס איז אונניצליר. בויגט זיך ניט פאר יענער אַנגענעהמער אַנזיכט, אז די קולטור ענדערט זיך פון זיך זעלבסט. דאָס איז פאַלש. גאָרניט פאַ־סירט פון זיך זעלבסט. עס פאַלט דאָך קיינעם ניט איין צו בע־הויפטען, דאָס אלע טעכנישע פּאַרטשיטע און ערפינדונגען זיי־נען געקומען פון זיך זעלבסט — אונאבגעניג פון דער פּאַרשונג און ארבייט פון די טעכניקער און ערפינדער. עס איז אמת, אז דאָס, וואָס מען שטודירט און פּאַרשט, דאָס קומט פון אַ מוז, וואָס ליגט אין דער נאַטור גופא, דאָס מיינט אָבער ניט, אז די קולטור־ארבייט קומט פון זיך זעלבסט. זי קומט דורך דעם וויל־לען פון די קולטור־ארבייטער... די ווילענס־קראפט, מען מען אויך איהר רופען אַ נאַטור־קראפט, אָבער דער פּערזענליכער וויל־לען ווערט צו אַ טרייב־קראפט פון דער ענטוויקלונג. אויך אונט־טער די פיינד פון ענטוויקלונג זיינען דאָ מענשען מיט ווילען, מיט ענערגיע, און עס געלינגט זיי גראַדע צו גוט צו שטערען דעם גאַנג פון דער קולטור, מאַכעם מאָל זאָנאַר צוריקשלי־דערען, אָבער עס געלינגט זיי דאָך ניט איהם גענצליך צו פּער־האַלטען, ווייל עס איז אַ נאַטור־געזעץ, אז דער פּאַרטשיט זאָל געהן אלץ ווייטער און ווייטער, כאַטש ווען נור אין אַ קרומער ליניע. דאָס איז מיין טיעפסטער גלויבען. אַ הייסער גלויבען, וועלכער אָפט דורכשטראַמט מיך מיט אַ גליקס־געפיהל אין מי־טען פון די אלע צוואַנגס־געפיהלען, וואָס עס פליסען אריין אין מיר אלע ווילדקייטען פון איצט. און כאַטש איך ווייס, אז

צאָרן איז ניט קיין וויסענשאפטליכער געפיהל — ווייל ער גערט זיך דען דער זאָאָלאָג איבער די בייזקייט פון טיגער, איז בער די גיפט פון דעם שלאַנג? — דאָך איז דער געפיהל אַ ניצ־ליכער, ווייל ער טרייסעלט אויף צום קאמפף, צום זועהרען־זיך. אָהן ליידענשאפט ווערט גאָרניט געשאפען, וואָס איז קרעפטיג און שטארק.

דאָס איז עס אויך, וואָס איך האָב אייך געוואָלט זאָגען — מיין ארבייט איז בעשטימט דורך אַ ליידענשאפט, וועלכע פלאַקערט אין דער טיפעניש פון מיין נשמה... צי איך וועל ארויס־ברענגען עטוואָס קרעפטיגעס, דאָס איז אונבעקאנט, אָבער מיין גאנצע קראפט, וואָס איך בעזויץ, דאָס איז איצט קאָנצענטרירט אין מיין ווילען“.

ער איז פאר אַ וויילע שטיל געבליבען. ווידער האָט ער עס דייטליך געפיהלט, דאָס די אנוועזענדע, מיט דער אויסנאהם פון וועניגע, הערען זיך גאָרניט צו צו דעם, וואָס ער רעדט.

און ער האָט אויך דערפיהלט, אַז עס פעהלען איהם ווער־טער, דורך וועלכע ער זאָל קענען אויסדריקען די שטארקייט פון זיינע ליידענשאפטען, וואָס בעוועגען איהם, און די טיעפקייט פון זיינע געדאנקען, וואָס שטורעמען אין זיין געהירן. דאָס וואָלט פאר איהם מעגליך געווען אויסצודריקען, ווען פון זיי וואָלט ארויסגעשפרונגען אַ פונק פון בענייסטערונג אויף איהם... ער האָט געהאַט אין זיין געדאנק אַ גרויסען זאָל, אָנגעפילט מיט מענער און פרויען פון פאָלק. מענשען, וועלכע אין זייערע גערדיקטע, צרה'דיגע פעהרעלטניסע הערען זיך צו מיט דורשט צו דעם אָנזאָג פון בעסערע צייטען: ווי וואָלט דער דאנק און די האַפנונג פון אַזעלכע צוהערער איהם דעהויבען און טראָגען?... אָבער די דאָ? געבאָרען אויף דעם סאמע שפיץ פן דער געזעל־שאפט, געניסענדיג אלעס בעסטע אין לעבען — די מוזען דאָך בעטראכטען יעדען געדאנק פון אַן ענדערונג אלס עטוואָס, וואָס שמעלט זייער רוח און גליק אין געפאהר — ווען זיי האָבען איבערהויפט זיך צוגעהערט; ווען די ווערטער זיינען ניט אָב־

געשפרונגען פון זיי דורך ניט וועלען פערשטעהן און דורך זייער גלייכגילטיגקייט.

ער איז זיך בעוואוסט געוואָרען, אז ער דארף ניט ווייטער דערען צו זיי, ער האָט אָבער אויך ניט געקאָנט ניט ענדיגען. און ער האָט צו זיי ווייטער גערעדט :

„מיינע פריינד — צו מאכען פאר אייך קלאָהר דעם ציעל פון מיין ווילען, אָדער צו איבערטראָגען אויף אייך מיין איבער־צייגונג — דאָס האָט ניט געקאָנט זיין דער צוועק פון מיין דע־דע, וועלכע איז שוין אויך אזוי געוואָרען צו לאַנג. איהר קור־צער תוך איז דער : דאָ שטעה איך, ווייל איך קען ניט אנדערש. און דערמיט איז אונזער פעסט צו ענדע. אין ברונהאָף דער לעצטער פעסט, פון וועלכען איך בין געווען דער באַליבאָם. ער האָט זיך אויפגעשטעלט, אויפגעהויבען דעם בעכער, און געזאָגט : — דאָך, כדי צו שליסען מיט א „הויך“, טרינק איך דיר צו נאָך א מאָל, ליעבער מאַקס — „דאָצקי געשטאַרבן — עם לעבע דאָצקי.“

די געסט זיינען געווען צופריעדען צו פארבייטען די לאַנג־ווייליגע און פיינליכע שטימונג מיט אַ נייעם קלאַפען מיט די גלעזער און מיט נייע געשרייען פון „האָך!“ „האָך!“ דאן איז מען אריין אין דעם זאָל דערביי. אין די גרופען, וועלכע האָבען זיך געבילדעט, האָט מען, נאטירליך, גערעדט ווע־גען דער זאָנדערבארער פאסירונג. עס איז אמת, אז מען האָט ניט ערקלערט רודאָלף'ען פאר „משוגע“, דאָס וואָרט איז ניט געברויכט געוואָרען, אָבער דער זין איז געווען כמעט דערזעל־בער : „איבערשפאָנט“, „טרוימער“, „פארפיהרטער“, „פאנטא־זיאָר“, „הם, אן אַריגינאַל“...

ניינצענטער קאפיטעל.

רודאָלף האָט זיך אָבגע'ננב'עט פון דער געזעלשאַפט אין זאָל. ער איז ניט געווען געשטימט זיך אריינצולאָזען אין פרי-וואַט-שמעסען איבער דעם, וועגען וואָס ער האָט ערשט געהאַל-טען זיין רעדע. א געפיהל פון טרויער האָט איהם בעהערשט. עס איז געווען דער שמערץ פון אבשיעד, וואָס האָט איהם גע-מאַכט זיך אָבזשיידען פון דער לוסטיגער געזעלשאַפט, און וויי-טער שפיגען זיינע געדאַנקען אין אַן איינזאַמען ווינקעל.

ער איז אריין אין זיין אמאָליגען ארבייטס-צימער, וועל-כער איז געווען שוין האַלב ליידיג, מיט די ביכער און בילדער, וועלכע האָבען געהערט צו רודאָלף'ען פערזענליך, פערפאַקט אין די ארומשטעהענדיגע קאַסטענס. דאָס צימער איז געווען שוואַך בעלויכטען, דערפאַר האָט זיך בעסער געזעהען דאָס ליכט פון דער לבנה, וואָס איז אריינגעדראַנגען דורך דאָס פענסטער. רודאָלף איז צוגעגאַנגען צום פענסטער און אָנגעשפאַרט זיין שטער-רען אַן די שוויב. ווי שעהן און צויבערליך עס איז איצט געווען דער פאַרק פון ברונהאַף... ניין, דאָס איז שוין ניט מעהר געווען זיין ברונהאַף... דאָס איז עס געווען דער געדאַנק, וועלכען ער האָט געזוכט אויסצושפיגען. דאָס איז עס געווען דער שמערצליכער געפיהל, וואָס האָט איהם ארומגעכאַפט: פאַרביי! צווישען זיין אַלטען לעבען און דעם נייעם, וועלכער עפענט זיך איצט פאַר איהם, איז אזוי ווי אַן אייזערנער פאַרהאַנג וואָלט זיך אַראָבגעקאַטשעט. און אַן אָבגראַנד איז אויסגעגראָבען געוואָרען צווישען איהם און יענע מענשען, מיט וועמען ער איז ביז איצט געווען פערבונדען דורך געזעלשאַפטליכע און פערזאָנלעכע געמיינשאַפט. פערביי איז די פריינדשאַפט-ליכקייט מיט די סאַמע העכסטע פון לאַנד; פערשוואַונדען די איבערגעבענהייט און די עהרפּורכט פון די פיעלע בעאַמטע און

דינער פון זיין גרויסען מאיאָנטעק. ניטאָ מעהר די גאנצע מאַכט, וועלכע מאַכט אזאָ בעזיצער פון אזא פערמענען גלייך צו א פירשט. מיט דעם אַלעם מוז ער איצט אויף אימער זיך צושיידען.

אַבער אויך א טיעפערע אבשיעדס-וועה האָט איהם בע-הערשט. אין די מויערען, וועלכע ער פערלאָזט איצט, איז דאָך זיין היים געווען. אויף דעם פלאַץ, דאָ אונטער דער לינדע — דאָס בילד איז ווי לעבעדיג געשטאַנען איצט פאר זיינע אויגען — ווי אָפט האָט ער געזעהען די וויגעלע פון זיין זוהן און גע-בוינט איבער איהר די ליעבליכע געשטאַלט פון זיין מוטער.

געוויס פון דעם בעזיץ האָט ער זיך ניט פרייוויליג אָבגע-זאָגט. דאָס האָט פון איהם דער טוירט אוועקגערויבט — אָבער עס וואָלט דאָך פאר איהם זעהר לייכט געווען צו גרינדען דאָ אַ נייע היים, צו געבען דעם הויז אַ נייע באַליבאָסטע, און דעם פערמענען אַ נייעם יורש. די מעגליכקייט איז איצט, דורך דאָס אָבזאָגען זיך פון אַלעס, אין גאַנצען אָבגעשניטען.

אַ שווערער זיפץ האָט זיך ארויסגעריסען פון זיין ברוסט. אזוי פעסט, אזוי ווירקליך, אזוי לעבעדיג זיינען געווען די זא-כען, פון וועלכע ער האָט זיך אָבגעזאָגט, און אזוי אונזיכער און אזוי טומאַנע דונקעל זיינען געווען די ציעלען, צו וועלכע ער האָט געשטרעבט. ניין, ניט די ציעלען, די זיינען געווען קלאָר פאר איהם, אָבער די וועגען, וועלכע פיהרען צו זיי, די זיינען געווען פאר איהם דונקעל און אונזיכער.

אַ האַנד האָט זיך אוועקגעלעגט זאנפט אויף זיין אַקסעל, ער האָט זיך אומגעדרעהט.

— דו, מוטער ?

— איך האָב זיך משער געווען, אז איך וועל דאָ געפינען מיין רודאַל'ען. אָדער שטער איך דיר אפּשר ?

— אַך, ניין. עס טהוט מיר געראדע וואויל צו האָבען דיך איצט דאָ, לעבען זיך. דו ביזט דאָך די איינציגע, וועלכע פער-שטעהט מיך ריכטיג... אפילו דאן, ווען איך ווער שוואַך און פערצווייפּעלט. דו קענסט מיך פערשטעהן און מיר העלפען צו קומען צו זיך....

— נעהמסטו זיך צום הארצען, ווייל די דאָרט, אונטען.
האָבען דיך ניט פערשטאָנען? ווען זיי וואָלטען דיך יא פער-
שטאָנען, וואָלט עס דען איבערהויפט נויטיג געווען פאר דיר צו
נעהמען אויף זיך די ראָליע פון א לעהרער און קעמפפער?

— ארויסצוגעהן אהין, וואו עס איז דונקעל און קאלט....

— אום אריינצוברענגען אהין ליכט... אָבער קאלט — יא,
אין דעם ביסטו גערעכט — צווישען די פרעמדע, אונטער די
מאסען בלאָזט אויף איינעם מיט אזא קעלט, און נור איין זאך
קען איינעם געבען קראפט און ווארימקייט —

— און וואָס איז דאָס? — האָט רודאָלף געפרעגט, ווען
מארטאָ האָט זיך אין מיטען דערינען אָבגעשטעלט.

— מען מוז האָבען א הארץ פול מיט ליעבע...

— פאר די פרעמדע? פאר די אייז-קאלטע מאסען?

— ניין, פאר א נאָהענט-שטעהענדען, פונקט אזא ווארם-

ליעבענדען, ווי א געליעבטען וועזען.

— דאָס האָב איך דאָך אין דיר, מוטער.

— אזוי מיין איך עס ניט. עס מוז זיין אַן אנדער ליעבע,

די צערטליך גליהענדע ליעבע. די ניט אויך קראפט. דאָס אונ-
ענדליכע גליק, וואָס איינער שפירט, ווען ער האָט אָט די ליעבע,
און די אונענדליכע טרויעריגקייט, וואָס פאלט אָן אויף איינעם,
וועלכער פערלירט איהר, דאָס מאכט איינעם צו פערשטעהן, אַז
אלעס, אלעס אין דער וועלט מוז אָנגעווענדעט ווערען, אום אויס-
צוראמען דעם האַס פון דער וועלט. גלויב מיר: פרידריך און
איך האָבען נור דאָרום געפיהלט אזא שטארקען רעאָנג צו אר-
בייטען פאר די בעפרייאונג פון דער מענשהייט פון דער קללה
פון האַס, ווייל מיר האָבען איינע די אנדערע געליעבט אזוי
שטארק, אזוי איינשטימיג. דו האָסט פערלאָרען ווייב און קינד,
דו ביזט אזוי איינזאם, מיין אַרימער רודאָלף.... און אפילו פער-
הייראַטערהייט ביזטו געווען איינזאם... איך ווייס, אז בעאַטריי-
סע איז ניט געווען אזא, וואָס האָט געקאָנט אויספילען דיין נאַר-
צע נשמה. ווי וואָלט איך געוואונשען, אז —

— ניין — האָט ער איהר אונטערבראַכען — איך וויל ניט

נאך א מאָל הייראַטמען; איך וויל זיין גאַנץ פריי, גאַנץ אָהן
— קייטען —

— כרי זיך אריינצואווארפען אין דעם שטורם? אָבער וויי-
פיעל בעסער קען מען עס, ווען מען ווייס, אז יעדען אויגענבליק
קאָן מען זיך צוריקקעהרען אין האַפען. יא, פעסטונג, שוץ און
פאַנצער איז די לעבע, סיי די בעגליקטע און סיי די טרויערענדע
נאָך־איצט איז פאַר מיר דער רייכסטער בעזיץ די ערדינערונג
אָן מיין טוידטען. דיר, רודאָלף, איז די וועלט נאָך שולדיג אזא
רייכטהום... דו דארפסט האָבען א לעבענס־חבר, אזא, וואָס זאָל
צוזאַמען מיט דיר שטרעבען, און וועמען דו זאָלסט לעבען...

— איך דענק ניט וועגען זיך... און געראדע איצט בע-
הערשט מיך דער שמערץ פון אָבזאָגען זיך פון אַלץ. פון צור-
קונפּט־גליקען און האַפּנונגען ווייס איך איצט גאָרניט. די לעיד-
בע, ווי זי איז ביי דיר געווען, און פון וועלכער דו טרוימסט פאַר
מיר, דאָס איז דאָך אזא זעלטענע מתנה פון צופאַל. איך געה
ניט ארויס צו זוכען אזעלכע וואונדער־בלומען. איך געה ארויס
צו ערפילען פליכטען — פאַר אַנדערע. און איך בין טרויעריג.
— יא, דאָס הער איך פון דיין טאָן. אויך מיר איז אזוי
ווי איך וואָלט געוואָלט וויינען.

— נן, טו וויין, מיין טהייערע מוטער, דאָס מאַכט לייכט.
ביידע זיינען אריינגעפאלען אין א שמערצליכע שטילקייט.
די לבנה האָט זיך פערדונקעלט. שווארצע וואָלקענס האָ-
בען איהר פאַרצויגען, און עס האָט זיך אויפגעהויבען א ווינד,
וועלכער האָט גערוישט דורך די בוימער.
מאַרטא האָט אויפגעשוידערט, ווי פון א קעלט, און האָט
געזאָגט:

— קום, לאָמיר געהן צו יענע דאָרט. בלייב מיט דייע געסט,
און זיי גערולדיג מיט זיי פאַר דאָס לעצטע מאָל.
רודאָלף האָט געפאַלגט זיין מוטער, און איז אריין צוריק אין
זאַל. דאָרט זיינען געשטאַנען און געזעסען מענשען אין פּער-
שיערענע גרופען, פיהרענדיג א לעבעדיגען געשפרעך.
אין א ווינקעל זיינען געזעסען דער מיניסטער „אודאי“.

פאָטער פראָטוס און פאָלקאָוויק שראופער. צו דער גרופע איז
רודאָלף צונגעגאנגען.

— דאָ זיינען פערזאמעלט מיינע דריי נאָהענטסטע פריינד.
גערן וואָלט איך געוואָלט הערען, וואָס איהר האָט גערערט —
האָט רודאָלף זיך געווענדעט צו זיי.

— איך האָב געזאָגט — האָט דער מיניסטער געענטפערט
— דאָס איך האָב שוין לאַנג צוריק געזעהען דאָס קומען פון דעם
אייזבראָך. דין אויפפיהרונג און דיינע מיינונגען אין דער
לעצטער צייט האָבען געוויזען, אז דו ביזט פערטיג צו טהאָן
עפעס אויסערגעווענהענליכעס. אוראי אזוי משוגע — אויף דעם
האָב איך מיך ניט געריכט — אוועקשענקען דעם פערמעגען...

— און איהר, הערר פאָלקאָוויק?

— נו, ווי באַלד איהר אליין פרעגט ביי מיר, און נאָך דעם
ווי זיין עקסעלענץ וועגעמאָן איז געווען אזוי אָפּענהערציג, וויל
איך עס אויך אזוי טהאָן. מיר קומט פאָר די גאַנצע געשיכטע
ניט נור משוגע, נור אויך פערברעכעריש... ווילט איהר צושטעהן
צו די רויטע סאָציאליסטען? איהר האָט אפנים פערגעסען, דאָס
איהר זיינט א קאוואַליער, און א רעזערוואַפּיציער אין דער
ארמיי!

— אין דער ווירקליכקייט — האָט רודאָלף געענטפערט —
האָב איך זיך טאַקע צוליעב דעם דערמאָנט, אז איך בין א מענש
און געהער צו דער מענשהייט... און איהר, מיין ליעבער פאָטער
פראָטוס — וועט איהר מיך אריינלייגען אין חרם? לויט איך
קען אייך, האָב איך ניט מורא דערפאר.

דער יונגער פריסטער האָט געקוקט ערנסט און מילד אין
רודאָלף'ס פנים, און האָט געזאָגט:

— איהר האָט רעכט, הערר גראַף, איך בין ווייט פון איך-
גענד וועלכע פארדאמונגען... אפילו ניט ריכטען און אורטהיילען
וואָלט איך ניט דאָרט, וואו איך פערשטעה ניט אלעס... אייערע
געדאַנקען זיינען פאר מיר ניט גאַנץ קלאַר, אָבער אזוי ווייט,
ווי איך קען אייך, ווייס איך, אז איהר ווילט נור גוטעס... מיך
שמערצט נור צו פערלירען אזא מענשען, ווי איהר, פון מיין גע-

מיינרע. אך, ווען די אַרעמע גרעפין און דאָס אַרעמע קינר
וואָלטען נאָר געלעבט — איהר וואָלט אונז דאָן ניט פערלאָזען.
רודאָלף האָט גענומען דעם פריסטער ביין אַרעם, און האָט
געזאָגט :

— קומט מיט מיר, מיין ליבער פאָטער, איך וואָלט גע-
וואָלט אַ פאָר ווערטער רעדען מיט אייך אליין. לאָמיר זיך זע-
צען דאָ אין דעם ווינקעל. דאָ וועט אונז קיינער ניט הערען און
ניט שטערען. מיט די ביידע אנדערע האָב איך ניט וואָס צו
ריידען. איך האָב מיך פון זיי צושיידט, צווישען אונז ליגט אַ
גאַנצער אַבגרונד, עס קען ניט זיין קיין פערשטענדיגונג צווי-
שען אונז, און וואָס יענע דענקען וועגען מיר, מוז מיר זיין
גלייכגילטיג. וואָס אָבער אייך אנבעטרעפט, האָב איך דאָס בע-
דירפניס אויסצוגיסען פאר אייך אַ ביסעל מעהר מיין האַרץ.
— דאָס קלינגט כמעט, ווי איהר וואָלט געוואָלט מתורה
זיך זיין פאר מיר.

— איך האָב זיך פאר אייך קיינמאָל ניט מתורה געווען...
און איבערהויפט, ווי איהר ווייסט, האָב איך מיך געהאַלטען
ווייט פון אלע קירכען-צערעמאָניעס.

— איהר, הערר גראַף, ווי פיעלע אנדערע, גלויבט אָבער —
— ניין, איהר זאָלט ניט האָבען קיין פאלשע מיינונג ווע-
גען מיר. איך בין ניט קיין גלויביגער, איך האָב גערעכענט, אַז
איהר ווייסט עס.

— איך האָב עס מיר געטראַכט, אָבער —

— אך, לאָמיר זיין גאַנץ אָפּענהערציג איצט. מיר האָבען
זיך געגענוזיטיג שטענדיג געאַכטעט, און געגענוזיטיג אריינגע-
קוקט איינער דעם אנדערען טיעף אין די נשמה. ניט אמת?
איך ווייס, וואָס איהר זיינט שולדיג אייער בערות, און שעץ
זעהר דעם טאַקט, מיט וועלכען איהר האָט פערשטאַנען צו זיין
ביידעס, אי אַ פליכט-געטרייער פריסטער און אי אַ מענש פון
מאָדערנעם גייסט און וויסען.

— און איהר, הערר גראַף, האָט פעראַייניגט איין זיך מיט

יעל טאקט דעם קריטישען סקעפטיקער מיט דעם אריסטאָך
אטישען קירכען־בעשיצער.

— איך, אָבער, פּאָטער פּראָטוס, האָב זיך איצט אָכגעזאָגט
פון דער צווייפּאכער ראָליע. מיט דעם, וואָס איך האָב זיך אָב-
געזאָגט פון מיין פערמעגען, הער איך אויך אויף צו זיין דער בע-
שיצער פון דער קירכע, און איך קען רעדען דאָרום איצט גאַנץ
פריי... טאָקט — דאָס איז אזא זאך, וואָס עס מוזען געברויכען
די יעניגע, וועלכע פערבעהאַלטען א ווידערשפרוך, וואָס זיי
מראַגען אין זיך... איך האָב פון זיך אָכגעטרייסעלט די עזע
נויטווענדיגקייט, און דאָרום זאָג איך אייך גאַנץ אָפּען, אז דער
קאַמפּף, צו וועלכען איך גורט מיך אָן — דער בעפרייאונגס-
קאַמפּף גענען אלץ, וואָס שמידט די מענשען אין קייטען, אויך
אין גייסטיגע קייטען, דער מוז זיך אויך נאַטירליך ווענדען
גענען —

— אַלואַי, איז עס דאָך ריכטיג — האָט דער פריסטער אונ-
טערבראַכען — דאָס די זאָגענאַנטע פריינד פון פריעדען זיינען
אויך שונאים פון דער רעליגיאָן ?

— ניין, דאָס איז ניט ריכטיג. געוויס זיינען דאָ צווישען
די פיינד פון קריעג פיעלע פריידענקער, אָבער עס זיינען דאָ
אויך פיעלע גלויביגע. און אין דעם קאַמפּף גענען מלחמה וויי-
זען ניט ארויס די פריידענקער זייער געוויננ. זיי טראכטען
פיעל מעהר צו געפינען א שותף אין דער קירכע, ווייל זיי וויי-
טען, וועלכע מאַכט זי האָט, און זיי ווייסען אויך, ווי שטאַרק די
געבאָטען פון דער רעליגיאָן זיינען אין איינקלאַנג מיט דעם גע-
דאַנק פאר פריעדען. און טאַקס דערפאר ווייל די אָרגאַניזירטע
פאָרקעמפּפער פון דער פריעדענס־אידעע האַלטען זיך צוריק פון
דער בעקעמפּפונג פון געוויסע ריכטונגען און אינסטיטוציעס,
וועלכע איך וויל בעקעמפּפען, האַלט איך מיר צוריק פון אַנצו-
שליסען זיך צו זיי. איך וויל אין יעדער ריכטונג פערטרעטען א
נייע וועלט־אנשוואונג, וועלכע, לויט מיין איבערצייגונג, איז בע-
שטימט, ווי א נייע רעליגיאָן צו פערבינדען די קומענדע דורות —
גאַנץ געוויס — האָט פּאָטער פּראָטוס אונטערבראַך-

כען מיט א געוויסער ביטערקייט אין טאָן — מיט אזא נייעם גלויבען מוז מען ארויסטרעטען געגען דעם אַלטען אלס פיינד. ניט אַלס בעשיצער.

— אַלס פיינד? אין דעם זין פון האַם, געוואַלד, פערפאַל-
גונג און פערניכטונגס־לוסט? דאָס ניט. אַ לאַיאַלער געגנער —
דאָס יא. אַך, פאָטער פראָטוס, פאָטער פראָטוס, וואָס פאַר אונ-
ט קלאַרע, טרויעריגע צושטענדע עם זיינען דאָ אין דער וועלט! ...
ווי שמערצליך עם שטויסען זיך צוזאַמען די געדאַנקען, די פליכ-
טען, די ליידענשאפטען! און דערביי זעה איך אזוי קלאַר וואו
די רעטונג איז... איינפאַך אין דעם, צו זיין גוט און אמת'דיג אין
יעדער לאַגע, אונטער אַלע אומשטענדען, קיינמאַל קיין בייז ניט
צו טהאַן, און קיינמאַל ניט בעהויפטען דאָס, וואָס איז פאַלש...
און וועלכע פון די עקזיסטירענדע אינסטיטוציעס אין שטאַט
זינדיגט ניט געגען די צוויי זאַכען: געגען גוטסקייט און אמת?
— וואָס איז אמת? דאָס האָט שוין פאָנטיוס פילאַטוס גע-
פרעגט, הערר גראַף.

— וואָס ליגען איז, דאָס האָט ער יעדענפאַלס געמוזט ווי-
סען, ווייל, ווען ער האָט געזאָגט: „איך וואש מינע הענד אין
אונשוַלד“, האָט ער געזאָגט אַ ליגען — ער האָט זיי אין בלוט
געוואשען. וואָס גוטסקייט איז, דאָס דאַרף קיינער ניט פרעגען,
דאָס פיהלט יעדער — אויך דער שלעכטער, ווען ער מאַכט חזק
פון דעם... אַבער, ליבער פאָטער פראָטוס, איך האָב מיט אייך
ניט געוואַלט פילאָזאָפירען, נור זאָגען אייך אַ „זייט־געזונט“,
דערביי הערצליך דריקען איינער האַנד און אויף אויף אויף אייך
פערזיכערען, אז איך פערשטעה אייך און שעץ אייך, און איך
ווייס, אז איהר פערשטעהט מיך. אויך מיין ווייטערען קורס וועט
איהר ניט פערראמען, אפילו, ווען איך בין שוין ניט מעהר דאָס,
וואָס מיר האָבען פריהער אָנגערופען „טאַקטפול“.

פאָטער פראָטוס האָט געדריקט שטאַרק די אויסגעשטרעק-
טע האַנד פון רודאָלף, און איהם אריינקוקענדיג גלייך אין די
אויגען, האָט ער געזאָגט:

— יא, מיר פערשטעהען זיך.

רודאָלף האָט געזעהען, ווי די גרעפין ראַנעג און איהרע מעכטער האָבען זיך אויפגעהויבען און האַלטען ביין געזעגענען זיך מיט זיין מוטער.

ער איז צו זיי שנעל צוגעגאַנגען, ווייל ער האָט געגארט מיט דיזעזע ליעבע שכנות זיך אויסצובייטען מיט נאָך אַ פּאַָר ווערטער.

— וואָס, איהר ווילט שוין געהן? ... נין, אזוי וועל איך אייך ניט אָפּלאָזען — איך מוז אייך נאָך זאָגען, דאָס צו די זא- כען, וועלכע עם וועלען מיר שמערצליך פעהלען דורך מיין אויפ- געבען פון ברונהאָף, געהערט אויך די שכנה'שאַפט פון ראַנעגס' בורג.

— איהר געהט דאָך ניט אוועק אין גאַנצען פון דער וועלט, ליעבער גראַף רודי — האָט די גרעפין ראַנעג געזאָגט פריינדליך — דעם וועג צו אונזער הויז, דאָ און אין וויען וועט איהר, האָף איך, נאָך אימער געפינען. און טאַקסי גאַנץ אָפט אויך. — אַ דאַנק, גרעפין. פון דער ליעבענסווירדיגער איינלאַ- דונג זעה איך, אז איהר האַלט מיך מיט, ווי פיעלע אַנדערע, פאַר אזא געפעהרליכען משוגענעם.

— דאָ האָט זיך שוין קאיעטאנע אריינגעמישט

— רעדט ניט אזוי... איהר זיינט א —

דאָ איז זי שטיל געבליבען. רודאָלף האָט איהר אָנגעקוקט איבערראשט. איהרע באקען האָבען געגליהט, און איהרע גרויסע שווארצע אויגען האָבען געקוקט אויף איהם אזוי מאָדנע- צערטליך.

גרעפין ראַנעג האָט זיך ניט געלאָזט מעהר צוריקהאַלטען. זי האָט פערלאָזען דעם זאַל, אין דער בעגלייטונג פון מאַרטאַ. רודאָלף האָט אָנגעבאַטען קאיעטאנע זיין אָרעם, און די ביידע זיינען געגאַנגען אין אַ געוויסער ווייטקייט פון די ביידע מאַמעס. דער וועג צום שלאָס'הויף, וואו די קאָטש איז געשטאַנען, האָט געפיהרט איבער מעהרערע לאַנגע קאָררידאָרען, אַראָב די טרעפּ, דורך אַ לאַנגען האָל. מען האָט נאָך צייט געהאַט פאַר אַ שמועס. — וואָס האָט איהר פריהער געוואָלט זאָגען, גרעפין קאיע-

טאנעז? — האָט רודאָלף זי געפרעגט — „איהר זיינט אַ“ — האָט
איהר אָנגעפאנגען און ניט געענדיגט. וואָס בין איך ?
— אן אונגעוועהנליכער מענש.

— דאָס איז זעהר מילד זיך אויסגערריקט.

— איהר גלויבט דאָך ניט, אז איך וועל זיך ערלויבען אַ
פּעראורטהיילונג —

— אָבער פון אייער שטאַנדפונקט וואָלט עס געווען גאנץ
נאַטירליך. איך בין איצט כמעט, ווי אן ארויסגעשטויסענער,
אָבער איהר זיינט אַ מוסטער, אַ פראכט־עקזאמפלאַר פון דעם
מין, פון וועלכען איך בין ארויסגעשטויסען. איהר מוזט מיך
דארום פּעראורטהיילען.

— איך טהו דאָס אָבער ניט. אמת, איך פּערשטעה אייך
ניט גאנץ גוט, אָבער איך ווייס, איך פיהל, אז איהר בעצוועקט
עטוואָס גרויסעס, איידעלעס.

— און גלויבט איהר, אז איך וועל עס דערגרייכען ?

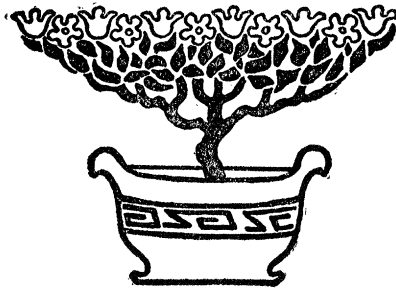
— דאָס קען איך ניט וויסען. איך בין דאָך גאנץ אונזוי־
סענר. וואָס איהר האָט געטהאָן, דאָס האָט אויף מיך געמאַכט
אַ גרויסען איינדרוק, און דאָך, ווען איך וויל מיך דערמאָנען אָן
איייערע ווערטער, קען איך ניט. איך ווייס ניט מעהר, וואָס
איהר האָט געזאָגט. און איך וואָלט פּיעלעס געגעבען, ווען איך
וואָלט עס נאָך אַ מאָל געקאָנט הערען, אָדער לעזען... איך גלויב,
אז איך וואָלט דאן געקאָנט עטוואָס לערנען, עטוואָס גאנץ
נייעס...

— יאָנט ניט אָן אויף אייך אַ שרעק דאָס נייע, גרעפּין קאיע־
טאנעז? אייער גאַנצע ערציהונג איז דאָך איינגעוואַרצלעט אין דאָס
אַלטע; אייער גאַנצער שעהנער האַרמאָנישער לעבען שטיצט
זיך אויף דעם.

זי האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ, אָבער דעם ענטפּער איז זי
שולדיג געבליבען. זי איז געווען צו בעשיידען, אום צו רעדען
וועגען זיך, אום צו פּערטהיידגען זיך געגען די מיינונג, אז זי
האַלט זיך נור ביי דאָס אַלטע. כאַטש אין דער ווירקליכקייט איז
איהר יונגער, אָפּענער געדאַנק געבליבען ניט פאַרשלאָסען געגען

אלעם נייע, מיט וואָס די קעמפּפּענדע געגענווארט איז געווען פּול. און דער מאַן דאָ, ביי איהר זייט, האָט געהאַט מומה צו שטע- לען זיך אלס נביא און מיט־בעשאַפּער פון דאָס נייע, האָט פאר דאָס געאַפּפּערט רייכטום און געזעלשאַפּטליכע שטעלונג—זיכער „אַן אונגעוועהנליכער מענש“... ווי האָט ער עס פריהער גע- זאָגט: „צו מילד אויסגעדריקט“, ניין, דאָס איז געווען שוואַך אויסגעדריקט. זי האָט געדארפּט זאָגען — אָבער אויך דערצו איז זי געווען צו בעשיידען — „אַ הערליכער מענש“.

זיי זיינען געגאַנגען איצט שווייגענדיג. אָבער רודאָלף האָט געפיהלט, אז דיזע מיידעל — איינע פון יענע פּויגעלעך, וועלכע לעבען אויף דעם בוים, וואָס איז בעשטימט אויסגעהאַקט צו ווערען — אַז דיזע מיידעל איז פּול מיט סימפּאַטהיע פאר איהם און פאר זיין טהאַן. ניט ווילענדיג האָט ער שטיל צוגעדריקט איהר אָרעם צו זיך.

צוואנציגסטער קאפיטער.

דער ליבעס-ראָמאַן צווישען הונאָ ברעסער און סילוויא, וועלכער האָט געשוועבט צווישען זיי, זייט זי האָט פאָרגעלייענט דעם ערשטען אַקט פון זיין דראַמאַ, איז נאָך אלץ ניט געקומען צו אַ בעשטימטער קלאַרקייט. ניט עס איז געקומען צו אַן אָפּברוך, ניט צו פּעראַייניגונג. עס איז זאָגאַר ניט געקומען צו אַן אָפּפּער-נער ערקלערונג צווישען זיי.

וואָס איהם אנבעטרעפט, איז וואָס מעהר פּערליעבט אין איהר ער האָט זיך געפיהלט, דאָס אלץ שרעקעדיגער איז ער גע-וואָרען. ער האָט מוראַ געהאַט זי צו דערצאָרענען און פּער-ליערען איהר, ווען ער זאָל נאָך אַ וואָרט וועגען דעם אַרויסרעדען. און רוך דעם, וואָס ער האָט איהר געמאַכט פאַר דעם געגענ-שטאַנד פון זיין דיכטערישער בעוואונדערונג, מען קען זאָגען, פּערגעטערונג, האָט זי זיך פאַר איהם פּעררוקט אזוי ווי אין די וואָלקענס, וועלכע מאַכען אונמעגליך פאַר איהם זיך דערנעהענ-טערען צו איהר.

די געדיכטע, וועלכע ער האָט בעשאַפּען און געווידמעט צו איהר, האָט ער איהר ניט געגעבען צו לעזען. ער האָט בעשלאָ-סען אַנצושרייבען אַ נאַנצען באַנד, און ערשט דאַן, ווען ער וועט אזוי בעריהמט ווערען, אַז קיינער וועט עס גאָרניט קענען בע-שטריימען, וועט ער זיי איהר איבערגעבען. נור גרויסעס מיז ער איהר שענקען: ניט קיין קלענערע זאַך פאַר איהר, ווי די אונ-שטערבליכקייט.

און זי? זי איז איהם אויך ניט גענאַמגען אַנטקעגען. „געה אין ריינקייט דורך דאָס לעבען“ — דאָס וואָרט פון איהר מו-טער — האָט זיך פּעסט אַריינגעזעצט אין איהר קאַפּ, ווי וואָס פּאַסירט אָפּט מיט געוויסע מעלאָדיען, פון וועלכע מען קאַן ניט

לויז ווערען, וועלכע קלינגען אין די אויערען, צי מען וויל עס. צי ניט. אויך דער ענטפער, וואָס זי האָט געגעבען איהר מוטער, איז געבליבען אין איהר זכרון: „דאָס וויל איך דאָך“. דאָס איז געווען א פערשפרעכען, וואָס זי האָט ניט בלויז דער מוטער געגעבען, נור אויך זיך זעלבסט.

דער בעוואוסטזיין ליעב צו האָבען דעם יונגען דיכטער האָט זי אָנגעפילט מיט אזא בעגליקענדען געפיהל, אז זי האָט מעהר גאַרניט געוואונשען. עס איז געווען א געפיהל, צוזאמענגעשטעלט פון בעוואונדערונג און צערטליכקייט און פון קיין שאַט טען פון ליידענשאַפט. דאָס איז געווען די צווייטע ליעבע אין איהר לעבען. וואָס פאר אן אונטערשיעד פון דער ערשטער! מיט א געפיהל פון שאַנדע האָט זי זיך איצט דערמאָנט אָן די ליידענשאַפטליכע בערוישונג, וואָס האָט איהר בעהערשט אין דער צייט פון איהר פערלאָבונג. ווי זי האָט זיך עס יעמאָלט אָנגעצונדען פאר א מענשען, פון וועלכען זי האָט ניט געקאָנט קיין איינציגע ליעבענסווירדיגע נשמה-אייגענשאַפט, וועהרענד איצט איז עס געווען די נשמה אליין, די נשמה פון א קינסטלער, פון א גאָט-בעגנאָדיגטען געניוס, וואָס האָט איהר פאר'כישופ'ט. די אויסניכטערונג, וועלכע איז געקומען דורך די ברוטאָליטעט פון איהר מאַן, האָט איהר עקעלדיג געמאַכט די ליידענשאַפטליכע זייט פון דער ליעבע, און דערפאר איז איצט פאר איהר די איי-דעאלע זייט געווען דאָפעלט טהייער. דאָס אמת'ע ליעבע מוז סוף כל סוף פון ביידע זייטען זיך ענדיגען מיט ערפיללונג, דאָס האָט זי ניט געוואוסט. זי איז געווען, כאַטש די נאַטור האָט איהר געשאַפען פאר א גרויסע ליידענשאַפט, גאַנץ אונגעניט אין ליעבע-זאכען. און אזוי האָט זי עס געלאָזט זיך פיהלען גליקליך, און האָט דערלאָזען, אז א ריינער, רוהיגער פלאַם, ניט אויפגעבלאָזען פון קיין ליידענשאַפט-שטורעם, זאָל דערוואַרעמען איהר האַרץ. ניט נור אין בילדליכען זין האָט זי געפיהלט די וואַרימקייט, נור כמעט, ווי עטוואָס, וואָס זי האָט געקאָנט אָנד טאַפען, ווי עטוואָס קערפערליכעס. דאָס איז אריין אין איהר ברוסט ביין אויפּוואַכען, ביין איינשלאָפען, און זעהר אַפט אין

מיטען טאָג, ווען זי האָט נאָר וועגען עטוואָס אַנדערעס גע-
טראַכט. ווי א פּלוצלינגער הייסער שטראָם, וועלכער האָט גע-
פּאָסען פון איהר האַרצען צום האַלז, פּערשטיקענדיג דעם אָט-
העם אין א זיסקייט, וואָס זי האָט נאָר קיין נאָמען ניט געהאַט
דערפאַר; דאָס איז ניט געווען קיין פּערלאַנגען, נור די פּרייד
פון בעזיץ, אַלס א רייכען, לעבען-דערהויבענדען בעזיץ, וואָס
האָט איהר אָנגעפילט מיט שטאַלי, האָט זי געפיהלט אין אזעל-
כע אויגענבליקען, דאָס זי לעבט — לעבט א הערליכען מען-
שען, פון וועמען אויך זי — זייט א לענגערע צייט איז געליעבט.
און ווען זי האָט אזוי פון איהם געטראַכט, איז ערשיענען פאַר
איהר גייסט ניט זיין פנים, אויך ניט זיין געשטאַלט, נור דער
אכטטראַקטער ביכד פון זיין הויך-פליהענדען גייסט, פון זיין
גרויסער לעבע, דורך וועלכע זי האָט זיך נור געפיהלט דערהוי-
בען און פּעראיידעלט, האָט זי דען געדאַרפט קעמפּפּען געגען
איהר ?

זי האָט זיך פּערשאַפט אַלע זיינע ווערק און האָט גענאָסען
אין זיי יעדע געלונגענע שורה, ווי א דורשטענדער געניסט א
זאַפּטיגע פּרוכט. דער שענהער קלאַנג פון די פּערזען, וועלכע זי
האָט פאַרגלעזען פאַר זיך אויפ'ן קול, און וועלכע זי האָט גע-
קאָנט אויסוועניג, האָט איהר איינגעווינגט, ווי מוזיק. יעדער
נייער שענהער געדאַנק האָט איהר אַלץ מעהר און מעהר רעכט
געגעבען אויף איהר שטאַלצע לעבע. ניט נור אין ריינהייט,
ניין, אין גרויסקייט קען מען אזוי דורכגעהן דורך דאָס לעבען.

אַנדערע אומשטענדען זיינען צוגעקומען, וועלכע האָבען
פאַרבאַהאַלטען פון איהר די געפּאָהר, אז די הימעל-הויכע לעבע
זאָל זיך פּערוואַנדלען אין אן ערדישע. כמעט קיינמאָל זיינען
זיי ניט געווען אַליין ביי זייערע צוואַמענטרעפונגען. נויטווענד-
דיגע רייזען — סילווייא צו איהר קראַנקער שוויגער, און רודאַלף
אין פּערשיעדענע שטערט פאַר פּראָבע פאַר זיינע דראַמען —
און נאָך אַנדערע צופּעלע האָבען עס געמאַכט לאַנגע צושיידונגען
צווישען זיי, און אזוי איז עס געקומען, דאָס נאָך אזא לאַנגער
צייט האָט דער ראַמאַן צווישען זיי נאָך אַליץ געשוועבט אין דער

לופט. ניט ער איז געקומען צו א ברוך, און ניט צו א פּעראיי-
ניגונג.

די פּערהעלטניסע פון דעלניצקי מיט דער שענהער זינגערין
האַבען אָנגעהאַלטען. דאָס איז שוין פאר איהם געוואָרען אַ לע-
בענס־געוואוינהייט. און אזוי ווי ער האָט ניט געזוכט צו פּער-
בעהאַלטען זיינע פּערהעלטניסע פון קיינעם, און אלע האָבען דאָס
בעטראכט שווייגענדיג, אַלס עטוואָס גאַנץ נאַטירליכעס, האָט ער
ביסלאַכווייז אָנגעהויבען צו פּיהלען, אזוי ווי ער וואָלט געהאַט אַ
צווייטע געזעצליכע פּרוי, און ער האָט עס געהאַלטען פאר אַ
גרויסען פּערדיענסט פון זיין זייט, דאָס, וועניגסטענס, געגען דער
צווייטער פּרוי, האָט ער זיך ארויסגעוויזען צו זיין טריי און
שטאַנדהאַפּט.

צו דעם האָט איהם די געליעכטע געשענקט אַ זוחן, און ער
האָט ליעב געהאַט דעם קליינעם אינגעלע — צו שפּיעלען זיך
מיט איהם איז פאר איהם געווען דער גרעסטער פּערניגער. מאַנ-
כע מאָל פלעגט ער טראכטען פון צושיידען זיך מיט סילוויאַ. דאָן
וואָלט ער געקאָנט הייראַטען די אַנדערע, און געבען דעם קליינעם
טאָגי זיין נאָמען. וואָס אָבער עס האָט איהם געשטערט, איז גע-
ווען די זעהר אונאַנגענעהמע פּאַרמאַליטעט פאר אַן עסטרייכישען
אריסטאָקראַט, וואָס איינער מוז דורכמאַכען ביי אַ שוידונג: מען
מוז בייטען די רעליגיאָן, זיך לאָזען נאַטוראַליזירען אין אונגאַרן,
און מעהר פון אַלץ די גערעדעריי, וואָס דאָס מוז ארויסרופּען.

דאָס אליין האָט געהאַט פאר איהם עטוואָס אבשטויסענ-
דעס. און פונקט אזוי האָט ער זיך געפּיהלט אָבעגעקעלט פון
דעם, וואָס זיין שוואַגער רודאָלף האָט אויפגעטהאָן, וואָס ער איז
אוועק צו די „סאַציס“, לויט זיין אויסדרוק. נאַטירליך, איז ער
בעשאַטען געוואָרען אין קלוב, און וואוהין ער פלעגט נור קומען,
מיט אַלערליי פּראַגען און קריטיקען איבער רודאָלף'ס האַנדלונג.
מען איז צו איהם צוגעשטאַנען, ער זאָל זיי ערקלערען, זארום
זיין שוואַגער האָט געקאָנט טהאָן אזא אונערהערטע זאַך. אָבער
ער איז באַלד מיט געוואָרען צו געבען ערקלערונגען, און האָט

נור געזאגט אין כעס: „לאָזט מיך צורוה, איך בעט אייך, ווענע דעם משוגענעם. וואָס געהען מיך אָן זיינע ווילדע מעשים?“

ער האָט אויך פּרוּכירט צו פּערהיטען זיין פּרוי אירגענר וועלכע בעריהרונג מיט איהר ברודער, אָבער דאָס האָט סילױיאַ מיט ענטשלאָסענהייט צוריקגעוויזען. די לייעבע און אכטונג, וועלכע זי האָט געהאַט זייט איהר פּריהסטער קינדהייט פאר איהר שטיעפּברודער, איז נאָך פּיעל געשטיגען דורך זיין אונגע-וועהנליכער האַנדלונג. זי האָט איהם בעטראכט מיט בעוואונג-דערונג, זי איז געווען שטאַלץ דערמיט, וואָס ער האָט געטהאָן, און פול מיט פּערטרויען פון דאָס, וואָס ער האָט זיך פּאַרגענומען.

פון דער געזעלשאפט האָט זיך סילױיאַ אַלץ מעהר און מעהר צוריקגעצויגען. עס האָט איהר וועה געטהאָן דער בעי וואוסטזיין, דאָס זי ווערט בערויערט פון איהרע בעקאנטע, אַלס אַ הילפּלאַזע און בעטראגענע פּרוי. די וועלכע האָבען געוואוסט, אז זי ווייס פון איהר מאַנ'ס אויפּפיהרונג אזוי, דאָס זי איז אייגענטליך ניט קיין בעטראגענע, האָבען איהר פּעראור-טהיילט זעהר שטרענג: עס איז ניט שעהן פון אַ פּרוי צו לאָזען זיך אַזעלכעס געפעלען. דאָס איז אָדער האַרצללאָזע גלייכגיל-טיגקייט, אָדער פּערעכטליכע שוואכקייט. ווי אַפט האָבען גוטע פּריינדיגען איהרע מיט אַלערליי פּערשיעדענע רייד געוואגט איהר געבען צו פּערשטעהן, דאָס מען מורמעלט, מען רעדט, און דאָס זי זאָל זיין פּאַרויכטיגער! און ווען זי האט אויף דאָס אַלעס געענטפּערט מיט אַ קוועטש מיט די פּלייצעס, אז זי ווייס אַלעס, ערשט דאָן פּלעגען די פּריינדיגען זי בעפאלען: „וואָס! דו ווייסט אַלעס און דו שווייגסט? פּערגעסטו, וואָס דו ביזט שולדיג דיין עהרע? דייע רעכטע, אַלס פּרוי, מוזטו שיצען...“ מאַנכע האָבען איהר אויך געראטהען, אז זי זאָל נקמה געהמען... באַצאָהלען איהם מיט דיזעלבע מטבעה. דאָס אָבער האָט זי וועניגער פון אַלץ געקאנט טהאָן. אין ריינהייט האָט זי גע-וואָלט דורכגעהן דאָס לעבען.

עס איז שוין געווען איבער אַ יאָהר ווי זי האָט ניט געזעהן

הונג ברעסער. אפט אבער פלעגט זי קריגען פון איהם בריעה, אויף וועלכע זי האט איהם געענטפערט, האטש ניט אזוי אפט. דאס זיינען ניט געווען קיין ליעבע-בריעה, אבער צווישען די ציילען האט די ליעבע געקלאפט גאנץ שטארק. אין די בריעה האבען זיי מייסטענס געשריבען וועגען ליטעראטור. ער האט איהר געשריבען וועגען זיינע פלענער און ערפאלגען. ער האט איהר צוגעשיקט די ערשטע פראבען פון זאכען, וועלכע ער האט בדעה אויסצוארבייטען. ער האט איהר אבער אויך צוגעשיקט די ווערק פון אנדערע פערפאסער, וועלכע האבען אויף איהר געמאכט אן איינדרוק, און האט מיט איהר דיסקוטירט איבער זייער אינהאלט. סילוויא האט געגעבען איהר אורטהייל ניט אין דעם טאן פון א קריטיקער, נור איינפאך ארויסזאגענדיג, וואס זי האט געפיהלט, לעזענדיג די אדער יענע שטעללע.

זייט זי האט געשענקט איהר הארץ צו א דיכטער, איז פאר איהר דער שטודיום פון דיכטער-ווערק געווארען צו א גרויסען גענוס. דאס האט פוללער געמאכט איהר לעבען. פון א שעה נעם געדריכט, צו פון הונג, צו פון אן אנדערע, האט זי געשעפט דעם גרעסטען פערגעניגען, ווי א מענש, וואס האט ליעב מוזיק, פון א שעהנער מעלאדיע. אז זי זאל אליין אנהויבען צו שאר פען, וועגען דעם האט זי גאר ניט געטראכט, זי האט עס אויך ניט געוואלט, דאס פערטיעפען זיך אין די ווערק פון אנדערע. האט איהר געגעבען פולע בעפריעדיגונג.

ערשט דורך די ליעבע האט אויפגעוואכט אין איהר די דאזיגע ליידענשאפט פאר פאעזיע. דער געפיהל פון ענטציקונג, מיט וועלכען זי האט פארגעלייענט אין יענעם אבענד הונגא'ס דיכטונג, האט אין איהר ארויסגערופען א ליידענשאפט פאר פאעזיע אין אלגעמיין און מיט בענייסטערונג האט זי זיך פארטיעפט אין די ווערק פון אלע טוידטע און לעבעדיגע דיכטער. און א י ה ר דיכטער, לויט זי האט געזעהען, האט געקאנט זיך פערגלייכען מיט די סאמע גרעסטע און זי האט ניט געצווייפעלט, דאס אויך ער וועט דערנרייכען די העכסטע שטופע פון קונסט, און זי האט דארום געקוקט אויף איהם מיט א געפיהל פון יראת הכבוד.

עם איז איהר גאָר אויפ'ן געדאנק ניט געקומען, דאָס זי איז
אייגענטליך אַ גרויסע דאמע און ער נור אַן אונבעקאנטער ליי-
טערט און געזעלשאַפטליך אַ גאַנץ אונבעדייטענדער מענש.
פאר איהר איז ער געווען דער גאַט-בענגאדיגטער, דער יורש פון
דער שטראַהלען-קרין פון בעריהמטהייט, און זי אַן איינפאַכע
און אונבעדייטענדע פרוי.

אייניגע טעג נאָך דעם אבשיעדס-פעסט פון ברונהאָף האָט
סילוויא געקראָגען אַ בריעף פון ברעסער, איז וועלכען ער האָט
איהר געמאַלדען, אז ער קומט נאָך וויען. די בשורה האָט איהר
אי דערפרעהט, אי דערשראָקען. דאָס דורכשרייבען זיך מיט
איהם איז פאר איהר געוואָרען אַ טהייערע געוואוינהייט, און
זי האָט מורא געהאַט, דאָס די פערזענליכע בעריהרונג קען נאָך,
אפּשר, אריינבריינגען אַ שטערונג, אַ פאַלשען טאָן אין זייערע
פּערהעלטניסע.

דאָך האָט געזיענט דער געפיהל, דאָס דער מאָרגענדיגער
טאָג, דורך זייער ווידערזעהן זיך, פערשפרעכט איהר אַ גרויסען
יום טוב. זי האָט עס אַזוי געמאַכט, אז אין דער שטונדע,
וואָס ער האָט בעדארפט אַנקומען, זאָל זי זיין גאַנץ אַלײן
צוהײז.

עס איז געווען פיער דער זייגער נאָך מיטאַג. אין דרויסען
האָט געשיינט אַ העללע, ווארימע הערבסט-זון. דאָך האָט אין
דעם קאַמין געפלאַקערט אַ לוסטיג-קליינער פייער, און אויף
אַ זייטען-טישעל, איבער אַ בלויען ספיריט-פלאַם, האָט אין אַ
זיכערנעם קעסעלע געקאָכט דאָס טהעע-וואסער.

פון דער גאס האָט אַריינגעדונגען אַ פערשטיקטער גערויש.
מאָנאָליען-דיח האָט זיך געטראָגען פון דעם בלומענטיש. פאַר
דעם טיש שטעהט סילוויא, רייסט אָב אַ בלומעל, וועלכע זי
שטעקט אריין אין איהר טאַליע, זי טראַגט אַ קלייד פון שוואַר-
צען סאַמעט. זי איז נאָר וואָס געקומען פון גאס. אויף איהרע
באַקען איז געווען אַ פרישע רויטקייט און איהרע אויגען האָבען
געפונקעלט.

איז א האלבע שטונדע דארף ער דא זיין, אבער עם קלינגט שוין דער גלאַק.

זאָל עם זיין א בעזוך? אבער זי האָט בעפוילען קיין אַנ-דערען ניט אויפצונעהמען אויסער ברעסער, און איהר מאן איז ניט געווען דאן אין וויען. די טהיר האָט זיך געעפענט, און דער דיענער האָט איהר דערלאנגט אויף א זילבערנעם טאַץ א טעלעגראמע.

מסתמא פון ברעסער, אַז ער קען ניט קומען... און פון דעם ביטערען געפיהל, וואָס זי האָט דערשפירט ביי דעם גע-דאנק, האָט זי ערשט דערוואוסט זיך, ווי שטאַרק זי האָט זיך געפרעהט מיט דעם ערווארטעטען גאסט.

די טעלעגראמע איז ניט געווען פון ברעסער, נור וועגען עפעס אַ גאַנץ גלייכגילטיגע זאך. איצט האָט זי זיך דאַפּעלט גע-פרעהט און מיט אַ פולען בעוואוסטזיין. די מורא, אַז דאָס ווידערזעהנדיך וועט אַריינברענגען עפעס אַ שמערונג, איז פער-שוואונדען — פיעל מעהר זאָל עם זיין אַ ערפילונג פון איהר טיעפסטען וואונש, אַ לעשען פון דעם ברענענדיגען דורשט פון איהר נשמה.

זי איז צוגעגאנגען צו דער פיאנאָ און האָט געשפיעלט שטיל דעם הימן פון זונער־אויפגאנג, פון „פראפעט“. די עזע מעלאָדיע איז געבליבען פון יענעם אבענד אין דער אַפּערא דער צויבער-מיטעל, דורך וועלכען זי האָט געקאנט אַרויסרופען צו יעדער צייט די גענענווארט פון דעם דיכטער, אזוי ווי זי וואָלט גע-קאנט אַטהעמען זיין נאָהענטקייט.

פון דער פיאנאָ איז זי אוועק אין אַ ווינקעל, וואו עם איז געשטאנען פאר אַ קליינע סאַפע איהר לעזע־טיש. זי האָט זיך געזעצט און גענומען אַ בוך אין האַנד. דער באנד „געדריכטע פון הוגאָ ברעסער“ האָט זיך אַליין געעפענט אויף דער זייט, וואָס זי האָט געוואָלט. אויך דאָ האָט זי געפונען אַ בעשווערונגס־פאַרמלאַ פּוֹל מיט קלאנג און שוואונג.

אבער זי האָט דאָס בוך ווידער אוועקגעלענגט. זי דאַרף זיך ניט לאָזען געפינען לעזענדיג זיינע געדריכטע. דאָס וואָלט אויסגעזעהען אזוי ווי זי וואָלט עם אומיסטנע געטהאָן. זי האָט

אראבגעלאָזען איהרע הענד און צוגעשלאָסען די אויגען. ניט שפיעלען, ניט לעזען האָט זי געוואָלט, נאָר אזוי זיצען, געניסענדיג די דאָס בענקען פון ערווארטונג, זיך צוהערענדיג צום אייגענעם האַרצען — ווי זיס דאָס איז געווען.

די האַלבע שטונדע איז נאָך ניט אוועק, און דער טהיר-גלאַס האָט ווידער געקלונגען.

סילוויא איז אויפגעשפרונגען. זי האָט געפיהלט, אַז זי איז בלאָס געוואָרען.

ברעסער האָט איבערגעטראָטען די שוועל, און האָט זיך טיפּע פּערנייגט. זי איז געבליבען פאַר אַ וויילע אונבעוועגליך שטעהן אויף איהר פלאץ.

דורך דעם צערעמאָניעלען גרום און דעם טאָן פון זיין שטיי-מע „גענעדיגע גרעפּין“ איז זי געקומען צו איהר בעוואוסטזיין, און איז גאנצען וועלט-דאמע, וועלכע נעהמט אויף אַ ווילקאָ-מענעם גאסט, איז זי איהם אַנטקעגען געגאנגען אַ פאַר טריט און דערלאנגט איהם איהר האַנד צום קושען.

— ווי איד פרעה מיך אייך ווידער צו זעהן, הערר ברע-סער, וועט איהר בלייבען לאנג אין וויען? זעצט זיך! — און זי אַליין האָט זיך אראַבגעלאָזען אויף דעם געוועהנטען פלאץ, לעבען דעם לעזע-טישעל — זעהט איהר — האָט זי געזאָגט שמיכלענדיג — איד האָב דאָ אייער באַנד געדיכטע, אבער איהר דאַרפט ניט מיינען, אַז איד האָב איהם דאָ נאָר אוועק-געלייגט, וויסענדיג אַז איהר קומט...

זי איז שטיל געבליבען, ווייל ברעסער האָט איהר ניט גע-ענטפערט ניט אויף איהר פאַרמעללען און ניט אויף איהר שפאַ-סענדען טאָן. ער איז געבליבען שטום און האָט אויך זיך ניט געזעצט, ווי זי האָט איהם געבעטען. זיין געזיכט האָט אַרויס-געוויזען אַ טיפּע בעוועגונג. די אויגען האָט ער אַנגעציעלע-וועט אויף איהר מיט אַ צערטליכען פאַרווארף. זי האָט גע-פיהלט, דאָס ער איז ענטוישט פון דעם שטייגער, ווי זי האָט איהם אויפגענומען.

דאָס איז ער אויך געווען אין אַנפאַנג. אבער איצט, ווען

זי איז שטיל געבליבען, און אויך איז איהרע אויגען האט עס אנגעהויבען צערטליך צו פינקלען, האט ער פערשטאנען, אז די אנגענומענע גלייכניטיגקייט איהרע איז נור א שלייער, מיט וועלכען זי האט געוואלט פארדעקען איהר פרייד איבער זייער וויערערזעהן-זיד. אייגענטליך, נאך די אלע געדאנקען, מיט וועלכע זיי האבען זיך איבערגעביטען, נאך די אלע גע- פיהלען, וועלכע זיינען געשפונען געווארען צווישען זיי און נאך דעם גאנצען בענקען, וואס זיי האבען געפיהלט איינער צום אנדערען, האבען זיי בערארפט זיך אריינפאלען אין די ארעמס, מיט דעם אויסגעשריי:

„אה, דו, דו, זעה איך דיר ענדליך“.

אבער אזוי ווי דאס האט ניט געקאנט זיין, איז דאס גע- ווען דער בעסטער אופן. זיי האבען דאך ביידע געוואוסט, וואס עס איז פערבארגען אונטער דעם שלייער. און דערפאר האט ער געפאלט איהר ניט-ארויסגערעטען בעפעהל, האט זיך אוועקגעזעצט און האט געזאגט צווינגענדיג זיך צו א געלא- סענעם טאן:

— צו איך וועל פערבלייבען א לענגערע צייט אין וויען, גרעפין, דאס הענגט אפ פון אומשטענדען. דער דירעקטאר פון בורג-טהעאטער, וועמען איך האב געגעבען מיין דראמא, האט מיך איינגעלאדען צו אן אונטעררעדונג. אפשר האנדעלט זיך דא וועגען מאכען געוויסע ענדערונגען — אנגענומען איז שוין דאס שטיק — אפשר געהען זיי שוין מאכען פראבען. דאן וועל איך מוזען בלייבען.

— וואס, אייער דראמא איז בורג-טהעאטער, און וועגען דעם האט איהר מיר גארניט געשריבען!

— איך האב עס ניט געוואלט אייך פריהער דערצעהלען, איידער זי איז אנגענומען געווארען.

— און וועלכע עס איז פון אייערע דראמען?

— מיין לעצטע, וואס איז נאך אין ערגעץ ניט אויפגעפיהרט געווארען. די דראמא, פון וועלכע איהר האט געלייענט דעם ערשטען אקט.

— אד, „דער טוידטער שטערן“ — די האַט איהר געענדיגט, און איז אייערע בריעה קיין וואַרט ניט וועגען דעם.

— מיין אמביציע איז געווען, דאָס איהר זאָלט די וויי-
טערע אַקטען לייענען ניט פון מאַנוסקריפט, נור אורטהיילען
איבער זיי פון דער ביהנע. — איד וועל שרעקליך ציטערען
ביי דער ערשמער פאַרשמעלונג.
— ציטערען? פאַר מיר?

— פאַר אייד, פאַר דאָס שטיק, פאַר מיר, איד וואָלט עס ניט
געקאָנט איבערטראַגען ווען דער עולם וואָלט ניט ארויסגעוויזען—
— ווען דאָס שטיק וואָלט דורכגעפאַלען, מיינט איהר?
ווער ווייסט, אויב עס וועט א י י ד געפעלען. אפשר וועט
דער דורכפאַל אויסקומען איז אייערע אויגען צו זיין אַ פערדיענ-
טער.

— וועל איד דען איבערהויפט קאָנען אורטהיילען, ווען
איד וועל ציטערען? נור ווען איהר וואָלט מיר געגעבען איר
בערצולייענען דאָס גאַנצע, וואָלט איד געקאָנט קלאַהר ווערען
וועגען דעם, צו איד האַלט עס פאַר שעהן. דערצעהלט מיר
האַטש וועגען דער ווייטערער האַנדלונג פון דער דראַמאַ.

— גאַרניט וועל איד איד דערצעהלען, גרעפּין. איד האָב
מיד צו לאַנג געפרעהט מיט דעם געדאַנק פאַרצובריינגען פאַר
אייערע אויגען די גאַנצע זאַך אַ לעבעדיגע, אַ פאַרטיגע. פאַר
אייד אליין וועט עס פאַרנעשמעלט ווערען, פאַר דעם איבע-
ריגען עולם קימערט מיד ניט, ער וועט פאַר מיר גאַרניט עק-
זיסטירען.

דאן האָבען זיי גערערט פון דער גרויסער פאַסירונג פון ריי-
דאָלף'ס אויפגעבען פון זיין פערמענען. עס האַט סילוויאָן
וואויל געטהאָן צו הערען ווי גרויס הונג האַט אויפגעפאַסט די
געשעהעניש, מיט וואָס פאַר אַ ווייטען בליק ער האַט אַריי-
געקוקט אין די אויסגעוועהלטע וועגען און ציעלען פון איהר
ברודער.

— מיד רופט איהר דיכטער, גרעפּין — האַט ער געזאָגט —
נן, יא, מיט געשריבענע בילדער און ווערטער דיכטע איד,

אָבער רודאָלף דיכטעט מיט האַנדלונגען, מיט מוטהיגע טהאַטען, וואָס גליהען כיט בענייסטעוונג... וואָס, וואָס ער האָט אונד מערנומען, קען ווערען די בענייסטערענדסטע פּאַעמאַ.

אזוי האָבען זיי גערעדט אַ לאַנגע צייט איבער אַלערליי זאַכען. אָבער עטוואָס ניט אויסגערעדטעס איז געבליבען צווישן זיי, עטוואָס, וועגען וואָס זיי האָבען ביידע געטראַכט, און וועגען וואָס יעדער האָט געוואוסט, אַז דאָס פּאַרנעהמט דעם אויבערזאָן. עס האָט געציטערט אין זייערע שטימען, עס האָט אויפגעבליצט אין זייערע אויגען, עס האָט נאָכגעקלונגען אין זייער שווייגען, ווען די אונטערהאַלטונג האָט זיך מאַנכעס מאַל אָבגעשטעלט.

אָט אין איינע פּון די אונטערברעכונגען האָט עס פּאַסירט, אַז זייערע בליקען האָבען זיך בעגעגענט, און אזוי ווי קושענ-דיג זיך, זיינען זיי געבליבען געציעלעוועט איינע אויף די אַנדערע. ער איז געווען גליקליך צו זעהען זי אזוי שעהן, און אויך זי האָט עס געפיהלט ווי פרייד צו זעהן, ווי זיין אויסזעהן פּאַסט זיך אזוי האַרמאָניש צו זיין קינסטלער-נשמה: אַן איידעלער פּנים, לייכטענדע אויגען, און דערביי רורד און דורד אַ וועלכע מענטש אין טאָן, אין קליידונג, אין יעדער בעוועגונג. אַזאַ מענטש זען צו לייעבען, דאָס איז זיכער געווען עטוואָס, וואָס מען האָט געקאַנט ענטשוילדיגען. זי איז געווען שטאַלץ אויף איהם און שטאַלץ אויף זיך, דאָס איהר האַרץ האָט זי אוועקגעשענקט צו איינעם, וואָס איז איהר ווערטה.

נאָך אַ קליינע שטונדע, וועלכע איז פאַר זיי אזוי שנעל אוועק, האָט ער געמוזט אוועקגעהן. דער דירעקטאָר האָט איהם ערוואַרטעט.

— ווען קען איך ווידער קומען?

— מאַרגען, אַרום די זעלבע צייט.

דאָס זעגענען זיך איז געווען אַ לאַנגער און אַ פּעסער. שטום האָבען זיי געזאַגט איינער צום אַנדערען דורך זייערע וואַרימע ציטערענדע הענד:

— טהייערע, אויף ווידערזעהן! — אויף ווידערזעהן, לייער-

בער!

איין און צוואנציגסטער קאפיטעל.

עס איז ערשיענען רודאלף'ס אַנקלאַגע־שריפט, וועלכע האט געמראַגען דעם נאָמען: „דער פערברעכען פון דער קולטור־מענשהייט“. באַלד נאָך דעם האָט ער אַרויסגעגעבען אַ צווייטע שריפט, זאָצורואַגען, אַ טרייסט־שריפט, וועלכע ער האָט אַנגערופען: „דאָס גליק פון דער מענשליכער קולטור“.

איין דער ערשטער שריפט האָט ער אויסגעגאָסען זיין גאָנצע צאָרן אויף די היפּאָקריטסטוואַ, די נאַרישקייט און די גרוי־זאַמקייטען, וועלכע זיינען דער פונדאַמענט פון דער כלמרשט־דיגער קולטור. איין דער צווייטער האָט ער געלאָזען פרייען שפּיעל פאַר זיין פּאַנטאַזיע און פאַר זיין בעגייסטערונג, און ער האָט געשילדערט, ווי דאָס לעבען אויף דער ערד וואָלט געקאָנט זיין, ווען האַנד אין האַנד מיט דער וואַונדערבאַרער טעכנישער קולטור, וואָס דער מענש האָט ענטוויקעלט, וואָלט אויך געגאַנגען די מאַראַל־קולטור: דאָס מיינט, ווען אלע געזעלשאַפּטליכע אַנגעלעגענהייטען וואָלטען רעגולירט געוואָרען פון דער לעבע צום אמת, פון שכל און גוטסקייט. מיט אַ כּוון האָט ער ביידע געזיכטס־פונקטען, ווי ער האָט געזעהן די וועלט און ווי ער האָט איהר געוואָלט זעהען, ניט פּעראַייניגט אין איין ווערק, נאָר צושיידט, אום צו קאָנען אַרויסרופען צאָרן און בעגייסטערונג מיט דעם גלייכען פּייער, און ניט איינס דערשטיקט, געמילדערט דורך דאָס צווייטע.

דער פּועל יוצא פון דער פּערעפענטליכונג פון די ביי־כּער איז געווען, דאָס זיי זיינען כּמעט ווי ניט געלייענט געוואָרען. ניט אימיצער האָט געהערט זיין ביטערע אַנקלאַגע, און ניט אימיצער איז געטרייסט געוואָרען פון דער בעגייסטערונג, מיט וועלכער ער האָט געשילדערט די צוקונפּט, אייניגע ציי־

טונגען האבען אפילו יא געהאט קורצע בעמערקונגען; פון די קרייזען פון זיינע בעקאנטע האט ער יע ערהאלטען אייניגע בריעה, סיי פול מיט לויב, און סיי פול פארווירפע. פון אייניגע אונבעקאנטע האט ער זאגאר ערהאלטען בריעה, פול מיט גראַבע זידלעריי, אָבער א רעוואָלוציאָן האָבען די דאָזיגע שריפטען ניט אַרויסגערופען, אפילו ניט קיין גרויסען טומעל. דאָס איז ווידער געווען א פאל פון אַ פינגערהוט פולווער פאר די אויפרייסונג פון אַ גאַנצע קייט פון גרויסע בערג. אָבער רודאָלף האָט גאַרניט ערווארטעט עפעס אַנדערעס. ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, דאָס אַ קליין ביכעל, קומענדיג פון אַ ניט בעריהמטער פּעדער, קאַז די וועלט ניט אויפרודערען. דער צוועק פון די בראַשורען איז געווען אויף אַן אַנדערער. רודאָלף האָט געוואָלט אַראַבריידען זיך פון האַרצען דאָס פּראָגראַם, וואָס זאָל זיין דער גרונד־שטיין פון זיין ווייטערער אַרבייט. ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז דאָס וואָס ער האָט זיך פאַרגענומען, מוז נעהמען לאַנגע יאָהרען פון קאַמפּף, כדי ווייַעס־איז דורכברעכען די טויבע וואַנד, נור דערווייל האָט ער אין די ביידע ביכלעך פאר זיך אליין קלאַהר געמאַכט דעם פּלאַן פון זיין ווייטערער טהעטיגקייט. ער האָט אַהין אַריינגע־לעגט אַלעס דאָס, וואָס ער האָט דורכגעפיהלט און דורכ־געטראַכט צו פּערשיעדענע צייטען און אין פּערשיעדענע גע־מיטה־צושטענדע. פון איין זייט האָט ער דאַרט אויסגעדריקט זיין טיעפען צאָרן איבער די פּערשיעדענע געמיינהייטען און פּאַלש־קייט פון לעבען, און פון דער אַנדערער זייט האָט ער אויס־געדריקט זיין בעגריף פון דער צוקונפט און אויף אַנגעוויזען אויף פּערשיעדענע ערשיינונגען אין לעבען, וועלכע זאָגען אַז אַט די שעהנע צוקונפט. ער האָט אָבער פאר זיך אליין געמוזט מודה זיין, אַז זיינע אויספיהרונגען, ווי זיי זיינען אַרויסגע־קומען אויפ'ן פּאַפּיער, איז געווען בלוז אַ בלאַסער ווידער־קול פון זיינע שטאַרקע געפיהלען און געדאַנקען־בליצען, וואָס פּלעגען ביי איהם פאַרקומען, איבערהויפט ביינאַכט, ווען ער האָט זיך געפונען אין אַ האַלב־דרעמלענדיגען צושטאַנד, איז אַ צושטאַנד צווישען וואַכען און טרוימען. דאָס — האָט ער זיך

געטרייט — קומט פון דעם, וואָס צום שרייבען האָט מען נאָר ווערטער, וועלכע זיינען שוין פון לאַנג אויסגעשמירט געוואָרן רען, און וועלכע דריקען נאָר אויס אלטע בעגריפע. די געדאַנקען אָבער, געשטיצט פון דעם געפיהל, אַרבייטען מיט דעם, וואָס איינער זעהט פאַראויס, מיט דעם, נאָך וואָס איינער שטרעבט מיט זיין גאַנצער נשמה, מיט אַן אינערליכע נייע ערקענטניס פון זאכען, פאַר וועלכע עס זיינען נאָך ניט אויסגעשמירט די ווערטער. „ווען איד דענק“, — האָט ער איינמאַל ער-קלעהרט אין אַ געשפרעך מיט גראַף קאַלנאַס — „בעוועגט זיך מיין נייט מיט פליעגלען, און ווען איד שרייב, בעוועגט ער זיך אין קאַלאַשען“.

צווישען די בריעה וועלכע ער האָט ערהאַלטען, אַלס אַן ענטפער אויף זיינע צוויי שריפטען, איז אויך געווען איינער, געשריבען פון אַ פרויעד-האַנד און אַזאָ אַן אונטערשריפט. עס זיינען געווען בלוין אייניגע ציילען:

„אייערע צוויי שריפטען, וועמעס נעמען עס זיינען פאַר מיר צו לאַנג — איד רוף זיי: „דער גיהנום און גן עדן“—האַבען מיר טיעף געריהרט, און איד מוז עס אייד זאַגען. און כאַטש איהר ווייסט ניט, ווער דאָס שרייבט צו אייד, דאָך וועט עס אייד נעוויס זעהר אנגענעהם זיין זיך צו דערוויסען, דאָס איינער ערע ווערטער האַבען געבראַכט אין די טיעפסטע בעוועגונג אַ שוועסטער-נשמה, די פיהלענדע נשמה פון אַ יונגער פרוי. איי-ברינגענס שרייב איד אייד ניט, אום אייד צו מאַכען פיהלען אנגענעהם, נור אום צו בעפרייעדיגען מיין אייגענעם הייסען וואונש אייד צו זאַגען, דאָס מיין האַרץ איז פול מיט הינגע-בענדער בעוואונדערונג פאַר אייד. צו האַבען דאָס אַנגעשריבען און זיך פאַרצושטעלען, דאָס איהר וועט דאָס לייענען, דאָס אליין מאַכט מיר שוין פיהלען גליקליך“.

רודאַלף איז ניט געווען טויב צו דעם וואַרימען טאָן, וועל-כער האָט זיך געטראָגען פון דעם בריעה. אָבער נאָכדעם, ווי ער האָט דעם בריעה אָבגערוקט אַן אַ זייט און גענומען זיך לייע-נען די אַנדערע זאכען וואָס זיינען אַנגעקומען מיט דער זעלבער פּאַסט, האָט ער אַן דעם בריוועל באַלד פּערגעסען.

וואס עס האט איהם געמאכט מעהר דענקען, איז געווען אן אפיציעלער שרייבען פון דעם קריעגס-מיניסטער, וועלכער האט איהם גערופען צו קומען אין דעם מיניסטער'ס אָפּיס פאר דעם נעקסטען פארמיטאָג, אום צעהן א זייגער.

ער האט זיך פאָרגעשטעלט גאנץ גוט, וואס דאס מיינט. דער גאנג איז איהם געווען א העכסט אונאנגענעהמער, אבער א מוזנאָד, און מאַרגען, צו דער בעשטימטער שטונדע, איז ער געווען אויף דעם בעשטימטען פּלאַץ.

דער קריעגס-מיניסטער איז געווען א פעטער פון פיער-טען גראד פון זיין פערשטאַרבענעם פאָטער, און אפט האט ער זיך מיט איהם געטראָפּען אין פערשיעדענע געזעלשאפטס-קרייזען, און איין מאל איז ער געווען א גאסט צו א יאָג און ברונהאָף. אבער דאס מאל דארף ער פאָרקומען פאר דעם פעטער זיינעם, ניט אלס א קרוב, ניט אלס געזעלשאפטער, נור אלס אַבער-לייטענאַנט פון דעם רעזערוו, וועלכער דארף אָבעבען די וחסבון זיין נאַטשאַלניק.

דער מיניסטער איז געווען אליין אין זיין קאבינעט, ווען רודאָלף, אָנגעמאָלדען פון אן אַרדנאַנץ-אפיצער, איז אַריין אַהין.

דער אַלטער הערר, וועמעס פנים איז אימער געווען אַזאָ קריעגערישער, האט איצט אָנגענומען א גאָר בעזונדערס שטרענג גען אויסדרוק און מיט אַ כריפענדער שטימע האט ער אויס-גערוּפּען :

— אַה, הערר אַבער-לייטענאַנט דאַצקי, קומט נור אַהער. רודאָלף, וועלכער איז געבליבען שטעהן אויף אַ געוויסער ווייטקייט פון מיניסטער, בעגריסענדיג איהם מיליטעריש, איז צוגעגאנגען נעהענטער. די ערשטע פאָר ווערטער האָבען גע-צייגט, אַז עס קלייבט זיך אַ שטורם איבער זיין קאָפּ. אויסערען דיענסט זיינען די ביידע מענער געווען אויף „דו“. און דאס, וואס ער האט איהם איצט געזאָגט „איהר“, האט געווינען, אַז ער וויל מיט איהם ריידען, ווי מיט איינעם, וואס איז אונטער איהם.

— זאָגט נור — האט זיך אָבערוּפּען דער קריעגס-מיניסטער.

נעהמענדיג פון טיש צוויי געלע ביכלעך, וועלכע דוראלף האט געקאנט גאנץ גוט — זאגט נור, האט איהר עם געשריבען אט די צוויי נארישקייטען?

ער האט געהאלטען די ביידע ביכלעך אין דער הויך, מיט זיינע ביידע ציטערענדע הענד.

— יא, עקסעלענץ. איך האב זיך דאך אונטערגעשריבען אונטער די ביידע ביכלעך.

— אבער איהר, אונגליקס מענש, וויסט איהר אויך, וואס עם מוז איצט פאסירען?

— איך קען עם מיר אונגעפעהר פארשטעלען. איך וועל מוזען ארויסגעהן פון דער ארמעע.

— און אזא שאנדע — איבער דעם רעדט איהר אזוי גלייכ-נילטיג!

— איך האב פאר דאס רעכט צו זאגען, וואס איך וויל, שוין בעצאהלט בין איצט א זעהר הויכען פרייז, האבענדיג זיך אבגעזאגט פון מיין ירושה. און אז איך האב דאס אויפגע-געבען, וועל איך שוין קאנען, מסתמא, אויך פון דאס צווייטע זיך שוידען. אלס א שאנדע פיהל איך ניט די פרייהייט. איך וועל פערלירען א געוויסען טשין, וועלכער צווינגט מיך אנטהייל צו נעהמען אין זאכען, וועלכע איך פערדאס. עם איז ניט מעהר ווי רעכט, אז איך זאל דעם טשין פערלירען, אבער איך שעהם זיך ניט דערמיט. וואלט עם געווען מעגליך פאר מיר איינפאך צו מעלדען וועגען מיין ארויסטריט פון דער ארמעע, וואלט איך עם געוויס געטהאן, אבער אזוי ווי דאס געהט ניט, איז —

— אבער, דאצקי, ביזטו דען ווירקליך משוגע? — האט איהם דער קריעגס-מיניסטער אונטערבראכען, אריינפאלענדיג אין דעם אמאליגען „דו“, — איז די געשיכטע פון דיין ענט-זאגען זיך פון דיין גאנצען פערמעגען ווירקליך אמת? איך האב עם ניט געוואלט גלויבען.

— יא, איך וויל זיין פריי, ניט געבונדען.

— דאס איז דאך אבער קיינער ניט אויף דער גאנצער וועלט, יעדער איז געבונדען פון פליכטען, אנגעפאנגען פון

קריענס־הערר, פון וועמעס פליכט־געטריישאפט יעדער דארף זיך געהמען א ביישפיעל.

— געוויס, אבער אויך איך האב געהאנדעלט אין דעם בע־וואוסטזיין פון פליכט.

— און וואס ווילסטו דען, אום גאטעס ווילען, אויספיהרען מיט אזעלכע רעוואָלוציאָנערע ביכלאך? איך האב מיינע אוי־גען ניט געגלויבט, ווען איך האב זיי דורכגעבלעטערט.

— איך בין ניט קיין רעוואָלוציאָנער. איך זאג נור דאָס, וואָס איז שלעכט איצט, און וואָס עס וואָלט געקאָנט גוט ווע־רען אין דער צוקונפט. איך זאָג אָבער ניט, אַז דער וועג פון דאָס אלטע שלעכטע צו דאָס נייע גוטע איז די רעוואָלוציע. פון געוואָלט וויל איך ניט הערען, ניט פון דער געוואָלט פון אויבען, און ניט פון דער געוואָלט פון אונטען. עס איז ניטאָ קיין שורה אין דיעזע ביכלאך, וועלכע רייצט איינעם אויף צו געוואָלט.

— און איך זאָג דיר, אַז עס איז ניטאָ קיין שורה אין די ביכלאך, אַנגעפאנגען פון דעם נאָמען, וועלכע בעדייטעט ניט אויפֿשטאַנד און רעבעליאָן. „פערברעכען דער קולטור־מענש־הייט“. מײן אַמט איז אויף אַ שטיק פון אונזערע קולטור־איינריכטונגען... בין איך אַ פערברעכער?... קורץ, איהר האָט זיך געמאַכט אונמעגליך. איך האָב אייך געהאַלטען פאר פיעל קליגער. ווייסט איהר דען ניט, אַז אַ סאַלדאַט טאָר ניט עפענטליך קריטיקירען אזעלכע זאַכען, ווי די געזעלשאַפט, אָדער די מיליטער גופא?

— ווער, אלזאָ, מעג יא קריטיקירען — ווי באלד יעדער, דורך די אָלגעמיינע מיליטער פליכט, איז אַ סאַלדאַט — נור פרויען, קינדער, זקנים און קאַליקעס? און דערביי פלוידערט מען נאָד וועגען פרייהייט! —

— דו האָסט שרעקליך־משוגענע געדאַנקען. אָבער שליס־ליך — איך וויל טראַכטען וואָס מען קען דאָ מאַכען. אין דער לעצטער אינסטאַנץ הענגט עס דאָד פון מיר אָפּ. ווען דו קענסט ווירקליך בעווייזען, אַז דו האָסט ניט געשריבען דירעקט אַזעל־

כעס בעלידיגענדעם און ניט אזעלכעס, וואס זאל אויפמונטערען
איינעם צום אויפשטאנד, און אויף אין צוקונפט —

— אויך אין דער צוקונפט וועל איך ניט אויפרייצען צו גע-
וואלט, אדער אויפהעצען צום האס. די ביידע זאכען זיינען
דאך גראדע דאס, וואס איך בעקעמפף.

— בעסער האלט זיך גאנץ שטיל אין דער צוקונפט.

— ווען דאס זאל זיין די בעדינגונג פון אייער גוטסקייט
צו מיר, עקסעלענץ, דאן בעט איך אייך בעסער זייט שוין שטרענג
מיט מיר, ווייל איך קען מיר ניט פערפליכטען צו שווייגען.

— נו, מיר וועלען זעהן, ווי דו וועסט זיך ווייטער אויפ-
פיהרען. דערווייל בעטראכט זיך אלס איינער, וואס איז גע-
ווארענט געווארען, הערר אבער-לייטענאנט גראף דאצקי.

און מיט די ווערטער האט רודאלף פערלאזען דעם מיר-
ניסטער. זיין שטימונג איז דאן געווען א זעהר ביטערע און
א געדריקטע. ער האט געפיהלט, ווי קוילען וואלטען געווען
צוגעשמירט צו זיינע פיס און קויטען אויף די הענד. די גאנצע
קריענס-געביידע, דורך וועלכער ער איז איצט געגאנגען, מיט
איהרע אונבעפוצטע זאאלען, ברויטע קארירארען, טרעפען,
איבער וועלכע מענשען זיינען געלאפען ארויף און אראב, האט
אויף איהם געמאכט דעם איינדרוק פון א געפענגעניס. און
פאר דעם טויער די שווארץ-געלע באריערע, די שילד-הייזעל,
די סאלדאטען, וועלכע זיינען געזעסען ביים טויער אויף א
באנק — דאס אלעס, וואס ער האט אזוי אפט געזעהן, האט
איהם היינט אויסגעזעהען גאנץ אנדערש... עס האט איהם
געווארענט, אז דאס וואס עקזיסטירט, שטעהט פעסט, דאס עס
איז פול מיט לעבען, און דאס די פערזענען דאס אומצוואוואר-
פען, מוזען צובראכען ווערען, ווי דער שוים פון א כוואליע,
ווען עס ווארפט זיך אויף דעם פעלז אין ים.

און ווען ער איז שוין אין גאנצען ארויס פון דער געביידע
און האט געזעהען דעם פלאץ „ביין הויף“ פאר זיך, איז אויך די
אלטע בעקאנטע סצענעריע ערשיענען פאר איהם אין א גאנץ
אנדער ליכט. די גאנצע נאכט האט גערעגענט. דער פלאכטער
האט געבליצט אין דער שווארצער נאכטקייט, און עס האט נאך

אלץ גערעגענט. אין דער זעלבער צייט אָבער האָט זיך דורכ־געבראַכען אַ זונען־שטראַהל דורך די וואַלקענס און האָט זיך געשפּיעלט ארום דעם קאָפּ פון דעם ראַדעצקיי־מאַנומענט. דער אַלטער פעלדמאַרשאַל זיצט אויפֿן פּערד מיט'ן רוקען צו דער קריענס־געביידע און מיט דער אויסגעשטרעקטער האַנד זעהט ער אויס, ווי ער וואַלט געבענשט אַלע מאַרק־זיצערקעס, וואָס פּערקויפּען דאָ יעדען פּרויהמאַרגען אַלערליי פּרוכטען. אויף דער אַנדערער זייט פון פּלאַץ, אַנטקעגען דער קריענס־געביידע, שטעהט אַן אַנדער פּאַלאַץ, אויך אזא האַרטער פעלז, אַז וועלכען נאָר פּיעלע כּוואַליעס ווערען צוקלאַפּט.

עס איז געווען אַ ליאַרעם, אַ טומעל. פאַר אַלע סטענדס די זיך קריגענדע און שרייענדע קעכניס מיט זייערע איינקויף־קערב, אויף דער גאָס דאָס רוישען און קלאַפּען פון די וועגענער, אָמני־בוסען, פּיאקערס, און אויך — פון אַלע אַנדערע פּוהרען די יאַמער פּולסמע — אַ קעלבער־וואַגען; מענשען האָבען זיך גע־יאָגט אַהין און אַהער, האָבען געשטויסען איינער דעם אַנדערען מיט זייערע רעגענ־שירעמס — דאָס גאַנצע האָט שרעק־ליך אָנגעגריפּען רודאָלפֿ'ס שוין אזוי אויך געשפּאַנטע נערווען. עס איז אויף איהם אָנגעקומען יענער געפּיהל, וועלכער דריקט זיך אויס און מאַכט זיך לופּט דורך אַ זיפּץ: אַך, טוירט זיין! ... און דאָ האָט ער זיך דערמאַנט אָן זיינע טוירטע, די ליַעבליכע בעאַטריסע, וועלכע איז אזוי יונג אָבגעריסען גע־וואָרען פון דער הויכקייט פון לעבען און אריינגעשליידערט גע־וואָרען אין דעם פינסטערען קבר... און זיין אָרימער פּרויץ! וואָס וואַלט ער געגעבען איצט, ווען ער וואַלט זיי ביידע געהאַט... אונפּערגאַסענע טרעהרען האָבען איהם פּערשטיקט די האַלז.

ווען ער איז אָבער געקומען צוריק אַהיים און צוגעקומען צום שרייב־טיש, וואו עס זיינען געלעגען די נייע בלעטער און בריעף, זעלכע זיינען אָנגעקומען אין דער צייט, וואָס ער איז געווען אוועק, איז זיין אומעדיגקייט באַלד פּערשוואַונדען. די זאָרגען וועגען זיין אייגענעם לעבען האָבען געמוזט פּערשווינד־דען אין אַנגעזיכט פון דער גרויסער זאָף, צו וועלכער ער האָט

זיין לעבען איצט אַבגעגעבען. די בריעה, וועלכע זיינען אָנגעקור
מען מיט דער לעצטער פּאַסט, האָבען פיעל בייגעטראָגען דערצו.
אז עס זאָל פערשווינדען זיין פינסטערע שטימונג, וועלכע איז
איהם בעפּאַלען, פּערלאָזענדיג דעם קריעגס-מיניסטעריום. דאָרט
איז ער געווען אין אַ וועלט, וואו אלעס איז פּערשטיינערט, וואו
אלעס זעהט אויס, ווי איינגעקערעמפּט אין אייזערנע רייפּען, אז
עס דאַכט זיך, אז עס איז גאָר אונמעגליך איהר פון אָרט אַ ריהר
צו טהאָן; און די בריעה דוקא האָבען דערצעהלט פון אַ וועלט,
וואָס לאָזט זיך בויגען און אויסציהען. די בריעה האָבען ענט-
האַלטען סיגנאַלען פון מיט-קעמפּענדע, מיט-האַפּענדע און מיט-
שטרייטענדע. איהם האָט זיך געדאַכט, ווי אלע וואָלטען איהם צו
גערופּען: נור מוטא, נור אויסהאַלטען — מיר זעהען שוין די
געלויבטע שטאָרט, מיר טרייסלען שוין איהרע טויערען — העלף
מיט!

צוויי און צוואנציגסטער קאפיטעל.

אויף מאָרגען — ווי דאָס איז איהם ערלויבט געוואָרען — און אויך איבערמאָרגען איז ברעסער וויעדער געקומען. כמעט קיינמאָל האָט ער ניט געטראַפּען סילוויאַן גאַנץ אליין. אָבער אפילו דאן, ווען עס זיינען געווען א דוצען מענטשען אַנוועזענדיג, וואָס האָט זיי געצוואונגען צו בלייבען ווייט איינס פון אַנדערען, דאָך האָבען די ביידע ליבענדע עס פּער-שטאַנען, ווי צו האַלטען זיך נאָהענט איינער צום אַנדערען דורך געוויסע ווערטער, וועלכע האָבען נאָר פאַר זיי געהאַט אַ געוויסע בעדייטונג, דורך שטום-בליקען, אָדער דורך די בעריהונג פון גלייכע געדאַנקען און ווינשען. דוקא, ווען זיי זיינען געבליבען גאַנץ אליין, אויג אויף אויג, דוקא דאן האָבען זיי זיך געפיהלט דערווייטערט איינער פון אַנדערען, ווייל דאן איז זיי בער פאלען אַ מאָדע אַנגסט, און אום זי צו פּערטרייבען, האָבען זיי גערעדט מיט געצוואונגענער קאלטקייט פון גלייכגילטיגע זאַכען, פּונקט ווי קינדער, וואָס האָבען מורא פאַר דער פינסטער-ניס, הויבען אָן הויך צו זינגען, מיינענדיג דערביי צו פּערטריי-בען די געשפּענסטער.

הונגאַר ברעסער האָט אָבער געוואוסט, אז ער ווערט געליעבט און אָט דער בעוואוסטזיין האָט איהם אָנגעפילט מיט אזא אַלעס איבערוועלטליגענדען גליק, דאָס ער האָט ניט געוואגט צו דער-שרעקען די געליעבטע פרוי דורך אַ צו שטורמדיגען פּערלאַנגען. דערצו האָט אויך די ליידענשאַפט פאַר סילוויאַ גראַדע איצט ניט אין גאַנצען בעהערשט זיין נשמה. די פּראָבען מיט זיין פּיעסע זיינען אָנגעגאַנגען זייער געוועהנליכען גאַנג, און דאָס אליין האָט איהם געהאַלטען אין אַ שטענדיגער פּיבערישער אויפ-רעגונג. פון דעם שיקזאַל פון גראַדע דער פּיעסע, אין וועלכער

ער האָט זיין סאַמע בעסטעס אריינגעלעגט, איז אָבגעשאַנגען זעהר פיעל פאר איהם. צו דער פראגע וועגען דעם ערפאלג אָדער דורכפאל פון דער פיעסע אין אזא פלאץ, ווי דאָס איז געווען דער וויענער בורג-טהעאטער, איז נאָך געשטאַנען פיעל מעהר אין קאָן: זיין גאַנצער זעלבסט-פערטרוען. דען וואָלט די פיעסע דורכגעפאלען, וואָלט ער געמוזט פערצווייפלען אין זיין גאַנצען טאַלאַנט; און, פערסקעהרט, זאָל זי געפעלען ווערען, דאן איז ער זיכער מיט זיין ווייטערען שטייגען. אָבער דער סאַמע אויפ-רעגענדער מאָטיוו איז געווען אָט וועלכער, צי ער זאָל פאר איהר קאָנען שטעהן אלס גרויסער בעדיהמטער קינסטלער, אָדער אלס דורכגעפאלענער פערפאַסער; צי ער זאָל איהר קאָנען הינריי-סען צו א פלאַמענדער בעוואונדערונג פאר איהם און זיין טאַ-לאַנט, אָדער צי זאָל ער קאָנען נאָר מיטלייד ארויסרופען אין איהר דורך זיין אונגליקליכען דורכפאל... ער האָט דאָרום ניט פערפעהלט קיין אבענד צו זיין ביי קיין איינציגער פראָבע, און ער האָט געגען זיך זעלבסט אָנגעווענדעט די שטרענגסטע קריטיק. פיעלעס האָט איהם אויסגעזעהן בלאַס און אָהן פייער, און אין פערלויף פון די פראָבען האָט ער געמאַכט פערשיעדענע ענדערונג גען. ביי טאַג און ביי נאַכט האָט ער נאָר אַרומגעפוילט אין געדאַנק זיין פיעסע.

סילוויא אָבער, וועלכע האָט ניט געהאט אין איהר לעבען עטוואָס אנדערעס, וואָס זאָל איהר אָבווענדען פון איהרע נייע געפיהלען, איז מיט איהר גאַנצער נשמה געווען אינ'ם כּוּשׁ פון דער נייער, טעגליך גרעסער-ווערענדער ליידענשאַפט. זי האָט זיך דאָס וועניגער געוועהרט געגען די איהר פערשכור'ענדע ליידענ-שאַפט, ווייל הונגאַ'ס צוריקגעהאַלטענקייט האָט איהר איינגע-וויענט אין זיכערקייט. „אין ריינקייט דורכגעהן דאָס לעבען“, ביי דעם בעשלוס האָט זי געוואוסט דאָרף זי זיך האַלטען. אָבער דאָס איז איהר געווען לייכט אויסצופיהרען, און עס איז קיין סכנה ניט געווען. אז זי זאָל ווערען אונגעטריי איהר בעשלוס, ווייל דער דיכטער אליין — דאָס איז דאן קלאָר געווען — האָט ניט אריינגעטראָגען קיין פראַסטען בעגעהר אין זיין גרויסער לייעבע, אויך ער האָט געליעבט אין „ריינקייט“.

— סילוויא, איך וואָלט געוואָלט מיט דיר אן ערנסט וואָרט רעדען — מיט די ווערטער איז דעלניצקי אַ געוויסען טאָג אריין אין סילוויא'ס צימער. אין דעם מאָמענט איז זי געווען גראדע פּערטיעפט אין אַ באַנד געדיכטע פּון ברעסער.

זי האָט אַרויפגעקוקט צו איהם גאַנץ איבערראשט. די בעציהונג צווישען זיי איז די לעצטע צייט געווען אַ גאַנץ פּאַרר מעלע; זיי האָבען נאָר גערעדט איינער מיט דעם אַנדערען, ווען זייטיגע מענשען זיינען געווען דערביי. אונטער פיער אויגען זיי גען זיי געבליבען פּרעמדע, וואָס האָבען גאַרניט געהאַט וואָס צו זאָגען איינער צום אַנדערען. און אַם וועניגסטענס האָבען זיי ניט געהאַט קיין „ערנסטעס“, איבער וואָס צו רעדען.

זי האָט אוועקגעלעגט דאָס בוך, און געפרעגט:

— וועגען וואָס?

אַנטאָן האָט זיך אוועקגעזעצט ביים טישעל און האָט אַרייַן געקוקט אין דאָס אוועקגעלעגטע בוך.

— אהא, עס שטימט — האָט ער געברומט.

— וואָס שטימט?

— דאָס בוך מיט די נאַרישקייטען, וואָס דו בעגעסט.

— איך פּערשמעה ניט.

— דו לאָזט זיך אָט פּון דעם שרייבערעל מאַכען ליבעס?

ערקלערונגען — די גאַנצע שטאָרט רעדט שוין פּון דעם, און וואו האַלט עס מיט מיר?

— ווי האַלט עס מיט דיר? ענטשולדיג, דאָס ווייס דאָך

אַבער שוין זייט אַ לאַנגע צייט צוריק די גאַנצע שטאָרט. פאַר

איהר איז עס קיין סוד ניט, דאָס דו —

— דאָס איז עטוואָס גאַנץ אַנדערש — האָט ער איהר ניט

געלאָזען אויסרעדען — ווען מען פּלוידערט וועגען מיר, האָט עס

ניט די מינדעסטע בעדייטונג — איך בין אַ מאַן. אָבער איך

קאָן עס ניט דערלאָזען, דאָס מיין פּרוי זאָל געבען אירגענד

וועלכען גרונד, אז מען זאָל רעדען שלעכטס וועגען איהר, און איך

פּערבאָט עס דיר איינפאַך —

איצט איז סילוויא אויפגעשפרונגען.

— דו מיר? דערצו האָסטו פּערלאָרען אירגענדר וועלכע רעכט. איך האָב מיר גאָרניט פּאַרצואוואַרפען, און איך וועל דיר ניט לאָזען מיר עטוואָס צו בעפעהלען.

— נו, נו, רעג זיך אזוי ניט אויף. דאָס דו האָסט זיך ניט וואָס פּאַרצואוואַרפען, דאָס גלויב איך דיר. איך קען דיך, אלס צו גוט ערצויגען, אז דו — און בעזונדערס נאָך מיט אַזאַ — זאָלסט זיך אָבגעבען. אָבער דו קאָמפּראָמעיִרסט זיך און דערמיט אויך מיך... א גוטער פּריינה האָט עס מיר דערצעהלט — און איך דענק, אז עס איז גענוג נאָר דיר אויפּמערקזאַם צו מאַכען, אז לייט רעדען... דו וועסט שוין דאן אליין מאַכען א סוף דערצו, און וועסט מיר דאַנקבאַר זיין, וואָס איך האָב דיר געוואָרענט אין צייט... ווייל וואָס קאָן א פּרוי נאָך טייערער זיין, ווי איהר גוטער נאָמען? עס איז שוין סקאַנדאַל גענוג אין דער פּאַמיליע, וואָס רודאָלף טהוט אַזעלכע נאַרישקייטען, און ער פּערנעסט נאָר אין גאַנצען, וואָס ער איז שולדיג זיין —

— קיין וואָרט מעהר איבער מיין ברודער! — האָט סיל-ווּיא אויסגעשריען, פּול צאָרן.

— ווען איך זאָל אפילו קיין וואָרט ניט רעדען, איז דאָס אָבער א קנאַפע פעולה. די גאַנצע איבעריגע וועלט וועסטו די מויל ניט צומאַכען. מען בערויערט די אָרעמע באַראָנעסע טיללינג, וועמען איהר זעהן מאַכט אזוי וועניג עהרע — טו זאָל דאָך וועניגסטענס די טאַכטער... קורץ — ער האָט זיך אויפֿ-געהויבען — דו פּערשטעהסט מיך שוין, די גאַנצע געשיכטע איז זעהר אַן אונאַנגענעהמע, לאָמיר מעהר ניט רעדען וועגען דעם... איינפאַך. פּערביעט דעם פּריישישען ציגיינער צו קומען צו דיר.

בלויז און ציטערענדיג איז סילוויא געשטאַנען. זי האָט ניט געקאָנט ארויסברענגען א וואָרט. ער האָט אָנגענומען אַ געמיטליכען מאָן:

— דו דאַרפסט זיך ניט ערגערען, די גאַנצע געשיכטע איז באַלד פּערנעסען — און ער איז צוגעגאַנגען צו דער טהיר.

זי האָט איהם נאָכגעבליקט נאָך אלץ שטום . די קליאַמקע
אין דער האַנד, האָט ער אויסגערעהט דעם קאָפּ, און געזאָגט :

— אלזאָ איז עס בעשלאָסען ? דו ענטפערסט מיר גאָר-
ניט ? איז מיר אויך רעכט... אה, אָט קומט די מאַמא, קושען
די האַנד, קומסט גראדע אין צייט, סילוויא איז א ביסעל אויפגע-
רעגט, ווייל איך האָב איהר געגעבען א גוטע עצה. זי וועט עס
דיר שוין אליין דערצעהלען... אזוי ווייט, ווי איך קען דיר,
וועסטו האַלטען מיט מיר. איך לאָז אייך איבער אליין. אדיע.

מאַרטחא איז דערשראָקען געוואָרען פון דעם אויסדרוס פון
איהר טאָכטערס פנים. עס איז דאָרט געווען עטוואָס, וואָס זי
האָט קינימאָל פריהער ניט געזעהן. די אויגען האָבען געפינ-
קעלט אונהיימליך, און די ליפען האָבען געציטערט, ווי אין
א פּערהאלטענעם צאָרן. זי איז געבליבען גאנץ אונבעוועגליך.
מאַרטחא איז צו איהר צוגעגאנגען און ארויפגעלעגט איהר די
האַנד אויפ'ן אַקסעל.

— וואָס איז געשעהן ? האָט איהר זיך געקריענט וועגען
פרייליך אירמא ?

— ניין, וועגען הונגאָ ברעסער.

— אך, אזוי — האָט מאַרטחא געזאָגט, ציהענדיג די
ווערטער. זי האָט זיך אוועקגעזעצט. — און טאָני האָט געזאָגט,
אז איך וועל האַלטען מיט איהם... איך בין זיך מודה, סילוויא,
דאָס אויך איך האָב היינט געהאט בדעה צו רעדען מיט דיר
וועגען דעם.

סילוויא האָט נאָך אלץ ניט געקאָנט אָכציהען דעם אַטהעם,
און דאָס ציטערען פון איהרע ליפען האָט נאָך אלץ ניט אויפ-
געהערט. איצט האָט זי זיך אוועקגעזעצט אין א פּאָטעל, אַנט-
קעגען דער מוטער, און האָט געזאָגט :

— לאָמיק הערען.

— פריהער וואָלט איך געוואָלט וויסען, וואָס איז פאָר-
עקומען צווישען דיר און דיין מאַן, און צוליעב וואָס. דו האָסט
דאָך זיך מיט גאָרניט ניט פּערשולדיגט, ניין ? וואָרום ביזטו
אזוי צומראָגען ?

— ווייל איך בין עמפערט, עמפערט, פערשטעהסט ? דער מענש, וועלכער בעטריגט מיך שוין פון יאָהרען לאַנג, ניין, ער בעטריגט מיך זאָגאר ניט, נאָר גראַדע מיר אין פנים ברעכט ער זיין טרייהייט, דער אונטערשמעלט זיך מיר צו בעפעהלען, אז איך זאָל זיך ניט קאָמפּראָמעטירען — זיין עהרע הענגט אַלזאָ אָב ניט פון איהם, נאָר פון דעם, וואָס איך טהו אָדער טהו ניט.

— דאָס איז שוין אָבער אזוי, ליבעס קינד. די עבירות פון דעם מאַן גיבען ניט דער פרוי דאָס רעכט צו שמעלען אין קאָן איהר אייגענעם נאָמען... ווען עס זאָל הייסען אין דער וועלט, אז דער יונגער ברעסער —

— אין דער וועלט, אין דער וועלט ! דאָס איז דאָך ניט דאָס העכסטע „די וועלט“, אין וועלכער עס הייסט — דיעזע נאַרישע, ווידערשפרוכפולע, אונגערעכטע וועלט, אין וועמענס געזען פון פאָראַרט הייל אויך מיין קלוגע מוטער איז געפאנגען...

— אָבער, סילוויא !

— יא, יא, דעם מיליטאריזם, דאָס, אויף וואָס אונזערע שמאַטצען שטיצען זיך און וואָס איז דער ליבעלינגס־בעווייז פון אונזערע פירשטען, און די עקזיסטענץ פון אונזער אַריסטאָקראַטיע, דאָס וואָלסטו זעהר געוואָלט אָבשאַפען, אָבער די הימעל־שרייענדע אונגערעכטיגקייט אין שייכות צו די פליכטען פון מאַן און פרוי, די זעהסטו ניט ; דאָ דאַרף מען זיך אונטער וואַרפען, דאָ זאָנסטו : „אָבער אזוי איז די וועלט“.. דער מאַן מעג האַבען געליעבטע, וויפיעל ער וויל, און זאָגאר ניט פערבעהאַלטען זיך דערמיט, די פרוי אָבער דאַרף אלעס איבער־טראַגען, מוז דערשטיקען איהר האַרץ, איהרע געפיהלען, מוז זיך אָבזאָגען פון איהר גליק, אָבי די וועלט זאָל ניט רעדען... און דערצו נאָך אזא וועלט, וואָס האַלט ניט איהרע אייגענע געזעצע, וואָס טרעט זיי איבער אַליין אין געהיים... נאָר געהיים מוז עס זיין... ניין, מוטער, זעהסטו דען ניט, אז דאָ הערשט אן אונרעכט, אַ כנעכטשאַפט, וועלכע קאָן זיך נאָנץ גוט פערגליי־כען מיט די אַנדערע פאָרמען פון שקלאַפּעריי : און אונגליק

געניען וועלכער דו טעמפסט, ווי מיין פאטער האָט עז געזאָגט.
און ווי רודאָלף טהוט עס?

מאָרט האָט איז דאָ שטאַרק געטראָפּען געוואָרען. אין דער
ריכטונג האָט זי ווירקליך קיינמאָל ניט געהאַט קיין פּלאַץ פאַר
אַ רעבעלירענדען געדאַנק. זי האָט גאָרניט געענטפּערט.

סילוויאַ האָט זיך איצט, געבענדיג אויסדרוק צו איהרע גע-
פיהלען, געפיהלט זיך איצט פיעל רעהיגער. זי האָט זיך אויפ-
געהויבען און איז צוגעגאַנגען צו איהר מוטער.

— איבריגענס, מאַמאַ, — האָט זי געזאָגט, אַרויפּלעגענדיג
איהר האַנד אויפ'ן אַקסעל — זיי ניט ביז אויף מיך, און מאַך
זיך ניט קיין איבעריגע זאָרגען. איך האָב ווירקליך גאָרניט,
פאַרוואָס איך זאָל זיך דאַרפּען א פאַרוואַרף מאַכען. אָבער
פון אַנטאָן וויל איך מיר ניט לאָזען בעפעהלען.

— און פון מיר אויך קיין מוסר-דרשות הערען?

— אויך דאָס ניט, ליעבסטע מוטער. איך קאָן און וויל
אַליין פאַרטיג ווערען מיט מיין האַרץ און מיינע פליכטען.

— גיסטו, הייסט עס, צו, אז דו האָסט פליכטען?

— די האָט יעדער, די פראגע איז נאָר, צו וועמען —

— דו מיינסט צו זיך זעלבסט?

— לאָז מיר איצט רעדען פון אנדערע זאַכען, איך בעט

דיך. וואָס הערסטו פון רודאָלף?

מאָרט האָט איז פערבליבען ניט לאַנג מיט איהר טאַכטער.
די אויפּרעגונג און איהרע ווערטער האָבען איהר שטאַרק אויפ-
געטרייסעלט. צו רעדען ווייטער וועגען דעם, נאָכדעם ווי סיל-
וויאַ האָט איהר ערקלערט, אז זי וויל מיט זיך אַליין פאַרטיג ווע-
רען, איז געווען אונמעגליך, און צו רעדען וועגען אַנדערעס, דער-
צו איז זי געווען זעהר שלעכט געשטימט, דערפאַר האָט זי שנעל
געמאַכט אַן ענד צו איהר וויזיט.

אין אַ פאָר מינוטען אַרום נאָך איהר אוועקגעהן, האָט דער
דינער געמעלדעט:

— הערר ברעסער.

סילוויאַ האָט קוים געקאָנט אונטערדריקען אַן אויסגעשריי.

א ווארימע כוואליע האָט זיך צוגאַסען איבער איהר גאַנצען ווע-
 זען. נאָך דעם, וואָס עס איז פאַרגעקומען, האָט איהר קיינעמס
 נאָהענטקייט גיט געקענט זיין אזוי בעאונרוהיגענד און אזוי
 טייער, ווי די נאָהענטקייט פון דעם יונגען דיכטער. פון אלע
 דריי זייטען ברעטער, ווענד מיט טשוועקעס, מיט צובראָכענעם
 גלאָז, און נאָר איין זייט פריי, וואו עס פיהרט אַרויס אַ וועג,
 בעגאַסען מיט ליכט, פון דער גאַנצער פינסטערניש, און אויף דעם
 וועג איז דאָ איינער, פשרטיג צו געהן מיט איהר, איהר הייס-
 געליעכטער הוגאָ ברעסער. אזוי האָט זי געפיהלט אין דעם
 מאַמענט.

וואָלט ער איצט זיינע אַרעמס געעפענט, וואָלט זי אין זיי
 אריינגעזונקען און וואָלט ניט געהאַט דעם מינדרעסטען געדאַנק,
 אז זי טהוט עטוואָס אונרעכט, אז דאָס איז ניט „אין ריינקייט“.
 ער אָבער, אזוי פאַרמעל, ווי אימער, האָט זיך פערבויגט,
 און מיט זיינע ליפען זיך צוגעריהרט רעספעקטפול צו איהר
 קליינער ציטערענדער האַנד. ער האָט בעמערקט איהר בלאַס-
 קייט און דעם אונגעוועהנליכען אויסדרוק אין איהר פנים.

— זיינט איהר ניט געזונד, גרעפין?

— אה, יא. גאַנץ געזונד, זעצט זיך.

ער האָט איהר געפאַלגט און געזאָגט:

— איך נאר מיך ניט, גרעפין, איהר זיינט אין אן אויסער-

געוועהנליכער מוטער־שטימונג, דאָך איך האָב ניט קיין רעכט
 אויף אייער פערטרויען.

זי האָט גאָרניט געענטפערט. אין אַ וויילע שפעטער האָט

ער געזאָגט גאַנץ שטיל:

— איהר זיינט ניט גליקליך.

און זי נאָך שטילער:

— ניין, ניין, ניין, גליקליך בין איך ניט!

— סילוויא!

צום ערשטען מאָל האָט ער איהר אָנגערופען ביים נאָמען.

זי האָט אויפגעציטערט. דאָך האָט זי ניט פראַטזוסטירט, זי

הָאָט אויפגעהויבען די אויגען און הָאָט איהם אָנגעקוקט טיעף און געהיימניספול.

אונטער דעם בליק הָאָט ער וויעדער אויפגעשוידערט, און דָאָס, וואָס ער הָאָט אזוי לאַנג געשטיקט אין זיך, הָאָט זיך ענד־ליך ארויסגעריסען :

— איהר ווייסט דאָך, ניט אמת, איהר ווייסט דאָך, דָאָס — סילוויא הָאָט געטראָפען פון דעם אויסדרוק פון זיין פנים, פון זיין טאָן פון זיין שטימע, וואָס ער וויל איהר איצט זאָגען, און זי הָאָט איהם אונטערבראָכען מיט אַ העפטיגער האַנד־בעוועגונג.

— איך ווייס, איך ווייס, איך וויל עס אָבער ניט הערען... ניט היינט.

— ווען איהר ווייסט עס נאָר, דָאָס איז שוין גענוג פאַר מיר.

סילוויא הָאָט זיך אויפגעהויבען, איז אוועק אין אַן אנדער ווינקעל פון צימער ביז צום פענסטער, אָנשפאַרענדיג איהר שטערן אָן שויב. אַ דריקענדע אונרוה איז איהר בעפאַלען. דערצו איז צוגעקומען אַ מישונג פון צוויי פערשיעדענע געפיה־לען, וועלכע הָאָבען איהר אין גאַנצען דורכגענומען : זי הָאָט זיך געפיהלט אי העכסט אונגליקליך און אי העכסט גליקליך. אָבער דָאָס געפעהרליכע צוזאַמענוויין איז באַלד צושטערט געוואָרען דורך די מעלדונג פון נייע געסט, פון די שוועסטער ראַנעג.

הונאָ הָאָט גענומען זיין הוט און איז אוועק. ניט היינט איז זיין טאָג, ניט היינט, אָבער — ער איז ניט געווען דער קרבן פון דאָפעלטע געפיהלען, ער איז געווען בלויז גליקליך.

דריי און צוואנציגסטער קאפיטעל.

פון מאַרט האַט אַ טאַגעבוך.

איך האָב מיך וויעדער צוגעוועהנט — ווי איך האָב עס געטהאָן אין מיין יוגענד־צייט — צו פיהרען אַ טאַג־בוך. איך טהו עס ניט רעגעלמעסיג, נאָר ווען עפעס דריקט מיר אויף דער נשמה, פיהר איך אַ ויכוח מיט זיך זעלבסט.

אך, וואו זיינען יענע צייטען, ווען איך האָב געהאַט איי־נעם, וועמען איך האָב געקאַנט אלעס, אלעס זאָגען, וועמען צו זאָגען אלעס איז פאר מיר געווען אי א בעדירפניס, אי אַ פער־גניגען! וואָס איך האָב געפיהלט און דורכגעמאַכט איז מיר ערשט קלאָר געוואָרען, ווען איך האָב עס איהם דערצעהלט. יעדע פרייד, יעדע זאָרג, יעדער צווייפעל, יעדע האַפנונג, יעדער אור־טהייל זיינען מיר ערשט ריכטיג קלאָר געוואָרען ווען איך האָב מיט איהם זיך דורכגערעדט וועגען דעם און אויסגעהערט זיין מיינונג. מיין ערשטער געדאַנק איז אימער געווען: וואָס וועט פריעדריך זאָגען דערצו? איך האָב איהם אזוי גוט גע־קענט אז אין די מייסטע פעלע האָב איך גאַנץ גוט געוואוסט וואס זיין מיינונג וועט זיין, אָבער איך האָב עס אזוי געגלוסט צו השרען, און ערשט דאַן איז מיין אייגענע מיינונג געוואָרען פעסט. איצט האָב איך קיינעם ניט, צו וועמען איך זאָל זיך קאָנען אין גאַנצען פערטרויען, ווי נאָר צו מיר אליין. וואָס איך פיהל, איז דאָך זעהר נאָהענט צו דעם, וואָס ער וואָלט געפיהלט, זיינען מיר דאָך ביידע געווען איינס. און אזוי רופ איך ארויס זיין גייסט, ווען איך שרייב דיעזע שורות.

אונזער סילוויא מאַכט מיר פיעל זאָרג. איך זעה זי גליי־טשען זיך אויף אַ וועג, וועלכער פיהרט צום אָבגורנד. די ליעבעס־ליידענשאַפט האָט איהר ארומגעכאַפט. מיין נאָט, איך

ווייס ניט, וואס דאָס איז. איך האָב אויך געליעבט, אָבער אזוי רוחיג, אזוי אינערליך, אזוי געזעצליך, נאָר דעם איינציגען מאָן מיינעם, קיינמאָל ניט קיין אַנדערען! טו וואָס ווייס איך פון די משוגע'נע, בעטויבענדע פייערען פון פערבאָטענער ליבע? איך קאָן ניט אהרטהיילען, דעריבער דארף איך אויך ניט ריכטען... און דאָס מוסר'ען, וואָס איך האָב ניט לאַנג צוריק פרוּבירט דאָס איז מיר זעהר ניט געראַטען. זי האָט פּראָטעסטירט און דערביי האָט זי מיר פּאַרגעוואָרפען, אז אויף איך בין אַ רעבעלין, און דאָס איהר פּאָטער איז געווען אַ רעוואָלוציאַנער. איך פרעג מיר: זיינען דען ניט אלע שטופען פון בעפרייאונג פון יאָמער, פּיין און קנעכטשאַפט דערנרייכט געוואָרען דורך רעבעלירען? די ערשטע רעבעלען זיינען אָפט די מאַרטירער פון זייער מוטהיגקייט, אָבער זיי זיינען עס דאָך, וועלכע קאָזען איבער צו זייערע יורשים אַ שטיק אויסגעקעמפּטע פרייהייט. איך פיהל, ווי סילוויא וואָלט פאר מיר אויפגעהויבען אַ פּאַר-האַנג, אונטער וועלכען עס איז ביז איצט געלעגען אַ שטיק וועלט, וואָס איך האָב גאָר ניט געקענט, אַ גאַנצע קייט פון זאַכען, איבער וועלכע איך האָב ביז איצט זיך נאָר קיינמאָל ניט פערטראַכט...

ניט לאַנג צוריק האָב איך געהאַט אַ קליינעם ויכוח מיט מיין פריינדין ראַנענג. „נו, יא, דו — האָט זי צו מיר געזאָגט — דו ביסט דאָך אַ מאָדערנע פרוי, דענקסט דאָך גאַנץ אַנדערש.“

גרויסער גאָט, ווי שלעכט פּאַסט זיך מיר דער נאָמען „מאָדערנע פרוי“! דאָס פיהל איך איצט גאַנץ דייטליך. קיין גאַנץ אַלט־מאָדישע פרוי בין איך זיכער ניט. צווישען די, וואָס געהען אין קירכע, גילט איך אַלס רעוואָלוציאַנערקע, אָבער געגען דער איצטיגער ווירקליך מאָדערנער פרוי בין איך אמת אַלט־מאָדיש. איך שטעה איהר געגענאיבער שאַקלענדיג מיט דעם קאָפּ, און הויב ניט אָן צו פערשטעהן. עסטעמען, איבער מענשען, דעקאָדענמען, די ניו וואומען... איך זעה, דאָס ארום מיר האָט ארויסגעשפּראַצט אַ גאַנץ נייער סאָרט מענש, אַ נייע קונסט, נייער סטיל, נייע סענסאַציאָנען, אָבער פערשטעהן

דאָס און זיך אָנשליסען אָן דעם, דאָס קאָן איך ניט. וועניג-
סטענס ניט אזוי שנעל. איך פרוביר עס, ווייל מיין גלויבען
אין ענטוויקלונג שיצט מיך פון ווידערשטאַנד געגען אלעס נייע,
וועלכעס איז אזוי אָפט צו טרעפען ביי עלטערע מענשען.
אָבער, אז דאָס אלעס נייע מוז אויך זיין דאָס בעסערע, ווי
דאָס מיינען אזוי פיעל יונגע לייט, פאַר דעם גלויבען שיצט
מיך מיין ערקענטניס, דאָס פיעלעס, וואָס איז אויפגעקומען,
איז נאָר אן איבערגאַנג, א מאָדע-זאַך, אָדער אַ קראַנקשאַפט
דעגענעראַציע, אָדער פיליכט גאָר אן איבערגאַנגס-פאַרמע, פון
וועלכער —

אזוי ווייט האָט מאַרטהאָ געשריבען אין איהר טאָג-בוך,
ווען זי איז אונטערבראַכען געוואָרען פון דער מעלדונג, דאָס
גראַף דעלניצקי פרעגט, אויב זי איז וויליג איהם אויפצונעה-
מען.

מאַרטהאָ האָט געהייסען איהם אריינקומען, אָבער זי איז
געווען זעהר אונאַנגענעהם איבערראַשט. טאָגני האָט ניט גע-
האַט קיין געוואוינהייט צו מאַכען גלאַט בעווכען צו זיין שווי-
גער, און מאַרטהאָ האָט זיך משער געווען, אז ער איז געקומען
צו איהר צוליעב אַ זעהר וויכטיגער אורזאַכע, און, אונטער
די אומשטענדען, קאָן די אורזאַכע ניט זיין קיין זעהר אַנגענעה-
מען.

און אזוי איז עס טאַקי געווען.

— איך בין געקומען — האָט גראַף דעלניצקי אָנגעפאַנג-
גען גלייך נאָך דער ערשטער בעגריסונג — צוליעב אַ זעהר
אונאַנגענעהמע אַנגעלעגענהייט. סילוויאַ האָט דאָך דיר שוין
מסתמא דערצעהלט, וואָס עס איז פאַרגעקומען צווישען אונז.
איך וואָלט זעהר וועלען וויסען, וואָס זי האָט דיר דערצעהלט
און וואָס דו האָסט איהר געזאָגט... דו ביזט דאָך געוויס אויך
פאַר דעם, אז עס זאָל געמאַכט ווערען אַ סוף צו דער געשיכטע
מיט דעם הערר טהעאַטער-דיכטער?

— צו וועלכער געשיכטע מיינסטו?

— אַך, מאַך זיך נישט אזוי... ווייסטו דען ניט, דאָס

די מענשען רעדען שוין...

— די מענשען רעדען פערשיעדענעס אויך איבער דיר.
 — דאָס האָט סילוויא מיר אויך געענטפערט — פונקט
 ווי עס וואָלט געווען דאָס זעלבע, וואָס מען רעדט וועגען אַ מאַן
 אָדער וועגען אַ פרוי. דאָס איז דאָך אַ געוואלדיגער אונטער-
 שייד.
 — די אונגערעכטיגקייט פון דעם אונטערשיעד הויבט אָן
 צו אַפעלירען אויך צו מיר...
 — אָבער עס איז דאָך שוין איינמאָל אזוי —
 — אַ, מיט די ווערטער גלויבט מען צו פערנלעמען יעדען
 ווידערשפרוך... אויך איך האָב ביז איצט אזוי געטהאָן. אָבער
 ריכטיגער וואָלט געווען, ווען מען וואָלט געזאָגט, אז עס איז
 דער ווייץ נאָר אזוי. אָבער אזוי וועט עס ניט בלייבען.
 דאָס רעכט פון דער פרוי אויף דער טרייהייט פון איהר מאַן —
 — וואָס — האָט דעלניצקי אונטערבראָכען — אויך דו?
 דו נעהמסט זיך אָן פאר די „פרעטענזיע“ פון דער פרוי?
 ביסטו אויך געוואָרען אַ פרויען־רעכטלערין? פון דער זייט
 קען איך דייך ניט. ביז איצט האָסטו דאָך, נאָט צו דאָנק, גע-
 האַלטען זיך ווייט פון דער דאָזיגער בעוועגונג.
 — ווייל מען קאָן דאָך ניט איבעראַל טהעטיג זיין. דו
 ווייסט דאָך, אז מיין גאַנץ לעבען איז געווען אויסגעפילט מיט
 אַן אַנדער בעוועגונג.
 — נו, יא, די אָבשר איז גאַנץ אונשעדליך, ווייל זי האָט
 גאָר קיין אויסזיכטען אויף ערפאָלג, אָבער די פערפלוקטע
 פרויען־פראַגע איז געוואָרען פערדאַמט גרויס... אָבער דאָס
 האָט אייגענטליך ניט צו טהאָן מיט דעם, וועגען וואָס איך
 בין געקומען צו דיר, מוטער.
 — און וואָס איז דאָס?
 — איינפאַך דאָס. דו מוזט מיר העלפען צו פערטרייבען
 דעם ברעסער — מאַרטאַ האָט געמאַכט אַ בעוועגונג מיט'ן
 קערפער — דו דאַרפסט זיך ניט דערשרעקען — האָט ער
 ווייטער גערעדט — איך גלויב גאָר נישט, אז זי זאָל זיין פער-
 ליעבט אין דעם מענשען; ער אָבשר איז פערליעבט אין איהר.

און, ווי געזאגט, די מענשען רעדען, און דאָס קאָן איך ניט פּערליידען.

— אָבער ווי, ווען זי ליעבט איהם יאָ?

— אָבער, מאַמא, אום גאָטעס ווילען!...

— האָסטו דען איהר געגעבען דאָס, אויף וואָס אַ יונגע פרוי האָט אַ רעכט צו פאַרדערען פון לעבען? האָסטו איהר ליעבע געגעבען? ביזטו איהר טריי געבליבען?... טאָני, איך האָב מיט דיר גאָרנישט גערעדט איבער די אַלע זאַכען, ווייל איך דענק, אז אַ שוויגער דארף זיך צוריקהאַלטען און ניט אַרײַנמישען זיך אין אזעלכע זאַכען, אָבער היינט ביזטו עס געווען, וועלכער האָט אָנגעהויבען רעדען דערפון, פון אייער פּערהייראַטען לעבען. און אויב אזוי, מוז איך דיר אָט וואָס זאָגען: אויב די פּערהעלטניסע צווישען דיר און סילוויאַ זײַן נען צושטערט אָדער זײַנען אין געפּאַהר צושטערט צו ווערען, איז עס דיין שולד.

דעלניצקי איז אויפגעשפרונגען.

— איך זעה שוין, אז דו וועסט מיר גאָרנישט העלפען. איך וויל מיט דעם פיינעם הערר אליין פאַרטיג ווערען. עס וועט דאָך מיר ניט שווער זיין איהם צו כאַפּען פאַר'ן קאָלנער און אַראָבוואַרפען פון די טרעפּ.

— בערוהיג זיך... גראַדע אויף אזא שטייגער וועסטו אַרויסרופען דעם סקאַנדאַל, פאַר וועלכען דו שיינסט מוראַ צו האָבען.

— וואָס זאָל איך אַלזאָ טהאָן? — צוקוקען, ווי מיין פרויס ליעבהאָבער —

— שווייג, אזוי צו רעדען האָסטו קיין רעכט. איך קאוור פאַר סילוויאַ'ס ריינקייט. אָבער זי זאָל ניט לענגער צוקוקען, ווי דו דיין געליעבטע, דיעזע —

— ווילסטו זאָגען עטוואָס בעליידיגענדעס — האָט איהר דעלניצקי אונטערבראַכען — ווייל זי איז אין טהעאַטער — אַה, ניין, נאָר, ווייל זי האָט זיך צוגעגנב'עט דאָס אייגענטהום פון אן אנדערער.

— דערמיט מיינסטו מיך? גלויב מיר, פון דעם אייגענ-
טהום האָט דיין טאָכטער קיינמאָל ניט פּיעל געהאַלטען. דו
זויסט גאָר ניט, ווי קאַלט און אַבשטויסענד זי איז געווען צו
מיר — גלייך פון אונזער האַכצייטס־רייזע, מיר פּאַסען ניט
איינער פאַר'ן אַנדערען.

— מו, צושיידט זיך...

— שוידען זיך? מיר לעבען אין אַ קאַטהאָליש לאַנד...
אמת, איך וואָלט געקאָנט ווערען אן אונגאַרישער בירגער...
— די אידעע געפּעלט דיר, ווי עס שיינט.

— אה, גאָט, עס זיינען דאָ טויזענדער שוועריגקייטען, און
איך האָס שוועריגקייטען... דו וועסט אַלזאָ גאָרניט טהאָן, אום
צו ברענגען סילוויאַ'ן צוריק אויפ'ן וועג פון איהר פליכט?

— אויף דעם וועג, וועלכען דו האָסט פּערלאָזען? איך
ווייל איבערהויפט גאָרניט טהאָן, ניט פאַר און ניט געגען דיר.
וועט סילוויאַ ביי מיר פּרעגען אן עצה, וועל איך איהר עס גע-
וויס געבען און אין דער ריכטונג, אין וועלכער איך וועל פּיהלען,
איהר רוה און עהרע זיינען געזיכערט. אָבער אונגעבעטענער-
הייד וועל איך זיך ניט אָנוואַרפען אויף איהר מיט מיינע מוסר-
דרשות. זי איז שוין אויסגעוואַקסען פון דער מוטערליכער
השגחה. איך בין איהר פּריינדין — ניט מעהר.

— מיין פּריינדין ביסטו ניט.

— ריכטיג גערעדט: ניין. דו האָסט מיין קינד ניט
געמאַכט גליקליך... דו בעטריגסט זי פאַר דער נאַנצער וועלט,
טו ווי אזוי זאָל איך פּיהלען פּריינדליך צו דיר?

— עס איז אויך ניט נויטיג אז דו זאָלסט עפעס טהאָן
צוליבע מיר. טהו עס צוליבע איהר. ווען זי קאָמפּראָמעטירט
זיך, וועט עס איהר שאַדען, און ווען זי וועט זיך פּערזינדיגען,
וועט עס איהר אונגליק זיין, ווייל איך וועל עס זיך ניט געפּאַלען
לאָזען. כּיין נאָמען טאָר ניט געשלעפט ווערען אין שמוץ.

ער איז געוואָרען טונקעל־רויט אין פנים און די אָדערען
אויף זיין פנים זיינען אָנגעשוואַלען געוואָרען. מאַרטחא האָט
געפּיהלט עטוואָס עהנליכעס פאַר שרעק: דיעזער מאַן איז
פּעהיג סילוויאַ'ן צו טוידטען. דער געדאַנק פון שוידונג איז

געוואָרען ביי איהר איצט א פערלאַנג. אמת, עס איז ניט קיין גרויסער גליק צו זיין א געשישערענע פרוי, אָבער ווען עס האָט דעלט זיך אום צו אַנטלויפֿען פֿון א געפֿאהר, פֿרעגט מען דאָך ניט, צי דער וועג, אויף וועלכען מען אַנטלויפט, פֿיהרט אין א שעהנע געגענד.

— איך האָב, ווי איך זעה, געקאָנט זיך איינשפּאַרען מיין בעזוך צו דיר — האָט דעלניצקי ווייטער גערעדט אין א צאָרנדיג גען טאָן — דו קאָנסט ווירקליך ניט שטאַלצירען מיט דעם אייני פֿלוס, וואָס דו האָסט אויף דיינע קינדער. איבער רודאַלף און זיין אויפֿפֿיהרונג לאַכט מען שוין גענוג. מסתמא האָסטו דאָך שוין געהערט, אז עס האַלט דערביי, אז מען זאָל איהם ארויס־טרייבען פֿון דער רעזערוו־ארמעע.

מאַרטנא האָט צוריקגעוואָרפֿען דעם קאָפּ.

— דו ווילסט מיר וועה טהאָן? דאָס, וואָס עס איז פֿאַרגעקומען צווישען רודאַלף און דעם קריעגס־מיניסטער, דאָס ווייס איך — איך האָב מיין זוהנס פֿולסטען פֿערטרויען, און איך פֿערטרוי איהם אין אלץ. וואָס ער וועט טהאָן, וועט ער טהאָן רעכט. דער געפֿיהל פֿון זיינע פֿליכטען איז פֿיעל העכער, ווי דו קאָנסט עס פֿערשטעהן.

— ער איז איינפֿאַך משוגע, און איהר אלע צוזאַמען מיט איהם.

זי האָט זיך אויפֿגעהויבען פֿון איהר פֿלאַץ.

— אַנטאָן, איך בעט דיר מיך צו פֿערלאָזען. דו האָסט ניט קיין רעכט אין מיין הויז צו בעלידיגען מיך און מיינע קינדער. — זי האָט עס געזאָגט מיט א גאַנץ רוהיגער שטימע, נאָר זי איז געוואָרען אזוי ווייס, ווי קרייד.

— אַה, איך געה זאָווייזאָ — האָט דער שוויגערזוהן גע־ענטפֿערט.

און אָהן א זייגעזונד האָט ער ארויסגעהענדיג א שטאַרקען קלאַפּ געטהאָן מיט דער טהיר.

פיער און צוואנציגסטער קאפיטעל.

סילוויא איז געוועסען אין א פארקעמל־לאָזשע אין בורג־טהעאטער גאנץ אליין. זי האָט געהאַלטען אין האַנד דעם פּראָג־גראַם פון אבענד, וועלכער האָט געלויטעט, ווי פּאַלגט: צום ערשטען מאל: „דער טוידטער שטערען“ — מערבען־שפּיעל אין 4 אַקטען פון הוגאָ ברעסער.

דעם זעלבען פרייהימאָרגען האָט זי פון דיכטער ערהאַלטען אַיִקורצען בריוועלע פון דרעזדען, וואוהין ער איז געפּאָהרען, אום בייצואוואָהנען די גענעראַל־פּראָבע פון זיין פּיעסע, וועלכע ווערט אויפגעפיהרט אין דער זעלבער צייט, וואָס אין וויען. דאָך — האָט ער איהר געשריבען — איז די אויפפיהרונג אין בורג־טהע־אַטער פאר איהם מעהר וויכטיג, און ער וועט זיין צוריק צו דער ערשטער פּאַרשטעלונג.

צוזאַמען מיט דעם האָט ער איהר צוגעשיקט די זאַמלונג פון זיינע געדיכטע. ער האָט איהר געשריבען: „איך האָב אייך געוואָלט שיקען ערשט די דאָזיגע געדיכטע, ווען איך וועל ווערען וועלט־בשריהמט, כדי מיין בעוואונדערונג פאר אייך זאָל זיין וואָס ווירדיגער. אָבער, ניין, אזוי לאַנג וועל איך ניט ווארטען — ווער ווייס דען, אויב איך וועל איבערהויפט ווערען וועלט־בעריהמט... און דאן ניט די אויסערע וועלט, נור אייך האָב איך אויסגעקליבען צו זיין מיין ריכטער. דאָס, וואָס איך בין אין די אויגען פון דער, וועמען איך בעזינג, דאָס איז פאר מיר דאָס וויכטיגסטע. און די וואָלט ניט געקאָנט ריכטיג אורטהיילען וועגען מיר, ווען זי וואָלט ניט געקאָנט יענע דיכטונגען מיינע, וועלכע זיינען ארויסגעשפּרונג־גען פון מיין טיעפער נשמה, וואָס איך האָב מיט דעם בלוט פון מיין האַרצען געשריבען, וואָס איך האָב געמוזט שרייבען“.

די מייסטע שטונדען פון יענעם טאָג האָט סילוויא פּער־

בראכט מיט דעם לעזען פון די צוואנציג געדיכטע, און דורך דעם לעזען איז זי געוואָרען אזוי ליידענשאפטליך אויפגעטרייט סעלט און אזוי זיס אויסגעמאַטערט. אזוי ווי דער דיכטער אליין וואָלט אין די אלע שטונדען איהר געלעגען צו די פיס. אזוי געליעבט צו זיין, אזוי שמערצליך, אזוי צערטליך און אזוי הייס — דאָס וואָלט זי זיך קיינמאָל ניט ערלויבט אפילו צו חלומ'ען.

דער טהעאטער איז געווען נאָך לעדיג — עס האָבען געפּהלט כמעט צוואנציג מינוטען ביז צום בעשטימטען אָנפאַנג. סילוויא האָט בעשלאַסען ניט צו פּערזאָמען דאָס ערשטע אויפֿציהען פון פּאַרהאַנג, דאָס ערשטע שטימען פון דעם אָרקעסטער. זי האָט געפּיהלט, אז דיעזער אַבענד וועט זיין איינער פון די ענגסטליכסטע און אין דער זעלבער צייט איינער פון די וויכטיג־טיגסטע און גענוסרייכסטע אין איהר לעבען, און זי האָט בעשלאַסען צו געניסען איהם אין גאַנצען, אפילו די פּאַרשטימונג אויף דעם קאַמפּער־פּלאַץ. נאָך קיינמאָל אין איהר לעבען, אפילו ניט אין דעם טאַג פון איהר האַכצייט, איז זי געווען אזוי אויפֿגע־רעגט, ווי איצט... אזוי האָבען אַ מאָל געמוזט פּיהלען די ריטער־פּרויען, וועלכע האָבען אַראָבגעקוקט פון די גאַלעריען אויף דעם טורניר־פּלאַץ, וואו דער פון זיי שטייל און הייס געליעבטער האָט געזאָלט אָדער זיעגען אָדער פּאַלען אין שטויב..

אַ פּיערטעל צו זיעבען... דער עולם הויבט אָן אָנצופּילען די לעצטע פּאַרקעט־פּלעצער און די גאַלעריע. נאָך אַ פּאַָר מינוטען און עס קומען די מוזיקאַנטען אריין דורך דער אָרקעסטער־טהירעל און צוועצען זיך אויף זייערע פּלעצער. די לאָזשען זיינען נאָך לעדיג. סילוויא זוכט אין דער דירעקטאָר־לאָזשע... וואו קאָן איצט הונגן זיין? מען זעהט איהם ניט... מסתמא הינטער דעם פּאַרהאַנג... ווען עס וואָלט איהם נאָר איינגעפּאַלען אריינצוקוקן מען צו איהר כאָטש נאָר אויף איין אויגענבליק! מיט אַ דריק פון איהר האַנד וואָלט זי איהם געוואָלט צוגעבען מוטא און טאַקי זיך אליין נאָך מעהר, ווייל זי האָט זיך געשראַקען מעהר ווי ער... פינף מינוטען צו זיעבען. איצט פּילט זיך אָן דער פּאַרקעט און אויך אין די ערשטע רייען און אין די לאָזשען ווערט עס לעבעדיגער. די גאַלעריעס זיינען אָנגעפּילט ביז אויפ'ן לעצטען

פלאץ, און אין דעם שטעה-פארטער שטעהען מענשען ענג איינער נעבען אנדערען.

פונקט זיעבען. דער קאפעל-מייסטער גיעט דעם צייכען, און דער אַרקעסטער הויבט אָן צו שפיעלען. צוויי ערץ-הערצאָגען זעצען זיך ביים ברעג פון דער אינקאָגניטאָ-לאָזשע און אין דער קאמער-העררען לאָזשע צייגען זיך אַ האַלבער דוצענד יוניפאָר-מירטע העררען און האָף-דאָמען.

אן ערוואַרטונגספולע נייגערִיגקייט זעהט אויס צו שוועבען איבער'ן גאַנצען הויז — די שטימונג פון יעדער ערשטער פאָר-שטעלונג. דער פאָרהאַנג געהט אויף. סילוויאַס האַרץ קלאַפט און זי אַטהעמט שווער. דעם ערשטען אַקט קען זי דאָך, זי האָט דאָך איהם אליין פאָרגעלייענט. זי געדענקט נאָך, ווי זי איז געווען ענטציקט פון דער שעהנקייט פון דער שפראַך, אָבער, שטעלט זי זיך די פראַגע, וועט דאָס אלעס אויך אויף דער ביהנע ארויסגעבראַכט ווערען? פון דער ערשטער סצענע אין דעם משך פון דריי אָדער פיער מינוטען האָט זי קיין וואָרט ניט פער-שטאַנען, צי דערפאר, ווייל די בלוט האָט איהר אַ קלאַפ געטהאָן אין קאָפּ, צי דערפאר, ווייל מען מוז זיך פריהער צוגעוועהנען צו אַדי שטימען פון דער ביהנע, ביז מען פערשטעהט דעם זין פון די ווערטער, אָבער יעדענפאלס זי האָט די ערשטע מינוטען ניט גע-וואוסט וואָס קומט פאָר ארום איהר. די מענשען, די גלייכגילטיג-גע מענשען, און די שטשירענדע מיט די צייען קריטיקער, די גאַנ-צע מאַסע, וואָס פעהרעלט זיך אזוי קריטיש צו יעדער נייעם — ווען עס וועט געלינגען דעם דיכטער הינצורייסען, צו בעגייסטע-רען אַט די מענשען, ווען זאָגאַר זי, זיין גליהענדסטע בעוואונדער-רין, זיצט אזוי קאַלט, אזוי פערשטיינערט און פערשטעהט אזוי וועניג פון דעם, וואָס קומט פאָר אויף דער סצענע?..

אָבער עס האָט ניט לאַנג געדויערט און דאָס רעדען פון די אַקטיאָרען האָט זיך אָנגעהויבען הערען דייטליך און לעבעדיג איבער'ן גאַנצען טהעאַטער. סילוויאַ האָט דערקענט אייניגע פון די פערזען, וועלכע זיינען איהר אויפגעפאלען, ווען זי האָט געלעזען דעם ערשטען אַקט און זי האָט געהאַט פיעל הנאה צו בע-מערקען, אז די זעלבע שטעלען, וואָס האָט איהר אזוי בעצויבערט,

האָבען אויך נעמאכט א טיעפע ווירקונג אויף דעם גאַנצען עולם. דאָס האָט זיך ניט ארויסגעוויזען דורך הויכע מאַוואָס, ווייל פון דעם האַלט זיך צוריק אַ קרימישער עולם פון אַן ערשטער פאָר-שטעלונג און נאָך דערצו אין די ערשטע סצענען. דאָס האָט זיך ארויסגעצייגט דורך אַ סאָרט אויפֿיפצען, וואָס מען האָט קוים געקאָנט הערען — מעגליך, אַז דאָס איז גאָרניט קיין טאָן, נאָר אַ צוקען, אַן אויפֿציטערען פון יענעם עלעקטרישען געפיהל וואָס ווערט אַרויסגערופֿען גלייכצייטיג ביי אַ פּערזאָנלעכען עולם.

מיט אַ בערוהיגטען טאָן און מיט אַ גענום, וואָס איז גע-וואָרען אַלץ מעהר און מעהר זיכער, האָט זיך סילוויא געלאָזט פאַנגען פון דעם שפּיעל אויף דער ביהנע. צו דער זיסקייט פון די מעלאָדיען, צו דער שעהנקייט פון דעם רעדען, וואָס האָט איהר שוין אזוי ענטציקט ביים לעזען, איז איצט צוגעקומען דער צויבער פון דעם פאָרגעשטעלטען לעבען. די טרעגער פון די הויפּט־ראַלען — פּריץ קראַסטעל און סטעללאַ האָהענפעלס — זיינען געווען די פּערקערפּערטע פּאָעזיע.

די גאַנץ אייגענטהימליכע זילבער־שטימע פון דער האָהענ־פעלז האָט צוגעגעבען די פּערזען אַ גאַנץ בעזונדערען חן. און דערצו איז געווען אזוי פּיעל צו ז ע ה ן ! דאָס איז געווען אַ מערכען־שפּיעל, וואָס האָט אין דעם דיכטערס פאַנטאַזיע זיך געקאָנט צושפּיעלען גאָר אַהן אַ גרעניץ. און מיט אַ פּער-שווענדערישער דייכקייט האָבען די בילדער געבראַכט אַלעס, וואָס אַ דיכטער קאָן גאָר אויספאַנטאַזירען אין פאַרבען־גלוט און אין פאַרמען־פּראַכט. נאָך דער ערשער פּערוואַנדלונג איז דער האַנדלונגס־פּלאַץ געווען אַ צויבער־גאָרטען. אַ פּערי, אַ ווירקליכע פּערי, האָט געהאַלפּען צו שאַפּען אַ בילד, וואָס איז געווען פאַר'ן אויג אַ ווירקליכע בערווישונג — דאָס איז געווען די פּערי עלעקטרו־ציטעט. מיט איהרע וויאָלעטע, בלויע און ראָזע פּייערען, מיט איהרע זילבער־ליכטער, גאָלד־גלוטען און לאַוואַ־פּלאַמען האָט זי איינגעטונקט די געשטאַלטען און דעקאָראַציעס אין אַלץ נייע און פּערכשופֿטע גלאַנץ־כוו אַליעם בלומען, וועל־

כע קיין מענשליכער אויג האָט נאָך ניט געזעהן, האָבען אָנגע-
פילט יענעם „נאַרטען פון גליק“. אין זיין הינטער-גרונד האָט
זיך געזעהן אַ טעמפּעל פון דימענטען. די לוסט אָבער פון דאָס
זעהן האָט ניט דערשטיקט די לוסט פון הערען, ווייל די דיכטונג
איז ניט שוואַך געוואָרען אויף קיין איינציגען אויגעני-
כליק. אויך דאָ האָט עס געבליצט מיט וויץ און געשטראַהלט
מיט פּאַטשאַס. ווען דער פּאַרהאַנג איז געפאלען, האָט דאָס
גאַנצע הויז אויסגעטראַכען אין אַ שטורמדיגען בייפּאַל.

„ברעסער! ברעסער!“ האָט מען געשריען פון מעהרערע
זייטען. אָבער ברעסער האָט זיך ניט געוויזען. אין זיין נאָמען
האָט געדאַנקט דער רעזשיסער.

זאָל ער האָבען פּערזאַמט דעם טריין? אָדער האָט ער
עס געהאַלטען פאַר אונווירדיג פאַר איהם זיך צו ווייזען אויף
דער ביהנע? סילוויאַ האָט געפיהלט, ווי אַן ערלייכטערונג,
וואָס ער האָט ניט געפּאָלגט דעם רוף. די שאַפונג געהערט
צום פּובליקום, ער מעג עס לויבען אָדער ארונטעררייסען, אָבער
ניט דער שעפּפּער. נאָר זיין גייסט שוועבט איבער דעם ווערק,
אָבער ניט זיין פּערזאָן דאַרף דאָ פּאַרקומען. און טאַקיי, וואָרום
זאָל ער זיך פּערבויען פאַר די, וועמען ער האָט געגעבען אַ
מתנה? וואָרום זאָל ער דאַנקען פאַר דאָס, פאַר וואָס זיי זיינען
איהם דאַנקבאַר?

פון די געדאַנקען האָט סילוויאַ ערוואַכט דורך הונגאַ'ס פּאָ-
טער, וועלכער איז אריינגעקומען אין די לאָזשע. זי האָט איהם
דערלאַנגט די האַנד.

— איך ווינש אייך גליק — האָט זי צו איהם געזאָגט —
עס איז אַן ערפּאָלג.

— דאָס קאָן מען נאָך ניט וויסען — האָט געענטפּערט
הונגאַ'ס פּאָטער, דער אלטער ברעסער — דער ערשטער אַקט איז
גוט. אָבער דער ערפּאָלג ווערט ערשט ענטשיידען ביים סוף...
וואָרום איז די באַראַגעסע טיילינג ניט געקומען?

— מאַמאַ פיהלט זיך ניט גאַנץ געזונד. ווען ניט וואָלט
זי שוין דאָ געווען. זי האָט זיך אזוי אינטערעסירט מיט דער
פּאַרשטעלונג.

— און אייער מאן ?

— ער איז היינט אין דער אָפּערע.

— אַך! — אן אויסדרוק פון צאָרן האָט זיך בעוווּזען אויף דעם פנים פון דעם אלטען דאָקטאָר.

— אייער זוהן האָט געזאָלט היינט צוריקקומען פון דרעדען.

— און

— ער איז צוריקגעקומען און ער איז אין טהעאטער, גאנץ אין הינטערגרונד פון דער דירעקטאָרען-לאָזשע. ער וויל זיך אָבער ניט ווייזען.

די דירעקטאָרען-לאָזשע איז געווען פונקט געגען איהרער. אזוי דאָס ער האָט זי געקענט זעהן, און דאָס האָט איהר געמאכט זיך פיהלען זעהר אנגענעהם. און עס האָט איהר אויך שטארק הנאה געטהאָן, וואָס אין זיין עניות און שטאַלץ האָט ער זיך ענטזאָגט פון דעם אַפּלאָוז, וואָס זיין ערשיינען אויף דער בינהע וואָלט זיכער ארויסגערופען.

— איהר מוזט דאָך פיעל פרייד האָבען פון אייער זוהן, דאָקטאָר ברעסער.

— מיין גאָט! ווען איך וואָלט נאָר געוואוסט, אז ער איז גליקליך, אָבער דאָס דיכטען, שיינט פאלט איהם זעהר שווער. אָפט איז ער אזוי טרויעריג... אזוי ווי די ליעבע פון די מווען וואָלט געווען אן אונגליקליכע ליעבע.

סילוויא האָט געוואוסט גאנץ גוט, וואָס עס מאַכט איהם אזוי טרויעריג. יענע טרויעריגקייט האָט ער אריינגעלעגט אין אייניגע פון די צוואנציג סאַנעטען, וואָס ער האָט איהר צוגע-שיקט, און וועלכע זי האָט היינט צום ערשטען מאָל געלעזען, און פון וועלכע זי האָט שוין פיעלע סטראָפּען געקענט אויף אויסענוועניג.

צום צווייטען מאָל הויבט זיך אויף דער פּאָרהאַנג. דאָס מאָל איז סילוויא געווען פיעל געשפּאַנטער, ווייל דאָס קומענדע איז פאר איהר געווען גאנץ ניי. ברעסער האָט די גאנצע צייט ענטזאָגט זיך צו דערצעהלען, וואָס עס איז דאָ אין די אנדערע אַקטען, און נאָר צוליעב דעם, כדי זי זאָל קאָנען אורטהיילען

אונפארטייאיש, ווי דאָס אלעס ווירקט אויף איהר פון דער ביהנע. זי האָט געהאַט דאָס געפיהל, אזוי ווי דאָס שטיק וואָלט פאר איהר אליין נאָר געשפיעלט געוואָרען, און די אנדערע זיינען נאָר צופעליג צוגעלאָזען געוואָרען, אָבער די ריכטיגערין איז נאָר זי. די פראגע איז געווען, אויב „דער טוידטער שטערען“ וועט איהר געפעלען, איהר ערהויבען, איהר ריהרען, איהר בעפריידיגען, דאָס, האָט זי געוואוסט גאנץ בעשטימט, זיינען געווען די געפיהלען פון דעם פערפאסער. וואָס איז געזעסען פונקט אין דער לאָזשע געגענט איבער.

דער צווייטער אַקט האָט זיך אָנגעשפיעלט אין דעם „נאַרטען פון שמערץ“. אזוי העל און ליעבליך, ווי עס זיינען געווען די בילדער אין דעם ערשטען אַקט, אזוי דונקעל און ערשיטערענד זיינען געווען די סצענען, וואָס האָבען זיך איצט אָנגעשפיעלט. די שפראך האָט זיך געהאַלטען אויף דער זעלבער הויך און אין דראמאטישער שטייגערונג האָט זיך די האַנדלונג ווייטער בעוועגט. ווען דער פאַרהאַנג האָט זיך אַראָפגעלאָזען צום צווייטען מאָל, האָט דער טהעאַטער געשטורמט פון בראַוואַ-געשרייען. וואָלט אָבער קיין האַנדל זיך ניט אַ ריהר געטהאָן, וואָלט סילוויא געוואוסט, אז דער אַקט איז געווען פאַלש קאָם שעהן. דאָס אָבער, וואָס דער עולם האָט אזוי בעוואונדערט דעם געליעכטען מאַן, דאָס האָט איהר ערפילט מיט אַ שטאַלצען געפיהל. זי איז געווען שטאַלץ אויף איהם און — דענקענדיג אָן די צוואַנציג געדיכטע, וואָס ער האָט איהר געווידמעט — אויך שטאַלץ מיט זיך. אַ געפיהל פון גליק, וואָס איז איהר ביז איצט געווען אין גאַנצען אונבעקאַנט, האָט דורכגעשטראַמט דורך איהר. דער טהעאַטער-זאַל איז פאר איהר אומגעוואונדערלט געוואָרען אין אַ פעסט-זאַל, אין וועלכען זי אין געווען די היימ-ליכע קעניגין.

זי האָט זיך אַרומגעקוקט אין טהעאַטער. נאָר וועניגע פון איהרע בעקאַנטע זיינען דאָ געווען. די מייסטע מיטגלידער דער פון דער הויכער אַריסטאָקראַטיע זיינען נאָך געווען אויף זייערע גיטער, און דער אינטערעס פאר אַ ליטעראַרישע פאַסירונג

איז אין די קרייזען ניט זעהר גרויס, אז מען זאל קומען צו פאָהר רען פון לאַנד, אום בייצואוואָהנען די אויפפיהרונג פון אַ נייער שטיק און דערצו נאָך פון אַ נייעם פערפאסער. זעהט איהר, ווען עס וואָלט דאָרט געגעבען ווערען אַ פאָרשטעלונג לכבוד אן אויסלענדישען פירשט, דאָס איז שוין עפעס אנדערש. צו אזא פאָרשטעלונג קומט מען שוין, וואָרום עס איז דאָך אזוי אינטער רעסאָנט און שעהן צו זעהן אזוי פיעל אונטערמען אין פאָרקעמט, די קליידער און די ציערונג אין די לאָזשען, און דאן, אויף מאָרנען, צו ליינענען אין די צייטונגען אַ ליסטע פון אלע אנוועזער, זענדרע, אין וועלכע עס פעהלט ניט קיין גלענצענדר נאָמען, קיין איינציגע אַפיציעלע פערזענליכקייט. אזא גלענצענהייט טאָר מען ניט פערפעהלען. אָבער ביי אַ מאָדערנעם טעהאַט טערשטיק! ניין, דאָ מוז מען ערשט אַבוואַרטען, וואָס די בעקאָנטע וועלען זאָגען, און אויב איבערהויפט מען מעג מיטנעהן מען די טעכטער, די יונגע, צו אזא פאָרשטעלונג.

סילוויא האָט געקוקט דורך איהר בינאָקל פון לאָזשע צו לאָזשע. ענדליך האָט זי דערזעהן עטליכע בעקאָנטע פנימ'ער: גרעפין ראַנענג מיט איהרע טעכטער, קאיעטאנע און קריסטיןע און מיט זיי איז אויך געווען גראַף קאלנאס. דער האָט אריבער געקוקט אין סילוויא'ס לאָזשע און האָט איהר דערקענט. ער איז אויפגעשטאנען, האָט זיך געזעגענט — עס איז געווען קלאָר, אז ער וויל אריבערגעהן אין איהר לאָזשע. און אין אַ מינוט שפעטער איז ער שוין געווען ביי איהר.

— גאנץ אליין, גרעפין סילוויא? און אייער מוטער?

— זי פיהלט זיך ניט גוט.

— דאָך ניט עפעס ערנסטעס?

ניין, נאָר אַ לייכטע פערקיהלונג. וואָס זאָגט איהר, גראַף

קאלנאס, איז עס ניט וואונדערשעהן?

— יא, עס לאָזט זיך זעהר גוט זעהן. ווער וואָלט עס

געגלויבט ווענען דעם קליינעם ברעסער? .. איך זעה איהם נאָך אלץ אלס אַ קליין אינגעל פאר מיר!

— וואָס זאָגען די אנדערע? וואָס זאָגט די ראַנענג?

— זי האָט גאָרניט געזאָגט וועגען דעם.

— אָבער איהר האָט דאָך שוין געהערט, דער בייפאל איז
 זעהר גרויס — זיינען די מענשען ניט ענטציקט ?
 — זיינט איהר עס, ליעבע סילוויא ?
 — יא.

— פאר די אנדערע איז עס א צו שטארקער אויסדרוק.
 „ענטציקט“ איבער א שטיק — דאָס קומט ביי אונז ניט פאָר.
 מען איז ענטציקט פון אייניגע קינסטלער אין געוויסע ראָלען —
 דאָס שטיק אָבער איז אַ ביי-זאך. בעוואונדערונג ווייזט מען
 ארויס העכסטענס פאר קלאַסיקער, ווייל דאָ איז מען אויף אַ
 זיכערען באַדען... אָבער גענען די נייע דיכטער פּערהאַלט מען
 זיך מיט מיסטרויען.

— געהערט איהר אויך צו יענע „מען“.
 — ביז צו אַ געוויסען גראַד. איך בענייסטער מיך ניט אזוי
 לייכט. איך וואָלט צו ערשט געמוזט אַליין ליענען דאָס ווערק.
 עס זיינען דאָ אין איהם אזוי פיעל אויסערליכע עפּעקטען,
 וועלכע פערבלענדען איינעם... כמעט, ווי אין אַ באַלעט.
 — אָבער איז עס ניט אויך קונסט, ווען מען ברענגט די
 צושויער אין אַ בעצויבערטער שטימונג מיט דער הילף פון
 בילדער, גענומען פון דעם העכסטען פּאַנטאַזיע־רייכטהום ?
 — גאַנץ ריכטיג, אָבער לאָמיר ווארטען ביז צום סוף.
 — דער סוף וועט זיין פונקט אזוי שעהן, ווי דער אָנהויב
 — אין דעם בין איך זיכער — הונגאַ ברעסער איז אַ גרויסער
 דיכטער.

— סילוויא, ווייסט איהר, אז די מענשען זאָגען, אז איהר
 זיינט ניט גלייכניכטיג צו הונגאַ ברעסער ? אַה, ווערט ניט
 דויט און ניט אין כעס. איך בין דער לעצטער, וועמען דאָס
 זאָל עפעס ארען, ווען דאָס וואָלט אמת געווען. נאָר אָבער זעה
 איך, אז די מענשען, וועמען דאָס דאַרף נאָר ניט אינטערע-
 סירען, אז די —

— נאָך קיינמאָל האָט מיך אזוי ניט געאַרט פאַר דאָס,
 וואָס די מענשען זאָגען, וועלכע ווילען איינעם אין האַרצען
 אריינקוקען.

— מײן גאָט, מען מוז דאָך האָבען פון עפעס צו דערען. בע-

זאָנדרערס אזוי לאַנג, ווי מען איז זיך נאָך משעה, איז עס גאַנץ אינטערעסאַנט. איהר פערשטעהט, ווי ים מען עס איינמאָל, דערט מען שוין ניט מעהר פון דעם. אז די גרעפין עקס האָט אַ פּערהעלטניס מיט דעם קאַפּעל-מייסטער, דאָס פירשט איפּסוֹ לאַן איז דער בענייסטערטער הויזפריינד פון באַראַנעסע זעט — דאָס זיינען שוין פאַקטען, איבער וועלכע מען פּערליערט ניט קיין איבעריגען וואָרט. העכסטענס קאָנסטאַנטירט מען עס, אָבער נור אום צו וויזען, אז מען ווייס וואָס עס טהוט זיך.. איצט פּערלאָז איך איך, סילוויא, עס הויבט זיך אָן דער דריטער אַקט.

מיט דעם אויפהויבען זיך פון דעם פּאַרהאַנג איז סילוויא וויעדער אריינגעבראכט געוואָרען אין די צויבער-וועלט — אַ בע־פרייענדער געגענוואַז צו דער שטיקעל ווירקליכער וועלט, וועלכע האָט זיך אָבערשפּיעגעלט אין קאַלנאַס'עס סאַטירישען בע־ריכט.

דער דריטער און לעצטער אַקט האָבען איבערשטיגען די ערשטע צוויי אין דראַמאַטישע עפּעקטען און אין פּאַעטישער קראַפט. צום שלום האָט זיך אויפגעהויבען אַן אמת'ער שטורם פון אַפּלאָדיסמענטען. עס איז געווען אַ גאַנצער און טרויסער ערפּאָלג.

סילוויא האָט זיך אַראָבעלאָזען אין דעם לאָזשע־זאַל אויף אַ קליינע סאַפּאַ, און מיט געשלאָסענע אויגען און צוריקגעבויר־גענעם קאָפּ איז זי געזעסען, פיהלענדיג זיך אזוי אויפגעטריי־סעלט, אזוי בערוישט, דאָס פאר קיין זאַך אין דער וועלט האָט זי איצט ניט געקאָנט און ניט געוואָלט ארויסנעהן אין די שטופּע־ניש אויף די טרעפּ און קאָרידאָרען, וואו זי וואָלט געקאָנט טרע־פען בעקאַנטע, וועלכע וואָלטען צו איהר גערעדט, אזוי ווי עס וואָלט גאָרניט געשעהן, געזאָגט איהר אַ גאַנץ ניכטערען „גוטען אבענד“ און נאָך צוגעלעגט דערצו: „ווי איז עס אייך געפּעלען — עס איז געווען גאַנץ היבש“.

זי האָט געוואָלט איבערוואַרטען, ביז דאָס פּובליקום וועט זיך צוגעהן. ווי זי איז דאָ אזוי געזעסען, האָט זי צוריקגשרופּען אין איהר געדאַנק די אלע בילדער, וואָס זי האָט נאָך וואָס גע־

זעהן, און האָט זיך געבאָדען אין א ים פון נייע געפיהלען, פון וועלכע זי האָט אויפגעצייטערט און זיך אָנגעצונדען. „א גרויסע ליבענדע“ האָט איינמאָל איהר מוטער איהר אָנגערופען. דאָס מוז זיין אמת. זי איז א גרויסע ליבענדע, דאָס הייסט, אז די ליידענשאַפט, וואָס האָט איהר ארומגעכאַפט, האָט איהר גע־מאַכט ניט שוואַך, נאָר שטאַרק; אז דאָס גליק, וואָס זי האָט געהאַט אין איהר מאַכט צו געבען און צו נעהמען, איז געווען אן איבערוועלטיגענדער, אן ערהויבענדער, מיט איין וואָרט, א גליק פול גרויסקייט.

איהר דיענער האָט אויף איהר געוואַרט געדולדיג ביי דער טהיר, אָבער די לאָזשען־דיענערין איז אריינגעקומען און האָט געזאָגט:

— איך בעט אייער גענאדען, מען לעשט שוין אויס. סילוויא האָט זיך אויפגעהויבען, איז צוגעגאַנגען צום שפייע־געל, אום אָנצוטהאָן איהר שפייענטוך. איהר אייגענער פנים אין דעם צוריקגעשטראַהלטען בילד איז געווען פרעמד פאר איהר. עס איז געווען עטוואָס פערקלערטעס אין איהם, א זיס־צערטליכער שטריך ארום איהר מויל, וועלכער האָט געגליהט דונקלער, ווי געוועהנליך, און עס האָט איהר דורכגענומען א טיעף געפיהלמע פרייד פאר איהר גרויסער שעהנקייט. זי איז ארויס. דער דיענער האָט ארומגעלעגט דעם טהעאַטער־מאַנטעל ארום איהרע אקסלען. מיט א לאנגזאַמען טריט איז זי דורכגעגאַנגען די טרעפ, די דורכגענגע, וועלכע זיינען שוין געווען אלע לעדיג.

נאָר ביים זייל, פאַר'ן לעצטען טרעפ, איז א מאַן געשטאַנען אָנגעלעהנט.

ווען זי איז צוגעקומען, האָט ער אראָבעריסען שנעל זיין הוט פון קאָפ און איז צו איהר צוגעגאַנגען. דאָס איז געווען הונאָ ברעסער.

— אַלזאָ ענדליך, אַלזאָ דאָך! — האָט ער אויסגערופען.

זי האָט זיך אָנגעהאַנגען שווייגענדיג אָן זיין אָרעם און זיך געלאָזט צופיהרען פון איהם צום אויסגאַנג. דאָ זיינען זיי

געשטאנען אָרעם אין אָרעם, וועהרענד דער דיענער האָט צוגע-
פיהרט די קאָטש.

— נו, — האָט ער געפרעגט — אייער אורטהייל? איך
ווייל אייער אורטהייל הערען.

איהר האַנד האָט שווערער געדריקט אויף זיין אָרעם:
— הערליך!

— דאָס מאַכט מיך גליקליך... אָבער איך וויל הערען נאָך
אן אורטהייל... ניט איבער דעם שטיק, נאָר איבער מיר —
איבער טוירט און לעבען פאר מיר... די צוואַנציג ליעדער? ...
וויעדער אַ דריק פון איהר האַנד, און אין אַן אינניגען טאָן:

— מיין דיכטער!

— גרעפליכע גנאָדען, די קאָטש — האָט דער דינער גע-
מעלדעט.

הונאָ האָט געהאַלפּען דער געליעכטער פרוי ביים אריינג-
שטייגען.

— מעג איך אַ קליין וועניג מיט אייך מיטפּאַהרען?
פאר אַ סעקונדע האָט סילוויא זיך געוואַקעלט, דאָן האָט זי
געזאָגט ענטשלאָסען:

— ניין!

— און ווען ערלויבט איהר מיר, אז איך זאָל זיין ביי אייך
מאָרגען?

— ווארט, ביז איך וועל אייך שרייבען, גוטע, גוטע נאכט!

סינף און צוואנציגסטער קאפיטעל.

אין דער זעלבער וואך איז אין וויען פאָרגעקומען אַ צווייטע סענסאציע: רודאָלף דאָצק'ס ערשטער עפענטליכער פאָרטראַג. דאָס איז געווען אין דעם גרויסען מוזיק־פּעראַיינס־זאַל, און אין אַ זונטאָג נאַכמיטאָג, מיט פּרייען איינטריט, אזוי, אז עס זאָלען קאָנען קומען צו דעם פאָרטראַג דוקא די גאַנץ אָרימע פון דער אַרבייטער־קלאַס. דורך די צייטונגען און פּלאַקאַרדען איז דער פאָרטראַג אנאָנסירט געוואָרען, און אזוי איז עס געקומען, דאָס דער גרויסער זאַל האָט זיך אַרויסגעצייגט צו קליין. אייניגע פּאָדערשטע רייחען זיינען בעשטימט געוואָרען פאַר דאָצק'ס פּערזענליכע בעקאַנטע, וועלכע האָבען געוואָלט איהם הערען. דער איבעריגער עולם איז געווען אַ געמישטער פון אלע קלאַסען פון דער געזעלשאַפט.

ווען די טהירען האָבען זיך געעפּענט, האָט דער עולם אין אַ גאַנץ קורצער צייט אָנגעפילט דעם זאַל ביז אויף דעם לעצטען פּלאַץ. פּיעלע האָבען געמוזט צוריקגעהן.

רודאָלף איז געשטאַנען פאַר דער ערשטער רייחע, רעדענדיג מיט זיין מוטער און גראַף קאַלנאַס. דאָס רוישען און טומלען פון די מענשען ביים פּערנעהמען זייערע פּלעצער האָט אויף איהם געמאַכט דעם אייגנדרוק, אזוי ווי ער וואָלט געשטאַנען ביים ים און געהערט דאָס רוישען און וואַרפען זיך פון די כוואַליעס. אַ פּרעמדער, אַ ווייטער עלעמענט איז פאַר איהם געווען די דאָזיגע מענשען־מאַסע, מעהר גאָרנשיט.

דאָס, וואָס ער האָט געוואָלט זאָגען, איז דאָך ניט געווען בעשטימט גראַדע פאַר די צופּעליג פּערזאָמעלטע, נאָר פאַר דעו גאַנצער וועלט, פאַר דער עפענטליכקייט. אַ הויפּען זאָמען־קערנער האָט ער געוואָלט פּונאַנדערוואַרפען דאָ און אַנדערשוואַ. היינט און מאָרגען. מיט דער צייט וועלען די קערענרלעך דאָך

וואו עס איז אויפשפראצטן; אין איינציגע הערצער וועלען אריינדרינגען די אידעען און געפיהלען, וואָס פילען אזוי אָן זיין אייגענע האַרץ, און עס וועלען קומען די מיטארבייטער און די נאַכפּאָלגער. מעגליך, אז עס וועלען קומען אזעלכע, וועלכע וועלען איהם נאָך איבערשטייגען. אויב אזוי, איז עס נאָך בע- סער. פון אַ פּערזענליכען וואונש פאר בייפאל איז ביי איהם ניט געווען קיין פונק אין דעם הייליגען פייער, וואָס האָט איהם דורכגעגליהט.

אַ פּערזאָמעלטע מאַסע, וועלכע אַפּלאָדירט דעם רעדנער, אזא האָט ער געזעהן אין זעלכען זאַל מיט אייניגע וואָכען צוריק, ווען עס האָט גערעדט אַן אַנטיסעמיטישער רעדנער. דאָס איז געווען אַ פּאַרטראַג פּול מיט האַס און געפּעפּערט מיט גראַבע וויצען געגען די אידען און די פריימוישער, געגען „אויפקלע- רעכץ און וויסענשאַפט-אונזין“. און דער פּערזאָמעלטער עולם איז דוקא געווען אַן אַריסטאָקראַטישער: בישאָפּען און גענעראַל- לען, מיניסטאַרען און גראַפּען, דאַמען פון די הויכע און העכסטע קרייזען, און דערביי זיינען אויך געווען פיעלע פון „פּראָסטען“ עולם, וועמען מען דאַרף עס אימער העלפּען. נאָך מעהר בענייסטערונג האָט ער געזעהן, ווען אויף דער זעלכער פּלאַטפּאָרמע איז געשטאַנען אַ גוטער פיעדעל־שפיעלער, אָדער יוען אַ היבשע „דיוואַ“ האָט געזונגען צוויי־דרייטיגע ליעדער. ניין, קיין אַפּלאָדיסמענטען, און נאָך אזעלכע אַפּלאָדיסמענטען, האָט רודאָלף ניט געזוכט. ער איז ניט אויפגעטראָטען ניט אלס גע- ליעבטער פּאַלקס־זינגער און ניט אלס גרויסער אָראַטאָר, ער האָט ניט געוואָלט ווייזען קיין רעדע־קונסט־שטיק, נאָר עטוואָס צו זאָגען זיי, דאָס האָט ער יא געהאַט און געוואָלט.

אַלע פּלעצער זיינען געווען בעזעצט. די בעשטימטע צייט, ווען דער פּאַרטראַג האָט זיך בעדאַרפט אָנפאַנגען, איז שוין פּאַר אַיבער — עס איז שוין געווען צייט אָנצוהויבען. רודאָלף האָט בעשטיגען די פּלאַטפּאָרמע. דאָס רוישען פון די אָנגעהערנדע געשפּרעכען צווישען עולם האָט אויפגעהערט, און עס איז איינ- געטראָטען דאָס שווייגען, פּול מיט ערוואַרטונג.

— עם קלאפט מיר דאָס האַרץ — האָט מאַרטשאַ געזאָגט
שטיל צו גראַף קאלנאָס.

זי איז ניט געווען די איינציגע. אין איינער פון די לעצטע
רייהען — זי האָט זיך אַרויסגעגנב'עט פון הויז און איז געקומען
אָהער מיט א פריינדין — איז געזעסען קאָיעטאַנע ראַנעג, און
איהר האַרץ און אַלע איהרע פולסען האָבען אווי העפטיג גע-
קלאַפט, דאָס זי האָט קוים געקאָנט זעהן און השרען, וואָס קומט
פאַר אַרום איהר.

דאָצקי אַליין האָט ניט געציטערט. עס איז דאָך ניט געווען
פאַר איהם דאָס ערשטע מאָל צו רעדען אויף אן עפענטליכער פער-
זאַמלונג. אין דער צייט פון זיין וואַהל־קאַמפּיין האָט ער עס אָפּט
געטהאָן און דערביי אויסגעפרובירט זיין פעהיגקייט צו בעהער-
שען זיין שטימע און זיינע ווערטער. דאָ נאַטירליך איז עס
געווען אַ ביסעל אַנדערש, אָבער טראַדע דאָס האָט איהם געמאַכט
מעהר זיכער. ער איז דאָך ניט געשטאַנען פאַר אַ פּובליקום, פון
וועמען ער האָט פּערלאָנגט עטוואָס פאַר זיך, נאָר פאַר אַ פּוב-
ליקום, וועמען ער האָט געוואָלט עטוואָס געבען.

ער איז צוגעגאַנגען צום פּולט, וואָס איז געשטאַנען פון
פאַרענט אויף דער פּלאַטפּאָרמע, האָט זיך געשטעלט מיט אַ זייט,
אַנשפּאַרענדיג זיך אויף דעם מיט זיין עלענבויגען. אויפ'ן פּולט
איז ניט געלעגען קיין מאַנוסקריפט, ער האָט אויף ניט געהאַט
קיין מאַנוסקריפט אין האַנד — ער האָט געוואָלט פריי רעדען.
מיט אַ הויכער, פעסטער שטים האָט ער אָנגעהויבען.

„איהר אונצופריעדענע! צו ערשט ווענד איך זיך נאָר צו
די אונצופריעדענע אין דעם זאַל, פאַר אייך האָב איך אַ בשורה
צו ברענגען: עס וועט בעסער ווערען... אפשר באַלד, און אפשר
אין אַ לאַנגער צייט שפעטער — דאָס הענגט אָב פון דער אַרבייט
און דער צאָהל פון די אונצופריעדענע.

„אָבער צווישען די, וועלכע וועלען רענקען, אז צו זיי רעד
איך, מוז איך — כדי מיינע ווערטער זאָלען ניט געהן אויף אַ
פּאַלשען אַדרעס — גענוי ערקלעהרען וועלכע אונצופריעדענע
איך מײן. זיכער מײן איך ניט יענע, וועלכע זיינען אונצופריעד-
רען דערמיט, וואָס מען הויבט אָן איבעראַל צו טרויסלען די אַלמע

צושטענעד. איך מיין אויך ניט יענע אונצופריעדענע, וועלכע דריקען אויס זייער צאָרן דורך זירלען־זיך און האָס — אַ מעטהאָד דע, וואָס געהט פון דער אויפהעצערישער רעדע ביז צו דער באַמ־כע; און פונקט אזוי וועניג מיין איך די יעניגע, וועלכע זיינען אונצופריעדען מיט זייער פּריוואַטער לאַגע און ווינשען, אז בלויז די, אין די ראהמען פון די בעשטעעהענדע פּערהעלטניסע, און מע גען אַנדערע פון דעם נאָך מעהר ליידען, זאָל פּערבעסערט ווערען. ניין, ניט צו די, וועלכע ווילען, אז אלעס זאָל צוגעהן שטיל און רוהיג, אויך ניט צו די אַנאַרכיסטען פון טהאַט, אויך ניט צו די איינפאַכע ענאָאיסטען רעד איך. איך רעד צו די, וועלכע זיינען פול מיט אַ הייליגען צאָרן געגען דעם אונגליק פון אלע אונטער־דריקטע און פּערפאַלגטע, און אַ הייליגען מוטא צו וועלען אָב־שאַפּען דאָס אונגליק, פאר זיך און פאר אַנדערע.

„אַבער בלויז מיט אזעלכע מיטלען, וועלכע זיינען פונקט אזוי ריין, ווי דער צוועק.“

„נה, וועל איך אויסרעכענען די זאכען, מיט וועלכע מיר זיינען און מוזען זיין אונצופריעדען, ווען עס זאָל ווירקליך אַ מאָל אַנדערש ווערען.“

ער האָט זיך אָבגעשטעלט אויף אַ ווילע און האָט עטוואָס געענדערט זיין פריהערדיגע פּאָזע. דאָן האָט ער אָנגעפאַנגען מיט אַ עטוואָס פּערענדערטען מאָן אויסרעכענען די זאכען, מיט וועלכע דער מענטש דאַרף אונצופריעדען זיין.

איינס נאָך דאָס אַנדערע האָט ער אויסגערעכענט די אלע צושטענדע און אינסטיטוציאָנען, וועלכע זיינען שולדיג אין די צרות פון דעם איצטיגען געזעלשאַפטס־לעבען. און צו יעדער פון זיינע אַנקלאַגען האָט ער צוגעגעבען אַ שילדערונג, כמעט אַן ער־צעהלונג. עס איז געווען, ווי אַ רייהע פּאַרגעשטעלטע בילדער, פּאַרטיגע און פול מיט לעבען: אַרבייטער־עלענדיג, ערנידערונג פון די פרויען, די מיסהאַנדלונג פון סאָלאַטען, ראַסע־קעמפּע, דער שיקזאַל פון די אַרבייטסלאָזע, און נאָך אזעלכע טרויעריגע ערשיינונגען אין דער הערשענדער געזעלשאַפט.

„אַ געזעלשאַפט, — האָט ער ווייטער גערעדט — וועלכע איז אויפגעבויט אויף פּריווילעגיען, וועלכע שטיצט זיך אויף

געוואלט, און וועלכע איז דורכגעפרעסען פון אונגערעכטיגקייט און אנוויסענהייט, א געזעלשאפט, וועלכע ווייס טהעאָרעטיש די אלטע שעהנע טוגענדען, נעמליך, גוטסקייט, גרויסמוטה, ליעבע צום נעכסטען, און זאָגאַר ליעב האָבען דעם פיינד; זי ווייס אויך פון די געבאָטען: מאָרד ניט, זאָג ניט קיין ליעגען, זיי ניט מקנא; אָבער די אלע שעהנע זאכען זיינען נאָר דאָ אין די מאָראַל־ביכער, אָבער אין דעם עפענטליכען לעבען, אין דער פראַקטיק, קומט פאָר גראַדע דאָס פערקעהרטע.

דער רעדנער האָט דערפיהלט, אזוי ווי א קאלטער ווינד וואָלט א בלאָז געטהאָן אויף איהם. צי דאָס איז געווען דאָס שטילע מורמלען פון דעם פאָליסמאָן, וואָס איז געווען אַנוועזענד. אָדער דאָס מורמלען פון דעם אַנוועזענדען עולם, קורץ, ער האָט דערפיהלט, אז א טהייל פון דעם עולם איז איהם אין גאַנצען דאגעגען, כאָטש ער האָט עס נאָך ניט אויסגערדיקט. ער האָט געפיהלט, אז ווען ער זאָל איצט צוריקווייכען, איז ער פערלאָר רען. א פיינדזעליגער עולם, וואָס קאָן ניט איבערצייגט ווערען, מוז נעבונדען ווערען: און ער האָט געמאַכט א טריט פאָרווערטס און מיט פעסטער ענטשלאָסענהייט האָט ער ווייטער גערעדט: „איצט אַ וואָרט צו די צופריעדענע אין דעם זאָל. דאָס, וואָס איך האָב ביז איצט געזאָגט, ווייס איך, קאָן איך ניט געד פּעלען. מיינע אַנקלאָגען גענען דאָס עקזיסטירענדע קלינגען אין אייערע אויערען, ווי אן אויפרייצונג צו רעוואָלוציע, און דערביי וואָלט געקאָנט אומגעוואָרפען ווערען דאָס, וואָס מאַכט איך צופריעדען: אייער שטעלונג אין דער געזעלשאַפט, אייער רייכ־טהום, קאַריערע... דאַרום מוז געשמיערט ווערען אין קייטען דער אויפרייצער, דער פרייערן־שטערער.

„צופריעדענע, מיינע ברידער — מיר זיינען דאָ אלע ברידער — איהר פּערגעסט, דאָס איהר האָט צו דאַנקען דעם פרייער דעג־שטערער פון די פריהעריגע צייטען פאר אייער היינטיגע בעקוועמליכקייט, פאר אייער איצטיגע זיכערהייט און פרייהייט, אזוי פּעל אָדער אזוי וועניג, וויפּעל איהר בעזיצט פון דער גאַנצער היינטיגער קולטור. וואָלטען די אלטע צושטענדע קיין מאָל ניט געהאַט זייערע אַנקלעגער, וואָלטען די נייע קיין מאָל

ניט געהאט זייערע פערטהיידניגער, וואָלט אָט דער גאַנצער עולם איצט אפשר געווען פּערזאַמעלט ארום אן „אומאָדאָפּע“ (א פּערברענונג פון אַ מענשען פאַר זיינע אפיקורסות), אָדער אפשר נאָר אין יענער צייט, ווען דער מענש האָט געגריזשעט אַ ביין אין אַ רונקעלער הייהל... עס זעהט נאָר אויס, אַלס אַ פּערלֹוסט, ווען אן אלטע אָרדנונג, צו וועלכער מען האָט זיך צוגעוועהנט, מאַכט פּלאַץ פאַר אַ נייער. אזוי האָבען די ריטער געמוזט אויפֿ געבען זייערע פּעסמונגען, און אלעס אנדערע, וואָס איז זיי געווען ליעב און טייער, אָבער ווער פון זייערע יורשים לעבט איצט ניט בעסער אין זייערע ניט פּערטהיידניגע לאַנד־הייזער? ווער קאָן ניט בעקוועמער זיך פּערשאַפען די נויטיגע זאַכען, איינקויפּענדיג זיי אין קראַם, איידער דורך אן איבערפּאַל אויף ריזענדע סוחרים? עס איז ניטאָ קיין אונגליק אָדער שמערץ, כאַטש אועלכער מעג זיין נוצליך פאַר דעם אָדער יענעם, וועמענס אָב־שאַפּונג זאָל ניט זיין פון גרעסערע נוצען אפילו פאַר די, וועלכע האָבען פון איהם יא געהאַט אַ גרויסען נוצען.

„דערפאַר קיין מאָל ניט מיעד ווערען אין דער בעקעמפּונג פון אן אינסטיטוציע, וועלכע ווערט אַנערקענט אלס אן איבעל. קיין מאָל ניט צוריקווייכען, אויס ריקויכט פאַר איהרע טרענגער און דיענער. מען טאָר ניט לאָזען בעשטעהן די שקלאַפּעריי צוליעב דעם פּראָפּיט פון די שקלאַפּענהענדלער, אָדער אויפֿ האַלטען די פּייניגונג־סיסטעם, ווייל די פּייניגער מאַכען דערביי זייער לעבען. מען מוז זיין ריקויכטסלאָז. דאָס איז די נויט ווענדיגע בעדינגונג פון יעדער טהאַט. ווען מען וויל ראַטעווען איינעם, וואָס טרינקט זיך, שלעפּט מען איהם ארויס פון וואַסער ביי די האָר, פון ברענענדע הייזער וואַרפט מען ארויס מענשען מיט געוואַלד אין די פון אונטען אויסגעשפּרייטע געצען, און די פּערבלענדעטע, צופּריעדענע מוז מען מיט שווערע, רויהע ווער טער ארויסרייסען פון די צושטענדע, אין וועלכע, זיי מיינען, אז עס איז זיי וואויל און גוט, אויב מען מיינט ערנסט מיט זייער בעפרייאונג. בעפרייען, ערלייזען — דאָס זיינען ניט אויפּגאַבען, וועלכע מען קאָן אויספיהרען מיט דער צושטרויאונג פון בלומען, נאָר מען מוז — און דערביי האָט ער געמאַכט אַ טריט פּאָר־

ווערמס און האָט עס אַרויסגערעדט מיט אַ הויכער שטימע — מען מוז צוברעכען די קייטען מיט געזונדע קלעפּ, מיט דעם בראַורגעשוואונגענעם שפּיעז טוידטען די חיה רעה און מיט אַ צאָרן־געשוואונגענעם בייטש אויסקעהרען און ריין מאַכען דעם טעמפלעל“.

דער עולם האָט שטאַרק אַפּלאָדירט די לעצטע ווערטער. ווידאַלף האָט זיך דערביי געפּיהלט זעהר אונאַנגענעהם און איז רויט געוואָרען. דער דאָזיגער אַפּלאָוז האָט איהם אויסגעזעהן, ווי אַ ביליגער טהעאַטער־עפעקט. ער האָט גערעדט פון קלעפּ, פון חיות רעות, פון בייטשען, און דערביי האָט ער גערעדט מיט אזא הויכער שטימע, אז דער עולם האָט איהם פאַר דעם אָבגע־דאַנקט, ווי ער טהוט עס מיט אַ טענאַר, ווען ער נעהמט אָן און דערגרייכט דעם הויכען „סי“.

עס האָט נאָר געפּעהלט, אז ער זאָל זיך העפּליך פּערבויגען. דאָס האָט ער ניט געטהאָן. ער איז אויף אַ וויילע געבליבען שטעהען מיט אַ מינע פון פּערדרום אויף זיין פּנים. דאָן האָט ער וויערער אָנגעפּאַנגען, מאַכענדיג צופּאָר אַ בעוועגונג מיט דער האַנד, וואָס האָט געמיינט, אז דער עולם זאָל זיך פּעהאַל־טען רוהיג.

„עס זעהט מיר אויס, דאָס איך בין גאַנץ שלעכט פּערשטאַ־גען געוואָרען. די האַק, דער שפּיעז און די בייטש, וועלכע האָ־גען מיר געבראַכט דעם אַפּלאָוז, די האָב איך נאָר בילדליך גע־מיינט. איך שטעה דאָ, אום צו רעדען געגען די רויהע גע־וואַלט, אָבער פאַר דעם וואָרט אַליין, פאַר דער וואפע פון דעם געפּיהל און דער אידעע, האָב איך געוואַלט ארויסברענגען דאָס רעכט, אז ער מעג זיין שאַרף און שטאַרק, און אז ער דאַרף גע־ברויכט ווערען קרעפּטיג און אונערשראַקען, ווי מען האָט אַ מאָל געברויכט האַק, שפּיעז און בייטש. די זאַכען, וועלכע איך וויל זעהן אָבגעשאַפט, האָב איך אויך נאָר געמיינט אין בילדליכען זין. די קייטען, אין וועלכע מיר זיינען געשמיערט, זיינען ניט פון אייזען, און די חיה רעה האָט ניט קיין פּעל און ניט אויף שטיינענע זיילען שטיצען זיך די טעמפלען, וועגען וועלכע איך האָב גערעדט. איך מוז מיר מאַכען דייטליכער“...

און אין א רוחיגען טאָן האָט ער אָנגעפאָנגען צו ערקלעהרען. וועלכע, לויט זיין מיינונג, זיינען עס די קייטען, מיט וועלכע מיר זיינען אלע געבונדען און ווי מיר קאָנען פון זיי פטור ווערען. וואָס ער שטעלט זיך פאָר אונטער דעם העכערען טעמפעל, וועלכע כען די וואַכערניקעס פערשוועכען, און ווי מען מוז דיעזע ארויס-יאָגען, און ענדליך, ווער עס איז די חיה רעה, וועלכע מאַכט אָן אזא חורבן אין דער וועלט און וואָס עס איז די טהאָט, דורך וועלכער מען זאָל קאָנען טוירט שלאָגען דעם מאָנסטער.

„יעדער מאן ווערט געבאָרען אלס שקלאָף. ער מוז דיע-נען, צו ער וויל צו ניט. ער מוז דורכמאַכען א געוויסען עקזאמען, אויב ער וויל ניט זיין אונטער מיליטער צוואנג דריי יאָהר, נור בלויז איינעם. און וועהרענד ער דיענט דאָס איין יאָהר הייסט ער נור כלומרשט פרייוויליגער, פון פריי-וויליגקייט און זעלבסטבעשטימונג זעהט מען אָבער נאָנץ וועניג אין דעם געזעלשאַפטיכען לעבען. די לייב-אייגענשאַפט איז אמת אָבערשאַפט, אָבער מיינט עס ניט זיין צוגעבונדען צו א געוויסער שטיקעל ערד, ווען מען קען ניט אוועקפאָהרען וואוהין מען וויל און אויף וויפיעל צייט מען וויל, און ניט בלייבען דערביי קיין דעזערטירער, קיין אנטלאָפּענער? איז איינער ווירקליך פריי, ווען איינער שלעפט הינטער זיך די קאטאָרוזשנע קייט פון אַרעמקייט? ווי צוברעכט מען אָט די אלע קייטען? דורך די לייזונג פון דער סאָציאלער פראַגע. האָט ער נאָ פארטיגע לייזונג? ניין, אזוי פיעל נאָרישע חוצפה וועט מען איהם ניט צוטרויען. ער וויל נור דאָס זאָגען: די סאָציאלע פראַגע מוז אימער, אונערמיעדליך און עהרליך שטודירט ווע-רען. עס מוזען געמאכט ווערען אלערליי עקספּערימענטען אזוי לאַנג, ביז מען וועט ענדליך געפינען די לייזונג. דער העכערער טעמפעל, דאָס איז די נאָטור, דאָס איז דאָס לעבען גופא. ביידע זיינען אזוי פול מיט שעהנדיקייט מיט געהיימנישע און מיט אוצרות. דאָס לעבען מיט זיין אָנגעבאָרענע לוסט, מיט לע-בענס-פרייד, און דאָס אלעס הייליגסטע דערצו — די לעבען. די נאָטור אין איהר אייביגקייט און אונערדליכקייט, אין איהר אלמעכטיגקייט, איהרע אייביגע ווירקענדע געזעצע און שטענ-

דינע ענטוויקלונג — און ווי אזוי ווערט אָט דער טעמפעל — די נאטור און דאָס לעבען — געשענדעט דורך אלערליי ליגענס און שווינדעל וואָס ווערען אין איהם געטריבען! אוועק דער מיט. און אום איהם ריין צו מאַכען דארף מען נור דעם אמת און די וואהרהאפטיגקייט. אין אנדערע ווערטער: די אָפענ באַרונגען פון דער וויסענשאפט מוזען ווערען דער געזעץ פון לעבען; דאָס אייביגע פאַרשען און די מוטהיגע פערקינדיגונג פון די רעזולטאטען פון פאַרשונג דארף ווערען אונז זער גאַטעס־דיענסט, און די אונשולדיגע פערגעניגענס פון לעבען דארפען ערהויבען ווערען צו דער מדרגה פון רעליגיאָן. פארגעניגענס, אויף וועלכע אַלע האָבען א גלייכע רעכט. דאָס האָבען די קירכען זעהר גוט פערשטאנען, צוזאַגענדיג אַלעמען די זעלבע פערגעניגענס, אָבער ערשט אויף יענער וועלט. מיר ווילען עס פאר אלעמען גלייך אויף דער ערד. עס זאָלען ניט מעהר זיין קיין אַרימע, קיין ערנידריגטע. די ערד איז פרוכט באַר גענוג, אז קיינער זאָל ניט דארפען הונגערען, און נידריג דארף ניט הייסען קיינער, אַוועלכער דענקט ניט נידעריג. „און איצט וועגען דער ביזער חיה“.

דודאַלף האָט זיך אָבגערוהט א ווילע אום צוזאמענצור נעהמען זיינע געדאנקען. ער האָט געוואָלט איצט פאַרבריינגען דאָס, וואָס האָט אים טיעפסטען געברענט איהם אין הארצען, און וועגען וואָס ער האָט געוואוסט דאָס עס שטאמט פון אן אויפפאסונג, וועלכע איז זעהר ווייט פון נייצעהנטעל פון די איצטיגע מענשען. פאר איהם איז די חיה רעה געווען דאָס, וואָס די מייסטע מענשען פארגעטערען.

מארטהא איז בעפאלען געוואָרען פון א שטיִלע אנגסט. זי האָט געזעהן קומען דאָס, וואָס איהר זוהן האָט געוואָלט זאָגען, און זי האָט געציטערט, אז די מייסטע אנוועזענדע זאָלען עס ניט אויפנעהמען אלס א בעליידיגונג. אין די פאר קעט־דיהען האָט מען געזעהען פיעלע מיליטער־מענשען, און זי האָט געזאָגט צו איהר שכן גראף קאלנאָס, גאנץ שטיל —

— אַך, קאלנאָס, איך האָב אזוי מורא... — איך פארשטעה אייך — האָט ער איהר געענטפערט —

אָבער נור ניט פּערצווייפּעלט. דאָרט אויבען שטעהט א קעמפֿ-
פּער. ער טהוט און זאָגט, וואָס ער מוז.

„פּריינד, געננער און גלייכנישטיגע, גליקליכע און אונ-
גליקליכע, מענער און פרויען רייכע און אַרעמע, סאָלאַדאטען
און בירגער, אַריסטאָקראַטען און אַרבייטער — די חיה רעה
פון וועלכע איך האָב גערעדט, איז ניט נור מיינע, נור אונ-
זער אלעמענס שונא. און זיין נאָמען איז געוואלט. אָבער דער
דאָזיגער שונא ווערט ניט אנערקענט אַלס א מאַנסטער, א פּער-
ניכטענדער, און אונגליק־בריינגענדער, וואָס דארף בעקעמפּט
ווערען; ניט אַלס חיה רעה ווערט די געוואלט אנערקענט, נור
מען האַלט איהר נאָר אַלס די געזעצליכע הויך־געשעצטע הער-
שערין. געוואלט ווערט בעטראכט אַלס דער פונדאמענט פון
דער אָרדנונג, אַלס א שיצונג געגען אלערליי געפּאהרען. זי איז
עס די, וועלכע טהיילט אויס איהרע ליעבלינגע די העכסטע
עהרען, און זי וואכט עס איבער דעם, אז גערעכטיגקייט זאָל
געשעהן. דער גלאַנץ און דער שטאַלץ פון נאַציאָנען שטיצט זיך
אויף דער מאכט, וואָס איז געזיכערט דורך געוואלט. געוואלט־
טהאָמען רופט מען גרויסטהאָמען; אום צו דערגרייכען טשיי-
נען און כבוד, אום צו ערָאָבערען די העכסטע גיטער און אום
אַרויסצואווייזען דעם געפּיהל פון פליכט און מוטה איז דער
מיטעל דערצו — טוידטען.

און די סיסטעם איז אזוי איינגעוואָרצלט אין אלע אונ-
זערע אינסטיטוציאָנען, אין דער ערציהונג, אז די מייסטע פון
אונז לעבען און שטארבען נאנץ אונבעוואוסט אין דיענסט אָט
צו דער חיה רעה, און האָבען קיין מאָל ניט די געלעגענהייט
אריינצוקוקען אין די אויגען פון אָט דער בלוט־טריפענדער
חיה.

די יעניגע וועלכע דערקענען דעם מאַנסטער אין זיין
גאַנצער שרעקליכקייט, די ווערען דורכגענומען פון א טיעפען
שוידער און שמערץ... טויטען, טויטען, טויטען... ווען מען
פארטיעפט זיך נור אין דעם זין פון דעם וואָרט, און מען לאָזט
אביסעל די פּאַנטאָזיע זיך פּאַנאָדערשפּיעלען און מען שטעלט
זיך פאַר, ווי מען בויערט אַרײַן דאָס אייזען אין די ברוסט פון

א ברודער, אָדער אז ער זאָל אָבגעהן מיט בלוט אונטער אייער האק און ווען מען זעהט, אַלס לעצטען שלום פון דער ציוויל־זאציע, דעם שלאַכט־מעסער, וואָס מען רופט מיט דעם הויך־קלינגענדען נאָמען „שווערד“, הערשענדיג אין זיין גאנצער מאכט. דאָן ווערט מען ארומגעכאפט פון א פייער, וועלכער שרייט אויס אין אייך: דער מאַנסטער מוז בעזיעגט ווערען!“

ווידער האָט אויסגעבראַכען א שטארקער אפלאָז.

שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ האָט רודאָלף פּאַרטגעזעצט:

„ווען איך, אין דער היציגקייט פון מיין געפיהל, געברויך שטארקע ווערטער, דאָן בעלוינט איהר מיך מיט אייער בראוואָ. אָבער איך מוז עס אייך גלייך זאָגען, אז פאר די בעקעמפּפונג פון געוואלט דענק איך ניט פון דעם געברויך פון מעהר געוואלט. אזוי לאַנג, ווי מען דענקט צו קענען בעקעמפּפן דאָס בייז מיט בייזען, ווערט ניט צובראַכען דער געוואלט־רינג, וועלכער האַלט אונז ארומגענומען מיט צוואַנגען.

דער גאנג פון דער קולטור בעשטעהט אין דעם, וואָס געוואלט מאַכט פלאַץ פאר דאָס רעכט. אמת, מיר זיינען נאָך ניט ווייט אויף דעם וועג. אָבער יעדענספּאַל וועט די מענש־הייט זיך ווייטער בעוועגען אין דער ריכטונג ביז זי וועט אַרײַנטרעמען אין די אָהן־געוואלט־עפּאָכע, אין די צייט אָהן קריעג. וואָס מיר קענען טהאָן, איז צו פּערזיכערען דיזעע ענט־וויקלונג. אָבער יעדער ברומאלער מיטעל: אויפשטאנד, אטענ־טאַנט, פּערפּאָלונג — דאָס דערגרייכט ניט זיין צוועק, און פּאַרציהט נאָך דעם גאנג פון דער קולטור.

איך פּרעדיג ניט קיין רעוואָלוציע — איך זאָג ניט צום עולם: געה און פּאַרניכט דאָס אָדער יענעס, ווייל איך ווייס, דאָס מיר קענען ניט ארויסגעהן דירעקט פון אַט דעם זאל, א קליין הייפּעלע, ווי מיר זיינען, אפילו ווען מיר וואַלטען עס געהאט בדעה — וואָס מיר זיינען עס ניט — אום היינט־אבענד נאָך אָדער מאָרגען פריה מיטצורייסען די גלייכניל־טיגע מאססע פון דרויסען צו בעקעהרען אַלע אונזערע געג־נער, און אומצושטויסען אינסטיטוציאָנען, וועלכע זיינען שוין

אלט טויזענדער יאָהרען. איך זאָג נור דאָס, די אונזופריעדענע צום טרייסט און די צופריעדענע אלס ווארונג:

די ענדערונג קומט שוין איצט פאָר!

און פונקט ווי ער האָט אין אָנפאנג פון זיין דערע אויס- גערעכענט אלע צושטענדע פון וועלכע די מענשען ווערען אזוי געדריקט און געפייניגט, אזוי האָט ער איצט אָנגערופען ביין נאָמען די פערשיעדענע בעוועגונגען און אָרגאניזאציען, וועל- כע ארבייטען שוין פאר אַ גליקליכערע און גערעכטערע צור- קונפט. און צו די אָרגאניזאציען, וואָס מען זעהט, האָט ער אויך צוגערעכענט די אונזוכטבארע שטימונגען, דעם צייטגייסט, דורך וועלכען עס ווערט אָנגעזאָגט דאָס קומען פון אַ העכערע סאָציאלע אָרדנונג.

„נאָך עטוואָס צום שלום. איך האָב גערעדט פון אחרות, סאָלידאריטעט, וואוילשטאנד, פריעדען, פרייהייט און האָב גע- וויזען ווי פיעלע שפראַצונגען פון דעם זיינען שוין דאָ און פון וועלכע עס וועט ענדליך ארויסוואַקסען דער גאָרטען פון דעם קומענדיגן פאָרדניג. און איך ווייס גאנץ גוט ווי עס וועלען חוזה מאכען פון מיר גאָר פיעלע חכמים, און זיי וועלען זאָ- גען: אַה, דער נאָאיווער נאר, ער זעהט ניט ווי די פראקטישע וועלט איז אזוי געבויט אז איינער זאָל זיין געגען דעם אנדערען. ער זעהט ניט, אין וועלכען ווילדען קאמפף עס געפינען זיך די פערשידענע אינטערעסען. ער הערט ניט דעם ליארם פון די פארשידענע פארטיי-חלוקות, פון דעם קלאסען-האס, פון די ראסען-פערפאָלגונגען. ער ווייסט ניט, ווי די גייסטער פון איצט זיינען פארטיעפט אין דעם אלטען און נייעם אָבערנאָליכען — אַה, דער בלינדער, טויבער טרוימער!

„אויף דאָס וועל איך ענטפערען:

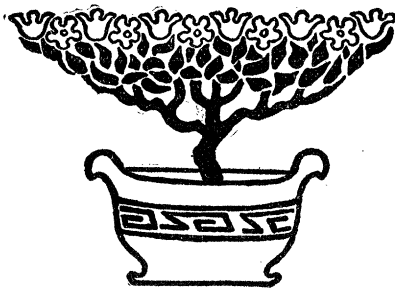
דאָס אלעס זעהען מיר און הערען נאָך צו דייטליך — מיר, וועלכע זאָגען נביאות אויף אַ שעהנערער צוקונפט. מיר זעהען און הערען זאָגאר נאָך שארפער, ווי די אנדערע, ווייל אונטער די אלטע פלאַנצונגען זעהען מיר אויך די בלאס-גרינע קעפער לעך פון די קומענדיגע בלומען. דורך דעם משוגענעם ליארם פון

היינט פארנעהמען מיר שוין דעם ווייטען טריאומף-דרוה פון
מאָרגען...

אלס לעצטעס וואָרט ווידערהאַל איך אַלזאָ מיט דער טיעפֿ-
סטער איבערצייגונג מיין ערשטעס וואָרט: עס ווערט בעסער.
אַבער מיר מוזען דערצו מיטהעלפען.

דער פּאָרטראַג איז געווען צו ענדע. אין זאל האָבען די
מענשען געפאטשט בראוואָ ניט צו שטארק, און דער עולם האָט
זיך געשמופּט צו דער טהיר.

רודאַלף איז געשטאַמען אין קינסטלער-צימער, וואו איי-
ניגע פריינד האָבען איהם גראטולירט מיט זיין רעדע. שאַקלענד
דיג מיט'ן קאָפּ האָט ער זיך געווערט געגען די קאָמפּלימענטען.
ער האָט זיך געפיהלט שטארק אונבעפריעדיגט און זעהר אָב-
געשפּאַנט.

זעקס און צוואנציגסטער קאפיטעל.

רודאָלף איז פון דער פּערזאָנלונג אוועקגעפּאָהרען דירעקט צו זיך אַהיים, ניט אויסרעדענדיג אַ וואָרט מיט זיין מוטער. ער האָט שטארק געוואָלט בלייבען אַליין און אויסרוהען זיך. די גאַנצע פּאַסירונג האָט איהם אויפגערעגט פיעל שטאַר-קער, ווי ער האָט עס זיך פּאַרגעשטעלט. ווען ער איז אַרויס רעדען, איז ער געווען גאַנץ רוהיג. אָבער אין דער צייט, ווען ער האָט גערעדט, זיינען פאַר איהם צוויי זאַכען קלאָהר געוואָר-רען: ערשטענס, דאָס עס פּעהלט איהם די מאַכט צו זאָגען אַלעס אזוי, ווי ער וויל, און צווייטענס אז דאָס וואָס ער האָט געזאָגט, איז טהיילווויז געבליבען אונפערשטאַנען און טהיילווויז איז עס אויפגענומען געוואָרען, אַמת שטיל, אָבער דאָך מיט פיינדליכקייט, מיט אַ געפיהל פון געגנערשאַפט, וועלכע ער האָט ניט געקאָנט בעקעמפּען. און דאָס האָט אַרויסגערוּפּען ביי איהם אַן אויפּרעגונג, וועלכע איז פאַר איהם געווען העכסט שמערצליך.

אין בעט האָט ער זיך געוואָרפּען פון איין זייט אויף די אנדערע און ניט געקאָנט בשום אופן איינשלאָפּען. ער האָט פרובירט זיך דערמאָנען, וואָס ער האָט געזאָגט, און האָט עס גע-האַלטען אין איין קאָרעגירען: דאָס און יענעס האָט ער בע-דארפט זאָגען. דערביי אָבער האָט ער אימער פאַרלאָרען דעם פאָדים פון זיינע געדאַנקען, און האָט געמוזט אָנהויבען פון דאָס ניי.

ערשט ווען עס האָט אָנגעהויבען צו טאָגען, איז ער אַריינגעפאלען אין אַ פיכערהאַפּטען שלאָף, און ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אַרום אַ זייגער ניין, האָט ער געפיהלט אַ שטאַר-קען קאָפּוועטהאַג. אַ קאַלטע וואַנע צו וועלכער ער איז גע-ווען צוגעוועהנט, האָט איהם אָבגעפּרישט.

אויף דעם טיש האָט ער געפונען די צייטונגען. נאטירליך איז זיין ערשטער בליק געפאלען אויף די בעריכטען וועגען דער פאסירונג. עס האָט איהם ניט אינטערעסירט. אויב מען לויבט אָדער זידעלט איהם, נור אויב דער אינהאַלט פון זיין רעדע איז איבערגעגעבען געוואָרען אין א גוטען אויסצוג; אויב זיין געדאַנקען-גאַנג איז ריכטיג פערשטאַנען געוואָרען כאַטש פון די צייטונגס-רעפאָרטערס, אויב שוין ניט פון דעם אלגעמיינעם פובליקום.

דאָס איז ניט געווען דער פאל. איינצעלנע פראזען, ארויס-געריסען פון דעם גאַנצען צוזאַמענהאַנג. עס זיינען אויך געווען גאַנץ פערקריפעלמע ציטאַטען און א פירוש צו דעם — א שט-קעל לויב אָבער מיט דער בעהאַלטענער אַנדרייטונג, אז דאָ האָט מען צו טהאָן מיט אַ גוט-מיינענדען אידעאליסט, וועלכער קען אָבער ניט די רויהע ווירקליכקייטען פון לעבען און אין די אלע פראזען האָט דער וואָרט אידעאליזם געהאַט די זעלבע בע-דייטונג ווי נאַרישקייט.

נור איין צייטונג האָט געבראַכט אַ ריכטיגען אויסצוג פון זיין רעדע, אין וועלכען עס זיינען איבערגעגעען געוואָרען איה-רע וויכטיגסטע פונקטען און האָט איהם צוגערופען אַ בעגייס-טערטען גליקוואונש.

ביי די צייטונגען איז געלעגען אַ קליין בריוועל אין דער געוויסער פארשטעלטער האַנדשריפט פון דער אונבעקאַנטער. ער איז געווען געשריבען נאָך לעצטען אבענד און זיך געלייענט ווי פאָלגט:

„איך בין בעגייסטערט. ווען איהר האָט בעטרעטען די פלאַטפאָרם האָב איך געפיהלט, אזוי ווי דער זאַל וואָלט זיך געדערהט אַרום מיר. אלע לאַמפען האָבען געטאַנצט — איך בין דאָן אַריינגעבראַכט געוואָרען אין אַ גאַנץ אַנדער וועלט. דאָ איז געשטאַנען אַ מאַן, וועלכער האָט זיך ענטזאַגט פון אַלץ, און איז אַריינגעטראָטען פול מיט בעגייסטערונג פאַר אַן איידעלע זאַך, פאַר די זאַך פון דעם מענשליכען גליק. עס איז אַלזאָ נאָך דאָ אמת'ע גרויסקייט אין דער וועלט. עס זיינען נאָך דאָ מענשען, וועלכע שטעהען אזוי הויך איבער

די גרויסע מאסען, און דערביי איז ער אזוי קראפט־פול, און איז אזוי בעצויבערענד. רודאָלף דאצקי, איך דאַנק אייך, וואָס איהר האָט פאר מיר ענטפלעקט דאָס, וואָס מאַכט דאָס לעבען ווערטהפול און איידעל. איך דאַנק אייך, וואָס איהר זייט רודאָלף דאצקי."

דער בריוועלע, ווי די אלע פריהעריגע, זיינען געווען אָהן אַן אונטערשריפט.

רודאָלף איז נאָך ניט געווען פערטיג מיט דער גאַנצער אָנ־געקומענער פּאָסט, ווען זיין מוטער איז צו איהם געקומען. ער איז אויפגעשפרונגען און איז איהר געלאָפּען אַנטסקענען.

— שטער איך דיר, ליבעס קינד? ... דו האָסט זיך נעכטען פון מיר אָבער/גנב'עט — און איך מוז דאָך מיט דיר רעדען איי־בער דיין פאָרטראַג.

— עס איז אמת, איך בין נעכטען אַנטלאָפּען. איך בין געווען אזוי אונצופריעדען מיט מיר און די אַנדערע... איך בעט דיר, זעץ זיך. דאָ זיינען די צייטונגען... זיי זיינען אויך ניט צופריעדען.

— האָב זיי שוין געלייענט און מיך גוט געערגערט. די האַבען דיר ניט פערשטאַנען.

— און דו, וואָס פאַר אַן אייגנדרוק האָט עס אויף דיר געמאַכט?

— לאַך ניט פון מיר, אָבער איך בין געווען אזוי שטאַרק „די מוטער פון דעם דעכוטאַנט“, ד. ה., איך בין געווען אזוי שטאַרק אויפגעטרייסעלט פון דעם לאַמפּען־פּיבער, דאָס איך האָב גאָר ניט געקענט פאַסען אַ רוהיגען, בעשטימטען אורטייל. — אַלזאָ זאָגאַר פאַר דיר איז דער ארעמער טייפּעל, וואָס איז געשטאַנען דאָרט אויף דער פּלאַטפאָרמע, און וועלכער איז דאָך דאָרט געשטאַנען צוליעב דיין זאַך, און דאָך איז ער געווען — זוי זאָל איך עס זאָגען? — בלויז אַ קאַנצערט־רעדנער? אַלס אַזעלכער בין איך געוויס קיין ערפּאָלג ניט געווען, דאָס האָב איך גלייך געפּיהלט.

— ניין, קיין קאַנצערט־רעדנער, אַ קעמפּפּער איז דאָרט

נעשטאנען. אזוי האָט זיך קאָלנאָס אויסגעדריקט. דער האָט
דיך פערשטאנען.

— יע, יע, מען ווערט אימער נור ריכטיג פערשטאנען פון
אזעלכע, וועלכע זיינען פון א גלייכער מיינונג נאָך פאר דעם
פאָרטראַג. אָבער צו בענייסטערען די אנדערע, און דאָס איז
דיך דאָס וויכטיגסטע...

— בענייסטערען? איך מיין, אז דאָס וויכטיגסטע איז
צו איבערצייגען, און אויך דאָס איז א זעהר שווערע זאך,
וואָס קען נישט געלינגען מיט איין מאָל. עס איז שוין פיעל
אויפגעטהאָן, ווען עס געלינגט צו פארשטארקען אין זייערע
איבערצייגונגען די גלייכגעזינטע. דאָרום וואָלט איך לייעבער
געזעהען ווען דו וואָלט זיך אָבגעגעבען אין דער דיענסט פון
א בעשטימטער בעוועגונג, די בעוועגונג, וועלכע אין מינע רוי-
טע-מאָנביכלאך...

— דו מיינסט, ווען איך וואָלט, אַלס מיטארבייטער און
רעדנער, זיך בעטהייליגט אין די פריעדענס-קאָנגרעסען?
— נו, געוויס. דאָרט וואָלטו געקאָנט פארשטארקען די
גלייכגעזינטע און אויך ווירקען אויף די אויסערע-וועלט, ווען דו
וואָלט זיך אָבגעגעבען בלויז צו א בעשטימטען געביט. דאָס
אַלעס-אַרומכאָפּענדע פערלירט זיך אין דער ווייטקייט. דו
וויילסט דאָך אויפטרעטען אַלס לעהרער? נו, טו רעכען זיך
מיט די שוואַכע קעפּ פון דיינע שילער, און רעד צו זיי פון
בלויז איין זאך ביי יעדען לעסאָן. פרוביר נישט, איבערהויפט
מענשען, וועלכע קענען נישט דעם „אַלף-בית“, צו מאַכען אין
אין לעהר-שטונדע פאר גרויסע געלעהרטע און פילאָזאָפּען.

רודאָלף האָט געשאַקעלט שמייכלענדיג מיט'ן קאָפּ.

— דיין קריטיק, לייעבע מוטער, איז נאָך פיעל שטרענגער,

ווי די קריטיק פון די צייטונגס-רעפאָרטערס.

אין די נעכסטע טעג האָט רודאָלף ערהאַלטען נאָך אייניגע
בריעף פון זיין געהוימער בעוואונדערין. דערצו נאָך אנדערע
בריעף פון פערשיעדענע ענטציקטע צוהערערינס, וועלכע האָ-
בען איהם געבעטען, — פונקט ווי דאָס איז דער פאל ביי אַק-
מיאָרען און זינגער — ער זאָג זיי צושיקען זיין ביכר מיט זיין

אונטערשריפט, און אנדערע האָבען איהם זאָגנאר אָנגעמוט צו טרעפּען זיך מיט זיי. דאָן זיינען אָנגעקומען אָנפּראַנגען פון פּערשיעדענע פּעראַיינען, אויב ער וועט זיין אזוי גוט און האַלטען ביי זיי אַ פּאַרטראַג אין פּערלויף פון דעם ווינטער-סעזאָן.

אויף די לעצטע אויפפאָדערונג האָט ער גלייך געשיקט אַן איינשטימענדען ענטפּער. האָטש די ערשטע פּראָכע האָט איבערגעלאָזען ביי איהם אזאָ ביטערען געשמאַק, דאָך האָט ער געפיהלט אַ גרויסען חשק ווידער און ווידער צו רעדען צום פּאָלק איבער דעם, וואָס ער האָט געדענקט און געפיהלט, אפשר וועט ער דורך דאָס שטענדיגע רעדען און פּרעדיגען דאָך קענען אויספיהרען, אז די צאָל פון די, וואָס זאָלען ערקענען די וואַרהייט, זאָל זיך פּאַרמעהרען, און וועלכע וועלען אויף אזאָ אופן העלפּען צו פּאַרגיכערען דאָס אָנקומען פון דער ליכטי-גערעד צייט. און אויב עס איז אַ קונסט דורך דאָס גערעדטע וואָרט צו איבערצייגען, צו טרייסטען, אויפצוטרייסלען, היינט צורייסען, נו וועט ער דורך פלייס און פּראַקטיק, צוויי זאָכען, וואָס זיינען נויטיג פאַר יעדער קונסט, אפשר דערגרייכען צו ווערען אַ מייסטער אין רעדען. ער וועט דאָן ווערען אַ הער-שער, אום צו קענען דאָס בעסער דינען. וואָרים פאַר איהם איז נור געווען די פּראַגע, ווי ער קען אַם בעסטען דינען דער זאָך, און ווי ער קען ערפילען די געבאָטען פון זיין גע-וויסען. דערצו האָט אין איהם אויפגעוואַכט אַ גרויסע קאַמפּף-לוסט, אַ שטאַרקער דראַנג אַראָבצורייסען די מאַסקע פון יעדער צבוע'קישער נידערטראַכט; אַ דראַנג צו שליידערען דער געזעלשאַפט אין פנים וויפיעל שרעקליך שלעכטעס און נאַרישעס עס איז דאָ אין די מענשען און זאָכען, וועלכע זיי, די געזעל-שאַפט, שטעלט אזוי הויך. אמת, אז די געזעצע זיינען אזוי בעשאַפען, אז איינער קאָן ניט זאָגען אַלעס, וואָס ער דענקט. מאַנכע מענשען און זאָכען זיינען גוט געשיצט פון די געזעצע, אז מען זאָל זיי ניט קענען מאַכען אזוי פּערעכטליך, ווי זיי פאַרדינען עס, האָטש די געזעצע פאַרזעהרען זיי ניט צו זיין און צו האַנדלען שענדליך און פּערעכטליך.

רוֹדֵאָלְפֶ'ס אויפטרעטען אַלס רעדנער האָט יעדענפאלס
 ניט געמאַכט אין וויען דעם מינדעסטען אויפזעהען, וואָס זיינע
 פריינד און ער אַליין האָבען ערוואַרט. וואָרים, ניט אַכטענדיג
 שוין אויף דעם, ו ו אָ ס ער האָט געזאָגט, האָט מען דאָך
 געמאַגט ערוואַרטען, אַז 'אַס, וואָס אַ מאַן אין זיין שטעלונג
 האָט אזוי געהאַנדעלט, וועט אַרויסרופען אַ געוויסע סענזאַציע
 און דאָד האַט עס ניט פאַסירט. ניינציג הונדערטעל פון דער
 בעפעקערונג האָבען פון דער גאַנצער מעשה גאָרניט געהערט,
 און דער קליינער פּאָאָצענט מענשען, וועלכער איז יאָ געווען
 ביים פּאַרטראַג, אָדער האָט געלייענט וועגען איהם, איז אויך
 ניט איבעריגס נתפעל געוואָרען. נאַטירליך האָבען די אַנווע-
 זענדע דערצעהלט זייערע בעקאַנטע, אַז זיי זיינען געווען ביי
 אַזאַ און אַזאַ פּאַרטראַג, אָבער וואָס זיי האָבען געהערט וואָל-
 טען נור די וועניגסטע פון זיי געקאַנט איבערגעבען, און די האָ-
 בען זיך באַנוגענט מיט בלוז אַ קורצען אורטהייל, און דאָס
 אָפּט מיט אַזעלכען פון אויבען אַרונטער.

דורך אַ צופאַל האָט רוֹדֵאָלְפֶ' זיך צוגעהערט צו אַ געשפרעך
 איבער זיין פּאַרטראַג. ער איז געווען אין דעם קאַפּע-הויז,
 וואָס איז געווען מייסטענס בעזוכט פון ליטעראַטען און קינסט-
 לער. ער איז אהין אַריין, אום נאַכצוזעהן אין אייניגע אויס-
 לענדישע צייטונגען און האָט זיך געזעצט ביי'ן פענסטער.
 אַרום אַ טישעל דערביי, צו וועלכען ער איז געזעסען מיט'ן
 רוקען, זיינען געזעסען אַ פּאָר יונגע שריפטשטעלער, וועלכע
 האָבען גערעדט איבער די סאַמע מאַדערנסטע ווערק.

נאָך אַ וויילע איז דער געשפרעך שטיל געבליבען. דאָן
 האָט אַ יונגער מאַן פון אַ יאָהר ניינצעהן מיט דעם פנים פון אַ
 פּראָש, געלאָזט פאַלען פּאָלגענדע בעמערקונג:

— פּאַריגען זונטאָג בין איך געווען אין מוזיק־פּעראַיין

זאַל —

— אַך, יע, דער דאָצקי — נו, ווי איז ער געווען?

— שרעקליכער קוואַטש. אַלטע פּראַזען. דער סטיל פון
 אַ לייט־אַרטיקעל, דער קירכען־גייסט אין זשורנאַליסטישען
 דייטש. ער האָט אַרויסגעבראַכט שוין לאַנג פאַרגעסענע שטאַנד־

פונקטען. מינעס פון בענשען געפאָרט מיט דעם שווערד־פּאָך
 כען פון דאָן־קיכאָט, און דער בעקאָנטער אידעאָליסטישער
 קוואַטש: פּאָרטשריט, פּרייהייט, מענשענ־ליעבע, אַלגעמיינע
 וואָהלשטאַנד, מיט איין וואָרט „יוקס“. דער גוטער מאַן האָט
 קיין אַהנונג ניט פון דער אומווערטהונג פון אַלע ווערטגע, ער
 ווייס גאָרניט פון דעם איבערמענש, וועלכער פּרייהער פון אַלץ
 מוז פּאָלגען דעם געבאָט: ווער האָרט! דער דאָצקי וועט שוין
 ניט זיין קיין קעמפּפּער. וואָס אייגענטליך, ער וויל, ווייס איך
 ניט, ווייס ער מסתמא אַליין ניט. אַזויפיעל איז זיכער: פון
 דעם ווייס ער גאָרניט, אז דער איינציגער ציעל פון דעם מאַך
 דערנעם מענשען דאַרף זיין: צו זיין אַן אינדיווידוואַליסטי
 און זיך אויסלעבען.

רודאָלף האָט ניט געוואוסט, וואָס ער זאָל דאָ טהאָן. זאָל
 ער זיך אומדריעהן און זיך פּאַרשטעלען פאַר דער געוועלשאַפט,
 בריינגען אין פּערלעגענהייט די גרויסע אינדיווידוואַליטעט וואָס
 לעבט זיך אויס און ערקלערען פאַר זיי זיין שטאַנדפּונקט. איהם
 האָט זיך עס זעהר געגלוסט צו טהאָן, ער איז אָבער בייגעקומען
 דעם נסיון, און האָט זיך ווייטער צוגעהערט. מען האָט אויפֿ־
 געהערט צו רעדען פון איהם, און מען איז פון דאָס געזאָגטע
 אַריבער אויף ניטשע, און באַלד זיינען זיי ווידער געקומען אויף
 זייערע אייגענע אַנגעלעגענהייטען, וועגען אַ נייעם זשורנאַל
 וואָס זיי האָבען געהאַט בדעה אַרויסצוגעבען.

דאָס האָט שוין רודאָלמען קנאַפֿ־וואָס אינטערעסירט. ער
 האָט באַצאָהלט און איז אַרויס. ער איז געגאַנגען איבער'ן גאַס
 שטאַרק פּאַרטראַכט. וואָס ער האָט דאָ געהערט, האָט נאָך
 גערוישט אין קאָפּ ביי איהם. בעזאָנדערס דאָס וואָרט בע־
 קעמפּפּען.

דורך וואָס ווערט דאָס בעקעמפּפּען אַזוי שווער פאַר איי־
 נעם? דורך דעם, וואָס די אַרבייט פון די, וועלכע ווילען עט־
 וואָס בעקעמפּפּען, ווערט געשטערט, נאָך איידער זי ווערט
 אויסגעפיהרט פון אַזעלכע, וועלכע מיינען, אז זייער אויפגאַבע
 אין לעבען איז צו בעקעמפּפּען די בעקעמפּפּער. אַט אַזוי, למשל,

האָט זיך באַמיהט אַ געוויסע נאַטוראַליסטישע שולע צו בע-
קעמפּפּען דעם אידעאָליזם, וועלכער איז אזוי פּאַלש און ליג-
נעריש געוואָרען. און איידער די דאָזיגע שולע איז רעכט גוט
אויסגעוואַקסען, איידער זי האָט נאָך צייט געהאַט צו שאַפּען
איהרע מייסטער־ווערק, האָט שוין אַרויסגעשפּראַצט אַ ראָמאַנ-
טישע שולע, וועלכע האָט זיך גענומען פאַר די בעקעמפּפּונג פּון
דער נאַטוראַליסטישער. דאָס ערשטע, וואָס מאַנכע דערווייסען
זיך וועגען אַ נייער טהעאָריע, איז דאָס, וואָס איז זי איז שוין
נאָר ניט ניי, און דאָס זי איז שוין לאַנג צוריק ווידערלעגט און
בעקעמפּפּט געוואָרען. די לעהרע ווערט פּערברייטעט פּיעל
שפּעטער, ווי זי ווערט פּעראָרטהיילט, און אָט איז דער גרויסער
קאַמפּף, אָן וועלכען רודאָלף האָט זיך אָנגעשלאָסען, אום צו
בעקעמפּפּען די טויזענד־יאָהריגע אַלטע אינסטיטוציאָנען פּון
מענשליכער אונפּרייהייט — אַ קאַמפּף, וועלכער האָט זיך ערשט
אָנגעהויבען, און וועלכער נויטיגט זיך אין דער אונטערזיכער,
אַנשטרענגונג פּון מעהרערע דורות — און אויך דער קאַמפּף
ווערט שוין פּאַרלאַכט און פּאַרשפּאַטעט, אַלס אַלטער קוואַטש...
ווירקליך, שלאָנווערטער ענדערען זיך אין דער איצטיגער צייט
שנעלער, ווי היט־מאָדעס. מען טאָר זיך נאָר ניט זעהען לאָזען
אין דעם קרייז פּון דער מאָדערנער יוגענד מיט אַ פּאַראַיאָהרי-
גען אידעאָל! מען קען ערשט דאָן מיט איהם אַרויסקומען
נאָך אַ רייע פּון יאָהרען, ווען די בעקעמפּפּער פּון אידעאָל גע-
הערען שוין אַליין צו די גייסטיג־אַלט־געוואָרענע. אין אַלץ
אַ ראַשערען טעמפּאָ שפּיעלט זיך אָב דאָס דאָזיגע אַהין־און־
אַהער, דאָס אַלט ווערען פּון דאָס נייע, דאָס נייע־ווערען פּון דאָס
אַלטע, מיט דעם צולייג פּון ווירקליך אַזעלכע בעגריפּע, וואָס
זיינען נאָך קיינמאָל ניט געווען. מען וואָלט ווירקליך געקאָנט
ווילד און משונע ווערען, ווען עס וואָלטען ניט געווען אַ פּאַר
פּעססע פּונקטען, עטוואָס, וואָס ערשיינט אַלס דאָס אייביגע
פּעססע אונטער דאָס אַלעס, וואָס קאָכט און שווימט און בע-
ווענט זיך מיט אַזאַ שנעלקייט. צום ביישפּיעל: רודאָלף
האָט געזוכט דאָס אייביגע—ליעבע, גוטסקייט, ער האָט געמוזט
זיט ווילענדיג שמייכלען: דאָ בין איך ווידער אין סאַמע מי-

טען פון דער אידעאליסטישער פלוידעריי, ווי דאָס האָט געזאָגט
דער אינגעל אין קאָפּע-הויז.

א פאַרבייגעהער האָט זיך אָנגעשטויסען אָן איהם. דאָן
האָט ער אויפגעהויבען דעם קאָפּ און האָט בעמערקט, דאָס
ער געפינט זיך פאַר דעם טויער פון דער הויז, אין וועלכען די
פאַמיליע ראַנענג האָט געלעבט, און איהם האָט זיך פאַרגלומט
אַבצושטאַמען אַ בעזוך דער פאַמיליע.

— איז די פרוי גרעפין צו הויז? — האָט ער געפרעגט

ביי'ן פאָרטער.

— זי איז דאָ — האָט געענטפערט דער דינער און האָט

געגעבען דעם גלאָקענצייכען.

אויבען האָט איהם דער דינער אַריינגעלאָזען און אָנגע-
מעלדעט גלייך אין זאַל. גרעפין ראַנענג און איהרע טעכטער
קאָיעטאנע און קריסטינע זיינען געזעסען אַרום אַ רונדען טיש,
מיט אַ ברענענדיגען לאָמפּ אין מיטען. דער טיש איז געווען
פול מיט אַלערליי אַרבייטס-קערב און מיט ביכער.

ווען רודאָלף איז אַריין האָבען זיך אַלע דריי שטימען
גלייך אויפגעהויבען צו בעגריסען איהם; עס האָט איהם אויס-
געזעהען, אזוי ווי אונטער די אויסרופען: „אה, איהר!" „אה,
גראַף דאָצקי", וואָלט ער אויך געהערט אַ שטילען פאַרשטיקטען
אויסגעשריי. איז דען זיין בעזוך געווען אזאַ איבערראַשונג?
ער פלעגט דאָך אָפט אַריינקומען צו זיי אין הויז, און ער האָט
אויך זעהר גוט געקאָנט דעם געמיטליכען רונדען טיש, אַרום
וועלכען עס פלעגען זיצען די ראַנענגראַמען, בעשעפּ-
טיגט מיט האַנד-אַרבייט אָדער מיט בריעה-שרייבען. איז ער
דען איצט, זינט ער איז אויפגעטראָמען אַלס דערנער, אזאַ
וויילדע בעשעפעניש געוואָרען, דאָס זיין ערשיינען דערשרעקט
מענשען?

די גרעפין אָבער האָט מיט אַ בעשיינפערליכער פריינד-

שאַפט איהם די האַנד דערלאַנגט.

— זעצט זיך לעבען אונז, הערר גראַף רודי. עס איז

ווירקליך שעהן פון אייך, דאָס מיט אייערע נייע, גרויסאַר-
טיגע — זי האָט געזוכט אַ וואָרט און ניט געקאָנט געפינען

קיין פאסענדען — הם, זאבען, האָט איהר דאָך אייערע אלטע פריינד ניט פארגעסען.

— אַך, מיינע גרויסארטיגע זאכען — האָט רודאָלף גערעכט ענטפערט מיט אַ שמייכל — וועלען דוקא פיעלע פון מיינע פריינד דערווייטערען פון מיר, אָבער, איך האָף, ניט פון אייך. ער האָט אַ קוק געטהאָן אויף קאיעטאנע און ער איז געווען ערשטוינט פון איהר בלאַסקייט, בלאַס ביז צו די ליבען.

— איך בין געווען געשמערט, און האָב ניט געקענט קומען אייך הערען לעצטען זונטאָג, אָבער קאיע איז דאָרט געווען מיט דער בלאַסקאָוויץ — זי איז געווען גאָר ענטציקט.

איצט איז דאָס פנים פון דער מיידעל געוואָרען בלוט־רויט.

רודאָלף האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

— ענטציקט? דאָס וואָרט, ווי מיר זעהט אויס, פאָסט זיך קוים. די פראַגע איז: זיינט איהר געווען איינפער־שטאנען?

קאיעטאנע האָט צוגעשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און גאָנץ שטיל האָט זי צוגעלעגט:

— נייע האַריוואָנטען האָבען זיך פאַר מיר געעפּענט... עס איז געווען שעהן.

רודאָלף האָט אָנגענומען איהר האַנד.

— איך דאַנק אייך, גרעפּין. דאָס איז דאָס ערשטע וואָרט פון בייפאַל, פון לויב, וואָס פרעהט מיך. יא, וועגען דעם האַנדעלט זיך עס טאַקי: נייע האַריוואָנטען, די זאָל די געמיינדע זעהען, ווען דער פרעדיגער רעדט פון דעם פער־שפראַכענעם לאַנד.

— פרעדיגער — האָט זיך קריסטינע אַריינגעמישט — הערט נור, הערר גראַף, פאַר אזוי הייליג האַלטען אייך ניט אַלע אייערע צוהערער. איך קען פיעלע, וועלכע רופען אייך מיט'ן נאָמען אַגיטאַטאָר.

— אַגיטאַטאָר, בעוועגער? דאָס איז אויך ניט קיין שלעכטער נאָמען. הלואי וואָלט איך נור געקענט די מענשען בעוועגען, אויפטרײסלען.

— האָט ניט קיין פאַראיבעל אויף מיך — האָט די אַלטע גרעפֿין געזאָגט — אָבער איך בין ניט קיין פֿריינד פֿון אויפֿ־טרייסלען.

— דאָס ווייס איך, עקסעלענץ.

איהר ווילט דערמיט זאָגען, דאָס איך בין אזוי קאָנסערוואַ-טיוו, ווייל איך בין די פֿרוי פֿון אַ געהימראַט? אַ, ניין, נור דערפֿאר, ווייל עס איז דאָך ניט גוט, ווען דער באַדען, אויף וועלכען מען שטעהט, הייבט אָן ציטערען, און די זיילען, אויף וועלכע מען שפּאַרט זיך אָן, הייבען אָן צו שאַקלען זיך, ניט אמת?

— וואו עס שטעהט איצט דער רינג, דאָרט איז מיט פֿערציג יאָהר צוריק געווען אַ מיליטערישע פֿעסטונג, וואָלט קיינער ניט געטרייסעלט די מויערדיגע ווענד פֿון דער פֿעסטונג, וואָלט דאָ אייער שעהן הויז ניט געקאָנט אויפֿגעבויט ווערען. — איז דאָס אָבער אַ גרונד, איך זאָל מיר איצט לאָזען צושטערען מיט מיין גוטען ווילען מיין שעהן הויז? דאָס קאָנט איהר דאָך ניט פֿערלאַנגען פֿון מיר?

— נון, דאָס קען איך ניט פֿערלאַנגען פֿון איך. זעד איך אָבער אויס ווירקליך אזוי, אזוי ווי איך וואָלט דאָס פֿער-לאַנגט? מערקווירדיג, ווי גרינג מען פֿערבייט עס די שטילע אויפֿבויער, וועלכע אויף דעם פֿלאַץ פֿון דעם אַלטען צופֿוילטען מאַטעריאל ווילען בויען נייעם, אויף די געוואַלט־טהעטיגס צושטערער, וואָס איך וויל ברענגען, איז אַ ביסעל מעהר ליכט, מעהר ליכע.

— ענטשולדיגט, ליכער דאָצקי, אָבער דאָס זיינען דאָך ניט קיין נייע זאַכען. האָבען מיר ניט ליכט גענוג און ליכע גענוג אין אונזער רעליגיאָן? ווען די מענשען וואָלטען ווירק-ליך נור פֿרום געווען. אָבער ליידער זיינען זיי עס צו וועניג פֿון דער נאַטור און דאָן ווערען זיי נאָך פֿאַרפֿיהרט און צומישט פֿון אַלערליי אויפֿקלעהרער.

— און דאָס מיינט איהר מיך?

— אַי, נור ניט קריעגען זיך! — האָט קריסטינע אויס־געשריען.

קאיעטאנע האָט אַ זיפֿן געטהאָן. פֿאַר איהר איז געווען
זעהר שמערצליך די ריכטונג, וואָס דער געשפרעך האָט אָנגע-
נומען, און דאָריבער האָט רודאָלף זיך צוגעאיילט אָנצוהיי-
בען צו רעדען פֿון עטוואָס אַנדערעס, און ער האָט געפרעגט
ביי דער גרעפֿין, ווי געהט עס איהרע זיהן.

— אַה, זיי געהט עס אויסגעצייכענט. זיי האָבען גע-
ענדיגט די קריעגס־שולע גלענצענד... און איינמאָל איז זי גע-
בראכט געוואָרען אויף דער טהעמא, האָט די גרעפֿין גאָר ווי
אויפגעלעבט. פֿון די זיהן איהרע איז זי אריבער צו איהרע
טעכטער. פֿון איהר פֿעהרהיראטע טאָכטער האָט זי דערצעהלט,
אַז צו דער פֿאַמיליע איז צוגעקומען נאָך אַ קינד, דאַן אַ ירושה,
אינטערעסאַנטע ריזען, קורץ — אַ בילד פֿון לעבען, געמאָהלט
ראָזע אין ראָזע.

און אין אזא מין לעבען — איז דורכגעפֿלויגען אַ געדאַנק
אין רודאָלף'ס קאָפּ — וואָלט איך אויך געקאָנט לעבען. אָהן
זאָרגען, פֿאַמיליען־פֿריידען, גענוס־רייכע ערלעבניסע, און אַנ-
שטאָט דעם...

— און איהר הערט — האָט די גרעפֿין ווייטער געזאָגט —
איך וויל אייך עטוואָס אַנפֿערטרויען... אין אייניגע טעג וועט
עס דאָך זאָווייזאָ ווערען אָפיציעל בעקאַנט...
— אָבער מאַמאָ! — האָט איהר קריסטינע אונטערבראָ-
כען.

— עס שאַרט ניט. פֿאַר אַ וואָך לאַנג וועט עס רודי
קענען האַלטען בסוד. אַלזאָ, מיין קריסטינע דאָ איז אַ גליק-
ליכע כֿלה — אָטמאָ ווייסענבערג —

— דער עלטערער זוהן פֿון פֿירשט פֿראַנץ ווייסענבערג?
אַה, איך גראַטוליר אייך, דאָס איז דאָך איינע פֿון די גלענ-
צענדסטע פֿאַרטיען פֿון לאַנד, און דערצו איז ער אזא ליע-
בער, שעהנער מענש. — איך האָב ווירקליך גרויס פֿערנגיגען —
און ער האָט געדריקט קריסטינע'ס האַנד — איצט אָבער קומט
אייער צייט, גרעפֿין קאיעטאנע.

— אַה, די האָט אייגענטליך בעדאַרפט קומען צוערשט,

ווייל זי איז די עלטערע, אָבער זי איז אַ זעהר איינגעשפּאַרטע
מידעל.

קאָעטאָנע האָט געמאַכט אַ פּערדריסליכע מינע און האָט
זיך אויפגעהויבען.

איצט זיינען געקומען אייניגע אַנדערע בעזוכער. דאָס
זיינען געווען מייסטענס מענשען, וועלכע רודאָלף האָט גע-
קאָנט. אין די אַלגעמיינע געשפרעכען, וואָס זיי האָבען גע-
פיהרט, האָבען זיי אויסגעמידען יעדען וואונק אויף דעם פּאָר-
טראַג, וואָס רודאָלף האָט געהאַלטען. דאָס איז געווען פון
זייער זייט, ווי זיי האָבען געמיינט, אַ זעהר צארטע ריקויזיט.
מען רעדט דאָך ניט פון אַ ווילדען אויפטהו פון איינעם, אַ גר-
טען בעקאָנטען. ביסלעכווייז האָט מען אָנגעהויבען צו רעדען
פון יאָנד און פון אלערליי געזעלשאַפטס-פּלוידערייען. מען
האָט פרובירט גנעדיג ווידער אַריינצוצוהיען רודאָלפּען און מען
האָט זיך געמאַכט אזוי ווי דאָס וואָלט געווען דער איינציגער
געשפּרעך, וואָס קען איהם אינטערעסירען. ווירקליך, זיי האָ-
בען פאַר איהם געבויט גאַלדענע בריקען, איבער וועלכע ער
זאָל צוריק קענען אַריין אין דאָס אַמאָליגע לעבען, אויב ער
ווייל נאָך תשובה טהאָן און ווערען פאַרנימפטיג. פון זייער זייט
זאָל קיין מניעה ניט זיין. זיי זיינען בערייט איהם ווידער
צו בעהאַנדלען ווי אַ נאָרמאַלען מענשען.

קאָעטאָנע איז אוועק אין דעם אַנדערען עק פון צימער,
וואו עס איז געשטאַנען אַ פּיאנאָ. זי האָט זיך גענומען צו
ברענגען די נאָטען אין אָרדנונג.

רודאָלף איז צו איהר צוגעגאַנגען. ער האָט עס לענגער
ניט געקאָנט אויסהאַלטען צווישען זיינע אַמאָליגע פּריינד.
ער האָט געפאַסט אַ פּלוצלונגען בעשלוס: אין דעם קרייז קיינ-
מאָל מעהר ניט אַריינצוקומען. אַ שמרייט און קאַמפּף אויפ-
געהמען מיט זיי — דאָס יא, מיט יעדען און איבעראַל אָבער
אויסבייטען זיך מיט זיי מיט העפליכע רעדענסארטען, מיט
גלאַטע פּלוידערייען, אזוי ווי עס וואָלט גאָרניט געשעהען.
אזוי ווי ער וואָלט זיך ניט אַרויסגעריסען פון די אַנשיאָנגען.
וואָס גילטען דאָ, און נאָך זיך לאָזען פאַטראָניירען פון זיי —

ניין. דאָס קיינמאָל ניט מעהר. דאָס זאָל זיין זיין לעצטער
בעזוך אין דעם הויז און נאָך אזעלכע.
אַבער צו קאיעטאָנע האָט עס איהם געצויגען. איהר מוז
ער נאָך איינמאָל דריקען די האַנד. ער איז צו איהר צוגע-
גאַנגען.

— וואָס זוכט איהר דאָ אין די נאָמען ?
זי האָט איהם ניט געזעהען קומען. זי האָט זיך ראַש אויס-
גערעהט צו איהם אזוי ווי אַן עלעקטרישער קלאַפּ וואָלט דורכ-
גענומען איהר.

— האָב איך אייך איבערגעשראַקען ?
— ניין, איך... איך... אה, גראַף רודאָלף !
— וואָס, קאיעטאָנע, וואָס איז מיט אייך ? איך האָב
אייך נור געוואָלט אַדיע זאָגען — איך געה.

— דאָס בעגרייף איך.
— ווי מיינט איהר עס ?
— איך מיין, אַז דאָרט האָט איהר זיך ניט געקאָנט פיהר
לען גוט. זי האָט אָנגעוויזען מיט'ן קאַפּ אין די ריכטונג, וואו
די געזעלשאַפּט איז געזעסען.

— איהר האָט רעכט, איך פיהל מיך דאָרט נאָר ניט גוט.
האָטש דאָס איז דאָך די סביבה צו וועלכער איך געהער דורך
מיון געבורט.

— איהר אָבער זיינט נייגעבאַרען. איהר האָט אויסגע-
קליבען אַ נייעם קעניגרייך. און דער איז ניט פון דער
וועלט.

— איהר זיינט אַ מערקווירדיג מיידעל, קאיעטאָנע. גע-
הערט איהר אויך צו אַן אַנדער וועלט ?

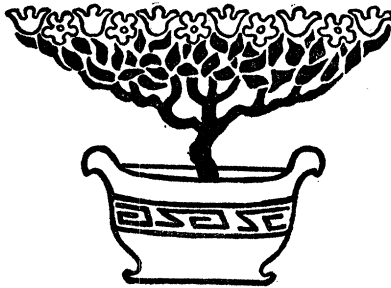
— געהערען געהער איך נאָך ניט, אָבער שטרעבען צו
איהר — דאָס יא.

— זייט ווען ?

— זייט — זייט אייער אַבשיעדס־פעסט אין ברונהאָף און
זייט אייער פאָרטראַג און בראַשורען.

— מיינע בראַשורען האָט איהר געלייענט ? דאָן וואָלט
איך —

דער געשפרעך איז אונטערבראָכען געוואָרען דורך דאָס
צוקומען פון קריסטינע. רודאָלף האָט זיך געזעגענט מיט אלע-
מען און איז אוועק.

זיבען אין צוואנציגסטער קאפיטעל.

נאך דעם אבענד אין כורנשטאטער, האָט סילוויא פאר-
בראכט אן אונרוהיגע, אָבער אַ זיסע אונרוהיגע נאכט.

איהר ליעבע — דאָס האָט זי געפיהלט — האָט זיך פער-
וואַנדעלט אין אַ מעכטיגע ליידענשאפט, געגען וועלכע עס
איז פאר איהר אונגעגליך צו וועהרען זיך. דעם געליעבטען
וואָלט זי נאָך, אפשר, געקאָנט אָבזאָגען, אָבער ניט איהר
ליעבע, פונקט אזוי גוט, ווי מען קען זיך אָבזאָגען פון אַ
טרונה, אָבער דעם דורשט קען מען ניט פארטרייבען פון זיך.
דער ברענט, צו מען וויל, צו מען וויל ניט.

שוין אַ לאַנגע צייט, ווי זי און איהר מאַן זיינען געשלאָפּען
אין בעזונדערע צימערען, און סילוויא איז דאָרום געווען גאָנץ
אַליין אין איהר שלאָפּצימער. אַרום אַ זייגער צוויי ביינאכט,
זעהענדיג אַז זי קען דאָך ניט איינשלאָפּען, האָט זי אָנגעזונדען
אַ ליכט, זי האָט אַראָבגעוואָרפען פון זיך די קאָלדרע און איז
אַרויסגעשפרונגען פון בעט. אַ לאַנגע נאכט־קלייד, אַרום
געוועבט מיט שפיצען איז איהר אַרונטערגעפאַלען ביז די קנע-
כעל, און איהרע נאָקעטע פיס זיינען פערשוואונדען געוואָרען
אין דעם האַריגען פעל וואָס איז געלעגען ביי איהר בעט.
זי האָט זיך איינגעוויקעלט אין אַ וואַרימען שלאָה־ראָק,
האָט גענומען דאָס ליכט און איז אַריין אין דאָס צימער, אין
איהר קליינעם זאַל.

וואָס זי האָט דאָרט געזוכט, איז געווען הונגאַס פאַ-
טאַגראַפיע, וועלכע איז געלעגען אויפ'ן טיש צווישען פיעלע
אַנדערע בילדער, און זי האָט געוואָלט נעהמען צו זיך די זאַמ-
לונג פון געדיכטע, וועלכע ער האָט איהר געווידמעט, און וועל-
כע זי האָט געהאַלטען פערשלאָסען אין איהר שרייב־טיש.
זי האָט גענומען ביידעס און איז אַריין צוריק אין איהר

שלפאצימער. דאָ האָט זי אָנגעצונדען די ליכט אויף
 איהר טואַלעטען־טישעל און ביין שפיעגעל. זי האָט געוואָלט
 עס זאָל זיין נאָנץ ליכטיג אין צימער.

אויף דעם טואַלעטען־טיש האָט זי דערזעהן די בלומען,
 וועלכע זי האָט געהאַט מיט זיך יענעם אָווענד. זיי זיינען
 שוין געווען פּערוועלקט, אָבער דאָס שטאַרקער האָבען גע-
 שמעקט די ראָזען. זי האָט גענומען דעם בוקעט און האָט
 אַריינגעזויגען אין זיך זיין שטאַרקען ריח — דאָס האָט איהר
 צוריקגעבראַכט די גאַנצע שטימונג פון דעם גרויסען, שעה-
 נעם אווענד.

דאָן האָט זי זיך אַוועקגעזעצט אויפ'ן שטול געגען שפיע-
 געל, פון וועלכען עס האָט איהר אַרויסגעשטראַהלט איהר איי-
 גענער פנים. זי האָט אָט געקוקט אויף זיך און אָט אויף
 הונגאָ'ס בילד, האָט געבלעטערט אין דעם טייערען העפט און
 געקושט די שטאַרבערע ראָזען.

וואָס עס איז געווען אין די גליהענדע, אזוי אָפּט געלע-
 זענע ליעדער, און וואָס זי האָט ביז איצט אויפגענומען, אַלס
 זיין בעוואַנדערונג פאַר איהר, און וואָס זי האָט ביז איצט
 באַוואַנדערט אַלס די העכסטע פּאָעזיע, דאָס האָט זי איצט
 ערשט פּערשטאַנען, און האָט עס איהם געגלויבט. דאָס וואָס ער
 האָט גערעדט פון זיין לייעבע, דאָס איז דאָך אויך דיקטירט
 געוואָרען פון דעמוזעלכען געפיהל, אונטער וועמעס כּשוף זי
 האָט זיך געפונען. ער מוז גלױסטען נאָך איהר, פונקט ווי זי
 גלױסט נאָך איהם. פונקט אזוי אונגליקליך וואָלט ער געווען,
 ווי זי, אין פּאַל זיי וואָלטען געמוזט בלייבען האָפּנונגסלאָז
 צושיידט. און פונקט אזוי וואָלטען זיי ביידע געווען איבער
 יעדע מאָס גליקליך, ווען זיי וואָלטען געהערט איינער צום
 אנדערען. זי האָט געהאַט גרויסעם צו געבען און אָבצוואַ-
 גען — אין איהר מאַכט איז געלעגען דאָס גליק אָדער דאָס
 אונגליק פון צוויי מענשען. זי האָט זיך ביידע צושטענדע
 אויסגעמאַלט אין בילדער, פון וועלכע איינע איז געווען פול
 גליק און די אנדערע — פול מיט שמערץ און אונגליק. עס

הָאָט איהר אַרומגעכאַפּט אַ צערטליכקייט, וועלכע זי האָט נאָך קיינמאָל ניט געפיהלט.

נאָכדעם, ווי זי איז אזוי געזעסען אַ גאַנצע שטונדע, זיינען איהר איהרע אויגען־דעקלאַך שווער געוואָרען. אַ זיסע שלאָף־לוסט איז איהר בעפאַלען. זי האָט געמוזט זיך צוזאָמענענעמען, אום ניט אוינצושלאָפען אויפ'ן שטול. זי איז אויפגעשטאַנען, האָט אויסגעלאָשען די ליכט, האָט געלאָזען דעם שלאָפּראַק פאַלען און האָט זיך אַריינגעגליטשט אונטער די זידענע קאָלדערע.

הונגאָ'ס בילד, געדיכטע און אויך דעם בלומענקראַנץ האָט זי אַרונטערגערוקט אונטער'ן קישען, און עס האָט ניט גע־דויערט קיין פינף מינוטען, און זי איז געלעגען אין אַ טיעפען שלאָף, אָבער ניט אָהן חלומות.

זי האָט זיך געזעהן אין חלום צערטליך אַרומגענומען פון דעם אָרעם פון דעם געליעבטען, שאָקלענדיג זיך אויף אַ שיף אויף דעם סאַפיר־בלויען ים. לענגס אַרום די ברעגען — גערט־נער און טעראַסען, וועלדער פול מיט פערשיעדענע בוימער און בלומען, זיילען און סטאַטוען, ווייסע פאַוועס און פינקל לענדע פאַראַדז־פויגעל, שפּריצענדע פאַנטאַנען, — דאָס גאַנצע איינגעטונקט אין מאַגישע קאָלירען, אָט אין דעם פּורפור פון אַ זונען־אונטערגאַנג, און אָט אין אַ וויאָלעטע־קאָליר, אזוי ווי דער ים און דאָס לאַנד וואָלטען בעגאַסען געוואָרען פון אַן עלעקטרישען פיילכענ־ליכט. איבער'ן שיף איז געווען אַ גאַלדענער דאַך און אויף דעם באַדען איז געלעגען אַ קאַרפעט פול בעשאַטען מיט די אָבשטאַרבענדע ראָזען. קיהלע ווינד־לאַך, פון דער ווייטענס זיסע מוזיק־קלאַנגען — אַ בערוי־שענדער מאַלצייט־פעסט פאַר אלע חושים, אָבער איבער אלע אַנדערע פּערגניגענס האָט זיך ערהויבען דער ליידענשאַפטלי־כער פולער גליק פון איהר לייעבע.

עס קען זיין, אז דיעזער חלום מיט אלע זיינע פּראַכט־בילדער האָט געדויערט בלויז אַ סעקונדע פון דער צייט, וואָס זי האָט געשלאָפען, אָבער אין דעם זכרון פון דער ערוואַכענדער איז אויסגעקומען, אזוי ווי ער וואָלט געדויערט שטונדען־לאַנג.

ווען זי האָט געעפענט די אויגען, איז עס שוין געווען גוט ליכטיג, דאָן האָט זי זיי שנעל ווידער צוגעמאַכט, אום צוריק צורופען דעם חלום, און, אויב מעגליך, איהם נאָך אַמאָל געניסען. אָבער דאָס איז איהר ניט געלונגען. דאָך, האָס טראַכט מען וועגען דעם חלום האָט איהר געבראַכט אין אַזאַ שטימונג, אזוי ווי זי וואָלט ווירקליך אַלעס, וואָס זי האָט גע'חלומ'ט, איבערגעלעבט און דאָס האָט איהר געגעבען דעם בעוואוסט-זיין, דעם בעגריף פון אַ גראַד פון גליק, וועלכען זי האָט ביז איצט זיך קיינמאָל ניט פאַרגעשמעלט, אַז איהר לעבענס-טהערמאָמע-טער זאָל עס קענען דערגרייכען.

אין דעם פריהמאָרגען האָט זי ניט געוואָלט צוזאַמענטרע-פען זיך מיט איהר מאַן ביין פריהשטיק. זי האָט דאַרום זיך געלאָזען ברענגען די שאַקאָלאַדע און די צייטונגען אין איהר צימער. זי האָט געשלאָנגען די צייטונגס-בעריכטע איבער די געכטיגע אויפמיהרונג. עס זיינען דאָרט געווען בלויו קורצע נאָטיצען אין דער טעאַטער-און-קונסט-אַבטהיילונג — די איי-נונטליכע קריטיקען קומען ערשט אין די פּאָלגענדע טעג אין די פעלעטאָנען — אָבער שוין היינט איז אין אַלע צייטונגען צוגעגעבען געוואָרען דער גרויסער ערפּאָלג פון דער פּיעסע, און איהר פּערפאַטער איז בעגריסט געוואָרען, אַלס אַ לעבעדי-גער, ליכטיגער שטערן אויף דעם הימעל פון דער דיכט-קונסט. סילוויא האָט זיך געקוויקט מיט דיעזע קריטיקען. זי האָט גענאָסען דעם לויב, אזוי ווי דאָס וואָלט געווען אַ הסכמה פאַר איהר גרויסע לעבע צום דיכטער.

און וואָס איצט? לאַנג איז זי געבליבען פאַרטיעפט אין געדאַנקען, און דער ריזולטאַט פון טראַכטען איז געווען אַ קליין בריוועל, וואָס זי האָט געשריעבען צו הונגאַ ברעסער.

דער אינהאַלט פון בריוועל איז געווען פּאָלגענדער:

„איך ווינש, איך בעפעחל, דאָס איהר זאָלט זיך ניט דער-נעהנטערען צו מיר פאַר גאַנצע אַכט טעג. באַלד וועט איהר זיך אַהאַלטען פון מיר אַן ערמלעהרונג.“

דאָן האָט זי געקלונגען צו איהר דיענסט, זי זאָל איהר

העלפען זיך אָנטהאַן, געלאָזט שפּאַנען און איז אוועקגעפּאַהרען
צו איהר מוטער.

באַרנאַעסע טיללינג, וועלכע האָט געמוזט בלייבען צו הויז
צוליבע אַ שטאַרקע פּאַרקיהלונג און איז דאַרום געשטערט גע-
וואָרען צו זיין ביי דער פּאַרשטעלונג, איז אויך געווען פּעראַינ-
מערעסירט גענוג נאָכצוועזן אין די צייטונגען, וואָס מען
שרייבט וועגען ברעסער'ס נייעסטע פּיעסע. עס האָט איהר
שטאַרק אינמערעסירט, אויב דער ווהן פון איהר אַלטען הויז-
פריינד האָט געהאט ערפּאָלג. זי איז געזעסען אין אַ פּאַטעל,
וואָס איז געווען צוגערוקט צו אַ קנאַקענדיגען פּיער אין קאַמין,
און אַ מישעל מיט די צייטונגען לעבען זיך. דערזעהענדיג
איהר טאַכטער, האָט זי אויסגערופען שטאַרק דערפּרעהט:

— אַה, דו ביזט עס, סילוויאַ! — דאָס איז שעהן פון
דיר... דו קומסט זעהען, ווי איך פּיהל? נו, ווי דו זעהסט:
פּיעל בעסער. איך האָב גראַדע איצט געלעזען איבער ברע-
סער'ס שטיק... דו ביזט דאָך דאָרט געווען, דערזעהל... אָבער
וואָס איז מיט דיר? דו זעהסט אויס אזוי מאָדנע, אזוי
פּיערליך?...

סילוויאַ האָט האַסטיג אויסגעטהאַן איהר הוט און מאַכ-
טעל. זי איז געווען בלאַט און אויפגערעגט.

— וואָס איז מיט מיר? דאָס וועסטו גלייך הערען. און
ווי דאָס שטיק איז געווען? וואונדערפול. הונג איז אַ גאון.
איך בעוואונדער און ליעב איהם.
— קינד, וואָס רעדסטו?

— טאָר מען דאָס ניט זאָגען? דער אייגענער מאַמע
ניט? זאָל מען פּערשווייגען פון דער בעסטער פּריינדין, ווען
אַ גרויסער געפּיהל —

— אַ פּערבאַטענער געפּיהל, סילוויאַ.

— מוטער, מוטער, אזא — אזא — פּאַליציי-וואָרט פון
דיר! פּאַרבאַטענע געפּיהלען קענען דאָך ניט זיין, און נאָך
פּיעל וועניגער ווי עס קענען ניט זיין פּערבאַטענע מיינונגען.
גור דאָס אַרויסזאָגען זיי קען פּאַרבאַטען ווערען פון אירגענד

א שומר פון דער אפיציעלער אָרדנונג און מאַראַל, אָבער ניט פון מאַרטא טיילינג!

— אַלזאָ, זאָג, וואָס דו ווילסט, מיין קינד.

סילוויא האָט זיך צונערקומט א פוס-בענקעל און האָט זיך אַרונטערגעלאָזט צו מאַרטא'ס פיס.

— איך וויל עס מאַכען ווי אַמאָל...

און מיט דעם רוקען אָנגעשפּאַרט אָן מאַרטא און מיט דעם פנים צום צימער, האָט די יונגע פרוי אָנגעהויבען צו רעדען שטיל, לאַנגזאַם, מאַנאָטאָן, אין לענגערע און אין קורצערע זעצע:

— איך ליעב איהם און וויל ווערען די זייניגע.

מאַרטא האָט אונטערדריקט אַן אויסגעשריי.

— איך האָב מיר פאַרנענומען ניט צו אונטערברעכען דיך.

רייד, אַלזאָ, ווייטער, מיין קינד.

— אַנטאָן האָט מיר געבראַכען זיין טרייהייט. איך בין

פריי. איך האָב דיר געשוואָרען דורכגעהן אין ריינקייט דאָס לעבען, איך האָב עס מיר אַליון געשוואָרען. דאָס וויל איך האַלטען. מיט קיין פאַלשקייט, מיט קיין ליגען וועל איך מיין האַנדלונג ניט באַשמוצען. אַנטאָן זיך אַ מאַסקע? ניין. וואָס האָב איך זיך דען צו שעהמען? פונקט פערקעהרט, שטאַלץ בין איך אויף מיין ליעבע, און שטאַלץ אויף זיינע. זיך פאַר-בעהאַלטען, פאַרשלייערען? ניין, פאַרקעהרט, איך זען מיר אַ קרוין אַרויף.

אַ, מיין איצטיגע וועלט, מיט דער וועל איך מוזען זיך צוגעהן. דאָס ווייס איך גוט. די וועט מיר ניט מוחל זיין פאַר מיין שטאַלצע ליעבע. אָט, ווען איך וואָלט מיך פאַר-בעהאַלטען, און איך וואָלט געוואָלט בעטריגען מיין מאַן און זיי אַלע, און זיי וואָלטען זיך דערפון דערוואוסט, — דאָן וואָל-טען זיי געווען זעהר גנעדיג צו מיר: זיי וואָלטען זיך אַביסעל געשושקעט, אַביסעל געגלאָצט מיט די אויגען, נאָך אַ נומער אויף דער אַמוזאַנטער ליסטע פון דער סקאַנדאַל-כראַניק, אָבער פון דער ליסטע פון זייערע איינלאַדונגען, וואָלטען זיי מיך ניט אַכטעמעט... אזוי אָבער, ווען איך וועל אַרויסקומען אָפען און

שמאל, וועלען זיי מיך אריינלעגען אין חרם: „איהר ווייסט שוין? די סילוויא דאָצקי איז דאָך מיט דעם יונגען דיכטער אַנטלאָפּען (זיי וועלען עס אַנרופּען אַנטלאָפּען) זיי זאָלען אין איטאַליען לעבען — העסליך!“

וואָרום גראַדע אין איטאַליען, דאָס דערצעהל איך דיר שפעטער. איך האָב געהאַט אַ חלום. דאָרט איז אונזער ליע- בע געווען אַרומגערינגעלט פון אַזאַ רענעסאַנס-פּראַכט... אַפּשר וועל איך עס געפינען אויף וועלכען עס איז איטאַליענישען ים אָדער אַ ים-ברעג. און ווי ער וועט דאָס דאָרט אַרבייטען און שאַפּען, אין זיין גליק די וועלט רייך מאַכען מיט די מתנות פון זיין גרויסען גייסט...

איבעריגס, צוויי מענשען אויפ'ן שפיץ פון גליק, איז דאָס גליין ניט שוין אַ בערייכערונג פאַר דער וועלט?

איך דאַנק דיר, וואָס דו אונטערברעכסט מיך ניט, אָבער איך קען מיר זיך פאַרשמעלען, וואָס דו האָסט אַיינצורווענדען: ווי לאַנג וועט עס דען אָנהאַלטען, אָט דער גליק-פאַראַקסיוזם? וואָס וועט זיין דאָן, ווען די שכרות וועט פאַרביי און די יונגען פאַרשוואַנדען?...

נא, וועגען דעם, וואָס וועט זיין דאָן, הינטער דעם ציעל פון אונזער גרויסער ליעבע, וועגען דעם קימערען מיר זיך ניט. זאָל דאָס גליק, וואָס איך שמעל מיר פאַר, אָנהאַלטען איין מאָר מאַנאַט, וועט עס אָבער איבערוועגען הונדערט אַזעלכע לע- בענס, ווי איך פיהר עס איצט, און וועלכער עס שמעהט מיר פאַר, ווען איך זאָל ווייטער אַזוי לעבען, ווי איצט...

און דאָן ווער ווייס? אויך פאַר דעם עלטער קען פאַר אונז בליהען אַ שעהנער פריעדען. מיר קענען זאָגן אַ טאָג דאָס, וואָס די וועלט פערלאַנגט פון אונז. איך קען ווערען ברע- סער'ס פרוי, ווי קאָזימאַ סילאַ איז געוואָרען וואַנגער'ס פרוי. איך וועל געהמען אַ גט פון טאַני. עס וועט האַפענטליך ניט שווער זיין. דאָן קען ער הייראַטעהען זיין געליעבטע און מאַכען זיין אינגעל פאַר זיין געזעצליכען זוהן. דו זעהסט, איך ווייס אַלעס. וועט ער מיר ניט געבען מיין פרייהייט, דאָן וועל איך זי מיר געהמען אַלס מיין רעכט. איך רעבעליר דאָן...

דאָס אַ פרוי זאָל אָפּפּערען איהר גאַנצער צוקונפט פאַר
אַ מאן, וועלכער האָט איהר פּערלאָזען פאַר אַן אנדערער און
פאַר וועמען זי אַליין האָט ניט קיין פונק פון ליבע, דיעזעס
שרעקליכע אונרעכט וועל איך ניט דולדען. איך רעבעליר!

דערמיט וועל איך דיענען ניט בלויז מיר! ווי אין יעדען
קאמפּף פאַר ויעכט, וועל איך אויך העלפּען דער אבסטראַקטער
געזעכטיוגקייט און מיינע ליידענס־שוועסטער. מען ליאַרעמט
און מען יאָמערט אזוי פיעל וועגען די קייטען אין יאָך און
שקלאַפּעריי... דו, מוטער, אן דער שפיצע מיט דיין רעבע־
ליאַן געגען קריגע, רודאַלף מיט זיין געשריי געגען אירגענד
וועלכע געוואָלד... אָבער דאָס יאָמערען און ליאַרעמען העל־
פען ניט. אָבטרייסלען, אַראָבוואַרפען פון זיך די קייטען, דאָס
מוז מען. אין דער שקלאַפּעריי זיינען שולדיג די שקלאַפּען
מיט זייער שרעקליכער געדולד. אַ געבויענער נאַקען — איז
דאָס שעהן? ניין, שעהן איז דער אויפגעהויבענער קאַפּ, דאָס
וועלדישע טרייסלען מיט די לאָקען...

מיין גאָט, איך רייך עטוואָס איבערשפּאַנט. די ווערטער
קומען מיר אזוי... זייט מאָנאַמען און מאָנאַמען לייען איך נור
געדריכטע אין אַ געבונדענער שפּראַך, און איצט אין דער אויפ־
רענונג פאַר איך אַריין אין דעם מאָן... און דאָך, וואָס איך
האָב מיר פאַרגענומען, דאָס וועסטו גלייך הערען, און גאַרניט
איבערשפּאַנט, גאָר ניט איבעראַיילט — עס איז אַן איבער־
לענטער, רוהיגער שריט.

איך וועל מיט טאַני גאַנץ קלאָר זיך אויסרעדען. איך
וועל איהם אַלעס זאָגען, פּערלאָנגען צוריק מיין פּרויהייט, פּער־
לאַנגען פון איהם אַ גט, און זאָל ער מיר ענטזאָגען אין דעם,
מוז איך דאָן איינאַרדנען מיין לעבען, ווי איך מוז, אָהן פּאַלש־
קייט, אָהן פּערשטעלעניש. אזוי לאַנג, ווי עס איז אַלעס ניט
איינגעאַרדענט צווישען אונז, וועל איך ברעסער'ן ניט זעהן. עס
וואָלט פאַר מיר נאָך דעם געכטיגען אַוועג, נאָך דעם חלום,
אונגעמליך געווען — איך פאַרזיכער עס דיר, — איינפאַך אונט־
געגליך, ניט צו פּאַלען איהם אויפ'ן האַלז, און דאָס וויל איך

ג'יט, אזוי לאנג ווי איך קען עס גיט טהאָן אין „ריינהייט“, אָהן פארבאהאלטען זיך און אָהן הרמה.

זעהסטו, איך בין צו דיר געקומען, אום צו שטעלען אויף די פראָבע מיין מוטה צו זאָגען דעם אמת... וועל איך זיין אין שטאנד מיין מוטער אלעס צו זאָגען? דאָס האָב איך זיך געפרעגט, ווען איך בין געווען נאָך אויף די טרעפ... איך האָב די פראָבע אויסגעהאלטען, און איצט איז מיר לייכט און ליכט טיג ארום האַרץ.

זי איז אויפגעשטאנען און האָט אַריינגעקוקט איהר מוטער אין פנים:

— איצט וואָלט איך געוואָלט הערען אַן ענטפער פון דיר. מאַרטא האָט אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ איהרען אויף דעם רוקען פון פאָטעל און האָט צוגעמאַכט די אויגען.
— ביסטו ביז, מוטער?

אַ טיעפער זיפּיז האָט זיך אַרויסגעריסען פון מאַרטא'ס ברוסט.

— מינע צוויי אָרימע קינדער!

— וואָרום אָרעמע, מוטער? — זי האָט זיך געשטעלט אויף די קניע פאַר מאַרטא — און וואָרום דענקסטו אויך איצט ווען גען רודאָלפּען? וואָס האָט זיין שיקזאל פאַר געמיינשאַפּט ליכעס מיט מינעם?

— דאָס, וואָס איהר זייט ביידע גלייך צו בערויערען. ביידע פיהלט איהר דאָס אונערטריענליכע וואָס איז אַרום אייך אין דער וועלט, די גרעניצען, און ביידע ווילט איהר זיי צו ברעכען, און ביידע וועט איהר זיך בלוטיגע וואונדען מאַכען. — דאָס קען שוין זיין, אָבער מיר וועלען דאָך דאָס אַרומיגע אַרום אונז א שטאַרקען טרייסעל טהאָן, און דאָס בעסער וועט זיין פאַר די, וואָס וועלען קומען נאָך אונז. איך פרעג דיך נאָך אַ מאָל: ביסטו ביז?

מאַרטא האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ אויף ניין. סילוויא האָט זי געקושט.

— איצט געה איד, מאמע. מאָרנען קום איד וויעדער.
דו וועסט דאן האָבען אלעס איבערגעטראַכט און מיר קענען
ענטפערען. איצט ביסטו צו שטאַרק אויפגעטרייסעלט. זיי
געזונד.

אכט און צוואנציגסטער קאפיטעל.

פון טארטא'ס טאגעבוך.

איך וועל העלפען מיין קינד, איך וועל איהר העלפען צו קריגען א גוט פון איהר מאן. אפשר וועט פאר איהר אויפבליי- הען א נייער לעבענסגליק ביי דער זייט פון איהר געליעבטען דיכטער.

גליק... גליק... מיר אלע יאגען זיך נאך דעם דאזיגען שאַמען. מיר אלע גלויבען, ראָס מיר האָבען א רעכט אויף דאָס גליק, ניט נור פאַר אונז אַליין, נור אויך פאַר אַלע, וועל- כע זיינען אונז לייעב און טהייער... פאַר מיר אַליין האָב איך שוין לאַנג צוריק אָבגעשלאָסען אַלע חשבונות מיט'ן גליק, אָבער איך האָב זיך נאָך געוואַלט אַביסעלע וואַרימען אין דעם גליק פון מיינע קינדער, און עס האָט אַלעס אַנדערש פאַסירט. ביידע האָבען אויף זיך גענומען אַזוי פיעל זאָרג, ביידע געפינען זיך אין קאַמפּף, ביידע זיינען אַרויסגעריסען פון דער געזי- כערטער געזעלשאַפטליכער שטעלונג, וועלכע איז דאָך אימער געווען דער פונדאַמענט, אויף וועלכען עס איז אויפגעבויט גע- וואָרען דער מענשליכער גליק.

בין איך ניט שולדיג אין דעם? יא, איך האָב זיי אויפ- גערייצט צום קאַמפּף, איך האָב מיין זוהן אויפגעהאָדעוועט פאַר די אויפגאַבע אויסצופיהרען פרידריך'ס מיסיאָן. ער האָט אָבער דעם קאַמפּף אַרויסגעטראָגען אויף אַזאַ ברייטע און וויר- מע פעלד, אויף וועלכע איך קען איהם מעהר ניט נאָכפּאָלגען. און פונקט אַזוי איז מיט סילוויאַ. איהר שטאַלצעס רע- וואַלטירען געגען די אורטהיילע פון דער וועלט, און מיט וואָס זי וויל אויך העלפען דער צוקינפטיגער בעפרייאונג פון דער

פרוי -- אויך אויף דעם וועג קען איך ניט נאָכפּאָלגען, האָמט זי מעג זיך זיין גאַנץ גערעכט... פון רודאָלפּען וואָלט איך טערלאָנגט, אז ער זאָל פאַר זיך גרינדען אַ נייע היים, און ער זאָל זיך בענוגענען מיט איין צווייג פון דער קולטור־אַרבייט -- מיט דער בעקעמפּונג פון מלחמה, ווי זי איז ערקלעהרט גע- וואָרען אין מיין „פּראָטאָקאָל“, פון סאַן פיער, לייבניץ, קאַנט און -- טיללינג, ביז זי קומט צו פּרעדריק פּאַססי און עגידו. איך וואָלט געוואונשען, ער זאָל זיך אָנשליסען אָן זייערע ייִהען, מיטברענגען צו די קאַנגרעסען די קראפט פון זיין פּער- זענליכקייט, אונטערשטיצען די פּראָפּאַגאַנדאַ מיט זיינע געלד- מיטלען, און צו מאַכען אָנהענגער אין די העכסטע קרייזען, צו וועלכער ער האָט געהאַט צוטריט דורך זיין געזעלשאַפּט־שטע- לונג, וועלכע ער האָט איצט אויפגעגעבען. דאָס איז געווען מיין האָפּנונג, אָבער פּאַסירט האָט עס אַנדערש. ער איז פיעל, פיעל ווייטער אוועקגעפלויען, כמעט צו דאָס, וואָס האָט גאָר קיין ברעג ניט. אמת, אַלע איבלען זיינען פּאַרפלאַכטען איינע אין די אַנדערע, און אַ מענש מיט גייסט קען זעהען, ווי אַלעס קייטעלט זיך צוזאַמען. אָבער פּאָזיטיוו העלפען, ווירקען, פאַר- ווערטס טרייבען, דאָס קען יעדער איינצעלנער נור אויף אַן איינצעלנעם געביעט. אזוי דוכט זיך מיר, וועניגסטענס.

פּערלאָרען אָבער איז ניט זיין אַרבייט און זיין שטרע- בען. צו דער אַלגעמיינער פּערשטענדנים, ווי דער קומענדער טעמפל זאָל זיין געבויט, דערצו קען ער העלפען און בעגייס- טערען, אז מען זאָל זיך נעהמען טהאָן, אָבער ער וועט ניט קענען פּרעהען זיך מיט דעם ערפּאָלג, וועלכער איז דער טהייל פון די, וואָס בענוגענען זיך מיט צוטראָגען בלויז איין שטיין צו דער געביידע...

דאָן צוריק צו מיין אַרימער סילוויאַ. וואָס פאַר אַ גרוי- סען אַנטהייל און אינטערעס איינער זאָל ניט נעהמען אין דעם עפענטליכען לעבען, אין די פּאַזען פון דער ארויף-און-אַראַב שטייגענדער קולטור, דאָך, דאָס סאַמע נאָהענטסטע בלייבט דאָך די פרייד און זאָרג, גליק און אומגליק אין דאָס אייגענע הויז. דאָס פּאַרנעהמט דעם סאַמע אויבען-אָן פון אונזער טראַכטען

און האנדלען. וואָס קען איך איצט טהאָן, אום צו העלפֿען מיין אָרעמער סילוויאָ? זאָל איך רעדען מיט דעלניצקי? מיין לעצטע אונטעררעדונג מיט איהם האָט אויפגעבויט אַ וואַנד צווישען אונז ביידע, אָבער דאָך, וואָרום זאָל איך ניט וויעדער אמאָל פרובירען איהם איבעררעדען, ער זאָל זיך שוידען פון סילוויאָ? איך ווינש איצט אזוי שטארק ווי זי, אז זי זאָל פריי ווערען פון איהרע פאַמיליען־קייטען.

און נאָך אַ וואונש האָב איך, אז רודאָלף זאָל ניט בלייבען אזוי עלענדיאיינזאַם... אַך, מיינע ליבע קינדער! עגידי האָט אויך אַ פאַמיליע, אַ הויים, וועלכע מאַכט איהם טיעף גליקליך. דאָס האָט איהם ניט געשטערט אָבצוגעבען זיך מיט זיין נאַנר צער קראַפט צו דער גרויסער זאָך, וועלכע האַלט נאָך אַלץ אין וואַקסען. איך גיב דאָ איבער עטוואָס פון דעם, וואָס ער האָט נעכטען צו מיר געשריעבען. בריעף פון אַזעלכע מענשען דאַר פֿען אַריינגערטראָגען ווערען אין דאָס טאַג־בוך, ווייל זיי זיינען אמת'ע לעבענס־פאַסירונגען. ער שרייבט:

„וועגען אַלעס צוברעכען, וועגען דעם טאָר איצט גאָר ניט געדאַכט ווערען. מען דאַרף נור דענקען וועגען דעם צוזאַמען־ברוך, דעם איינפאַלען פון אַן אַלטגעוואָרענע אַנשוואַונג. „צו אַ צוברעכונג פון אַלעס, צו אַ שרעקענס־צושטאַנד קען עס נור קומען, ווען די פערטרעטער פון דער ביז־איציגער אָרדנונג וועלען בלייבען טרויעריג פערבלענדט, און וועלען זיך וועהרען געגען דאָס איינפאַלען פון אַלע אַנשוואַונגען און שוין פון אַנאָרפּערפּוילטע אינסטיטוציעס. דאָס זיי קענען שטערען דעם צוזאַמענברוך, דאָס איז, נאַטירליך, ניט מעגליך, פונקט ווי איינער קען זיך ניט איינרעדען, דאָס ער האָט געבראַכט צו דעם איינפאַלען.

„די געזעלשאַפט איז אַ לעבעדיגער אָרגאַניזם, וועמעס פעהלערען מוזען גומיגעמאַכט ווערען פון אינעוועניג אַרויס; נור דורך אַ נייע, ריינע, וואַרעמע האַרץ־בלוט קענען זיי געהיילט ווערען. מען טאָר דערביי ניט זיין צו סענטימענטאַל, מען טאָר זיך ניט פערלייערען דערביי אין אַלערליי פילאָזאָפיען און זיך פערטויבען מיט אירגענד וועלכען ווערטער־גערויש. עס דאַרף

נור זיין דער ענטשלוס, דער ווילען ביי יעדען עטוואָס צו טהאָן, וואָס ער קען. מיר ווילען זיין פראַקטישע טאַטען-אידעאָליסטען. „ניט מיט איינמאָל וועט אַלעס אַנדערש ווערען, נור ביס-לעכווייז, נאַטירליך. אָבער די ראַשינקייט פון אָט דיעזען ביס-לעכווייז וועט זיין די ענטשיידענדע קראַפט. ביסלעכווייז, פאַ-וואָליע, דאָס זאָגען אַלע, עס האַנדעלט זיך נור וועגען דעם, צו דאָס זאָל זיין אַ לאַנגזאַמער שריט — איינס — נאָך אַמאָל צו-ריק — איינס — נאָך אַמאָל צוריק — צוויי, אָדער עטוואָס גע-שווינדער, האַטש עס דאַרף ניט זיין קיין שטורם-שריט, קיין געלאַף. דאָס דורכברעכען זיך פון דער נייער וועלט-אַנשוואַונג וועט ניט פאַרקומען אָהן שמערצען און פיין, אָבער דאָך, אַלס אַ נאַטירליכער פראַצעס, אַלס אַ געבורט.

„איהר רעדט פון מיין אַרבייטס-קראַפט, פערעהרטע באַראַך-נעסע, נו, יאָ, איך האָב די קראַפט און דעם וואונש צו שאַפען, צו אַרבייטען. גערעדט און געשריעבען, דאָס האָבען שוין פיעלע געטהאָן. ווען זיי זיינען אָבער געשטעלט געוואָרען פאַר דאָס „טאָן“, האָבען זיי זיך אַרויסגעוויזען צו שוואַך. זיי האָ-בען געמאַכט עלענדע קאָמפראָמיסען מיט דעם, וואָס, ווי זיי האָבען זיך געזאָגט, קען ניט געטערערט ווערען און מיט אַנדערע עלענדיגעגריעפע. ביי מיר האַנדעלט עס זיך, ווי צו ברענגען אין איינקלאַנג, אין האַרמאָניע די לעהרע און דאָס לעבען, און אין דעם טרעט איך ניט אָב אויף די ברייטקייט פון אַ האָר פון דעם, וואָס איך האָב אַנערקענט אַלס ריכטיג.“

ווירקליך, איך קען ניט קיין מענשען, אויף וועלכען עס זאָלען זיך בעסער פאַסען די ווערטער פון דעם פּאָעט ערנסט ציעל, ווי אויף עגידי:

פון האַלבקייט האַלט דיין וועג ריין

דער גאַנצער מאַן זעצט גאַנצע טהאַט איין

און אמת עהרע מוז אָהן אַ נאָט זיין.

דאָס עס לעבען אוועלכע מענשען, ווי מאַריץ פּאָן עגידי און טרעטען אַרויס אין דער וועלט צו פאַרברייטען זייער לעהרע, דאָס אַליין איז שוין אַ גרויסער טרייסט. אפילו ווען מען גלויבט ניט אין די מאַכט פון העלדען; אפילו, ווען מען דענקט, אז

די קולטור־ענטוויקלונג קומט פֿאַר גאַנץ אונאַבהענגיג פֿון דעם איינפֿלוס פֿון איינצעלנע, דאָך קען מען אָט די איינצעלנע בע־טראַכטען, אויב ניט אַלס בויער, איז לכל־הפחות, אַלס סימפֿ־טאָמען פֿון דער קולטור־פֿאַרטשריט. מײן „פֿראַטאָקאָל“ האַלט מיר אין איין דערצעהלען פֿון דער שטענדיגער, האַטש לאַנגזאַ־מער ענטוויקלונג פֿון דער בעוועגונג געגען קריעג. ביי דער לעצטער קאָנפֿערענץ אין בערן פֿון דער אינטערפֿאַרלאַמענט־רישער יוניאָן האָט דער פֿרעזידענט שענק פֿאַלגענדע ווערטער געזאָגט :

„עס פֿרעהט מיך אזוי פֿיעל פֿאַלקס־פֿערטרעטער צו זעהן, וועלכע ערהייבען די שטימע פֿאַר ענטוואַפֿנונג און פֿאַר די שליכטונג פֿון אַלע שטרייטיגקייטען צווישען די פעלקער אויף אַ פֿריעדליכען אופן. נאָך מעהר וואָלט עס מיך געפֿרעהט, ווען אָפיציעלע פֿערטרעטער פֿון די רעגירונגען וואָלטען זיך צוזאַ־מענגעקומען צו אַ קאָנפֿערענץ איבער דיזעלבע זאָך. אָבער אזא קאָנפֿערענץ וועט דאָך קומען“.

וועט די דאָזיגע נבואה מקוים ווערען ? די אידעע פֿון אַן אַלגעמיינער ענטוואַפֿנונג איז שוין אַרײַנגערונגען אין די קאַ־בינעטען — דאָס ווייס איך. לאָרד סאַליסבורי האָט ניט לאַנג צוריק פֿערפֿאַסט אַ געהיימען דאָקומענט, אין וועלכען עס זײַנען געווען אויסגערכענט אַלע קאָסטען פֿון דער אויפהאַלטונג פֿון מיליאָריום אין אייראָפּאַ. עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, צום ביישפּיעל, אז אין די יאָהרען 1882 ביז 1886 האָבען די שטאַט־טען : פֿראַנקרײך, דײַטשלאַנד, עסטרייך, ענגלאַנד, שפּאַניע און איטאַליען אויסגעגעבען אויף זייערע אַרמעען די סומע פֿון 974,715,802 פֿונט סטערלינג. דער דאָקומענט איז געווען פֿון אַנפֿאַנג בעשטימט בלויז פֿאַר דעם ענגלישען מיניסטעריום, אָבער לאָרד סאַליסבורי האָט עס מיטגעטהײַלט דעם דײַטשען קײזער, וועלכער איז געווען אזוי איבערראַשט, דאָס פֿרײַוואַט האָט ער געלאָזט וויסען זײַן אַבזיכט, דאָס ער רעכענט אײַנצורופֿען אַ קאָנפֿערענץ, אויף וועלכע מען זאָל קענען אָננעהמען פֿראַקטישע מיטלען פֿאַר די פֿערזיכערונג פֿון אַן אַלגעמײַנעם פֿרײַדען. דאָן האָט די האַלב־אָפיציעלע פֿרעסע געקראָנען אַ

וואונק אויפצרווארפען די פראגע און אָנצוהויבען אַניטירען פאר דעם. אין יאָהר 1892, ווי איך דערמאָן זיך, איז אָנגעפיהרט געוואָרען אַ ריכטיגער פרעס־קאָמפּיין פאר דעם. דער פּלאַן אָבער איז זעהר שלעכט אויפגענומען געוואָרען אין פּראַנקרייך, וואו מען האָט ערקלעהרט, אז עלזאַס־לאָרין וועט בלייבען אַ שטענדיגע שטערונג פאר יעדען געדאַנק פון ענטוואָפנונג. דאַן האָט דער דייטשער קייזער געלאָזט פאלען די אידעע. אַזעלכע אידעען זיינען קראַפט, און זיי קענען אַזוי וואַקסען און מען קען אידעען ווערען אָבער אין אַ צייט אַרוב וויעדער אויפגענומען, זיי פונקט אַזוי וועניג פערניכטען, ווי דעם שטאַט.

ניין און צוואנציגסטער קאפיטעל.

ווען רודאָלף האָט פּערלאָזען יענעם נאַכמיטאָג דאָס הויז פון די ראַנענס, האָט איהם אזוי ווי פּערפּאָלגט קאָיעטאַנעם בילד און שטימע. איהרע ווערטער האָבען איהם נאַכגעקלונגען. און דאָס, וואָס ער האָט אַרויסגעהערט פון זיי, האָט אַרויסגערופען אין איהם דעם פּערדאַכט, אויב זי איז עס ניט די אַנאַנימע בריעפּשרייבערקע.

אויב אזוי, איז עס מיט איין טעם מעהר, וואָרום ער דאַרף אויסמיידען דאָס הויז... ווידער אַמאָל זיך לאָזען שמידען זיך נייע קייטען, וויעדער אַמאָל ווערען אזא נאָהענטער מחותן מיט מענשען, וועלכע זיינען פון אזעלכע פּערשיעדענע לעבענס־אינטערעסען און לעבענס־אויפפאַסונג, ווי זיינע? ניין, דאָס טאָר ניט געשעהען. קאָיעטאַנע איז טאַק אַ וואוילע מידעל, און, ווי עס זעהט אויס, איז זי אַביסעל פאַרליעבט אין איהם, דערפאַר בעוואונדערט זי איצט, פאַר דעם מאָמענט, אזוי אַלעס זאָס ער טהוט. ווי שנעל אָבער וועט זיך אַרויסווייזען איהר אמת'ע נאַטור, ווען איהר לייעכע וועט אַביסעל אָבגעקיהלט ווערען, און ווי גיך וועט זי עס זיך בעמיהען, ווי בעאַטריסע האָט עס געטהאָן, איהם אַוועקצונעהמען פון זיינע „משונגען" און איהם צוריקברענגען אין דעם אַליין־זעליג־מאַכענדען שוים פון אַריסטאָקראַטיזם? און ער אַליין? דער קאַמפּף וועלכען ער האָט אויפגענומען, האָט פאַלשמענדיג אויסגעפילט זיין נשמה, דער קאַמפּף האָט איהר אָנגעפילט מיט זאָרג, ערגערניש, שמרעך בען, האָפען — קורץ, מיט אַ גרויסער ליידענשאַפט. און ביי אזא ליידענשאַפט איז ניטאָ מעהר קיין פלאַץ פאַר ליבעס־אַנד געלעגענהייטען, פאַר חתונה־האַבען. העכסטענס — ער איז דאָך נאָך געווען אזוי יונג — שפּעטער־צו וועט זיין צייט פאַר אַ קליינער גאַלאַנטער לייעכ־פּאַסירונג. אָבער אויך וועגען דעם האָט ער איצט ניט געטראַכט.

ער איז געגאנגען אזוי איבער די גאסען פון וויען. דער
 אָווענד איז שוין אָנגעקומען. אין די אויסשטעל־פענסטער פון
 די געשעפטען האָבען געפינקעלט די געז און עלעקטרישע פלאַ-
 מען. קונסט־געשעפטען, בלומען־געשעפטען, בייסקעל־געשעפ־
 טען, ציערונג־פירמען האָבען איינע לעבען די אנדערע אַרויס־
 גשוויזען זייערע רייכטימער פון אלעס וואָס ווילט זיך אזוי גע-
 ניסען. פאַר אַ פּאַלאַץ פון אַן ערז־הערצאָג, וועמעס ערשטער
 עטאָזש האָט געשטראָהלט פון דער גרויסער בעלייכטונג אינ-
 וועניג, זיינען געשטאנען אַ רייהע עקיפּאָזשען. עס איז גע-
 ווען קלאָר, אז דאָרט מוז פּאַרקומען אַ גרויסער פעסט. פון
 דעם גרענד־האַטעל, ביי וועלכען ער איז פאַרבייגעגאָנגען,
 האָט זיך אַרויסגעשפּאַרט אַ שטאַרקע מוזיק־הוואָליע. נו, גע-
 וויס, דאָרט העלפט אַ גרויסער אָרקעסטער דעם אַפעטיט. אַ
 יונגע פּאַר, אָנגעהאַן אין רייזע־קליידער איז נור וואָס אַרויס־
 געקומען פון טויער, און איז צוגעגאָנגען, בעגלייט פון דעם
 פּאַרטער און פון דעם האָטעל־דירעקטאָר צו אַ שעהנעם קאַמטש.
 וואָס איז גשווען אָנגעפילט מיט זעהר שעהנע קופערמען, און
 דער קוטשער האָט געקראָגען דעם בעפעהל: „צום אָריענט־
 עקספרעס, שנעל“.

דאָ, אַלאָ, האָט די וועלט ווירקליך אויסגעזעהן, אזוי ווי
 זי וואָלט גשווען די בעסטע פון אלע וועלטען... דאָ וויל קיינער
 און דאַרף קיינער קיינע רעפּאַרמען... מיט אַ פּלוצלונגען ענט-
 שלום האָט רודאָלף אַ וואונק געטהאָן צו אַ דראָזשקע. ער האָט
 געוואָלט זעהן אויך די אנדערע זייט פון דעם לעבען פון דער
 גרויס־שטאָרט. — לערנען, בעאָבאַכטען און זוכען דאָס, וואָס
 זאָל איהם מאַכען אַלץ מעהר און מעהר בעגייסטערט פאַר זיין
 אויפגאַבע.

— וואוהין, אייער גנאדען? — האָט דער קוטשער גע-

פרענט.

— ווייט אַרויס אין פּאַרשטאָרט, וועלכע עס איז נאָהענט

צום אייזענבאַהן, אין אירנענד אַ האָטעל.

— וואָס פאַר אַ האָטעל?

— וואו עס זיינען דאָ פּאַלקס־זינגער, אָדער נאָך בעסער,

וואו עס קומט פאָר אַ פּערזאָמלונג, אָדער עטוואָס עהנליכעס...
— איך פּערשטעה, אייערע גנאָדען. צופּעליג איז אין
דעם האָטעל „דער גאָלדענער עפעל“ היינט אַ יום־טוב. עס
ווערט געפּייערט עפעס אַ זיעג, עפעס פּאָליטישעס. איז דאָס
גוט?

— גאָנץ גוט, פּאָהרען מיר צום „גאָלדענעם עפעל“.
אין אַ פּערטעל שטונדע איז די דראַשקע געבליבען שטע-
הען פּאַר דעם האָטעל: ניט קיין זעהר שעהנע, אָבער אַ פּיעל-
שטאַקע געביידע.

דער קוטשער האָט געעפענט די טיר פּון דער דראַשקע.
— דאָ זיינען מיר, אייערע גנאָדען. דאָ איז דער אַרײַן-
גאַנג — האָט ער אָנגעשוויזען אויף אַ טיר אין בייסמענט.
— גוט. וואָרט דאָ.

עס איז געווען אַ זאַל פּול מיט דעם רויך פּון ציגאַרען און
מיט דעם ביעריגערוד, אין וועלכען רודאַלף איז איצט אַרײַן.
דער זאַל איז געווען אַ נידריגער און אַ זעהר אַרימער. אַרום
אַ צוואַנציג מענשען זענען געזעסען אַרום קליינע טישלעך, און
אין הינטער-גרונד איז געשטאַנען אַ לאַנגער טיש, אַרום וועל-
כען עס זיינען געזעסען קרוב דרייסיג מענשען זעהר ענג איינע
לעבען די אנדערע. נור איינער פּון זיי איז געשטאַנען מיט אַ
גלאָז אין האַנד, און אַרויסגערעדט די ווערטער: „אין דעם
זין“ — רודאַלף האָט זיך אָנגעשטויסען, אַז ער איז געקומען צום
שלום פּון אַ טאַסט-דענע, און דער גאַנצער עולם האָט אויסגעבראַך
כען אין אַ דונערערען „האַך“.

אין דער נאָהענט פּון דעם גרויסען עהרען־טיש איז ביי
אַ קליינעם טישעל איין פּלאַץ נאָך געבליבען ניט פּאַרנומען.
דאָ האָט זיך רודאַלף אוועקגעזעצט און בעשטעלט אַ „קריגעל“
ביער. ערשטוינטע בליקען, סיי פּון די געסט און סיי פּון די
קעלנער, זיינען געווען אָנגעציעלעוועט אויף איהם, ווייל זיין
אויסזעהן האָט זיך גאַנץ וועניג געפּאַסט צו די געוועהנליכע
בעזוכער פּון דעם לאַקאַל. די בעזוכער זיינען ניט געווען קיין
אַרבייטער, נור אַלערליי קרעמער און הויזהאַלטער, קצבים,

אלערליי וואוילהאבענדע קליינכירנער, וועלכע האָבען זיך אליין געהאלטען פאַר זעהר וויכטיגע בירגער און וועהלער.

דער קוטשער האָט געזאָגט גאַנץ ריכטיג. עס איז דאָ גע- פייערט געוואָרען אַ פּאָליטישער זיעג. דער קאַנדידאַט פון די אַנווענדער וועהלער איז „געלאָפּען“ געגען אַ ליבעראַלען, און איז מיט אַ גרויסער מאַיאָריטעט ערוועהלט געוואָרען. איצט, אַלזאָ, איז דער קליינער סוחר, קרעמער, גערעמט, די קאַרופּ- ציאָן בעזיעגט, דער גלויבען פון די אבות פעסטגעשטעלט און נאָך די אַלע אנדערע רעזולטאַטען פון אַזאַ וואַהל-זיעג.

דאָס אַלעס האָט רודאָלף ארויסגענומען פון די איינצעלנע זעצע און פון דער אַלגעמיינער אונטערהאַלטונג אַרום איהם. דאָס איז געווען, נאַטירליך, צוזאַמענגעמישט מיט די געוועהנ- ליכע בערויהמערייען: „מיר וועלען זיי ווייזען, די באַנדע בלוט-וויינער!“

ביי רודאָלף'ס טישעל, למשל, זיינען געזעסען צוויי יונגע לייט פון אַ זעהר העסליכען אויסזעהן. איינער איז געווען בלאָס און מאָגער, דער צווייטער פעט און בלוירויט אין פנים, גע- קליידט זיינען זיי געווען אין זאַכען, וועלכע די רייכע „הער- שאַפטען“ האָבען שוין אויסגעטראָגען. זייערע העמדער זיינען געווען ניט גאַנץ זויבער, און אזוי אויך זייערע לויז-געבונדענע קראַוואַטען. די צוויי האָבען גערעדט צווישען זיך, אָבער ניט וועגען פּאָליטיק, נור איבער פאַרשיעדענע מאַלים און גרעטעס. וועמעס שעהנקייט און זיי האָבען געריהמט איינער דעם צווייטען. אויך די האָבען געהערט צו דער געזעלשאַפט פון עהרענטיש, וואָרים, ווען די טאָסטרעדע איז געווען געענדיגט. האָבען אויך זיי אויסגעשריען: בראַוואָ, ספּעציע!

אַן עקעל האָט פאַרשטיקט רודאָלף'ס האַלז. דאָס איז עס אַלזאָ דער מאַטעריאַל, פון וועלכען עס ווערט געבויט די געזעצ- נעבונג פון לאַנד — מענשען פון אַזאַ בילדונגס-גראַד, פון אַזעל- כע רויהע געפיהלען. זיי געהערען עס צום רעדערווערק פון דער מאַשין, וועלכע וועבט עס דעם שיקזאַל פון אַ גרויסען לאַנד!

צו דעם מאַראַלישען עקעל איז נאָך צוגעקומען דער פיזי- שער. די מענשען האָבען גערויכערט ווירזשינאַרסיגאַרעמען.

און געשפיגטן יעדען אויגענבליק אויפ'ן פאָדל־אָגע. ווען זיי האָבען אויפגעהויבען זייערע ביער-גלעזער צום טרינקען, האָט מען געזעהען, ווי שמוציג עס זיינען זייערע הענד, און ווי קיינמאָל ניט אויסגערייניגט עס זיינען זייערע אָכגעביסענע נעגעל!

גליקליכע צושטענדע, א מענשענווירדיגער לעבען פאר אַלע, — האָט רודאָלף געטראַכט. — יא, דאָס איז דער ציעל, אָבער צו דעם דאָרף מען, אז מענשען זאָלען ריכטיג ערצויגען ווערען, אז זיי זאָלען זיין מאָראַליש און קערפערליך ריינע מענ-שען. מיט אַנדערע ווערטער: דער מענשענגעשלעכט מוז זיין שעהן, אום צו פערדיענען צו זיין גליקליך. מעהר נאָך, אום צו קענען זיין גליקליך...

פון אוועלכע געדאנקען איז רודאָלף אַרויסגעריסען געוואָר-רען דורך אַ הויכען „מיינע העררען“, וועלכען דער מאַן אויף דעם סאַמע עהרען-פלאַץ ביין טיש האָט אַרויסגעברומט. עס איז געווען קלאָהר, אז ער איז דער געפייערטער העלד, דער גליקליכער קאנדידאַט, וועמעס זיעג עס ווערט דאָ געפייערט. ער האָט געקלאַפט מיט'ן מעסער אָן זיין גלאָז, און האָט זיך אויפגעהויבען, אַ סימן, דאָס ער האָט געוואָלט רעדען.

— בראַוואָ! בראַוואָ! — האָבען אַלע אויסגעשריען און זיינען באַלד שטיל געבליבען, וועלענדיג הערען וואָס זייער העלד האָט צו זאָגען.

„מיינע העררען, אָדער בעסער, מיינע פריינד (בראַוואָ!) מיינע פערעהרטע קאמפּאָגענאַסען! איך ווייס, איך ווייס זעהר גוט, וואָס פאר אַ פליכט עס לעגט אַרויף אויף מיך דער זיעג, וואָס איך פאַרדאַנק אייער געזינגנס-טרייהייט, און די פליכט — דאָס טהו איך אַ נדר, — וועל איך אויספיהרען פול און גאַנץ (בראַוואָ!) אָהן שרעק, אָהן מורא וועל איך אויפ-דעקען אַלע פעהלערען... און אַרונטעררייסען די מאַסקע פון די לומפּען, די געמיינע לומפּען, וועלכע וועלכע —“

— נו, יא, נידער מיט די אידען! — איז איינער פון די אַנוועזענדע געקומען דעם רעדנער צו הילף.

„יא, איך וועל דעם מאַנדאַט פון אונזער קריסטליכער בע-“

פעלקערונג הויך האלטען, און וועל זעהען, אז די פערפאלגטע, פערשטויסענע קריסטען זאלען ווידער קומען צו זייערע רעכטע, און דאָס דער נעמיטליכער, גומהערציגער, עהרליכער ווינערטום, די גאלדענע ווינער-הארץ, די אלטע קייזער-געטרייע, גאָטס-פאָרכטיגע, איבערגעגעבענע, זאלען געשיצט ווערען, — ווי זאל איך עם זאָגען — פון די ווירקונגען פון אַ ספעקולאטיווער ראַסע פון פאראזיטען מיט פולער קראַפט — דאָס הייסט, מיט ענטשלאָסענהייט, קורץ —

— קורץ, אַרויסזאָגען די אידען! — האָבען אַלע אויס-געשריען אין בענייסטערונג.

איצט האָט רודאָלף ניט געקענט זיך מעהר צוריקהאַלטען. ער איז אויפגעשפרונגען און איז צוגעגאַנגען צום מיש.

„מיינע העררען!“ — זיין שטימע האָט געקלונגען פעסט — אויך איך בין אַ וויענער וועהלער, און בין שוין אַליין געווען אַ קאַנדידאַט. מײן נאָמען איז, — אָבער דער נאָמען איז דאָ ניט וויכטיג. ווילט איהר מיר לאָזען זאָגען אַ וואָרט?

— ווער זענט איהר דען? אַ שעהנער הערר, האָפענט-ליך אַ ספעציע. נו, רעדט, — האָט זיך געהערט פון פערשיע-דענע זייטען.

— איך בין ניט קיין ספעציע, אויב איהר פארשטעהט אונטער דעם אַ געזיננס-גענאָסע. אָבער אזוי ווי איהר — ער האָט זיך געווענדעט צום גליקליכען געפייערטען קאַנדידאַט — וועט אויך געפינען געגנער אין פאַרלאַמענט, וועט איהר עם מסתמא קענען פאַרטראָגען צו הערען אויך דאָ אַייערען אַ גענר-נער.

— אַלזאָ, אַ ליבעראַלער, אַ יע! — האָט אויסגערופען דער געוועהלטער. נו, טו אַרויס מיט לשון! — און ער האָט אָנגענומען אַ פאַרלאַמענטאַרישע פאַזע, אַריינרוקענדיג די האַנדה אין דעם אויסשניט פון זיין וועסט.

— אַ ליבעראַלער? — האָט רודאָלף ווידערהאַלט — איך ווייס ניט, וואָס איהר מיינט דערמיט. נור איינפאַך, אַלס מענטש וואָלט איך געוואָלט זאָגען, דאָס עם איז זעהר טרויעריג.

ווען האָס און פערפֿאַלגונג איז דער לֶאָזונג פון אַ פֿאַלטישען קאַמפּף.

— אָהאָ! — האָט אימיצער אויסגעשריען — איהר זיינט מסתמא אַליין אַ איד.

— צופעליג ניט.

— אַלזאָ, אַ אידען־קנעכט, אַ געדונגענער, אויב אזוי, האָט איהר גאָרניט וואָס צו טהאָן אין אַ געזעלשאַפט פון עהרליכע אַנטיסעמיטען. זעהט נור, רוקט זיך!

רודאָלף האָט פאַרקאַטשעט די אַרבעל. ער איז געווען טוידט־בלאַס, אָבער ניט פון מורא, נאָר פון צאָרן.

— גוט — האָט ער געזאָגט — איך וועל אויף אַן אויגענד־בליק אַריינגעהן אין אייער לאַגע. איהר זענט אַנטיסעמיטען. דער מיטעל איז איצט אַ גאַנץ בכבוד־יגער, ניט נור ביי אַזעלכע כע געוועהנליכע בירגער ווי איהר, נור אויך אין די סאַמע העכ־סטע קרייזען איז דאָ איצט דער סאָרט מענשען. אויך געלעהר־טע און פּראָפעסאָרען פּערטהיידיגען די דאָזיגע אַנשוואונג פון אַלערליי עמנאָגראַפישע און נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישע שטאַנד־פונקטען; אָבער איהר, איהר, ווי איך זעה, ברענגט נור אייער געפיהל, אייער טעמפּעראַמענט, טו זאָגט מיר, איך בעט אייך, ווי דענקט איהר אייער פּראָגראַם דורכצופיהרען? וואָס זאָל מען טהאָן מיט די אידען?

— וואָס זאָל מען טהאָן מיט זיי? אַרויסיאָגען זיי נאָך פּאַלעסטינאַ. אומברענגען זיי, דאָס קען מען ליידער ניט, אָבער מען קען שטערען, אַז זיי זאָלען ניט ווערען קיין לעהרער, קיין ריכטער, דאָס מען זאָל גאָרניט קויפען אין אַ אידישען געשעפט, און אויב מעגליך, זאָל מען צונעהמען די פערמעגענס פון די רייכע, פון די ראַטשילדס און נאָך אַזעלכע, און אויך ניט האָבען קיין פערקעהר מיט זיי, און אויך ניט מיט די געד־שמד'טע.

אַן אַנדערער איז איצט אַריינגעפאַלען:

— איך וואָלט שוין מיטגעהאַלפען ביי דעם שמד פון אַ אידען, פונקט ווי דער זייליגער יאָהאַנעס האָט עס געטהאָן, אַינעם אין גאַנצען איינמונגען, האַלטען זיין קאַפּ אונטער'ן וואַ-

סער אזוי לאנג, ביו ער זאל דערטרונקען ווערען. — דער שפאס האָט געמאַכט אלעמען לאַכען.

דוראָף איז צוגעגאַנגען צום פעסט־טיש מיט דער אַבזיכט צו זאָגען אַ פּאָר האַרציגע ווערטער פון אויפקלעהרונג איבער די ציעלען און פליכטען פון אַ פּאָלקספערטרעטער, צו ערקלעהרן דען, אז פון האָס און פערפאַלגונג קען נאָרניט גוטעס אַרויס־קומען; ער האָט געוואָלט אַפעליערען צום האַרצען און צום פערשטאַנד און האָט געוואָלט ווייזען, ווי די ביידע ווערען גע־שטעלט אין דינסט פון דער געזעלשאַפט, ווי זיי העלפען צו דעם מאַראַלישען און מאַטעריעלען גליק פון דער געזעלשאַפט. אָבער נאָכדעם, וואָס ער האָט איצט געהערט, האָט ער אַיינגע־זעהען, אז אזא רעדע וואָלט דאָ אזוי פערשטאַנען געוואָרען, פונקט ווי אַ גריכישע אָדע פון ווילדע אינדיאַנער, און ער האָט אויפגעגעבען יעדען ווייטערען געדאַנק צו רעדען, צו טענה'ן מיט די אַנוועזענדע. ער האָט געזוכט איין וואָרט, וואָס זאָל געבען אויסדרוק צו זיין טיעפען צאָרן איבער די גע־זונקענהייט פון די אַנוועזענדע, אָבער ער האָט אזא וואָרט ניט געפונען.

— נו, איצט איז דער הערר שטום? זעהט ער אז מען קען נאָרניט מאַכען מיט אזעלכע שטראַמע פּאַרטיי־מענשען, ווי מיר — דאָס מיר וועלען זיך אַיינשטעלען פאַר אונזער קריסטליך פּאָלק געגען אלע אידען און אידען־ליבעראַלען, ווי אויך געגען אלע פריימויערער און סאָציאַליסטען? אונזער אַלמע וויען מיט איהר גאָלדענע האַרץ זאָל ניט געמאַכט ווערען צו שאַנד פון די, וואָס האָבען זיך אַריינגערעיסען צו אונז, און אויך ניט פון די קנעכט זייערע. נו, זאָגט דער הערר נאָך אַלץ נאָרניט?

— איך זאָג, דאָס איך בעדויער אַיך, פונקט אזוי שטאַרק ווי איך פעראַכט אַיך.

און ער האָט געוואָלט אַוועקנעהן. אָבער דאָן האָט אויס־געבראַכען אַ שטורם. אלע האָבען אויפגעשפרונגען פון זייערע פלעצער. זידעלווערטער האָבען אָנגעהויבען האַנגלען אויף איהם, און מעהר פון אַלץ האָט מען געשריען, אזוי ווי דאָס וואָלט

געווען דער ערנסטער שימפה-וואָרט: איד! איד! איינער
האָט אַ שליידער געטהאָן איהם אין קאָפּ אַ ביער-קרוג, האָט
איהם אָבער ניט געטראָפּען. די צוויי מענשען, ביי וועמעס טיש
ער איז געזעסען, האָבען איהם געכאַפּט פאַר די אַקסלען, בעת
דער נאַנצער זאַל האָט אויסגעבראַכען אין אַ געשריי: אַרויס!
אַרויס, וואָרפט איהם אַרויס! און רודאָלף איז געשטופּט גע-
וואָרען צום אַרויסגאַנג, און איז אַרויסגעשטופּט געוואָרען אזוי
שטאַרק, דאָס ער איז אַנידערגעפאַלען אויפ'ן גאַס. הינטער
איהם האָבען די העלדען פאַרקלאַפּט די טיר.

די גאַס איז געווען פּוסט, נור די דראָזשקע איז געשטאַנען.
דערשראָקען איז דער קוטשער צו איהם צוגעלאָפּען און האָט
געהאַלפּען איהם זיך אויפהויבען פון דער ערד.

— יעזוס, מאַריע און יאַזעף, אייער גנאָדען, האָט איהר
זיך עפעס צושלאָנגען?

— גאָרניט, גאָרניט — האָט רודאָלף געענטפּערט. —
מיר פּאָהרען איצט צוריק צום דינג. און ער איז אַריינגעשטי-
גען אין דראָזשקע. דאָרט ערשט האָט ער בעמערקט, דאָס פון
אַ קלאַפּ אין שטערען האָט זיך ביי איהם בלוט געגאַסען.

עס איז אָבער געווען בלוז אַ קראַץ. אויף מאַרגען איז
שוין קיין סימן ניט געווען דערפון. אָבער אַן אַנדער וואונד
האָט איהם די פאַסירונג געבראַכט. זיין גלויבען אין די מענש-
הייט איז שטאַרק פּערוואונדעט געוואָרען.

דרייסינסטער קאפיטעל.

הונאָ ברעסער האָט מיט אונגערולד געוואַרט אויף סיל-
וויאָס בריעף. אין צוויי טעג אַרום האָט ער איהם ערהאַל-
טען, וועלכער האָט זיך געלייענט, ווי פּאָלנט :
„איך וויל זיין דיינע, אָבער אָהן פּאַלשקייט און אָהן פּאַר-
באַהעלטעניש. צוערשט מוז איך מיך פּריי מאַכען. אַלזאָ,
גערולד. איך וועל דיר ווידער שרייבען. ביז דאָן איז מיין
הויז פּאַרשלאָסען פּאַר דיר. אָבער ניט אמת? מיין וואָרט
איז גענוג — איך זאָג עס נאָך אַמאָל : אזוי אמת, ווי איך וויל
לעבען, און קען — וויל איך דיינע זיין.“

טיעף אויפגערענט פון דיעזע ציילען, האָט זיך הונאָ
ברעסער גלייך אוועקגעזעצט שרייבען איהר אַן ענטפער. זיין
פּוֹלס האָט מעכטיג געשלאָגען, אַ זעליגע בערוישטקייט האָט
איהם אַרומגעכאַפט, און שנעל האָט ער אויפגעשריעבען אויף
דער ערשטער זייטעל פּאַפּיער פיער גליהענדע פּערזען — אַ
טריאומפּה־ליעד אויף די טעמאַ : „דו ווילסט מיינע זיין“,
אפשר דאָס שעהנסטע פון אַלע לייעדער, וואָס ער האָט צו
איהר געווידמעט, און דאָן האָט ער פּאַרטנעזעצט אין פּראָזע :
„סילוויאַ ! זאָג ניט צום גליק : „שפעטער !“ שפעטער
קען דאָך איינער פון אונז ביידע זיין טוידט, און דאָן, וואָס פּאַר
אַ שאַדען דאָס וואָלט געווען ! דו ווילסט זיך פּריי מאַכען ?
ביסטו עס אָבער דען ניט ? ווייסטו דען ניט, אַז אין בעגליק
טער לייעבע לייענט אַזאַ כּח, וועלכער צוברעכט שפּיעלענדיג אַלע
קייטען, צווייפּעל, ריקזיכטען ?

„און דאָס וואָס דו ווילסט צוערשט קריגען אַ גט, און דאָס
וואָס דו דאַרפסט צוערשט לאָזען וויסען אַלע דיינע מומעס,
אַז דו לייעבסט מיך, און אַז דו ווילסט ווערען מיינע, דאָס איז
וויידער אַ שקלאַפּישער בויגען זיך אונטער דעם יאָך פון אַ

פרעמדען ווילען, ווידער אמאָל אַ געפיהל פון אַבהענגיקייט פון פרעמדען אורטהייל.

„וועמען געהט עס אָן? דאָס איז דאָך אונזער וועלט, און אזא גרויסע, אזא ליכטיגע, אזא פולע מיט העלער פרייד, דאָס די גאַנצע איבעריגע וועלט ווערט פאַרשטופט אין דונ-קעלטהייט, ווערט גאַרניט! דו ביזט צו שטאַלץ צו פאַרשטעלען זיך, צו זאָגען ליגען? איז פריהער פאַר אַלץ דאַרפֿען מיר זיין צו שטאַלץ אונזער גליק אַרויסצרווייזען דעם גאַנצען קאַלטען, גלייכגילטיגען המון... אַ גליק, וואָס איז אַלץ מעהר זיס, וואָס שטילעך ער איז... און ניט פערשווייגען דעם גליק צוליב שרעק, נור זאָרגלאָז, אזוי ווי די מיט-וועלט וואָלט פאַר אונז גאַרניט עקזיסטירט. די ליבע האָט אָט די קראַפט פון אַבזונ-דערען-זיך פון אַלעמען. זי נעהמט אַרום די גליקליכע פאַר מיט אַ נעץ, דורך וועלכען מען קען ניט דורכקוקען, געוועבט פון פלאַמען. דאָס איז דער עכטער פייער-כשוף.

„איך בין ווירקליך שטאַלץ... ביי מיר קומט אויס, אזוי ווי די ערד וואָלט ניט געטראָגען קיינעם, ווער עס איז גלייך צו מיר. איך בין דער קעניג פון אַלע קעניגע, ווייל דו ווילסט מיינע זיין. קיינער איז ניט גוט גענוג מיר די שייך צו פער-בינדען, אָבער פאַר דיר ליגע איך אין שטויב, האַרינטע מיינע. „אָבער ניין, ניט דיין קנעכט וויל איך זיין, נור דיין בע-שיצער — קינד! דו ווייסט ניט, וואָס פאַר אַ זיסע, שמעל-צענדע צערטליכקייט איך האַלט פאַר דיר אָנגעגרייט; רוהען זאָלסטו אויף מיין האַרצען, זאָלסט זיך אין מיינע אַרעמס איינ-שליסען, זייענדיג זיכער, אז אין זיי ביזטו אמת געשיצט. דו האָסט דאָך אזוי פיעל געליטען; דו האָסט דורכגעמאַכט אזוי-פיעל שטונדען פון ביטערקייט, פון עקעל און פון רעבעליאָן. דו נויטיגסט זיך אין טרויסט, רוה און שטיילקייט. האָב ניט קיין מורא, אז דיין געליעבטער וועט דיך אַריינרייסען אין אַ שטורם פון ליידענשאַפטען. איך וועל דיר געבען פרידען, מיר נומען פון פלאַמענדער ענטציקונג, אָבער אויך שטונדען פון לויטערער פערנינפטטיגקייט. מיר זיינען יעדער פאַר זיך קלוג גענוג, אום זיך צו ערלויבען צוזאַמען צו זיין קינדיש. יא, לנס-

טיג ווילען מיר זיין, שפאסען און לאכען. שפאס איז דער
דיענער פון דער קעניגין „פרייד“, און די פרייד איז די פרוי פון
דעם קעניג „גליק“.

„דאן וועלען מיר אויך אין אנדערע שטונדען זיין ערנסט,
דעם לעבען מיט זיינע רעטענישען אריינקוקען טיעף אין די אוי-
גען, מיר וועלען —

„איך הער אויף, איך האָב ניט קיין געדולד. דעם בריעה
וועל איך אליין אוועקטראָגען אין דיין הויז, כדי דו זאָלסט
איהם קריגען שנעל און זיכער. און דו, האָב מיטלייד מיט מיר
און מוטח!“

אין דערזעלבער צייט איז אויך סילוויא געווען פאַרנומען
מיט שרייבען אַ בריעה. דאָס איז געווען אַ בריעה צו איהר מאַן:
„ליעבער אַנטאָן!

„עס זיינען דאָ זאַכען, וועלכע לאָזען זיך זאָגען גרינגער
שריפטליך, ווי מיט'ן מויל, — און מסתמא איז מיין פערלאַנג
פונקט דערזעלבער וואָס דייער — אַז דו זאָלסט מיר אַ גט
געבען.“

„זייט מעהרערע יאָהרען לייעסטו אַ שעהנע קינסטלעריין,
וועלכע האָט דיר אַ זעהן געשענקט. מעהר ווי אַ העלפט פון
דיין צייט פאַרברענגסטו אין איהר הויז, וואָס דו האָסט איהר
געגעבען אַלס מתנה. דו פרובירסט גאַרניט צו פערבעהאַלטען
דיינע פעהרעלטיסע מיט איהר. קורץ, ווי דער אמת איז, זיי
נען מיר דאָך שוין לאַנג צושיידט.“

„איך בין געווען אליין, און דערפאַר אויך פריי. איך בין
אַבער געבליבען אליין, און מיין טהייל אין דעם צובראָכענעם
קאָנטראַקט האָב איך אָבגעהיט. איצט אָבער מוז עס אנדערש
ווערען. איך האָב מיין האַרץ געשענקט אַן אנדערען, און וויל
האַבען מיין פרייהייט. אָבנאַרען דיר וויל איך ניט. ניט דיר
און ניט די וועלט. איך בעט דיר אַלואַ צו טהאָן אַלעס נויטיגעס,
אַז איך זאָל וואָס גיכער ווערען געשיידט פון דיר. פון מיין
ליעבע וועל איך ניט אָפּלאָזען אונטער קיינע אומשטענדען.
זאָלסטו זיך אָבזאָגען פון צו געבען מיר אַ גט, וועל איך איינפאַך
אוועקפאַהרען פון דאַנען, און ניט אליין.“

„איך האָב מיין אייגענעם פערמעגען, דאָס ווייסטו, און קען לעבען אונאַבהענגיג וואו איך וויל.“

„די הויפטזאַך האָב איך, אַלזאָ, ארויסגעוואָנט. דאָס אַני דערע, אויב דו ווילסט, קען מינדליך פּערהאַנדעלט ווערען, אָדער דאָס קען איבערגעגעבען ווערען צו צוויי פריינד.“

„ניט גאָר אַהן וועה נעהם איך אַבשיעד פון דיר. איך דערמאָן זיך אָן דער צייט, ווען איך האָב געגלויבט, אַז מיר וועלען ביידע צוזאַמען קענען גליקליך זיין. עס איז אַנדערש געקומען. דו ביזט געווען דער ערשטער, וועלכער האָט געזוכט זיין גליק פון דער היים, און אויך געפונען. איצט איז גע- קומען די צייט פאַר מיר, מיר וואָלט זיך אויך געוואָלט —“

ביז דאַנען האָט זי געשריעבען, ווען די דיענסט איז אַרייני- געקומען און איהר דערלאַנגט הונגאַ'ס בריעף.

סילוויא האָט גלייך דערקענט די איהר טהייערע האַנדי- שריפט, אָבער זי האָט איהם ניט גלייך געעפענט. צוערשט האָט זי געוואָלט ענדיגען איהר אייגענעם בריעף און איהם גלייך אָבשיקען צו איהר מאן.

— ווארט איין אויגענבליק — האָט זי געזאָגט צו איהר דיענסט — און מיט אַ האַנד, וואָס האָט געציטערט פון אויפֿ- רעגונג, — דער בריעף פון איהר געליעבטען האָט אויף איהר געווירקט, אַזוי ווי ער וואָלט דאָ אַליין געווען — האָט זי צו- געשריעבען די לעצטע פּאַר ציילען, האָט דעם בריעף אַריינגע- לעגט אין אַ קאַנווערט און געזאָגט צו דער וואַרטענדער דיענסט: — נא, טראָג עס אַריבער צום הערר גראַף, און איבערגיב עס איהם אַליין.

— ווייס דען ניט פרוי גרעפּין, דאָס דער גראַף איז היינט פריה אוועקגעפּאַהרען? דער קאַמערדיענער האָט איהם געבראַכט זיין קופּערט, דאן אַ קאַטש... און דער גראַף איז אוועקגעפּאַהרען צו דער באַהן, און דעם פּאַרטער האָט ער ער- קלעהרט, דאָס ער וועט ערשט קומען מאַרגען אָדער איבער- מאַרגען.

— אַזוי? — נו, עס איז אַלץ איינס. לעג אוועק דעם בריעף אויף זיין שרייבֿטיש.

איצט איז זי געבליבען אליין און האָט זיך פארטיעפט אין הונגאַר'ס שרייבען. זי האָט עס דורכגעלעזען איינמאָל, דאָן אַ צווייטען מאָל, זאָץ נאָך זאָץ, און יעדען זאָץ איבערלעזענדיג צוויי מאָל. איינצעלנע ווערטער האָט זי אַרויסגערעדט אויפ'ן קול, האָט זיך צוגעהערט צו זייער קלאַנג, אזוי ווי זיי וואָלטען געווען מוזיק: „אַ נעץ, געוועבט פון פלאַמען“... „דיין בעד שיצער קינד“, „שמעלצענדע צערטליכקייט“... אַלע טענער, וועלכע דער בריעפּשרייבער האָט אָנגעריהרט: ליידענשאַפט, מוטה, דאָס שטרעבען נאָך רוה, גליהענדע בענייסטערונג און אַ שוימענדע לוסטיגקייט, דאָס אַלעס האָט אָבגעקלונגען אין איהר נשמה, און האָט אַרויסגערופען אַזאַ פּערלאַנג נאָך זיין נאָהענטקייט, דאָס אויס „רחמנות“ מיט זיך אליין מעהר, ווי מיט איהם, וואָלט זי אַם ליעבסטען גלייך געשיקט נאָך איהם... אָבער זי האָט בעזיענט דעם נסיון. רופען וועט זי איהם ניט, אָבער ווען ער וואָלט אליין געקומען... ביי דעם געדאַנק האָט זי געפיהלט אַזאַ קלעמעניש, וועגען וועלכער זי אליין וואָלט ניט געקאָנט זאָגען, צו דאָס איז שמערץ, אָדער גליק... מיט געוואָלט האָט זי זיך אַרויסגעריסען פון איהר טרויר מערריי, און האָט געקלונגען צו איהר דיענסטמיידעל:

— שנעל, אַ דראָזשקע!

זי האָט בעשלאָסען אַוועקצופאַהרען צו איהר מוטער, און ביי איהר פּערברענגען דעם גאַנצען טאָג. זי האָט ניט געוואָלט בלייבען אליין. אליין מיט דעם וואונש פון איהר האַרצען. אָבער באַראַנעסע טיללינג איז ניט געווען אין דער היים. אויך זי — האָט איהר דער דיענר געמעלרעט — איז היינט פריי אָבגעפאַהרען פון וויען נאָך גרומיץ מכה געשעפט. די דראָזשקע האָט סילוויא געלאָזט אַוועקפאַהרען און איז אַוועק צורפּוס אין דער ריכטונג פון רינג. אויף אַ געד וויסען פּלאַץ האָט זי געמוזט שטעהן בלייבען, אום צו לאָזען אייניגע פּוהרען פאַראיבערפאַהרען, און פּלוצלונג האָט זי דער הערט אַ שטימע הינטער זיך:

— סילוויא!

זי האָט זיך אומגעדריעהט.

— אך! — האָט זי אויסגערופען — חונאָ ברעסער איז געשטאנען לעבען איהר. ער איז געווען אזוי אויפגערעגט, ווי זי, און פונקט אזוי בלאָס. ווי זי, מיט ווייטגעפענטע אויגען און מיט ציטערענדע ליפען האָבען זיי, ווי פערשטאַרטע, אָנגע-קוקט איינער דעם אנדערען.

א פאקטירעגער, וואָס איז פארבייגעגאנגען, האָט זיי, ניט ווילענדיג א שטויס געטהאָן. ערשט דאָן זיינען זיי געקומען צו זיך, און זיי האָבען זיך דערמאָנט. אז זיי שטעהען אין מיטען דער קאָכעריגער גאַס. סילוויא האָט גענומען געהן, און אזוי ווי דאָס וואָלט געווען גאנץ זעלבסטפערשטענדליך, איז חונאָ מיט איהר מיטגעגאנגען.

— איהר האָט מיין בריעף — האָט ער אָנגעפאָנגען. זאָ גען איהר, "דו", ווי אין בריעף. דאָס איז געווען פאַר איהם צו שווער אויף אַן עפענטליכען פלאַץ. ער האָט אויך דאָ ניט גע-קאָנט רעדען וועגען בריעף, און דאָרום האָט ער דעם זאַץ ניט פארענדיגט, און האָט געפרעגט עטוואָס אנדערעס:

— פון וואָנען קומט איהר?

סילוויא האָט פרייער אויפגעאַטהעמט פון זיין לעצטע פראַגע, און זי האָט געענטפערט:

— איך קום פון דער וואוינונג פון מיין מוטער. זי איז אָבער היינט אוועקגעפאָהרען נאָך גרומיץ און איך האָב איהר ניט געטראָפּען. ווי געהט די ווייטערע אויפפיהרונג פון אייער פיעסע?

— איך בין דאָרט ניט געווען. עס איז מערקווירדיג, ווי גלייכגילטיג מיר איז געוואָרען די פיעסע, אפשר דערפאַר, ווייל איך לעב איבער מיין אייגענע דראַמע.

זי איז געגאָנגען שווייגענדיג ווייטער, און ער ביי איהר זייט. אין אַ וויילע אַרום האָט ער ווידער אָנגעהייבען.

— איך האָב היינט פרייה געזעהן גראַף דעלניצקי אוועק פאָהרען מיט אַ קופערט אויפ'ן וואָגען. איז ער אוועק אויף פּאַנג?

— נור אויף איינעם אָדער צוויי טעג.

— זיינט איהר איצט אַלזין?

זי האָט פּערשטאַנען דעם מיין פון דער פּראַנע, און האָט
געענטפּערט :

איך נעהם איצט קיינעם ניט אויף אין מיין הויז.

זיי זיינען צוגעקומען צום דראָזשקע־פּלאַץ.

— פּאָהרען מיר, אייער גנאָדען ? — האָט געפּרענט איי-

נער פון די קוטשערס.

הונאָ איז שמעהן געבליבען, און אריינגעקוקט סילוויא'ן

אין געזיכט.

— ווי וואָלט געווען, ווען מיר נעהמען אַ דראָזשקע און —

— וואוהין ?

— אַליז־איינס : נאָך שעהנברון, אויף דעם נאָקעמען

באָרג — איבעראַל וואָלט עס דאָך געווען גוֹדען.

זי האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ און איז ווייטער געגאַנגען.

גוֹדען איז אויך איהר ציעל געווען, אָבער דאָס מוז ערשט זיין

אין איטאַליען, און נאָכדעם ערשט, ווען זי איז גענצליך פּריי.

זיינע ווערטער האָבען ארויסגערופען ביי איהר אַ בילד, וועלכ־

כעס איז געווען איינגעטונקט אין פּריידען־גלאַנץ, און איבער-

הויפט גליקליך, אמת־גליקליך האָט איהר שוין געמאַכט דאָס

אַליין, וואָס ער איז געבען איהר.

נאָך אַ פּאַר טריט האָט הונאָ ווידער אָנגעהויבען :

— עס האָט מיר אימיצער געשריעבען : „איך וויל דיינע

זיין“.

זי האָט געמאַכט אַ העפּטיגע בעוועגונג מיט דער האַנד,

וועלכע ער האָט פּערשטאַנען, אַלס אַ פּערלאַנג, אז ער זאָל ניט

רעדען פון אזאָ הייליגער זאָך אויף דער אָפּענער גאַס, און ער

האָט אָנגעפּאָנגען צו רעדען וועגען אַנדערע זאַכען : פון אַ

ביטערער קריטיק, וואָס אַ וואָכענשריפט האָט געשריעבען איבער

זיין פּיעסע, וועגען רודאָלף'ן, וועמעס פּאַרטראַג ער האָט ליי-

דער ניט געקאָנט קומען הערען, דאָך איז אין זיין שטימע גע-

ווען אזויפיעל צערטליכע וואַרעמקייט, אזוי ווי ער וואָלט גע-

האַלטען אין איין זאָגען : איך ליעב דיך, איך ליעב דיך...

אין איהר איז געוואָרען אַלץ גרעסער דער פּערלאַנג צו הערען

דאָס וואָרט פון זיינע ליפּען און עס איהם אַליין זאָגען, און

אזוי זיינען אויך איהרע קורצע ענטפערס דורכגעציטערט געווען
פון א צוריקגעהאלטענער צערטליכקייט.

פון צייט צו צייט זיינען זיי ביידע שטיל געבליבען, און
געאנגען איינער לעבען אנדערען, ניט אָרעם אין אָרעם, נור
אזוי נאָהענט, דאָס זייערע אָרעמס האָבען זיך בעריהרט... סײַל
וויאָ איז זיך פאָרגעקומען צו זיין איצט אין אַ לאַגע, וואָס זי
האָט קיינמאָל זיך ניט פאָרגעשטעלט. אַלץ, וואָס איז פאָרגע-
קומען אַרום איהר, איז איהר אויסגעקומען אזוי מאָדנע, אזוי
פרעמד, אזוי ווי זי וואָלט קיינמאָל אַזעלכעס ניט געזעהען און
ניט איבערגעלעבט — דאָס קלינגען פון די טראַמווייען, די
שפּיעגעל־שויבען פון די קראַמען, די שטאַרק בעשעפטיגטע און
די זיך־אויילענדע מענשען — אַלעס איז איהר אויסגעקומען צו
זיין אזוי פאַנטאַסטיש, אזוי ווי זי וואָלט ניט געהערט צו דעם,
און אַלעס אַרומיגע וואָלט ניט געהערט צו איהר. איבערהויפּט,
דאָס, וואָס האָט איהר איצט דורכגענומען, איז דאָך געווען נור
אַ פּראָבלאָם... דאָס שטיק האָט דאָך ערשט געזאָלט קומען...
אויך איהר גאַנצער פּריהערדיגער לעבען איז איהר אויסגעקומען,
ווי אויסגעלאָשען, די געגענוואַרט איז גאַרניט, נור דאָס קומענ־
דע... און זי האָט ניט געוואַגט אַריינצוקוקען אין דאָס קומענ־
דע, — פּונקט, ווי מען קען זיך אין די זון ניט איינקוקען.

אזוי זיינען זיי אָנגעקומען צו איהר הויז. זי האָט גע-
וואָלט איהם נור די האַנד דערלאַנגען און איהם זאָגען „אדיע“,
אַבער זי איז געווען ווי פאַראַליזירט, און האָט עס ניט געטהאָן.
זי האָט ניט צומאָל געקאַנט בלייבען שטעהן, נור זי האָט זיך
בעוועגט מעכאַניש ווייטער, און איז אַריין הינטערן טויער.
ער דאָסעלבע. דאָן האָט איהר האַרץ אָנגעהויבען שטאַרק צו
קלאַפען. זי האָט שוין גאַרנישט געוואָלט, דאָס ער זאָל זי
פּערלאָזען.

אויף די טרעפּ האָט ער איהר אָנגעבאַטען זיין אָרעם, און
ביי דער טהיר האָט ער אַ ציה געטהאָן דעם גלאָק. נאָך איצט
האָט זי געקאַנט איהם אוועקשיקען. זי האָט עס אָבער ניט
געטהאָן.

דער דיענער האָט געעפענט. סײַלויא איז אַריבערגעטראָ-

טען די שוועל פון פאָרצימער, ער נאָך איהר. דער דיענער האָט צוגענומען פון איהר און פון דעם גאָסט זייערע מאַנטלען, און געעפענט פאר זיי אַ טיר. סילוויא איז געגאנגען פאָראַויס, ניט אומקוקנדיג זיך איז זי דורכגעגאנגען די רייע צימער, ביז זי איז אָנגעקומען אין איהר קליינעם זאַל. זי האָט אַ וואָרף געטהאָן איהר הוט אויף אַ שטוהל און האָט זיך אומד געדריקט. הונג, וואָס איז איהר נאָכגעגאנגען, איז געשטאַנען איצט מיט'ן רוקען אָן די צוגעמאַכטע טיר, און געעפענט די אָרעם. מיט אַ האַלבדערשטיקטען געשריי איז זי אַריינגע' זונקען אין זיי.

„אָ, מיין געליעבטער, געליעבטער, געליעבטער“, איהר קאָפּ איז געלעגען אויף זיין ברוסט, און זי האָט זיך געפיהלט ווירק' ליך ווי בעשיצט. יא, דאָס איז געווען דאָס ריכטיגע וואָרט פאר דאָס, וואָס זי האָט איצט געפיהלט.

ער האָט אויפגעהויבען איהר קאָפּ, האָט איהם צוריקגע' צויגען, אום אַריינצוקוקען טיעף אין איהרע אויגען:
 „מיין, מיין!“ — דאָן האָט ער צוגעדריקט זיין מויל אויף איהרע קושען-דורשטענדע געעפענטע ליפען, אזוי זיינען זיי געבליבען צוויי גליקליכע מינוטען אַרומגענומען. דאָן האָט זיך סילוויא אַרויסגעריסען, און האָט זיך דערווייטערט פון איהם אַ פאָר טריט.

זי האָט זיך אַראָבגעלאָזען אויף דעם ווינקעל פון סאָפּאַ מיט אַ טיעפען ציטערענדען זיפץ. ער איז צו איהר צוגע' גאנגען.

— דאָרט — האָט זי צו איהם געזאָגט, און איהם אָנגע' וויזען אויף אַ פאָטעל, וואָס איז געשטאַנען עטוואָס אָן אַ זייט. ער האָט איהר געפאָלגט. אין דעם צימער, דאָס האָט ער [פון פריהער געוואוסט, קען אימיצער אַריינקומען יעדען אַוי' גענבליק. נור פריהער, ווען ער איז געשטאַנען אָנגעלעהנט ביי דער פאַרמאַכטער טיר, זיינען זיי געווען זיכער פון יעדער אַי' בערראַשונג.

— איך האָב ניט געגלויבט, — האָט סילוויא געזאָגט — דאָס איך קען אזוי לייעבען.

— ווי אזוי איך ליעב דיך, דאָס ווייס איך שוין פון לאַנג...
שוין דאָן, דערמאָנסטו זיך אין ברונהאָף, ביי דעם פּלוּצלונגען
שטורם, ווען דו ביזט מיר אַנטקעגען געלאָפּען, און איך האָב,
כדי דו זאָלסט ניט פּאַלען, דיך אויפגעכאַפּט אין מיינע אָרעמס,
שוין דאָן האָב איך געוואוסט, אז פאַר מיר קען זיין נור איין
גליק אויף דער ערד: דיך צו בעזיצען.

— יא, מיר וועלען גליקליך זיין, גליקליך איבער אַלע בע-
גריעפע... און דערביי וועסטו נאָך ווערען אַ גרעסערער דיכ-
טער, ווי דו ביזט שוין איצט.

— אין דער שטונדע איז ביי מיר אָבגעשטאַרבען יעדע
עהרגייז. העכערעם ווי דיך, קען איך ניט דערגרייכען.

— ניט אָבגעשטאַרבען, נור פאַרטויבט... איך פיהל אויף
איצט אזוי... ווי אין אַ בערוישטקייט, און דאָך אזוי רוהיג,
רוהיג... טייערער.

זי האָט אויסגעשטרעקט די האַנד. ער האָט זיך צוגערוקט
נעהענטער מיט זיין שטול, אום צו קענען אָננעהמען איהר האַנד.
איצט האָבען זיי זיך געזאָגט שטילערהייד, האַנד אין האַנד און
אויג אויף אויג, די הונדערטע הערצליכע, נאַרישע זאַכען, וועל-
כע זיינען אזוי ווי אַרויסגעערדטע ליעבעס־קושען און ענדליך,
פאַרנעסענדיג אָן דער ניט־פאַרשלאָסענער טיר, האָבען זיך
זייערע ליפּען ווידער געפונען אין אַ לאַנגען קוש, אין וועלכען
די גאַנצע וועלט איז פאַר זיי פערשוואונדען געוואָרען, אזוי
ווייט פערשוואונדען, דאָס זיי האָבען ניט געהערט, ווי די טיר
האָט זיך ווירקליך געעפענט, און אימיצער איז אריין און איז
באַלד געשטאַנען אין סאַמע מיטען פון צימער.

ערשט אַ צאָרנדיג־אויסגעשריענער פּלוך האָט זיי פאַר-
נאַנדערגעשיידט. הונג אַיז אויפגעשפרונגען. איהם אַנטקע-
גען איז געשטאַנען אַנטאָן דעלניצקי.

מיט דעם אויסגעשריי: „עלענדער, פרעכער לומפּ“, האָט
זיך הונג אויף איהם אַ וואָרף געטהאָן און האָט איהם דער-
לאַנגט אַ פאַמש.

סילוויאַ האָט אַרויסגעשטויסען אַ געשריי, און איז אַני-
דערנעפּאַלען אויפ'ן באַדען אין אונטאַכט.

איין און דרייסיגסטער קאפיטעל.

איין דער צייט, ווען עס האָט זיך אָבגעשפּיעלט די דראַמע אין הויז פון גראַף דעלניצקי, האָט דודאַלף געהאַלטען ביין פּערלאָזען וויען, אום צו האַלטען אייניגע פּאַרטנע אין אויס-לאַנד. עס איז אמת, אז ער האָט ניט געהאַט זיך וואָס צו אַיילען, ווייל ביז צום ערשטען פּאַרטראַג וואָס ער האָט צוגע-זאָגט זיינען נאָך געווען גאַנצע צוויי וואָכען, אָבער דאָס, וואָס עס האָט פּאַסירט מיט איהם אויף דער פּאַליטישער פּערזאָנל-לונג, האָט איהם געמאַכט אזוי שלעכט פּיהלען, דאָס ער האָט געוואָלט אזוי שנעל ווי מעגליך פּערלאָזען וויען, אַיננאַטהעמען אַ גאַנץ אַנדערע לופט, אפּשר וועלען די גאַנץ נייע אַינדרוקע אויסמעקען דעם שמערצליכען אַינדרוק פון יענעם אווענד.

ער איז געווען אין אַזאַ אַיילעניש, דאָס ער האָט זאָגאַר ניט געוואָלט זיך געהן זעגענען מיט זיין מוטער און שוועסטער. אָבער וועגען איין זאך האָט ער זיך נאָך געוואָלט אויסרעדען, אַיידער ער פּאַהרט אָב. ער האָט עס געפּיהלט אַלס זיין פּליכט פּאַרצוברענגער אַ געוויסע וואַרנונג.

צוליב דעם איז ער אַוועק מיט אַ בעזוך צום געוועזענעם מיניסטער, הערר וועגעמאַן, וועלכער האָט געהאַט זיין צונאָמען מיניסטער „אודאי“, אָדער מיניסטער „פון דער אַנדערער זייט“. ער האָט איהם געטראָפּען צו הויז. עס איז געווען די צייט, ווען דער מיניסטער האָט געגעסען אָנבײַסען.

דער מיניסטער „אודאי“, האָט אַינגעלאָדען דודאַלפּען מיטצוּעסען, אויף וואָס דודאַלף האָט זיך ניט געלאָזט פּיעל בע-טען, ווייל ער האָט געוואוסט, אז ביין מאַלצייט, און איבער-הויפּט נאָך דעם מאַלצייט, ביין קאַפּע און ציגאַר לאָזט זיך אַמ-בעסטען רעדען. ער האָט געהאַט בדעה זיך גוט אויסצורעדען

וועגען דעם, וואָס האָט איהם אזוי שטאַרק געדריקט אויפ'ן האַרצען. עס איז ריכטיג, דאָס דער מיניסטער איז שוין ניט געווען מעהר אַקטיוו אין פּאָליטיק, אָבער ער איז געקומען אין שטענדיגער בעריהרונג מיט איינפלוסרייכע מענער, און מיט אַלע זיינע אַנזיכטען און נייגונגען האָט ער געהערט צו דער הערשענדרער פּאַרטיי... דערצו איז ער געווען דער אינטימסטער פּריינד פון יענעם שטאַטסמאַן, וועלכער האָט דאָן געדאַט דעם שטאַרקסטען איינפלוס, און וועלכער איז געווען שטאַרק געאַכטעט — אפילו פון זיינע געגנער — פאַר זיין אוניווערזאַלע בילדונג און אמת־ריינעם כאַראַקטער.

די היים פון דעם מיניסטער איז געווען אַ זעהר געמיטליך כּע. אַלעס אַרום איהם איז געווען אויסגעוועהלט שעהן און בעקוועם. אייניגע גרויסע פּרויען־פּאַרטערעטען אויף די וועגער האָבען געמאַכט איינעם משער זיין, דאָס דער מיניסטער, אַלס איינער, וואָס איז קיינמאָל ניט געווען פּערהייראַט, האָט עס פּערשטאַנען צו מאַכען נאָך אַנגענעהמער זיין געגענוואַרט מיט די שעהע עראינערונגען פון דער פּערגאַנגענהייט.

רודאָלף האָט געשפּירט אַ געוויסען געפּיהל פון קנאה, וועלכעס פּלעגט איהם אין דער לעצטער צייט באַהערשען, ווען ער פּלעגט זיך צוזאַמענטרעפּען מיט אַ מענשען, וועמעס לעבען, דענקען און פּיהלען איז געווען אין אַ פּאָלשטענדיגער האַרמאָניע מיט די אומשטענדען און דעם לעבען אַרום איהם; אַ מענשען, וועמעס גאַנצער גייסטיגער לעבען — דאָס דענקען, וויסען און פּיהלען — איז געבראַכט געוואָרען אין אַ סיסטעם; דאָס אַלעס איז אזוי שעהן איינגעאַרדערט און פּריעדליך, דאָס דערביי קען איינער דענקען פון זיינע אייגענע קליינע פּערגנגער גענס, דאָס מען קען פּיהרען אַ גרויסען שטאַט, בעזיצען אַ היבשען פּערמעגען, און מען קען זיין דורכגעדרונגען פון דער אייגענער קלוגשאַפט און וויכטיגקייט, קורץ, זיך פּיהלען אין דער אַטמאָספּערע פון דעם ענגלישער־געזעצטען ענאָאיוזם, ווי אַ פּיש אין וואַסער — וועהרענר אזעלכע מענשען ווי ער, רודאָלף, וועלכע טראַכטען און שטרעבען צו אנדערע צושטענדע, — מען

שען, וועלכע טראָגען אין זיך די בענקעניש נאָך דער צוקונפט, פיהלען זיך אזוי עלענדיג, אזוי היימלאָז, אזוי אויסגעטהאָן און אַבגעריסען פון די קליינע אינטערעסען פון דער געגענוואַרט אַרום זיי.

ווען די ביידע מענער, נאָך דעם געענדיגטען אָנבייסען, זיינען אריין אין רויך־צימער, וואו קאפע און אלערליי וויינען האָבען געוואַרט אויף זיי, האָט רודאָלף אָנגעהויבען:

— און איצט לאָמיר צוקומען צו דעם אייגענטליכען צוועק פון מיין בעזוך. דאָס איך פאָהר אָב פון וויען אויף אַ לענגערע צייט, האָב איך אייך שוין געזאָגט. און וואָס דאָס איז דער גרונד, וועלכער פארטרייבט מיך פון דאָנען, דאָס וויל איך אייך איצט זאָגען. איך האָב דאָ ניט לאָנג דורכגעמאַכט עטוואָס, וואָס איז אזוי עקעלהאַפט, דאָס פאַר אַ לענגערע צייט מוז איך איינאַטעהמען אַ גאַנץ אַנדער לופט. אָבער אייך, וועלכער בלייבט דאָ, וואָלט איך געוואָלט אויפמערקזאַם מאַכען אויף די געפאַהר, וועלכע איך זעה קומען און ווערען אַלץ גרעסער אין עפענטליכען לעבען.

— אודאי, געפאַהרען זעה איך אויך. צום ביישפיעל, די אַלץ־וואַקסענדע אפיקורסות, דער וואַקסענדער מאַטעריאַליזם, מיט וועלכען עס געהט האַנד אין האַנד אַלץ מעהר גראָבקיט און רויחקייט, און די גרעסער־ווערענדע פאָדערונגען פון די מאַסען, און נאָך אַזעלכע געפאַהרען, און דערפאַר טאַקי איז נויטיג, אַז די איידעלע עלעמענטען אין דער געזעלשאַפט זאָל לען זיך צוזאַמענענהמען און מיט אַלע כחות ניט דערלאָזען דער פערברייטונג און פערשטאַרקונג פון די אַלע געפעהרליכע זאַכען.

— איך בעט אייך, לאָמיר ניט רעדען וועגען דעם, וואָס איז אזוי דונקעל און אונבעשטימט. דאָס, וואָס איך וויל זאָגן — די זאַך, וועלכע זעהט מיר אויס צו זיין זעהר געפעהרליך, איז עטוואָס גאַנץ פאָזיטיוועס, בעשטימטעס. עס וויל זיך דאָ ברייט מאַכען אַ פארטיי, וועלכע שטיצט זיך אויף איינלאַזן איינציגע אירעע, אויף דער אירעע פון ראַסען־פערפאָלגונג.

— נו, יא, לאָמיר אויך רעדען פּאָזיטיוועס. איהר מיניט

דאָך אודאי די אַנטיסעמיטען.

— יא, איך ווייס, דאָס דיזעז פארטיי, אָדער ריכטיגער,

די דאָזיגע געזיננג פערשפרייט זיך און דרינגט אריין ביי די סאַמע העכסטע קרייזען, אָבער דאָס איז, אזוי צו זאָגען, אינ"קאָנגיטא, פערשטעלט, וועהרענד די פיהרער, וועלכע ווילען אריינברענגען דיזעז געזיננג אלס אַ פּאָליטישע פּראָגראַם אין פּאַרלאַמענט, האָבען אין זייערע רייהען אזעלכע גראָבע, אונ"געבילדעטע מענשען... ווען מ'זאָל דאָס אזוי לאַנג לאָזען אָנגעהן, וועלען די מענשען אריינברענגען אין עפענטליכען לעבען אזא רויהען טאָן, אזא ניעדריגען גייסט־צושטאַנד, דאָס, שוין ניט רעדערדיג וועגען דעם, ווי געמיין דאָס איז אזא פּרינציפ פון העצעריי, וועלען דורך דעם אלע אנדערע פּאָליטישע פּראָגען ווערען שטאַרק אַרונטערגעדריקט. ווען איך וואָלט איך דער"צעהלט, וואָס איך האָב ניט לאַנג צוריק געהערט פון דעם טויל פון די, וועלכע זיינען ערשט אויסגעוועהלט געוואָרען אלס פּאָלקס־פּערטרעטער, וואָלט איהר געוויס אויפגעשוידערט.

— איך ווייס, איך ווייס, זיי זיינען דאָך אלע איינפאַכע

פּאַרשטאַדט־בירגער, וועלכע רעדען אזוי, ווי זיי קענען. אין פּאַרלאַמענט וועלען זיי שוין מוזען אָננעהמען דעם פּאַרלאַמענט־טאַרישען טאָן... און פון דער אנדער זייט, דאַרף מען דאָך געדענקען, דאָס דיזעז וואַהלען בעדייטען אַ זיעג איבער פּיעל געפעהרליכערע קאַנדידאַטען. וועגען די אַנטיסעמיטען ווייס מען דאָך, אז זיי זיינען גלויביגע קריסטען, און דאָס זיי ווילען בעסקעמפּען אלעס, וואָס די אולטראַ־ליבעראַלען און די סאַציאַ־ליסטען און נאָך אזעלכע פּאָליטישע טהוער ווילען אויספיהרען, אום צו שטירצען טראָהן און אלטאַר.

רודאָלף האָט געוואָלט עטוואָס ענטפּערען, אָבער דער מיר ניסטער האָט איהם ניט צוגעלאָזען דערצו, מיט אַ בערוהיגענ"דער האַנד־ב־וועגענונג, און האָט ווייטער גערעדט :

— מיין גאָט, איך אליין האָב גאָר ניט גענען די אידען.

אויך בין דאָך, ווי איהר ווייסט, אַ גאַנץ אָפּטער גאַסט ביי דער

הויך־פינאנץ, און איך קען אויך אייניגע גאנץ גוטע מענשען צווישען די אידישע דאָקטאָרען... אָבער, ווי געזאָגט, די אַנט־טיסעמיטען — וועמעס פערפאָלגונגס־אידעע מען דאַרף זעהן ניט דערלאָזען אויפֿוואַקסען, — די האָבען אויך זייער גוטע זייט. און ווען מען אונטערשטיצט זיי, איז עס דורכאויס ניט, ווייל מען וויל דערנרייכען זייערע ציעלען, אָדער מען וויל אָנהעמען זייערע מיטלען, נור ווייל אינדירעקט העלפען זיי צו בעזיעגען אַנדערע געגנער.

— איהר גיט אַלזאָ צו, דאָס יענע פּאַרטיי ווערט געשטיצט פון די סאַמע העכסטע קרייזען? געהערט אפשר גראַף — (ער האָט דאָ אָנגערופען הער וועגעמאַנ'ס פריינד, דעם גרויסען שטאַטסמאַן) צו די עזע בעשיצער?

— אוראיי.

— איך קען איהם דאָך אַלס אַן איידעל־דענקענדען מענ־שען, אַלס אַ מילדען קריסט, וועלכער איז אונטערהיג מסכים צו זיין צו אַזעלכע זאַכען, אָדער צו פיהלען אַזא האַס, וועלכען די אַנטיסעמיטען, אין זייערע קאַמפּיניס, ווילען אויפֿבלאָזען — און דאָך, איז עס מעגליך, אַז ער זאָל עס האַלטען פאַר רעכט צו אונטערשטיצען אַזא פּאַרטיי?

— מיין פריינד איז אַ שטאַרק־גלויביגער קאַטאָליק, ערשט נעכמען האָבען מיר גערעדט וועגען די אַלץ־גרעסער־ווע־רענדע רעליגיעזע גלייכגילטיגקייט.

— און איך בעמערק גאָר, אַז דער איינפלוס פון די גלחים ווערט אַלץ שטאַרקער.

— געוויס. אין מאַנכע קרייזען, אָבער פון דער אַנדערער זייט —

— אַלזאָ, וואָס דענקט אייער פריינד וועגען דעם?

— ער האָט געזאָגט — איך קען מיך גאַנץ גוט דערמאַנען אָן זיינע ווערטער — וואָס מעהר איך איבערלעג מיר איבער די עזע פראַגען, דאָס פעסטער און קלאָהרער ווערט מיין איבער־צייגונג, דאָס די עזע פראַגען זיינען די, אָן וועלכע עס ווענדעט זיך די גאַנצע צוקונפט און דער שיקזאַל פון אייראָפּאַ. דער

קריזיס, וועלכען מיר מאכען דורך, בעשטעהט אין דעם קאמפא פון דער רעוואָלוציע געגען די קריסטליכע אידעען, אויף וועלכע עס שמיצט זיך די גאנצע שטאטליכע אָרדנונג פון אייראָפּא און איהר ציוויליזאציע. וועלען דיעזע אידעען ניט זיענען, דאן געהט צוגרונד גאנץ אייראָפּא מיט איהר גאנצער איצטיגער אָרדנונג, דאן וועט קומען א צושטאנד פון כאָס, וועלכער וועט אזוי לאנג אָנהאַלטען, ביז די קריסטליכע אידעען וועלען וויע-דער זיענען, ווי אין די צייטען פון קארל דעם גרויסען, וועלען ביסלאַבוויז וויעדער געווינען די נייסטער, און וועלען אויפבויען ווידער אַמאָל א קריסטליכע אָרדנונג פון שטאַטטען און פעל-קער — עטוואָס, וואָס ניט מיר און ניט אונזערע קינדער וועלען דערלעבען. ווילען מיר זיי בעשיצען פון די אלע שרעקען פון דער אַנאַרכיע, מוזען מיר מאכען א פעסטען ווידערשטאַנד געגען דעם שטורם, וואָס סטראַשעט דער קירכע.

— דאָס שטימט מיט מיינע געדאַנקען — האָט רודאָלף געזאָגט. מען זעהט, מען פיהלט, ווי עס שאַקלען זיך די אלע דאָגמען, וועגען וועלכע מען דענקט, אז זיי זיינען דער פונדא-מענט פון דער ציוויליזאציע, אָבער איך, פון מיינ זייט, וויל פּרעגען, אויב די היינטיגע שטאַטטען האַנדלען ווירקליך לויט די קריסטליכע פּרינציפּען... הלאַוי וואָלט עס נור אמת געווען, דאן וואָלטען אַוועקפאַלען דריי־פּינפטעל פון מיינע אַנקלאַנגען, אָבער איך וויל זיך צוריקקעהרען צום ענין: אַלזאָ, אום צו שיצען אָט די ציוויליזאציע, מוז מען קעמפּפען, און אין אַ קאמפּף איז גילטיג דער כלל, דאָס יעדע וואַפע איז גוט, פונקט, ווי די יעזואיטען זאָגען: דער צוועק הייליגט די מיטלען. אָבער טאַק די קראַנקהייט פון אונזער גאַנצער סיס-טעם: צוועקען, וועגען וועמעס ניצליכקייט מען קען האָבען אַ טעות, צוקנפּטס־געפּאַהרען, וועלכע קען זיין, עקזיסטירען גאַרניט, ווערען אויפגעפאַסט אזוי גרויס, דאָס גלייך ווערען געהייליגט די סאַמע געמיינסטע מיטלען, און מען בעשיצט גראַבקיט, ווילדקייט, פּערפּאָלגונג און אַלעס, וואָס איז נידריג אין דער געגענוואַרט, און אַלץ צוליעב דעם, כדי אָבצורווענדען

פאנטאסטישע צוקונפטס־אונגליקען... און מען פארזעהט, דאָס די געשיצטע רויהקייט קען שוין דערווייל ברענגען מיט זיך די ערנסטע רעזולטאטען. זעהט איהר, ווערטהער פריינד, דאָס איז דער סוד, וואָרום אייגענטליך גאנץ גוטע מענשען לאָזען געשעהען אזוי פיעל שלעכטס; זיי גלויבען, אז דורך דעם ווערט אויסגעמידען נאָך פיעל ערגערעס. אזוי זיינען אלע היסטאָרישע שענדליכקייטען בעגרינדעט געוואָרען דורך גאנץ איידלע מאַטיווען... און די געשיכטע וועט אזוי לאַנג בלייבען אַ קייט פון גרויליכקייטען, אזוי לאַנג ווי די קולטור־מענשען וועלען ניט אָבזאָגען זיך פון דעם יעזואיטישען כלל, אז דער צוועק הייליגט די מיטלען; אזוי לאַנג זיי וועלען ניט אַנער־קענען, דאָס פאַר קיינע צוועקען טאָר ניט געברויכט ווערען אַ מיטעל, וועלכער איז וועניגער הייליג, וועניגער ריין, ווי דער צוועק. ווען איהר האָט איינפלוס אויף אייער פריינד, לייעבער פריינד וועגעמאן, און דעם האָט איהר, ווי אויך אויף פיעלע אַנדערע מאַכט־האַבענדע קריסטען, דאָן בענוצט איהר, אום צו וואַרנען זיי. אָט וועגען דעם האָב איך עס אַיך געוואָלט בעטען.

— ניין, מיין לייעבער דאָצקי, איך האַלט מיך צוריק פון אַריינמישען זיך אין עפענטליכע אַנגעלעגענהייטען. איך געהם ערנסט מיין איצטיגע צוריקציהונג פון עפענטליכען לעבען. און אַ הויז דעם, בין איך מיט אַיך נאָר ניט איינפערשטאַנען. איהר האָט ניט קיין ריכטיגען בעגרייפֿע פון שטאַטס־פּאָליטיק. דאָ מוז מען זיך וועהרען אזוי גוט, ווי מען קען, און די מיטלען מוזען אויסגעקליבען ווערען ניט לויט אידעאלען, נור לויט זייער פראַקטישען ווערטה. ווען מיר שיצען דעם מאַנאַרכישען יסוד פון דעם קריסטליכען געדאַנק, שיצען מיר דען ניט דעם באַדען, אויף וועלכען מיר שטעהען, און די לופט, וועלכע מיר אַטהעמען? די אַנדערע, אונזערע געגנער, די האַבען ווידער אַן אינטערעס צו אונטערגראַבען זיך אונטער אונזערע פרינציפּען, און טהוען עס מיט אלע מיטלען, וועלכע זיי קענען נור אָננעהמען — זאָלען מיר דאָס דערלאָזען? איהר זיינט אַן אויסגעצייכענטער מענש, לייעבער רודי, אַ לייעבענסווירדיגער

טרוימער, אָבער פון די פליכטען פון א שטאַטסמאַן האָט איהר קיין בעגריעה ניט... אידעאָליזם און עסטהעטיק און נאָך אזעל-כעס זיינען גאַנץ שעהנע זאַכען, זיי געהערען אָבער אין א גאַנץ אנדער געביט: אין קינסטלערהויז, אין די אַקאַדעמיעס און אוניווערזיטעטען, אָבער ניט אין פאַרלאַמענט און ניט אין מיניסטער־קאַבינעט — אין די מוז —

רוּדאָלף איז געוואָרען אונגעדולדיג און האָט איהם אונ-טערבראַכען:

— ענטשולדיגט, וואָס איך מוז אייך ווידערשפרעכען. מיין מיינונג איז, אז די פאַרלאַמענטען און די מיניסטער־קאַבינעטען זיינען יענע פֿלעצער, וואו עס ווערט די ריכטונג צום לעבען פון די פּעלקער געגעבען, דערפאַר געראדע מוז מען דאָרט מעהר, ווי אנדערשוואו, אויפפאַסען אויף דעם אידעאַל, ווייל דערצו שטרעבט דאָך די קולטור, אז די שעהנהייט־אידעאַלען און די מאַראַל זאָלען דורכרינגען אין דאָס לעבען. מיר וועלען איינע די אנדערע ניט איבערצייגען, איך זעה עס, און עס וואָלט געדויען אומזיסט ווייטער צו שמרייטען, דאָך האָב איך פיעל געדערענט פון אונזער געשפרעך. איך האָב איצט ערשט געקראָגען א טיעפען איינבליק אין די אורזאַכען פון די איצטיגע קעמפֿע, און וואָרום זיי ווערען געפיהרט אויף אזא אופן.

— וואָרום זאָגט איהר א י צ י ג ע קעמפּע? עס איז אימער דערזעלבער קאַמפּע, מיין ליבער, וועלכער שטורמט זייט די וועלט איז געשאפען געוואָרען, און וועט אייביג שטור-מען — דער קאַמפּע צווישען גוט און שלעכט.

רוּדאָלף האָט געשאַקעלט מיט'ן קאַפּ.

— אייביג? דאָס איז ווידער א פאַל פון א ניט־ריכטיגער אויסטייטשונג פון דעם ענטוויקלונגס־געזעץ. דער לאַנגער קאַמפּע איז דאָרום ביז איצט נאָך געבליבען. אונענטשיעדען, ווייל דאָס גוטע האָט ניט פרובירט צו קומען צו זיך דורך דאָס גוטע; ווייל דאָס ביזע האָט נאָך ביז איצט געגאַלטען אַלס א מיטעל. א נייע, גאַנץ נייע ליכט מוז די גייסטער אויפֿ-קלעהרען, און דאָס וועט קומען. פונקט ווי אויף דעם פיזי-

שען געביט איז געקומען די עלעקטרישע ליכט, אזוי וועט אויף דעם גייסטיגען געביט אויפשטראהלען א נייע ליכט, דורך וועלכע עס וועט ענדליך פארטריבען און אין גאנצען בעקעמפפט ווערען די מאכט פון פינסטערנים.

וועגעמאן האָט שמיכלענדיג געקוועטשט מיט די פליי-
צעם:

— טרויער!

— איך דאַנק! — האָט רודאָלף געענטפערט, אויפהיי-
בענדיג זיך פון זיין פלאַץ — איך נעהם אָן דיעזען נאָמען,
אלס אַן עהרענטיטעל, און איך בין זעהר צופריעדען דערמיט.
איך וויל נור צולעגען, דאָס ווען איך רעד אייניגערמאָסען טרוי-
מעריש פון דער גרויסקייט פון דער צוקונפט, וואָס איך זעה
פאַראַויס, פאַרנעם איך אָבער ניט דערביי די קליינע שריט,
וועלכע מוזען געמאַכט ווערען אין יענער ריכטונג, און וועלכע
יעדער פון אונז זאָל זיך בעמיהען צו מאַכען. און איצט, אַדיע,
און נאָך אַמאָל אַ דאַנק פאַר דעם בעלעהרענדען געשפּרעך.
אין דעם זעלבען אווענד האָט רודאָלף פאַרלאָזען וויען.
זיין ציעל איז געווען ווענעדיג. פון דעם שטילען צויבער פון
דיעזער שטאָרט, צו וועלכען ער האָט זיך געוואָלט איבערגעבען,
האָט ער געגלויבט צו קריגען פערלייבטערונג פאַר זיין פאַר-
וואונדעטען געמיט.

צוויי און דייסיגסטער קאפיטעל.

הונג ברעסער איז געלעגען א טוידט־קראנקער אין זיין פאָטערס וואוינונג. די קויל, וועלכע דעלניצקי האָט אין איהם אַריינגעשטאָסען אין אַ דועל, איז געפונען און אַרויסגענומען געוואָרען, אָבער דאָך האָט דער קראַנקער געשוועבט צווישען לעבען אין טוידט.

אין קראַנקענצימער איז געווען האַלב־דונקעל. די פענס־זער־פּאַרהאַנגען זיינען געווען אַראָבגעצויגען, ווייל הונג האָט ניט געקאָנט פאַרטראָגען די ליכטיגקייט. זי האָט איהם וועה געטהאָן. צוקאָפענס פון זיין בעט איז געשטאַנען זיין אַלמער פּאָטער, און ביי דער זייט זיינען געוועסען צוויי פרויען: סיל־וויא און מאַרטאַ.

נאָך דער דועל האָט אַנטאָן דעלניצקי פאַרלאָזען וויען. זיין פרוי האָט ער געשריעבען, דאָס ער ניט איהר צוריק די פרייהייט, וואָס זי פערלאָנגט פון איהם. „דעם גט וועסטו קריגען“ — האָט ער געשריעבען — דעם גרונד דערצו האָט סטו געגעבען. דיין געליעבטען, נאַטירליך, האָב איך געמוזט דערשיסען; נאָכדעם, וואָס עס האָט פאַסירט, האָט ניט ער און ניט איך געהאַט קיין אַנדער ברירה, ווי צו דעלירען זיך. דו און איך קענען מעהר ניט האָבען צו טהאָן איינער מיט'ן אַנדערען. דאָס, וואָס מיר האָבען געטהאָן איינער צום אַנדערען, דאָס קענען מיר איינער דעם אַנדערען ניט מוחל זיין. דו האָסט אונזער עהרע טוידטליך פערוואונדעט, און פונקט אזוי האָב איך פערוואונדעט דיין געליעבטען. עס איז דאָ ניטאָ קיין פערציהונג, ניט פאַר מיך און ניט פאַר דיך. מיר זיינען פאַרטיג איינער מיט'ן אַנדערען“.

ווען סילוויא איז געקומען צו זיך פון איהר אונמאַכט, אין

וועלכע זי איז אריינגעפאלען ביין צוזאמענשטויס צווישען איהר געליעבטען און איהר מאן, האָט זי זיך געפונען אויף איהר בעט. זי האָט ניט געוואוסט, ווי לאַנג זי איז געווען אין אונמאכט, און אויך ניט, וואָס ווייטער האָט פּאַסירט.

דאָס עס מוז קומען צו אַ דועל, דאָס האָט זי געוואוסט, און אַ שרעקליכער צאָרן האָט ערוואַכט אין איהר געגען די נאָר רישע מנהגים פון דער געזעלשאַפט, וועלכע, אַלס לייזונג פון אַ שווערער לאַגע, האָט אַיינגעפיהרט דעם מאָרד. אַזוי ווי דער טוידט פון אַיינעם אָדער דעם אַנדערען וואָלט געקאָנט עטוואָס בעסער מאַכען. די בידע מענער וועלען זיך שלאָגען, דאָס איז פאַר איהר געווען קלאָהר, און אַ ווילדער פּערלאַנג האָט איהר בעהערשט ניט צו דערלאָזען דערצו, אָבער צו דער זעלבער צייט האָט זי געוואוסט, אַז זי וועט דאָ גאַרניט קענען אויספיהרען. וואָס האָט זי דען געקאָנט טהאָן? וואַרפען זיך פאַר איהר מאַן אויף די קניע? אומזיסט. אָבצובעטען עפעס ביי איהם — האָט זי דאָך ניט געהאַט וואָס; און בעטען פאַר דאָס לעבען פון איהר געליעבטען, אָבער וואָס קען עס העלפען? דער אַנדערער אַליין וועט דאָך ניט רוהען — זי האָט זיך דערמאָנט אָן דעם פּאַטש אין פנים וואָס ער האָט געקראָגען — ביז ער וועט די שאַנדע מיט בלוט ניט אָבוואַרשען. אַזוי ווי פּערגאַסענעס בלוט וואָלט געקאָנט איבערהויפט עטוואָס ריין מאַכען, עטוואָס, וואָס איז שוין געשעהען. צו מאַכען אַזוי ווי דאָס וואָלט קיינמאָל ניט געשעהען — אָט דער געהייליגטער אונזין, אונטער וועמעס הערשאַפט די נאָר רישע וועלט געפינט זיך. אָדער זאָל זי אפשר לויפען צו הונג און איהם זאָגען: „דו געהערסט איצט צו מיר, דו האָסט איצט מעהר קיין רעכט צו לאָזען זיך רויבען פון מיר, קום, לאָמיר פּאַהרען...“

אָבער ווי נור זי איז געקומען צו איהר בעוואוסטזיין, און די און הענליכע געדאַנקען האָבען זיך געפלאַנטערט אין איהר קאָפּ, איז זי באַלד אַריינגעפאלען אין אַ שטאַרקען פיבער. און וואָס עס האָט געבראַכט די נעקסטע טעג, דאָס האָט זי ניט גע-וואוסט. זי האָט נור דונקעל געפיהלט, דאָס עס דרעהען זיך

אָרום איהר פרויען, דאָס אַ מאַן פיהלט איהר פולס, און דאָס די געשטאַלט פון איהר מוטער איז געווען אריבערגעבויגען אי-בער איהר.

ערשט, ווען דער דועל איז שוין געווען פאַריבער, איז זי ווידער געקומען צו זיך. איצט האָט זי אלעס געמוזט זיך דערוויסען. זי האָט געשריען, אז מען זאָל איהר אלעס זאָגען, וואו זי האָט אַ רעכט צו וויסען אלעס. מאַרטאָ האָט איהר נאָכגעגעבען.

— דער דועל האָט שטאַטגעפונען — מיט פיסטאַלעמען. אַנטאָן איז געבליבען אונפֿערוואונדעט, און איז אָבגעפּאָהרען און הונג —

— איז ער טויט?

— ניין, קינד, ניט טויט, אָבער שווער פאַרוואונדעט. איצט האָט זי ניט געקענט מעהר רוהיג בלייבען. זי האָט געמוזט געהן צו איהם.

— אָבער, סילוויאַ, דו וועסט געהן צום מאַן, מיט וועמען דיין מאַן האָט זיך דועלירט? וואָס וועט די וועלט זאָגען?
— פאַר דער וועלט אַרט מיך ניט — הונגאָ קען זיין, שטאַרבט. די וועלט? דאָס איז דאָך דיזעלבע וועלט, וועמעס פרינציפען האָבען דיר דיין מאַן ערמאַרדעט און וועלכע האָבען אויך דעם מאַן, וועלכער האָט מיך בעטראַגען, געלאָזט ווערען צום מערדער פון מיין געליעבטען.

— דיין געליעבטער?... הייסט עס, אז ער איז געווען —
— ווי זאָל איך איהם אַנדערש רופען? איך לייעב איהם דאָך. די וועלט פּעראַכט איך, און איך וואָלט אליין געווען צום פּעראַכטען, ווען איך וואָלט עס ניט געטהאָן... געהען מיר, קום מיט, מאַמע, אָבער גלייך.

איצט איז עס געווען אויפ'ן דריטען טאַג זייט דעם ערשטען קראַנקען-בעזוך פון די ביידע פרויען.
הונגאָ איז געלעגען מיט צוגעמאַכטע אויגען און האָט שווער געאַטהעמט.

— שלאָפט ער? — האָט מאַרטאָ געפרעגט גאַנץ שטיל.
דאָקטאָר ברעסער האָט געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ:

— איך גלויב ניט.

סילוויא איז געווען בלאס און פארוויינט. זי האָט נאָך געהאַפּט אז ער וועט גערעטעט ווערען. אָכער שוין די מעגליכקייט, דאָס ער קען שטארבען, און דערצו דאָס צוזעהן פון זיינע ליידען האָט איהר געמאַכט אזוי פיעל שמערצען, דאָס אין דעם משך פון די לעצטע דריי טעג האָט זי ניט אויפגע־הערט צו וויינען.

נעכטען און ערבי־נעכטען האָבען מוטער און טאָכטער פאַר־בראַכט צו עטליכע שטונדען ביים קראַנקען־בעט. צו אָווענד־צו האָבען זיי געשיקט אָנפרעגען, ווי געהט עס איהם. קיין אויגענבלויקליכע געפאָהר איז נאָך ניט געווען.
מאַרטא האָט אַ קוק געטהאָן אויפ'ן זיינער, און איז אויפ־געשטאַנען.

— קום, סילוויא, מיר דאַרפען געהען.

און סילוויא האָט זיך אויפגעשטעלט.

— אויב עס זאָל איהם ערגער ווערען. לאָזט אונז גלייך רופען — האָט סילוויא געזאָגט צום פאָטער זיינעם.
אָבער, ווען זיי זיינען שוין געווען ביי דער טיר, איז דער אַלטער צוגעגאַנגען צו זיי און האָט זיי געזאָגט:
— געהט ניט.

סילוויא האָט אויפגעציטערט. זי האָט אַרויפגעקוקט צו דאָקטאָר ברעסער מיט אַ פראַגע פון שוידער אין איהר בליק.
ער האָט פאַרשטאַנען איהר פראַגע, — און האָט געזאָגט:
— איך האָב מורא —

סילוויא איז ווידער צוגעלאָפען צום בעט, און זיך גע־שטעלט אויף די קניע. איצט האָט זי ניט געוויינט. דער שרעק איהרער איז געווען צו שטאַרק.

הונג איז געלעגען אָהן אירגענד אַ בעוועגונג. דער אָט־העם, וואָס איז אַרויסגעדרונגען דורך זיינע האַלב־אָפּענע ליפּען, האָט געהאַט אזאָ קרעכצענדען טאָן.

באַראַנעסע טיללינג האָט גענומען די האַנד פון איהר אַל־טען פריינד.

— וואָס האָט איהר מורא ? האַלט עס אזוי שלעכט ?

— יא, זעהר שלעכט.

מארטא האָט געפיהלט די ווערטער ווי שטאָך אין האַרצען, דערביי האָט זי וועניגער געטראַכט פון הונג, ווי פון איהר אלטען פריינד. זיין איינציגער זוהן — די פרייד און שטאַלץ פון זיין עלטער... אזא גלאַנצפולע צוקונפט פערניכט-טעט...

— איך האָב ניט גענוג צוטרוי אין מיין אייגענע קונסט, אויך ניט אין דעם דאָקטאָר, וועלכער בעהאַנדעלט איהם צו-זאַמען מיט מיר, און איך האָב געלאָזט רופען פראָפעסאָר לינ-דען.

דאָן האָט ער זיך געווענדעט צו סילוויא און געזאָגט:
— גרעפן סילוויא, דאָקטאָר לינדען קען אַריינקומען יעדען אויגנבליק. ווילט איהר ניט דערווייל אַריינגעהן אין דאָס צימער דערביי?

זי האָט אויפגעהויבען דעם קאָפּ:

— דאָס האָט אָבער נאָך צייט, ביז ער וועט קומען, און ביז ער וועט מיך הייסען אַרויסגעהן.

— אָבער דאָן וועט ער שוין האָבען געזעהען — סילוויא האָט איהם אָנגעקוקט, ניט פאַרשמעהענדיג, וואָס ער מיינט.

— איך מיין, אז דאָן וועט מען זיך דערוויסען איבעראַל, פראָפעסאָר לינדען קומט אין פערשיעדענע הייזער... און נאָך אלעם, וואָס מען רעדט שוין אין שטאָדט.

— איז מיין פלאַץ ניט דאָ, מיינט איהר?

— מיין גאָט, די וועלט.

אן אויסדרוק פון דער טיעפסטער פּעראַכטונג האָט זיך געוויזען אויף סילוויא'ס פנים.

— איך בלייב — האָט זי ערקלעהרט, און האָט ווידער איינגעגראָבען איהר קאָפּ אין די דעקע, וואָס איז אַראָבעהאַנגען פון ברעג פון בעט. ברעסער האָט זי פערשמאַנען. אין דעם אַנבליק פון ליעבע און טויט — די צוויי ערהאַבענע כחות, האָט פאַר דער יונגער פרוי צוזאַמענגעשרומפט אין גאָרניט דאָס, וואָס ער האָט גערופען „די וועלט“.

דער ערווארטעטער בעריהמטער פראפעסאר איז געקומען.
 ער האָט נור געקענט בעשטעטיגען דאָס, וואָס ברעסער האָט
 אַליין געוואוסט: די געפאָהר איז געווען זעהר גרויס. נאָ-
 טירליך האָט ער דערקאָנט די ביידע דאַמען, און ער האָט שטאַרק
 זיך געוואונדערט זיי דאָ צו טרעפּען, אָבער האָט זיי עס ניט
 געלאָזט מערקען.

ער האָט געהייסען געבען דעם קראַנקען אַ גרויסע דאָזע
 כינין, אום אַרונטערצושלאָגען דעם פיכער, און וועט זיך עס ניט
 איינגעבען צו פאַרמינדערען די 40-גראַדיגע טעמפעראַטור, און
 זאָל עס נור שטייגען איין גראַד העכער, דאָן מיינט עס דער
 סוף... אָבער עס איז דאָך נאָך מעגליך... נו, ער וועט נאָך
 דעמוזעלבען אווענד ווידער קומען.

אין פּאַרציימער איז עס צוגעגאַנגען גאַנץ לעבעדיג. צי-
 טונגסדערפּאַרטער, איינער נאָכ'ן אַנדערען, און פיעלע אַנדערע
 זיינען געקומען פרעגען וועגען דעם, ווי עס האַלט מיט דעם
 דיכטער. ברעסערס דיענער האָט די צייטונגס-מענשען דער-
 לאַנגט די בולעטינס, וועלכע זיינען ערשיענען אין די מאָרגען
 און אָווענד-צייטונגען, און די אַנדערע נייגיריגע האָט ער
 קלעהרט אין קורצען, ווי דער קראַנקער פיהלט. די גאַנצע
 שטאָרט איז געווען פול מיט סימפּאַטיע און אינטערעס, און
 דערצו איז עס נאָך געווען פאַרמישט מיט דער לוסט צו סקאַנ-
 דאַל. מען האָט זיך דערצעהלט אויף פּערשיעדענע אַרטען,
 וואָס עס האָט געקאָנט זיין די אורזאַכע פון דעם דועל, און
 אין אַלע פירושים האָט זיך געהערט דאָס בעקאַנטע פראַנצויז-
 זישע וואָרט: „זוך די פרוי“.

עס איז געוואָרען אָווענד. אַ לאַמפּ אין אַ ווינקעל פון
 צימער, ווייט פון קראַנקען-בעט האָט פאַרשפּרייט אַ פּערשטיק-
 טע ליכטיגקייט אין דעם קראַנקענס צימער. דאָס צימער, וואו
 הונגאַ איז געלענען, איז געווען זיין שרייב-צימער, ווייל דאָס
 איז געווען דער געראַמסטער אין הויז.

הונגאַ האָט איינגעדערעמעלט. סילוויא איז געזעסען לעבען
 איהם, און געהאַלטען זיין האַנד. אויף אַ דיוואַ אין אַ צוויי-
 טען ווינקעל פון צימער זיינען געזעסען דאָקטאָר ברעסער און

מארטא, אויסבייטענדיג זיך פון צייט צו צייט מיט אייניגע ווערטער.

— דערמאנט איהר זיך — האָט מארטא געזאָגט נאָך אַ קורצען שטילשווייגען — אָן אונזער צוזאמענפּאָהרען אויף דער באַהן פון קעניגסהאַף נאָך האַראָוויץ אין אַ טאָג שפּעטער נאָך דער שלאַכט?

— איך דערמאָן זיך... אָן די הורבע מתיים, אויף וועלכע די קראַהען זיינען געשטאַנען. דאָס איז געווען נאָך טרויער־גער.

— נור שרעקליכער, און פונקט אזוי איבעריג, ניט נויטיג. — יא, דאָס איז דיזעלכע גרויסע זינד: אַ מלחמה צווישן שען צוויי אָדער אַ מלחמה צווישען הונדערטע טויזענדע, די־זעלבע משוגעת, דאָס מיט דעם טויט קען מען עטוואָס דער־גרייכען, עטוואָס בעווייזען, עטוואָס גוט מאַכען. עס איז אַלעס אזוי שרעקליך, אזוי טרויעריג...

— מיין אַרימער פריינד! האָט מארטא שמוערצליך אויפֿ־געזיפּצט.

עס איז איהר געווען שרעקליך ביטער. דיעזער שטאַר־בענדער יונגערמאַן, דער רואינירטער לעבען פון איהר טאָכ־טער... פון רודאָלף — דער האָט אויך אויפגענומען אזא שווע־רען קאַמפּף — האָט זי שוין פון אַ לענגערע צייט גאָרניט גע־הערט. די גאַנצע צוקונפּט פון איהרע קינדער (וועגען זיך האָט זי שוין ניט געטראַכט) איז איהר מיט איינמאָל אויסגע־קומען אזוי פינסטער, — און די גאַנצע וועלט אזא שלעכטע, — בילדער פון דער פּערנאַנגענהייט זיינען פאַרבייגעצויגען פאַר איהרע אויגען, און אַלע אזוי שרעקליך, ווי דאָס בילד, אָן וועל־כען זי האָט זיך נור וואָס דערמאָנט: די הורבע טויטע קער־פּער, געגעסען פון קראַהען, וועלכע זי האָט געזעהען אין אַ גע־וויסע נאַכט, בעלויכטען פון דעם בלאַסען לבנה־שיין. זי האָט זיך דערמאָנט אָן דעם נאָוועמבער־טאָג אין סאַדאָוואַ, ווען זי האָט געזעהען דעם יונגען קיזער וויינען, אָן די פּראַסטע היל־צערנע טרונען, אין וועלכע מען האָט אין דעם משך פון דער איינציגער האַלעראַזוואָך אין גרומיץ, אַריינגעלעגט איהרע דריי

שוועסטער, און דאָס שרעקליכסטע בילד פון אלע, איהר גע-
ליעבטער מאן. צוזאמענפאלענדיג אונטער דעם פייער פון די
ביקסען.

דער קראנקער האָט זיך אויפגעכאַפט.

„וואסער!“ — האָט ער געבעטען מיט אַ שטילען קול.

דער אלטער דאָקטאָר איז צוגעלאָפּען, אָבער סילוויא האָט
שוין געהאט אָנגעפילט אַ גלאָז און מיט ציטערענדע הענד צו-
געטראַגען עס צו הונגאַ'ס ליפּען. ער האָט געטרונקען מיט מאַ-
טערניש, אָבער מיט דורשט. דאָן איז זיין קאָפּ צוריק געוונ-
קען אויפ'ן קישען. ער האָט זי ווידער ניט דערקענט.

זייט סילוויא איז אהערגעקומען — איצט איז עס שוין
געווען דער דריטער טאָג — האָט ער נאָך מיט קיין וואָרט, מיט
קיין בליק ניט געוויזען, דאָס ער האָט געוואוסט, ווער עס זיצט
נעבען איהם. און זי האָט אַי י געוואָלט אַז ער זאָל עס וויסען.
זי האָט געוואוסט, אַז דורך איהר נאָהענטקייט, וועט ער זיך
פיהלען בעגליקט. עס איז געווער שרעקליך פאַר איהר, דאָס
ער איז ניט אימשטאַנד צו פיהלען כאַטש ד ע ס גליק, און
אפשר אויך דאָס לעצטע. אומזיסט האָט זי צו איהם גערעדט
גאַנץ שטיל: „הונגאַ, הונגאַ, איך בין עס, דיין, דיין סילוויאַ.“
אומזיסט האָט זי איהם אין די אויגען אַריינגעקוקט מיט אַ ברע-
נענדער ליידענשאפט און מיט דער זיסעסטער צערטליכקייט אין
איהרע אייגענע אויגען — זיינע אַרעמע, פיבער-ברענענדע אוי-
גען האָבען אַרומגעבלאָנדזשעט, און ער האָט ניט אַרויסגעוויזען
דעם מינדעסטען סימן, אַז ער פאַרשטעהט וואָס קומט פאַר.
אָדער, אַז ער דערקענט אימיצען. דאָס איז גאַרניט געווען
הונגאַ, וועלכער איז דאָ איצט געלעגען, ניט איהר דיכטער, פון
וועמען זי איז געווען אזוי געליעבט, נור אַ צוקענדער, ליידענדער
קערפער, וועלכען די נשמה האָט שוין כמעט ווי פאַרלאָזען.

אַרום צעהן איז דער פּראָפעסאָר ווידער געקומען. ער האָט
געפונען דאָס ועלבע, וואָס ברעסער, אַז דער פיבער האָט בעריי-
טענד אָבערלאָזען.

דאָס איז זעהר גינסטיג — האָט ער צוגעלעגט.
 סילוויא האָט אויפגעציטערט. ווי אַ גליקליכער האָפנונג
 בליץ האָט דורכגעשניטען דאָס וואָרט איהר צימערענדע, פאר-
 שמאַכטע האַרץ.

ביין אוועקגעהן, האָט דער בעריהמטער דאָקטאָר ערקלערט,
 אז עס איז מעגליך, אז הונגאַ זאָל בלייבען לעבען. די נאַכט וועט
 ער ווארשיינליך רוהיג שלאָפען. דאָס וואָלט געווען זעהר פיעל
 געוואונען. און ווען ער וועט זיך ווידער אויפכאַפען — הונגאַ
 האָט דערווייל ווידער איינגעדערעמעלט — וועט ער זיין ביי זיין
 פולען בעוואוסטזיין.

— בעוואוסטזיין! — האָט סילוויא נאָכגעזאָגט דעם בע-
 ריהמטען דאָקטאָר — אויך דאָס וואָרט האָט איהר געמאַכט פריי-
 דיג אויפציטערען — וואָס פאר אַ ווידערזעהען וועט עס זיין
 צווישען זיי!

מאַרטא האָט פאָרגעשלאָגען צו פאָהרען אַהיים. סילוויא
 האָט אָבער ניט געוואָלט.
 — איך וועל פון דאָנען ניט אוועק, ביז ער איז גערעטעט,
 אָדער —

ווען מאַרטא האָט געזעהן, אז איהר טאָכטער איז אזוי
 ערנסט ענטשלאָסען צו בלייבען, האָט זי אויך אויפגעגעבען דעם
 פלאַן צו געהן אַהיים. דאָקטאָר ברעסער האָט איהר אָכנע-
 טראָטען זיין שלאָפצימער. ער מוז בלייבען ביין קראַנקען. אויך
 סילוויא'ן האָט ער פאָרגעשלאָגען אַ בעט אין נעבען-צימער,
 אָבער זי האָט ערקלעהרט, דאָס זי וועט זיך ניט אַ דיהר טהאָן
 פון שטוהל, וואָס איז געשטאַנען ביי הונגאַ'ס בעט. זי קען אויך
 דאָ רוהען. מאַרטא האָט אָנגענומען דעם דאָקטאָר'ס פאָרשלאַג
 און איז אוועק אַביסעל זיך צולעגען.

צוויי שטונדען שפעטער. הונגאַ האָט געאָטעמט רענעל-
 מעסיג און רוהיג. ברעסער איז געלעגען אָנגעקלידט אויפ'ן
 דייוואַן, און האָט איינגעדערעמעלט, און פונקט אזוי די וועכטע-
 רין, וועלכע איז געזעסען אין אַ שטול, נעבען אויווען. די איינ-
 ציגע וואָס האָט געוואַכט, איז געווען סילוויא, וועלכע איז גע-
 זעסען צוקאַפענס פון דעם קראַנקענבעט, און מיט איהרע אויגען

געציעלעוועט אויפ'ן פנים פון הונגאָ, כאָטש אין דער האַלכדונג קעלהייט האָט מען קוים געקאָנט זעהען זיין פנים. דער וואַנד־זייגער האָט געקלאַפט זיין טיקיטאָק, און ערשט ניט לאַנג האָט זי געשלאָגען איינס. אין אויווען האָבען געפלאַמט די ברע-גענדע שייטלען האַלץ. פון דער גאָס, כאָטש אַלע געשעפטען זיינען שוין געווען געשלאָסען, האָט זיך צוגעטרָגען דער פער-שטיקטער גערויש פון אַ פאַרבייפאַהרענדען וואָגען מיט מענשען, וואָס זיינען געפאַהרען פון בעללער, באַנקעטען, און וועלכע האָבען קיין אַהנונג ניט געהאַט פון דעם צער און שרעק פון דאָ אויבען, וועלכע קענען זיך אפשר באַלד פּערוואַנדלען אין די טיעפסטע פּערצווייפלונג. דער געדאַנק, דאָס דער געליעבטער וועט שטאַרבּען, איז איהר מעהרערע מאָל געקומען אין קאָפּ. מאַנכעס מאָל האָט זי זיך אליין געפייניגט פאַרשטעלענדיג זיך דאָס ער איז שוין טויט...

אזוי איז אוועק נאָך אַ שעה. דער זייגער האָט אָנגעהויבען אויסצושלאָגען צוויי. אין דערזעלבער צייט האָט זיך דער קראַנט קער אַ ריהר געטהאָן.

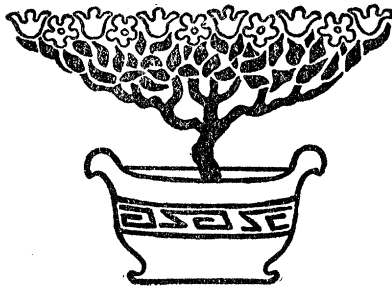
סילוויא איז אויפגעשפרונגען און זיך איבערגעכויגען איי-בער איהם. זיינע אויגען זיינען געווען אָפּען, עס האָט דורכ־געשניטען איהר דערזעלבער האָפּנונגס-שטראַהל, ווי ביי פּראָ-פעסאָר לינדען'ס וואָרט: „בעוואוסטזיין“, אפשר איצט, אפשר איז ער אין גאַנצען שוין דאָ.

— הונגאָ, הונגאָ, דערקענסטו מיך? — האָט זי אויסגערופּען שטיל, אָבער מיט געפיהל.

און ער איז ווירקליך געקומען צום בעוואוסטזיין. אין ראַשע ערינערונגס־בליצען האָט זיך אין זיין גייסט אָפּגעשפיגעלט אַלעס, וואָס האָט פּאַסירט: דער דוּעל, זיין ווערען פּערוואַנדעט, דאָס ווערען געבראַכט אַהער, די אָפּעראַציע און דאָן אַ פּוסט-קייט. און איצט: איהר פנים איז געלעגען אין שאַטען, אָבער איהר שטימע האָט ער דערקענט, איצט, איינגעבויגען איבער איהם די פרוי, וועמען ער ליעבט אזוי...

— סילוויא, סילוויא, דו! — און אזוי האָב איך דיך ווידער?

— און אויף אייביג... ביזט גערעמעט, ביזט גענעזען...
 א לאנגעם לעבען ליעגט פאר אונז... קיין זאך זאל אונז ניט צו-
 שיידען. ווי איז דיר ? ווי פיהלסטו זיך ?
 — איך בין גליקליך, סילוויא, א גליק —
 ער האָט זיך אביסעל אויפגעהויבען, אָבער מיט א דורכ-
 דרינגענדען שמערץ-געשריי איז ער צוריקגעפאלען אין קישען.
 דאָן איז שוין אויך דאָקטאָר ברעסער געווען ביי דער זייט
 פון זיין זוהן און האָט זיך אַריבערגעבויגט איבער איהם.
 — ער איז געקומען צו זיך — האָט סילוויא געזאָגט —
 ער האָט מיך דערקענט. ניט אמת, הונגאָ ? וואָס איז דיר ?
 אָבער רעד דאָך !
 דער אַלטער ברעסער האָט איהר ניט געלאָזט מעהר רע-
 דען :
 — שטיל, ער שטאַרבט !...

דריי און דרייסיגטער קאפיטעל.

א בריעף פון מארטא טיללינג צו גראף קאלנאס.
גרומיץ, 1895.

טהייערער פריינד : —

א הערצליכען דאנק פאר אייער אָנזאָגען מיר וועגען אייער באַלדיגען צוריקקומען און פאַר דאָס, וואָס איהר האָט מיר צוגעשיקט אייער אַדרעס פון אייער לעצטען אָבשטעל־פּלאַץ. דאָס מאַכט פאַר מיר מעגליך ווידער צו שרייבען צו אייך וועד גען אַליין, וואָס איז פאַרגעקומען אין מיין פאַמיליע אין דער לאַנגער צייט, וואָס איהר זיינט געווען אוועק.

עס איז געווען אַ דראַמע, אַ שרעקליכע דראַמע. איהר וועט אַלעס הערען, ווען איהר וועט צוריקקעהרען, אָבער, מעגליך שטאַרק איבערטריבען און צוקריפעלט. דערפאַר זאָלט איהר פון מיר אַליין זיך דערוויסען דעם גאַנצען אמת.

וועגיגע טעג נאָך דעם, ווי איהר זיינט אוועקגעפאַהרען, האָט זיך אָבגעשפיעלט די דאָזיגע שרעקליך־טרויעריגע דראַמע. אפשר האָט איהר וועגען דעם געלייענט אין די צייטונגען? אָבער איהר לייענט דאָך קיינע צייטונגען, ווען איהר מאַכט איי־ערע רייזען, און מסתמא ווייסט איהר גאָר ניט וועגען דעם ברעסער־דעלניצקי דועל. יא, מיין אידעם דעלניצקי האָט ברעד סער'ן טוידטליך פאַרוואַונדעט. ברעסער איז געווען — ניין, ניט סילוויא'ס געליעבטער — פון סילוויא'ן געליעבט. אזוי געליעבט, דאָס ניט קימערענדיג זיך וועגען דעם, וואָס די וועלט וועט זאָגען, איז זי אוועק צו זיין קראַנקען־בעט — איך און זי — ביז צו זיין לעצטען אַטהעם־צוג.

וואָס עס איז נאכהער געווען, איז געווען שרעקליך. עס האָט די האַרץ צוריסען. מיין גאָט, איך האָב דאָך דורכגעמאַכט אין מיין לעבען פיעלע סצענען, וועלכע דער טראַגעדיע־דיכ־טער, דער טויט, ווייס צו שאַפען : די אַנאַניע אין די בעחמי

שע לאזארעטען, די האַלעראַזוואָך אין גרומין, די דערשיסונג פון מיין געליעבטען... צולעצט די אונגליקען, וואָס האָבען געטראַפען מיין זעהן — אָבער איך האָב ניט געגלויבט, אז מיר ווילט אויסקומען דורכצומאַכען אַ טויט-שטונדע, וועלכע זאָל פאַר מיר ענטפלעקען אַ גאַנץ נייעם שמערץ. עס איז שוין איצט פאַראַיבער, אַ דאַנק גאָט, קען איך עס דערצעהלען. אין דער שטונדע, וועלכע האָט אוועקגעריסען פון מיין טאָכטער דעם געליעבטען פון איהר האַרצען, איז מיין אַרימע סילוויאַ אַריינגעפאלען אין אַ וואַהנזיניגע פערצווייפלונג, וועלכע אַן דערע רופען עס אין קורצען משוגעת. זי האָט געמוזט אוועק גענומען ווערען אין אַ נערווען-אַנשטאַלט, וואו מען האָט זי געמוזט זעכס גאַנצטען האַלטען אונטער דער שטרענגסטער אויפפאַסונג. זייל מעהר ווי איינמאָל האָט זי געוואָלט אַרויס-שפּרינגען דירב'ן פענסטער, אָדער זיך דעם קאָפּ צוברעכען אָן אַ וואַנד. זי האָט ניט-בעוואוסזיניג געוואָלט בעגעהן זעלבסט-מאָרד, ניר אונטער אַנפאַלען פון אַ פיבער משוגעת. ביס-לאַכווייז, ביסלאַכווייז האָט די פאַרפינסטערונג פון איהר גייסט אָנגעהוּלען צו פאַרשווינדען, און די אויסברוכען פון שמערץ האָבען געמאַכט פּלאַץ פאַר אַ זאַנפטערען, שטילערען, אָבער זעהר שווערען געמיטה. שטונדענלאַנג האָט זי געוויינט אויף מיין ברוסט — איך האָב זי בעזוכט, נאַטירליך, יעדען טאָג. נאָך אַנדערע צוויי מאָנאַטען האָט זי שוין פערלאָזען דעם אַן-שטאַלט, אַלס פּאָלשטענדיג אויסגעהיילט, און איצט לעבט זי ביי מיר. אָבער זי איז נאָך יונג, און איך רעכען אויף די צייט, וועלכע איז אזא גוטע היילערין, אפשר וועט איהר דער שיקזאַל נאָך טרייסן ברענגען...

דעם גט האָט זי שוין, אָבער ליידער האָט זי געקראָגען דעם גט נאָכדעם, ווי זי איז געמאַכט געוואָרען, אַלס די איינציגע שולדיגע. אַנטאָן האָט ניט לאַנג צוריק געהייראַט מיט זיין זינגערין. די האָט איצט פערלאָזען דאָס טהעאַטער, און ביידע לעבען זיי אין דעם לאַנד-הויז, וואָס אַנטאָן האָט איהר שוין מיט יאָהרען צוריק געשענקט.

און רודאָלף? — די פראגע וואָלט איהר מיר זיכער גע-

שטעלט נאָכדעם, ווי איך וואָלט אייך אַלעס פריהעריגע מינדליך דערצעהלט. ווייל איהר ווייסט דאָך, דאָס אין מיינע געדאַנקען און זאָרגען פאַרנעהמען מיינע ביידע קינדער אימער אַ גלייכען פּלאַץ. איהר לייענט דאָך אזוי גוט אין מיין נשמה, קאַלנאַס, און האָט מיך אימער אזוי גוט פאַרשטאַנען, אפילו דאָן ווען איהר האָט פאַר אַ וויילע געמאַכט אַ קליינעם טעות — איז אויך דאָן האָט איהר באַלד פערשטאַנען, וואָרום דאָס האָט ניט גע- קאַנט זיין... אָבער וועגען דעם רעדען מיר דאָך קיינמאַל ניט. ענטשולדיגט מיר, וואָס איך האָב אָנגעריהרט אַן עררינערונג, וועלכע איז אפשר שמערצליך פאַר אייך... פאַר מיר, אָבער, איז זי איינע פון מיינע ליעבע עררינערונגען...

אַלזאָ, רודאָלף? ער איז מיט אַן אָווענד פריהער פאַר דעם דועל אָבגעפּאַהרען פון וויען, און האָט זיך ערשט דערוואוסט אין אייניגע טעג אַרום דורך די צייטונגען. פון סילוויא'ס צו- שטאַנד האָט ער גאָרניט געוואוסט, איך האָב איהם ניט געוואָלט לאָזען וויסען וועגען דעם, ווייל איך האָב געוואוסט, אז ער מוז ערפילען דאָס, וואָס ער האָט זיך אונטערגענומען, און האָב ניט געוואָלט נאָך שווערער מאַכען זיין אויפגאַבע. אָבער ער האָט זיך עס דערוואוסט פון אנדערע. דאָן האָט ער אָבגעזאָגט זיך פון זיינע אייניגע פאַרטרגע, וואָס ער האָט געזאָלט געבען, און איז צוריקגעקומען נאָך וויען: בייצושטעהן דער מוטער און שוועסטער אין זייער גרויסען צער. דאָס האָט ער אַנערקענט, אַלס זיין ערשטע פליכט. און ווירקליך, זיין נאָהענטקייט האָט מיר וואויל געטראָן.

נאָך אַן אנדער ליעבער מענש האָט זיך באַמיהט אַרום מיר צו פערשאַפען מיר הילף און טרייסט. דאָס איז קאיעטא- נע ראַנעגג. אזוי אָפט, ווי איך בין געווען אַליין, איז זי צו מיר געקומען. נור, ווען רודאָלף איז צו מיר געקומען, פלעגט זי אוועקגעהן, און אזוי, אז מען האָט געקאַנט מערקען. זי מיינט איהם אויס אזוי שטאַרק, ווי זי קען נור. דאָס זי האָט איהם ליעב, דאָס ווייס איך שוין פון לאַנג... איך האָב עס דאָך אייך שוין אַמאָל געזאָגט, און דערביי אויסגעדריקט מיין וואונש,

הלואי וואָלט רודאָלף מיט איהר געהייראַט, אָבער די צרה איז, דאָס רודאָלף וויל נאָך ניט הערען פון זיך ווידער פּערהייראַטען. ווען סילוויא איז געוואָרען פּאָלשטענדיג געזונד, האָבען מיר זיך איבערגעקליבען נאָך גרומיץ, וועמען איך בין אונטריי געוואָרען פאַר אַ לענגערע צייט צוליב ברינהאַף. אַך, ווי שטאַרק איז דער אָרט באַפעלקערט פון די שאַטענס פון מיין יוגענד... רודאָלף האָט מיך אַהער געבראַכט, און דאָן איז ער ווידער אוועקגעפּאָהרען, ער האָט געמוזט גוט מאַכען דאָס, וואָס ער האָט פריהער פאַרזאַמט. וואָס ער טהוט, טראַכט און פּלאַנעוועט, דאָס וועל איך אייך מינדליך דערצעהלען. איך בין נאָך אימער מיט מיין גאַנצער נשמה ביי דער גרויסער אויפֿ-גאַבע, וועלכע מיין מאַן האָט פאַר מיר איבערגעלאָזען, און וועל־כע מיין זוהן האָט איבערגענומען. שטאַרק, ווי עס דריקט מיך די זאָרג וועגען מיין אונגליקליכער סילוויא, און אזוי שטאַרק ווי איך לייד אליין, — דאָס אַלעס האָט געמאַכט אַ שטאַרקע ווירקונג אויף מיין שוואַכע האַרץ — דאָך האָב איך קיינמאָל ניט אויפֿגעהערט צו טראַכטען וועגען מייע אידעאַלען, וועלכע זיינען מיין רעליגיאָן.

וואָס זאָל איך אייך נאָך דערצעהלען? מאַקס און עלי־זאַבעט דאָצקי, וועלכע לעבען אזוי גליקלאַך אין ברינהאַף (האַט רודאָלף ניט געהאַנדעלט איבעראַיילט? ... ער האָט געוואָלט זיך בעפרייען פון די קייטען, און דאָך, וויפיעל נאָך קייטען ער שלעפט הינטער זיך!) אַלזאָ, די ביידע גליקליכע האָבען נאָך איצט געקראָגען אַ יורש — אָרעמער, ליעבער פריצעל, ער איז געווען אַזאַ טהייערינקער. דאָס איז אויך עטוואָס, וואָס איך קען ניט פאַרגעסען.

פון לאָרי גרויבאָך האָב איך שוין לאַנג גאָרניט געהערט. עס הייסט, אַז זי איז געוואָרען זעהר פרום, געהט טעגליך אין קירכע, בעשעפטיגט זיך מיט זאַמלונגען פון פּאַנדם פאַר אַלער־ליי הייליגע צוועקען, פאַר די אונטערשטיצונג פון קאַטוילישע פאַראייניגע, פון מיסיאָנען און אזוי ווייטער. דעם טויט פון איהר טאָכטער און אייניקעל בעטראַכט זי — אזוי האָט זי ניט לאַנג געזאָגט אונזערען אַ געמיינשאַפֿטליכען פריינד — אַלס

א שטראף פון גאָט פאר די פאמיליע דאָצקי, ווייל די דאָצקי פאמיליע האָט ניט דעם עכטען גלויבען. נו, יא, דאָס איז גע- ווען א זעהר האַרטער קלאַפּ פאר די אָרעמע, טו פארגין איך איהר צו געפינען טרייסט און שטיצע אין איהר רעליגיאָן... נאָ- טירליך, אויב די גאַנצע פרומקייט איז ניט עטוואָס, וואָס איז איצט אין דער מאַדע, ווייל איצט ווערט עס בעטראַכט, אַלס „גוטער טאָן“ פון דער העכערער געזעלשאַפט צו מאַכען אַן אַנשטעל פון גלויביגקייט — נאָך דעם ביישפּיעל וואָס ווערט געגעבען פון סאַמע אויבען, פון אונזער קאָזער גופא.

דאָ, אין גרומיז, לעבען מיר, די דריי פרויען, זעהר שטיל. מיר פרעהען זיך נור מיט דער זומערליכער נאַטור. „עס איז די צייט פון דאָזען“. מיר דריי, האָב איך געזאָגט, ווייל קאָ- יעטאַנע ראַנענג איז ביי מיר צוגאַסמט. איך בין איהר זעהר דאַנקבאַר, ווייל איהר געזעלשאַפט פאר מין טרויעריגער סילוויא איז אַן אמת'ע ברכה, און כאָטש אויך זי האָט א געהיי- מען שמערץ, דאָך איז זי פון א פרעהליכען געמיט. דאָס איז א געזעלשאַפט, וועלכע איז פאר מין סילוויא'ן פיעל בעסער, ווי די געזעלשאַפט פון אַן אַלטע, געדריקטע פרוי, וועלכע האָט איהרע אייגענע לידען.

ניט, דאָס איך פיהל מיך אזוי אַלט... אָבער אין די אוי- גען פון יונגע לייט.. עס איז א נאַטור-געזעץ, דאָס פאר די יונגער גילט בלויז די יונגער.

צו מין פריינדין האנענג איז איינפערשטאַנען דערמיט, וואָס איהר טאָכטער איז אַהער געקומען און האָט זיך אזוי שטאַרק בעפריינדעט מיט סילוויא, דאָס ווייס איך ניט. דער גט, דער דועל, די „נעדווענקראַנקהייט“, וואָס איז געקומען נאָך דעם יונגען ברעסער'ס טויט — דאָס אַלעס מוזען זיין זאַכען, וועלכע זיינען שטאַרק ניט צום האַרצען אַזא פרוי, ווי גרעפין ראנענג. פון דער אַנדערער זייט אָבער איז די פרוי צו ברייט- הערציג, אַז זי זאָל פאַרבאָטען איהר טאָכטער צו טרייסטען אונז בידען מיט איהר לייעבער נאָהענטקייט. און פאר מיר איז קאָיעטאַנע אַן אמת'ער טרייסט. איך לייעב זי באמת, און איך פיהל, דאָס זי האָט מיך אויך לייעב. און כאָטש אפילו

איך ווייס, דאָס זי ליעבט מיך נור, ווייל איך בין רודאָלף'ס
 מאַמע, אַרט עס מיך גאַנץ וועניג. אין געגענטווייל: איך בין
 איהר דאַנקבאַר פאַר דאָס וואָס זי פיהלט צו מיין זון. איך
 קען מיט איהר רעדען איבער זיינע פלענער, און זי הערט זיך
 צו צו זיי מיט אזא לעבהאַפּטער פערשטענדיג. אַלעס פון
 איהם איז אין איהרע אויגען שעהן און ערהאַבען. מעגליך, אז
 ווען ער וואָלט פערטרעטען פונקט דעם געגענטוואַץ פון דעם, אין
 וואָס ער גלויבט איצט, וואָלט זי עס פונקט אזוי בעוואונדערט.
 איך ווייס עס ניט. אָבער עס איז פאַר מיר אַ פערנגיגען צו
 וויסען, דאָס עס שלאָגט אזוי וואַרים אַ האַרץ פאַר מיין אייני-
 זאַמען רודאָלף. ווער ווייס! אפשר, ווען די היימלאַזיגקייט,
 די איינזאַמקייט וועט איהם גוט צודריקען, אפשר דאָן — לאַכט
 פון מיר ניט, קאָלנאַס, וואָס איך ווייז זיך אַרויס אַלס אַ שדכני-
 טע. מען קען ניט אזוי גליקליך זיין אין דער היראַט, ווי איך
 בין עס געווען, און ניט פאַרשפירען אַ מאָל אַ וואונש — נאָ,
 גענוג. דער בריעה איז געוואָרען צו לאַנג. אויף וויעדערזעהן.
 איך קוק שוין אויס אויף אייער בעזוך.

פיער און דרייסיגסטער קאפיטעל.

רודאָלף איז ווידער צו זיך געקומען פון די אויפטרייסלענדיגע פּאַסירונגען, סיי די וועלכע האָבען מיט איהם אַליין פאַ-סירט אויף יענער אַנטיסעמיטען-פּערזאָמלונג, און סיי די וועלכע האָבען פאַסירט מיט זיין שוועסטער. איצט איז שוין סיל' וויא געווען אויף'ן וועג פון אַ פּאַלשמענדיגען גענעזען-ווערען, און וואָס אַנבעטרעפט די ערדינערונגען פון יענעם אַווענד אין דער פּאַרשטאָרט-פּערזאָמלונג, זיינען זיי פּערדונקעלט געוואָרען דורך נייע ערהויבענדע איינזריקע אויף דעם סאַציאלען פּעלד. רודאָלף האָט זעהר גוט געוואוסט, אז ער לעבט אין אַ קאַמפּף-צייט, אין אַן איבערגאַנגס-צייט, ווען צוויי וועלט-אַנשוואַונגען, ניין, צוויי וועלט-אַרדנונגען, קעמפּען איינע מיט דער אַנדער רער, און ער האָט פּערשטאַנען, אז דער, וואָס קעמפּט פאַר די נייע אַרדנונג, טאָר ניט ווערען מוטעהלאַז, ווען אין מאַנכע פּלעצער און צו פאַרשיעדענע צייטען זיעגט נאָך אימער די אַלטע, די צוריקגעשטאַנענע אַרדנונג. מעהר פון אַלץ טאָר עס ניט פּאַרדונקלען זיינע אויגען פון צו זעהן די סמנים, די אַנזאַ-אָן דעם, וואוהין איינעם בליקען זיינען געציעלעוועט. און אין דער לעצטער צייט האָט רודאָלף געזוכט און געפונען די געלע-גענהייט צו בעאַכטען די ליכטיגע פּאַזען פון דער סאַציאלער ענטוויקלונג, און האָט זיך פּאַרנומען מיט די זאַכען און פּער-זאַנען, וועלכע האָבען געטהאָן די פּאַרבּערייטערנדיגע אַרבייט פאַר דאָס אריינטרעטען אין די נייע עפּאָכע.

נאַטירליך איז רודאָלף ניט געווען בלינד צו דעם, וואָס האָט געהערשט אויף דער אַנדערער זייט: צו דעם עלענד אין די אונטערשטע שיכטען פון דער געזעלשאַפט, און צו דער אונט-וויסענהייט און אויסגעלאַסענהייט, וואָס האָט געהערשט אין

אלע שיכמען; ער האָט אויך גאַנץ גוט געזעהען די אויפגע-
 העצטע פּערפֿאַלגונגס-ליידענשאַפטען פֿון די נאַציאָנען און ראַ-
 סען, דאָס גרויסהאַלטען פֿון דער געוואַלט-פּרינציפּ אין די רע-
 גיערונגס-קרייזען — דאָס אלעס האָט ער זעהר גוט געזעהען,
 אָבער דאָך האָט ער געפֿיהלט איבער דעם אלעם דעם אַטהעם
 פֿון דעם נייעם גייסט, פֿון דעם גייסט, וואָס האָט געהאַט אַלס
 זיין מיסיאָן בייצוקומען דאָס אַלעס. ער האָט בעגריפען, אז
 די אלע שלעכטע זאַכען ווערען שוין מעהר ניט בעטראַכט, אַלס
 אַן אונפֿערמיידליכעס בייז, מיט וואָס איינער מוז שלום מאַכען,
 נור אַלס פּראָבלעמען, וועלכע מוזען אזוי אָדער אנדערש גע-
 לייזט און פּאַרענטפֿערט ווערען, און דאָס איבעראַל זיינען דאָ
 כחות, וועלכע באַשעפּטיגען זיך מיט דעם זוכען פֿון צו לייזען
 זיי. די כחות זיינען פֿון ביידע מינים: בעוואוסטע און אונ-
 בעוואוסטע.

דער אַלטער יאָמער איז נאָך אַלץ ניט אָבגעשאַפט, אָבער
 די קולטור-מענשהייט האָט איהם, ווי מען זאָגט עס, געגעבען
 נאָטיס, איהם אָנגעזאָגט, אז זיין טערמין פֿון געוועלטיגונג געהט
 צו-ענד.

וואָס עס האָט רודאָלפֿ'ען געבראַכט מעהר אין אַ געהויר
 בענע און האַפֿנונגספֿולע שטימונג, איז געווען דער פּערזענלי-
 כער פּאַרקעהר מיט זיינע געזינגס-גענאָסען. אין דעם האָט
 ער געפֿונען דעם פּאַזיטיווען טרייסט, דאָס אַ גאַנצע רייהע פֿון
 גייסטער שטרעבט צו דעמזעלבען ציעל, וואָס ער. שוין פֿון
 לאַנג פֿריהער איז ער געשטאַנען אין קאָרעספּאַנדענץ מיט די
 פֿיהרער פֿון פּערשיעדענע פּאַרטגעשריטענע אידעען. איצט
 האָט ער געמאַכט מיט זיי זיין פּערזענליכע בעקאַנטשאַפט, און
 אין אַ לעבעדיגען אויסטויש פֿון געפֿיהלען און געדאַנקען איז זיין
 אייגענע איבערצייגונג און זיכערהייט פֿיעל שטאַרקער געוואָ-
 רען. ער איז געפּאָהרען נאָך בערלין, אום פּערזענליך בעקאַנט
 צו ווערען מיט מאַריץ פּאַן ענדי. ער איז ניט נור געווען אַלס
 ציהערער ביי זיינע פּאַרטרגע, וועלכע טויזענדע האָבען גע-
 הערט און אַפּלאָדירט, נור ער איז מיט איהם אַליין געוואָרען
 זעהר אינטיים בעפֿריינדעט. דאָן איז ער אוועק קיין ענגלאַנד.

ולאס איז ניט נור געווען א רייזע, אום צו בעזוכען הערבערט ספענסער, וועמעס ווערק האָבען געבילדעט דעם פונדאמענט פון זיין אייגענעם געדאנקען-גאנג, נור הויפטזעכליך האָט ער גע-וואָלט בעזוכען ענגלאַנד, דאָס פרייעסטע לאַנד פון אייראָפּא, אויף וועמען די קראַנקהייט פון מיליטאַריזם האָט גאָר קיין שליטה ניט געהאַט, און וועלכעס האָט איהם אויסגעזעהן צו זיין די אמת'ע פעסטונג פון דעם פריעדענס-געדאַנק, און וועל'כעס, נאָך די פּעראייניגטע שטאַטען פון נאָרד אַמעריקא, איז ווירקליך די וועגעלע פון דעם פריעדענס-געדאַנק, און כאַטש אויך דאָרט, ווי אומערום, איז דאָ אַ זשינגאַ-פּאַרטיי, און די גרויסע מאַסען זיינען נאָך ניט דורכגעדרונגען מיט דעם געדאַנק פון אַ געזיכערטען וועלט-פריעדען, דאָך האָט ענגלאַנד דאָן מיט זיך פאַרגעשטעלט דעם פאַקט, וואָס האָט דאָן נאָך אין ערגעץ ניט עקזיסטירט, דאָס די רעגירונג, אין דער פּערוואַן פון איהר פיערמאָל בעשטימטען און ווירקענדען פרייס-מיניסטער, האָט פאַרטראָטען דעם פּרינציפּ פון אַרביטרישאַן צווישען די פעלקער. נאַטירליך האָט רודאָלף דאָן ניט געקאַנט פאַראויס-זעהען, דאָס גראַדע אין דעם לאַנד וועלען אייניגע יאָהר שפּעטער אויפפלאַקערען די שטאַרקסטע קריענס-ליידענשאַפטען, און וועלכע וועלען זיך אין גאַנצען האָבען אַבגעטרייסעלט פון גלאַד-סטאָן'ס פּרינציפען.

רודאָלף האָט אַבגעשטאַט זיין בעזוך אויך צו גלאַדסטאָן, צו דעם „גרענד אָלד מען“. דאָרט האָט ער אויך זיך בעקענט מיט גלאַדסטאָן'ס פּריינד, מיט דעם מ. פ. פּיליפּ סטענהאָפּ, דעם אינגערען ברודער פון לאָרד טשעסטערפיעלד, אויך אַ פריע-דענס-קעמפּפּער און אַ מיטגליעד פון דער אינטערפּאַרלאַמענט-טאַרישער יוניאָן. מען האָט גערעדט פון דער נעכסטער קאַנ-פּערענץ פון דער יוניאָן, וועלכע אין יענעם יאָהר, אין 1894, האָט געזאָלט פאַרקומען אין דער קאַממער פון די האַלענדישע גענעראַל שטאַטען.

— איך האָב מיין פּריינד סטענהאָפּ געגעבען אַ מיסיאָן פאַר דיעזע קאַנפּערענץ — האָט גלאַדסטאָן געזאָגט. — שוין פאַר-רינען יאָהר — האָט ער צוגעגעבען — האָב איך עס אויסגע-

דריקט אין פארלאמענט, צו דער געלעגנהייט פון דעם פאָר-
שלאַג פון קרעמער און סער דזשאַהן לאָבבאָק, אָבזשוליסען אַ
שטענדיגע אַרביטריישאַן-אַבמאָך מיט די פּעראַייניגטע שטאַט-
טען. איך האָב דעם פּאַרשלאַג אונטערשטיצט, האָב אָבער נאָך
צוגעגעבן, דאָס ווי וויכטיג עס זיינען די ערקלעהרונגען ווע-
גען אַרביטריישאַן און געגען אַ צושטאַרקע בעוואַפנונג, איז
אָבער דאָ נאָך אַן אַנדער מיטעל, וועלכען איך האַלט פאַר בע-
זונדערס אַ זעהר שטאַרקען, און דאָס איז, אויפצובויען אַ טרי-
בונאַל, אַ צענטראַל-טריבונאַל פון אייראָפּא, אַ הויך-געריכט
פון אַלע אייראָפּעאישע מאַכטען. מײן פריינד סטענהאָפּ וועט
די אירעע מיינע מעהר ענטוויקלען פאַר דער בעפּאַרשטעהענדער
קאָנפּערענץ.

און אין דעם פּאַלגענדען סעפטעמבער איז רודאָלף געווען
אין האַאָג ביי דער קאָנפּערענץ. ניט אַלס טהיילנעמער, נור
אַלס צוהערער.

צום פונקט 3 פון דער טאַגעסאָרדנונג: „פּאַרבערייטונג
פון אַן אָרגאַניזאַציאָנס-פּלאַן פון אַן אינטערנאַציאָנאַלען אַר-
ביטריישאַן געריכט“ האָט דער רעדנער געבראַכט אין זיין רעדע
גלאַדסטאָן'ס ווערטער: „הויך-געריכט פון די אייראָפּעאישע
מעכטע“, און האָט אונטער אַנדערעם פּאַלגענדעם ערקלעהרט:
אונזער אויפגאַבע איצט איז פּאַרצוברענגען אָט די
פּאַדערונג פאַר די רעגירונגען. אַלעס, וואָס איז דאָ בין
איצט פון דעם זאָגענאַנטען אינטערנאַציאָנאַלען רעכט, איז אָהן
אַן אייגענטליכען פונדאַמענט, אויפגעבויט אויף צופעלע און
אויף ענטשיידונגען פון הערשער. דערפאַר איז דאָס אינטער-
נאַציאָנאַלע רעכט יענע וויסענשאַפט, וועלכע האָט געמאַכט
די קלענסטע פּאַרטשריטע, וועניגער ווי אַלע אַנדערע וויסענ-
שאַפטען. פאַר די ציוויליזירטע פעלקער לייענען פאַר צוויי
גרויסע נויטווענדיגקייטען: אַן אינטערנאַציאָנאַלער טריבונאַל,
און אינטערנאַציאָנאַלע געזעצע, וועלכע זאָלען אויסדריקען דעם
מאָדערנעם גייסט און וועלכע זאָלען זיין עלאַסטיש גענוג זיך
צוצופאַסען צו די נייע פּאַרטשריטע. דערמיט וואָלט דער-
גריכט געוואָרען דער טריאומף פון דער קולטור, און עס

וואָלט געמאכט געוואָרען אַ סוף צו דעם מיטעל פֿון ממשענר
מאָרד. ווי די לאַגע איז איצט ווערען אין יעדען פּאַרלאַמענט
געפֿאָדערט מיליטערי־קרעדיטען, און פֿון דער פּרעסע ווערען מיר
געהעצט און געצוואונגען זיי צו באַוויליגען. גאַנץ אַנדערש
וואָלט עס אָבער געווען, ווען מיר וואָלטען געקענט ענטפּערען:
די געפֿאָהרען, געגען וועלכע די פּערלאַנגטע פּאַרמעהרטע בע-
וואַפֿנונג דאַרף עס אונז שיצען, וואָלט דאָך פֿאַר אונז דער
פּערלאַנגטער טריבונאַל במילא בעזייטיגט. דערפֿאַר זאָל דאָ
אויסגעאַרבייט ווערען אַ פֿלאַן, וועלכען מיר זאָלען קענען פֿאַר-
לעגען פֿאַר די רעגירונגען.

מיט גרויס פּאַרנעניגען האָט רודאָלף זיך צוגעהערט צו
דער רעדע. אַלזאָ, די בעוועגונג איז שוין אַרויס פֿון דער טהע-
אַרעטישער וועלט אין די פּראַקטישע. מיט שפּאַנונג האָט
ער זיך צוגעהערט צו דער דיסקוסיאָן, וואָס האָט געפֿאָלגט נאָך
סטענהאַפֿ'ס פּאַרשלאָג.

אין אפּאָגענט האָט ערקלעהרט, אַז פּריהער פֿון אַלץ איז
נויטיג צו באַשליסען נור אַזעלכעס, וואָס זאָל מעגליך זיין, אַז
מען זאָל עס אָננעהמען אין די פּאַרשיעדענע פּאַרלאַמענטען.
און ער איז זיכער, דאָס הערר פֿאַן קאַפּריווי וועט קיינמאַל ניט
נור ניט אָננעהמען נור אויך גאַרנישט נעהמען אין אַנבעטראַכט
דעם פּאַרשלאָג פֿון אן אינטערנאַציאָנאַלען טריבונאַל; אויך
מוז מען זעהען אויסמיידען ניט אַרויפציהען אויף זיך דעם פֿלוך
פֿון לעכערליכקייט. די געגנער זיינען נאָך נאָך צו שטאַרק גע-
נייגט צו פּאַרשפּאַמען אַלע קאַנפּערענץ-בעזוכער אַלס טרוימער.
— אַך, — האָט רודאָלף געזאָגט אין דער שטיל צו זיין
שכֿן — דאָס נעהמען אין אַנבעטראַכט די אָפּשפּעטונג פֿון די
נאַרען וועט אימער־צו שטערען דעם ווייטערען פּאַרטשייטען
פֿון די קלוגע.

דער אָפּאָגענט קריגט אָבער פֿון אַנדערע זעהר אַ גוטען
ענטפּער. הונג דע־לאַהיע רעדט פֿאַר דעם פּאַרשלאָג, און זאָגט,
דאָס אין אַנבעטראַכט פֿון אַזעלכע גרויסע געדאַנקען, ווי די,
וועלכע זיינען דאָ אַרויסגעזאָגט געוואָרען, און אין אַנבעטראַכט,
וואָס די זאך ווערט פּערטראַטען פֿון אַזעלכע מענער, ווי גלאַד

סטאָן און סטענהאַפּ, קען מען איבערהויפט ניט ארויסרעדען דאָס וואָרט „לעכערליך“. און מיט גרויסען בייפאל איז אויפֿ-גענומען געוואָרען די דאָזיגע בעמערקונג. און א צווייטער איז אַרויס מיט דער ערקלעהרונג, דאָס איז דער עהרווירדיגער פּרע-דעריק פּאַססי — „איך וויל פּראָטעסטירען, האָט ער גע-זאָגט — געגען אַן אַנדער וואָרט, וואָס איז דאָ פּריהער אָנגע-ווענדעט געוואָרען. איך מיינ עס דאָס וואָרט „קיינמאָל. עס איז נאָך קיין גרויסער פּאַהטשריט ניט געווען, וועגען וועלכען מען האָט אין אָנפּאַנג ניט געזאָגט, אַז דאָס קען קיינמאָל ניט געשעהען, ווי למשל, אַז פּאַרלאָמענטאַריער פּון אַלע לענדער זאָלען זיך צוזאַמענקומען אום צו פּערהאַנדלען איבער וועלט־פּריעדען, און דאָס זיי זאָלען עס אויספיהרען אין דעם זיצונגס-זאַל פּון דער ערשטער קאַמער פּון אַ מאָנאַרכישען שטאַאַט... וויפיעל וואָלטען אויף די פּראָגע, ווען מען וואָלט זיי געשטעלט אַזעלכע, געענטפערט: קיינמאָל ניט!“

דעם פּערלויף פּון אַלע פּערהאַנדלונגען האָט רודאָלף סטע-נאַגראַפירט און אָבגעשיקט צו זיין מוטער. צו דעם האָט ער איהר ווי פּאָלגט געשריעבען:

„דאָ האָסטו עטוואָס פאַר דיין פּראָטאַקאָל“. ווען טיללינג וואָלט דאָס דערלעבט! דער פּלאַן וועט אויסגעאַרבייט און צושיקט ווערען צו אַלע רעגירונגען. ביסלאַכווייז, ביסלאַכווייז ווערט דאָס וואָרט דאָך אומגעוואַנדעלט אין פלייש, אין אַ פּאַקט. דאָסמאָל שטאַמט עס דאָך פּון מענשען, וועלכע זיינען אַליין רעגירונגס־פיהרער. דאָס איז אַ בעווייז, אַז דער ווילען ערוואַכט שוין אויך אין אַזעלכע רעגיאָנען, וואו מען קען, בעת ביז איצט האָט ער געפיהרט זיין אָבגעלאַכטען לעבען נור דאָרט, וואו מען האָט געוואונשען. אמת, אַז גראַדע איצט שטורעמט אין דעם ווייטען איסט אַ גרויזאַמע מלחמה (האַסטו געלעזען די שרעקליכע נייעס, פּון וועלכע די האָר שטעלט זיך קאַפּויר, פּון פּאַרט אַרטור?) וועט אייראַפּאַ צורופען אַ האַלט צו דיע-זער מענשען־שחיטה?... אָבער צוריק־רעדענדיג, איז עס ניט געווען אייראַפּאַ, וועלכע האָט געלערענט די כינעזער און די יאַפּאַנעזער די קריעגס־קונסט, און וועלכע האָט זיי בעזאָרגט

מיט די מאָדערענסטע וואָפּען? די אַלמע סיסטעם ברענגט איי
בעראַל נאָך איהר פּרוכט, אָבער דאָס נייע שפּאַרט זיך דורך
אַהן אָבהאַלט — די מאַסען זעהען עס נאָך ניט, אָבער די
וועלכע פאַרשטעהען און זעהען, די זעהען עס מיט פּולער קלאַר-
הייט“.

די געפלאַנטע פּאַרטראַגס-רייזע, וועלכע איז צושטערט גע-
וואָרען דורך דעם אונגליק פון זיין שוועסטער, סילוויאַ, האָט
רודאַלף שפּעטער דאָך אויסגעפיהרט. צו ער האָט דורך זיי
געקראָגען פיעלע נייע אנהענגער פון דער פריעדענס-אידעע,
אין דעם האָט ער געצווייפעלט. אָבער דאָס האָט ער געוואוסט
בעשטימט, אז דורך די פּאַרטרגע איז ער אַליין בעפעסטיגט
געוואָרען אין זיינע אַנויכטען, און זיין געדאַנקען-האַריוואָנט איז
פיעל ברייטער געוואָרען.

צוזאַמען מיט דעם לעבעדיגען אינטערעס, וואָס ער האָט
געפונען אין דעם פּערזענליכען פאַרקעהר מיט די לייטענדע
גייסטער צווישען די צייט-גענאָסען, האָט ער זיך אויך פאַר-
טיעפט אין זייערע שריפטען און האָט נאָכגעפאַלגט אַלעס פון
די גייסטע וויסענשאַפטליכע און דיכטערישע ערשיינונגען, וואָס
האַבען בעוועגט די וועלט. און דאָך, ביי זיין גאַנצען אינטער-
רעס אין דעם גאַנג פון דער וועלט, ביי דעם גאַנצען חשק, מיט
וועלכען ער אַליין האָט געזוכט צו-צוטראָגען אויך זיין חלק צו
דער אַלגעמיינער קולטור-אַרבייט, פלעגט איהם דאָך פון צייט
צו צייט אַרומכאַפּען א געפיהל פון איינזאַמקייט און לעבענס-
פּאָסטקייט. דאָס זיינען געווען געפיהלען, וועלכע פלעגען צו-
ערשט פאַרקומען גאַנץ זעלטען, דאַן אָבער פלעגען זיי קומען
אַלץ אָפטער און אַלץ לענגער איהם פלאָגען. דאָס איז געווען,
ווען עס פלעגט בעפאַלען איהם א שטיקענדע, א שווערמוטיגע
שטימונג, עטוואָס, וואָס האָט קיין אויסזיכט, קיין האַפנונג —
גאַנץ און גאַר היימלאָזעס, עלענדעס. די פאַדערונג אויף פּער-
זענליכען גליק, וואָס ערוואַכט אין יעדען לעבעדיגען וועזען,
האַט זיך געלאָזט פיהלען ביי איהם דורך אַן אונבעשטימטען
פּערלאַנג דורך אַ פייניגענדען פאַרוואַרפען זיך זעלבסט.
עס איז געווען פונקט, ווי עס וואָלט אין איהם געווען אַ צוויי-

טער „איך“, וואָס האָט געשריען מיט אַ ביטערען פּאַרוואָרף צו דעם ערשטען „איך“: ווי גיסטו דאָס אַלעס אַוועק פאַר די אונדאַנקבאַרע מיט-וועלט, ווי זאָרנסטו דאָס פאַר די דורות, וועלכע זיינען נאָך ניט געבוירען געוואָרען, און ווי שטאַרק דו פאַרגעסט דערביי אָן מיר און מיינע רעכטע... בין איך דען גאָר-קיינער-ניט?

אַם בעסטען פּלעגט רודאָלף פּטור ווערען פון זיין אינער-ליכען אויפרייצער, ווען ער פּלעגט זיין אין דער געזעלשאַפט פון מיט-קעמפּפּער. און דערפאַר האָט ער גערן אָנגענומען די איינלאָדונג אַנטהיייל צו נעהמען אין דער אינטערפּאַלאַמענטאַ-רישער קאָנפּערענץ, וועלכע האָט שטאַטגעפונען אין 1895 אין בריסעל, און וואו עס האָט בעדאַרפט פאַרנעלעגט ווערען דער פּלאַן, וועגען וועלכען מען האָט גערעדט אויף דער פּריהע-ריגער קאָנפּערענץ.

צום ערשטען מאָל איז געווען פאַרטראָטען אין דיעזער קערפּערשאַפט אונזאַרן, און דוקא אויף דעם גלענצענסטען אופן, דורך איהר בעריהמטעסטען שריפטשמעלער מאורום יאָקאָבי און דורך איהר גרעסטען פּאָליטישען אָראַטאָר גראַף אַלבערט אפּאָני.

דער פּלאַן פאַר די עטאַבלירנג פון אַ שטעטנדיגען אינטער-נאַציאָנאַלען אַרכיטריישאַן-געריכט, אויסגעאַרבייט פון דעם בעלגישען סענאַטאָר שעוואַליער דעקאַמף איז אָנגענומען גע-וואָרען פון קאָנפּערענץ און עס איז בעשלאַסען געוואָרען איהם פאַרנאַנדערצושיקען צו אַלע רעגירונגען.

און ווען רודאָלף האָט זיך געקליבען וועגען דעם אַלעם, וואָס האָט איהם אויסגעזעהען אַזוי וויכטיג און אַזוי פול מיט די העכסטע מעגליכקייטען, צו שרייבען צו זיין מוטער, האָט ער געקראָגען אַ טעלעגראַמע פון גרומיץ:

„קום גלייך, מוטער זעהר קראַנק. סילוויאַ.“
מיט דעם נעכסטען צוג איז רודאָלף געפּאָהרען אַהיים. די טעלעגראַמע האָט איהם דערלאָנגט אַ שמערצליכען קלאַפּ. ער האָט געגלויבט, אַז די ווערטער „זעהר קראַנק“ פאַרבאַהאַל-טען הינטער זיך עטוואָס פּיעל ערגערעס, וואָס איז נור גע-

שריעבען געוואָרען, אום איהם צו פאַרשאַנעווען און איהם צו פאַרברייטען אויף דאָס ערנסטע.

ווי ישמאָרק ער איז געווען צוגעבונדען צו זיין מוטער, דאָס האָט ער ערשט איצט דערפיהלט, ווען ער האָט געגלויבט, אז זי איז פאַר איהם פאַרלאָרען. איינזאַם האָט ער זיך גע-פיהלט אין דער לעצטער צייט... איצט האָט ער בעגריפען, אז די ריכטיגע איינזאַמקייט וועט ערשט איצט קומען, ווען זיין פערטרויע, ווען די, וועלכע האָט איהם געמאַכט צו דעם, וואָס ער איז, וועט פון איהם אוועקגעריסען ווערען.

ווען ער זאָלט זי כאַטש געפּינען ביין לעבען! ווען ער זאָל איהר נור נאָך איינמאַל קענען זאָגען, ווי טהייער זי איז איהם, און שווערען איהר ווייטער צו אַרבייטען פאַר דער אויפ-גאַבע, וואָס טיילינג האָט איהר און איהם איבערגעלאָזען.

עס איז געווען אַ טרויעריגע ריזע. מאַנכעס מאָל האָט ער זיך געטרייסט מיט דעם געדאַנק, דאָס זי קען נאָך ווידער געזונד זוערען, און נאָך לאַנג לעבען. דאָן האָט ער געזעהען זי לייענען אין טרונע, אַראַבעלאָזען אין קבר...

ווען ער איז אָנגעקומען אויף די לעצטע סטאַנציע, פון וועלכער עס איז נאָך געווען אַ האַלבע שטונדע ריזע מיט'ן זינגען, האָט זיין שרעק דערגרייכט דעם העכסטען גראַד, ווייל דאָ האָט ער זיך שוין געמוזט דערוויסען, צו זיין מוטער לעבט, צו זיין ניט.

ער איז אַרויסגעשפרונגען פון וואַגאָן, און אַ דינער פון גרומיץ האָט שוין געוואַרט אויף איהם.

— ווי געהט עס? — האָט ער געפרעגט פול אַנגסט.

— בעסער, גרעפליכע גאַדען, בעסער... אייערנעכטען איז עס דער גרעפין געגאַנגען זעהר שלעכט, אָבער איצט, זאָגט דער דאָקטאָר, איז עס פיעל בעסער — ביטטע, די קאָטש איז דאָ. מיט אַן ערלייכערטע האַרץ און פול מיט נייע האַפנונגען איז רודאָלף אַריינגעשפרונגען אין דעם קליינעם וועגעלע און האָט אַליין גענומען די לייעס אין האַנד.

עס איז געווען אַ פרעהליכער זומער-טאָג, וואַרם, זונניג

און שמעקעדיג. דער וועג האָט געפיהרט פאַרביי אַ גרויסע פעלד, דורך אַ וואַלד, פול מיט הויכע אַלטע בוימער, און הינמיט דעם וואַלד האָט זיך געזעהען דער שלאָס, צו וועלכען עס וואָרט געפיהרט אַ לאַנגע קאַשטאַן-אַלעע.

אין דער אַלעע זיינען געקומען אַנטקעגען צוויי פרויען-געשטאַלטען. רודאָלף האָט איינגעהאַלטען אַ וויילע, האָט צו-געוואָרפען די לייצעס צום דינער, און איז אַרויסגעשפרונגען: שוין פון דערווייטענס האָט ער דערקענט די ביידע:

סילוויא און קאיעטאנע.

ער האָט ניט געוואוסט, דאָס קאיעטאנע ראנעג איז צו-נאַסט ביי זיין מוטער, און דאָס איז פאַר איהם געווען אַן אַנד-גענעהמע איבערראַשונג.

סילוויא איז געפאלען איהר ברודער אויפ'ן האַלז.

— גאָט זיי דאַנק, דודי — עס געהט איהר פיעל, פיעל בעסער. אָבער מיט אַ פאָר טעג צוריק האָבען מיר אַלע גע-מיינט, אַז דאָס איז שוין דער סוף... ניט אמת, קאיעטאנע?
דאָס יונגע מיידעל האָט צוגעשאַקעלט מיט'ן קאַפּ און האָט דערלאַנגט פון איהר זייט רודאָלף'ן איהר האַנד. דאָס איז געווען אַ קיהלע און ציטערענדע האַנד.
— יא, — האָט זי געזאָגט — דאָס איז געווען אַ שרעק-ליכע שטונדע.

זיי זיינען איצט געגאַנגען אַיילענדיג צום שלאָס. דערביי האָט רודאָלף זיך דערוואוסט וועגען אַלי, וואָס איז פאַרגעקומען. עס איז געווען אַ האַרץ קראַמף, שוין דער דריטער אָדער דער פיערטער מאָל זייט אַ פאָר מאָנאַטען. אָבער, וועהרענד די פריהעריגע זיינען געווען גאַנץ לייכטע, האָט דער לעצטער אָנד-גענומען די פאַרמע פון אַ דערשטיקונגס-אַנפאַל.

— אָבער וואָס זאָגט דער דאָקטאָר?

— דאָס איז אזאַ האַרץ-פעהלער, ווען מען זאָל נור גוט אויפפאַסען, קען מען אַלט ווערען אַכציג יאָהר. דאָס האָט געזאָגט דער דאָקטאָר, וועמען מיר האָבען פון וויען אַרויסגע-רופען. דער היעגער דאָקטאָר, וועלכער האָט געזעהען דעם

אָנפאַל, איז געווען זעהר צושדאַקען, און אויף זיין עצה האָב איך עס צו דיר טעלעגראַפירט.

סילוויא האָט זיך אָנגעהאַנגען, ווען זי האָט איהם אלעם דערצעהלט, אויף רודאַלף'ס אָרעם. ערשט איצט האָט ער בעמערקט, ווי קראַנק זי זעהט אויס, ווי אָבגעמאַנערט, און וואָס פאַר אַ ריהרענדער שמערץ עס ליגעט אין איהר, כאַטש נאָך אַלץ זעהר שעהנעם, פנים.

— ביזטו אויך קראַנק, סילוויא? — האָט ער געפרעגט פול אינטערעס.

— ניין, נור אונגליקליך.

— קענסטו זיך ניט טרייסטען?

— קיינמאָל ניט.

רודאַלף האָט געשוויגען. ער האָט ניט געוואָלט פאַר-ברענגען דעם אויסגעדראַשענעם טרייסט, דאָס די צייט פאַר-היילט אַזעלכע וואונדען. ווער עס פיהלט אַזאַ גרויסען, אַזאַ טהייערען וועהטאָג, דער פיהלט אַזעלכע טרייסט-פּעדזוכען, אַלס אַ בעלידיגונג, דאָס האָט ער געוואוסט, און דאָס עס איז גיטאָ קיין אַנדער וועג ווירקליך, ווי איבערצולאָזען צו דער צייט צו טהאָן דאָס איהרע, צו דער גרויסער צושטערעין, וועל-כע פערלעשט אלעס, צום גליק, אויך דאָס אונגליקליך-זיין.

— ווייסטו — האָט סילוויא געזאָגט אַ וויילע שפעטער — ווער עס פאַרשטעהט אַם בעסטען — איך וויל ניט זאָגען צו טרייסטען מוּך, נור צו טהיילען מיט מיר מיין לייך, און זאָגאַר מיך מאַכען אויף איין אויגענבליק צו פאַרנעסען? די דאָ, אונ-זער ליבעע קאיע —

זיי זייגען אָנגעקומען צום שלאָס.

— קום! — איצט נעהם איך דיר צו אונזער מוטער. זי

זוארט אויף דיך.

פינה און דרייסיגסטער קאפיטעל.

מארטא טיללינג האָט געלאָזט איבערשטעלען איהר בעט צו דער אָפענער באַלקאָן־טיר, און דאָ איז זי געלעגען מיט אַ קישען אונטער'ן קאָפּ און מיט אַ דעקע איבערגעדעקט איבער'ן שויס. פון איהר לעצטען קראַנקהייטס־אַנפאַל איז איהר אי-בערנעבליבען אַ גרויסע מיעדיגקייט, און כאַטש די זון האָט אזוי געוואַרעמט, האָט זי געפיהלט גאַנץ קאַלטלאַך. רודאַלף איז אַריינגעלאָפּען און איז גלייך צוגעגאַנגען צו איהר.

ער האָט זיך געשטעלט לעבען איהר אויף די קניע און צוגעדריקט זיין קאָפּ צו איהר ברוסט.

— מיין רודאַלף... ווי דאָס פּרעהט מיר, וואָס דו ביזט דאָ, און דאָס איך בין... נאָך ניט אוועק.

— דו וועסט באַלד ווידער געזונד זיין, מוטער.

— מעגליך... לאַמיר עס האָפּען, כאַטש... ניין, עס וואָלט געווען שרעקליך, ווען איך וואָלט אזוי פּלוצלונג, ניט קענענדיג דיך זעהען צום לעצטען מאָל, געמוזט געהען... דאָס איז פאַר מיר געווען דאָס שמערצליכסטע ביי דעם אַנפאַל, ווען איך האָב געגלויבט, אז אַלעס איז שוין פאַרכיי, און דו ביזט אזוי ווייט...

— איצט בלייב איך ביי דיר, ביז דו ווערסט פּאַלקאַם

געזונד —

— אָדער ביז איך וועל — ניין, לאַמיר איצט גאָרניט

דענקען וועגען דעם... איך בין אזוי צופרידען, וואָס דו ביזט געמומען. מיר וועלען דאָך האָבען אזוי פיעל זיך צו דער צעהלען.

ווען רודאַלף האָט אין עטליכע שטונדען שפעטער איבער-

געטהאָן זיך אין זיין צימער, און איז אַריין אין עס-צימער צום

אָווענד־מאַהלצייט, האָט ער אויסער סילוויא און קאיעטאנע געטראָפּען דאָרט גראַף קאַלנאָס, וועלכער איז שוין זייט איי-ניגע וואָכען געווען מאַרטאָס נאַסט אין גרויזן. דער יונגער-זאָן האָט זיך באַמט דערפּרעהט צו טרעפּען דאָ זיין עלטערען גריינד. אויך האָט ער געוואוסט, ווי שטאַרק זיין מוטער שעצט דאָס קאַלנאָס'ען, און דאָס עס וועט איהר זיין בעזאָנדערס ליעב צו געניסען די געזעלשאַפט פון איהר אַלטען פריינד אין דער צייט פון איהר געזונד ווערען. ער איז געווען פעסט איבער צייגט, אַז דאָס וועט באַלד געשעהען. די מורא איהר ניט מעהר צו געפינען ביים לעבען איז געווען אזוי גרויס און אזוי שמערצ-ליך, דאָס די פריינד וואָס האָט נאָכגעפּאָלגט, געפינענדיג איהר לעבעדיג, איז געווען דערפאַר דאָס שטאַרקער און האָט ניט דערלאָזען צו קיין נייעם שרעק. די נאָהענטקייט פון דעם זעהנעם מיידעל — פון דער אַנאַנימען בריע־שרייבעריג, וואָס דאָס האָט ער שוין פון לאַנג געוואוסט, האָט נאָך געהאַלפּען מעהר צו זיין גוטער שטימונג, און ווירקליך, אין אַ געפיהל פון אמת'ען פאַרנאָגען האָט ער פאַרנומען זיין פלאַץ ביי דעם קליינעם טיש. פאַרגעסען און פאַריאָגט זענען געוואָרען אלע קאַמפּאָזאָרגען, נור אַן אייגענטימליכער געפיהל פון צופריע-דענהייט.

דיעזער גרויזער עס-צימער — וואָס פאַר אַ קינד־הייטס־ערינערונגען דאָס האָט אַרויסגערופּען אין איהם. עס איז דאָרט אלעס אזוי געבליבען, ווי מיט 30 יאָהר צוריק. די-זעלבע בילדער פון פרוכט און חיות, דיזעלבע זיל-בער-לעפּוצטע כלים — דאָן די אונטהימליכע פויגלען מיט די אַראַכענגענדע פליגלען און מיט די אָפענע שנאָבלען אזוי ווי גרייט עפעס איינצושלינגען, די האָבען אימער געמאַכט ואויה איהם אַ גאַנץ בעזונדערען איינדרוק; און פונקט ווי איינעם צוקט עס דורך אַ שוואַכער דערמאָגען-זיך אָן אַ געדוויסען ריח, אָן אַ געוויסען געשמאַק, אזוי האָט עס איהם דורכ-געצוקט, זעהענדיג די אַלטע, אמת-ליעבע בילדער. ער האָט זיך דערמאָנט, ווי ער פלעגט אַריינגעפיהרט ווערען, אלס קליין-אינגלעל, צום דעסערט, און ווי דער אַלטער גרויס-פאַפּא אַלט-

הוויז פלעגט איהם נעהמען אויפ'ן שוים און געבען איהם א פרוכט אָדער א צוקערעל, ער האָט נאָך געזעהען די ווייסע באַרד און דעם לויזען צונויפגעקנעפעלטען בלויען גענעהאל-ראָק.

די אלע פּערגאנגענהייטס-עריינערונגען האָבען נאָך פאַר-ישטאַרקט זיין געמיטהליכע שטימונג, און אין א פּרעהליכען טאָן האָט ער אָנגעהויבען צו פליידערען מיט די אַנוועזענערע. אָבער ער האָט ניט געפונען קיין וויעדערקלאַנג. אויף זייערע געזיכטער איז געלעגען א טונקעלער שאַטען. זיי האָבען איהם געגעבען קורצע ענטפערס און מיט א פאַרשטיקטען קול. אויף סילוויא האָט ער זיך ניט געוואונדערט, ווייל איהר אונגליק איז דאָך אזוי גרויס, אָבער וואָרום זיינען קאָלאַנס און קאיעטאנע אזוי טרויעריג געשטימט? איז עס מעגליך, אז די געפאהר איז נאָך ניט פאַראייכער? האָבען זיי געוואוסט פון א האַפּי גוננסלאָזען אורטהייל פון דעם דאָקטאָר?

— וואָרום זענט איהר אזוי טרויעריג? — האָט ער גע-פרעגט — דער צושטאַנד פון אונזער קראַנקער איז דאָך ניט אזעלכער, אז מען זאָל נאָך מוזען מורא האָבען...
קאָלאַנס האָט אויפגעזיפצט און געזאָגט:
— קיין באַלדיגע געפאהר, ווי עס זעהט אויס, איז ניטאָ, אָבער —

— וואָס אָבער?

— עס איז געווען א שרעקליכער מאַמענט אייערנעכטען, און דער קען וויעדער קומען.

אויצט איז רודאָף'ס פּרעהליכע שטימונג פּערוואונדען. ער איז אויפסניי געוואָהר געוואָרען, דאָס דער מלאַך-המות איז ישוין געווען זעהר נאָהענט אין די הויז. האָט ער דאָך מיט לאייניגע שטונדען צוריק אַליין מורא געהאַט צו געפינען איהם דאָ.

און מיט דער ענדערונג פון זיין שטימונג האָט ער זיך דערמאָגט איצט שוין אַן אנדערע בילדער פון זיין קינדהייט אין גרומיז... גאָרניט מעהר פון שפּיעלען און פעסטען, נור פון יענער כאַלערא-יוואָך, אין 1866, וואָס האָט איבערגעלאָזען אין זיין זכרון אזעלכע שרעקענס.

אין דער איבעריגער צייט פון עסען האָבען שוין כמעט אלע געשוויגען. גלייך נאָך דעם עסען איז סילוויא אוועק. אום צו זעהען וואָס די מוטער מאַכט.

— ברענג אונז נאַכריכט — האָט איהר רודאָלף געזאָגט, און פרעג איהר, אויב זי וויל, אז נאָך היינט זאָל אימיצער פון אונז קומען און פאַרברענגען ביי איהר.
אין אַ וויילע שפעטער איז אַריין דאָס קאַמער־מעדכען און האָט געזאָגט:

— פרוי גרעפּין סילוויא לאָזט וויסען, דאָס דער פרוי באַר ראַנעסע געהט עס פיעל בעסער, דאָס זי האָט זיך שוין צו־בעט געלעגט, און וויל שלאָפען, און וויל היינט קיינעם ניט זעהען. פרוי גרעפּין סילוויא בלייבט ביי איהר.

די דיענסטמיידעל האָט זיך געווענרעט צו געהן. קאיעטאנע האָט איהר אָבער צוגערופען:

— זאָגט דער גרעפּין סילוויא, דאָס איך וועל אין דער נאַכט־וואַך קומען איהר פאַרבייטען.

— זעהר גוט, גרעפּין, איך האָב שוין זאָרווי־זאָ, אזוי ווי נעכטען און אייער־נעכטען געמאַכט פאַר אייך אַ בעט אין דעם נעכטען־צימער.

— ווי גוט איהר זיינט צו מיין מוטער, קאיעטאנע —

— ווייל איך לייעב זי.

נאָך די ווערטער איז דאָס יונגע מיידעל געוואָרען רויט, ווי פייער. עס איז איהר איינגעפאַלען, דאָס געברויכענדיג אַדאָס וואָרט „זי“, האָט מען עס געקאָנט זויסטייטשען, אז דאָס מיינט זי איהם, און שנעל האָט זי צוגעגעבען: ווייל איך לייעב די באַראַנעסע טיללינג.

אַ כוואַליע פון צערטליכקייט האָט בעגאַסען און דער־וואַרימט רודאָלף'ס האַרץ. ער האָט אויף איהר אַ קוק גע־טהאָן מיט אַ דאַנקבאַרען בליק און גערדיקט איהר שטום די האַנד.

באַלד איז זי אוועק, און די ביידע מענער זיינען געבליבען אַליין.

— אַ לייעב בעשעפעניש — האָט געזאָגט גראַף קאַל-

נאם נאכדעם, ווי די טיר האָט זיך געשלאָסען הינטער איהר — איד ווייס, וואָס פאַר אַ טרייסט זי ברענגט דאָ אין הויז. און זי ווייזט אַרויס אַ שטאַרקען כאַראַקטער דערמיט, וואָס זי בלייבט דאָ. טעגליך קריגט זי בריעף פון איהרע עלטערן, וועלכע רופען איהר אַהיים. די איהריגע זיינען גאַרניט אייני-פערשטאַנען דערמיט, וואָס זי איז דאָ, אָבער זי טהוט דאָס, וואָס זי וויל. קום, איד שלאָג פאַר, דאָס מיר זאָלען רויכערען אונזרע ציגאַרען אין דרויסען. עס איז דאָך אזאָ וואונדער-פאַלער אבענד.

די פענסטער-טירען פון דעם שפייו-זאַל האָבען אַרויס-געפיהרט אויף אַ טעראַסע, פאַר וועלכער עס איז געלעגען די בלומען-אַבטהיילונג פון פאַרק. קאַלנאָס און רודאָלף זיינען אַרויס און האָבען זיך אַרונטערגעלאָזען אין צוויי וויעגשטולען. די לופט איז געווען וואַרים; אויף דעם הימעל אַהן אַ לבנה האָט עס געשוויבעלט מיט פינקלענדע שטערען. אַ ריח פון פיאַלקעס און העליאָטראַפּס האָט זיך געטראָגען פון די בייטען. מען האָט געהערט דאָס זשומען פון דער נאַכט: די רוישענדע בוימער, דאָס טראַפען פון די פּאַנטאַנען, אַ ווייטער כאַר פון פויגלען און דאָס נאָהענטע קוויטשען פון די גרילען. מאַנכעסמאַל האָט מען געהערט דעם בילען פון אַ הונד און פון דעם שלאָס, וועמעס אַלע פענסטער זיינען געווען אָפּען, האָט מען געהערט די פאַרשטיקטע טענער פון אויפגעטהאַ-גענער הויז-אַרבייט: דאָס שליסען פון טירען, שטומע טריט. דורך די פענסטער פון אויבערשטען עטאַזש, דאָרט, וואו מאַרטאַ'ס צימער זיינען געווען, האָט זיך געזעהען אַ שוין דורך די פאַרהאַנגען. קאַלנאָס האָט אַרויפגעקוקט.

— עס איז נאָך ליכטיג ביי איהר — האָט ער געזאָגט. דאָן אַ וויילע שפעטער — דאָ אויף דער טעראַסע זיינען מיר גע-זעסען, זי און איד, ערשט מיט עטליכע טעג צוריק, און איד האָב איהר דערצעהלט פון מיין לעצטער רייזע. עס איז אפשר געווען מיין לעצטע... איד בין שוין צו אַלט, אום אַרומצו-טרייבען זיך אין דער פרעמד.

— וואו ביזטו דאָס מאַל געווען?

— אד, לאַמיר וועגען דעם ניט רעדען. מיר ווילט זיך
דערצעהלען דיר עטוואָס אַנדערעס, עטוואָס, וואָס ליענט ווייט
צוריק, און וואָס מיר, ביין בעט פון דיין מוטער, וועלכע האָט
מיר אויסגעזעהען ווי אַ טוידמען-בעט, איז געקומען פאר'ן גייסט
אזוי לעבעדיג, אזוי —

— וואָס איז עס געווען? — האָט רודאָלף געפרעגט,
זעהענדיג זיין אַלמען פריינד אזוי אויפגערעגט, אז ער האָט
ניט געקאָנט ענדיגען.

— די עררינערונג אָן מיין לעצטע טיעפע ליידענשאַפט.
דו זאָלסט עס וויסען, רודאָלף. איך האָב געליעבט מאַרטאָ
טיללינג פון מיין גאַנצען האַרצען.

— דו? ... מיין מוטער? — האָט דער יונגער מאַן אויס-
גערופען שטאַרק אויפגעטרייסעלט — און זי? ...

— זי? ... אד, דו קענסט דאָך איהר... זי איז געבליבען
טריי צום טוידמען. איד וועל דיר נאָך אַמאָל לאָזען ליענען
דעם בריעף, אין וועלכען זי האָט צוריקגעוויזען דאָס אַנבאַמטן
פון מיין האַנד.

— ווען איז דאָס געווען? ... און איך האָב וועגען דעם
נאָך קיין בעגריעף ניט געהאַט.

— דאָס איז געווען אין מיטען פון די זיבעציגער יאָהר
רען, ווען איהר שעהנקייט איז געווען אין רעכטער בליהונג.
זי איז דאָן אַלס געווען פינף און דרייסיג. מיר האָבען פאַר
אַ לענגערע צייט זיך קאַרעספּאָנדירט וועגען אַ זאַמלונג פון
געדיכטע, וואָס איך האָב פאַרעפּענטליכט, און אין וועלכע זי
האָט געפונען אייניגע פּערזען געגען מלחמה. דאָן האָב איך
זי בעזוכט. די ליעבע, די געטריישאַפט צו דעם, וועמען זי
האָט פּערלאָרעט, האָט מיר צוריקגעהאַלטען פון צו געבען אויס-
דרוק צו מיין ערוואַכענדע ליידענשאַפט. אָבער מיר האָבען זיך
פּערשטאַנען זעהר גוט אין פּיעל זאַכען... שטונדענלאַנג האָבען
מיר געקאָנט רעדען ביזאַמען וועגען גאָט און דער וועלט. איך
האָב געפּיהלט, ווי אַ וואַרימע פּריינדשאַפט פאַר מיר האָט
אַריינגעצויגען אין איהר האַרץ. און דאָן אין אַ יאָהר אַרום
האָב איך עס געוואַנט צו בעטען זי, אַז זי זאָל מיינע ווערען.

איד האב עם ניט געזאלט טהאן, איד האב בערארפט פארשטעהן.
אז איד פערלאנג עטוואס אונמעגליכעס.

— יא, איד קען עם מיר אויך ניט פארשטעלען, דאס מין
מוטער זאל אמאל זיך קענען נעהמען א נאכפאלגער נאך דעם,
וועמען זי בעטרויערט נאך איצט.

— פאר מיר איז איהר זאנפטער אבער פעסטער „ניין“
געווען א שטארקער קלאפ. דאן האב איד עם אונטערנומען
מין ערשטע גרויסע ריזע, וועלכע האט מיר געהאלטען ווייט
פון איראפא פאר דריי לאנגע יאהר.

— און דו ביזט צוריקגעקומען א געהיילטער ? יא, די
צייט און דאס ווייט-זיין זיינען די בעסטע מיטלען געגען ליע-
בעס-שמערין.

— ניט אימער — האט קאלנאס געענטפערט, שאקלענ-
דיג מיט'ן קאפ — דו קענסט זעהען אן דיין אייגענער מוטער.
איד האב געפונען ערלייכטערונג, מין ליידענשאפט האט
זיך פערוואנדעלט אין פריינדשאפט, און איצט — נו, איצט
זיינען מיר ביידע אלט, און די פריינדשאפט איז פון ביידע
זייטען אן עכטע. איד קען דיר גאר ניט זאגען, ווי איד האב
זיך דערשראקען, ווען איהר איז געווארען אזוי שלעכט... איהר
צו פארלירען, דאס וואלט געווען אן אונגליק...

— לאמיר דערפון ניט רעדען — האט איהם רודאלף אונ-
טערבראכען — איד האפ שטארק, אז זי וועט ווידער געזונט
ווערען.

די ביידע מענער זיינען נאך א שטונדע לענגער געבלי-
בען און גערעדט. רודאלף האט דערצעהלט וועגען זיינע נייע
אונטערנעהמונגען און ערפאהרונגען, און דאן האבען זיי גע-
רעדט וועגען זיינע ווייטערע פלענער.

עס איז געווען צעהן דער זייגער, און קאלנאס איז אוועק
צו זיך אין צימער. רודאלף איז פארבליבען נאך א וויילע,
פארזונקען אין געדאנקען. דאן איז ער אראפגעשטיגען די
טרעפ צום סאך צו. ער האט געוואלט נאך מאכען א שפאציער
אין די פרעכטיגע אלעען פון סאך.

אין דערזעלבער צייט איז קאיעטאנע ראנעג אריין אין סאך

פון דער אנדערער זייט. די שעהנע פרעכטיגע נאכט האָט איהר ארויסגעצויגען אין דרויסען. אין איהר צימער איז זי געמוטשעט געוואָרען פון אַ גרויסער אונרוהיגקייט. דאָס צו-זאמענטרעפען זיך מיט דעם אזוי שטאַרק געליעבטען מענשען האָט איהר שטאַרק אויפגעטרייסעלט. ער איז איהר איצט נאָך טהייערער געוואָרען, דערוויסענדיג זיך, וואָס פאַר אַ געטרייער זוהן ער איז, ווי שטאַרק ער האָט ליעב זיין מוטער. מאָרגען, האָט זי בעשלאָסען, מוז זי אַבפאַהרען... זי מוז אַנטלויפען פון איהם, אפילו ווען זי זאָל דורך דעם אַרויסווייזען וואָס זי פיהלט צו איהם. פיליכט ווייס ער שוין. געוויס ווייס ער, ווער עס האָט צו איהם געשריעבען די אַנאַנימע בריעף, און דאָך איז ער געבליבען אזוי קאַלט. זי האָט אַלזאָ אויף גאַרניט צו האַפען, און איהר שטאַלצקייט האָט איהר עס פאַר-באַטען נאָך מעהר ציהען אויף איהר רעם פאַרדאַכט, דאָס ניט קוקענדיג אויף דאָס אַלעס, טראַכט זי דאָך איהם צו קרי-גען... אַלזאָ, זי מוז אוועק פון גרומיץ...

דער בעשלוס האָט איהר געבראַכט אַ טיעפען שמערץ, אבער זי קען ניט אַנדערש, זי איז עס שולדיג איהר עהרענגע-פיהל. דער ריח פון דער שעהנער זומער-נאַכט האָט איהר אויסגעזעהען, ווי דער אויסדרוק פון איהר שמערץ. געראדע, ווי די מוזיק שיינט צו זאָגען, נור אין אַ שטאַרקערער מאָס, וואָס עס ליענט אין דער שטימע פון דעם בעוועגטען צוהערער, אזוי ריידען מאַנכעסמאַל די ריחות דאָס, וואָס עס פילט אָן די זעלע פון דעם אַטהעמדען: געלוסטונג, צערטליכקייט, טרויער.

ביי אַ געוויסען פלאַץ אין סאָך האַכען זיי ביידע, רודאָלף און קאיעטאַנע, זיך צוזאַמענגעטראַפען.

— אַ, קאיעטאַנע, נאָך אויף?

איהר האַרץ האָט געשלאָגען שטאַרק.

— יא, — איד — איך — עס איז אזא שעהנע נאַכט...

— יא, וואונדערפול!

ער האָט גענומען איהר אַרים אונטער זיינעם, אזוי ווי דאָס וואָלט געווען עטוואָס זעלבספערשטענרליכעס, דאָס זיי

זאלען ווייטער צוזאמען שפאצירען. א גליק-ציטערניש האָט דורכגענומען דאָס יונגע מיידעל, דאָך האָט אָנגעהאלטען איהר וועהמוטה, ווייל זי האָט דאָך געוואוסט, אז זי ליעבט האָפֿ-נונגסלאָז.

רודאָלף האָט אָנגעהויבען ריידען פון זיין מוטער. דאָס איז דאָך געווען די פראַגע, וואָס האָט איהם איצט אַם מייס־טען אינטערעסירט. וועט דער סטראַשענדער אונגליק אויס־געמידען ווערען אָדער ניט? און דער בעוואוסטזיין, אז דאָס מיידעל ביי זיין זייט איז אזוי צוגעבונדען צו זיין מוטער, האָט געמאַכט פאַר איהם דאָס מיידעל ליעב און ווערטהפול, מעהר נאָך ווי דאָס, וואָס ער האָט געוואוסט, אז זי טראַכט אזוי פיעל וועגען איהם. אָבער אויך דאָס איז איהם געווען אַנגענעהם: געליעבט פון איהר צום ערשטען מאָל, זייט ער האָט דערקאַנט קאָיעטאַנע. דער געדאַנק האָט איהם שטאַרק געריהרט. ער האָט צוגעדריקט איהר אַרים צו זיך און איז שטעהן געבליבען.

— ליעבע קאָיעטאַנע! — האָט ער געזאָגט מיט הערצליכ־קייט. איהם איז געווען אזוי אַנגענעהם, אזוי וואַרים אַרום האַרצען.

אָבער ניין, אַזעלכע האָפֿנונגען טאָר ער איהר ניט געבען. מיט געוואַלט האָט ער זיך אַרויסגעריסען פון דער צערטליכער שטימונג, און געהענדיג ווייטער, האָט ער געזאָגט אין אַ געענ־דערטען טאָן:

— מיר מוזען אַריינגעהן צוריק אין הויז... איך וויל נאָך איינמאָל נאָכפרעגען אויבען... און איהר, איהר פאַר־בלייבט דאָ דערווייל?

זי האָט אַרויסגעלאָזען זיין אַרעם.

— יא, איך בלייב נאָך... גוטע נאַכט.

ער האָט איהר געדריקט די האַנד און איז שנעל אוועק. קאָיעטאַנע האָט זיך אומגעדריעהט און האָט ווייטער שפּאַ־צירט אין די דונקעלע אַלעען. דער ריח פון די בלומען האָט צו איהר האַרצען איצט נאָך שטאַרקער גערעדט, ווי פריהער. דאָס, וואָס זי האָט איצט דורכגעמאַכט האָט פאַרדאַפֿעלט די

שטארקייט פון איהרע געפיהלען: דאָפעלט פאַרליעבט, און
איז געגענזאַץ צו דעם קורצען גליק, וואָס זיין פּלוצלונגע וואָ-
רימקייט האָט אַרויסגערופען אין איהר, און דאַן זיין פּלוצלונגע
קאַלטקייט, וועלכע האָט איהר געמאַכט דאָפעלט אונגליקליך.

מאַרטאָ האָט פאַרבראַכט אַ גוטע, רעהיגע נאַכט. אויף
מאַרגען האָט זי זיך געפיהלט אזוי געקרעפטיגט, דאָס זי האָט
געוואָלט פאַרלאָזען די בעט און אַרויסגעהן אַביסעל. דאָס
האַט אָבער דער דאַקטאָר ניט דערלאָזען. זי האָט זיך ניט גע-
טאַרט אַנשטרענגען.

אַרום צוויי איז זי געזעסען מיט אַלעמען ביין מיטאַג
מאַהלצייט. דער מאַהלצייט איז געווען אַ סאַרט פייערען פון
איהר געזונד-ווערען. קאַיעטאַנע האָט אָבער געפעהלט. זי
איז אוועקגעפאַהרען נאָך ראַנענסבורג צו איהרע עלטערען.

ווען רודאָלף האָט זיך דערוואוסט וועגען איהר אוועק-
פאַהרען, האָט ער זיך געפיהלט זעהר אונאַנגענעהם. דאָך די
פרייד פון זיין מוטער'ס געזונד ווערען האָט פאַרדעקט אַלעס.
עס איז איהם געקומען אין געדאַנק די נעקסטע פאַר טעג
צו בעזוכען ראַנענסבורג. ער האָט נור געפרעגט:

— וואָרום איז זי אזוי פּלוצלונג אַבגעפאַהרען? איז עט-

וואָס געשעהען?

— אַה, איהר מוטער האָט שוין לאַנג געווארט, זי זאָל
צוריקקומען. זי האָט שוין געזאָלט פריהער אוועקפאַהרען,
איז זי אָבער פאַרבליבען צוליב מיין פּלוצלונגען קראַנק ווע-
רען... און אזוי ווי איד בין איצט וויעדער געזונד — האָט
מאַרטאָ געזאָגט אין דער הויך, אָבער ישטיג האָט זי צוגעלעגט:
זי לויפט אוועק פון דיר.

נאַכמיטאָג האָט רודאָלף בעזוכט זיין מוטער אין איהר
צימער. זי איז געווען אַליין.

— נו, ווי געהט'ס? — האָט רודאָלף אויסגערופען, אַריינ-

קומענדיג, אין אַ מונטערען טאָן.

— אַה, נישטקשה... זעהר שעהן, וואָס דו ביזט געקו-

מען. איד האָב מיט דיר פיעל צו רעדען.

— שטרענג דײך נור ניט אָן מיט'ן רעדען.
 ער האָט צוגערוקט אַ שטוהל, און האָט זיך אוועקגעזעצט
 צופוסען פֿון דער סאַפּא, אויף וועלכער מאַרטא איז געלעגען.
 — אײַך וואָלט געוואָלט רעדען פֿון דעם — האָט מאַרטא
 אנגעפּאָנען — וואָס נאָך מײַן טוידט.
 — נײַ, נײַ, דאָס ווײַל אײַך ניט — האָט רודאָלף אײַהר
 אונטערבראַכען — דו ביזט ווײַדער געזונד, און דו דאַרפסט
 אײַצט ניט דענקען וועגען שטאַרבען, און אײַך ווײַל גאָר ניט
 הערען וועגען דעם.
 מאַרטא האָט צוזאַמענגעלעגט די הענד.
 — זײ דאָך געשײט — האָט זי געבעטען — דו קענסט
 זיך ניט פאַרשטעלען וואָס פאַר אַ פּײַניגונג עס איז געווען
 פאַר מיר יענער מאַמענט, וועלכען אײַך האָב געהאַלטען, אַלס
 דעם סוף, דערפאַר, ווײַל דו ביזט ניט געווען כײַ מײַן זײַט.
 אײַך האָב ניט געקאַנט אַלעס זאַגען און פֿון דיר ניט הערען,
 וואָס מיר צוויי מוזען זיך זאַגען בײַם אַבשייד. און כּדי אזא
 פּײַן און וועהטאָג זאָל ווײַדער ניט פאַרקומען, טו לאָז אונז
 בענוצען זיך מיט דער אײַצטיגער שטונדע, ווען דו ביזט מיט מיר,
 און ווען אײַך האָב כּח צו רעדען. דו וועסט דאָך פֿון דאַנען
 ווײַדער אוועקפאַהרען. און אויך פאַר דיר וועט עס זײַן זעהר
 צופרידענשטעלענד — אין פאַל, אַז מיט מיר זאָל עטוואָס
 געשעהען, דאָס מיר זײַנען אײַנער פֿון דעם אַנדערען ניט אָב־
 געריסען געוואָרען, ניט האַבענדיג געזאַנט אײַנער דעם אַנדער־
 רען דאָס, וואָס עס איז געווען צו זאַגען. אַלזאָ, לאָמיר אײַצט
 רעדען, אזוי ווי דאָס וואָלט געווען מײַן לעצטע שטונדע. דאָס
 איז דאָך נור אזא פּאַנטאַזיע... דער שמערץ איז ניטאָ, אָבער
 די ערנסטקײַט זאָל זײַן... מיר זײַנען דאָך צוויי פּערנינפטיגע
 מענשען, רודאָלף, מיר ווײַסען, אַז דער טוידט, ווען ער האָט
 אײַנמאַל אַנגעקלאַפּט, מוז באַלד ווײַדער אַמאָל קומען... שאַ-
 קעל ניט מיט'ן קאַפּ — אזוי איז עס... און מיר ווײַסען אויך,
 דאָס זײַן קומען אָדער אויסענבלייבען ווערט ניט בעשטימט פֿון
 דעם, צו מען רעדט וועגען אײַהם, צו ניט. מיר בײַדע האָבען
 שוין ערגערע טױטענפעלע געקוקט אין פּנים, מײַן אַרײַמער

זוהו, ווי עס וועט זיין מיין טוידט... עס איז אַווענד. אײַך
האַב ניט מורא פאַר דער נאַכט.

— נו, טו רייד, מוטער, אײַך הער.

זי האָט גענומען פון דעם דערביי־שטעהענדען טישעל אַ
גלאַז, אַנגעפילט מיט לעמאַנאַדע, און האָט אַ טיעפען שלונג
געטהאַן.

— אײַך בעט דײַך — עס איז מיין לעצטע און שטאַרקסטע
בקשה, לאַז קיינמאַל ניט אָב פון דער אַרבייט, וואָס דו האָסט
אַנגעהויבען. ווען דו וועסט האַבען שטאַרקע און פיעלע ענ-
טוישונגען, ווען דו וועסט אײַך אויסגעפינען, אז דער אַנגענדר
מענער וועג איז ניט דער ריכטיגער, טאָ פרוביר אַן אַנדערען,
נור דעם ציעל זאַלסטו קיינמאַל ניט פאַרליערען פון אויג. עס
האַנדעלט זיך דאָך אום אַזוינס, וואָס איז אַזוי גרויס, אַזוי
גרויס וואָס מען קען עס זיך גאַרניט אויסדענקען! דאָס איז
דאָך ניט קיין קלענערע זאַך, ווי דאָס גליק פון דער וועלט אויף
דעם פלאַץ פון איהר איצטיגען עלענד.

— אײַך פאַרשטעה דײַך — האָט ער געזאָגט.

ביי די לעצטע ווערטער, וועלכע זי האָט אַרויסגעערעדט
מיט אַ שטימע, וואָס האָט געציטערט פון אינערליכער אויפ-
רענונג, האָט זי זיך אַביסעל אויפגעהויבען. איצט האָט זי זיך
ווידער אין גאַנצען צוריקגעלעגט און האָט גערעדט ווייטער אין
אַ רוהיגען טאָן:

— מען זאָל יאָך גלויבען, אז ווען איינער פאַרלאָזט די עזע
וועלט מוז איהם גאַנץ גלייכגילטיג זיין, ווי אַזוי עס ענטווי-
קעלט זיך די צוקונפט פון די קומענדע דורות, דאָס איז אַבער
ניט אַזוי. וועניגסטענס ביי מיר ניט. די געלסטונג נאָך
בעסערע צייטען פאַר אונזערע אייניקלעך — כאַטש אײַך אַליין
האַב קיינע — ברענט מיר דאָ אויפ'ן טויטענבעט — דוראַלף
האַט געמאַכט אַ כעווענונג — עס איז דאָך נור אַזאַ פאַנטאַזיע,
כעאָנרוהיג זיך ניט, ברענט מיר פונקט אַזוי הייס, ווי אין דער
צייט פון יוגענדליכער לעבענס-קראַפט, ווען אײַך האָב נאָך גע-
קאַנט האַפען אַליין צו דערלעבען די צוקונפט. דאָס מוז זיין
אַזאַ נאַטור־טריק. די עזע זאַרגט פאַר דאָס „יענזייט“ פון דעם

אייגענעם לעבען. און אויף דעם פאקט, דאָס אַזאַ טריעב איז דאָ, שטיצט זיך מיין גלויבען אין אונשטערבליכקייט.
— דאָס טהוען אויך די גלויביגע, וועלכע האָפּען אויף אַ הימעל.

— יא, די האָפּען אָבער אויף אַ הימעל פאַר זייער אייגענעם, „איד“, אויסערהאַלב פון דער ערד און אויסערהאַלב פון די מענשען. פאַר אַזעלכע איז געווענהליך אויך גאַנץ גלייכגילטיג די צוקונפט פון דער מענשהייט, און זיי טהוען גאַרניט פאַר דעם. איד אָבער גלויב אין אַן אַלגעמיינעם — ניט אינדיווידועלעך — אייביגען לעבען, אַ לעבען, אין וועלכען מיר זיינען אַלע גלייך בעטהייליגט. אימער-צו האָט די וועלט אַ בעזואוסט זינגען, ליידענדען, העכער-שטרעבענדען „איד“ — מאַכט ניט אויס, אויב די איינצעלנע ערשיינונגען פון דעם זיינען דאָ אָדער דאָרט געשטאַרבען, אָדער זיינען נאָך גאַרניט געבאַרען געוואָרען... אָבער לאַזען מיר דאָס... כדי דו זאָלסט מיך קענען פאַרשטעהן, וואָלט איד געמוזט לאַנג רעדען, און איד מוז דיר נאָך פיעל אַנדערעס זאָגען.

— איד גלויב דאָך, אַז איד ווייס, וואָס דו מיינסט, צום ביישפּיעל, אַ גרויסער פּלאַקערדיגער פּלאַם. די איינצעלנע פּונקטען ווערען פּונאַנדערגעשטויסען, אַנדערע צינדען זיך אָן, עס איז אָבער דערזעלבער פייער און ברענט ווייטער.

מאַרטא האָט צוגעשאַקעלט מיט'ן קאַפּ און געזאָגט:

— און זאָל ניט נור ווייטער ברענען, נור אימער ליכטיגער און אימער הייסער, כדי יעדער איינצעלנער פּונקט, וועלכער צינדט זיך אָן אויף דאָס ניי, זאָל אַלץ פרעהליכער פינקלען... און אזוי וועט דער קומענדער יאָהרהונדערט זיין דער יאָהר-הונדערט אָהן מלחמות, אָהן עלענר, און די, וועלכע העלפּען דערצו, ערפּילען דעם געזעץ... די אליין זיינען אויף דעם ריכטיגען וועג — און מעגען זיך טויזענדע שטערונגען שטעלען געגען זיי, און מעגען זיי ווערען מיספּערשטאַנען און פאַרשאַפּטעט, און מעגען זיי פאַרניכטעט ווערען, זייער אַרבייט וועט אָבער דאָס קומענדע ענדיגען. און וועלען זיי איבערלעבען דעם שטורם פון די געגענקרעפטע, קענען זיי נאָך דערלעבען

צו זעהען זייער זיעג. דיר, רודאָלף, קען עס זיין בעשערט.
 דו ביזט דאָך נאָך אזוי יונג.

— איד זעה שוין היינט, מוטער, ווי די געביידע הייבט
 אן צו וואַקסען, צו וועלכער איד טראַג צו און וועל צוטראַגען,
 אזוי לאַנג, ווי איד וועל לעבען, די נויטיגע, כאַטש זעהר קליי-
 ניגע שטיינער. לאַז מיר די ערנסטקייט פון דיעזער פאַנטאַזיע
 אן דו האַלטסט ביין שטאַרבן, בענוצען, אום צו שווערן דיר,
 דאָס איד וועל קיינמאַל ניט מיער ווערען אין דעם אַנגעפאַנגע-
 נעם קאַמפּף, דאָס קיינע נסיונות און קיינע אונגליקען זאַלען
 מיך פון דעם קאַמפּף ניט אַברייסען. איד בין דיר מודה, דאָס
 מאַנכעסמאַל ווער איד פערצווייפעלט... און אין אזעלכע אוי-
 געבליקען וועל איד זיך דערמאַנען אָן די איצטיגע שטונדע,
 אָן די בענייטע שבועה צו האַלטען געטריי אונזער פּאַהן.

ביי די ווערטער: „דאָס דו ביזט אַ שטאַרבנדע“, האָט
 זיך רודאָלף אַראַבגעלאָזען אויף די קניע און אַנגענומען מאַר-
 טאָ'ס אַראַבגענגערע האַנד. צום שלום האָט ער אַרויפגע-
 דריקט אַ קוש אויף איהר, און האָט זיך ווידער געזעצט אויף
 זיין פאַריגען פּלאַץ.

— אַ דאַנק דיר, מיין קינד. און נאָך עטוואָס: גלויב
 ניט, דאָס איד בין אַ ווייבליכער אַברהם, וועלכער אָפּפערט איהר
 זוהן פאַר פרעמדען גליק. איד זעה אין געגענטהייל, אן עס
 ווינקט צו דיר דער העכסטער גליק, די גרעסטע צופריעדענשטע-
 לונג, ווען דו ווירמעסט זיך צום גייסט פון דער וואַקסענדער
 קולטור, ווען דו מעג פאַסירען וואָס עס וויל זיך, בלייבסט אַ
 קעמפּפער פאַר דאָס גוטע. „די צוקונפט געהערט צו דאָס גוטע“,
 דאָס וואָרט שטאַמט פון טיילינג, אַבער כדי דאָס גוטע זאָל
 ווערען צום הערשער, זאָל איינגעהמען די וועלט, מוז עס האָ-
 בען זיינע קראַפטפולע העלדען, מעגסטו זיין אזעלכער! דערביי
 אַבער — איד האָב שוין געזאָגט — ווערסטו ניט אויפגעאַפּפערט.
 די אַרבייט פאַר דאָס גליק פון אַנדערע שליסט ניט אויס דאָס
 אייגענע גליק.

— טיילינג איז געווען גליקליך — האָט רודאָלף געזאָגט
 פאַרטראַכט.

— יא, און איד אויך. ווייסטו, רודאָלף, דו זאָלסט — דאָך
 ניין, איד וויל ניט מיסברויכען די שטונדען, אום אַרויפצוצווינג-
 גען עטוואָס אויף דיר, עטוואָס צו וואָס דיין אייגענע האַרץ
 טרייבט ויך ניט... אָבער, ווען דו זאָלסט זיך אַמאָל פיהלען
 איינזאַם... אָבער, זאָג עס מיר אָמען, האָסטו וואוּרעס-איז אַ
 ליעבע, וועלכע —

— ניין, איד בין פריי, און איד פאַרשטעה, וואָס דו ווילסט
 מיר זאָגען... קאיעטאָנע... דאָס האָסטו דאָך געמיינט, ווען
 דו האָסט מיר געזאָגט ביין טיש, אז זי איז צוליבע מיר אוועק-
 געפאַהרען.

— אזוי איז עס. זי פיהלט. אז דו ווייסט פון איהר
 ליעבע, און דערביי ווייסט זי, אז דו דענקסט ניט וועגען איהר —
 אַלזאָ מיידט זי דיר אויס, צוליעב שטאַלץ און מורא. זי ליעבט
 און בעוואונדערט דיר אזוי שטאַרק, דאָס זי וואָלט אין גאַנצען
 זיך אויפגעלייזט אין דיין אַרבייט און שטרעבען... קיין זאך
 איז איהר ניט פרעמד וועגען דיר, ניט נור קען זי אַלעס אויס-
 וועניג, וואָס דו האָסט געשריעבען און גערעדט — זי האָט אַלע
 בעריכטע איבער וויינע פאַרטראָגען — נור זי איז אויך דורך
 מיין שולע דורכגעגאַנגען. איד האָב איהר אַריינגעבראַכט אין
 דעם קדשי-קדשים פון אונזערע אידעאַלען, און איד ווייס, אז
 אויף דער גאַנצער וועלט האָסטו ניט קיין מעהר פערשטענדיגע
 און מעהר בעגייסטערטע אַנהענגערין, ווי זי. אָבער גענוג, אין
 דער שטונדע דאַרף איד ניט וועלען בעאַיינפלוסען דיר אין דער
 הינזיכט פון דיינע האַרצענס-געפיהלען. איד האָב נור נאָך איין
 בקשה צו דיר: נעהם זיך אַן פאַר אונזער סילוויאַ, זיי איהר
 שטיצע. זי וועט קומען צו זיך, אָבער איצט טאָר מען איהר
 ניט איבערלאָזען צו זיך אַליין, צו איהרע פינסטערע געדאַנקען.
 זעה העלף איהר.

— איד זאָג עס צו.

— אזוי, און איצט — מאַרטאָ האָט זיך ווידער אויפ-
 געהויבען — קעהר איד זיך ווידער צוריק צו די לעבעדיגע, צו
 די פילייכט, וועלכע וועלען נאָך לאַנג לעבען. די פאַנטאַזיע
 איז צו ענר. איד וויל געזונד ווערען.

רודאלף האט זי ארומגעכאפט מיט זיינע אַרימס.

— דאָס האָף איד גאַנץ בעשטימט, מוטער!

דעם נעכסטען טאָג, ווען מוטער און זוהן זיינען געווען ווידער אַליין, האָבען זיי ווידער אָנגעהויבען צו רעדען פון די-זעלבע זאַכען, פון וואָס זיי האָבען גערעדט נעכטען, פאַרשטע-לענדיג זיך, אזוי ווי מאַרטא טיפּלינג וואָלט געהאַלטען ביין שטאַרבען. נור דאָס מאַל האָבען זיי גערעדט אַהן די נעכטיגע פייערליכקייט, אַהן דעם פאַטאָס, נור אין אַ גאַנץ פאַמיליאַר-נעם טאָן.

— איד פיהל מיד היינט ווירקליך פיעל בעסער — האָט מאַרטא געזאָגט — מעגליך, אַז איד וועל נאָך ווערען גאָר אין גאַנצען געזונט.

— אַבער זיכער!

— ווייסטו, כאַטש איד האָב ניט מורא פאַר'ן שטאַרבען, פונדעסטוועגען איז מיר דאָס לעבען דאָך אזוי ליעב, דאָס לעבען, שוין ניט רעדענדיג פון מיינע פריידען, ווייל דאָס גלייכט זיך דאָך אַפּט אויס מיט די ליידען, איז אַז און פאַר זיך אזוי אינטערעסאַנט, וועניגסטענס פינף יאָהר וואָלט איד געוואָלט נאָך לעבען.

— וואָרום גראַד פינף?

— ווייל דאַן הויבט זיך אַז אַ נייער יאָהרהונדערט, און

די מענשען וועלען דאָן, אַפּשר —

— אַר, אויף דאָס האָף איד ניט — האָט רודאלף איהר

אונטערבראַכען, שאַקלענדיג מיט'ן קאַפּ. — זאָג מיר נור, מו-

טער, אום צו רעדען פון נאָהענטערע זאַכען, דו האַסט ניט

געוואָלט ביי מיר אַרויסצווינגען אַ צוזאַג, איז —

ער האָט זיך צוריקגעהאַלטען.

— נו.

— אין בעצוג צו קאיעטאַנע — זאָג, וואַלסטו עס גע-

וואונשען?

— אַה, ווי שטאַרק!

— וואָרום?

— שוין צוליב דעם אליו, אז דיין אדעלקייט זאל פארט-
געזעצט ווערען.

— מיין אדעלקייט, מיין יחוס? פון דעם האלטסטו?
נו, אבער ווי באלד איד האב זיך ענטזאגט פון מיין ירושה —
— פארשמעה מיד ניט שלעכט. ניט פון דעם גראפישען,
דאצקישען יחוס רעד איד, נור פון דעם ראנג, אלס עדעלמענש.
אויך דאס ווארט שטאמט פון טיללינג, דערמאנסטו זיך? און
אזוי ווי דו האסט איבערגענומען דעם ראנג פון טיללינג, וואל-
סטו עס געקאנט איבערגעבען צו דיין זוהן, פארטזועצען דעם
שטאם פון די, וועלכע האבען דעם מוטה צו קעמפפען פאר
רעכט, ווייל דו וואלסט דאך דייע קינדער ערצויגען אויף אזא
אופן.

— שוין ווידער דענקסטו פון די ווייטע דורות? דער-
וויל דענק איד צו מאכען א ווירקונג אויף מייע צייטגענא-
סען, וועלכע הערען מיד, לעזען מיד, און מעהר פון אלץ טראכט
איד פון ערציהען זיך זעלבסט. איד פיהל, דאס איד האלט
מיד אין איין ענטוויקלען, און דאס איד האב נאך זעהר פיעל
צו לערנען און זיך אויסצובילדען. מען מוז זיך אימער צוהע-
רען צו דער אייגענער אינערליכער שטימע, מען מוז טראכטען,
ווי צו בעפרייען דעם אייגענעם אינערליכען וועזען פון אלער-
ליי שטערונגען.

— מען טאר ניט זיין קיין קאמפראמיס-מענש, ווילסטו
זאגען?

די אונטערהאלטונג איז אונטערבראכען געווארען דורך
דאס אריינקומען פון קאלנאס און סילוויא.
קאלנאס האט איהר אריינגעבראכט די נור-וואס אָנגעקו-
מענע פאסט, און האט זיך צוגעזעצט צו מארטא, אום איהר
פארלעזען פון די צייטונגען, ווי דאס איז ביי איהם געווארען
א געוואוינהייט אין די לעצטע וואָכען.

רודאלף האט זיך דערווייל בענוצט, אום אוועקצונעהמען
זיין שוועסטער אין א צווייטען ווינקעל פון צימער.

— קום, סילוויא, לאמיר אביסעל פלוידערען. מיר האבען
אייגענטליך נאך גארניט געהאט די געלעגנהייט דערצו. איד

וואלט געוואלט, אז דו זאלסט פאר מיר אויסרעדן אלעס, וואס דו האסט אויפ'ן הארצען.

אין דערזעלבער צייט האט מארטא דורכגעקוקט איהרע בריעף. צוויי פון זיי האט זי געגעבען צו קאלנאס.

— לייענט זיי מיר פאר. עס וועט איך אויך אינטערע-סירען.

ער האט געלייענט:

קראסנאיא פאליאנא.

אויף די געפאהר איך צו לאנגווייליגען, ליעבע באראנעסע, און דאס, וואס איך וועל איבער'חזר'ען דאס, וואס איך האב אזוי אפט געזאגט אין מיינע שריפטען, און איך גלויב, איך אויך, קען איך מיד ניט צוריקהאלטען פון צו זאגען עס נאך אמאל: וואס עלטער איך ווער, און וואס מעהר איך דענק נאך וועגען מלחמה, דאס מעהר בין איך איבערצייגט, אז די איינציגע ליי-זונג פון דער פראגע ליעגט אין די בירגער גופא, אז זיי זאלען זיך ענטזאגען צו ווערען סאלדאטען. אזוי לאנג, ווי יעדער מענש, — פון 20-21 יאהר זאגט זיך אפ פון זיין רעליגיאן, קריסטליכער אדער אידישער, און אנשטאט זיך האלטען ביי דעם געבאט „לא תרצה“, שווערט ער גאר צו טוידטען און נידערשיסען אלע, וועלכע זיין אפיצער בעפעהלט איהם — אויך די ברידער און די עלטערען — אזוי לאנג וועט דער קריעג אנהאלטען און וועט ווערען אלץ גרויזאמער. כדי די מלחמה זאל אבגעשאפט ווערען, איז נויטיג בלויז די איינציגע זאך: די ווידעראויפריכטונג פון דער אמת'ער רעליגיאן, און דערמיט אויך פון דעם מענשליכען עהרען-געפיהל. מען מוז די מענשען ווייזען, אז זיי אליין זיינען עס, וועלכע ברענגען אויף זיך די ליידען פון מלחמה דערמיט, וואס זיי פאלגען מעהר די מען-שען ווי גאט.

לעא טאלסטאיי.

— וואס זאגט איהר דערצו? — האט געפרעגט מארטא

האלט איהר דעם מיטעל פון טאלסטאיי פאר ווירקליך דעם איינציגען?

— איך גלויב איבערהויפט ניט אין איינציגע מיטלען —

האט קאלנאס געענטפערט. אזא טויזענד־פאך פארפלאַנטערטע זאך, ווי אז אַלטע אינסטיטוציאָן, מוז פון טויזענד זייטען אָנ־געגריפען ווערען, אום זי זאָל מוזען מאַכען פּלאַץ פאַר דאָס נייע. און דאָ, ווער קען צווינגען דעם איינצעלנעם — דעם אנדערען — צו געהן און ווערען אַ מאַרטירער? אויך די שקלאַפּעריי איז ניט אַבגעשאַפט געוואָרען דורך דעם, וואָס די שקלאַפּען האָבען זיך געשטעלט דאָגעגען... דאָן האָט קאַל נאָס פאַרגעלייענט דעם צווייטען בריעף:

אַלעשטאַד, נאַרוועגיען.

איהר פרענט מיך, ווי איד שטעל מיר פאַר די צוקונפט פון דער זאך פון פריערען? אימער אין דעם בילד פון זונען-אויפגאַנג. פאַר אונז, נאַרדלענדער קען דער זונען-אויפגאַנג פיעל מעהר בעדייטען, ווי פאַר די זידליכע, אַזוי, דאָס מאַנכעם מאַל ווערט ער ערוואַרט און בעגריסט, ווי אַ וואַנדער. די פינסטערנים איז געווען אַזוי דריקענדיג לאַנג, די שטילקייט אַזוי אונגעהויליך, דער ערשטער בריק איבער די פעלזען-שפיצען אַזוי בעטריגערדיש... עס דויערט, און דויערט און וואַקסט, אָבער אַלץ קיין זון ניט. און אפילו דאָ, ווען דער הימעל שטראַהלט אויף אַזוי פול מיט האַפּנונג, אויך דאָן איז ניטאָ קיין זון, און עס איז קאַלט, אייגענטליך פיעל קעלמער, ווי פריהער, ווייל די פאַנטאַזיע איז געוואָרען אונגעדרודיג.

און אויף איינמאַל, ווי אַ בליץ, קומט אַן די לאַנג־פער־קינדעטע מאַיעסמעט, די זון. אַזוי שטאַרק, אַזוי בעצווינגענד, דאָס די אויגען קענען איהר ניט פאַרטראַגען. מיר ווענדען דעם בליק צו דער לאַנדשאַפט, וועלכע איז שוין געווען בע־גליקט, כאַטש מיר האָבען עס ניט בעמערקט — און די לופט, וועלכע איז שוין לאַנג בעלויכטען, כאַטש מיר האָבען עס ניט געזעהען. אַלעס, אַלעס, ביז אַראָפּ איז די טיעפענישען, און ביז אַרויף איז די העכסטע פּוסטקייטען, איז בעשוינט פון דער זון, קלאַר, פולענדעט — אַנגעפילט פון וואַרימקייט, פון טע־נער פון דונער דורכגעדרונגען...

אַזוי, מיין איד, פאַסירט עס מיט אונז. איז אונזער היי־

סען שטרעבען באמערקען מיר ניט ווי עס קומט פאר, ווי נאך הענט עס איז שוין די זון פון דעם וועלט־פריערען. עס קומט עטוואס, וואס ברענגט איהם, ווי א וואונדער, אבער עס איז קיין וואונדער. מיר זעהען עס נור ניט אין אונזער אונגעדולד, ווי אלעס איז געווען פארברייטעט פאר דעם.

אייך, ליעבע פרוי באראנעסע, פיעלע גרוסען

ביערנסטערנע ביערנסאן.

אין דערזעלבער צייט האט זיך רודאלף אוועקגעזעצט מיט זיין שוועסטער אויף א קליינע סאפא. ער האט זי אָנגעקוקט מיט פיעל מיטלייד און ליעבע. זי איז געווען אזוי בלאס, און די איידעלע געזיכטסציגע אזוי שמאל.

— נו, זאג, וועסטו ביי מיר ווידער ניט אויפבליהען? דו

ביזט דאך קיין אכט־און־צוואַנציג ניט. וואָס קען דיר דאָס לעבען נאָך אָנבאַטען!

— גארנישט. — און נאך א קליינעם קורצען שטיל־שוויי-

גען — האָסטו געלייענט זיין דראַמע „דער טוידטער שטערען“?

— יא, אבער דענק דאך ניט אימער אן דעם פאַרלאָרענעם.

איד ווייס, אז דיר האט געטראָפּען א שווערער אונגליק.

— אד, ווען מיין אונגליק וואלט נור געווען אזעלכער, אז

איד זאָל ניט האָבען אויף וואָס חרטה צו האָבען.

— דו האָסט חרטה?

— יא.

— מיין אַרעמע שוועסטער, אַלואַ דאָך?

— וואָס דאָך?

— דו ביזט געווען זיין געל —

זי האט איהם אונטערבראָכען מיט א העפטיגער בעוועגונג.

— ניין, ניין. און דאָס איז עס טאַקי, אויף וואָס איד האָב

חרטה, אויף דאָס קיינמאַל נײַט גענאַסענע, און קיינמאַל ניט

געשענקטע גליק. „מען זאָל צום גליק ניט זאָגען: שפעטער!

— שפעטער קען איינער פון אונז זיין געשטאַרבען“ — דאָס

האַט ער מיר געשריעבען אין זיין לעצטען בריעף, און אזוי איז

עס אויך געקומען. שפעטער איז ער געווען טוידט.

רודאלף האט איהר געדריקט מיטפיהלענדיג די האַנד.

— אד, אזוי מיינסטו עס ?

אין א וויילע שפעטער האָט ער פֿאַרטגעזעצט :

— דו דאַרפסט ניט, דו טאַרסט ניט זיך אזוי איבערנעכען צו דיין גרויסען צער. נעהם זיך ניט אלס ביישפיעל די גרויסע טרייהייט פון אונזער מוטער צו איהר טוידטען. דו האָסט קיין רעכט ניט דערצו. ווען מען איז געווען יאהרענלאַנג פֿאַרבונדען מיט אַ געליעבטען וועזען, ווען מען איז געווען איינס מיט איהם, און מען האָט צוזאַמען געטהיילט גליק און אונגליק, די נשמות פֿעראייניגט מיט אלע געראַנקען און ווינשע, נור דאַן איז ערלויבט דאַס טרויערען אויף לעבעז־לאַנג. אָבער דו און הונג ? גלויבסטו אַז ווען ער וואַלט פֿאַרלאָרען דיד, וועמען ער האָט קיינמאָל ניט געהאַט, וואַלט ניט באַלד אַ נייע לייעבע אַנגעפילט זיין דיכטער-האַרץ ?

— דו טהוסט מיר וועה, רודאַלף.

— פֿערצייה. אַ דעטענדע האַנד מוז אַמאָל גאַנץ האַרט

אַנכאַפֿען דעם טרינקענדען.

— מיר פֿעהלט קאַיעמאַנע — די האָט געהאַט אַ גאַנץ

אידעלען שטייגער אַרומצוגעהן אַרום מיר מיט מיין פֿערוואַונג-דעטער נשמה... דאַס זי איז אזוי פֿלוצלונג אָבגעפֿאַהרען, דאַס מאַכט מיר ביזן אויף דיד.

— וואַרום אויף מיר ? האָב איך דען אַרויסגעטריבען

דיין פֿריינדן ?

— אַ, דו ווייסט גאַנץ גוט.

יא, ער האָט געוואוסט, און אַז די אַנטלאָפֿענע זאָל איצט

דאָ זיין האָט איהם אַ זעהר שטאַרקער וואונש אַנגעכאַפֿט. אַם לייעבסטען וואַלט ער געוואַלט זאָגען צו סילוויאַ : „שרייב איהר, דאַס זי זאָל צוריק קומען“. אָבער ער האָט זיך צוריק געהאַלטען.

זעקס אין דרייסיגסטער קאפיטעל.

אין מיטען נאכט. מארטא אין געווען מעהרערע טעג אזוי געזונד און קרעפטיג, דאס זי אליין און אויך אלע ארום איהר האבען עס ניט געהאלטען פאר נויטיג, דאס אימיצער זאל זיין מיט איהר אין צימער ביינאכט, און דארום איז זי געווען אליין אין איהר שלאפצימער.

זי האט אבער ניט געקאנט שלאפען, און האט פאר זיך קיין רוה ניט געקאנט געפינען. א באזאנדערע קלעמענעש האט איהר פארשטיקט די האלז, און א מאדנע בענקשאפט האט בעהערשט איהר געמיט. זי האט געמאכט ליכטיג און האט זיך אויפגעזעצט אין בעט. זי האט עס ניט געקאנט אויסהאלן טען צו בלייבען ווייטער ליגען.

זאל זי אנקלינגען צו דער מיידעל, וואס האט געשלאפען אין דעם צימער דערביי? ניין — צו וואס? — זי דארף דאך גארניט, נור לופט, אבער דאס האט זי דאך געקאנט זיך אליין פארשאפען, ווען זי וועט נור דאס פענסטער עפענען. וואלט זי צוליעב דעם גערופען דאס מיידעל, וואלטען אלע אין הויז כאלך זיך איבערגעשראקען. עס וואלט געהייסען א נייער ער-שטיקונגס-אנפאל און דאס גאנצע הויז וואלט צוזאמענגעלאפען. זי האט זיך אריינגעגליטשט אין איהרע פאנטאפעל און אין א ברייטען, ווייכען שלאפראק, וואס איז געלעגען אויף א שטוהל לעבען איהר בעט, און מיט שטילע טריט איז זי צוגע-גאנגען צום פענסטער, וועלכען זי האט געעפענט.

א פרישע לופט, וואס האט געשמעקט נאך דעם זומער-רענען, האט אריינגעשטראמט. מען האט געהערט דעם קלאפ פון די געדיכט-פאלענדע טראפען אויף די לאנקע און דאס רי-נען פון וואסער פון א דאך-רינע. מארטא האט אין טיפע ציגע גיינגעאטהעמט די קיהלע, פייכטע לופט, און די קלעמענעש אין דער ברוסט איז אזועק. איהר טרויעריגע שטימונג איז

אָבער געבליבען. ניין, זי איז נאָר זאָגאר שטאַרקער געוואָרען. די דונקעל־הייט, דאָס קלאַפּען פון רענען און זאָגאר דער רעגען- גערוד האָט געהאַט עטוואַס מעלאַנכאָלישעס... אַד, ניין, די מעלאַנכאָלישע איז זי אַליין געווען, ניט די פייכטע זומער-נאַכט. און איצט האָט זי אויך געוואוסט, וואָרום איהרע אויגען פילען זיך אָן מיט טרערען, וואָס איז די אורזאַכע פון איהר שווערען טרויעריגען געמיטה: דאָס איז געווען דער געדאַנק צו זיין געשטאַרבען, צו ווערען באַגראָבען.

זי האָט ווידער צוגעמאַכט דאָס פענסטער, האָט גענומען דאָס ליכט, און איז דורך די אָפּענע טהיר אַריין אין איהר שרייב־צימער, דאָרט, וואו עס זיינען געווען אַלע איהרע גע- ליכטע זאַכען, וואָס זיינען איהר געבליבען פון דער פערשוואונג- דענער יונגער. דאָרט זיינען געווען אין אַלע ווינקעלעך טיל- לינג'ס בילדער און דאָ האָט זי געוואַלט רעכט־גרינדליך טראַכ- טען וועגען טויט, דאָ האָט זי געוואַלט זיך זעגענען מיט אַלע איהרע עררינערונגען און מיט זיך זעלבסט.

זי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אין דעם לעהנשטול, וואָס איז געשטאַנען פאַר דעם שרייב־טיש, און האָט אַזוי אַוועקגע- שמעלט דאָס ליכט, אַז זיין שייַן איז געפאַלען אויף טיללינג'ס גרויסעם געמאלענעם בילד, וועלכעס איז געשטאַנען אין אַ ראַהם אויפ'ן טיש. דער ליבער האָט אויסגעזעהען אַזוי ווי ער וואַלט איהר אַנגעקוקט.

„מיין פרידריך!“ לאַנגזאַם און הייס זיינען גערונען די צוויי טרערען פון איהרע אויגען איבער איהרע באַסען. דאָן אָבער האָט זי מעהר ניט געוויינט. ניט צו טרויערען האָט זי זיך דאָ געזעצט. טראַכטען האָט זי געוואַלט. נאָר אַמאַל איבערטראַכטען וועגען דעם, וואָס זי האָט גערעדט מיט איהר זעהן אין דער שטונדע, ווען זי האָט זיך פאַרנעשטעלט, אַז זי האַלט ביים שטאַרבען. זי האָט זיך געפרעגט, אויב זי האָט איהם אַלעס געזאָגט, וואָס זי האָט געוואַלט איהם זאָגען. ניין, בשום אופן ניט אַלעס. וויפיעל זי האָט גערעדט און גע- שריעבען אין איהר לעבען איבער די גרויסע זאַד, וואָס איז איהר געלענען אויפ'ן האַרצען, אָבער אימער איז געבליבען עפעס

ניט-דערזאנטעס. אימער גערארע דאס, וואס זי האט אס שטארקסטעו געפיהלט, און אס קלארסטעו בעגריפעו, איז גע- בליבען ניט ארויסגערעדט.

פריהער, ווען זי איז געלעגען אין דער פינסטער אויף איהר בעט, און א קראנקהאפטער צוזאמענציהען פון איהר הארץ האט איהר אויפגעוועקט פון שלאף, דאן איז מיט איין איינציגען געדאנקען האט אויפגעבליצט ביי איהר א פולע פארשטענדנים פאר דעם גאנצעו עלענד פון דער גאנצער מענשהייט און אויך פאר די ערהאבענהייט פון דעם ציעל צו פארטרייבען אזא עלענד, און אויך, ווי איינפאך דאס איז צו דערגרייכען דעם ציעל, און זי איז געווען זיכער, דאס ענדליך האט זי געפונען די ריכטיגע פארמולע... אבער וועהרענד זי האט דאס געוואלט אנטאפען מיט איהרע געדאנקען-פינגער, איז דער גאנצער בע- וואוסטזיין-צושטאנד אזוי ווי פארשוואונדען. איצט, זיצענדיג אזוי, האט זי פרובירט איהם, דעם בעוואוסטזיין, צוריקצור- פען, אבער אומזיסט, אנדערע געדאנקען האבען זיך געשפארט אין איהר קאפ: סילוויא, קאיעטאנע, און מיט דער גאנצער געוואלט, אזוי שטארק, ווי אימער, ווען זי איז געווען אויפגע- רעגט, האט זיך א שפאר געטהאן א גאנצער מכול פון ערדי- נערונגען אן איהר פערלארענעם — אלע בילדער פון גליק און שמערץ פון דער אזוי רייכער צייט פון זייער צוזאמענלעבען... וואלט זיך איצט זיסער און לייכטער געשטארבען, ווען ער וואלט נאך איצט דא געווען? ווען זי וואלט איצט אין דער לעצטער שטונדע געקאנט אנשפארען איהר קאפ אן זיין ברוסט, דער ברוסט, וועלכע איז שוין מעהר ווי צוואנציג יאהר צושא- סען און פערניכטעט געווארען? איצט איז געקומען איהר רייהע צו ווערען צופוילט און פערניכטעט — צוריק אריין אין דאס „אלט“, אין די אבגעשיידטע אטאמען. ביי דעם געדאנק „אלט“ — עס איז דאך נור אן אנדער ווארט פאר גאט, איז איהר איבערגעלאפען א קעלט. אזוי איז זי געבליבען פארזונ- קען. זי האט איצט קיינעם וועגען גארניט געבעטען, אבער דאס איז דאך געווען א תפלה.

דאן האט זי גענומען טיללינגס בילד אין האנד. דאס זיי

בידע זיינען אמאל אזוי גליקליך געווען. דאס זיי האבען איינע די אנדערע אזוי געליעבט, דאס איז וועניגסטענס א ווירקליכ-ליכט, וואס קען ניט פערניכטעט ווערען און מען קען אויך ניט געפירט ווערן די אידעע, וועלכע ער האט איהר איבערגעלאזען צו היטען, און וועלכע זי גיט איצט איבער צו איהר זוהן. ווידער האט זי זיך אנגעשמרענגט צו געפינען א ווארט פארמולע, אין וועלכער יענע אידעע זאל זיך לאזען אריין-קוועטשען, ווי די טהייערע טראפענס פון לעבענס-עלעקסיר אין א גאלדענע פלעשעלע.

דרויסען האט עס גערעגענט אלץ שטארקער. עס האט זיך איצט אויך אויפגעהויבען א שטארקער ווינד, וועלכער האט דעם רעגענ-גוס געטריבען אויף די שויבען, און פייפענדיג זיך געווארפען אין קאמין. די קלאנגענדע טענער האבען ארויס-געריסען מארטא'ן פון איהר טראכטען און האבען פארשטארקט איהר געפיהל פון שרעק און בענקשאפט... זאל זי דאך איר מיצען רופען? איהרע קינדער וואלטען געוויס באלד געקור-מען צו לויפען צו בערוהיגען איהר, צו טרייסען איהר, איהרע ליעבע, אבער, אה, אזוי וועניג גליקליכע קינדער... ניין, צו וואס צושטרען זייער שלאף, מאכען זיי אומזיסט אנגסט? די גייסטיגע קלעמעניש איז באלד ווידער איבערגעגאנגען אין א פיזישע, א שטארקער וועהטאג אין הארצען איז געווארען אלץ גרעסער, ביז עס האט איהר אויסגעפהלט לופט. זי האט ניט געקאנט אפאטהעמען, און א הויכעם קרעכצען האט זיך ארויסגעריסען פון איהר ברוסט.

דאס מיידעל, וועלכעס האט ערוואכט צוליעב דאס פייפען פון ווינד און האט געזעהן אונטער דער טיר דעם שיינ פון ליכט, האט איצט געהערט דאס קרעכצען און איז אריינגעלא-פען צוהעלפען איהר העררין. זי האט זי געפונען קעמפפענדיג פאר לופט, און עס האט פאסירט דאס, וואס מארטא האט גע-וואלט אזוי שטארק פארהיטען, דאס גאנצע הויז האט ערוואכט און איז געווארען שטארק איבערגעשראקען. דער אנפאל האט ניט לאנג אנגעהאלטען. באלד איז זי

געלעגען גאנץ רוהיג אַטהעמענדיג און בעפרייט פון שמערץ
אויף איהר בעט, אַרום וועלכען איהרע קינדער זיינען גע-
שטאַנען.

דער געבראכטער גרויסער דאָקטאָר האָט געבעטען, אז מען
זאל גלייך שיקען נאָך דעם וויענער פראַפעסאָר, און אַ רייטענ-
דער שליה איז אוועקגעשיקט געוואָרען אויף די סטאַנציע צו
טעלעגראַפירען צום פראַפעסאָר. פונקט אזוי האָט סילוויאַ,
לויט איהר געגעבענעם פאַרשפרעכען — געשיקט גלייך אַ טע-
לעגראַמע צו קאָיעטאַנע.

איז אַ שטונדע אַרום איז מאַרטאָ אַיינגעשלאָפּען.
איז אַיינגעשלאָפּען, און האָט זיך שוין קיינמאָל מעהר ניט
אויפגעכאַפּט. אַ האַרץ־שלאָג האָט געמאַכט אַ לייכטען סוף
צו איהר לעבען.

* * *

מיט דעמזעלכען צוג, מיט וועלכען עס איז אָנגעקומען
דעם פּאַלגענדען נאַכמיטאָג דער וויענער פראַפעסאָר, איז אויך
אָנגעקומען קאָיעטאַנע ראַנענג. שוין אויף דער סטאַנציע האָ-
בען ביידע זיך דערוואוסט, דאָס זיי זיינען געקומען צו שפּעט.
וויינענדיג איז דאָס יונגע מיידעל אַריין אין טוידטען-
צימער און האָט זיך אַ וואַרף געטהאַן אויף דעם געלעגער פון
דער טוידטער, ביי וועמעס זייט רודאָלף איז געשטאַנען. סילוויאַ
איז געזעסען אויף אַ געוויסער ווייטקייט, פאַרגראַכען דעם פנים
איז די הענד.

רודאָלף איז צוגעגאַנגען צו קאָיעטאַנע. אַ שטראָם פון
צערטליכקייט האָט זיך אויסגעגאַסען אויף זיין פּערוואונדעטע
האַרץ. ער האָט איהר אַרומגענומען און האָט געוויינט אויף
איהר אַקסעל.

— זי האָט זיך זעהר ליעב געהאַט, קאָיעטאַנע — האָט ער
געזאָגט.

דאָס ער האָט זיך פּערלאַכט מיט איהר מיט דעם „דו“
און מיט דער אומאַרמונג, דאָס האָט ער געפיהלט. דאָך האָט

ער עם געפיהלט אלס אן ערליכטערענדען טרייסט, ווי אן ער-
שיינונג פון א האפען — —

דעם נעכסטען אווענד — כיי דער טוידטער האבען גע-
וואכט סילוויא און קאלנאס — איז דאס חתן-כלה-פאר גע-
גאנצען אין דיזעלבע אלעען הין און צוריק, ווי זיי האבען עס.
געטהאן אין יענער נאכט, פאר קאיעטאנע'ס אבפאהרען.

ווידער האבען די בלומען געשמעקט, אזוי שטארק, אבער
דאס מאל האבען זיי דעם יונגען מיידעל געבראכט גאנץ אנדערע
ריחות, ווי אין יענער נאכט. עס האט זיך אריינגעמישט אין
דעם ריח — עטוואס, וואס איז אין דער ווירקליכקייט געווען
בלויז א פאנטאזיע. — דער ריח פון וואקסענע ליכט, וואס הא-
בען געברענגט צוקאפענס און צופוסענס פון דער טוידטער, און
אזוי האבען די בלומען איהר איצט דערצעהלט פון דעם אונגע-
האפטען לעבעס-גליק און פון דעם אומעדיגען טוידט...

אזוי ווי דאן האט ער גענומען איהר ארים אונטער זיינעם.
— מיר האבען ערפילט א ליבלינג-וואונש פון דער פער-
לארענער — האט ער געזאגט.
זי האט זיך דערשראקען.

— ווי? אפשר נאר צוליעב דעם? נור, אום צו ערפי-
לען איהר לעצטען וואונש?
ער האט געשאקעלט מיט'ן קאפ:

— ניין. זי האט מיר גארניט בעפוילען. זי האט נאר
געוואוסט, וואס איז גוט פאר מיר. דאך איינס האט זי אויף
מיר ארויפגעלעגט, און איר האב עס איהר געשווארען: צו
בלייבען טריי מיין לעבענס-ארבייט. ביזמו ענטשלאסען, קינד,
צו זיין מיר א פערטרויטע, א חבר'ין?

— יא, דאס וויל איר.

— ווייסטו, אז דו מוזט אויפגעבען דיין גאנצע ביז-איצ-
טיגע געזעלשאפט, דיין גאנצע געוואהנטע אומגעבונג, ניט קו-
קע, ניט אכטען אויף דעם בייפאל פון די דייניגע, און ניט
האבען מיט זיי קיין געמיינשאפטליכעס?

— יא, דאס ווייס איר.

— דו וועסט מיר מוזען פאלגען אין אנדערע לענדער,
און ווער ווייס, אפשר וועט עס נאר זיין ניט קיין פרייוויליגע
ריזע — עס איז דאך אלץ מעגליך. פילייכט וועט מען מיר
שלעכט פארשטעהן און מען וועט מיר פערפאלגען, און מען
וועט מיר ארויסווייזען.

— אלעס וויל איר מהיילען מיט דיר: אויך די פערשיי-
קונג, אויך די געפענגניס, און זאגאר דעם טוידט.

ער איז געבליבען שטעהן.

— און אפשר דעם זיענ, געליעכטע! — האט ער געזאגט
און איהר צוגעדריקט צו זיין הארץ.

ע נ ד ע .

